

J

E

I

R

วารสารนวัตกรรมการศึกษาและการวิจัย

Journal of Educational Innovation and Research

ปีที่ 6 ฉบับที่ 1 : มกราคม – เมษายน 2565
Vol. 6 No. 1 : January – April 2022

ISSN: 2730-1672 (Online)

วารสารนวัตกรรมการศึกษาและการวิจัย

Journal of Educational Innovation and Research

ปีที่ 6 ฉบับที่ 1 มกราคม – เมษายน 2565

Vol. 6 No. 1 January – April 2022

วัตถุประสงค์

1. เพื่อเผยแพร่ผลงานวิชาการที่มีคุณภาพ ในการพัฒนาศักยภาพผลงานทางวิชาการในลักษณะบทความทางวิชาการของคณาจารย์ นักวิชาการ และนักศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษา
2. เพื่อให้บริการทางสังคมในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นทางวิชาการ

นโยบายการตีพิมพ์

วารสารนวัตกรรมการศึกษาและการวิจัย มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการศึกษาค้นคว้า และเพื่อเผยแพร่บทความวิจัยและบทความวิชาการแก่นักวิจัย นักวิชาการ คณาจารย์ และนักศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษา ในมิติเพื่อสนับสนุนการศึกษา การสอน การวิจัยวารสารมุ่งเน้นบทความทางด้านการศึกษานวัตกรรมการศึกษา ศิลปศาสตร์ การศึกษาเชิงประยุกต์และสหวิทยาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ เปิดรับบทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

กระบวนการพิจารณาบทความจากผู้ทรงคุณวุฒิ

วารสารมีกระบวนการประเมินคุณภาพจากผู้ทรงคุณวุฒิก่อนตีพิมพ์ โดยบทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ อย่างน้อย 2-3 ท่าน ในลักษณะปกปิดรายชื่อ (Double blind peer-reviewed) ทั้งนี้บทความจากผู้นิพนธ์ภายในจะได้รับการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิภายนอกหน่วยงานที่จัดทำวารสาร ส่วนบทความจากผู้นิพนธ์ภายนอกจะได้รับการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิภายใน หรือนอกหน่วยงานที่จัดทำวารสารที่มีความเชี่ยวชาญในสาขา และไม่มีส่วนได้ส่วนเสียกับผู้นิพนธ์

เจ้าของ

สถาบันเทคโนโลยีนวัตกรรมทางการศึกษาและการวิจัยแห่งสุวรรณภูมิ (สนว.)

กองบรรณาธิการ

บรรณาธิการ

ผศ.ดร.ภูมิภควัชร จั ภูมิพงศ์คชศร มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์

กองบรรณาธิการ

Prof. Dr.Shulan Zhao

International Collaborations Office, Yunnan
Academy Social Sciences, China

ศ.ดร.จำนงค์ อติวัฒนสิทธิ์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

รศ.ดร.สัญญา เคนาภูมิ

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

รศ.ดร.วรวิทย์ นิเทศศิลป์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ผศ.ดร.ชนสิทธิ์ สิทธิสุนเนิน

มหาวิทยาลัยศิลปากร

ผศ.ดร.ญาณกร ไท้ประยูร

สมาคมนักวิจัยแห่งประเทศไทย

ผศ.ดร.สาโรจน์ เพ่่วงศากุล

มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี

ผศ.ดร.โยตะ ชัยวรมันกุล

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ผศ.ดร.ณฐาพัชร วรพงศ์พัชร

มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี

ผศ. ณัฐนันท์ ทองทรัพย์

มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น

Dr.Chai Ching Tan

Rajamangala University of Technology
Rattanakosin, Thailand

Dr.Bilal Khalid

King Mongkut's Institute of Technology
Ladkrabang, Thailand

พระปลัดสมชาย ปโยโค (ดำเนิน), ดร. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ดร.ลำพอง กลมกุล

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ดร.สุขสรรค์ ศุภเศรษฐ์สุเรี

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี

ดร.นวลพล แก้วสุวรรณ

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

ดร.เพิ่มทรัพย์ เวชสุกรรม

บริษัท ตรวจสอบภายในธรรมนิติ จำกัด

ดร.สิริกร บำรุงกิจ

มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง

อาจารย์ฐานิดาภักดิ์ แสงทอง

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

ผู้ช่วยบรรณาธิการ

ณัฐมน นานโพธิ์ศรี
กฤษฎพล มั่งธรรม

สมโภช บินศรี

สถาบันรัชต์ภาคย์
สถาบันเทคโนโลยีนวัตกรรมทางการศึกษาและการ
วิจัยแห่งสุวรรณภูมิ
สถาบันเทคโนโลยีนวัตกรรมทางการศึกษาและการ
วิจัยแห่งสุวรรณภูมิ

สำนักงานกองบรรณาธิการ

สถาบันเทคโนโลยีนวัตกรรมทางการศึกษาและการวิจัยแห่งสุวรรณภูมิ (สนว.)
เลขที่ 22/2 ม.5 ต.หนองปรือ อ.พนัสนิคม จ.ชลบุรี 20140
โทร: 038-198600; 094-9615665

บทบรรณาธิการ

วารสารนวัตกรรมการศึกษาและการวิจัย (Journal of Educational Innovation and Research) โดย สถาบันเทคโนโลยีนวัตกรรมทางการศึกษาและการวิจัยแห่งสุวรรณภูมิ (สนว.) วารสารได้รับคุณภาพจากศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (TCI) ในกลุ่มที่ 2 โดยมีผลตั้งแต่วันที่ 1 เมษายน พ.ศ. 2564 ถึง วันที่ 30 ธันวาคม พ.ศ. 2568 ซึ่งปัจจุบันระบบการศึกษาในยุค 4.0 กำลังเผชิญกับความท้าทายด้าน “นวัตกรรมการเรียนรู้ยุคใหม่” ที่เกิดจากการเปลี่ยนผ่านการศึกษาเข้าสู่สังคมเศรษฐกิจฐานนวัตกรรมของการเรียนรู้ ซึ่งเน้นการสร้างนักวิจัยพันธุ์ใหม่ เพื่อให้เป็นกำลังคนที่มีสมรรถนะและคุณภาพสูงในการผลิตนวัตกรรมและสร้างมูลค่าเพิ่มด้านการผลิตและการบริหารจัดการ ที่จะต้องใช้องค์ความรู้ในการขับเคลื่อนมากยิ่งขึ้น ทางวารสารจึงจำเป็นต้องเร่งปรับบทบาทของตนให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต เป็นแหล่งรวมความรู้และจินตนาการที่เน้นความคิดสร้างสรรค์ และเน้นการวิจัยที่มุ่งเป้าให้เป็นศูนย์บ่มเพาะและผลิตสำหรับงานวิจัยที่มีคุณภาพต่อไป

สำหรับฉบับนี้ ได้รับความสนใจจากคณาจารย์ นักวิชาการ และนักศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษา ในมหาวิทยาลัยต่าง ๆ และได้รับการพิจารณาจากกองบรรณาธิการให้เผยแพร่ได้ จำนวนความ 21 บทความ กองบรรณาธิการขอนำเสนอบทความที่น่าสนใจ ดังนี้

แนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน กลุ่มโรงเรียนเชียงคานพระพุทธรบาท สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 โดย ระเบียบ ลิทธิชัย

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานกลุ่มโรงเรียน เชียงคานพระพุทธรบาท 2) เปรียบเทียบการมีส่วนร่วม ในการจัดการศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำแนกตามสถานภาพของคณะกรรมการสถานศึกษาและขนาดของสถานศึกษา 3) ศึกษาข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาได้แก่ คณะกรรมการสถานศึกษา ขั้นพื้นฐานกลุ่มโรงเรียนเชียงคานพระพุทธรบาท จำนวน 75 คน เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาเป็นแบบสอบถาม แบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ มีความเชื่อมั่นทั้งฉบับ เท่ากับ 0.85 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทดสอบค่าที่ t-test

การพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้วิชาภาษาอังกฤษ เรื่อง My Self and Family โดยใช้แบบฝึกทักษะประกอบกลุ่มการเรียนรู้ร่วมมือแบบทีม (TAI) ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โดย พิมพ์พิไล วัฒนา บทความนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อพัฒนาแผนจัดการการเรียนรู้ เรื่อง My Self and Family วิชาภาษาอังกฤษ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โดยใช้แบบฝึกทักษะประกอบการเรียนรู้ร่วมมือแบบทีม (TAI) ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 2) เพื่อศึกษาดัชนีประสิทธิผลของแผนการจัดการเรียนรู้ 3) เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ระหว่างก่อนและหลังเรียน กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 32 คน โดยการสุ่มอย่าง เครื่องมือที่ใช้ ในการวิจัยมี 3 ชนิด ได้แก่ 1) แผนการจัดการเรียนรู้ แบบทีม (TAI) จำนวน 8 แผน ผลการประเมินคุณภาพของแผนการจัดการเรียนรู้อยู่ในระดับมาก 2) แบบฝึกทักษะ จำนวน 8 แผน มีคุณภาพอยู่ในระดับมากที่สุด 3) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .94 วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบค่าทีแบบไม่อิสระ

ปัจจัยเชิงสาเหตุทางการตลาดเชิงสัมพันธภาพที่มีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงาน ของธุรกิจตัวแทนจำหน่ายรถยนต์ โดย ศิริพร อินให้ บทความนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาปัจจัยทางการตลาดเชิงสัมพันธภาพที่มีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงานของธุรกิจตัวแทนจำหน่ายรถยนต์ 2) เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของปัจจัยเชิงสาเหตุทางการตลาดเชิงสัมพันธภาพที่มีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงานของธุรกิจตัวแทนจำหน่ายรถยนต์ และ 3) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์เชิงสาเหตุทางการตลาดเชิงสัมพันธภาพที่มีอิทธิพลทางตรงและทางอ้อมต่อผลการดำเนินงานของธุรกิจตัวแทนจำหน่ายรถยนต์ กลุ่มตัวอย่างได้แก่ ผู้บริหาร ผู้จัดการแผนก หัวหน้าฝ่ายและผู้ที่เกี่ยวข้องของธุรกิจตัวแทนจำหน่ายรถยนต์ในภาคเหนือ จำนวน 400 ตัวอย่าง โดยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม โดยวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงบรรยาย ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงอนุมาน ได้แก่ โมเดลสมการโครงสร้าง

ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 4 โดย จักรกฤษณ์ เกษไชยสง, มิตรภาณี พุ่มกล่อม และพงษ์ศักดิ์ รวมชมรัตน์ บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัด

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 4 จำแนกตามพื้นที่ การจัดการศึกษา การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 4 จำนวน 280 คน โดยใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่ง ชั้นภูมิ ตามพื้นที่การจัดการศึกษา เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม มีค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาเท่ากับ 1.00 และค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.98 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียวและการทดสอบค่าเฉลี่ยรายคู่โดยวิธีการของเซฟเฟ่ กำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

การบ่มเพาะมารยาทดิจิทัล: วิธีสอนออนไลน์เพื่อการเปลี่ยนแปลงสู่ความเป็นพลเมืองก้าวหน้าในห้องเรียนสังคมศึกษาเสมือนจริง โดย ชรินทร์ มั่งคั่ง และนิติกร แก้วปัญญา บทความนี้นำเสนอสถานการณ์การเปลี่ยนแปลง สังคมโลกเข้าสู่ยุคหลังดิจิทัล ผู้คนมีเสรีภาพในการสื่อสาร และแบ่งปันค่านิยม และองค์ความรู้สังคมโลกไร้พรมแดน โลกออนไลน์กลายเป็นพื้นที่ปฏิสัมพันธ์ทาง สังคม และถูกนำมาบูรณาการในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของพลเมืองหลาย องค์กร เช่น การจัดการเรียนการสอนในระบบออนไลน์ การจัดการสุขภาพ การ แก้ปัญหาความยากจน จากสถานการณ์ในปัจจุบันพบว่า ผู้คนในโลกออนไลน์ยังคงขาดสำนึกความรับผิดชอบในการใช้สื่อสังคมออนไลน์เป็นจำนวนมาก ซึ่งก่อให้เกิดผลกระทบในวงกว้าง การศึกษามารยาทดิจิทัลของพลเมืองก้าวหน้าผ่าน ห้องเรียนดิจิทัลพลิกพลันจะช่วยให้เกิดแนวทางการปฏิบัติที่ดีในการใช้พื้นที่ สังคมออนไลน์บนโลกดิจิทัลของพลเมืองโลกได้อย่างมีประสิทธิภาพ

กองบรรณาธิการขอขอบคุณ ผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่ได้ให้ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงบทความให้เป็นไปตามมาตรฐาน เพื่อการพัฒนาวารสารเข้าสู่การรับรองคุณภาพจากศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารไทย (TCI) ต่อไป

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภูมิภควัธจ์ ภูมิพงศ์คชศร
บรรณาธิการ

สารบัญ

บทความวิจัย

- 1 ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 4
จักรกฤษณ์ เกษไธสง, มิตภาณี พุ่มกล่อม, พงษ์ศักดิ์ รวมชมรัตน์
- 16 ปัจจัยเชิงสาเหตุทางการตลาดเชิงสัมพันธภาพที่มีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงาน ของธุรกิจตัวแทนจำหน่ายรถยนต์
ศิริพร อินให้
- 33 แนวทางพัฒนาการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนในพื้นที่พิเศษสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตากเขต 2 อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก
กฤษฎา มีบ้านหลวง, ยุภาดี ปณะราช
- 46 ความต้องการและแนวทางการจัดสวัสดิการเพื่อรองรับการดูแลผู้สูงอายุในพื้นที่ชุมชนบ้านบาสะ อำเภอกาบัง จังหวัดยะลา
ฐานิดาภักดิ์ แสงทอง, อับดุลคอเล็ด อรรอฮีมีย, จิรัชยา เจียวกีก, สวัสดิ์ ไหลภากรณ์
- 61 Factors influencing low-carbon Travel for Urban residents: A case study of Chongqing city in China
Zhicheng Wang, Wasin Phromphitakkul
- 74 การศึกษาผลการเรียนรู้กลุ่มสาระวิทยาศาสตร์ เรื่องระบบนิเวศชุดการถ่ายทอดพลังงานในระบบนิเวศชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 29 โดยใช้การจัดการเรียนรู้ แบบ 5E
ชนิดาภา ยาประกำสภ์, เจริญวิทย์ สมพงษ์ธรรม, ศิริพร อยู่ประเสริฐ
- 86 แนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน กลุ่มโรงเรียนเขียงคานพระพุทธรบาท สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาน่าน เขต 2
ระเบียบ สิทธิชัย

สารบัญ

- 102 ความสัมพันธ์ระหว่างทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 กับการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 3
ธีระพงษ์ เจริญศิริ, มิตภาณี พุ่มกล่อม, พงษ์ศักดิ์ รวมชมรัตน์
- 117 แนวทางพัฒนาการบริหารงานการให้บริการช่วยเหลือเด็กพิการตามแนวคิดการเตรียมความพร้อมในการเปลี่ยนผ่านสู่ระบบโรงเรียนเรียนรวม
มนัชญา แก้วอินทรชัย, สุกัญญา แซ่ม้อย
- 134 การศึกษาการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายสถานศึกษาที่ 10 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา อุบลราชธานี เขต 3
รุ่งฤดี คำปิ่น, สุรางคณา มัณยานนท์
- 146 การพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้วิชาภาษาอังกฤษ เรื่อง My Self and Family โดยใช้แบบฝึกทักษะประกอบกลุ่มการเรียนรู้ร่วมมือแบบทีม (TAI) ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2
พิมพ์พิไล วัฒนา
- 158 การส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษากลุ่มอำเภอศรีรัตนะ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 4
กิตติศักดิ์ รักดีใส
- 173 การดำเนินงานโรงเรียนคุณภาพประจำตำบล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรีเขต 2
เทพพร บุตรตาน้อย, สาโรจน์ เผ่าวงศ์กุล, นิพนธ์ วรรณเวช
- 189 แนวทางการจัดการความรับผิดชอบต่อสังคมของกลุ่มอุตสาหกรรมปิโตรเคมีในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก
จุฑารัตน์ อำนวยวุฒิกุล, ณัฐภัสสร ธนาบรรพพานิชย์, อนันต์ ธรรมชาลัย

สารบัญ

- 237 ปัจจัยทางการตลาดที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการตัดสินใจเลือกใช้บริการที่พักของนักท่องเที่ยวชาวไทยในจังหวัดสุพรรณบุรี
จินดา ทับทิมดี
- 250 การจัดการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในจังหวัดเพชรบุรี
สุภาวิณี ไบว์สุวรรณ, ภาคมณ โภคะธีรกุล, วรสิทธิ์ เจริญพุดม,
เชาวฤทธิ์ เชาวน์แสงรัตน์
- 278 ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินงานภายใต้หลักเศรษฐกิจหมุนเวียนของอุตสาหกรรมอาหารสำเร็จรูปในประเทศไทย
มานิตย์ สิงห์ทองชัย

บทความวิชาการ

- 204 การบ่มเพาะมารยาทดิจิทัล: วิธีสอนออนไลน์เพื่อการเปลี่ยนแปลงสู่ความเป็นพลเมืองก้าวหน้าในห้องเรียนสังคมศึกษาเสมือนจริง
ชรินทร์ มั่งคั่ง, นิติกร แก้วปัญญา
- 215 การบริหารจัดการตามหลักอิทธิบาท 4 สำหรับการให้บริการผู้ป่วย ตามแนววิถีใหม่ในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล
วันวิสาข์ สนใจ
- 226 การขึ้นเขาคีรีวงคต: วิถีพุทธกับวิถีชาวบ้านในการอนุรักษ์ป่าชุมชน ของชาวพุทธ ตำบลทุ่งมน อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์
พระมหาชาญ สร้อยสุวรรณ, พระครูกิตติธรรมประสาธน์ บุตรโสม,
พระครูใบฎีกาณวัฒน์ กำลังรัมย์, ธนรัฐ สะอาดเอี่ยม
- 265 ปัญหาหนี้สินของเกษตรกรไทย
พิสัณห์ ไบว์สุวรรณ, ภาคมณ โภคะธีรกุล, วรสิทธิ์ เจริญพุดม,
เชาวฤทธิ์ เชาวน์แสงรัตน์

ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงาน
เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 4

The 21st Century Skills of School Administrators under
Kanchanaburi Primary Educational Service Area Office 4

จักรกฤษณ์ เกษไชยสง¹, มิตรภาณี พุ่มกล่อม² และ พงษ์ศักดิ์ รวมชมรัตน์³

Jakkris Ketthaisong¹, Mitparnee Pumklom² and Pongsak Ruamchomrat³

^{1,2,3}คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี

^{1,2,3}Faculty of Education, Kanchanaburi Rajabhat University, Thailand

E-mail: ¹jakkris58@gmail.com

Received July 27, 2021; Revised August 26, 2021; Accepted September 3, 2021

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 4 จำแนกตามพื้นที่การจัดการศึกษา การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 4 จำนวน 280 คน โดยใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ ตามพื้นที่การจัดการศึกษา เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม มีความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาเท่ากับ 1.00 และค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.98 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียวและการทดสอบค่าเฉลี่ยรายคู่โดยวิธีการของเชฟเฟ่ กำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 ผลการวิจัย พบว่า

1. ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 4 ในภาพรวมมีทักษะอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า มีทักษะอยู่ในระดับมาก ทุกด้าน เรียงลำดับตามค่าเฉลี่ย คือ ทักษะการเรียนรู้ รองลงมาคือ ทักษะความเป็นผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ ทักษะด้านการกำหนดนโยบายและการปกครอง ค่านิยมและจริยธรรมของการเป็นผู้นำ ทักษะการวางแผน และการพัฒนาหลักสูตร ทักษะการสื่อสารและความสัมพันธ์ระหว่างชุมชน ทักษะการบริหารจัดการองค์กร ทักษะการประเมินผลงานและบริหารงานบุคคล ทักษะในการบริหารจัดการบุคคล และทักษะการวิจัยทางการศึกษา การประเมินผลและการวางแผน

2. การเปรียบเทียบทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 4 จำแนกตามพื้นที่การจัดการศึกษา ในภาพรวมไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

คำสำคัญ: ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษา; ศตวรรษที่ 21; สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 4

Abstract

This research aimed to study the 21st skill of school administrators and compare the 21st skill of school administrators under Kanchanaburi Primary Educational Service Area Office 4, classified by different study areas. The sample consisted of 280 administrators and schools in the subject area, selected by using a stratified random sampling according to the study area. The research instrument was a questionnaire with a content validity of 1.00 and reliability of 0.98. The statistics used in the data analysis consisted of percentage, mean, standard deviation, one-way analysis of variance, and Scheffe's paired comparison at a statistical significance of 0.05. The result of this study revealed that:

1. The 21st skill of school Administrators under Kanchanaburi Primary Educational Service Area Office 4, was overall and each aspect at a high level, ranking in the order of mean from high to low as skills in instructional management, skills in visionary leadership, skills in policy and governance, values and ethics of leadership, skills in curriculum planning and development, skills in communication and community relations, skills in organizational management, skills in staff evaluation and personnel management, skills in staff management, and skills in staff evaluation and personnel management.

2. Comparing the 21st skill of school administrators under Kanchanaburi Primary Education Service Area Office 4, classified by different study areas, were overall individual aspects not significantly different.

Keywords: Skill of school administrator; The 21st century; Kanchanaburi primary educational service area office 4

บทนำ

การศึกษา คือ สิ่งที่สามารถพัฒนาคุณภาพของผู้คนจึงทำให้มีการปรับตัว ต้องบริหารการศึกษา โดยคำนึงถึงการเป็นศตวรรษที่ 21 ต้องมีการบริหารจัดการที่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น รวดเร็วและรุนแรง (วิจารณ์ พานิช, 2558) โดยผู้ที่มิบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาสถานศึกษาก็คือ ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้นำในการปฏิรูปการเรียนรู้ จะต้องเป็นผู้นำที่มีความมุ่งมั่นที่จะต้องทำงานให้สำเร็จให้ได้ ซึ่งเป้าหมายที่แท้จริงของการบริหาร คือ เพื่อการพัฒนาผู้เรียนซึ่งโลกในยุคศตวรรษที่ 21 องค์การทางการศึกษาจำเป็นต้องเปลี่ยนแปลงแนวคิดปรับกลยุทธ์ให้เหมาะสมกับสภาพปัจจุบัน เพื่อการเพิ่มประสิทธิภาพให้แก่องค์กร การบริหารการศึกษาจะประสบความสำเร็จและมีคุณภาพย่อมขึ้นอยู่กับความสามารถของ "ผู้นำ" ซึ่งเป็นกลไกหลักในการขับเคลื่อนการดำเนินการต่าง ๆ ให้สอดคล้องกับนโยบายและกลยุทธ์ขององค์กร ซึ่งจำเป็นต้องใช้ภาวะผู้นำที่มีลักษณะที่สอดคล้องกับยุคสมัยที่เปลี่ยนแปลงไป เพื่อโน้มน้าวให้ครูและบุคลากรหรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องร่วมมือกันทำงานให้ประสบผลสำเร็จโดยรวมขององค์กร ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นกลไกสำคัญและเป็นตัวแปรสำคัญในด้านการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพเพราะฉะนั้นการสร้างการเปลี่ยนแปลงให้เกิดขึ้นในองค์กรจึงเป็นเรื่องจำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้บริหารจะต้องใช้ทั้งเทคนิคในการบริหารจัดการ ความเป็นผู้นำการขับเคลื่อนองค์กรไปสู่อนาคต รวมถึงบรรลุเป้าหมายที่สูงขึ้นขององค์กร (อภิรักษ์ บุญพาศิน, 2563)

ทักษะสำคัญสำหรับผู้บริหารสถานศึกษายุคศตวรรษที่ 21 จำเป็นต้องอาศัยการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพให้สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา ซึ่งทักษะที่จำเป็นสำหรับผู้บริหารสถานศึกษานี้ ผู้บริหารสถานศึกษาแต่ละคนจะมีและใช้ไม่เท่ากัน นำไปสู่ปัญหาในการบริหารสถานศึกษาบางแห่งมีการบริหารเป็นไปได้อย่างมีประสิทธิภาพมากเป็นที่เชื่อถือและศรัทธาจากผู้ปกครองและชุมชน สถานศึกษาบางแห่งขาดประสิทธิภาพในการบริหาร ซึ่งมีปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดปัญหาดังกล่าวอยู่หลายประเด็น แต่ปัจจัยที่สำคัญที่สุดอยู่เป็นหนึ่ง คือ ผู้บริหารสถานศึกษา ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความสามารถของผู้บริหารสถานศึกษาแต่ละคนที่จะแสวงหาให้ได้มาซึ่งความรู้ ความสามารถและทักษะ เพื่อทำให้สามารถบริหารงานอย่างมีประสิทธิภาพได้ (ธีระ รุญเจริญ, 2553) ซึ่งสอดคล้องกับ แคทซ์ (Katz, 1971) ได้กล่าวว่า ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงทักษะตนเอง ให้เป็นผู้บริหารสถานศึกษาที่มีศักยภาพคุณภาพ โดยต้องเป็นบุคคลที่มีความรู้ ใฝ่เรียนรู้อยู่เสมอ มีความสามารถ มีความเข้าใจ มีทักษะในเชิงการบริหารงานเป็นอย่างดี กล้าคิด กล้าพูด กล้าตัดสินใจ เป็นนักประสานงานที่ดี มีคุณธรรม จริยธรรม มีบุคลิกภาพที่ดี มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี มีความเป็นผู้นำ โดยเฉพาะความเป็นผู้นำทางด้านวิชาการ และด้านวิชาชีพ เป็นผู้มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีวิสัยทัศน์กว้างไกล รู้เท่าทันสถานการณ์ การเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ อยู่เสมอ โดยสามารถเป็นผู้นำไปสู่การปฏิบัติ และการบริหารจัดการ มีความคิดและการกระทำที่ทันสมัย ทันเหตุการณ์ และยืดหยุ่น รู้จักระดมทรัพยากรมาใช้ให้เกิดประสิทธิภาพ เกิดประสิทธิผล ในการบริหารงานสูงสุดอันจะเป็นแบบอย่างเอื้อให้บุคลากรในสถานศึกษามีทักษะการบริหารสถานศึกษาไปด้วย

การบริหารจัดการด้านการศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษาที่ขาดประสิทธิภาพ ไม่สามารถสร้างและพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะตามเกณฑ์มาตรฐานได้ สาเหตุของการขาดประสิทธิภาพในการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษา สรุปได้ดังนี้ 1) ผู้บริหารขาดความสนใจและเอาใจใส่ผู้ใต้บังคับบัญชา 2) ผู้บริหารสั่งงานไม่ตรงความสามารถของผู้ใต้บังคับบัญชา 3) ผู้บริหารขาดการยอมรับนับถือจากผู้ใต้บังคับบัญชา 4) ผู้บริหารไม่เปิดโอกาสให้ผู้ใต้บังคับบัญชาคิดหรือตัดสินใจทำงานด้วยตนเอง 5) ผู้บริหารขาดความมั่นคงทางอารมณ์ และ 6) ผู้บริหารไม่เปิดโอกาสให้ผู้ใต้บังคับบัญชาใช้สติปัญญาในการคิดงาน ปัญหาเหล่านี้ล้วนมีผลกระทบต่อการจัดการเรียนการสอนของครูที่เป็นผู้ใต้บังคับบัญชาของผู้บริหารสถานศึกษาซึ่งส่งผลโดยตรงต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน (พิชญาภา สอนสร้อยทอง, 2562) ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นบุคคลสำคัญในการพัฒนาสถานศึกษา ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องมีทักษะภาวะผู้นำในการบริหารการศึกษา ซึ่งได้แก่ ทักษะการวางแผน การปฏิบัติงานทุกอย่าง ต้องมีการวางแผนที่ดีการทำงานจึงจะสำเร็จ ทักษะการสร้างทีมงาน การปฏิบัติงานจะสำเร็จได้ต้องมีทีมงานที่ดี มีความร่วมมือซึ่งกันและกัน ผู้บริหารจะต้องมีทักษะการสื่อสาร การปฏิบัติงาน ผู้บริหารต้องสร้างปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน ผู้บริหารต้องมีทักษะการสร้างแรงจูงใจ ให้ครูแสดงออกมาอย่างมีทิศทาง เพื่อบรรลุเป้าหมายที่ต้องการ ทักษะการแก้ปัญหา ผู้บริหารจำเป็นต้องมีวิธีการที่จะแก้ปัญหา ในการปฏิบัติงานอย่างเป็นระบบและเหมาะสม ทักษะมนุษยสัมพันธ์ ผู้บริหารต้องมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่เอาใจใส่ผู้อื่นอย่างต่อเนื่อง สามารถเป็นผู้สร้างการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีและสร้างสรรค์ พร้อมทั้งรักษาความมั่นคงและทำให้องค์กรหรือหน่วยงานดำเนินงานไปด้วยความราบรื่นและอย่างยั่งยืน อีกทั้งมีความสามารถที่ทำให้ผู้อื่นยอมรับการชี้นำที่ก่อให้เกิดความสำเร็จผลตามที่ต้องการ (จุมพล โพธิ์สุวรรณ, 2564) โดยการเป็นผู้นำในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีทักษะ ความรู้ ความเชี่ยวชาญ ก้าวทันความทันสมัยของเทคโนโลยี โดยเป้าหมายการพัฒนาคนแบบใหม่ คือ การพัฒนาคนให้เป็นคนเก่ง คนดี และมีความสุข เพื่อให้อยู่กับองค์การอย่างมีความสุขและยาวนาน (โสมวลี ชยามฤต, 2564)

บทความนี้นำเสนอการศึกษาและเปรียบเทียบทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 4 เพื่อจะได้เป็นข้อมูลซึ่งจะเป็นแนวทางในพัฒนาทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 จะช่วยให้ผู้บริหารสถานศึกษาบริหารงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเกิดประสิทธิผลที่ดี ให้มีความเหมาะสมสอดคล้องกับยุคสมัยที่เปลี่ยนแปลง อันจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 4 ให้สามารถพัฒนาตนเอง พัฒนาองค์กรและพัฒนางานให้มีความเจริญก้าวหน้าต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 4

2. เพื่อเปรียบเทียบทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 4 จำแนกตามพื้นที่การจัดการศึกษาเพื่อศึกษา

สมมติฐานการวิจัย

ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 4 ที่มีพื้นที่การจัดการศึกษาต่างกันมีความแตกต่างกัน

การทบทวนวรรณกรรม

การวิจัยเรื่อง ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 4 ผู้วิจัยได้ศึกษา เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังนี้

ศึกษาหลักการ แนวคิด สรุปลองค์ประกอบของทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 โดยใช้กรอบแนวคิดตาม ฮอย อิงลิช และสเตฟฟี (Hoyle, English & Steffy, 2005) จากหนังสือเรื่อง ทักษะที่ทำให้ประสบความสำเร็จของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 (Skill for Successful 21st Century School Leaders) มีรายละเอียด ดังนี้

1. ทักษะความเป็นผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ (Skills in Visionary Leadership)
2. ทักษะด้านการกำหนดนโยบายและการปกครอง (Skills in Policy and Governance)
3. ทักษะการสื่อสารและความสัมพันธ์ระหว่างชุมชน (Skills in Communication and Community Relations)
4. ทักษะการบริหารจัดการองค์กร (Skills in Organizational Management)
5. ทักษะการวางแผนและการพัฒนาหลักสูตร (Skills in Curriculum Planning and Development)
6. ทักษะการเรียนรู้ (Skills in Instructional Management)
7. ทักษะการประเมินผลงานและการบริหารบุคลากร (Skills in Staff Evaluation and Personnel Management)
8. ทักษะในการบริหารจัดการบุคคล (Skills in Staff Management)
9. ทักษะการวิจัยทางการศึกษาการประเมินผลและการวางแผน (Skills in Education Research, Evaluation, and Planning)
10. ค่านิยมและจริยธรรมของการเป็นผู้นำ (Values and Ethics of Leadership)

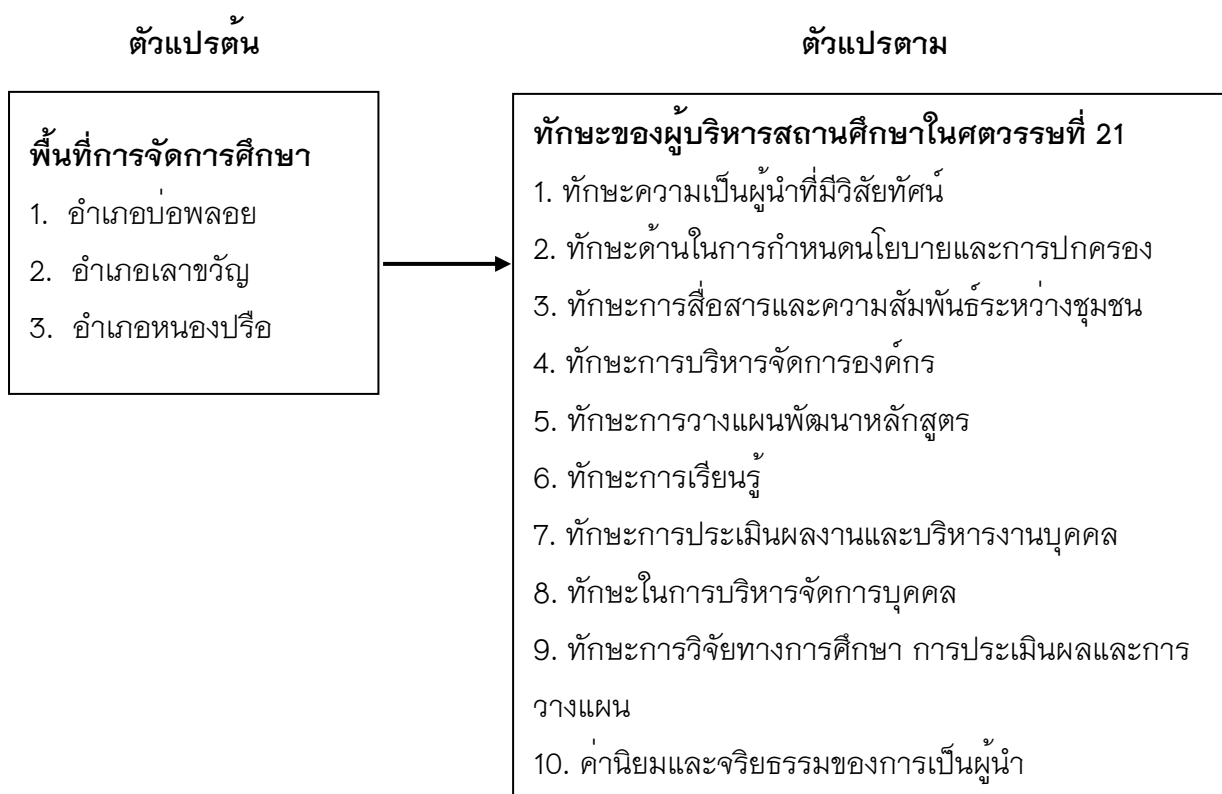
การบริหารจัดการด้านการศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษาที่ขาดประสิทธิภาพ ไม่สามารถสร้างและพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะตามเกณฑ์มาตรฐานได้ สาเหตุของการขาดประสิทธิภาพในการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษา พอสรุปได้ดังนี้ 1) ผู้บริหารขาดความสนใจและเอาใจใส่ผู้ใต้บังคับบัญชา ทั้งส่วนตัวและด้านปฏิบัติงานในสถานศึกษา ไม่มีการสร้างขวัญและกำลังใจในการทำงาน ไม่สอนงาน ไม่กระจายงาน ไม่เป็นมิตรกับผู้ใต้บังคับบัญชา 2) ผู้บริหารสั่งงานไม่ตรงความสามารถของผู้ใต้บังคับบัญชา 3) ผู้บริหารขาดการยอมรับนับถือจากผู้ใต้บังคับบัญชา 4) ผู้บริหารไม่ไว้วางใจใน

ความสามารถของผู้ไต่บั้ระดับบัญชา ไม่เปิดโอกาสให้ผู้ไต่บั้ระดับบัญชาคิดหรือตัดสินใจทำงานด้วยตนเอง 5) ผู้บริหารขาดความมั่นคงทางอารมณ์ และ 6) ผู้บริหารสั่งการตามคำสั่งของหน่วยเหนือ ไม่เปิดโอกาสให้ผู้ไต่บั้ระดับบัญชาใช้สติปัญญาในการคิดงาน ปัญหาเหล่านี้ล้วนมีผลกระทบต่อการจัดการเรียนการสอนของครูที่เป็นผู้ไต่บั้ระดับบัญชาของผู้บริหารสถานศึกษาซึ่งส่งผลโดยตรงต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน (อุดม สิงห์โตทอง, 2550)

จากการศึกษาทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ซึ่งเป็นทักษะที่ท่าคนอยู่ในสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งจะช่วยเตรียมความพร้อมให้รู้จักคิด เรียนรู้ ทำงานแก้ปัญหา สื่อสารและร่วมมือทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ตามสถานการณ์และบริบทที่เปลี่ยนแปลงไปได้ได้อย่างเหมาะสม

กรอบแนวคิดการวิจัย

งานวิจัยนี้ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัยตามแนวคิดแนวคิดในการวิจัยทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กาญจนบุรี เขต 4 ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิดของ ฮอย อิงลิช และ สเตฟฟี (Hoyle English & Steffy, 2005) ประกอบด้วย 10 ทักษะ โดยมีรายละเอียด ดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงปริมาณ พื้นที่วิจัย คือ สถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 4 ประชากร คือ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน จำนวน 1,082 คน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 4, 2562) กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอน จำนวน 280 คน โดยกำหนดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางของเครจซี่และมอร์แกน (Krejci & Morgan, 1970) โดยใช้วิธีการสุ่มแบบชั้นภูมิ (stratified random sampling) จำแนกตามพื้นที่การจัดการศึกษา เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามเพื่อการวิจัย เรื่อง ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 4

แบบสอบถาม ผู้วิจัยได้ดำเนินการรวบรวมข้อมูลตามลำดับดังนี้ 1) ออกหนังสือขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากสำนักบัณฑิตงานศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรีถึงผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 4 เพื่อให้ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูล 2) ผู้วิจัยดำเนินการส่งแบบสอบถามทางออนไลน์ และประสานงานทางโทรศัพท์ในการติดตามเก็บแบบสอบถามจากผู้ตอบแบบสอบถามโดยตนเอง โดยผู้วิจัยส่งแบบสอบถามไปยังโรงเรียนเพื่อแจกให้กับผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 4 ในโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 280 ชุด โดยกำหนดเวลาในการตอบแบบสอบถามและส่งกลับคืนให้ผู้วิจัยใน 7-15 วัน ทางออนไลน์และผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลเอง

การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถาม การวิเคราะห์ข้อมูลสำหรับการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล ดังต่อไปนี้ 1) นำแบบสอบถามที่ได้รับตอบคืนจากผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 4 มาตรวจสอบความถูกต้องและมีความสมบูรณ์ในการตอบ 2) นำข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามทั้งหมดมาจัดระเบียบข้อมูล ลงรหัส และทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป 3) วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์โดยการแจกแจงความถี่และร้อยละ 4) วิเคราะห์ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 4 วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน จำแนกเป็นรายข้อ รายด้านและรวมทุกด้าน โดยใช้เกณฑ์การแปลความหมายของเบสต์ (Best, 1981) 5) วิเคราะห์การเปรียบเทียบทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 4 จำแนกตามเขตพื้นที่การจัดการศึกษา โดยวิเคราะห์ด้วยการหาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน แล้วทดสอบความแตกต่างค่าเฉลี่ยด้วยการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว (one-way ANOVA) กรณีพบมีความแตกต่างค่าเฉลี่ยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ดังนั้นจึงทดสอบความแตกต่างค่าเฉลี่ยรายคู่ด้วยวิธีการของเชฟเฟ (Scheffe)

ผลการวิจัย

การศึกษาทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 4 ผลการวิจัยพบว่า

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 4 โดยภาพรวม

ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21	$\bar{X}$	SD	ระดับการมีทักษะ
1. ทักษะความเป็นผู้นำที่มีวิสัยทัศน์	4.45	0.65	มาก
2. ทักษะด้านการกำหนดนโยบายและการปกครอง	4.44	0.60	มาก
3. ทักษะการสื่อสารและความสัมพันธ์ระหว่างชุมชน	4.41	0.62	มาก
4. ทักษะการบริหารจัดการองค์กร	4.41	0.67	มาก
5. ทักษะการวางแผนและการพัฒนาหลักสูตร	4.42	0.61	มาก
6. ทักษะการเรียนรู้	4.46	0.59	มาก
7. ทักษะการประเมินผลงานและบริหารงานบุคคล	4.40	0.61	มาก
8. ทักษะในการบริหารจัดการบุคคล	4.39	0.65	มาก
9. ทักษะการวิจัยทางการศึกษา การประเมินผลและการวางแผน	4.33	0.63	มาก
10. ค่านิยมและจริยธรรมของการเป็นผู้นำ	4.43	0.69	มาก
รวมเฉลี่ย	4.41	0.58	มาก

ผลการวิเคราะห์ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 4 โดยภาพรวม มีทักษะอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.41$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า มีทักษะอยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ย คือ ทักษะการเรียนรู้ ($\bar{X} = 4.46$) รองลงมาคือ ทักษะความเป็นผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ ($\bar{X} = 4.45$) ทักษะด้านการกำหนดนโยบายและการปกครอง ($\bar{X} = 4.44$) ค่านิยมและจริยธรรมของการเป็นผู้นำ ($\bar{X} = 4.43$) ทักษะการวางแผนและการพัฒนาหลักสูตร ($\bar{X} = 4.42$) ทักษะการสื่อสารและความสัมพันธ์ระหว่างชุมชน ($\bar{X} = 4.41$) ทักษะการบริหารจัดการองค์กร ($\bar{X} = 4.41$) ทักษะการประเมินผลงานและบริหารงานบุคคล ($\bar{X} = 4.40$) ทักษะในการบริหารจัดการบุคคล ($\bar{X} = 4.39$) และทักษะการวิจัยทางการศึกษา การประเมินผลและการวางแผน ($\bar{X} = 4.33$) ตามลำดับ

ตารางที่ 2 การเปรียบเทียบทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตากาญจนบุรี เขต 4 จำแนกตามพื้นที่การจัดการศึกษา โดยภาพรวม

ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21	อำเภอ บ่อพลอย		อำเภอ เลาขวัญ		อำเภอ หนองปรือ		F	Sig.
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
1. ทักษะความเป็นผู้นำที่มีวิสัยทัศน์	4.51	0.65	4.46	0.66	4.32	0.65	1.85	0.159
2. ทักษะด้านการกำหนดนโยบายและการปกครอง	4.47	0.62	4.50	0.56	4.29	0.64	2.64	0.073
3. ทักษะการสื่อสารและความสัมพันธ์ระหว่างชุมชน	4.40	0.66	4.47	0.55	4.32	0.65	1.16	0.316
4. ทักษะการบริหารจัดการองค์กร	4.43	0.66	4.48	0.59	4.27	0.78	2.01	0.136
5. ทักษะการวางแผนและการพัฒนาหลักสูตร	4.48	0.66	4.44	0.50	4.29	0.69	2.00	0.137
6. ทักษะการเรียนรู้	4.49	0.63	4.51	0.51	4.32	0.64	2.61	0.075
7. ทักษะการประเมินผลงานและบริหารงานบุคคล	4.45	0.63	4.44	0.55	4.25	0.69	2.59	0.077
8. ทักษะในการบริหารจัดการบุคคล	4.47	0.66	4.42	0.59	4.22	0.72	3.06*	0.048
9. ทักษะการวิจัยทางการศึกษา การประเมินผลและการวางแผน	4.36	0.66	4.34	0.57	4.27	0.69	0.40	0.668
10. ค่านิยมและจริยธรรมของการเป็นผู้นำ	4.51	0.69	4.44	0.65	4.29	0.74	2.08	0.126
รวมเฉลี่ย	4.46	0.60	4.45	0.52	4.28	0.65	2.11	0.124

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ผลการวิเคราะห์การเปรียบเทียบทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตากาญจนบุรี เขต 4 จำแนกตามพื้นที่การจัดการศึกษา โดยภาพรวมไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านทักษะในการบริหารจัดการบุคคล มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัยเรื่องทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตากาญจนบุรี เขต 4 สามารถอภิปรายผลการวิจัย ดังนี้

1. ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กาญจนบุรี เขต 4 โดยภาพรวมมีทักษะอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่าทุกด้านมีทักษะอยู่ในระดับมาก เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ย คือ ทักษะการเรียนรู้ รองลงมาคือ ทักษะความเป็นผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ ทักษะด้านการกำหนดนโยบายและการปกครอง ค่านิยมและจริยธรรมของการเป็นผู้นำ ทักษะการวางแผน และการพัฒนาหลักสูตร ทักษะการสื่อสารและความสัมพันธ์ระหว่างชุมชน ทักษะการบริหารจัดการองค์กร ทักษะการประเมินผลงานและบริหารงานบุคคล ทักษะในการบริหารจัดการบุคคล และทักษะการวิจัยทางการศึกษา การประเมินผลและการวางแผน ตามลำดับ ที่เป็นเช่นนี้เพราะว่าผู้บริหารสถานศึกษามีการพัฒนา ตรวจสอบและปรับปรุง กระบวนการในการจัดการเรียนการสอน กำหนดภารกิจของโรงเรียน การจัดบรรยากาศให้เอื้อต่อการเรียน สร้างแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ส่งเสริม วิเคราะห์และกำหนดทรัพยากรที่จะส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียน โดยใช้กลยุทธ์ในการจัดการเรียนการสอนที่สะท้อนให้เห็นความหลากหลายทางวัฒนธรรมและความแตกต่างของผู้เรียน โดยประเมินผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนเป็นรายบุคคล และให้ขวัญกำลังใจแก่ผู้เรียนเพื่อส่งเสริมและพัฒนาผู้เรียนให้สามารถพัฒนาตนเองได้อย่างเต็มศักยภาพ ดังผลการวิจัยของสุวรรณา เทื่อน และ บุญมี เถรยอด (2563) พบว่า การบริหารการจัดการเรียนรู้ คือ มีการประชุมชี้แจงสร้างความตระหนักเกี่ยวกับการบริหารจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการเสริมสร้างความเข้มแข็งทางวิชาการ ชุมชนมีส่วนร่วมในการเสริมสร้างความเข้มแข็งทางวิชาการ สามารถพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ มณฑาทิพย์ นามนุ (2561) ได้ศึกษาทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับ ไกรศร เจียมทอง (2561) ได้ศึกษาทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 32 ผลการวิจัยพบว่า ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากเช่นกัน

2. การเปรียบเทียบทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กาญจนบุรี เขต 4 จำแนกตามพื้นที่การจัดการศึกษา พบว่า ไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้เพราะ ครูผู้สอนส่วนใหญ่มีความเห็นสอดคล้องกันว่าผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กาญจนบุรี เขต 4 ได้ใช้ทักษะการบริหารสถานศึกษาได้เหมาะสมกับยุคศตวรรษที่ 21 ดังที่ กฤษธรา ยองโย (2561) กล่าวว่า ผู้บริหารสถานศึกษา ต้องปรับตัวให้มีคุณสมบัติในการเป็นผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่สามารถ ชักนำ จูงใจ ชื่นนำ ใช้อิทธิพลหรืออำนาจที่มีอยู่ในรูปแบบต่าง ๆ ที่กระตุ้นให้หรือชักนำให้เพื่อนร่วมงานหรือผู้ใต้บังคับบัญชาให้ยินดี เต็มใจ พร้อมใจ ยินดีในการกระทำการมีความกระตือรือร้นหรือร่วมดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่ง ตามที่ผู้นำต้องการให้มีพฤติกรรมไปในทิศทางที่เขาชักนำในการทำงาน หรือดำเนินกิจกรรมที่ผู้นำนั้นรับผิดชอบ หรือตามที่ผู้นำนั้นต้องการที่ซึ่งผู้บริหารสถานศึกษา จะต้องเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงและเป็นผู้ที่ดี มีทักษะ รู้จักบทบาทหน้าที่ของตนเอง มีคุณธรรมจริยธรรม เพื่อที่จะ

บริหารและจัดการปรับปรุงคุณภาพผลการปฏิบัติงานของสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลต่อไป สอดคล้องกับการวิจัยของปฐมสุข สีลาดเลา, เจริญวิชญ์ สมพงษ์ธรรม และ สุขุมมูลเมือง, (2559) พบว่า สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีความไม่แปรเปลี่ยนตามเพศ ของผู้บริหาร ประเภทและขนาดสถานศึกษา ทั้งนี้เพราะผู้บริหารมีภูมิหลังด้านการศึกษาบรรม ปัจจัยการบริหารและวัฒนธรรมองค์กรที่คล้ายกัน และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ไกรศร เจียมทอง (2561) ได้ศึกษาทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 32 ผลการวิจัยพบว่า การเปรียบเทียบทักษะของผู้บริหารสถานศึกษา จำแนกตามขนาดสถานศึกษา โดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

ข้อค้นพบในงานวิจัยครั้งนี้ จะเห็นว่าทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 4 ดังนี้

1. ทักษะความเป็นผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ การที่ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถมองเห็นภาพอนาคตของสถานศึกษา มีการวางแผนเพื่อพัฒนากลยุทธ์โรงเรียนให้บรรลุผลสำเร็จตามต้องการ ตามบริบทของวัฒนธรรม ชุมชน ความสนใจของผู้เรียนและการเปลี่ยนแปลงของโลกยุคปัจจุบันและเพิ่มขีดความสามารถของบุคลากรในองค์กรให้ทำงานตามความถนัดและความสามารถของตนเองเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดในการทำงาน

2. ทักษะด้านการกำหนดนโยบายและการปกครอง ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องมีความสามารถในการกำหนดนโยบายของโรงเรียน เพื่อใช้เป็นแนวทางการปฏิบัติและสอดคล้องกับนโยบายทางการศึกษาระดับชาติมีระบบการกำกับดูแลที่หลากหลายโดยใช้การติดตามนิเทศประเมินโดยผ่านเครือข่ายออนไลน์ การร่วมมือระหว่างโรงเรียนมีระเบียบแบบแผน มีการกำกับที่ดีดูแลที่ดี เป็นหลักคิดสำหรับการบริหารจัดการที่ดีและการปกครองโดยยึดหลักธรรมาภิบาล

3. ทักษะการสื่อสารและความสัมพันธ์ระหว่างชุมชน ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องสามารถสื่อสารที่ดีนำไปสู่การรับรู้เรียนรู้ให้เกิดความเข้าใจที่ถูกต้องตรงกันของบุคลากรทั่วทั้งองค์กร เข้าใจการจัดการและการสร้างการสื่อสาร นำเทคโนโลยีมาใช้ในการเพิ่มช่องทางการสื่อสารที่หลากหลายในการติดต่อประสานงานระหว่างบุคคลหรือหน่วยงาน มีความเป็นผู้นำสามารถกำหนดกลยุทธ์ในการขับเคลื่อนสถานศึกษาจากการสร้างฉันทามติ โดยให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการทำประชาคมเพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อผู้เรียนและนำพาองค์กรไปสู่เป้าหมายที่ตั้งไว้อย่างมีประสิทธิภาพ

4. ทักษะการบริหารจัดการองค์กร ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องรวบรวมวิเคราะห์และใช้ข้อมูลในการตัดสินใจในการพัฒนาองค์กร รู้จักกำหนดกลยุทธ์ในการทำงานสู่ความสำเร็จได้อย่างมีประสิทธิภาพ มอบหมายความรับผิดชอบให้กับบุคลากรให้เหมาะสมกับความสามารถยึดมั่นตามกฎระเบียบขององค์กร

และมีการใช้เทคโนโลยีเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารงาน รวมทั้งจัดการทรัพยากรอื่น ๆ ได้อย่างเหมาะสมโดยใช้กระบวนการในการติดตามประเมินประสิทธิภาพที่หลากหลายและมีมาตรฐาน

5. ทักษะการวางแผนพัฒนาหลักสูตร ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องออกแบบหลักสูตรและพัฒนาหลักสูตรได้อย่างมีคุณภาพโดยยึดหลักสูตรแกนกลางเป็นสำคัญ และปรับให้เข้ากับสถานการณ์ปัจจุบันที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่องและเพื่อให้ผู้เรียนได้รับมวลประสบการณ์และทันต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นตามเป้าหมายของการจัดการศึกษา โดยทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องต้องมีความเข้าใจที่ชัดเจนตรงกันเกี่ยวกับหลักสูตรรวม ทั้งเข้าใจถึงบทบาทหน้าที่ของตนเองและสามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อการพัฒนาคุณภาพเรียน

6. ทักษะการเรียนรู้ ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องพัฒนา ตรวจสอบและปรับปรุง กระบวนการในการจัดการเรียนการสอน กำหนดภารกิจของโรงเรียน การจัดบรรยากาศให้เอื้อต่อการเรียน สร้างแรงจูงใจ ใฝ่สัมฤทธิ์ส่งเสริม โดยใช้กลยุทธ์ในการจัดการเรียนการสอนที่สะท้อนให้เห็นความหลากหลายทางวัฒนธรรมและความแตกต่างของผู้เรียน โดยประเมินผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนเป็นรายบุคคลและให้ขวัญกำลังใจแก่ผู้เรียนเพื่อส่งเสริมและพัฒนาผู้เรียนให้สามารถพัฒนาตนเองได้อย่างเต็มศักยภาพ

7. ทักษะการประเมินผลงานและการบริหารบุคลากร ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องมีกระบวนการในการประเมินผลการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพ บนพื้นฐานของความเป็นระบบและมาตรฐานการปฏิบัติงานที่เป็นแบบเดียวกัน โดยเปรียบเทียบผลการปฏิบัติงานในช่วงเวลานั้นกับเกณฑ์หรือมาตรฐานที่กำหนดไว้ โดยอาศัยหลักเกณฑ์และวิธีการต่าง ๆ อย่างปราศจากอคติใด ๆ เข้าใจภาวะเปียบที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานบุคลากร มีมาตรฐาน ส่งเสริมและพัฒนาบุคลากรในองค์กรให้มีคุณภาพโดยมีการประเมินตามมาตรฐานวิชาชีพ

8. ทักษะในการบริหารจัดการบุคคล ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องใช้กลยุทธ์ในการวางแผนในการบริหารงานบุคคลเพื่อพัฒนาบุคลากรอย่างเข้ม เป็นผู้ให้ความสำคัญต่อความเห็น ข้อเสนอแนะและมีการปฏิบัติต่อคณะครูอย่างเท่าเทียม เป็นผู้ให้ความไว้วางใจ โดยส่งเสริมให้ครูและบุคลากรเข้าร่วมการพัฒนาตนเองและพัฒนาวิชาชีพ รวมทั้งการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการทำงาน พัฒนาสุขภาพอนามัยของบุคลากรในองค์กรและสร้างขวัญกำลังใจในการทำงาน

9. ทักษะการวิจัยทางการศึกษา การประเมินผลและการวางแผน ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องส่งเสริมสนับสนุนการวิจัยและพัฒนา นำวิจัยมาใช้ในการบริหารวางแผนและพัฒนาองค์กรให้บรรลุตามเป้าหมาย โดยการใช้วิจัยเป็นเครื่องมือในการในการพัฒนาและนำผลการวิจัยมาใช้ในการแก้ปัญหาและปรับปรุงองค์กรให้มีประสิทธิภาพ มีกระบวนการในการประเมินผลการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพและได้มาตรฐาน สามารถวางแผนร่วมกันทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง มุ่งให้เกิดผลดีคุ้มค่าต่อการศึกษาและสิ่งแวดล้อม และนำผลการประเมินนั้นมาสะท้อนกลับ เพื่อใช้เป็นข้อมูลสำหรับการวางแผนพัฒนางานองค์กรอย่างเป็นระบบตามมาตรฐานวิชาชีพ

10. ค่านิยมและจริยธรรมของการเป็นผู้นำ ผู้บริหารต้องปฏิบัติงานด้วยความตรงไปตรงมา ปฏิบัติตนตามมาตรฐานคุณธรรมจริยธรรมประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้ใต้บังคับบัญชาและผู้อื่น นำหลักการบริหารหลักธรรมมาภิบาลมาใช้ในการบริหารงาน เป็นประชาธิปไตยมีความเข้าใจในความหลากหลายของวัฒนธรรม

สรุป

ผลการศึกษาทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 4 ในภาพรวมมีทักษะอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า มีทักษะอยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงลำดับตามค่าเฉลี่ย คือ ทักษะการเรียนรู้ รองลงมาคือ ทักษะความเป็นผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ ทักษะด้านการกำหนดนโยบายและการปกครอง ค่านิยมและจริยธรรมของการเป็นผู้นำ ทักษะการวางแผนและการพัฒนาหลักสูตร ทักษะการสื่อสารและความสัมพันธ์ระหว่างชุมชน ทักษะการบริหารจัดการองค์กร ทักษะการประเมินผลงานและบริหารงานบุคคล ทักษะในการบริหารจัดการบุคคล และ ทักษะการวิจัยทางการศึกษา การประเมินผลและการวางแผน

ผลการเปรียบเทียบทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 4 จำแนกตามพื้นที่การจัดการศึกษา ในภาพรวมไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1.1 ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 4 โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่าผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 4 ควรนำทักษะมาปรับใช้ในการบริหารจัดการเพิ่มเติมในการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อให้การบริหารงานมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น โดยเลือกใช้ให้เหมาะสมกับบุคคลและโอกาส

1.2 ผู้บริหารสถานศึกษาควรพัฒนาตนเองให้มีทักษะในศตวรรษที่ 21 ในทุกด้าน เพื่อการบริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลกับงานมากที่สุด

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรทำการวิจัยเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาทักษะผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 4

2.2 ควรทำการวิจัยเกี่ยวกับทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารงานในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 4

2.3 ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 4

เอกสารอ้างอิง

- กฤษณา ยองโย. (2561). ผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21. การประชุมวิชาการและนำเสนอผลงานการวิจัยระดับชาติ ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.
- ไกรศร เจียมทอง. (2561). ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 32 (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- จุมพล โพธิสุวรรณ. (2564). พฤติกรรมผู้นำเชิงยุทธศาสตร์. วารสารสหวิทยาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 4(1), 135–148.
- ธีระ รุญเจริญ. (2553). ความเป็นมืออาชีพในการในการจัดการและบริหารการศึกษายุคปฏิรูปการศึกษา (ฉบับปรับปรุง) เพื่อปฏิรูปสองและประเมินภายนอกรอบสาม. กรุงเทพฯ: ข้าวฟ่าง.
- ปฐมสุข สีสาดเลา, เจริญวิชญ์ สมพงษ์ธรรม และ สุขุม มูลเมือง. (2559). การพัฒนาตัวบ่งชี้สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. วารสารวิจัย มช. (ฉบับบัณฑิตศึกษา) สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 4(2), 20–34.
- พิชญาภา สอนสร้อยทอง. (2562). ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อำเภอแม่จัน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 2. วารสารวิจัยวิชาการ, 2(2), 51–68.
- มณฑาทิพย์ นามนุ. (2561). ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- วิจารณ์ พานิช. (2558). แนวโน้มการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21. สงขลา: มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.
- สุวรรณา เหือน และ บุญมี เณรยอด. (2563). การศึกษาการบริหารงานวิชาการ: กรณีศึกษาโรงเรียนบ้านขุนประเทศ เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร. วารสารนวัตกรรมการจัดการศึกษาและการวิจัย, 2(1), 1–12.
- โสมวลี ชยามฤต. (2564). การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เพื่อรองรับยุคดิจิทัลขององค์การภาครัฐและเอกชน. วารสารสหวิทยาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 4(1), 35–80.
- อภิรักษ์ บุปผาชื่น. (2563). ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม: การขับเคลื่อนองค์การสู่ความเป็นเลิศ. วารสารนวัตกรรมการศึกษาและการวิจัย, 4(3), 205–216.
- อรสา มาสิงห์. (2560). การพัฒนาภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต). มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา.

Best, J. W. (1981). *Education research*. New Jersey: Prentice–Hall.

Hoyle, J. R., English, F. W., & Steffe, B. E. (2005). *Skill for successful 21st–century school leaders*. Maryland: Lanham.

Katz, R. L. (1971). *Skills of an effective administrator*. *Harvard business review, executive success making it in management*. Massachusetts: University Press Cambridge.

Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30(3), 607–610.

ปัจจัยเชิงสาเหตุทางการตลาดเชิงสัมพันธ์ภาพที่มีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงาน ของธุรกิจตัวแทนจำหน่ายรถยนต์

The Causal Factors of Relationship Marketing Influencing on Performance of Car Dealership Businesses

ศิริพร อินโห้

Siriporn Inho

คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์

Faculty of Management Science, Nakhon Sawan Rajabhat, university, Thailand

E-mail: wongin2525@gmail.com

Received December 3, 2021; Revised February 26, 2022; Accepted February 28, 2022

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาปัจจัยทางการตลาดเชิงสัมพันธ์ภาพที่มีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงานของธุรกิจตัวแทนจำหน่ายรถยนต์ 2) เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของปัจจัยเชิงสาเหตุทางการตลาดเชิงสัมพันธ์ภาพที่มีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงานของธุรกิจตัวแทนจำหน่ายรถยนต์ และ 3) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์เชิงสาเหตุทางการตลาดเชิงสัมพันธ์ภาพที่มีอิทธิพลทางตรงและทางอ้อมต่อผลการดำเนินงานของธุรกิจตัวแทนจำหน่ายรถยนต์ กลุ่มตัวอย่างได้แก่ ผู้บริหาร ผู้จัดการแผนก หัวหน้าฝ่าย และผู้ที่เกี่ยวข้องของธุรกิจตัวแทนจำหน่ายรถยนต์ในภาคเหนือ จำนวน 400 ตัวอย่าง โดยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม โดยวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงบรรยาย ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงอนุมาน ได้แก่ โมเดลสมการโครงสร้าง ผลการวิจัยพบว่า

1. ปัจจัยเชิงสาเหตุทางการตลาดเชิงสัมพันธ์ภาพ มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อปัจจัยด้านคุณภาพความสัมพันธ์และด้านระบบการจัดการ
2. ปัจจัยด้านคุณภาพความสัมพันธ์มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อคุณภาพการบริการ
3. ปัจจัยด้านระบบการจัดการ มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อคุณภาพการบริการ
4. คุณภาพการบริการ มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อผลการดำเนินงาน ซึ่งปัจจัยเชิงสาเหตุทางการตลาดเชิงสัมพันธ์ภาพมีอิทธิพลทางอ้อมเชิงบวกต่อคุณภาพการบริการ โดยผ่านปัจจัยด้านคุณภาพความสัมพันธ์ ปัจจัยด้านคุณภาพความสัมพันธ์ ปัจจัยด้านระบบการจัดการและคุณภาพการบริการ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

คำสำคัญ: การตลาดเชิงสัมพันธ์ภาพ; ระบบการจัดการ; คุณภาพความสัมพันธ์; ผลการดำเนินงาน

Abstract

This research aimed (1) to study the relationship between market factors that influenced the performance of car dealerships businesses, (2) to analyze the corroborative elements of relative market causal factors that influenced the performance of car dealerships businesses, and 3) to study the direct and indirect relationships that influenced the performance of car dealerships businesses. The sample included executives, managers, department heads, and related parties of car dealerships businesses in the North. A sample of 400 people using a simple sampling method was used in the questionnaire. Data were analyzed using descriptive statistics: percentage, average, standard deviation, and inferential statistics: structural equation models (SEM). The results showed that

1. The market-related causal factors had a direct positive influence on quality. relationship, and management system factors.
2. The quality-related factors had a positive influence on service quality.
3. The management system factors.
4. The service quality had a direct positive influence on performance. The market-related causal factors had a positive influence on service quality. The qualitative factor was associated with less than 10%. Factors in quality, management system, and service quality were statistically significant at 0.01.

Keywords: Relationship Marketing; Management System; Quality Relationship; Performance

บทนำ

จากการแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19 ลุกลามไปทั่วโลกส่งผลให้หลายอุตสาหกรรมที่สำคัญๆทางเศรษฐกิจได้รับผลกระทบอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้เป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะอุตสาหกรรมรถยนต์และอุตสาหกรรมต่อเนื่องที่เป็นอีกหนึ่งธุรกิจที่ได้รับผลกระทบและแนวโน้มหดตัวรุนแรง จากการกระทบห่วงโซ่การผลิตรถยนต์ให้สะดุดหรือชะงักลง ตั้งแต่ธุรกิจชิ้นส่วนรถยนต์ (ต้นน้ำ) ไปยังการผลิตรถยนต์ (กลางน้ำ) จนถึงธุรกิจตัวแทนจำหน่ายรถยนต์ (ปลายน้ำ) ซึ่งนับได้ว่าเป็นส่วนหนึ่งที่สำคัญยิ่งในการกระตุ้นและขับเคลื่อนห่วงโซ่อุปทานของอุตสาหกรรมรถยนต์ให้สามารถกลับมาฟื้นตัวได้ เพราะธุรกิจตัวแทนจำหน่ายรถยนต์ เปรียบเสมือนทูตทางการค้าของค่ายยี่ห้อรถยนต์ที่จะทำหน้าที่นำเสนอรถยนต์และผลิตภัณฑ์ต่างๆของค่ายยี่ห้อรถยนต์ รวมถึงการมอบบริการที่ประทับใจให้กับลูกค้าทั้งก่อนและหลังการซื้อขายและรายได้หลักของธุรกิจตัวแทนจำหน่ายรถยนต์ คือ การขายรถยนต์และอุปกรณ์ตกแต่ง ซึ่งคิดเป็นสัดส่วนถึงเกือบ 85% ของรายได้ทั้งหมด และจากสภาพเศรษฐกิจไทยที่มีแนวโน้มหดตัวอย่างรุนแรง (Deep Recession) ที่ติดลบ 8.8% ในปี 2020 ประกอบกับสถานการณ์แพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19 ส่งผลให้มีการปิดกิจการห้างร้านต่าง ๆ เป็นการชั่วคราวรายได้ของผู้บริโภคที่ลดลง ปัญหาร้ายแรงที่กระทบ

ต่อผู้บริโภคในต่างจังหวัดและสถาบันการเงินยังเพิ่มความเข้มงวดด้านการขายสินเชื่อก็จะส่งผลต่อเนื่องให้ความสามารถในการซื้อสินค้าที่มีมูลค่าสูงนั้นหดตัวลงตามไปด้วย (วรรณฯ ยงพิศาลภพ, 2563) แม้ว่าพิจารณาในเชิงมูลค่าตลาดของธุรกิจตัวแทนจำหน่ายรถยนต์ที่มีมูลค่าสูงถึง 1.07 ล้านล้านบาท (กรมพัฒนาธุรกิจการค้า, 2563) สอดคล้องกับในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา พบว่า รายได้ของธุรกิจตัวแทนจำหน่ายรถยนต์มีความสัมพันธ์โดยตรงกับยอดขายรถยนต์ในประเทศ (Krungthai compass, 2020) โดยผู้ประกอบการขนาดใหญ่และขนาดกลาง เป็นกลุ่มที่มีความสามารถในการเพิ่มยอดขายได้ดีกว่าผู้ประกอบการขนาดย่อม สะท้อนจากอัตราการเติบโตโดยเฉลี่ยของรายได้ในช่วงปี 2009-2019 ของผู้ประกอบการขนาดใหญ่ และกลางที่ปีละ 9.2% และ 9.5% สูงกว่า รายได้ของผู้ประกอบการขนาดย่อมที่ขยายตัวปีละ 3.1% ถึงกว่า 3 เท่าตัว หากแต่ว่าการแพร่ระบาดของโควิด-19 ที่ทำให้พฤติกรรมของผู้บริโภคต้องเปลี่ยนไป ด้วยการลดการสัมผัสมาตรการ Social Distancing กลายเป็น New Normal จะคงอยู่ในการใช้ชีวิตต่อไป สิ่งเหล่านี้ส่งผลให้การทำธุรกิจตัวแทนจำหน่ายรถยนต์จำเป็นต้องเร่งปรับกลยุทธ์ทางธุรกิจเพื่อความอยู่รอดให้เร็วขึ้น (Krungthai compass, 2020) โดยเฉพาะด้านการขายที่จะทำให้ลูกค้าได้รู้จักและเข้ามาซื้อสินค้าหรือรถยนต์ของบริษัทผู้ผลิตรถยนต์ และด้านการบริการหลังการขายที่ลูกค้าได้เข้ามาใช้บริการซ่อมบำรุง ซึ่งถือเป็นส่วนที่จะก่อให้เกิดรายได้อย่างต่อเนื่อง โดยที่พนักงานขายและช่างซ่อมบำรุงจะเป็นผู้ที่มีความสำคัญในการสร้างบริการที่โดดเด่นเป็นที่ยอมรับและมอบความประทับใจสามารถตอบสนองความต้องการและสร้างความมั่นใจในคุณภาพการบริการให้เหมาะสม เพื่อให้เกิดเป็นความสัมพันธ์ภายใต้ความพึงพอใจระหว่างกันจนนำไปสู่ความภักดีและความตั้งใจซื้อซ้ำของลูกค้าต่อไป ดังนั้นความสัมพันธ์ที่เป็นประโยชน์ร่วมกันของการให้บริการลูกค้าทั้งก่อนและหลังการขาย โดยการปรับแต่งการบริการให้มีความเหมาะสมสามารถตอบสนองความต้องการของลูกค้าใหม่และการรักษาลูกค้าเดิมปัจจุบัน ซึ่งจะทำให้เกิดภาพลักษณ์ที่ดีต่อค่ายี่ห้อรถยนต์และตัวแทนจำหน่ายรถยนต์ให้ประสบความสำเร็จและอยู่รอดได้ในระยะยาวต่อไป

ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจในการศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุทางการตลาดเชิงสัมพันธ์ภาพที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินงานของธุรกิจตัวแทนจำหน่ายรถยนต์ เพื่อให้สามารถวิเคราะห์ปัจจัยและสถานการณ์ทางธุรกิจที่เปลี่ยนแปลงไปตามสภาพแวดล้อมในการดำเนินธุรกิจในปัจจุบันที่จะมีสัดส่วนยอดขายรถยนต์ต่อตัวแทนจำหน่ายก็ยังแตกต่างกันไปตามพื้นที่จำหน่ายด้วยเช่นกัน ทำให้บริษัทรถยนต์และตัวแทนจำหน่ายต่างก็ต้องมีการดำเนินกลยุทธ์การแข่งขัน เพื่อสร้างความพึงพอใจ ดังนั้นจึงจำเป็นต้องสร้างการบริการที่หลากหลายรูปแบบมาใช้ในการแข่งขัน โดยปัจจัยทางการตลาดสัมพันธ์ภาพเป็นอีกปัจจัยสิ่งหนึ่งที่จะสามารถสร้างความแตกต่างด้านการบริการลูกค้า และทำให้ผลการดำเนินงานทางการตลาด การลงทุนผ่านกระบวนการรับรู้คุณภาพการบริการ ระบบการบริหารจัดการและคุณภาพความสัมพันธ์ที่จะทำให้ประสบความสำเร็จตามเป้าหมายทางธุรกิจได้

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยทางการตลาดเชิงสัมพันธภาพที่มีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงานของธุรกิจตัวแทนจำหน่ายรถยนต์
2. เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของปัจจัยเชิงสาเหตุทางการตลาดเชิงสัมพันธภาพที่มีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงานของธุรกิจตัวแทนจำหน่ายรถยนต์
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์เชิงสาเหตุทางการตลาดเชิงสัมพันธภาพที่มีอิทธิพลทางตรงและทางอ้อมต่อผลการดำเนินงานของธุรกิจตัวแทนจำหน่ายรถยนต์

การทบทวนวรรณกรรม

1. แนวคิดเกี่ยวกับธุรกิจตัวแทนจำหน่ายรถยนต์

แนวคิดเกี่ยวกับธุรกิจตัวแทนจำหน่ายรถยนต์ เป็นผู้ประกอบการธุรกิจในพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่งที่ได้รับสิทธิในการจำหน่ายรถยนต์จากบริษัทผู้ผลิตรถยนต์ยี่ห้อใดยี่ห้อหนึ่ง และ ให้บริการในพื้นที่นั้น ๆ รวมถึงทำหน้าที่รับผิดชอบงาน ด้านการตลาด การจัดจำหน่าย และการ บริการหลังการขายให้บริษัทผู้ผลิตรถยนต์ยี่ห้อหนึ่ง ๆ รวมถึงดำเนินการให้สอดคล้องกับนโยบาย ของผู้ผลิตรถยนต์ในแต่ละค่ายที่ธุรกิจเป็นตัวแทนจำหน่าย (ชานัดดา วงศ์ศิริ, 2564) ภายใต้การดำเนินงานที่สอดคล้องกับนโยบายของบริษัทผู้ผลิตแต่ไม่ได้ถือครอง กรรมสิทธิ์ในตัวสินค้า (พีรธัญญ์ อุดมผล, 2560) สอดคล้องกับสุกิตติอมรพันธุ์ (2555) ที่ได้อธิบายไว้ว่า กิจกรรมที่ได้รับสิทธิในการจำหน่ายรถยนต์อย่างถูกต้องตามกฎหมายจากบริษัทผู้ผลิตรถยนต์ยี่ห้อใดยี่ห้อหนึ่ง รวมถึงการรับผิดชอบงานด้านการตลาด การจัดจำหน่าย และการให้บริการหลังการขายให้กับบริษัทผู้ผลิตรถยนต์

2. แนวคิดเกี่ยวกับการตลาดเชิงสัมพันธภาพ

แนวคิดเกี่ยวกับการตลาดเชิงสัมพันธภาพเป็นการสร้างความพึงพอใจในระยะยาวทั้งสองฝ่ายระหว่างฝ่ายผู้ให้บริการกับลูกค้าในด้านมุมมองด้านการตลาดเชิงสัมพันธภาพมุมมองด้านการตลาดบูรณาการมุมมองด้านการตลาดภายในมุมมองด้านการตลาดที่มีความรับผิดชอบต่อสังคม วัตถุประสงค์ ผู้กระจายสินค้า และฝ่ายอื่น ๆ เพื่อประกอบกิจการและดำรงไว้ของธุรกิจ (ฉัฐชสรณ์ กาญจนศิลาพันธ์, 2560) ในขณะที่การศึกษาของ Gronroos (1990) พบว่า แนวคิดการตลาดเชิงสัมพันธภาพเป็นส่วนหนึ่งของการตลาดบริการและการตลาดอุตสาหกรรม ซึ่งเกี่ยวข้องกับการสร้างการรักษาและการสานสัมพันธ์ให้ดีขึ้นระหว่างส่วนที่เกี่ยวข้องกับองค์กรธุรกิจ เพื่อให้ประสบผลสำเร็จตามเป้าหมายของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องการตลาดเชิงสัมพันธภาพเป็นกลยุทธ์การรักษาลูกค้าที่มีความโดดเด่นและเป็นที่นิยมรับมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Attharangsun & Ussahawanitchaki (2008) ที่พบว่า ประสิทธิภาพของการจัดการลูกค้าเชิงสัมพันธภาพมีอิทธิพลโดยตรงกับความพึงพอใจของลูกค้าและนำไปสู่ความภักดีและความตั้งใจซื้อซ้ำของลูกค้า โดยจากการศึกษาของ Chang (2007) ที่มีข้อค้นพบว่าผลการดำเนินงานด้านลูกค้าธุรกิจสามารถจัดการกับการร้องเรียนของลูกค้าทำให้การร้องเรียนของลูกค้าน้อยลง ระดับของความพึง

พอใจมากขึ้นและลูกค้าจะกลับมาใช้บริการเพิ่มขึ้น (ฉัฐสรณ์ กาญจนศิลาพันธ์, 2560) ดังนั้นลักษณะเฉพาะของธุรกิจตัวแทนจำหน่ายรถยนต์ที่ต้องใช้องค์ประกอบหลายอย่าง ซึ่งแต่ละอย่างเกี่ยวข้องกันกับหลายภาคส่วน เช่น การตลาด การเงิน การบริการหลังการขาย การจัดส่งและส่งมอบฯ เป็นต้น

3. แนวคิดเกี่ยวกับคุณภาพความสัมพันธ์

แนวคิดเกี่ยวกับคุณภาพความสัมพันธ์เป็นการสร้างความสัมพันธ์กับลูกค้าในระยะยาวถือเป็นส่วนหนึ่งโดย Alrubaiee & Alnazer (2010) อ้างใน ตริยาพร ตุ่มศรียา (2563) กล่าวถึงการตลาดแบบมุ่งสัมพันธ์ว่าเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้าง และรักษาความสัมพันธ์อันดีระหว่างลูกค้ากับผู้ให้บริการ ดังนั้นแนวคิดนี้จึงถูกนำมาใช้ในการให้ความเชื่อ การสร้างประสบการณ์ที่ดีให้กับลูกค้าจนเกิดความพึงพอใจ ความไว้วางใจลูกค้า และเชื่อถือในตราสินค้าของผู้ให้บริการนำไปสู่การทำธุรกิจร่วมกันและแปรเปลี่ยนไปสู่สัมพันธภาพอันดี (Coulter & Coulter, 2002) คุณภาพความสัมพันธ์ถูกพัฒนาขึ้นตามแนวคิดการตลาดแบบมุ่งสัมพันธ์เป็นความรู้สึกนี้กระหว่างลูกค้ากับผู้ให้บริการจากประสบการณ์ในอดีตทำธุรกิจร่วมกัน การมีส่วนร่วมดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งเป็นระยะเวลานานจนเกิดความคุ้นเคย ไว้วางใจ และผูกพันต่อกัน

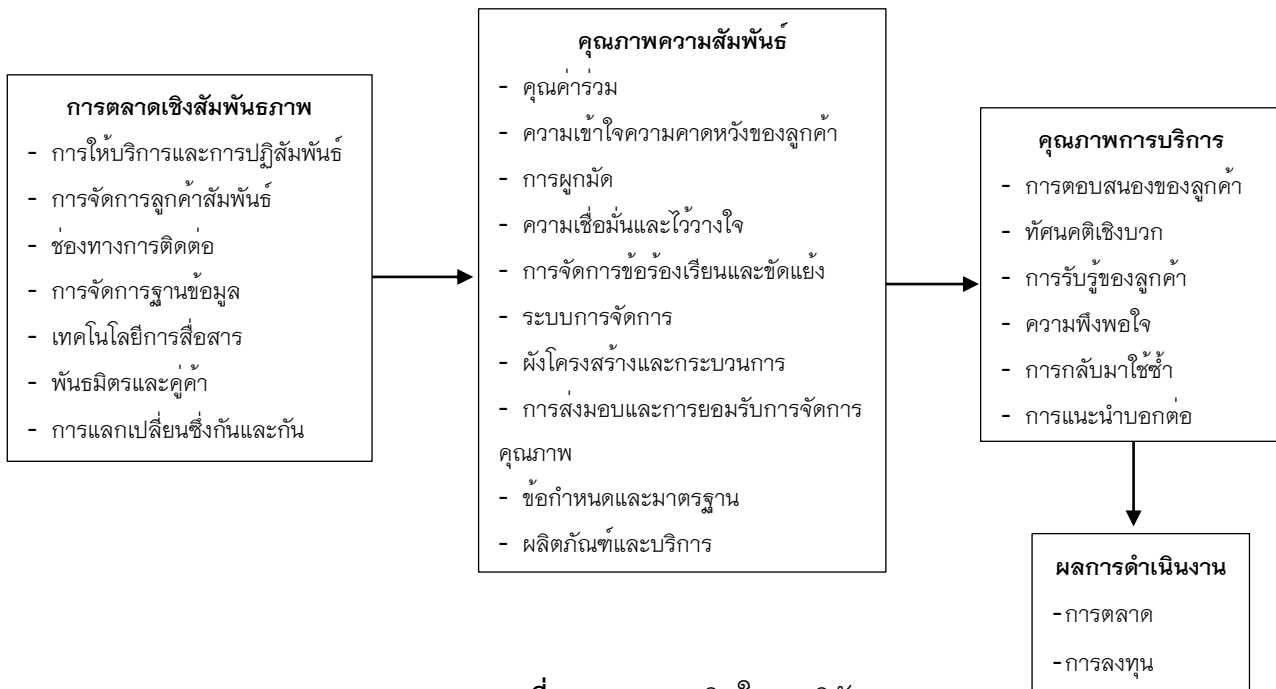
4. แนวคิดเกี่ยวกับผลการดำเนินงาน

นันทช จิระวุฒินันท์ (2559) ที่ได้อธิบายว่าเป็นผลลัพธ์ที่ได้หลังจากการดำเนินงานและความพยายามทางด้านการตลาด โดยเป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นถึงผลสำเร็จหลังจากการดำเนินกิจกรรมที่เกิดจากการดำเนินงานทางการตลาด ซึ่งเป็นการวัดคุณค่าของการทำการตลาดในการปฏิบัติงานภายในช่วงระยะเวลาที่กำหนดตลอดจนใช้ประกอบการพิจารณาศักยภาพของธุรกิจ (วัชรกร ชำนาญผล, 2558) ดังที่ อริยาภรณ์ คำมะยอม (2556) ว่าตัวชี้วัดที่สำคัญในการประเมินความสำเร็จของธุรกิจ ในการดำเนินงานและการบริหารจัดการงานทางด้านต่าง ๆ รวมถึงมาจากความสามารถในการพัฒนาศักยภาพทางธุรกิจ สอดคล้องกับ พลอยนรินทร์ คำภาพันท์ (2555) เป็นผลลัพธ์ที่ได้รับจากผลการดำเนินงานต่าง ๆ ของธุรกิจ ในด้านของผู้บริโภค ด้านผลตอบแทนทางการเงิน ด้านความสามารถในการดำเนินงาน และผลลัพธ์ที่ได้รับบ่งชี้ว่าบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้

จากลักษณะเฉพาะของธุรกิจตัวแทนจำหน่ายรถยนต์ที่ต้องใช้องค์ประกอบหลายอย่าง ซึ่งแต่ละอย่างเกี่ยวข้องกันกับหลายภาคส่วนในการบริการจัดการ เช่น การตลาด การลงทุนการเงิน การบริการหลังการขาย การจัดส่งและส่งมอบ เป็นต้น ดังนั้นปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ผลการดำเนินงานของธุรกิจ คือ การตลาดเชิงสัมพันธ์ภาพ คุณภาพความสัมพันธ์ สินค้าและบริการ ความไว้วางใจของลูกค้าความผูกพันที่ลูกค้ามีต่อองค์กรและการติดต่อสื่อสารกับลูกค้าเป็นองค์ประกอบสำคัญของคุณภาพความสัมพันธ์ที่สามารถสะท้อนถึง สัมพันธภาพอันดีระหว่างผู้ให้บริการกับลูกค้าและคุณภาพความสัมพันธ์นั้นก็เชื่อมโยงความสัมพันธ์ ทางบวกกับความภักดีของลูกค้าโดยเฉพาะการสร้าง ความไว้วางใจนั้นถือได้ว่าเป็นปัจจัยสำคัญต่อการรักษาลูกค้าด้วย

กรอบแนวคิดการวิจัย

งานวิจัยนี้ ผู้วิจัยกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย โดยมีรายละเอียดดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) มีพื้นที่ในการวิจัยอยู่ในภาคเหนือของประเทศไทย ซึ่งจำแนกตามการแบ่งภูมิภาคของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ กลุ่มประชากร ได้แก่ ธุรกิจตัวแทนจำหน่ายรถยนต์ในภาคเหนือที่มียอดขายรถยนต์ที่จดทะเบียนใหม่ ประเภทรถยนต์นั่งส่วนบุคคลไม่เกิน 7 คน (รย.1) รถยนต์นั่งส่วนบุคคลเกิน 7 คน (รย.2) และรถบรรทุกส่วนบุคคล (รย.3) โดยแยกตามยี่ห้อของรถยนต์ สูงสุด 10 อันดับแรก (กรมการขนส่งทางบก, 2563) จำนวน 298 แห่ง ซึ่งไม่รวมถึงธุรกิจตัวแทนจำหน่ายหรือธุรกิจตลาดรถยนต์มือสอง โดยเป็นธุรกิจที่ผู้ประกอบการได้รับสิทธิในการจำหน่ายรถยนต์ยี่ห้อใดยี่ห้อหนึ่งรวมทั้งศูนย์บริการรถยนต์แบบครบวงจรยี่ห้อหนึ่ง และต้องดูแลรับผิดชอบในงานด้านการตลาด การจัดจำหน่ายและการบริการหลังการขาย อีกทั้งตัวแทนจำหน่ายรถยนต์ต้องทำกิจกรรมที่สอดคล้องกับนโยบายของค่ายรถยนต์และปฏิบัติตามเงื่อนไขที่ค่ายรถยนต์กำหนด แต่ไม่ได้มีการถือครองกรรมสิทธิ์ของสินค้านั้น

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหาร ผู้จัดการแผนก หัวหน้าฝ่ายและผู้ที่เกี่ยวข้องในการดำเนินธุรกิจตัวแทนจำหน่ายรถยนต์ จำนวน 400 ตัวอย่าง ผู้วิจัยได้ทำการแจกกลุ่มตัวอย่างตามจังหวัดต่าง ๆ โดยใช้วิธีสัดส่วนเทียบกับประชากรของแต่ละกลุ่มตามรายจังหวัดในภาคเหนืออย่างน้อยแห่งละ 5 ตัวอย่าง จากนั้นทำการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple Random Sampling) ซึ่งทำการสุ่มจากหน่วยตัวอย่างที่ทำให้โอกาสการสุ่มจากประชากรทุกหน่วยได้รับการเลือกเท่า ๆ กัน (กัลยา

วานิชย์ปัญญา, 2560) และมีความเต็มใจให้ข้อมูลตามจำนวนที่กำหนด โดยเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม ซึ่งในการพัฒนาแบบสอบถามเพื่อใช้ในการเก็บข้อมูล ผู้วิจัยทำการทดสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Context Validity) เพื่อตรวจสอบความตรงของเนื้อหาที่ครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการศึกษา และนำแบบสอบถามที่ผู้เชี่ยวชาญประเมินค่าดัชนีความสอดคล้องของเนื้อหา กับวัตถุประสงค์ของการวิจัย (Index of Item – Objective Congruence : IOC) มีค่าเท่ากับ 0.90 และได้ตรวจสอบค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ด้วยการทดลองเก็บข้อมูลจำนวน 30 ราย ไปทำการตรวจสอบหาค่าความเชื่อมั่นด้วยสัมประสิทธิ์ของครอนบาคัลฟา (Cronbach's Alpha Coefficient) มีค่าเท่ากับ 0.98 ซึ่งมีค่ามากกว่า 0.7 ถือว่าเครื่องมือวัดมีความน่าเชื่อถือที่สูง (Cronbach, 1990)

จากนั้นผู้วิจัยได้ทำการเก็บตัวอย่างโดยการส่งแบบสอบถามไปทางจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ไปรษณีย์ รวมทั้งการเก็บจริงจากผู้ประกอบการ โดยผู้วิจัยได้ทำการเก็บข้อมูลจนครบถ้วนตามที่ได้กำหนดขนาดตัวอย่างไว้ และการวิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงบรรยาย ได้แก่ ร้อยละ (percentage) ค่าเฉลี่ย (mean) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์เชิงอนุมาน เพื่อหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกตได้ และสร้างเมตริกสหสัมพันธ์ (correlation matrix) และสร้างโมเดลสมการโครงสร้าง (structural equation modeling: SEM)

ผลการวิจัย

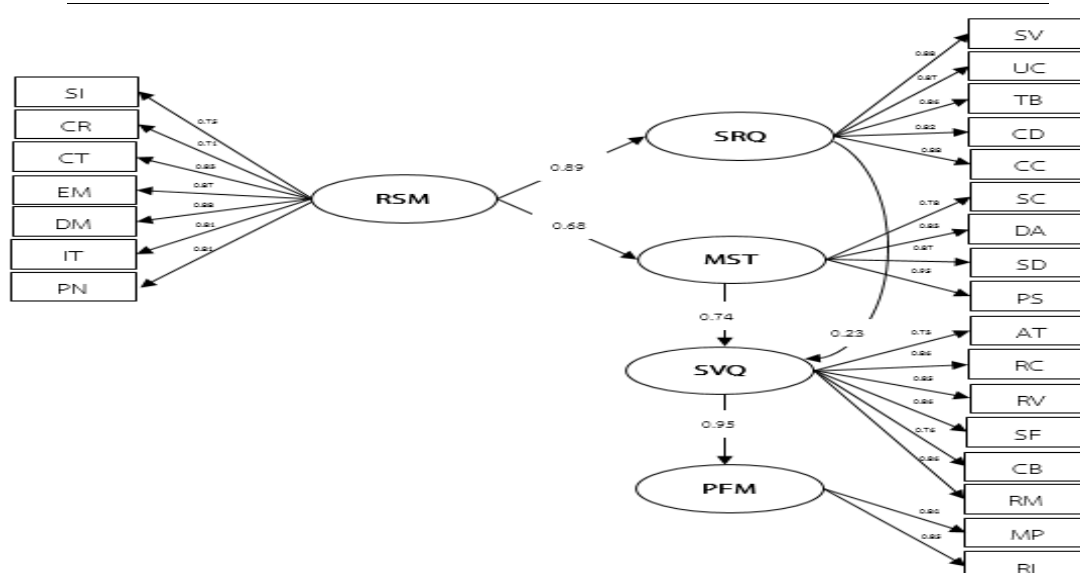
วัตถุประสงค์ที่ 1 ศึกษาปัจจัยทางการตลาดเชิงสัมพันธ์ภาพที่มีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงานของธุรกิจตัวแทนจำหน่ายรถยนต์ พบว่า โดยภาพรวม ความสำคัญอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.79$, $S.D. = 0.60$) พิจารณารายด้าน พบว่า การให้บริการและการปฏิสัมพันธ์ มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{X} = 3.87$, $S.D. = 0.67$) รองลงมาคือ พันธมิตรและลูกค้า ($\bar{X} = 3.81$, $S.D. = 0.77$) ช่องทางการติดต่อ ($\bar{X} = 3.80$, $S.D. = 0.70$) การแลกเปลี่ยนซึ่งกันและกัน ($\bar{X} = 3.80$, $S.D. = 0.68$) เทคโนโลยีการสื่อสาร ($\bar{X} = 3.79$, $S.D. = 0.76$) การจัดการลูกค้าสัมพันธ์ ($\bar{X} = 3.72$, $S.D. = 0.71$) และการจัดการฐานข้อมูล ($\bar{X} = 3.71$, $S.D. = 0.68$) ตามลำดับ โดยเมื่อพิจารณปัจจัยด้านคุณภาพความสัมพันธ์ ภาพรวม พบว่า ความสำคัญอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.79$, $S.D. = 0.64$) พิจารณารายด้านพบว่า การจัดการข้อร้องเรียนและขัดแย้ง มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{X} = 3.82$, $S.D. = 0.71$) รองลงมาคือ ความเชื่อมั่นและไว้วางใจ ($\bar{X} = 3.81$, $S.D. = 0.76$) ความเข้าใจความคาดหวังของลูกค้า ($\bar{X} = 3.79$, $S.D. = 0.73$) คุณค่าร่วม ($\bar{X} = 3.78$, $S.D. = 0.74$) การผูกมัด ($\bar{X} = 3.77$, $S.D. = 0.77$) ตามลำดับ และปัจจัยด้านผลการดำเนินงานภาพรวม พบว่า ความสำคัญอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.65$, $S.D. = 0.69$) พิจารณารายด้านพบว่า ผลตอบแทนด้านการตลาด มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{X} = 3.68$, $S.D. = 0.76$) รองลงมาคือ ผลตอบแทนด้านการลงทุน ($\bar{X} = 3.61$, $S.D. = 0.72$) ตามลำดับ เมื่อพิจารณาผลการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สันระหว่างตัวแปรสังเกตได้ จำนวน 24 ตัวแปร พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรทั้งหมด 276 คู่ พบว่า ตัวแปรสังเกตได้ทุกคู่มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 แต่อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์

สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกตได้ทุกคู่ ในภาพรวม พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกตได้ทุกคู่ส่วนใหญ่มีค่าไม่เกิน 0.85 ไคลน์ (Kline, 2011) ความสัมพันธ์ดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าตัวแปรสังเกตได้มีระดับความสัมพันธ์ไม่สูงมากนักไม่เกิดปัญหา Multicollinearity และตัวแปรสังเกตได้ทั้งหมดอยู่บนองค์ประกอบร่วมกัน ดังนั้น มีความเหมาะสมที่จะนำไปวิเคราะห์โมเดลสมการเชิงโครงสร้าง

วัตถุประสงค์ที่ 2 การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของปัจจัยเชิงสาเหตุทางการตลาดเชิงสัมพันธ์ภาพที่มีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงานของธุรกิจตัวแทนจำหน่ายรถยนต์ โดยการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ ซึ่งประกอบด้วย ปัจจัยเชิงสาเหตุทางการตลาดเชิงสัมพันธ์ภาพ ปัจจัยด้านคุณภาพความสัมพันธ์ ปัจจัยด้านระบบการจัดการ คุณภาพการบริการ และผลการดำเนินงาน ตามสมมติฐานกับข้อมูลเชิงประจักษ์ พบว่า ค่าดัชนีความกลมกลืนของโมเดลกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ทั้ง 6 ดัชนีที่ผ่านเกณฑ์ การยอมรับ คือค่าดัชนี $\chi^2 = 140.95$, $df = 131$, $p\text{-value} = 0.26082$, $\chi^2/df = 1.076$, CFI = 1.00, GFI = 0.97, AGFI = 0.93, RMSEA = 0.014 และ RMR = 0.014 ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า โมเดลแบบจำลองสมการเชิงโครงสร้างมีความเหมาะสม กลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ดังตารางที่ 1 และภาพที่ 2

ตารางที่ 1 การวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้องกลมกลืนของโมเดล

ดัชนีความกลมกลืน	เกณฑ์	ค่าดัชนีที่วัดได้
χ^2/df (140.95/131)	< 2.00	1.076
CFI	≥ 0.95	1.00
GFI	≥ 0.95	0.97
AGFI	≥ 0.90	0.93
RMSEA	< 0.05	0.014
RMR	< 0.05	0.014

Chi-Square = 140.95, $df = 131$, $p\text{-value} = 0.26082$, RMSEA = 0.014

* ค่าค่าอิทธิพลมาตรฐานทางบวกโดยตรงมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ภาพที่ 2 การวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้องกลมกลืนของโมเดลโดยรวม

วัตถุประสงค์ที่ 3 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุทางการตลาดเชิงสัมพันธภาพที่มีอิทธิพลทางตรงและทางอ้อมต่อผลการดำเนินงานของธุรกิจตัวแทนจำหน่ายรถยนต์ พบว่า (1) ปัจจัยเชิงสาเหตุทางการตลาดเชิงสัมพันธภาพ (RSM) มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อปัจจัยด้านคุณภาพความสัมพันธ์ (SRQ) โดยมีขนาดอิทธิพลทางตรงเท่ากับ 0.89 ซึ่งเป็นค่าอิทธิพลที่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 (2) ปัจจัยเชิงสาเหตุทางการตลาดเชิงสัมพันธภาพ (RSM) มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อปัจจัยด้านระบบการจัดการ (MST) โดยมีขนาดอิทธิพลทางตรงเท่ากับ 0.68 ซึ่งเป็นค่าอิทธิพลที่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 (3) ปัจจัยด้านคุณภาพความสัมพันธ์ (SRQ) มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อคุณภาพการบริการ (SVQ) โดยมีขนาดอิทธิพลทางตรงเท่ากับ 0.23 ซึ่งเป็นค่าอิทธิพลที่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 (4) ปัจจัยด้านระบบการจัดการ (MST) มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อคุณภาพการบริการ (SVQ) โดยมีขนาดอิทธิพลทางตรงเท่ากับ 0.74 ซึ่งเป็นค่าอิทธิพลที่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 (5) คุณภาพการบริการ (SVQ) มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อผลการดำเนินงาน (PFM) โดยมีขนาดอิทธิพลทางตรงเท่ากับ 0.95 ซึ่งเป็นค่าอิทธิพลที่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 (6) ปัจจัยเชิงสาเหตุทางการตลาดเชิงสัมพันธภาพ (RSM) มีอิทธิพลทางอ้อมเชิงบวกต่อ คุณภาพการบริการ (SVQ) โดยผ่านปัจจัยด้านคุณภาพความสัมพันธ์ (SRQ) โดยมีขนาดอิทธิพลทางตรงเท่ากับ 0.71 ซึ่งเป็นค่าอิทธิพลที่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และ (7) ปัจจัยเชิงสาเหตุทางการตลาดเชิงสัมพันธภาพ (RSM) มีอิทธิพลทางอ้อมเชิงบวกต่อ ผลการดำเนินงาน (PFM) โดยผ่านปัจจัยด้านคุณภาพความสัมพันธ์ (SRQ) ปัจจัยด้านระบบการจัดการ (MST) และคุณภาพการบริการ (SVQ) โดยมีขนาดอิทธิพลทางตรงเท่ากับ 0.22, 0.70 และ 0.68 ตามลำดับ ซึ่งเป็นค่าอิทธิพลที่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 นอกจากนี้ผู้วิจัยได้ดำเนินการตรวจสอบข้อมูลก่อนการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้างเรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ค่าน้ำหนักองค์ประกอบของตัวแปรสังเกตได้ เพื่อพิจารณาถึงองค์ประกอบรวมที่สามารถอธิบายถึงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกตได้ ซึ่งผลการวิเคราะห์สามารถแสดงได้ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าน้ำหนักองค์ประกอบของตัวแปรสังเกตได้

องค์ประกอบ/ตัวแปร	น้ำหนักองค์ประกอบ					สัมประสิทธิ์คะแนน
	b	B	SE	t	R ²	องค์ประกอบ
RSM						
SI	0.50	0.75	0.03	17.54**	0.57	0.14
CR	0.50	0.71	0.03	16.11**	0.51	0.04
CT	0.58	0.83	0.03	19.66**	0.69	0.19
EM	0.60	0.87	0.03	21.78**	0.77	0.20
DM	0.59	0.88	0.03	22.08**	0.77	0.35
IT	0.62	0.81	0.03	19.35**	0.66	0.25
PN	0.64	0.81	0.03	18.75**	0.66	0.30
SRQ						
SV	0.65	0.88	–	–	0.77	0.52

องค์ประกอบ/ตัวแปร	น้ำหนักองค์ประกอบ				สัมประสิทธิ์คะแนน	
	b	B	SE	t	R ²	องค์ประกอบ
UC	0.63	0.87	0.03	22.38**	0.75	0.29
TB	0.60	0.86	0.03	19.26**	0.74	0.33
CD	0.62	0.82	0.04	17.63**	0.68	0.21
CC	0.63	0.88	0.03	18.75**	0.77	0.55
MST						
SC	0.51	0.78	–	–	0.60	0.23
DA	0.60	0.83	0.04	16.48**	0.70	0.49
SD	0.60	0.87	0.03	17.76**	0.75	0.28
PS	0.64	0.95	0.04	17.60**	0.91	1.05
SVQ						
AT	0.61	0.73	–	–	0.53	0.08
RC	0.62	0.86	0.03	18.04**	0.74	0.32
RV	0.63	0.85	0.04	17.11**	0.72	0.24
SF	0.62	0.86	0.03	17.71**	0.74	0.13
CB	0.60	0.76	0.04	15.35**	0.57	0.09
RM	0.59	0.86	0.03	17.54**	0.73	0.27
PFM						
MP	0.63	0.84	–	–	0.70	0.50
RI	0.60	0.85	0.03	20.51**	0.72	0.43

หมายเหตุ ** p < 0.01

จากตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ค่าน้ำหนักองค์ประกอบของตัวแปรสังเกตได้ พบว่า ค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (b) ของตัวแปรสังเกตได้ มีค่าเป็นบวกทั้งหมดมีขนาดตั้งแต่ 0.51 ถึง 0.65 และแตกต่างจากศูนย์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ทุกตัว โดยตัวแปรสังเกตได้ที่มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมากที่สุด คือ องค์ประกอบ ปัจจัยด้านคุณภาพความสัมพันธ์ (SRQ) ได้แก่ คุณค่าร่วม (SV) น้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.65 ส่วนตัวแปรสังเกตได้ที่มีน้ำหนักองค์ประกอบน้อยที่สุด องค์ประกอบปัจจัยด้านระบบการจัดการ (MST) คือ ผังโครงสร้างและกระบวนการ (SC) น้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.51 เท่ากันค่าสัมประสิทธิ์ความเที่ยงของตัวแปรสังเกตได้ทุกค่า (R²) ซึ่งบอกค่าความแปรปรวนร่วมของตัวแปรสังเกตได้ มีค่าตั้งแต่ 0.51 – 0.91 เมื่อพิจารณาค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐาน (B) เป็นรายองค์ประกอบ พบว่า

1. องค์ประกอบปัจจัยเชิงสาเหตุทางการตลาดเชิงสัมพันธภาพ (RSM) ตัวแปรที่มีน้ำหนักสำคัญมากที่สุด คือ การจัดการฐานข้อมูล (DM) มีน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานเท่ากับ 0.88 มีความแปรผันรวมกันกับองค์ประกอบปัจจัยเชิงสาเหตุทางการตลาดเชิงสัมพันธภาพ ร้อยละ 77 รองลงมาคือ การแลกเปลี่ยนซึ่งกันและกัน (EM) มีน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานเท่ากับ 0.87 มีความแปรผันรวมกันกับองค์ประกอบปัจจัยเชิงสาเหตุทางการตลาดเชิงสัมพันธภาพ ร้อยละ 77 ช่องทางการติดต่อ (ST) มีน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานเท่ากับ 0.83 มีความแปรผันรวมกันกับองค์ประกอบปัจจัยเชิงสาเหตุทางการตลาดเชิงสัมพันธภาพ ร้อยละ 69 เทคโนโลยีการสื่อสาร (LC) และพันธมิตรและคู่ค้า (CR) มีน้ำหนักองค์ประกอบ

มาตรฐานเท่ากับ 0.81 มีความแปรผันรวมกันกับองค์ประกอบปัจจัยเชิงสาเหตุทางการตลาดเชิงสัมพันธภาพ ร้อยละ 66 เท่ากัน การให้บริการและการปฏิสัมพันธ์ (SI) มีน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานเท่ากับ 0.75 มีความแปรผันรวมกันกับองค์ประกอบปัจจัยเชิงสาเหตุทางการตลาดเชิงสัมพันธภาพร้อยละ 57 และการจัดการลูกค้าสัมพันธ์ (CR) มีน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานเท่ากับ 0.71 มีความแปรผันรวมกันกับองค์ประกอบปัจจัยเชิงสาเหตุทางการตลาดเชิงสัมพันธภาพ ร้อยละ 51

2. องค์ประกอบ ปัจจัยด้านคุณภาพความสัมพันธ์ (SRQ) ตัวแปรที่มีน้ำหนักสำคัญมากที่สุด คือ คุณค่าร่วม (SV) และการจัดการข้อร้องเรียนและขัดแย้ง (CC) มีน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานเท่ากับ 0.88 มีความแปรผันรวมกันกับองค์ประกอบปัจจัยด้านคุณภาพความสัมพันธ์ ร้อยละ 77 เท่ากัน รองลงมาคือ ความเข้าใจความคาดหวังของลูกค้า (SD) มีน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานเท่ากับ 0.87 มีความแปรผันรวมกันกับองค์ประกอบปัจจัยด้านคุณภาพความสัมพันธ์ ร้อยละ 75 การผูกมัด (TM) มีน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานเท่ากับ 0.86 มีความแปรผันรวมกันกับองค์ประกอบปัจจัยด้านคุณภาพความสัมพันธ์ ร้อยละ 74 และความเชื่อมั่นและไว้วางใจ (TP) มีน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานเท่ากับ 0.82 มีความแปรผันรวมกันกับองค์ประกอบปัจจัยด้านคุณภาพความสัมพันธ์ ร้อยละ 68

3. องค์ประกอบปัจจัยด้านระบบการจัดการ (MST) ตัวแปรที่มีน้ำหนักสำคัญมากที่สุด คือ ผลิตภัณฑ์และบริการ (PS) มีน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานเท่ากับ 0.95 มีความแปรผันรวมกันกับองค์ประกอบปัจจัยด้านระบบการจัดการ ร้อยละ 91 รองลงมาคือ ข้อกำหนดและมาตรฐาน (SD) มีน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานเท่ากับ 0.87 มีความแปรผันรวมกันกับองค์ประกอบปัจจัยด้านระบบการจัดการ ร้อยละ 75 การส่งมอบและการยอมรับการจัดการคุณภาพ (DA) มีน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานเท่ากับ 0.83 มีความแปรผันรวมกันกับองค์ประกอบปัจจัยด้านระบบการจัดการ ร้อยละ 70 และผังโครงสร้างและกระบวนการ (SC) มีน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานเท่ากับ 0.78 มีความแปรผันรวมกันกับองค์ประกอบปัจจัยด้านระบบการจัดการ ร้อยละ 60

4. องค์ประกอบคุณภาพการบริการ (SVQ) ตัวแปรที่มีน้ำหนักสำคัญมากที่สุด คือ การตอบสนองของลูกค้า (RC) และความพึงพอใจ (SF) มีน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานเท่ากับ 0.86 มีความแปรผันรวมกันกับองค์ประกอบคุณภาพการบริการ ร้อยละ 74 เท่ากัน รองลงมาคือ การแนะนำบอกต่อ (RM) มีน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานเท่ากับ 0.86 มีความแปรผันรวมกันกับองค์ประกอบคุณภาพการบริการ ร้อยละ 73 การรับรู้ของลูกค้า (RV) มีน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานเท่ากับ 0.85 มีความแปรผันรวมกันกับองค์ประกอบคุณภาพการบริการ ร้อยละ 72 การออกแบบแผนผัง (LD) มีน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานเท่ากับ 0.76 มีความแปรผันรวมกันกับองค์ประกอบคุณภาพการบริการ ร้อยละ 57 และทัศนคติเชิงบวก (AT) มีน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานเท่ากับ 0.73 มีความแปรผันรวมกันกับองค์ประกอบคุณภาพการบริการ ร้อยละ 53

5. องค์ประกอบผลการดำเนินงาน (PFM) ตัวแปรที่มีน้ำหนักสำคัญมากที่สุด คือ ผลตอบแทนด้านการตลาด (MP) มีน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานเท่ากับ 0.85 มีความแปรผันรวมกันกับองค์ประกอบผลการดำเนินงานร้อยละ 72 รองลงมาคือผลตอบแทนด้านลงทุน (RI) มีน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานเท่ากับ 0.84 มีความแปรผันรวมกันกับองค์ประกอบผลการดำเนินงานร้อยละ 70

อภิปรายผลการวิจัย

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า ปัจจัยเชิงสาเหตุทางการตลาดเชิงสัมพันธภาพมีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อคุณภาพความสัมพันธ์ สอดคล้องกับ นันทข จิระวุฒินันท์ (2559) ที่ได้อธิบายว่าเป็นผลลัพธ์ที่ได้หลังจากการดำเนินงานและความพยายามทางด้านการตลาด โดยเป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นถึงผลสำเร็จหลังจากการดำเนินกิจกรรมที่เกิดจากการดำเนินงานทางการตลาด ซึ่งเป็นการวัดคุณค่าของการทำการตลาดในการปฏิบัติงานภายในช่วงระยะเวลาที่กำหนดตลอดจนใช้ประกอบการพิจารณาคักยภาพของธุรกิจ และใช้เปรียบเทียบผลการดำเนินงานกับเป้าหมายที่หรือจุดหมายที่วางไว้ เพื่อให้ธุรกิจรับรู้ถึงความสามารถในประสิทธิภาพการดำเนินงานของตนเอง (วัชรกร ชำนาญผล, 2558) ดังที่ อริยาภรณ์ คำมะยอม (2556) ว่าตัวชี้วัดที่สำคัญในการประเมินความสำเร็จของธุรกิจ ในการดำเนินงานและการบริหารจัดการงานทางด้านต่าง ๆ รวมถึงมาจากความสามารถในการพัฒนาคักยภาพทางธุรกิจ สอดคล้องกับ พลอยนรินทร์ คำภักดิ์ (2555) เป็นผลลัพธ์ที่ได้รับจากผลการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของธุรกิจในด้านของผู้บริโภค ด้านผลตอบแทนทางด้านการเงิน ด้านความสามารถในการดำเนินงาน และผลลัพธ์ที่ได้รับบ่งชี้ว่า บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า ปัจจัยเชิงสาเหตุทางการตลาดเชิงสัมพันธภาพมีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อระบบการบริหารจัดการและคุณภาพความสัมพันธ์และระบบการบริหารจัดการมีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อคุณภาพการบริการ ตริยาพร ตุ่มศรียา (2563) กล่าวถึงการตลาดแบบมุ่งสัมพันธ์ว่าเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้าง และรักษาความสัมพันธ์อันดีระหว่างลูกค้ากับผู้ให้บริการ ดังนั้นแนวคิดนี้จึงถูกนำมาใช้ในการให้ความเชื่อ ความไว้วางใจเป็นเครื่องมือในการลดความเสี่ยง สร้างประสบการณ์ที่ดีให้กับลูกค้าจนเกิดความพึงพอใจ ความไว้วางใจลูกค้านำไปสู่การทำธุรกรรมร่วมกันเป็นความรู้สึกผูกพันต่อผู้ให้บริการและแปรเปลี่ยนไปสู่สัมพันธภาพอันดี (Coulter & Coulter, 2002) คุณภาพความสัมพันธ์ถูกพัฒนาขึ้นตามแนวคิดการตลาดแบบมุ่งสัมพันธ์เป็นความรู้สึกนี้ระหว่างลูกค้ากับผู้ให้บริการจากประสบการณ์ในอดีตทำธุรกรรมร่วมกัน การมีส่วนร่วมดำเนินการอย่างใด อย่างหนึ่งเป็นระยะเวลาจนเกิดความคุ้นเคย ไว้วางใจ รวมถึงการเข้าใจและ เข้าถึงความต้องการอีกฝ่ายหนึ่งจนก่อให้เกิดความประทับใจและผูกพันต่อกัน (Alrubaiie & Alnazer, 2010) ดังนั้นการสร้างคุณภาพความสัมพันธ์ที่ดีคือการทำให้ลูกค้าได้รับการตอบสนองตามเป้าหมาย ที่คาดหวังไว้ถ้าหากสิ่งที่ได้รับเป็นไปตามที่คาดหวังไว้ก็จะเกิดความรู้สึกพึงพอใจ ไว้วางใจและผูกพันต่อกัน

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 3 พบว่า คุณภาพการบริการมีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อผลการดำเนินงาน สอดคล้องกับ นันทข จีระวุฒินันท์ (2559) ที่ได้อธิบายว่าเป็นผลลัพธ์ที่ได้หลังจากการดำเนินงานและความพยายามทางด้านการตลาด โดยเป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นถึงผลสำเร็จหลังจากการดำเนินกิจกรรมที่เกิดจากการดำเนินงานทางการตลาด ซึ่งเป็นการวัดคุณค่าของการทำการตลาดในการปฏิบัติงานภายในช่วงระยะเวลาที่กำหนดตลอดจนใช้ประกอบการพิจารณาศักยภาพของธุรกิจ และใช้เปรียบเทียบผลการดำเนินงานกับเป้าหมายที่หรือจุดหมายที่วางไว้ เพื่อให้ธุรกิจรับรู้ถึงความสามารถในประสิทธิภาพการดำเนินงานของตนเอง (วัชรกร ชำนาญผล, 2558) ดังที่ อริยาภรณ์ คำมะยอม (2556) ว่าตัวชี้วัดที่สำคัญในการประเมินความสำเร็จของธุรกิจ ในการดำเนินงานและการบริหารจัดการงานทางด้านต่าง ๆ รวมถึงมาจากความสามารถในการพัฒนาศักยภาพทางธุรกิจ ดังที่ พลอยนรินทร์ คำภาพันธ์ (2555) ว่าเป็นผลลัพธ์ที่ได้รับจากผลการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของธุรกิจ ในด้านของผู้บริโภค ด้านผลตอบแทนทางการเงิน ด้านความสามารถในการดำเนินงาน และผลลัพธ์ที่ได้รับบ่งชี้ว่า บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ ซึ่งดูได้จากความสามารถในการทำกำไร การเติบโตของธุรกิจ และการลดลงของต้นทุน เพื่อให้การรับรู้ความสามารถในการบริหารจัดการกระบวนการดำเนินงานของธุรกิจ เพื่อให้ส่วนแบ่งการตลาด การเติบโตของยอดขาย และการแข่งขันในการรักษาลูกค้าประสบความสำเร็จ (Richey and others, 2014) ขององค์กร ซึ่งวัดได้จากผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ และ ผลตอบแทนจากการลงทุน ปริมาณการขาย และส่วนแบ่งการตลาด ซึ่งสิ่งเหล่านี้สามารถบอกได้ถึง ความสามารถในการดำเนินงานของธุรกิจได้อีกด้วย (Hutt and Speh ,2013) รวมถึง Morgan (2012) แสดงความสำเร็จของบริษัทที่สามารถเพิ่มปริมาณของขายและกิจกรรมของบริษัท ซึ่งเป็นเป้าหมายหลักขององค์กร ซึ่งผลการดำเนินงานการตลาดสามารถวัดได้ในแง่ของตัวชี้วัดการบัญชีที่เป็นกระแสเงินสดและความสามารถในการทำกำไรของบริษัท

ดังนั้นในลักษณะเฉพาะของธุรกิจตัวแทนจำหน่ายรถยนต์ที่ต้องใช้องค์ประกอบหลายอย่าง ซึ่งแต่ละอย่างเกี่ยวข้องกันกับหลายภาคส่วน เช่น การตลาด การเงิน การบริการหลังการขาย และการจัดส่งฯ เป็นต้น สิ่งสำคัญที่ควรคำนึงคือ ลูกค้าได้รับประโยชน์จากการซื้อผลิตภัณฑ์และบริการ ทั้งนี้การออกแบบการตลาดเชิงสัมพันธ์ภาพซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นบนความสัมพันธ์ระหว่างพนักงานกับลูกค้า องค์กรควรรับรู้ความคาดหวังของลูกค้า ผ่านการตลาดแบบบูรณาการที่นำเสนอความแตกต่างของสินค้าหรือบริการให้กับลูกค้า สำหรับลูกค้าที่มองหารถยนต์ที่ตอบโจทย์การใช้งานและตอบสนองความต้องการของลูกค้าที่ความคาดหวังไม่เพียงขึ้นอยู่กับปัจจัยส่วนบุคคลเท่านั้นแต่ยังได้รับอิทธิพลอย่างมากจากข้อความหรือข้อมูลจากค่ายยี่ห้อรถยนต์และตัวแทนจำหน่ายรถยนต์ ซึ่งข้อมูลเหล่านี้มีส่วนสำคัญในการตัดสินใจในการใช้บริการ ดังนั้น คุณค่าเหล่านี้มีผลต่อความสัมพันธ์และการมีปฏิสัมพันธ์กับองค์กร เพื่อที่จะเข้าถึงความคาดหวังของลูกค้า ความต้องการ ความคิด การใช้งาน เป็นต้น เพื่อสามารถตอบสนองความต้องการได้ดียิ่งขึ้น

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

ผลการวิจัยในครั้งนี้ได้เกิดข้อสังเกตจากการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของปัจจัยด้านการตลาดเชิงสัมพันธ์ภาพ ด้านระบบการจัดการ ด้านคุณภาพความสัมพันธ์และด้านคุณภาพการบริการที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินงานของธุรกิจตัวแทนจำหน่ายรถยนต์ โดยสามารถแสดงความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่มีอิทธิพลทางตรงและอิทธิพลทางอ้อมต่อการดำเนินงานของธุรกิจตัวแทนจำหน่ายรถยนต์ในภาคเหนือที่มีความถูกต้องครอบคลุมเชิงวิชาการที่มีความเหมาะสมสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์

ดังนั้นผู้บริหารสามารถนำข้อมูลไปประยุกต์ใช้ในเชิงธุรกิจ เพื่อสร้างและต่อยอดองค์ความรู้ใหม่ในด้านการบริหารจัดการและการต่อยอดทางวิชาชีพทางการตลาด โดยใช้ข้อมูลเพื่อกำหนดเป็นแนวทางสำหรับการวางแผนกลยุทธ์ในการดำเนินงานทางธุรกิจ และนโยบายทางการตลาดให้มีความเหมาะสมในการเข้าถึงความเข้าใจความคาดหวังของลูกค้าได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสามารถสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันของธุรกิจได้ นอกจากนี้องค์ความรู้จากงานวิจัยนี้สามารถสะท้อนการออกแบบการศึกษาปัจจัยทางการตลาดเชิงสัมพันธ์ภาพที่ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งต่อการดำเนินการทางธุรกิจบนความสัมพันธ์ระหว่างพนักงานกับลูกค้า องค์การควรรู้การรับรู้และความคาดหวังของลูกค้า ผ่านการตลาดแบบบูรณาการที่นำเสนอความแตกต่างของสินค้าหรือบริการให้กับลูกค้า สำหรับลูกค้าที่มองหารถยนต์ที่ตอบโจทย์การใช้งานและตอบสนองความต้องการของลูกค้าที่ความคาดหวังไม่เพียงขึ้นอยู่กับการปัจจัยส่วนบุคคลเท่านั้นแต่ยังได้รับอิทธิพลอย่างมากจากข้อความหรือข้อมูลจากค่ายีห้รถยนต์และตัวแทนจำหน่ายรถยนต์หรือสังคมออนไลน์ ซึ่งข้อมูลเหล่านี้มีส่วนสำคัญในการตัดสินใจในการใช้บริการหรือไม่ใช้บริการกับธุรกิจตัวแทนจำหน่ายรถยนต์ให้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

ธุรกิจตัวแทนจำหน่ายรถยนต์ ควรให้ความสำคัญกับปัจจัยเชิงสาเหตุทางการตลาดเชิงสัมพันธ์ภาพ ได้แก่ การจัดการฐานข้อมูล การแลกเปลี่ยนซึ่งกันและกัน การจัดการลูกค้าสัมพันธ์ สำหรับระบบการบริหารจัดการ ต้องคำนึงถึงการสำรวจความต้องการและพฤติกรรมการบำรุงรักษารถยนต์ของลูกค้า เพื่อวางแผนและพัฒนาการให้บริการให้ตรงตามความต้องการของลูกค้าอย่างต่อเนื่อง และการนำเทคนิควิธีการเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้ในการนำเสนอผลิตภัณฑ์และการบริการที่เหมาะสม กับความต้องการและตามสภาพปัญหาของลูกค้าได้อย่างตรงจุดให้เข้ากับสภาวะการณ์ที่เปลี่ยนแปลง ในขณะที่ยังต้องคงไว้ซึ่งความมีจุดยืนผลิตภัณฑ์และการบริการที่ถูกต้องตามมาตรฐาน โดยต้องมุ่งหวังว่ากลุ่มลูกค้าทุกวัย ทุกอาชีพและทุกเชื้อชาติสามารถเข้ามาใช้บริการได้อย่างสบายใจ แต่อย่างไรก็ดีการดำเนินธุรกิจต้องให้ความสำคัญกับการตลาดสมัยใหม่ที่ให้ลูกค้าและพนักงานมีความจงรักภักดีต่อองค์กร และแสวงหาลูกค้าใหม่ ๆ เพื่อการดำเนินธุรกิจให้บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

ควรศึกษาถึงการตลาดเชิงนวัตกรรม อุปสงค์ กลุ่มเป้าหมาย ประเภทของนวัตกรรมการตลาดและการบริการ และควรศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุทางการตลาดเชิงสัมพันธภาพที่ส่งผลต่อผลการดำเนินงานของธุรกิจตัวแทนจำหน่ายรถยนต์หรือรถจักรยานยนต์หรือศูนย์การบริการรถยนต์แบบครบวงจร โดยศึกษาจำแนกตามขนาดหรือประเภทอื่น ๆ รวมถึงควรศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุทางการตลาดเชิงสัมพันธภาพที่ส่งผลต่อผลการดำเนินงานของธุรกิจตัวแทนจำหน่ายรถยนต์ โดยนำตัวแปรและทฤษฎีตัวแปรอื่น ๆ เข้ามาวิเคราะห์เพิ่มเติม เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาแบบจำลองงานวิจัยให้เกิดประโยชน์สูงสุด

เอกสารอ้างอิง

- กรมการขนส่งทางบก. (2563). จำนวนรถจดทะเบียน (สะสม) ตามกฎหมายว่าด้วยรถยนต์ จำแนกตามยี่ห้อ (รายจังหวัด) ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2563. สืบค้นเมื่อ 11 มกราคม 2564, จาก <https://web.dlt.go.th/statistics/>
- กรมพัฒนาธุรกิจการค้า. (2563). ธุรกิจตัวแทนจำหน่ายรถยนต์ในไทย. สืบค้นเมื่อ 4 ธันวาคม 2563, จาก <https://www.dbd.go.th/>
- กัลยา วานิชย์บัญชา. (2560). การวิเคราะห์สถิติขั้นสูงด้วย SPSS for Windows. พิมพ์ครั้งที่ 29. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์สามลดา.
- ฉัฐชธรณ์ กาญจนศิลาพันธ์. (2560). ความพึงพอใจลูกค้าและการตลาดเชิงสัมพันธภาพในธุรกิจโรงแรม. วารสารวิทยาลัยดุสิตธานี, 11(ฉบับพิเศษ), 305-320.
- ชานัดดา วงศ์ศิริ. (2564). ผลกระทบของการบริหารลูกค้าสัมพันธ์ร่วมสมัยที่ส่งผลต่อผลการดำเนินงานทางการตลาดของธุรกิจตัวแทนจำหน่ายรถยนต์ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ตรียาพร ตุ่มศรียา. (2563). ตัวชี้วัดเพื่อกำหนดมาตรฐานการตลาดความสัมพันธ์ขององค์กรธุรกิจ เพื่อก้าวสู่ไทยแลนด์ 4.0 (ดุษฎีนิพนธ์บริหารธุรกิจดุษฎีบัณฑิต). มหาวิทยาลัยสยาม.
- นันท์ช จิระวุฒินันท์. (2559). ความสัมพันธ์ระหว่างอัตลักษณ์ตราสินค้ากับผลการดำเนินงานทางการตลาดของธุรกิจเครื่องดื่มในประเทศไทย (วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- พลอยนรินทร์ คำภักดิ์. (2555). ผลกระทบของการประชาสัมพันธ์เชิงกลยุทธ์ที่มีต่อผลการดำเนินงานทางการตลาดของธุรกิจเครื่องสำอางในประเทศไทย (วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- พีรธัญญ์ อุดมพล. (2560). ความสัมพันธ์ระหว่างกลยุทธ์การส่งเสริมการขายกับผลการดำเนินงานทางการตลาดของธุรกิจตัวแทนจำหน่ายรถยนต์ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

- วรรณา ยงพิศาลภพ. (2563). แนวโน้มธุรกิจ/อุตสาหกรรม ปี 2563-65: อุตสาหกรรมรถยนต์. สืบค้นเมื่อ 3 มกราคม 2564, จาก <https://www.krungsri.com/th/research/industry/industry-outlook/Hi-tech-Industries/Automobiles/IO/io-automobile-20>
- วัชรกร ชำนาญผล. (2558). ความสัมพันธ์ระหว่างความสามารถทางการตลาดสมัยใหม่กับผลการดำเนินงานทางการตลาดของธุรกิจเครื่องดื่มในประเทศไทย (วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สุวกิติ อรพันธุ์. (2555). ผลกระทบของความยืดหยุ่นทางการตลาดที่มีต่อผลการดำเนินงานของธุรกิจตัวแทนจำหน่ายรถยนต์ในภาคตะวันออกเชียงใหม่ (วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- อริยาภรณ์ คำมะยอม. (2556). ความสัมพันธ์ระหว่างประสิทธิภาพการสื่อสารการตลาดสมัยใหม่กับผลการดำเนินงานทางการตลาดของธุรกิจ SMEs ในเขตภาคตะวันออกเชียงใหม่ (วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- Alrubaiee, L., & Alnazer, N. (2010). Investigate the impact of relationship marketing orientation on customer loyalty: The customer's perspective. *International Journal of Marketing Studies*, 2(1), 155-174.
- Atttharangsun, N., & Ussahawanitchakit, P. (2008). The antecedents and consequences of CRM effectiveness in health service industry of Thailand. *Review of Business Research*, 8(4), 1-15.
- Chang, H.H. (2007). Critical factors and benefits in the implementation of customer Relationship management. *Total Quality Management & Business Excellence*, 18(5), 483-508
- Coulter, K., & Coulter, R. A. (2002). Determinants of trust in a service provider: The moderating role of length of relationship. *Journal of Services Marketing*, 16(1), 35-50.
- Cronbach, L.J. (1990). *Essentials of psychological testing*. (5th ed.). New York: Harper & Row.
- Gronroos, C. (1990). *Service Management and Marketing: A Customer Relationship Management Approach*. New York: Wiley & Sons, Inc.
- Hutt, M. D., and Speh, T. W. (2013). *Business Marketing Management: B2B*. 2nded. USA: Sout-Western Cengage Learnin.
- Krungthai compass. (2020). *ใครๆ ก็ New Normal: เจาะกลยุทธ์ตัวแทนจำหน่ายรถหลังโควิด*. สืบค้นเมื่อ 4 ธันวาคม 2563 , จาก https://krungthai.com/Download/economyresources/EconomyResourcesDownload_449New_Normal_-_เจาะกลยุทธ์ตัวแทนจำหน่ายรถหลังโควิด_31_07_63.pdf
- Morgan, N. A. (2012). Marketing and business performance. *Journal of the Academy of Marketing Science*, 40(1), 102-119.

Richey, R. G., Musgrove, C. F., Gillison, S. T., and Gabler, C. B. (2014). The effects of environmental focus and program timing on green marketing performance and the moderating role of resource commitment. *Industrial Marketing Management*, 43(7), 1246–1257.

**แนวทางพัฒนาการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนในพื้นที่พิเศษสังกัด
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตากเขต 2
อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก**

Title Guidelines for the development of academic administration of schools in
special areas under Tak Primary Educational Service Area Office 2,
Mae Sot District, Tak Province

กฤษฎา มีบ้านหลวง¹ และ ยุภาดี ปณะราช²

Kritsada Meebanluang¹ and Yupadee Panarach²

^{1,2}มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

^{1,2}Kamphaeng Phet Rajabhat University , Thailand.

E-mail:¹ KritsdaMee26@gmail.com

Received September 30, 2021; Revised December 31, 2021; Accepted January 27, 2022

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนในพื้นที่พิเศษสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตากเขต 2 อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก 2) เพื่อหาแนวทางพัฒนาการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนในพื้นที่พิเศษสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตากเขต 2 อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก รูปแบบการวิจัยเป็นการวิจัยแบบผสมวิธีใช้แนวคิดขยายการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาตามระบบการพัฒนาการบริหาร 17 ด้านเป็นกรอบการวิจัย พื้นที่วิจัยคือโรงเรียนในพื้นที่พิเศษสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตากเขต 2 อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาสภาพและปัญหาการบริหารงานวิชาการประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอนและคณะกรรมการสถานศึกษาจำนวน 199 โดยใช้ตารางของเครจซีและมอร์แกน (Krejcie and Morgan) และผู้ให้ข้อมูลแนวทางการบริหารงานวิชาการประกอบด้วย ผู้อำนวยการเขตพื้นที่การศึกษา/ศึกษาธิการจังหวัดรองผู้อำนวยการเขตพื้นที่การศึกษา จำศึกษานิเทศก์ ผู้อำนวยการโรงเรียน ครูหัวหน้าวิชาการ ครูผู้สอน รวมทั้งหมดจำนวน 17 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์การบริหารจัดการงานวิชาการ 17 ด้าน ได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.93 การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การแจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า

1. การศึกษาสภาพและปัญหาการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนในพื้นที่พิเศษสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตากเขต 2 อำเภอแม่สอด ตามกรอบขอบข่ายและภารกิจงานของโรงเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านงานวิชาการ มี 17 ด้านมีสภาพมีการปฏิบัติน้อยและมีปัญหาอยู่ในระดับมาก

2. แนวทางพัฒนาการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนในพื้นที่พิเศษสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตากเขต 2 อำเภอแม่สอด มีทั้งหมด 7 ด้าน

ข้อค้นพบจากงานวิจัยนี้ จะทำให้ได้รับทราบข้อมูลเกี่ยวกับสภาพและปัญหาการบริหารงานวิชาการตลอดจนการพัฒนาการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนในพื้นที่พิเศษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตากเขต 2 อำเภอแม่สอด จังหวัดตากและได้แนวทางพัฒนาที่ดี และเหมาะสมในการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนในพื้นที่พิเศษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตากเขต 2 อำเภอแม่สอด จังหวัดตากอีกทั้งเป็นข้อมูลสารสนเทศของผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน และบุคลากรอื่นที่มีส่วนเกี่ยวข้อง นำไปใช้เป็นแนวพัฒนาการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนในพื้นที่พิเศษ

คำสำคัญ: งานวิชาการ; การบริหาร; พื้นที่พิเศษ

Abstract

This article aimed 1) to study the condition and problems of academic administration of schools in a special area under Tak Primary Educational Service Area Office 2, Mae Sot District, Tak Province 2) to find guidelines to develop academic administration of schools in a special area under Tak Primary Educational Service Area Office 2, Mae Sot District, Tak Province. The research methods were combining and apply the concept of the academic administration framework of educational institutions according to the 17-aspect administrative development system as a research framework. The research areas were schools in a special area under Tak Primary Educational Service Area Office 2, Mae Sot District, Tak Province. The sample group used in studying the condition and problems of academic administration consisted of school administrators, teachers, and school committees in a total of 199 people by using the tables of Krejcie and Morgan. The guideline informants for academic administration consisted of the director of Educational Service Area, provincial education officer, deputy director of Educational Service Area, educational supervisor, school director, Academic Head Teacher, and teachers, totaling 17 people. The research instruments were questionnaires and administrative interview forms of the 17-aspect academic administration with a confidence value of 0.93. Data were analyzed using the distribution of Parse frequency, percentage, mean, standard deviation, and content analysis. The results showed that;

1. The study of the condition and problems of academic administration of schools in a special area under Tak Primary Educational Service Area Office 2, Mae Sot District, according to the scope and

mission of basic education level school, there were 17 academic works with little practice condition and the problem was at a high level.

2. Guidelines for the development of academic administration of the school in a special area under Tak Primary Educational Service Area Office 2, Mae Sot District had 7 aspects.

Keywords: Academic work; Administration; Special area

บทนำ

การพัฒนาประเทศก็ต้องปลูกฝังการศึกษาให้กับเด็กทุกคนที่จะเติบโตเป็นผู้ใหญ่เพื่อเป็นกำลังในพัฒนาประเทศ โดยในปัจจุบันทั่วทุกมุมโลกมีการแข่งขันในทุก ๆ ด้านเพื่อจะนำประเทศให้เจริญก้าวหน้า แต่หนึ่งปัจจัยสำคัญต่อการพัฒนา นั่นคือ ปัจจัยด้านทรัพยากรคนเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปว่าหลาย ๆ ประเทศสร้างชาติขึ้นมาจากคุณภาพของคนซึ่งต้องอาศัยปัจจัยหลายอย่าง ดังนั้นตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 หมวด 2 สิทธิและหน้าที่ทางการศึกษา มาตรา 10 ต้องจัดให้บุคคลมีสิทธิและโอกาสเสมอกันในการได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่าสิบสองปีที่รัฐต้องจัดให้ทั่วถึงและมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย (กระทรวงศึกษาธิการ, 2545) และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ในหมวดที่ 4 ว่าด้วยแนวทางการจัดการศึกษามาตรา 39 ได้กำหนดให้กระทรวงศึกษาธิการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาไว้ว่า “ให้กระทรวงศึกษาธิการการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา 4 ด้าน คือ ด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคลและการบริหารทั่วไปให้เขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาดำเนินการ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2550)

การดำเนินงานบริหารในโรงเรียนในพื้นที่พิเศษที่พบว่าการบริหารงานวิชาการเป็นภารกิจหลักของสถานศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งคุณภาพทางการศึกษาค่อนข้างต่ำเมื่อเปรียบเทียบกับโรงเรียนในพื้นที่ปกติ เนื่องจากขาดความพร้อมด้านปัจจัยหลายประการตามผลการประเมินของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) ที่พบว่าโรงเรียนในพื้นที่พิเศษยังไม่สามารถพัฒนาคุณภาพนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพและผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาระดับชาติยังต่ำ ซึ่งสอดคล้องกับจักรพงษ์ บุญช่วย (2556) ได้ทำการวิจัยพบว่าปัญหาการบริหารงานวิชาการโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลางด้านที่มีปัญหามากที่สุด คือ การจัดการศึกษาในเขตพื้นที่พิเศษไม่ประสบความสำเร็จตามที่ได้ตั้งไว้ และผลจากการทดสอบระดับชาติ (NT) ปีการศึกษา 2560 ปรากฏว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยภาพรวมต่ำกว่าเกณฑ์ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ทุกกลุ่มสาระวิชาหลักจากการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) (ข้อมูลสถานศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาตากเขต 2, 2560) จากเหตุผลดังกล่าวในฐานะที่ผู้วิจัยเป็นผู้หนึ่งที่มีส่วนร่วมของการพัฒนาเยาวชนของชาติในการจัดการศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตากเขต 2 จึงมีความสนใจที่จะศึกษา

สภาพปัญหาและแนวทางพัฒนาการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนในพื้นที่พิเศษสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาตากเขต 2 อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก เพื่อนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาคุณภาพการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนในพื้นที่พิเศษ ให้สามารถพัฒนาผู้เรียนได้รับการศึกษาอย่างเต็มศักยภาพ และมีคุณภาพเป็นกำลังของชาติต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาเพื่อศึกษาสภาพและปัญหาการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนในพื้นที่พิเศษสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาตากเขต 2 อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก
2. เพื่อหาแนวทางพัฒนาการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนในพื้นที่พิเศษสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาตากเขต 2 อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก

การทบทวนวรรณกรรม

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดหลักการทฤษฎีและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องเพื่อใช้เป็นข้อมูลในการจัดทำปัญหาและแนวทางพัฒนาการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนในพื้นที่พิเศษสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาตากเขต 2 อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก ซึ่งประกอบด้วย

1. การบริหารงานวิชาการ
2. ความสำคัญของการบริหารงานวิชาการ
3. หลักการและกระบวนการบริหารงานวิชาการ
4. ขอบข่ายการบริหารงานวิชาการ

1. การบริหารงานวิชาการ

โดยมีจุดหมายให้ไปสู่การมีคุณภาพของการจัดการเรียนการสอน จากงานวิชาการเป็นงานหลักและเกี่ยวข้องกับทุกกิจกรรมในสถานศึกษา ซึ่งเป็นจุดมุ่งหมายของสถานศึกษา นำเสนอได้ดังนี้

รุ่งชัชดาพร เวหะชาติ (2553) ได้ให้ความหมายว่าการปรับปรุงการเรียนการสอนตลอดจนการประเมินผลให้ดีขึ้น ตามการบริหารงานวิชาการเป็นกระบวนการหรือกิจกรรมการดำเนินงานทุกอย่างให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับผู้เรียนที่เกี่ยวกับเพื่อให้เป็นไปตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร

จันทร์านิสงวนนาม (2551) ได้ให้ความหมายว่า การบริหารงานวิชาการเป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมหรือพัฒนาให้ผู้เรียน ซึ่งเกี่ยวข้องกับการปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอนให้เกิดผลตามเป้าหมายของหลักสูตรอย่างมีประสิทธิภาพการบริหารกิจกรรมทุกชนิดในสถานศึกษา

2. ความสำคัญของการบริหารงานวิชาการ

ภารติ อนันต์นาวิ (2552) ได้กล่าวถึงพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 (สำนักนายกรัฐมนตรี, 2545) เป็นงานหลักหรือเป็นภารกิจหลักของสถานศึกษาที่มุ่งให้กระจายอำนาจในการบริหารจัดการสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนสถานศึกษา

ชุมชนท้องถิ่นและการมีส่วนร่วมจากผู้มีส่วนได้เสียทุกฝ่าย ที่จะให้สถานศึกษาดำเนินการได้โดยอิสระ คล่องตัวรวดเร็วซึ่งจะเป็นปัจจัยสำคัญในการบริหารและจัดการสามารถพัฒนาหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ตลอดจนการวัดผลประเมินผลได้อย่างมีคุณภาพและมีประสิทธิภาพให้เจริญงอกงามในทุกด้านเพื่อเป็นพลเมืองที่ดีของชุมชนและสังคมผู้บริหารและครูจึงต้องให้ความสำคัญของการบริหารงานวิชาการเป็นอันดับแรก

3. หลักการและกระบวนการบริหารงานวิชาการ

นันทนา จันทร์บรรจง (2550) ตามที่เสนอโดยสำนักงานปฏิรูปการศึกษาตามหลักการบริหารงานวิชาการในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานมีดังนี้

1. ยึดหลักให้สถานศึกษาจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาให้เป็นไปตามกรอบหลักสูตรตามความต้องการของชุมชนมีส่วนร่วมในการดำเนินการและสอดคล้องกับสภาพปัญหาตามแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน
2. มุ่งส่งเสริมสถานศึกษาให้จัดกระบวนการเรียนรู้โดยถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญสูงสุด
3. มุ่งส่งเสริมให้ชุมชนและสังคมมีส่วนร่วมในการกำหนดหลักสูตรกระบวนการเรียนรู้รวมทั้งเป็นเครือข่ายและแหล่งการเรียนรู้
4. มุ่งจัดการเรียนรู้ให้มีคุณภาพและมาตรฐานโดยจัดให้มีดัชนีชี้วัดคุณภาพการจัดหลักสูตรพอสรุปได้ว่าเมื่อวิเคราะห์ในรายละเอียดอาจจะกล่าวได้ว่าหลักการบริหารงานวิชาการในระดับขั้นพื้นฐานตามข้อเสนอแนะของสำนักงานปฏิรูปการศึกษาประกอบด้วยกระบวนการเรียนรู้และสามารถตรวจสอบคุณภาพการศึกษาได้ทุกช่วงชั้นทั้งระดับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา

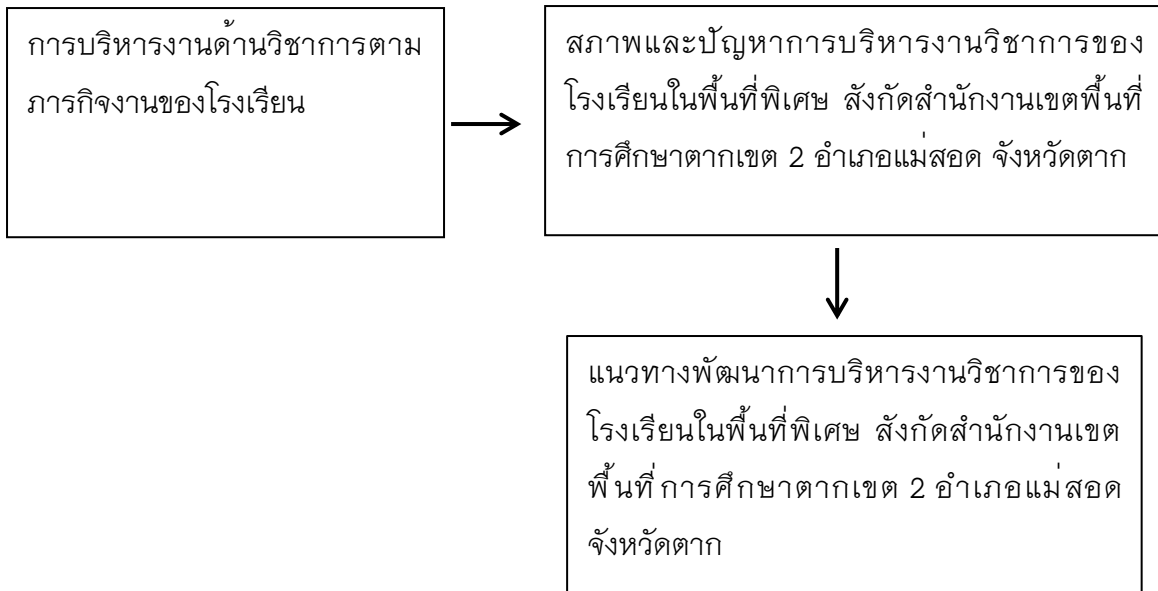
4. ขอบข่ายการบริหารงานวิชาการ

ขอบข่ายการบริหารงานวิชาการ หมายถึง การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ การวัดผลประเมินผลและดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน การศึกษาการแนะแนวการพัฒนากระบวนการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา การส่งเสริมความรู้ด้านวิชาการแก่ชุมชนการประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาอื่น การวิจัยเพื่อพัฒนา คุณภาพการศึกษา การพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีทางการศึกษา การพัฒนาแหล่งเรียนรู้การนิเทศ ตั้งแต่การกำหนดนโยบาย การวางแผน การปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอน ในการบริหารกิจกรรมทุกอย่างที่เกี่ยวข้องกับการปรับปรุงการเรียนการสอนให้ดีขึ้น 17 ด้าน เช่น การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในสถานศึกษา และการประสานความร่วมมือจากหน่วยงานอื่น ๆ เป็นต้น (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2556)

กล่าวโดยสรุปเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการเรียนรู้และมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ จากการพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษาในการจัดประมวลความรู้เป็นการพัฒนาแผนการจัดประสบการณ์หรือแนวทาง

กรอบแนวคิดการวิจัย

งานวิจัยนี้ เป็นการวิจัยรูปแบบผสมวิธี ประกอบด้วย การบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา ซึ่งผู้วิจัยกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัยตามภารกิจงานของโรงเรียนระดับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2556) โดยมีรายละเอียดดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

โดยมีการแบ่งขั้นตอนการวิจัยออกเป็น 2 ขั้นตอน จากการศึกษาวิธีผสมวิธีมีพื้นที่วิจัย คือโรงเรียนในพื้นที่พิเศษสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตากเขต 2 อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาสภาพและปัญหาการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนในพื้นที่พิเศษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตากเขต 2 อำเภอแม่สอด

1. กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ บุคลากรทางการศึกษาที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนในพื้นที่พิเศษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตากเขต 2 อำเภอแม่สอด จำนวน 8 โรงเรียนในปีการศึกษา 2558 โดยใช้ตารางของเครจซ์และมอร์แกน (Krejcie and Morgan) (บุญชม ศรีสะอาด, 2535) ซึ่งได้กลุ่มตัวอย่างทั้งหมดจำนวน 199 คนและจำแนกตามตำแหน่งหน้าที่เป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน และคณะกรรมการสถานศึกษาแล้วนำมาจัดสรรจำนวนของกลุ่มตัวอย่างในแต่ละตำแหน่งหน้าที่จำแนกตามสัดส่วนของประชากร ได้กลุ่มตัวอย่างผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 10 คน กลุ่มตัวอย่างครูผู้สอน จำนวน 123 คน และกลุ่มตัวอย่างคณะกรรมการสถานศึกษาจำนวน 66 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ซึ่งเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check list)

ตอนที่ 2 การศึกษาสภาพการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนในพื้นที่พิเศษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตากเขต 2 อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก ซึ่งเป็นแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับ ของลิเคอร์ท (Likert five's Rating scale) (ณรงค์ชัย ศรีศลักษณ์, 2553)

ตอนที่ 3 ปัญหาการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนในพื้นที่พิเศษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตากเขต 2 อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก ในปัจจุบัน ตามกรอบขอบข่ายและภารกิจงานของโรงเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน 17 ประการ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2556) และจากการสังเคราะห์การบริหารงานวิชาการของโรงเรียน ซึ่งเป็นแบบกำหนดคำตอบให้เลือก โดยมีวิธีการสร้างเครื่องมือและการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยดังนี้

1. การศึกษาสภาพและปัญหาการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนในพื้นที่พิเศษ และศึกษาเอกสารตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2. ศึกษาวิธีการสร้างแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า และแบบกำหนดคำตอบให้เลือกที่ใช้ในการวิจัย

3. ดำเนินการสร้างแบบสอบถามให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย

4. นำแบบสอบถามเสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อตรวจสอบความเหมาะสมและปรับปรุงแก้ไข

5. นำเสนอให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน ซึ่งจะใช้เฉพาะข้อคำถามที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป) (บุญชม ศรีสะอาด, 2535)

6. นำผลการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) หาค่าดัชนีความสอดคล้อง โดยเลือกข้อคำถามที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไปโดยทั้งหมดได้ค่า IOC 0.87 และปรับแก้แบบสอบถามตามคำแนะนำและข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ

7. นำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอน ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน โดยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha coefficient: α) ของครอนบาค (Cronbach) สภาพมีค่าเท่ากับ 0.90 และปัญหามีค่าเท่ากับ 0.74

8. จัดทำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ เพื่อนำไปเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างต่อไป

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยมีขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. ผู้วิจัยประสานกับบัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชรเพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

2. นำแบบสอบถามพร้อมด้วยหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวม ข้อมูลประสานไปยังโรงเรียนในพื้นที่พิเศษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตากเขต 2 อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก เพื่อขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูล

3. ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองได้แบบสอบถามคืนมา 199 ฉบับ คิดเป็น ร้อยละ 100

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ตรวจสอบความถูกต้องความสมบูรณ์ของแบบสอบถามที่ได้รับกลับคืนมา
2. ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์
3. ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามใช้วิธีการแจกแจงค่าความถี่ (Frequencies) และค่าร้อยละ

4. ดำเนินการวิเคราะห์ตามกรอบขอบข่ายและภารกิจงานของโรงเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านงานวิชาการ 2556 มี 17 ประการ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2556) ซึ่งเป็นแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับของลิเคิร์ต (Likert five's Rating scale) โดยใช้วิธีการหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) โดยนำค่าเฉลี่ยมาเทียบกับเกณฑ์การประเมิน (ณรงค์ชัย ศรีศลักษณ์, 2553)

5. ดำเนินการวิเคราะห์ปัญหาการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน 17 ประการ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2556) และจากการสังเคราะห์การบริหารงานวิชาการของโรงเรียนในพื้นที่พิเศษ เพื่อพัฒนาโรงเรียนของ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2 ในแบบสอบถามตอนที่ 3 ใช้วิธีการหาแจกแจงค่าความถี่ และค่าร้อยละ

ขั้นตอนที่ 2 การหาแนวทางพัฒนาการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนในพื้นที่พิเศษสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตากเขต 2 อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก

1. **ผู้ให้ข้อมูล** ผู้ให้ข้อมูลประกอบด้วย ผู้อำนวยการเขตพื้นที่การศึกษา/ศึกษาธิการจังหวัดจำนวน 1 คน, รองผู้อำนวยการเขตพื้นที่การศึกษาจำนวน 1 คน, ศึกษาธิการจังหวัดจำนวน 2 คน, ผู้อำนวยการโรงเรียนจำนวน 4 คน, ครูหัวหน้าวิชาการจำนวน 4 คน, ครูผู้สอน จำนวน 5 คน รวมทั้งหมดจำนวน 17 คน

2. **เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย** เครื่องมือที่ใช้คือ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) โดยเป็นข้อคำถามแนวทางการบริหารงานวิชาการโรงเรียนในพื้นที่พิเศษ มีวิธีการสร้างเครื่องมือ และการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยดังนี้

1. ศึกษาเอกสารตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวทางพัฒนาการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนในพื้นที่พิเศษสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตากเขต 2 อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก

2. ศึกษาเอกสาร และตำรา เกี่ยวกับหลักการสร้างแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง

3. ดำเนินการสร้างแบบสัมภาษณ์ที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูลสภาพและปัญหาการบริหารงานพัฒนาการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนในพื้นที่พิเศษ พร้อมทั้งการพิจารณาเลือกข้อมูลปัญหาที่มีความถี่ และร้อยละ 50 ขึ้นไปโดยนำข้อมูลสภาพการปฏิบัติจากค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) น้อยที่สุด 3 อันดับแรกข้อหัวข้อที่มีปัญหานั้นมาพิจารณาและนำมากำหนดเป็นประเด็นในการ

สัมภาษณ์ เพื่อหาแนวทางการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนในพื้นที่พิเศษสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตากเขต 2 อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก

4. นำแบบสัมภาษณ์เสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อตรวจสอบความเหมาะสมและปรับปรุงแก้ไข

5. นำแบบสัมภาษณ์ปรับปรุง แล้วจัดทำแบบสมบูรณ์ เพื่อนำไปเก็บรวบรวมข้อมูลกับผู้ให้ข้อมูล

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยมีขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. ผู้วิจัยประสานกับบัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชรเพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

2. นำแบบสัมภาษณ์พร้อมด้วยหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวม

3. ผู้วิจัยดำเนินการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล จำนวน 17 คน ด้วยตนเอง

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ผู้วิจัยตรวจสอบความถูกต้องครบถ้วนของแบบสัมภาษณ์ก่อนนำไปวิเคราะห์เป็นความเรียง

2. ดำเนินการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการนำเสนอแนวทางของผู้ให้สัมภาษณ์การพัฒนาการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนในพื้นที่พิเศษสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตากเขต 2 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2556) และการวิเคราะห์เนื้อหาตามลำดับ

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล และการแปลผลความหมายของการวิเคราะห์ข้อมูล นำเสนอได้ดังต่อไปนี้

1. สภาพและปัญหาการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนในพื้นที่พิเศษตามกรอบขอบข่ายและภารกิจงานของโรงเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านงานวิชาการ 2556 มี 17 ด้าน โดยภาพรวมเมื่อพิจารณารายข้อเรียงจากปัญหาที่พบมาก 3 ลำดับได้แก่ปัญหาที่พบมากที่สุดคือ การพัฒนาและใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ร้อยละ 83.60 รองลงมาการพัฒนาและส่งเสริมให้มีแหล่งเรียนรู้ ร้อยละ 81.36 และลำดับสุดท้าย การจัดทำระเบียบและแนวปฏิบัติเกี่ยวกับงานด้านวิชาการของสถานศึกษา ร้อยละ 81.05 โดยนำเสนอตามตารางที่ 1 ดังนี้

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสภาพและปัญหาการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนตามกรอบขอบข่าย และภารกิจงานของโรงเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยภาพรวมและรายด้าน

ข้อ	การบริหารงานวิชาการ	ไม่มี ปัญหา	ร้อยละ	มีปัญหา	ร้อยละ
1	การพัฒนาหรือการดำเนินการเกี่ยวกับการพัฒนาสาระ หลักสูตรท้องถิ่น	184.50	73.22	81.00	32.14
2	การวางแผนงานด้านวิชาการ	127.60	50.64	124.4	49.36
3	การจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา	190.83	75.73	61.17	24.27
4	การพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา	156.80	62.22	95.20	37.78
5	การพัฒนากระบวนการเรียนรู้	160.83	63.83	91.17	36.17
6	งานวัดผลประเมินผลและดำเนินการเทียบโอนผลการ เรียน	236.29	93.76	22.00	8.74
7	การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา	64	25.42	188	74.58
8	การพัฒนาและส่งเสริมให้มีแหล่งเรียนรู้	47	18.64	205	81.36
9	การนิเทศการศึกษา	198.50	78.78	53.50	21.23
10	การแนะแนว	226.40	89.84	42.67	16.93
11	การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในและมาตรฐาน การศึกษา	180.88	71.28	72.38	28.73
12	การส่งเสริมชุมชนให้มีความเข้มแข็งทางวิชาการ	56.8	22.54	195.2	77.46
13	การประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษา และองค์กรอื่น	52.50	20.85	199.50	79.15
14	การส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงาน สถานประกอบการและ สถาบันอื่นที่จัดการศึกษา	97.75	33.78	154.25	61.23
15	การจัดทำระเบียบและแนวปฏิบัติเกี่ยวกับงานด้าน วิชาการของสถานศึกษา	47.50	18.85	204.50	81.05
16	การส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงาน สถานประกอบการและ สถาบันอื่นที่จัดการศึกษา	203.25	80.68	48.75	19.33
17	การพัฒนาและใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา	41.33	16.40	210.67	83.60

ตารางที่ 2 แสดงความถี่ และร้อยละ 50 ขึ้นไป ปรากฏผลดังตารางต่อไปนี้

ด้าน	การบริหารงานวิชาการ
1	การพัฒนาและใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา
2	การพัฒนาและส่งเสริมให้มีแหล่งเรียนรู้
3	การจัดทำระเบียบและแนวปฏิบัติเกี่ยวกับงานด้านวิชาการของสถานศึกษา
4	การประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาและองค์กรอื่น
5	การส่งเสริมชุมชนให้มีความเข้มแข็งทางวิชาการ
6	การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา
7	การส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคลครอบครัว องค์กร หน่วยงาน สถานประกอบการและสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา

จากตารางที่ 2 พบว่า ปัญหาการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนในพื้นที่พิเศษสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตากเขต 2 อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก มีทั้งหมด 7 ด้าน ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน และบุคลากรอื่นที่มีส่วนเกี่ยวข้อง นำไปใช้เป็นแนวพัฒนาต่อไป

อภิปรายผลการวิจัย

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า สภาพและปัญหาการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนในพื้นที่พิเศษสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตากเขต 2 อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก จากสภาพมีการปฏิบัติน้อยที่สุด 3 ลำดับแรกคือ การส่งเสริมชุมชนให้มีความเข้มแข็งทางวิชาการภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.08$, S.D = 1.11) รองลงมา การพัฒนาหรือการดำเนินการเกี่ยวกับการการพัฒนาสาระหลักสูตรท้องถิ่นภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.32$, S.D = 0.83) และลำดับสุดท้ายการจัดทำระเบียบและแนวปฏิบัติเกี่ยวกับงานด้านวิชาการของสถานศึกษาภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.41$, S.D = 1.03) ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการส่งเสริมชุมชนให้มีความเข้มแข็งทางวิชาการในพื้นที่พิเศษมีข้อจำกัดในการปฏิบัติงานจึงมีความจำเป็นมากในการประสานงานสอดคล้องกับเทอดศักดิ์ จันทิมา (2560) กล่าวไว้ว่า ขอบเขตภาระงานวิชาการพบว่าควรกำหนดให้แต่ละโรงเรียนมีคณะกรรมการบริหารหลักสูตรของโรงเรียนระดับกลุ่มเครือข่ายพัฒนาครูแบบเพื่อนช่วยเพื่อน และประสานงานกับชุมชนสอดคล้องกับปัญหาที่พบมาก

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า แนวทางพัฒนาการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนในพื้นที่พิเศษสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตากเขต 2 อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก มีทั้งหมด 7 ด้านมีดังนี้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าการวางแผนงาน ด้านการใช้สื่อและเทคโนโลยีเพื่อเอื้อต่อการเรียนไม่เพียงพอหรือเหมาะสม พร้อมทั้งปรับปรุงการใช้สื่ออุปกรณ์การเรียนการสอนโดยตรงสอดคล้องกับวิชา

ถิ่นทัพไทย (2555) ได้กล่าวไว้ว่าแนวทางพัฒนาที่สำคัญคือมอบหมายหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ตรวจแผนการจัดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องจัดกระบวนการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมความสนใจ

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

ได้แนวทางพัฒนาการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนในพื้นที่พิเศษสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตากเขต 2 อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก สถานศึกษา เป็นการบริหาร

โรงเรียนในพื้นที่พิเศษสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตากเขต 2 อำเภอแม่สอด จังหวัดตากมีทิศทางในการบริหารงานวิชาการที่ชัดเจนสอดคล้องกับสภาพบริบทสถานศึกษาโดยจัดกิจกรรมทุกสิ่งทุกอย่างที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนให้ได้ผลดี มีประสิทธิภาพเกิดประโยชน์สูงสุดกับผู้เรียน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่าสภาพและปัญหาการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนซึ่งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรดำเนินการดังนี้ โรงเรียนควรมีการปฏิบัติด้านการส่งเสริมชุมชนให้มีความเข้มแข็งทางด้านวิชาการและการพัฒนาสาระหลักสูตรท้องถิ่นและการจัดทำระเบียบและแนวปฏิบัติเกี่ยวกับงานด้านวิชาการของสถานศึกษา

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่าแนวทางการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนในพื้นที่พิเศษสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตากเขต 2 อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก มีทั้งหมด 7 ด้าน มีแนวทางการพัฒนา ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรดำเนินการ ดังนี้ หน่วยงานควรนำไปพัฒนาอย่างต่อเนื่องเพื่อปัญหาให้โรงเรียนพื้นที่พิเศษต่อไป

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

งานวิจัยนี้ได้ข้อค้นพบ แนวทางการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนในพื้นที่พิเศษ ที่สำคัญ คือ ควรให้ความสำคัญกับการจัดการศึกษาสำหรับประเด็นในการวิจัยครั้งต่อไปควรทำวิจัยในประเด็นเกี่ยวกับการศึกษาพัฒนารูปแบบงานวิชาการของโรงเรียนในพื้นที่พิเศษ

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2545). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2545. กรุงเทพฯ: สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ.
- กระทรวงศึกษาธิการ.(2556). คู่มือฝึกอบรมวิทยากร การปรับกระบวนการทัศน์และพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา. ม.ป.ท.

- จันทร์ธานี สงวนนาม. (2551). *ทฤษฎีและแนวปฏิบัติในการบริหารสถานศึกษา*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: บุ๊ค พอยท์.
- จักรพงษ์ บุญช่วย. (2556). *การบริหารงานวิชาการของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาเขตพื้นที่พิเศษ สังกัดสำนักงานพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1 (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต)*. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช.
- ฉันทนา จันทร์บรรจง. (2545). *การบริหารทรัพยากรบุคคลทางการศึกษา*. ม.ป.ท.
- ณรงค์ชัย ศรีศัลลักษณ์. (2553). *การนิเทศในกลุ่มบางเลน*. นครปฐม: สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด นครปฐม.
- เทอดศักดิ์ จันทิมา. (2560). *แนวทางการบริหารงานวิชาการโดยการใช้เครือข่ายของสถานศึกษา สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงรายเขต 3. พิษณุเวชสาร, 13(1), 117-131.*
- บุญชม ศรีสะอาด. 2535. *หลักการวิจัยเบื้องต้น*. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- ปาณิสรา ถิ่นทัพไทย. (2555). *แนวทางพัฒนาการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนที่ขาดแคลนครูในสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาดากเขต 2 (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต)*. มหาวิทยาลัยราชภัฏ กำแพงเพชร.
- ภารดี อนันต์นาวิ. (2552). *หลักการ แนวคิด ทฤษฎีทางการบริหารการศึกษา ฉบับปรับปรุง*. ชลบุรี: มนตรี. รุ่งชัชดาพร เวหะชาติ. (2553). *การบริหารงานวิชาการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน (พิมพ์ครั้งที่ 4)*. สงขลา: นาคิลโปษณา.
- สำนักงานกฤษฎีกา. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2545). *การประเมินการเรียนรู้ที่เน้น ผู้เรียนเป็นสำคัญ: แนวคิดและวิธีการ*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: วัฒนาพานิช.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2550 ก). *แนวทางการกระจายอำนาจการบริหาร และการ จัดการศึกษาให้คณะกรรมการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา ตามกฎกระทรวง กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการกระจายอำนาจบริหารและจัดการศึกษา พ.ศ.2550*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาดากเขต 2. (2560). *ข้อมูลสถานศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาดากเขต 2560*. สืบค้น 5 เมษายน 2560, จาก <http://www.takesa2.go.th/site/index.php>

ความต้องการและแนวทางการจัดสวัสดิการเพื่อรองรับการดูแลผู้สูงอายุใน พื้นที่ชุมชนบ้านบาละ อำเภอกาบัง จังหวัดยะลา

Needs and guidelines for welfare provision to support elderly care in
Ban Bala community, Kabang district, Yala province

ธัญธิดาภัสร์ แสงทอง¹, อับดุลคอลลี อรรอฮิมียะ², จิรัชยา เจียวกก³ และ สวัสดิ์ ไหลภากรณ์⁴

Thanidaphat Sangthong¹, Abdulkhaliq Arrahimee², Jirachaya Jeawkok³ and Sawat Laipaporne⁴

^{1,2,3,4}คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

^{1,2,3,4}Faculty of Humanities and Social Sciences, Prince of Songkla University, Thailand

E-mail: ¹jutarat.sae@psu.ac.th; ²mistersahara@gmail.com; ³jirachaya.j@psu.ac.th; ⁴sawat.l@psu.ac.th

Received September 30, 2021; Revised December 31, 2021; Accepted January 27, 2022

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) เพื่อศึกษาความต้องการด้านการดูแลของผู้สูงอายุ และ (2) เสนอแนวทางการจัดสวัสดิการในการรองรับการดูแลผู้สูงอายุในเขตตำบลบาละ อำเภอกาบัง จังหวัดยะลา เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบกึ่งโครงสร้าง กับผู้ให้ข้อมูลคนสำคัญที่คัดเลือกโดยการกำหนดคุณลักษณะเฉพาะ จำนวน 26 คน ทำการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ด้วยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา โดยการจับหมวดหมู่และกลุ่มประเด็นเนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนในพื้นที่ชุมชนบ้านบาละ อำเภอกาบัง จังหวัดยะลา ผู้สูงอายุมีความต้องการในประเด็นการจัดสวัสดิการ จำนวน 5 ด้าน ได้แก่ ความต้องการด้านการดูแลผู้สูงอายุ ด้านการศึกษา ด้านสังคม ด้านที่อยู่อาศัยและความปลอดภัย และด้านนันทนาการนันทนาการ แนวทางการจัดสวัสดิการในการรองรับการดูแลผู้สูงอายุในครัวเรือนเขตพื้นที่บ้านบาละ อำเภอกาบัง จังหวัดยะลา ประกอบด้วย 4 แนวทาง ได้แก่ แนวทางในการดูแลสุขภาวะทางกายของผู้สูงอายุ การดูแลสุขภาวะทางจิตใจ การดูแลสุขภาวะทางสังคม และการดูแลสุขภาวะทางปัญญาของผู้สูงอายุ

ผลจากการศึกษาจะนำไปสู่การสร้างสวัสดิการของกองทุนชุมชนอื่นในจังหวัดที่มีบริบทชุมชนที่แตกต่างไปจากครั้งนี้หรือในจังหวัดใกล้เคียง และมีข้อเสนอแนะกองทุนควรเชื่อมโยงกับองค์กร หน่วยงาน สถาบันการศึกษาที่มีองค์ความรู้ทรัพยากรที่เป็นประโยชน์ต่อกองทุน ให้เข้ามาร่วมสนับสนุนในส่วนที่กองทุนยังไม่เข้มแข็ง

คำสำคัญ: แนวทางการจัดสวัสดิการ; การรองรับการดูแลผู้สูงอายุ; ชุมชนบ้านบาละ

Abstract

This article aimed to study (1) to study the care needs of the elderly and (2) to propose guidelines for welfare provision to support elderly care in Bala Sub-district, Kabang District, Yala Province. The data was collected by semi-structured in-depth interview form and semi-structured interviews with 26 key informants selected by defining characteristics. The qualitative research was conducted by content analysis by categorizing and grouping content issues;

The results showed that people in Ban Bala Community Area, Kabang District, Yala Province, elderly people needed welfare provision in 5 aspects, namely needs for elderly care, education, social, housing and safety, and recreational recreation. The guidelines for the provision of welfare to support the care of the elderly in households in Ban Bala, Kabang District, Yala Province consisted of 4 approaches, namely guidelines for the care of the elderly's physical health, mental health care, social care, and the intellectual health care of the elderly.

The results of the study would lead to the creation of welfare of other community funds in provinces with different community contexts than this time or neighboring provinces. In addition, it had been suggested that the fund should be linked with organizations, agents, and educational institutions with knowledge and resources that were useful to the Fund to participate and support those that were not yet strong.

Keywords: Welfare Approaches; Supporting Elderly Care; Ban Bala Community

บทนำ

ประเทศไทยก้าวสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างเป็นทางการในปี พ.ศ. 2547 พบว่า จำนวนประชากรผู้สูงอายุที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไปเพิ่มขึ้นในปี พ.ศ. 2568 หรืออีก 15 ปีข้างหน้า จำนวน 1.49 ล้านคน และปี พ.ศ. 2573 จะเพิ่มเป็น 17.8 ล้านคน จากปัจจุบันที่มีจำนวน 7,639,000 คน ซึ่งจำนวนนี้ทำให้ประเทศไทยมีจำนวนผู้สูงอายุเพิ่มขึ้นทวีคูณรองจากประเทศสิงคโปร์ ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ฉบับที่ 11 จึงที่เน้นการพัฒนาคนทุกช่วงวัยให้เข้าสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างยั่งยืน มีคุณค่า มีคุณภาพ สามารถปรับตัวเท่าทันการเปลี่ยนแปลง เป็นพลังในการพัฒนาสังคม จึงได้มีการเพิ่มนโยบายเพื่อรองรับสังคมผู้สูงอายุ ประกอบด้วย 1) การส่งเสริมการสร้างรายได้และการมีงานทำในผู้สูงอายุ 2) ส่งเสริมให้มีการสนับสนุนการนำความรู้และประสบการณ์ของผู้สูงอายุมาเป็นคลังความรู้ในการพัฒนาสังคมต่อไป และ 3) ส่งเสริมให้ผู้สูงอายุพึ่งพาตนเองได้ (สำนักงานคณะกรรมการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2555)

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้รับอำนาจหน้าที่ให้จัดระบบการบริการสาธารณะเพื่อประโยชน์ของประชาชนท้องถิ่นตนเอง และกำหนดให้การสังคมสงเคราะห์การพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนชรา

(พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2543 มาตรา 16 วรรค 10) องค์การบริหารส่วนตำบลบาสะ อำเภอกาบัง จังหวัดยะลา เป็นหน่วยงานหนึ่งที่จะต้องดูแลและรับผิดชอบประชากรในชุมชนจำนวนทั้งสิ้น 8,619 คน เป็น อบต.แห่งหนึ่งที่ต้องดูแลรับผิดชอบ ประชากรทั้งสิ้น 8,440 คน ซึ่งในจำนวนประชากรทั้งหมด มีจำนวนประชากรผู้สูงอายุ 926 คน และจำนวนประชากรผู้สูงอายุที่ป่วยเป็นโรคเรื้อรัง 273 คน และจำนวนประชากรผู้สูงอายุที่ช่วยเหลือตัวเองไม่ได้ 5 คน และจำนวนผู้พิการ 61 คน (สำนักบริหารการทะเบียนอำเภอกาบัง จังหวัดยะลาข้อมูล ณ เดือนตุลาคม 2560) และในปัจจุบันมีผู้สูงอายุที่เพิ่มจำนวนอยู่เรื่อย ๆ สำหรับในพื้นที่ตำบลบาสะ

ผู้ศึกษาได้ทำการสังเกตและสัมภาษณ์ผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ตำบลบาสะ เกี่ยวกับความต้องการด้านสวัสดิการและการดูแลสุขภาพ พบว่า ความต้องการสวัสดิการและการดูแลในหลาย ๆ ด้าน ได้แก่ ด้านสุขภาพอนามัย ทั้งเนื่องจากผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีรายได้น้อย และไม่เพียงพอสำหรับค่าใช้จ่าย ทั้งในการดำเนินชีวิต และการดูแลรักษาสุขภาพ บางกรณีผู้สูงอายุเจ็บป่วยด้วยโรคที่ต้องทำการรักษาอย่างต่อเนื่องจากเหตุผลที่คณะผู้วิจัยได้กล่าวไว้ข้างต้นสะท้อนให้เห็นถึงความต้องการในเรื่องของสวัสดิการ ทั้งในเรื่องของปัจจัยในการยังชีพ และปัจจัยในการรักษาและดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุยังไม่ได้รับการดูแลที่ครอบคลุม หรือตรงตามความต้องการของผู้สูงอายุ ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงเลือกพื้นที่ชุมชนบ้านบาสะ ตำบลบาสะ อำเภอกาบัง จังหวัดยะลา เป็นกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาวิจัย ทั้งเนื่องจากชุมชนบาสะมีความน่าสนใจที่ว่าเป็นชุมชนที่มีความเข้มแข็งทั้งในแง่ของการกลุ่มออมทรัพย์ และกลุ่มอาชีพต่าง ๆ เป็นต้น ทั้งที่เป็นกลุ่มที่เกิดขึ้นเอง และที่ได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานรัฐ และที่สำคัญในชุมชนบ้านบาสะมีชุมชนที่มีลักษณะสองวิถี เป็นชุมชนวิถีมุสลิม และชุมชนวิถีพุทธ นับว่าเป็นชุมชนที่น่าสนใจทั้งในแง่ของความต้องการ และการดูแลของผู้สูงอายุว่ามีความต่าง และความเหมือนมากน้อยเพียงใด อันจะนำไปสู่การจัดและส่งเสริมให้ชุมชนมีความรู้การดูแลและให้เป็นไปตรงตามความต้องการของผู้สูงอายุที่อยู๋บ้าน พื้นฐานของความเข้าใจมากยิ่งขึ้น

จากข้อมูลดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า ความต้องการด้านสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุ เป็นเรื่องที่มีความสำคัญมาก เพราะในปัจจุบันประชากรที่อยู่ในวัยผู้สูงอายุมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น อย่างรวดเร็วและมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น รัฐจึงต้องรับภาระในเรื่องการดูแลผู้สูงอายุให้ตรงตามความต้องการของผู้สูงอายุที่เพิ่มมากขึ้นด้วย ซึ่งเราต้องยอมรับว่าปัจจุบันประเทศของเราประสบกับปัญหาหลายด้าน ทั้งทางด้านการเมือง ด้านเศรษฐกิจ และด้านสังคม ดังนั้น การจัดสวัสดิการที่เพียงพอและเหมาะสมกับความต้องการและการดูแลผู้สูงอายุจึงมีข้อจำกัดมากมายในการศึกษาครั้งนี้ ดังนั้นการศึกษาวัดการและความต้องการและด้านการดูแลผู้สูงอายุในครัวเรือนเขตพื้นที่ชุมชนบ้านบาสะ อำเภอกาบัง จังหวัดยะลา ทั้งนี้ เพื่อให้สามารถนำไปส่งเสริมในการดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุ และองค์ความรู้ของแต่ละศาสนามีการส่งเสริมการดูแลสามารถนำความรู้ในการดูแลผู้สูงอายุไปใช้ในการดูแลได้อย่างเหมาะสมถูกต้อง ตลอดจนสามารถนำไปเป็นแนวทางในการดูแลผู้สูงอายุในชุมชนและสังคมอื่น ๆ ต่อไป และผู้ศึกษาหวังเป็นอย่างยิ่งว่าผลการวิจัย

ในครั้งนี้จะสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการจัดทำนโยบายและแผนพัฒนางานสวัสดิการสังคมแก่ผู้สูงอายุต่อไปในอนาคตต่อไปได้

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาความต้องการด้านการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุในครัวเรือนเขตพื้นที่ชุมชน บ้านบาระ อำเภอกาบัง จังหวัดยะลา
2. เพื่อเสนอแนวทางในการจัดสวัสดิการในการรองรับการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุในครัวเรือนเขตพื้นที่ ชุมชน บ้านบาระ อำเภอกาบัง จังหวัดยะลา

การทบทวนวรรณกรรม

การวิจัยเรื่องนี้คณะผู้วิจัยได้ทบทวนแนวคิดทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยได้จำแนกเป็นประเด็นได้ ดังนี้ (1) แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ จากทฤษฎีการสูงอายุ ได้แก่ ทฤษฎีเกี่ยวกับการสูงอายุ ทฤษฎีด้านสังคมวิทยา (Sociological Theory) และทฤษฎีทางด้านชีววิทยา (Biological Theory) พบว่าแต่ละทฤษฎีจะมองการสูงอายุแตกต่างกัน โดยทฤษฎีทางด้านชีววิทยาจะมองการสูงอายุโดยพิจารณาจากประสิทธิภาพการทำงานของอวัยวะต่าง ๆ ภายในร่างกาย ส่วนทฤษฎีทางด้านจิตวิทยาจะมองการสูงอายุโดยพิจารณาจาก ความจำ การเรียนรู้ สติปัญญา อารมณ์ เป็นต้น และทฤษฎีทางด้านสังคมวิทยาจะมองการสูงอายุโดยพิจารณาจากผู้สูงอายุที่มีสภาพชีวิตเป็นสุขได้นั้น ต้องเป็นผู้ที่สามารถคงบทบาทและสภาพทางสังคมของตนเองไว้ได้ (ศศิพัฒน์ ยอดเพชร, 2544) (2) แนวคิดเกี่ยวกับสวัสดิการชุมชน ฐานสวัสดิการชุมชน คือการสร้างหลักประกันเพื่อความมั่นคงของชนในชุมชน รวมถึงทุกสิ่งทุกอย่างที่จะทำให้คนในชุมชนดีขึ้น ทั้งในรูปของสิ่งของ เงินทุน น้ำใจ การช่วยเหลือเกื้อกูล เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตตั้งแต่เกิด แก่ เจ็บ ตาย หัวใจของการจัดสวัสดิการชุมชน คือ การพึ่งตนเองและการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ให้อย่างมีคุณค่ารับอย่างมีศักดิ์ศรี

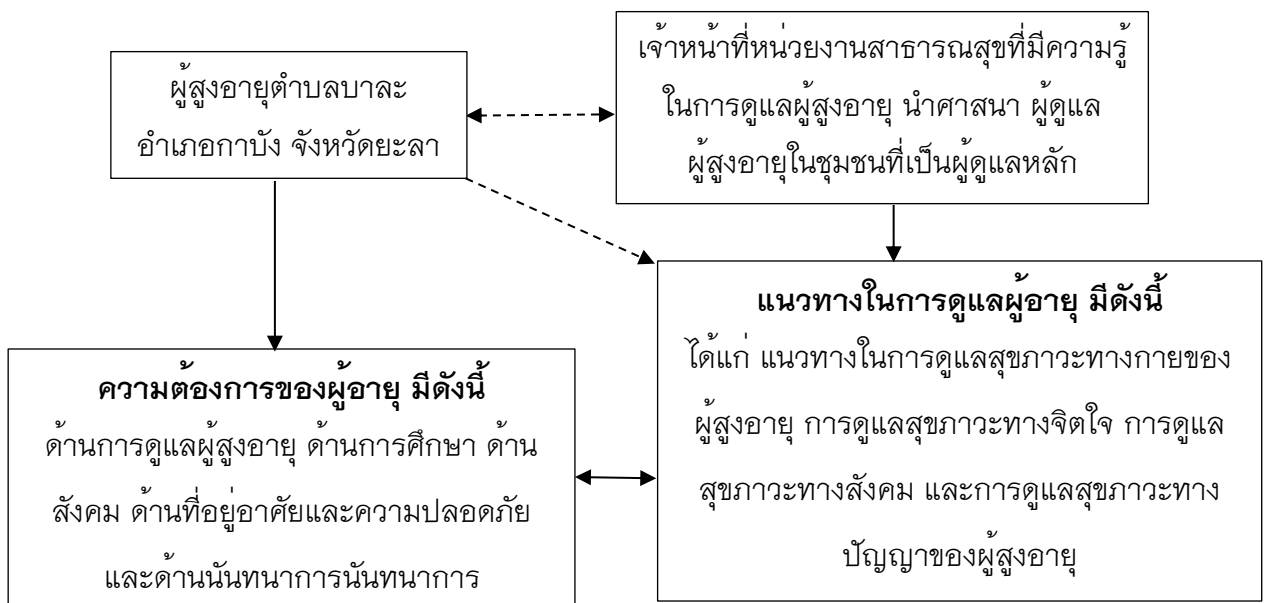
การจัดสวัสดิการตั้งอยู่บนพื้นฐานของการเคารพ และอยู่ร่วมกันกับธรรมชาติ อย่างเห็นคุณค่า อยู่บนพื้นฐานของศาสนา ภูมิปัญญา วัฒนธรรมท้องถิ่นและการมีส่วนร่วมในทุกระดับ (นันทนา อยู่สบาย, 2557) และ (3) แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความต้องการของมนุษย์ บุคคลเมื่อก้าวสู่วัยสูงอายุ เป็นช่วงที่ควรได้รับการช่วยเหลือประคับประคองจากสังคม ในสังคมไทยมีวัฒนธรรมในการดูแลพ่อแม่ ญาติผู้สูงอายุ แต่ปัจจุบันต้องยอมรับว่าสภาพเศรษฐกิจ และสังคมเปลี่ยนไป ย่อมมีผลกระทบต่อดัชนีวัฒนธรรม และวิถีชีวิตของคนไทย และมีผลกระทบต่อนิยามความเป็นอยู่ของผู้สูงอายุ อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ อย่างไรก็ตาม สังคมควรตระหนักถึงภาระความรับผิดชอบ ต่อกลุ่มผู้สูงอายุ เพราะเป็นวัยที่สภาพร่างกาย จิตใจ และสถานภาพทางสังคมเปลี่ยนแปลงเสื่อมถอยลงตามธรรมชาติ (อนงค์นาฏ แก้วไพฑูรย์, 2554)

จากการทบทวนวรรณกรรมข้างต้นสามารถสรุปได้ว่าฐานของชุมชนที่มีความเชื่อมโยงกับผู้สูงอายุ อันนำไปสู่การสร้างสวัสดิการที่ตอบโจทย์ความต้องการของผู้สูงอายุ นั่นคือ การพิจารณาให้รอบด้านใน

บริบทของความต้องการขั้นพื้นฐานที่มีความจำเป็นในแต่ละช่วงวัย ทั้งผู้สูงอายุวัยต้น วัยกลาง และวัยปลาย เพื่อการนำข้อมูลความต้องการเหล่านี้พัฒนาเป็นแนวทางการจัดสวัสดิการเพื่อรองรับการดูแลผู้สูงอายุในพื้นที่ชุมชนบ้านบาละ อำเภอตากบ จังหวัดยะลา

กรอบแนวคิดการวิจัย

งานวิจัยนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ผู้วิจัยกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย ประกอบด้วยรายละเอียดดังนี้

ระเบียบวิธีวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) พื้นที่วิจัย คือ ชุมชนบ้านบาละ อำเภอตากบ จังหวัดยะลา เพื่อทำการศึกษาความต้องการด้านการดูแลผู้สูงอายุในครัวเรือนเขตพื้นที่ชุมชนบ้านบาละ อำเภอตากบ จังหวัดยะลา และเพื่อเสนอแนวทางการจัดสวัสดิการในการรองรับการดูแลผู้สูงอายุในครัวเรือนเขตพื้นที่ ชุมชนบ้านบาละ อำเภอตากบ จังหวัดยะลา

1) การศึกษาในภาคสนาม (Field Study) ขั้นตอนการศึกษาครั้งนี้ ดังนี้ แนวทางการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกผู้นำชุมชน/ผู้นำกลุ่มต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยผู้วิจัยสร้างจากแนวคิดความต้องการของมนุษย์และการจัดสวัสดิการแก่ผู้สูงอายุตลอดจนแนวทางการการสวัสดิการในการรองรับการดูแลผู้สูงอายุในครัวเรือน ทั้งนี้จะไม่มีการกำหนดโครงสร้างไว้แน่นอน และแนวทางการสนทนากลุ่ม โดยผู้วิจัยสร้างจากแนวคิดการจัดสวัสดิการของชุมชน เพื่อเสนอแนวทางการจัดสวัสดิการในการรองรับการดูแลผู้สูงอายุในครัวเรือนเขตพื้นที่ตำบลบาละ อำเภอตากบ จังหวัดยะลา

2) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) วิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จากกลุ่มผู้ให้ข้อมูล (informant) จำนวน 26 ประกอบด้วย 4 กลุ่มได้แก่ (2.1) เจ้าหน้าที่หน่วยงาน

สาธารณสุขที่มีความรู้ในการดูแลผู้สูงอายุ ในโรงพยาบาลอำเภอกาบังทั้งหมด จำนวน 4 คน (2.2) ผู้นำศาสนา จำนวน 2 คน โดยเลือกผู้นำศาสนาที่มีบทบาทสูงสุดของแต่ละศาสนา (2.3) ผู้ดูแลผู้สูงอายุในชุมชนที่เป็นผู้ดูแลหลักในครอบครัวที่มีผู้สูงอายุอาศัยอยู่ด้วยและมีความรู้ ความสามารถในการดูแลผู้สูงอายุครอบครัวละ 1 คน จำนวน 10 คน ในเขตพื้นที่ชุมชนใช้เทคนิคการสุ่มตัวอย่างแบบสโนว์บอล (Snowball Sampling) จนกว่าข้อมูลจะเสถียรหรืออิ่มตัว และ (2.4) ผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในชุมชนบ้านบะละ จำนวน 10 คน ใช้การคัดเลือกกลุ่มเป้าหมายใช้วิธีการคัดเลือกกลุ่มเป้าหมายแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive) ใช้การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก จนกว่าข้อมูลจะเสถียร อย่างน้อย 26 คน

3) เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ (3.1) แบบสัมภาษณ์แบบเจาะลึก เพื่อศึกษาความต้องการด้านการดูแลผู้สูงอายุในครัวเรือนและแนวทางในการจัดสวัสดิการในการรองรับการดูแลผู้สูงอายุในครัวเรือนเขตพื้นที่ตำบลบะละ อำเภอกาบัง จังหวัดยะลา เพื่อในได้มาซึ่งการรูปแบบการจัดสวัสดิการที่เหมาะสม โดยจะไม่มีกำหนดโครงสร้างไว้แน่นอน แต่เป็นเพียงการกำหนดประเด็นที่ใช้การศึกษา และสามารถเพิ่มเติมประเด็นที่น่าสนใจขณะทำการเก็บข้อมูล (3.2) การสนทนากลุ่ม เพื่อศึกษาความต้องการด้านการดูแลผู้สูงอายุและเสนอแนวทางในการจัดสวัสดิการในการรองรับการดูแลผู้สูงอายุในครัวเรือนที่ชุมชนยอมรับ โดยมีการกำหนดแนวคำถามจากการสรุปจากแบบสำรวจและการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก และ (3.3) เครื่องมือด้านอิเล็กทรอนิกส์ ได้แก่ กล้องบันทึกภาพ กล้องถ่ายวิดีโอ เครื่องบันทึกเสียง และสมุดจดบันทึก

4) การเก็บรวบรวมข้อมูล การเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งส่วนในเอกสาร การสัมภาษณ์เจาะลึก ซึ่งคณะผู้ศึกษาได้ดำเนินการ ดังนี้ (1) การเก็บรวบรวมข้อมูลที่เป็นเอกสาร ผู้ศึกษาได้ทำการค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลจากเอกสารทางวิชาการ เช่น หนังสือ ตำรา บทความ วารสาร และอื่น ๆ ทั้งในอินเทอร์เน็ตและหนังสือของห้องสมุดมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์มาเสริมในประเด็นที่เชื่อมโยงกับการศึกษา เพื่อให้เกิดความสมบูรณ์ในการวิจัย (2) การเก็บข้อมูลสัมภาษณ์ (2.1) การเก็บข้อมูลที่เป็นการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) เป็นการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลซึ่งเป็นผู้ที่มีความรู้หรือมีข้อมูลในเรื่องที่ผู้ศึกษากำลังศึกษาดีที่สุด และมีความเกี่ยวข้องมากที่สุดในการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูล (Informants) ซึ่งได้กำหนดกรอบคำถามไว้ล่วงหน้าแล้ว (2.2) นัดหมายบุคคลที่สัมภาษณ์ (2.3) พบผู้ให้สัมภาษณ์และทำการสัมภาษณ์พร้อมทั้งของอนุญาตบันทึกภาพหรือเสียง (2.4) การถอดเทปบันทึกเสียงคำให้สัมภาษณ์จากกลุ่มตัวอย่างพร้อมจัดพิมพ์คำสัมภาษณ์ ทั้งนี้ ในการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยได้คำนึงถึงหลักจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ของสำนักจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี โดยผู้วิจัยได้ทำการขอรับรองจริยธรรมจากคณะกรรมการ และผ่านการรับรองเมื่อวันที่ 17 กรกฎาคม 2560

5) การนำเสนอผลการศึกษาวิจัย นำเสนอด้วยการจำแนกและจัดหมวดหมู่ออกให้เป็นระบบ โดยไม่มีการข้ามประโยคบางประโยคที่ผู้วิจัยตัดสินใจว่า “ไม่มีความสำคัญ” เพราะทุกประเด็นสามารถอธิบายคำถามวิจัยได้ โดยเป็นการนำเสนอในลักษณะการพรรณนาความ

ผลการวิจัย

สวัสดิการความต้องการด้านการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุในครัวเรือนเขตพื้นที่ชุมชน บ้านบาสะ อำเภอกาบัง จังหวัดยะลา ประกอบด้วยประเด็นความต้องการ ดังนี้

1. ความต้องการการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุ เมื่อวัยที่เพิ่มขึ้นการทำงานหรือโครงสร้างของกล้ามเนื้อย่อมเสื่อมถอยลงไป ปัญหาสุขภาพจึงเป็นสิ่งที่ไม้อาจหลีกเลี่ยงได้แต่สามารถทำความเข้าใจ ป้องกัน และดูแลได้ การเรียนรู้ถึงปัญหาสุขภาพที่อาจเกิดขึ้นได้ในผู้สูงอายุรวมถึงวิธีป้องกันและดูแล จะช่วยให้ผู้สูงอายุสามารถดำรงชีวิตต่อไปได้อีกยาวนานด้วยสุขภาพที่ดี และมีชีวิตชีวา ผู้สูงอายุมักจะมีปัญหาด้านสุขภาพเสื่อมโทรม มีโรคภัยต่าง ๆ เบียดเบียน ทั้งโรคทางกาย และทางสมอง ผู้มีอายุเกิน 65 ปี มักมีการเปลี่ยนแปลงทางสมอง คือ โรคสมองเสื่อม โรคหลงลืมโรคซึมเศร้า พบว่า ผู้สูงอายุต้องการให้หน่วยงานทางการแพทย์ มีการลงพื้นที่ เยี่ยมผู้สูงอายุที่บ้าน หรือจัดบริการการตรวจสุขภาพให้กับผู้สูงอายุ อีกทั้งยังต้องการให้มีการจัดอบรม หรือให้ความรู้ในเรื่องของการรักษาสุขภาพโดยใช้แนวทางของแพทย์ทางเลือก (สมุนไพร) ที่มีอยู่ในชุมชน เพื่อสามารถใช้ในการดูแลตนเองขึ้นเบื้องต้น

2. ความต้องการด้านการศึกษา ผู้สูงอายุไม่มีโอกาสได้รับความรู้เพื่อการพัฒนาตนเองให้เหมาะสมกับวัย และสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป และเพื่อให้เข้ากันได้กับเยาวชนรุ่นใหม่และผู้สูงอายุที่มีฐานะไม่ดี ไม่มีลูกหลานดูแลอุปการะเลี้ยงดู อาจจะไม่มียาได้ หรือรายได้ไม่เพียงพอสำหรับการเลี้ยงชีพ อาจจะไม่มียาอยู่อาศัย ทำให้ได้รับความลำบาก พบว่า ผู้สูงอายุต้องการให้ทางโรงเรียนเพิ่มเวลาเรียนให้กับผู้สูงอายุ ได้มีโอกาสมาเรียนหนังสือเพิ่มมากขึ้น และผู้สูงอายุยังต้องการให้มีการเปิดการเรียนการสอนในหลักสูตรด้านคอมพิวเตอร์ขั้นพื้นฐาน เพื่อให้ผู้สูงอายุจะได้มีความรู้และสามารถค้นหาข้อมูลต่าง ๆ ได้อย่างกว้างขวาง รวมไปถึงการจัดอบรม ในด้านการฝึกอาชีพที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุ เพื่อให้ผู้สูงอายุจะสามารถนำความรู้ที่ได้ไปต่อยอด เพื่อเสริมสร้างรายได้ให้กับผู้สูงอายุ และต้องการให้พาผู้สูงอายุไปทัศนศึกษา นอกสถานที่ เช่น ไปศึกษาดูงานในเรื่องของการฝึกอาชีพ และการดูแลสุขภาพ เป็นต้น

3. ความต้องการด้านสังคม เมื่อก้าวเข้าสู่ความเป็นผู้สูงอายุ สถานภาพและบทบาททางสังคมจะลดลงแต่ผู้สูงอายุก็ยังคงมีความต้องการทางสังคม เหมือนคนอื่น ๆ ทั่วไป ต้องการที่จะมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อมาช่วยเสริมสร้างหรือทดแทนสิ่งที่ขาดหายไป การมีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชนจะสร้างความสุข ความภาคภูมิใจในตนเอง และมีความพอใจในชีวิต เนื่องจากยังคงรักษาบทบาทและสถานภาพทางสังคมไว้ได้ระดับหนึ่ง ทำให้เขามีความรู้สึกว่ามีส่วนร่วมในสังคม มีคุณค่าและมีชีวิตที่ประสบความสำเร็จผู้สูงอายุจึงควรมีโอกาสได้เข้าสังคมที่เหมาะสม และการที่ผู้สูงอายุต้องอยู่แต่ในบ้าน ขาดเพื่อนในวัยเดียวกัน หรือ ขาดคนพูดคุยผ่อนคลายความเหงา ยิ่งเป็นการบั่นทอนสุขภาพจิตของผู้สูงอายุ พบว่า ผู้สูงอายุต้องการให้มีการจัดเวทีแลกเปลี่ยนประเพณี วัฒนธรรม และประสบการณ์ชีวิตของผู้สูงอายุให้กับคนในชุมชน และต้องการให้มีการรวมกลุ่มผู้สูงอายุ เพื่อให้ผู้สูงอายุได้มีโอกาสพบปะพูดคุย และได้ใช้เวลาว่างในการทำกิจกรรม

4. ความต้องการด้านที่อยู่อาศัยและความปลอดภัย สิ่งแวดล้อมเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยเพิ่มสุขภาพกาย และสุขภาพจิตของผู้สูง อายุ เช่น ควรจัดบ้านให้สะอาด และถ้าเป็นไปได้ ช่วยให้ผู้สูงอายุได้เห็นแสงแดด หรือ ห้องพักที่แสงแดดส่องถึง เพราะนอกจากช่วยฆ่าเชื้อโรคแล้ว แสงแดดจะมีผลต่อจิตใจให้ความรู้สึกที่สดชื่น และเกิดพลัง ช่วยลดการซึมเศร้าได้เป็นอย่างดี พบว่า ผู้สูงอายุต้องการให้มีการจัดสรรงบประมาณในการปรับปรุงที่อยู่อาศัย ให้กับผู้สูงอายุที่มีฐานะยากจน และต้องการให้มีการจัดเวรยาม รักษาความปลอดภัย แก่ผู้สูงอายุที่เดินทางมาเรียน เพื่อให้มีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน และยังต้องการให้ลูกหลานมีการจัดสภาพแวดล้อมภายในบ้าน ให้มีความเหมาะสมต่อผู้สูงอายุ

5. ความต้องการด้านนันทนาการนันทนาการ สำหรับผู้สูงอายุเป็นการกระทำกิจกรรมยามว่างเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจหรือเพื่อความบันเทิง โดยอาจกระทำคนเดียวหรือเป็นหมู่คณะก็ได้ เพื่อให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นทั้งร่างกายและจิตใจ โดยเหตุที่ผู้สูงอายุมีการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ของระบบการทำงานในร่างกาย ดังนั้น นันทนาการสำหรับผู้สูงอายุ ควรเป็นกิจกรรมที่ไม่หักโหมหรือแข่งขัน แต่ควรเป็นกิจกรรมที่สร้างความสนุกสนานรื่นเริงบันเทิงใจ และเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้สูงอายุมีส่วนร่วมในกิจกรรม อันได้แก่ กิจกรรมทางสังคม กิจกรรมการออกกำลังกาย กิจกรรมการท่องเที่ยว และกิจกรรมงานอดิเรก พบว่า ผู้สูงอายุต้องการให้ภายในบริเวณโรงเรียนผู้สูงอายุ มีการจัดสถานที่สำหรับการออกกำลังกาย และเพิ่มเครื่องออกกำลังกายสำหรับผู้สูงอายุ

แนวทางการดูแลผู้สูงอายุ

แนวทางในการจัดสวัสดิการในการรองรับการดูแลผู้สูงอายุในครัวเรือนเขตพื้นที่บ้านบาสะ อำเภอกาบัง จังหวัดยะลา ประกอบด้วยประเด็นแนวทาง ดังนี้

1. แนวทางการดูแลสุขภาพทางกายของผู้สูงอายุ ผู้สูงอายุต้องได้รับการดูแลเป็นพิเศษ เพราะผู้สูงอายุเป็นวัยที่มีความเปลี่ยนแปลงที่ดำเนินไปสู่ความเสื่อมต่าง ๆ ของร่างกาย เกิดจากความชราภาพ ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงทางสรีรวิทยา ในทุกระบบ ตั้งแต่ศีรษะจรดปลายเท้า ดังนั้น จึงต้องมีการดูแลเฉพาะที่แตกต่างจากวัยอื่น ๆ ทั้งในเรื่องของโภชนาการ การเคลื่อนไหวร่างกายและการออกกำลังกาย และในด้านอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการดูแลสุขภาพทางกายของผู้สูงอายุในยุคปัจจุบัน ทั้งนี้ ผู้นำศาสนาในชุมชนตามหลักศาสนาอิสลามและศาสนาพุทธจะมีแนวทางในการส่งเสริมการดูแลสุขภาพทางกายของผู้สูงอายุจะมีความคล้ายคลึงกัน แต่ก็มีในบางเรื่องที่อาจจะมีความแตกต่างกัน ตามหลักศาสนาอิสลามให้ความสำคัญในการดูแลสุขภาพที่ครบถ้วน ทั้งในด้านโภชนาการ การออกกำลังกาย และการรักษาความสะอาด ซึ่งตามคัมภีร์อัลกรุอัน หรือวจนะของท่านศาสดาที่ได้ให้ความสำคัญกับการดูแลสุขภาพของร่างกายในเรื่องของความสะอาดในทัศนะของอิสลามนั้น “การทำความสะอาดนั้นเป็นครึ่งหนึ่งของความศรัทธา” สำหรับศาสนาพุทธ กล่าวถึงแนวคิดเกี่ยวกับการดูแลตนเองตามหลักไตรสิกขา ซึ่งเป็นหลักการในการดูแลตนเอง และระวังตนเองในเรื่องของร่างกาย แต่สำหรับผู้ดูแลผู้สูงอายุในชุมชนคชคิลาปัจจุบันมีการดูแลสุขภาพทางกายของผู้สูงอายุตามสภาพความเป็นอยู่ความสามารถ และเท่ากับความรู้ที่มีของผู้ดูแล

2. แนวทางในการดูแลสุขภาวะทางจิตใจของผู้สูงอายุ การดูแลสุขภาวะทางจิตใจของผู้สูงอายุพบว่า ผู้สูงอายุเป็นวัยที่มีการเปลี่ยนแปลงจากวัยอื่น ๆ ซึ่งการเปลี่ยนแปลงในวัยสูงอายุไม่เพียงแต่สภาพร่างกายเท่านั้น แต่ยังมีเปลี่ยนแปลงในด้านจิตใจของผู้สูงอายุ เช่น ความโศกเศร้า ความรู้สึก อารมณ์ การรับรู้ บุคลิกภาพ ความจำ ซึ่งการเปลี่ยนแปลงเหล่านี้มีผลทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางพฤติกรรมไปด้วย และสำหรับการดูแลสุขภาวะทางจิตของผู้สูงอายุศาสนามีส่วนสำคัญอย่างยิ่ง เพราะศาสนาถือว่าเป็นที่พึ่งทางใจแก่มนุษย์ทุกศาสนา ทั้งศาสนาพุทธและศาสนาอิสลามมีการส่งเสริมการดูแลสุขภาพจิตในรูปแบบที่มีความคล้ายคลึงกัน แต่ยังคงมีความแตกต่างกันตรงหลักของแต่ละศาสนาในการนำมาใช้ช่วยแก้ไขปัญหาเมื่อผู้สูงอายุประสบปัญหาสุขภาพด้านจิตใจ เช่น ศาสนาอิสลามจะส่งเสริมการดูแลสุขภาพจิตใจด้วยการปฏิบัติตามหลักปฏิบัติของศาสนา เป็นต้น ส่วนศาสนาพุทธนั้นจะมีการส่งเสริมสุขภาพทางจิตใจให้เป็นจิตที่สะอาดบริสุทธิ์ เจตจำนงที่เป็นกุศล จะเห็นได้ว่าศาสนามีส่วนช่วยในการส่งเสริมการดูแลสุขภาพทางจิตให้ผู้สูงอายุมีสุขภาพจิตดีขึ้นได้

3. แนวทางในการดูแลสุขภาวะทางสังคมของผู้สูงอายุ สุขภาวะทางสังคมมีความสำคัญต่อผู้สูงอายุ ไม่เพียงแต่การดูแลสุขภาพจิตใจ ทางด้านร่างกาย สังคมก็มีความสำคัญ การที่ผู้สูงอายุสามารถที่จะมีบทบาททางสังคมซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของผู้สูงอายุมีสุขภาพดี ทางกาย จิตใจ และจิตวิญญาณ เพราะความรู้สึกว่าตนเองมีประโยชน์ต่อสังคม และเป็นที่ต้องการ การยอมรับจากสังคม ดังนั้น ผู้ดูแลต้องคำนึงสภาพแวดล้อมที่อยู่อาศัยของผู้สูงอายุ ทั้งสภาพแวดล้อมภายในบ้าน และภายนอกบ้านที่ต้องให้ความสำคัญเพื่อความปลอดภัยและการป้องกันการเกิดอันตรายที่จะเกิดขึ้นต่อผู้สูงอายุ ตลอดจนจนถึงการเข้าสังคมของผู้สูงอายุในการอยู่ร่วมกันในสังคม การทำกิจกรรมต่าง ๆ ในสังคม ถือเป็นกิจกรรมที่เสริมสร้างสุขภาวะทางกาย จิต สังคม และจิตวิญญาณ แก่ผู้สูงอายุได้ ซึ่งสภาพแวดล้อมก็มีความสำคัญ เพราะการมีสภาพแวดล้อมที่ดีสามารถทำให้สุขภาพกายและจิตใจของผู้สูงอายุดีขึ้นไปด้วย

4. แนวทางในการดูแลสุขภาวะทางปัญญาของผู้สูงอายุ สุขภาวะทางปัญญาเป็นความสุขที่เกิดจากการดำเนินชีวิตด้วยปัญญา การรู้เท่าทันในการใช้ชีวิตเพื่อให้เกิดสุขภาพดี และสุขภาวะทางปัญญาถือว่าเป็นศูนย์กลางในการพัฒนาในด้านต่าง ๆ เนื่องจากปัญญามีความสำคัญต่อการดำรงชีวิต เพราะหากปราศจากปัญญาหรือความรู้ในการดูแลสุขภาวะทางกาย ทางจิต และทางสังคม ทั้งนี้ การพัฒนาปัญญาจะนำไปสู่การพัฒนาทางกาย จิต และสังคมที่สมบูรณ์ และในทางกลับกัน การพัฒนาทางกาย จิต และสังคมก็นำไปสู่การพัฒนาปัญญาเช่นกัน จึงเกิดสุขภาวะที่สมบูรณ์ ซึ่งพบว่า ผู้สูงอายุควรมีความรู้เท่าทันในการดูแลสุขภาพไม่ว่าจะเป็นการรับรู้ข่าวสารในการดูแลสุขภาพและการช่วยเหลือตนเองในด้านต่าง ๆ เพื่อให้ผู้สูงอายุมีสุขภาวะทางปัญญาที่สมบูรณ์ ดังนั้นการรักษาดูแลที่จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องใส่ใจ และมีความรู้ในเรื่องของหลักการปฏิบัติว่าอะไรควรปฏิบัติ อะไรไม่ควรปฏิบัติ ทั้งนี้มีส่วนในเรื่องลดปัญหาความขัดแย้งที่อาจจะเกิดขึ้นได้ระหว่างประชาชนกับผู้รักษา

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้ผู้วิจัยสามารถอภิปรายตามวัตถุประสงค์ได้เป็น 2 ประเด็น 1) ศึกษาความต้องการด้านการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุในครัวเรือน และ 2) แนวทางในการจัดสวัสดิการในการรองรับการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุในครัวเรือน เขตพื้นที่ชุมชน บ้านบาระ อำเภอกาบัง จังหวัดยะลา ดังนี้

1. ผลการศึกษาความต้องการด้านการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุในครัวเรือน

1.1 ความต้องการด้านสุขภาพอนามัย ผู้สูงอายุในชุมชนมีความต้องการให้หน่วยงานสาธารณสุขเข้ามาเยี่ยมผู้สูงอายุที่บ้าน และให้บริการการตรวจสุขภาพให้แก่ผู้สูงอายุในชุมชน เนื่องจากผู้สูงอายุบางคนไม่สามารถเดินทางไปสถานบริการได้ด้วยตนเอง ตลอดจนจึงมีความต้องการให้มีการจัดอบรมให้ความรู้ในเรื่องของการรักษาสุขภาพโดยใช้แนวทางของแพทย์ทางเลือก (สมุนไพร) ให้แก่ผู้ดูแลผู้สูงอายุที่มีผู้สูงอายุให้ครัวเรือน สอดคล้องกับผลการวิจัยของปิยะดา รักดีอำนาจ และ พรชัย ลิขิตธรรมโรจน์ (2557) ที่ศึกษาเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาการจัดสวัสดิการ เพื่อผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลกาดทอง อำเภอยะหา จังหวัดยะลา พบว่า การดำเนินการกิจกรรมเพิ่มเติม คือ มีการจัดตั้งศูนย์บริการ สาธารณสุขสำหรับผู้สูงอายุ การบริการตรวจสุขภาพที่บ้าน การจัดสวัสดิการแก่ผู้สูงอายุยากจน หรือไม่มีบ้าน เนื่องจากร่างกายเมื่อมีอายุที่มากขึ้นกระบวนการทำงานต่าง ๆ ของโครงสร้างของร่างกายและกล้ามเนื้อย่อมเสื่อมถอยลงไปตามระยะเวลา ประกอบกับการประกอบอาชีพ

1.2 ความต้องการด้านการศึกษา ผู้สูงอายุต้องการให้มีโรงเรียนสำหรับผู้สูงอายุ และมีเวลาเรียนรู้ให้มาก และจะต้องเปิดโอกาสให้ผู้สูงอายุได้มาเรียนหนังสือเพิ่มมากขึ้น รวมทั้งผู้สูงอายุยังต้องการให้มีการเปิดการเรียนการสอนในหลักสูตรด้านคอมพิวเตอร์ขั้นพื้นฐาน เพื่อให้ผู้สูงอายุจะได้มีความรู้และสามารถค้นหาข้อมูลต่าง ๆ ได้อย่างกว้างขวาง รวมไปถึงการจัดอบรม ในด้านการฝึกอาชีพที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุ เพื่อให้ผู้สูงอายุจะสามารถนำความรู้ที่ได้ไปต่อยอด เพื่อเสริมสร้างรายได้ให้กับผู้สูงอายุ และต้องการให้พาผู้สูงอายุไปทัศนศึกษานอกสถานที่ เช่น ไปศึกษาดูงานในเรื่องของการฝึกอาชีพ และการดูแลสุขภาพ เป็นต้น สอดคล้องกับงานศึกษาวิจัยของ ณัฏฐ์ฐิตดา เทวเลิศสกุล, วณิภา ศิริวรสกุล และ ชัชสรณ์ รอดยิ้ม (2559) ที่ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาผู้สูงอายุจากภาระให้เป็นพลังกระฉิบศึกษาเทศบาลนครรังสิตที่ระบุว่า ความต้องการของผู้สูงอายุ ด้านการพัฒนาความรู้ คือ ต้องการการอบรมให้ความรู้ด้านต่าง ๆ

1.3 ความต้องการด้านสังคม ผู้สูงอายุต้องการให้มีการจัดเวทีแลกเปลี่ยนประเพณี วัฒนธรรม และประสบการณ์ชีวิตของผู้สูงอายุให้กับคนในชุมชน และต้องการให้มีการรวมกลุ่มผู้สูงอายุ เพื่อให้ผู้สูงอายุได้มีโอกาสพบปะพูดคุย และได้ใช้เวลาว่างในการทำกิจกรรม เพื่อเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน สถานภาพและบทบาททางสังคมจะลดลงแต่ผู้สูงอายุก็มีความต้องการทางสังคม ต้องการที่จะมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อมาช่วยเสริมสร้างหรือทดแทนสิ่งที่ขาดหายไป การมีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชนจะสร้างความสุขความภาคภูมิใจในตนเอง และมีความพอใจในชีวิต เนื่องจากยังคงรักษาสภาพและสถานภาพทางสังคมไว้ ทำให้เขามีความรู้สึกว่ามีส่วนร่วมในสังคม มีคุณค่าและมีชีวิตที่ประสบความสำเร็จ

สอดคล้องกับแนวคิดของสำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์เด็กเยาวชน ผู้ด้อยโอกาสคนพิการ และผู้สูงอายุ (2543) ที่ได้กล่าวไว้ว่า ผู้สูงอายุควรอยู่กับครอบครัวโดยได้รับความเคารพรักความเข้าใจความเอื้ออาทรการดูแลเอาใจใส่การยอมรับบทบาทของกันและกันระหว่างสมาชิกในครอบครัว เพื่อให้เกิดความสัมพันธ์อันดีในการอยู่กันอย่างมีความสุข และผู้สูงอายุควรได้มีบทบาท

1.4 ความต้องการด้านที่อยู่อาศัยและความปลอดภัย ผู้สูงอายุต้องการให้มีการจัดสรรงบประมาณในการปรับปรุงที่อยู่อาศัย ให้กับผู้สูงอายุที่มีฐานะยากจน และต้องการให้มีการจัดเวรยามรักษาความปลอดภัย แก่ผู้สูงอายุที่เดินทางมาเรียน เพื่อให้มีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน และยังต้องการให้ลูกหลานมีการจัดสภาพแวดล้อมภายในบ้าน ให้มีความเหมาะสมต่อผู้สูงอายุซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดผู้สูงอายุมีสิทธิได้รับการคุ้มครอง การส่งเสริม และการสนับสนุนในด้านต่าง ๆ (พระราชบัญญัติผู้สูงอายุพ.ศ. 2546 มาตรา 11) ระบุว่า การอำนวยความสะดวกและความปลอดภัยโดยตรงแก่ผู้สูงอายุในอาคารสถานที่ยานพาหนะหรือการบริการสาธารณะอื่นและการจัดที่พักอาศัย อาหาร และ เครื่องนุ่งห่มให้ตามความจำเป็นอย่างทั่วถึง และสอดคล้องกับแนวคิดของกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (2551) ที่เกี่ยวกับขอบเขตของงานสวัสดิการเกี่ยวข้องกับการพัฒนาสภาพ ความเป็นอยู่ของประชาชนในสังคมให้มีความเป็นอยู่ที่ดีระบุว่า ข้อ 3 การมีที่อยู่อาศัย หมายถึง การที่ประชาชนมีที่อยู่อาศัยตามควรแก่สภาพช่วยเสริมสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีในตนเองเดียวกัน

1.5 ความต้องการด้านนันทนาการนันทนาการ สำหรับผู้สูงอายุเป็นการกระทำกิจกรรม ยามว่าง เพื่อการพักผ่อนหย่อนใจหรือเพื่อความบันเทิง โดยอาจกระทำคนเดียวหรือเป็นหมู่คณะก็ได้ เพื่อให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นทั้งร่างกายและจิตใจ โดยเหตุที่ผู้สูงอายุมีการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ของระบบการทำงานในร่างกาย ดังนั้น นันทนาการสำหรับผู้สูงอายุ ควรเป็นกิจกรรมที่ไม่หักโหมหรือ แข่งขัน แต่ควรเป็นกิจกรรมที่สร้างความสนุกสนานรื่นเริงบันเทิงใจ และเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้สูงอายุ มีส่วนร่วมในกิจกรรมได้แก่ กิจกรรมทางสังคม กิจกรรมการออกกำลังกาย กิจกรรมการท่องเที่ยว และกิจกรรมงานอดิเรก สอดคล้องกับงานวิจัยของสมสมัย พิลาดง และคณะ (2557) ที่ได้ศึกษาวิจัย เกี่ยวกับความต้องการสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลดงพญา อำเภอดอนจาน จังหวัดกาฬสินธุ์ระบุว่า ด้านนันทนาการมีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางการจัดสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุด้านนันทนาการพบว่า ควรมีการจัดกิจกรรมที่มีความเหมาะสมกับผู้สูงอายุ เช่น กิจกรรมทางศาสนาหรือแหล่งท่องเที่ยวที่เหมาะสม ควรมีการจัดสถานที่สาธารณะในชุมชนให้เป็นสถานที่ออกกำลังกายที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุ

2. แนวทางในการจัดสวัสดิการในการรองรับการดูแลผู้สูงอายุในครัวเรือนเขตพื้นที่ชุมชนบ้านบาสะ อำเภอกาบัง จังหวัดยะลา

2.1 แนวทางในการดูแลสุขภาพทางกายของผู้สูงอายุ ผู้สูงอายุต้องได้รับการดูแลเป็นพิเศษ ทั้งนี้ ผู้สูงอายุเป็นวัยที่มีความเปลี่ยนแปลงที่ดำเนินไปสู่ความเสื่อมต่าง ๆ ของร่างกาย เกิดจากความชราภาพ ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงทางสรีรวิทยาในทุกระบบตั้งแต่ศีรษะจรดปลายเท้า ดังนั้น จึงต้องมีการดูแลเฉพาะที่แตกต่างจากวัยอื่น ๆ ทั้งในเรื่องของโภชนาการเป็นสิ่งที่จะต้องให้ ความสำคัญเป็นลำดับต้น ๆ การ

เคลื่อนไหวร่างกายและการออกกำลังกาย และในด้านอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการดูแลสุขภาพทางกายของผู้สูงอายุในยุคปัจจุบัน สอดคล้องกับคำกล่าวของ อังคินันท์ อินทรกำแหง (2552) ที่ได้ให้คำจำกัดความว่า พฤติกรรมการบริโภคอาหาร หมายถึง การกระทำต่าง ๆ ได้แก่ การรับประทานผักและผลไม้ การรับประทาน 16 ธัญพืช เช่น ข้าวกล้อง ขนมปังโฮลวีต ถั่ว ข้าวโอ๊ต เป็นต้น

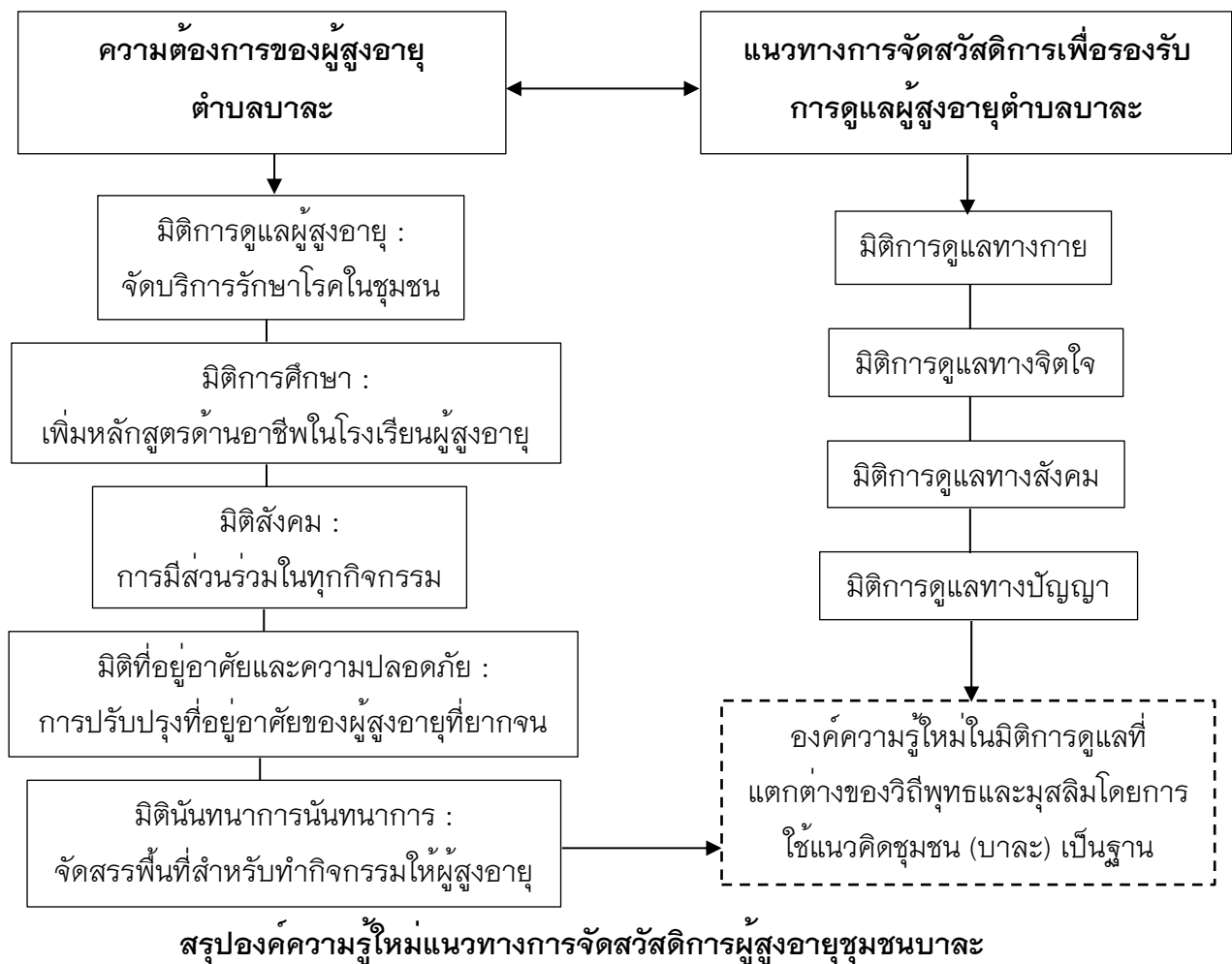
2.2 แนวทางการดูแลสุขภาพทางจิตใจของผู้สูงอายุ การเปลี่ยนแปลงในวัยสูงอายุไม่เพียงแต่สภาพร่างกายเท่านั้น แต่ยังมีการเปลี่ยนแปลงในด้านจิตใจของผู้สูงอายุ เช่น ความวิตกกังวล ความรู้สึก อารมณ์ การรับรู้ บุคลิกภาพ ความจำ ซึ่งการเปลี่ยนแปลงเหล่านี้มีผลทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางพฤติกรรมของผู้สูงอายุที่อาจจะส่งผลต่อสุขภาพของผู้สูงอายุ ผู้ดูแลต้องเอาใจใส่ผู้สูงอายุให้มากที่สุดหลีกเลี่ยงการใช้คำพูดที่จะเป็นการกระทบกระเทือนจิตใจผู้สูงอายุ ให้ความสำคัญกับผู้สูงอายุให้มีความรักความอบอุ่น ให้ผู้สูงอายุไม่รู้สึกว่าตัวเองไร้ค่า และการพูดจาดีอีกทั้งต้องเข้าใจสภาพจิตใจของผู้สูงอายุต้องยอมรับและเข้าใจว่าผู้สูงอายุเป็นอย่างไร ผู้ดูแลต้องเข้าใจสภาพการเปลี่ยนแปลงของผู้สูงอายุด้วย การสร้างความสุขให้แก่ผู้สูงอายุควรมีการทำกิจกรรมร่วมกันในครอบครัว สอดคล้องกับส่วนศาสนาอิสลามนั้นจะเป็นในรูปแบบของการละหมาด (เข้าหา-พระเจ้า) และการอ่านอัลกรุ อาน และการรำลึกถึงอัลลอฮ์ ซึ่งสอดคล้องในคัมภีร์อัลกรุ อานอัลลอฮ์ สุบหานะฮฺวะตะอาลาได้ตรัสว่า ความว่า “บรรดาผู้ศรัทธา และจิตใจของตัวเองสงบด้วยการรำลึกถึงอัลลอฮ์ พึงทราบเถิด ด้วยการรำลึกถึงอัลลอฮ์เท่านั้น ทำให้จิตใจสงบ” (อฺรฺรอฮฺ : 28 อ้างอิงใน อิดเรส อาบู. 2549) ดังนั้น ความสุขที่แท้จริงของคนนั้นคือเมื่อ ในหัวใจได้ถูกประทับไปด้วยความศรัทธาต่ออัลลอฮ์ไว้ในหัวใจ และเมื่อใน จิตใจมีความศรัทธาต่ออัลลอฮ์แน่นอนความสงบสุข ความพอเพียง และความสุกก็จะบังเกิดขึ้นในจิตใจ บ่อเกิดของความสุกในทุกอย่างมันกลับไปหาจิตใจ

2.3 แนวทางการดูแลสุขภาพทางสังคมของผู้สูงอายุ สิ่งที่จะต้องคำนึงสภาพแวดล้อมที่อยู่อาศัยของผู้สูงอายุ ทั้งสภาพแวดล้อมภายในบ้าน และภายนอกบ้านที่ต้องให้ความสำคัญเพื่อความปลอดภัยและการป้องกันการเกิดอันตรายที่จะเกิดขึ้นต่อผู้สูงอายุ ตลอดจนถึงการเข้าสังคมของผู้สูงอายุในการอยู่ร่วมกันในสังคม การทำกิจกรรมต่าง ๆ ในสังคม ถือเป็นกิจกรรมที่เสริมสร้างสุข ภาวะทางกาย จิต สังคม และจิตวิญญาณ แก่ผู้สูงอายุได้ สอดคล้องกับแนวคิดของ Abraham Maslow อ้างอิงใน นันทนา อยู่สบาย (2557) ชั้นที่ 3 และชั้นที่ 4 ว่า มนุษย์มีความต้องการทางสังคม และความต้องการการยกย่องจากสังคม ส่วนรูปแบบกิจกรรมทางสังคมของผู้สูงอายุนั้นจะเป็นในรูปแบบของชมรมโรงเรียนผู้สูงอายุ และกิจกรรมโครงการต่าง ๆ ที่จัดขึ้นในชุมชนรวมถึงกิจกรรมต่าง ๆ ของแต่ละศาสนาที่มีการส่งเสริมให้ผู้สูงอายุได้เข้าร่วมปฏิบัติและยังสอดคล้องกับผลการศึกษาริวิจัยของ พานิชนอก ประยุทธ์ (2551) ที่พบว่า การจัดตั้งกลุ่มอาชีพ ชมรมผู้สูงอายุ เป็นส่วนหนึ่งของรูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการเสริมสร้างคุณค่าภูมิปัญญาผู้สูงอายุ จากกิจกรรมดังกล่าว สามารถส่งเสริมสุขภาวะทางสังคมแก่ผู้สูงอายุในช่วงบั้นปลายชีวิตที่ส่งผลเชิงบวกต่อคุณภาพชีวิต สุขภาวะทางจิต และสุขภาวะทางปัญญา

2.4 แนวทางในการดูแลสุขภาวะทางปัญญาของผู้สูงอายุ บุคลากรด้านสาธารณสุขมีความจำเป็นที่จะต้องมีความรู้พื้นฐานเบื้องต้นของศาสนาแต่ละศาสนา เพราะการที่มาปฏิบัติงานในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ซึ่งประชาชนที่เป็นมุสลิมมีข้อจำกัดในเรื่องของการปฏิบัติบางอย่าง ดังนั้น การรักษาดูแลที่จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องใส่ใจ และมีความรู้ในเรื่องของหลักการปฏิบัติว่าอะไรควรปฏิบัติ ไม่ควรปฏิบัติ ทั้งนี้มีส่วนในเรื่องลดปัญหาความขัดแย้งที่อาจจะเกิดขึ้นได้ระหว่างประชาชนกับผู้รักษา ในขณะเดียวกันความรู้ในเรื่องการดูแลสุขภาพก็มีความสำคัญสำหรับผู้ดูแลของคนที่ผู้สูงอายุในบ้าน หรือในครอบครัว เพราะจะต้องดูแลผู้สูงอายุบนพื้นฐานของหลักความรู้ด้านสาธารณสุข ทั้งนี้จะช่วยลดปัญหาหรือภาวะแทรกซ้อนต่อผู้สูงอายุได้ หากในทางกลับกันถ้าผู้ดูแลผู้สูงอายุไม่มีความรู้ในเรื่องของการดูแลผู้สูงอายุย่อมส่งผลที่จะทำให้เกิดความเสียหายหรือการสูญเสียชีวิตของผู้สูงอายุในครัวเรือน ได้ แต่หากว่าผู้ดูแลมีความรู้ในการดูแลผู้สูงอายุตามหลักวิชาการด้านสาธารณสุข ด้านโภชนาการ ด้านสังคม และด้านจิตวิทยา

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

ผลการวิจัยเรื่อง ความต้องการและแนวทางการจัดสวัสดิการเพื่อบริการดูแลผู้สูงอายุในพื้นที่ชุมชนบ้านบาละ อำเภอกาบัง จังหวัดยะลา สามารถสังเคราะห์เป็นองค์ความรู้ใหม่ในลักษณะผังมโนทัศน์พร้อมคำอธิบาย ดังนี้

สรุป

สรุปในภาพรวมของบทความประชาชนในพื้นที่ชุมชนบ้านบาละ อำเภอกาบัง จังหวัดยะลา ผู้สูงอายุมีความต้องการในประเด็นการจัดสวัสดิการ จำนวน 5 ด้าน ได้แก่ ความต้องการด้านการดูแลผู้สูงอายุ จัดบริการรักษาโรคในชุมชน ด้านการศึกษาในลักษณะการเพิ่มหลักสูตรด้านอาชีพในโรงเรียนผู้สูงอายุ ด้านสังคมด้วยการสร้างการมีส่วนร่วมในทุกกิจกรรมของชุมชน ด้านที่อยู่อาศัยและความปลอดภัยเน้นการจัดสรรงบประมาณเพื่อการนำสู่การปรับปรุงที่อยู่อาศัยของผู้สูงอายุที่ยากจน และด้านนันทนาการ จัดสรรพื้นที่สาธารณะสำหรับทำกิจกรรมให้ผู้สูงอายุในชุมชน ซึ่งความต้องการส่วนข้างต้นเชื่อมโยงสู่แนวทางในการจัดสวัสดิการในการรองรับการดูแลผู้สูงอายุในครัวเรือนเขตพื้นที่บ้านบาละ อำเภอกาบัง จังหวัดยะลา ประกอบด้วย 4 แนวทาง ได้แก่ แนวทางในการดูแลสุขภาพทางกายของผู้สูงอายุ การดูแลสุขภาพทางจิตใจ การดูแลสุขภาพทางสังคม และการดูแลสุขภาพทางปัญญาของผู้สูงอายุ ดังนั้น จึงค้นพบองค์ความรู้ใหม่ในมิติการดูแลที่แตกต่างของวิถีพุทธและมุสลิมโดยการใช้แนวคิดชุมชน (บาละ) เป็นฐานผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า ความต้องการด้านการดูแลผู้สูงอายุในระดับครัวเรือน และในชุมชนของบ้านบาละ อำเภอกาบัง จังหวัดยะลา มีการสะท้อนข้อมูลในประเด็นขององค์ความรู้ที่ถูกต้องในการดูแลผู้สูงอายุในครัวเรือน และการดูแลในระดับชุมชนให้กับผู้ดูแลผู้สูงอายุ ควรจะต้องมีความเชื่อมโยงกันทั้งครัวเรือนและชุมชน เพื่อเป็นส่วนหนึ่งในการช่วยเหลือสอดส่องดูแลผู้สูงอายุในชุมชน ดังนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรดำเนินการ ดังนี้ ควรมีการดำเนินโครงการในลักษณะของการพัฒนาศักยภาพด้านการดูแลผู้สูงอายุในระดับครัวเรือนที่เชื่อมโยงในระดับชุมชนด้วย

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า แนวทางในการจัดสวัสดิการในการรองรับการดูแลผู้สูงอายุในครัวเรือนเขตพื้นที่ ชุมชนบ้านบาละ อำเภอกาบัง จังหวัดยะลา ขาดการบูรณาการการปฏิบัติงานและการสร้างฐานข้อมูลที่สำคัญ ๆ ของผู้สูงอายุในชุมชน ซึ่งถือเป็นส่วนสำคัญในการจัดการดูแลผู้สูงอายุในครัวเรือนและชุมชนได้ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรดำเนินการ ดังนี้ ดำเนินการบูรณาการฐานข้อมูลของผู้สูงอายุให้สามารถเกิดกระบวนการช่วยเหลือกรณีผู้สูงอายุประสบปัญหาในอนาคตได้

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

งานวิจัยนี้ได้ข้อค้นพบองค์ความรู้ที่สำคัญ คือ ความแตกต่างและเชื่อมโยงกันของความต้องการด้านการดูแลผู้สูงอายุของผู้สูงอายุที่นับถือศาสนาอิสลาม และศาสนาพุทธ โดยที่ความต้องการดังกล่าวเชื่อมโยงไปสู่แนวทางการจัดสวัสดิการในการรองรับการดูแลผู้สูงอายุในชุมชนได้เหมือนกัน สามารถนำไปประยุกต์ใช้กับการออกแบบเป็นโมเดลการดูแลผู้สูงอายุตามวิถีพุทธและมุสลิมได้ โดยควรให้ความสำคัญกับความต่างของฐานด้านจิตวิญญาณ สำหรับประเด็นในการวิจัยครั้งต่อไปควรทำวิจัยในประเด็นเกี่ยวกับการพัฒนาโมเดลระบบการดูแลที่เหมาะสมของชุมชนบาละให้มีความเป็นรูปธรรมเพื่อมุ่งสู่การนำไปใช้ได้จริงในพื้นที่

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2547). *พระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546*. กรุงเทพฯ: เจเอสการพิมพ์.
- ณัฐริจิตตา เทวเลิศสกุล และคณะ. (2559). แนวทางการพัฒนาผู้สูงอายุจากภาระให้เป็นพลัง กรณีศึกษา เทศบาลนครรังสิต. *Veridian E-Journal, Silpakorn University (Humanities, Social Sciences and arts)*, 9(1), 569-545.
- นันทนา อยู่สบาย. (2557). *ความต้องการสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุในองค์การบริหารส่วน ตำบลศีร์ษะจรเข้เข้ อำเภอบางเสาธง จังหวัดสมุทรปราการ* (ปัญหาพิเศษรัฐประศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยบูรพา
- ประยุทธ์ พานิชนอก. (2553). *กระบวนการมีส่วนร่วมขององค์กรชุมชนในการเสริมสร้างคุณค่าภูมิปัญญาผู้สูงอายุ ชุมชนเทศบาลตำบลบ้านกรวดปัญญาวัดน์ อำเภอบ้านกรวด จังหวัดบุรีรัมย์* (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.
- ปิยะดา รักดีอำนาจ และ พรชัย ลิขิตธรรมโรจน์. (2557). แนวทางการพัฒนาการจัดสวัสดิการเพื่อผู้สูงอายุของ องค์การบริหารส่วนตำบลกาตอง อำเภอยะหา จังหวัดยะลา. *วารสารวิทยาการ จัดการ* 31(2), 121-151.
- ศศิพัฒน์ ยอดเพชร. (2544). *สวัสดิการผู้สูงอายุ*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพ และพิทักษ์เด็กเยาวชน ผู้ด้อยโอกาส คนพิการและผู้สูงอายุ. (2543). *สรุปผลการดำเนินงานตามปฏิญญาระดับโลก*. กรุงเทพฯ: สำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพ และพิทักษ์เด็ก เยาวชน ผู้ด้อยโอกาส คนพิการและผู้สูงอายุ.
- สมสมัย พิลาดง และคณะ. (2557). *ความต้องการสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุ ในเขตองค์การบริหาร ส่วนตำบลดงพญา อำเภอดอนจาน จังหวัดกาฬสินธุ์*. *วารสารการบริหารปกครอง*, 3(1), 133-148.
- อุทุมพร ศตะกุ่ม และคณะ. (2556). *ความต้องการสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุ ตำบลบ่อโพธิ์ อำเภอนครไทย จังหวัดพิษณุโลก*. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม*, 7(1), 129-138.
- อิตเรส อาบู. (2549). *พฤติกรรมและการดูแลสุขภาพตนเองของผู้สูงอายุไทยมุสลิมในตำบลกะมิยอ อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี* (ปริญญาวิทยาศาสตรบัณฑิต). วิทยาลัยการสาธารณสุขสิรินธร จังหวัดยะลา.
- อังคินันท์ อินทรกำแหง. (2552). *การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพ 3 self ด้วยหลัก promise model*. กรุงเทพฯ: สุขุมวิทการพิมพ์.
- อนงค์นาฏ แก้วไพฑูรย์. (2554). *ความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการตามหลักสังคมวัตถุ 4 ของฝ่ายทะเบียนที่ว่าการอำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์*. (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย.

Factors influencing low-carbon Travel for Urban residents:

A case study of Chongqing city in China

Zhicheng Wang¹ and Wasin Phromphitakkul²

^{1,2}Management, School of Management, Shinawatra University, Thailand

E-mail: ¹phdcandidate.shinawatra@gmail.com

Received August 12, 2021; **Revised** September 15, 2021; **Accepted** December 11, 2021

Abstract

Starting with the influence mechanism between consciousness and behavior, based on the theory of planned behavior, this paper constructed a conceptual model of influencing factors of residents' low-carbon travel intention, analyzes the influencing factors of urban residents' use of low-carbon travel style when they travel. In this paper, a sample survey was conducted among 400 residents in Chongqing using a questionnaire, Mplus7 was used to analyze the survey data by structural equation model. The results showed that low-carbon travel attitude, low-carbon travel subjective norms, low-carbon travel perceptual behavior control, and individual environmental awareness had a positive impact on Chongqing residents' low-carbon travel intention. In addition, the study showed that individual environmental awareness had a significant positive impact on low-carbon travel attitudes. Finally, it was proposed to optimize the public transport network and improve the relevant infrastructure construction to enhance people's low-carbon awareness and enhance the initiative of the public to participate in low-carbon travel.

Keywords: Low-Carbon Travel; Theory of Planned Behavior; Structural Equation Model; Individual Environmental Awareness

Introduction

China has proposed to give priority to the development of public transport, strive to build a low-carbon travel-friendly environment, make low-carbon travel more attractive, and enhance public awareness of low-carbon travel. However, according to the forecast of the International Renewable Energy Agency, the annual growth rate of the number of private cars in China will slow down in the

future, but the total amount still shows a steady upward trend. Carbon emissions are the biggest factor affecting global warming and thus threatening the living environment of human beings (Peters GPR, 2012), and one of the important reasons for the increase in carbon emissions is the pollutants released by traffic exhaust. However, in the context of the continuous rise of private car travel in China, relying solely on regulatory measures to change the mode of travel can easily lead to social confrontation and contradictions, and it is difficult to cultivate spontaneous green travel behavior (HE,2019). Therefore, it is particularly important to analyze the factors that affect the low-carbon travel intention of urban residents and promote travelers to travel in a low-carbon way.

"Low-carbon economy" is a development model characterized by low energy consumption, low pollution, and low emissions, and it is one of the main ways to deal with climate change recognized by the international community. Chongqing has been listed by the National Development and Reform Commission as a pilot city for the development of a "low-carbon economy" and the construction of a "low-carbon city". It is of great significance to understand and promote low-carbon consumption and the construction of low-carbon cities. Chinese scholars have a certain understanding and reflection on the above issues, which has laid the foundation for the deepening of related research.

Wang (2014) believes that the travel mode of urban residents constitutes the travel structure of the city, determines the efficiency and development of urban transportation, and calls for the cultivation of a low-carbon travel mode for urban residents. (Chai, 2011) and (long, 2014) studied the effects of spatial structure, traveler attributes, psychological consciousness, travel characteristics, the institutional and technical situation on residents' private car purchase rate and green travel. At present, the existing domestic research on residents' low-carbon or green travel mainly starts from the perspective of policy or urban planning, and some scholars study low-carbon travel based on the perspective of behavior. however, there is a lack of systematic or expansive research based on mature behavior theory. Based on the research of previous scholars, based on the theory of planned behavior, Individual environmental awareness variables are introduced, constructed a conceptual model of low-carbon travel intention, and analyzed the data, obtained the social-psychological factors that affect residents' low-carbon travel intention, and put forward the suggestion to government department according to the result of the analysis.

research questions

Model building

Theory of Planned Behavior

According to the theory of planned behavior (Theory of Planned Behavior) (Ajzen, 1991), the three main variables that affect individual intention are behavior attitude, subjective norm, and perceptual behavior control. Among them, an attitude refers to the positive or negative feelings held by the individual towards the behavior, that is, the attitude formed by the conceptualization of the individual's evaluation of particular behavior. Therefore, the composition of attitude is often regarded as a function of an individual's significant belief. Subjective norm refers to the social pressure that an individual feel whether to take a particular behavior. Perceptual behavior control refers to the obstacles that reflect personal past experiences. When individuals think that the more resources and opportunities they have and the fewer obstacles they expect, the stronger their perceptual behavior control will be. There are two ways of its influence, one is that it has the meaning of motivation to the behavior intention, and the other is that it can also directly predict the behavior.

Ajzen believes that the more positive the individual's attitude towards a behavior, the stronger the individual's behavior intention; the more positive the subjective norm of behavior, the stronger the individual's behavior intention; and the more positive the attitude and subjective norm and the stronger the perceptual behavior control, the stronger the individual's behavior intention (figure 1).

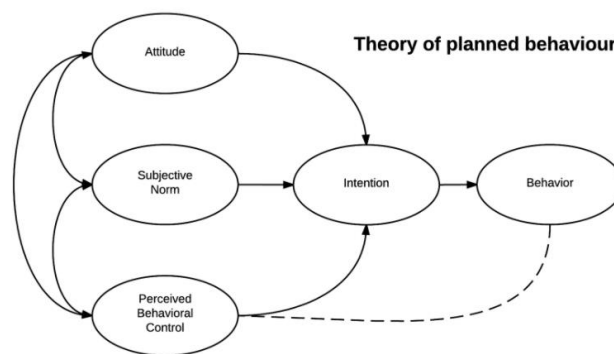

Fig. 1 Planning behavior theory

Source: Ajzen (1991)

Conceptual model and hypothesis

This study combines the theory of planned behavior, individual environmental awareness, and low-carbon travel to build a conceptual model of the low-carbon travel behavior of urban residents

(figure 2). This study holds that when individuals have a more positive attitude toward low-carbon travel, when important friends or family support their low-carbon travel behavior, and when individuals think they have the ability and opportunity to freely choose whether or not to travel, their behavior intention toward low-carbon travel will be enhanced.

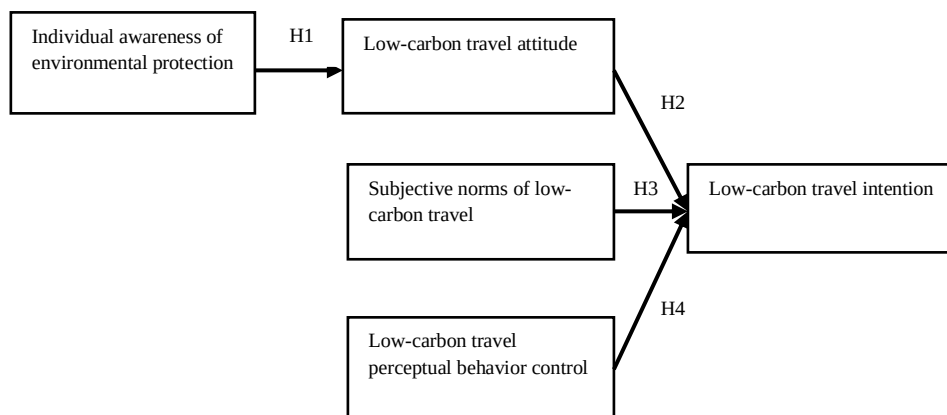

Fig. 2 Planning behavior theory

Source Authors developed from Ajzen (1991) & Yang et al. (2014)

The relationship between individual Environmental Awareness and low-carbon Travel attitude.

Individual environmental awareness refers to the value belief that individuals focus on the inherent value of the natural environment and think that people should not destroy the natural environment. Low-carbon travel attitude refers to an emotional state of whether urban residents support the specific behavior of low-carbon travel or not. Individual environmental awareness has a significant impact on individual attitude, which is the internal driving force of individual attitude. Wang (2010) pointed out that values and environmental attitudes are two different concepts. Values can affect the formation of individual-specific attitudes, and personal values have a positive impact on consumers' environmental attitudes. Sheng (2019) pointed out that ecological values have a positive impact on consumers' willingness to buy green through attitude and subjective norms. Wang (2019) found that the environmental values of urban residents have an indirect effect on their ecological consumption behavior through environmental attitudes. Based on the study, we can draw hypothesis H1.

H1: Individual environmental awareness has a significant positive impact on low-carbon travel attitude.

The relationship between low-carbon travel attitude, subjective norms, perceptual behavior control, and low-carbon travel intention.

Low-carbon travel intention refers to the judgment of urban residents on the subjective probability of implementing the specific behavior of low-carbon travel, which reflects the individual's willingness to implement low-carbon travel behavior. The subjective norm of low-carbon travel refers to the social pressure that individuals feel when deciding whether to implement the specific behavior of low-carbon travel. It reflects the impact of important others or reference groups on individual low-carbon travel intentions. Low-carbon travel perceptual behavior control refers to the degree of ease or difficulty that individuals perceive when implementing the specific behavior of low-carbon travel, which reflects the individual's perception of the factors that promote or hinder the implementation of low-carbon travel behavior.

According to the theory of planned behavior, behavior attitude, subjective norm, and perceptual behavior control are all important influencing factors of intention. This study holds that when urban residents have a more positive attitude towards low-carbon travel, when important others or reference groups are more inclined to low-carbon travel, and when individuals think they have the ability and opportunity to choose whether or not to travel freely, their low-carbon travel intention will be enhanced. Chen (2014) found that consumers' green travel attitudes and subjective norms have a significant positive impact on their green travel intention. Wang (2016) study confirmed that the more positive the travel attitude of urban residents, the greater the perceived social pressure, and the stronger the perceptual behavior control, the higher their low-carbon travel intention. Cui (2017) pointed out that behavior attitude, subjective norms, perceptual behavior control, and other factors will have an impact on urban residents' low-carbon travel intention. Chen (2016) took commuters from Beijing and Shanghai as samples and found that commuters' attitudes and subjective norms have a direct impact on green travel intention, while perceptual behavior control has a direct impact on green travel behavior. The results of Chen (2016) show that personal attitude, subjective norms, and perceptual behavior control can effectively predict individuals' intention to engage in energy saving and carbon reduction behavior. To sum up, the following assumptions are put forward:

H2: Residents' low-carbon travel attitude has a significant positive impact on their low-carbon travel intention.

H3: Residents' subjective norms of low-carbon travel have a significant positive impact on their low-carbon travel intention.

H4: Residents' perceived behavior control of low-carbon travel has a significant positive impact on their low-carbon travel intention.

Research methods

Gauge method

This study uses the Likert scale method, the Likert scale is the most commonly used score summation scale, these items belonging to the same structure are scored by the summation method, individual or individual items are meaningless. The scale consists of a group of declarative sentences, each of which has five answers: "very agree", "agree", "general", "disagree" and "very disagree", which are scored as 5, 4, 3, 2 and 1 respectively. The total score of each interviewee is the sum of the scores of his answers, which can indicate his attitude or his different status on the scale (Jamieson, 2005).

Structural equation model

A structural equation model is a statistical method to analyze the relationship between variables based on the covariance matrix of variables. It includes two basic models: the measurement model and the structural model.

The measurement model is composed of latent variables and observation variables, which is a linear function of a group of observation variables; observation variables are the measurement indicators of potential variables and the data obtained by measurement tools such as scales or questionnaires. The structural model is the explanation of the causal relationship model among latent variables, in which individual environmental awareness, subjective norms, perceptual behavior control, behavior attitude, all belong to latent variables, and the questions in the questionnaire are measurement variables.

Questionnaire method

To ensure the reliability and validity of the questionnaire, the maturity scale which has been widely used is selected in this study. This questionnaire investigates the influencing factors of Chongqing citizens' awareness of low-carbon travel. The questionnaire consists of three parts and is designed with a five-point Likert scale. It is divided into five orders of magnitude: very agree, relatively agree, general, compare disagree, disagree at all, and the scores are 5, 4, 3, 2, 1. The questionnaire has two parts. The first part is the basic information of the respondents, including gender, age, education level, family size, car and bus card ownership, and so on. The second part mainly investigates the influencing factors of residents' low-carbon travel and designs it according to the theory of planned behavior and individual environmental protection consciousness. It includes five dimensions: individual environmental awareness,

low-carbon travel attitude, low-carbon travel subjective norms, low-carbon travel perception behavior control, low-carbon travel intention, of which the second part has 17 topics.

Population and Sample

Researchers pointed out sample size will influence the analysis result when SEM is applied. Structural equation modeling (SEM) is an increasingly popular choice for quantitative statistical analyses, as it allows researchers to model complex relationships while taking into account the measurement error of latent variables. The stability of the covariance structure matrix, generated by samples less than 100, will be reduced, thus the reliability of the analysis result will be reduced. Different researchers hold different ideas about the minimum sample size for SEM. For instance, some statistics scholars have recommended using the ratio of observations to estimated parameters (N:q) as a guide. Specifically, Kline (2015) recommended that the N:q ratio should be 20 to 1, or 20 observations (participants) for each estimated parameter in the model. Based on suggestions from SEM experts, the best sample size for this study with 4 constructs including 20 observing variables should be over 400. Thus, the sample size is 400 samples.

Data processing

Reliability and validity test

Firstly, KMO (Kaiser–Meyer–Olkin) and Cronbach's α were used to analyze the reliability and validity of the questionnaire. Through the calculation and analysis, the KMO value of the questionnaire is 0.931 and the α value of the famous Cronbach's is 0.902, all of which is higher than 0.9. It shows that the questionnaire used in this paper has good reliability and validity.

CFA test

The statistical software was used to carry out confirmatory factor analysis (CFA) on the measurement model. The adaptation index of the measurement model is $\chi^2(109) = 208.115$ CFI = 0.901 GFI = 0.895 RMSEA = 0.046 p MRE 0.045, which shows that all the indexes are in the acceptable range, and the measurement model fits well (Chang, 1998). In this study, the convergence validity of the measurement model is evaluated by factor load, combination reliability CR and average extracted variance AVE. First of all, the standardized factor loads between the five latent variables and their index items are significant and the load values are all higher than 0.5. Secondly, the combinatorial reliability CR of each variable is higher than the standard of 0.7. In addition,

the average extraction variance AVE of each variable is greater than 0.5. Therefore, the measurement model of this study has good convergence validity (Table 1) .

Table 1 CFA test

Variables and Item	Factor load	AVE	CR
Low-carbon Travel Attitude		0.521	0.762
TA1	0.771 ^{***}		
TA2	0.702 ^{***}		
TA3	0.684 ^{***}		
Subjective Norms of Low-carbon Travel		0.509	0.751
SN1	0.746 ^{***}		
SN2	0.737 ^{***}		
SN3	0.643 ^{***}		
Low-carbon Travel Perceptual Behavior			
Control		0.686	0.894
BC1	0.763 ^{***}		
BC2	0.863 ^{***}		
BC3	0.885 ^{***}		
BC4	0.811 ^{***}		
Individual Awareness of Environmental Protection		0.648	0.875
AE1	0.824 ^{***}		
AE2	0.837 ^{***}		
AE3	0.853 ^{***}		
AE4	0.684 ^{***}		
Low-carbon Travel Intention		0.525	0.766
TI1	0.775 ^{***}		
TI2	0.626 ^{***}		
TI3	0.764 ^{***}		

Structural equation model

In this study, Mplus7 is used to analyze the structural model (figure 2), and the adaptation of the model is shown in Table 4. Each fitting index shows that the fitting of the direct effect structure model is very good, which is suitable for the hypothesis test of direct effect. Among them, χ^2 (111) = 259.811 ($p < 0.001$), χ^2 / df 2.346, TLI was 0.951, TLI was 0.934, RMSEA was 0.064, and SRMR was 0.078. In addition, the R^2 value of residents' low-carbon travel intention in this structural model is 0.543, which shows that more than half of the variables (54.3%) of residents' low-carbon travel intention are explained by this model. Table 4 shows the estimated results of the direct effect structure model. Hypothesis 2, hypothesis 3, and hypothesis 4 are used to test the effect of planned behavior theory on residents' low-carbon travel intention. The results showed that low-carbon travel attitude (0.171), low-carbon travel subjective norm (0.232), and low-carbon travel perceived behavior control (0.406) positively affected residents' low-carbon travel intention ($P < 0.000$). Hypothesis 2, hypothesis 3, and hypothesis 4 were supported respectively. In addition, individual environmental awareness had a significant positive effect on low-carbon travel attitude (0.234 $P < 0.001$), and hypothesis 1 was supported (Table 2).

Table 2 Structural model estimation and hypothesis testing

Hypothesis	Standardized path coefficient	T value	P-value	Hypothesis
AE→TA(H1)	0.234	3.395	0.001	Support
TA→TI(H2)	0.171	2.815	0.001	Support
SN→TI(H3)	0.406	5.301	0.000	Support
BC→TI(H4)	0.232	4.157	0.000	Support

Conclusion and discussion

Based on planned behavior theory, this paper creatively adds variables-individual environmental awareness and constructs a conceptual model of urban residents' low-carbon travel intention. The results show that combining individual environmental awareness and planned behavior theory can better explain the low-carbon travel intention of urban residents. The study found that the stronger the individual environmental awareness of urban residents, the more positive their attitude towards low-carbon travel. Similarly, the more positive the attitude of urban residents towards low-carbon travel,

the stronger the subjective norms and the greater the control of perceptual behavior. Their intention to choose low-carbon travel will be stronger.

Through the above research, individual environmental awareness of residents has a positive impact on low-carbon travel attitude, that is, the stronger the environmental awareness of individual residents, the stronger their attitude towards low-carbon travel. Therefore, government departments should consider raising individual residents' awareness of environmental protection to enhance residents' attitudes towards low-carbon travel. First, the Government can strengthen environmental protection education in the community and organize environmental protection seminars in schools and units to publicize the knowledge of environmental protection. Second, through news, the Internet, and new media, the government informs residents of the importance of environmental protection and calls for low-carbon travel.

The study found that a low-carbon travel attitude is one of the important factors affecting low-carbon travel intention. The formation of a low-carbon travel attitude is inextricably related to its low-carbon travel awareness and related concepts. Therefore, it is suggested that we should try to change the residents' attitude towards low-carbon travel and establish the awareness and concept of low-carbon travel, to make residents have a positive support attitude to low-carbon travel. By widely spreading the various hazards of excessive carbon emissions to residents, such as damage, cancer, etc., let residents have a deep understanding of the serious consequences of the current climate deterioration, and make residents aware of the necessity of energy conservation and emission reduction.

The study found that the subjective norms of low-carbon travel are one of the important factors that affect the intention of low-carbon travel, that is, the important people and reference groups around will have an impact on whether residents are willing to choose low-carbon travel, such as family members, friends and so on. Therefore, it is suggested that the residents' intention for low-carbon travel should be improved by strengthening the communication within the reference group. It is easy to spread within groups, such as posting or pushing positive experiences about low-carbon travel on Weibo or Wechat moments, which is conducive to spreading positive messages about low-carbon travel and promoting the establishment of subjective norms on low-carbon travel.

The study found that low-carbon travel perception behavior control is one of the important factors affecting low-carbon travel intention, but also has a greater degree of influence, and even directly affect low-carbon travel behavior, that is, when residents choose the way of travel, it is still based on the actual travel demand and convenience, and the difficulty and opportunity of implementation will have an impact on whether residents are willing to choose low-carbon travel.

Therefore, the government should vigorously develop urban public transport, create low-carbon travel conditions and develop low-carbon travel modes. First of all, it is suggested that the government should provide external conditions to facilitate low-carbon travel, including convenient public transport facilities (bus, light rail, subway, etc.) and sound policies and systems, such as increasing the frequency and distribution of public transport stations, expanding the area for the implementation of public bicycles, increasing the installation of bicycle lanes and dedicated parking lots, increasing the setting of charging stations, and implementing subsidies for the purchase of electric vehicles. Furthermore, it is suggested that an intelligent traffic management system should be introduced to realize the visual query of public transport through the installation of electronic maps and electronic stop signs, provide residents with the relevant information needed for travel in real-time, and realize the automatic scheduling of vehicles through the application of GPS satellite positioning system, facilitate the transfer between various modes of transport, meet the needs of residents for travel convenience, and effectively reduce the resistance of residents when they expect to take low-carbon travel. It is easy to make residents feel that low-carbon travel is easy.

The shortcomings of this study are as follows:

Only for Chongqing residents, it is suggested that future research can expand the scope of data collection and cover different regions, different cities, and different types of people as much as possible, to make the research results more universal.

This study is based on the theory of planned behavior, adding individual environmental awareness to explore, although it has a certain research significance, the understanding of urban residents' low-carbon travel intention is still insufficient. It is suggested that future research can improve the whole model through other theoretical models or explore more potential influencing factors.

References

- Ajzen, I., & Madden, T. J.(1986). Prediction of goal-directed behavior: Attitudes, intentions, and perceived behavioral control. *Journal of Experimental Social Psychology*,22(5),453–474.
- Ajzen, I. (1991). The theory of planned behavior. *Organizational Behavior and Human Decision Processes*, 50(2),179–211.

- Chai, Y. W., Xiao, Z. P., & Liu, Z.L. (2011). Comparative analysis of daily travel carbon emissions of households in Beijing based on spatial behavior constraints. *Science of Geography*, 31(7),843–849.
- Chen, K., & Li, H.J. (2014). Analysis of psychological factors of consumers' green travel. *Economic Management of East China*, 6, 129–134.
- Cui, F., & Zhang, X. (2017). Influencing factors of urban residents' low-carbon travel intention. *Urban problems*, 11, 94–101.
- Chen, K., & Liang, H. (2016). Factors affecting consumers' green commuting. *Eurasia Journal of Mathematics Science and Technology Education*, 12(3), 527–538.
- HE, Z.Q., JIANG, Y.T. (2019). Study on urban low carbon travel choice based on TPB and VBN integration model. *Journal of Arid Land Resources and Environment*, 4(33),89–95.
- Hang, M. K. (1998). Predicting unethical behavior: A comparison of the theory of reasoned action and the theory of planned behavior. *Journal of Business Ethics*, 17(16), 1825–1834.
- International Energy Agency. (2018). *World Energy Outlook 2017 China Special report*. Beijing: International Energy Agency.
- Jamieson, S. (2005).Likert Scale: how to (ab)use them. *Medical Education*, 38(12),1217–1218.
- Mancha, R. M., & Yoder, C.Y. (2015). Cultural antecedents of green behavioral intent: An environmental theory of planned behavior. *Journal of Environmental Psychology*, 43(3),145–154.
- Peters, G. P., Andrew, R. M., & Boden, T.(2012). The challenge is to keep global warming below 20. *Nature Climate Change*, 3(1), 4–6.
- Sebastian, B., Icek, A., & Peter, S. (2003). Choice of travel mode in the theory of planned behavior: The roles of past behavior, habit, and reasoned action. *Basic and Applied Social Psychology*, 25(3),175 –187.
- Sheng, G.H., Gong, S.Y., & Xie, F.(2019). Theoretical basis and empirical Test of Chinese consumers' Green purchase intention: TPB extension Model based on Ecological values and personal perception correlation. *Journal of Social Sciences of Jilin University*, 59 (1), 136–147.
- Wang, G.M., Li, J.X., & Liao, S. X. (2010). Environmental values and consumers' Green purchase behavior: a study on the Mediation of Environmental attitudes. *Journal of Dalian University of Technology (Social Science Edition)*, 31 (4), 41–46.
- Wang, Y.R. (2016). Study on residents' low-carbon travel intention model and its influencing factors. *Journal of Yunnan University for nationalities (Natural Science Edition)*, 25 (3), 280–285.

- Wang, S.J., & Zhou, H. Y. (2019). Environmental values affect ecological consumption behavior: an empirical test based on intermediary variables. *Soft Science*, 33(10), 50–57.
- Yang, R. R., & Long, R.Y. (2014). Discussion on the theoretical model of influencing factors of urban residents' green travel behavior based on rooted theory. *Journal of Wuhan University (philosophy and Social Sciences Edition)*, 5, 13–19.

การศึกษาผลการเรียนรู้กลุ่มสาระวิทยาศาสตร์ เรื่องระบบนิเวศชุดการ
ถ่ายทอดพลังงานในระบบนิเวศชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สำนักงานเขตพื้นที่
การศึกษามัธยมศึกษา เขต 29 โดยใช้การจัดการเรียนรู้ แบบ 5E

A study of learning outcomes in science Ecological issues Ecological energy
transfer kit Grade 9 Secondary Education Service Area Office area 29, by using 5E.

ชนิดาภา ยาประกัลป์¹, เจริญวิทย์ สมพงษ์ธรรม² และ ศิริพร อยู่ประเสริฐ³

Chanidapa Yaprakarn¹, Charoenwit Sompongtham² and Siripon yuprasert³

^{1,2,3}มหาวิทยาลัยราชธานี

^{1,2,3}Ratchathani University, Thailand.

E-mail : ¹rajirayaprakarn@gmail.com

Received July 7, 2021; Revised August 28, 2021; Accepted September 3, 2021

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาผลการเรียนรู้โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบ 5E กลุ่มสาระวิทยาศาสตร์ เรื่องระบบนิเวศชุดการถ่ายทอดพลังงานในระบบนิเวศชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เพื่อเปรียบเทียบผลการเรียนรู้ด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียนโดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบ 5E นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 รูปแบบการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงทดลอง เป็นกรอบการวิจัย กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2562 โรงเรียนบุญทริวิทยาการ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา เขต 29 จำนวน 1 ห้องเรียน จำนวน 35 คน ใช้วิธีคัดเลือกแบบง่าย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมี 4 ชนิด คือ 1) แผนการจัดการเรียนรู้แบบ 5E เรื่องระบบนิเวศชุดการถ่ายทอดพลังงานในระบบนิเวศชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 5 แผน 2) ชุดกิจกรรมประกอบแผนการจัดการเรียนรู้ แบบ 5E จำนวน 5 ชุด 3) แบบทดสอบก่อนและหลังเรียน เรื่องระบบนิเวศจำนวน 20 ข้อ และ 4) แบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียน ที่มีการเรียนโดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบ 5E มีลักษณะมาตรวัดประเมินค่า (Rating Scale) 5 ระดับ จำนวน 4 ด้าน รวม 20 ข้อ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าประสิทธิภาพ ค่าดัชนีประสิทธิผล และทดสอบสมมติฐานใช้สูตร t-test (Dependent Sample) ผลการวิจัยพบว่า

1. ผลการวิเคราะห์ผลการเรียนรู้โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบ 5E กลุ่มสาระวิทยาศาสตร์ เรื่องระบบนิเวศ ชุดการถ่ายทอดพลังงานในระบบนิเวศ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนนักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอยู่ในระดับดีมาก นักเรียนมีความพึงพอใจโดยรวมในระดับมาก

2. การวิเคราะห์เปรียบเทียบผลการเรียนรู้ ด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียน โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบ 5E กลุ่มสาระวิทยาศาสตร์ เรื่องระบบนิเวศ ชุดการถ่ายทอดพลังงานในระบบนิเวศ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบ 5E แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

คำสำคัญ: ชุดกิจกรรมการเรียนรู้; กระบวนการสืบเสาะหาความรู้; วิชาวิทยาศาสตร์; ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

Abstract

This Article aimed to study (1) study the learning outcomes using 5E learning management in science strand Ecological issues Ecological energy transfer kit and (2) compare learning outcomes in learning achievement before and after learning by using 5E learning management of Mathayomsuksa 3 students. There were 4 types of research instruments: 1) There were 5 plans for the 5E learning management plan on ecosystems under the ecological energy transfer of Mathayomsuksa 3. 2) There were 5 sets of activities accompanying the 5E learning management plan. 3) The pre-and post-test on ecosystems consisted of 20 items. (4) The questionnaire on student satisfaction with learning using 5E Learning Management was conducted through a four-item, 5-level Rating Scale assessment, totaling 20 items. Data were analyzed using standard deviation, efficacy, efficacy index, and hypothesis testing using a t-test (Dependent Sample). The results showed that

1. The results of the learning outcomes analysis using 5E learning management in the science subject on the topic of Ecosystems in the Ecosystem Energy Transfer Set of Mathayomsuksa 3, it was found that the satisfaction of Mathayomsuksa 3 students after the 5E learning management in Science subject ecological issues the energy transfer system in the overall ecology found that the students were satisfied at a high level. When considering each aspect found that the measurement and evaluation the highest value was followed by content and teachers, the aspect that had the least mean was the teaching and learning activities. Every aspect was at a high level.

2. A comparative analysis of learning outcomes on pre-school and post-school achievement using 5E learning management in the science subject group on the topic of Ecosystems in the Ecosystem Energy Transfer Set of Mathayomsuksa 3, it was found that pre-school and post-school achievement using 5E learning management was significantly different at the .01 level.

Keywords: Learning activity; Inquiry; Science; Achievement

บทนำ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 มาตรา 22 กำหนดว่า การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุดกระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กำหนดจุดหมายเพื่อให้เกิดกับผู้เรียนเมื่อจบการศึกษาขั้นพื้นฐานให้มีความรู้ความสามารถในการสื่อสารการคิด การแก้ปัญหา การใช้เทคโนโลยีและมีทักษะชีวิต วิทยาศาสตร์มีความสำคัญต่อสังคมในปัจจุบันและอนาคตอย่างมากเนื่องจากวิทยาศาสตร์มีความเชื่อมโยงในการดำรงชีวิตในปัจจุบันของมนุษย์ไม่ว่าจะเป็นอุปกรณ์เครื่องมือทางการแพทย์หรือโรงงานอุตสาหกรรมล้วนเป็นผลของความรู้จากวิทยาศาสตร์ทั้งนั้นจะเห็นได้ว่าวิทยาศาสตร์ยุคอดีตจนถึงวิทยาศาสตร์ยุคปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาการเรียนวิทยาศาสตร์จึงต้องมีการเปลี่ยนแปลงปรับเปลี่ยนให้ทันกับยุคสมัยเพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้เท่าทันโลกธรรมชาติและเทคโนโลยีสื่อสารเชื่อมโยงความรู้ที่ได้เรียนรู้มาให้เข้ากับการดำรงชีวิตของตนเองจะเห็นได้ชัดว่าวิชาวิทยาศาสตร์เป็นวิชาที่มีความสำคัญมากโดยเน้นความสามารถทางการดำรงชีวิตการวิเคราะห์กระบวนการคิดเพื่อค้นหาความรู้และแก้ปัญหาสิ่งต่าง ๆ (หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานในกลุ่มสาระวิทยาศาสตร์กระทรวงศึกษาธิการ, 2551)

วิทยาศาสตร์เกี่ยวข้องกับทุกคนทั้งในชีวิตประจำวันและการทำงานอาชีพต่าง ๆ ตลอดจนเทคโนโลยีเครื่องมือ เครื่องใช้ และผลผลิตต่าง ๆ ที่มนุษย์ได้ใช้เพื่ออำนวยความสะดวกในชีวิตและการทำงาน เหล่านี้ล้วนเป็นผลของความรู้วิทยาศาสตร์ผสมผสานกับความคิดสร้างสรรค์และศาสตร์อื่น ๆ วิทยาศาสตร์ช่วยให้นักวิทยาศาสตร์ได้พัฒนาวิธีคิด ทั้งความคิดเป็นเหตุเป็นผลคิดสร้างสรรค์ คิดวิเคราะห์ วิจัย มีทักษะสำคัญในการค้นคว้าหาความรู้ มีความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ สามารถตัดสินใจโดยใช้ข้อมูลที่หลากหลายและมีประจักษ์พยานที่ตรวจสอบได้ วิทยาศาสตร์เป็นวัฒนธรรมของโลกสมัยใหม่ซึ่งเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ (knowledge-based society) ดังนั้นทุกคนจึงจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาให้รู้วิทยาศาสตร์เพื่อที่จะมีความรู้ความเข้าใจในธรรมชาติและเทคโนโลยีสื่อสารสร้างสรรค์ขึ้น สามารถนำความรู้ไปใช้อย่างมีเหตุผล สร้างสรรค์ และมีคุณธรรม (กระทรวงศึกษาธิการ, 2554)

การจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการสืบเสาะหาความรู้แบบ 5E เป็นรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการสืบเสาะหาความรู้ได้พัฒนาขึ้นมาจากกิจกรรมการสอนวิทยาศาสตร์ชาติเรเกิดธรรม (2545) ได้ให้ความหมายของการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการสืบเสาะหาความรู้ว่าเป็นการจัดการเรียนรู้ที่ฝึกให้ผู้เรียนรู้จักค้นคว้าหาความรู้โดยใช้กระบวนการทางความคิดหาเหตุผล ทำให้ค้นพบความรู้หรือแนวทางแก้ปัญหาด้วยตนเองกระบวนการสืบเสาะหาความรู้แบบ 5E ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน (Bybee, 1990; citing Lawson, 1995) คือการสร้าง ความสนใจ (Engagement) การสำรวจและค้นหา (Exploration) การอธิบายและลงข้อสรุป (Explanation) การขยายความรู้ (Elaboration) และการประเมิน (Evaluation) จากลำดับขั้นตอนดังกล่าวผู้เรียนสามารถสร้างความรู้โดยผ่านกระบวนการคิดด้วยตนเองมีการกำหนดประเด็น

ปัญหาหรือตั้งสมมติฐานขึ้นตามวิธีการทางวิทยาศาสตร์แล้วทดลองเพื่อตรวจสอบหรือสืบค้นหาคำตอบตามสมมติฐานนั้นซึ่งจากความหมายและลำดับขั้นตอนข้างต้นกระบวนการสืบเสาะหาความรู้แบบ 5E เป็นรูปแบบหนึ่งซึ่งผู้เรียนสามารถเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้ได้ใช้กระบวนการคิดอย่างเป็นระบบมีเหตุผลมุ่งให้ผู้เรียนรู้จักคิดวิเคราะห์สังเคราะห์แสวงหาความจริงจากการสืบเสาะหาข้อมูลรู้จักการแก้ปัญหาด้วยตัวเองซึ่งเป็นวิธีการสอนที่เหมาะสมแก่การนำมาพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนให้แก่ผู้เรียนเพื่อให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ดีขึ้นเป็นผู้ที่คิดอย่างมีระบบแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นโดยใช้หลักการของเหตุและผลซึ่งจะช่วยส่งเสริมให้นักเรียนมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 คาดหวังไว้

ดังนั้น การพัฒนาคุณภาพผู้เรียนในด้านการรักษาสีสิ่งแวดล้อมซึ่งเป็นสมบัติของชาติที่จะดูแล รักษา และใช้ร่วมกัน โดยคาดหวังว่าการวิจัยเรื่องนี้ คือ นักเรียนเกิดความคิดรวบยอดในเรื่องที่เรียนมีความรู้ความเข้าใจ และทักษะ มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้นจะช่วยให้นักเรียนมีการพัฒนาคุณลักษณะที่ดีสามารถนำความรู้ที่ได้ไปใช้ในชีวิตรประจำวัน มีความตระหนักและให้ความสำคัญในเรื่องที่เรียน ที่สำคัญนำไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตรประจำวันได้อย่างมีประสิทธิภาพ จึงได้ดำเนินการการศึกษาผลการเรียนรู้กลุ่มสาระวิทยาศาสตร์ เรื่องระบบนิเวศชุดการถ่ายทอดพลังงานในระบบนิเวศชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 29 โดยใช้การสอนแบบ 5E เพื่อยกระดับผลการเรียนรู้ปลูกฝังให้ดำรงชีวิตอยู่ร่วมกับสิ่งแวดล้อม อีกทั้งมีความรักและหวงแหนทรัพยากรสิ่งแวดล้อมซึ่งเป็นมรดกของชาติให้คงอยู่ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาผลการเรียนรู้โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบ 5E กลุ่มสาระวิทยาศาสตร์ เรื่องระบบนิเวศ ชุดการถ่ายทอดพลังงานในระบบนิเวศ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนบุญทริกวิทยาคาร ในด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและด้านความพึงพอใจเพื่อศึกษา
2. เพื่อเปรียบเทียบผลการเรียนรู้ด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียนโดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบ 5E ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนบุญทริกวิทยาคาร

สมมติฐานการวิจัย

การจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระวิทยาศาสตร์ เรื่องระบบนิเวศชุดการถ่ายทอดพลังงานในระบบนิเวศจะส่งผลให้นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนบุญทริกวิทยาคารโดยใช้การสอนแบบ 5E มีผลการเรียนรู้ด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน

การทบทวนวรรณกรรม

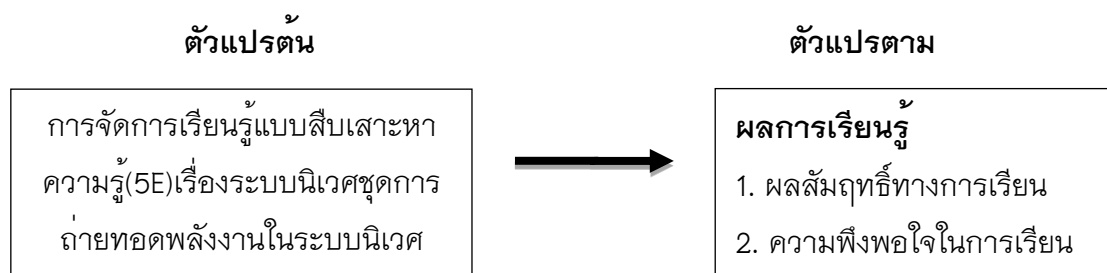
การวิจัยเรื่อง การศึกษาผลการเรียนรู้กลุ่มสาระวิทยาศาสตร์ เรื่องระบบนิเวศ ชุดการถ่ายทอดพลังงานในระบบนิเวศ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 29 ใช้การจัดการเรียนรู้ แบบ 5E ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้

1. ศึกษาการเรียนรู้โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบ 5E กลุ่มสาระวิทยาศาสตร์ เรื่องระบบนิเวศ ชุดการถ่ายทอดพลังงานในระบบนิเวศ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนบุญทริกวิทยาคาร ในด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและด้านความพึงพอใจเพื่อศึกษา โดยใช้รูปแบบการสอนแบบ 5 E ประกอบด้วยการเรียนรู้การสอน 5 ลำดับ (phases) คือ 1) Engagement การสร้างความสนใจในการเรียนรู้ 2) Exploration การค้นหาความรู้ 3) Explanation การอธิบายเพื่อสร้างความเข้าใจที่ถูกต้อง 4) Elaboration การขยายความ และ 5) Evaluation การประเมินผล

2. เปรียบเทียบผลการเรียนรู้ด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียนโดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบ 5E ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนบุญทริกวิทยาคาร

กรอบแนวคิดการวิจัย

งานวิจัยนี้ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัยตามทฤษฎีของคอนสตรัคติวิสต์ (Constructivism) โดยมีรากฐานสำคัญมาจากทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาของเพียเจต์ (Piaget's Theory of Cognitive Development) ประกอบด้วย 1) Engagement การสร้างความสนใจในการเรียนรู้ 2) Exploration การค้นหาความรู้ 3) Explanation การอธิบายเพื่อสร้างความเข้าใจที่ถูกต้อง 4) Elaboration การขยายความ และ 5) Evaluation การประเมินผล โดยมีรายละเอียดดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยได้กำหนดวิธีการวิจัยตามขั้นตอนดังนี้

1) ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ประชากร ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2562 โรงเรียนบุญทริกวิทยาคาร สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 29 จำนวน 7 ห้องเรียน รวมทั้งสิ้น จำนวน 210 คน กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2562 โรงเรียนบุญทริกวิทยาฯ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 29 จำนวน 1 ห้องเรียน รวมทั้งสิ้น จำนวน 35 คน ซึ่งได้มาโดยการเลือกแบบง่าย

2) เครื่องมือและการหาคุณภาพเครื่องมือ

2.1 แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบ 5E กลุ่มสาระวิทยาศาสตร์ เรื่องระบบนิเวศชุดการถ่ายทอดพลังงานในระบบนิเวศชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 5 แผน ใช้เวลาแผนละ 2 คาบ ดังนี้ 1.1 แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1 เรื่อง กระตุ้นสมอง, 1.2 แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 2 เรื่อง ทดลองปัญญา, 1.3 แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 3 เรื่อง สืบเสาะค้นหา, 1.4 แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 4 เรื่อง พัฒนาความรู้, 1.5 แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 5 เรื่อง มุ่งสู่ความสำเร็จ

2.2 ชุดกิจกรรมประกอบแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบ 5E กลุ่มสาระวิทยาศาสตร์ เรื่องระบบนิเวศชุดการถ่ายทอดพลังงานในระบบนิเวศชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 5 ชุด ประกอบด้วย ชุดกิจกรรมที่ 1 กระตุ้นสมอง : ทดสอบก่อนเรียนชุดกิจกรรมที่ 2 ทดลองปัญญา : ปฏิบัติกิจกรรม ชุดกิจกรรมที่ 3 สืบเสาะค้นหา : ศึกษาความรู้ ชุดกิจกรรมที่ 4 พัฒนาความรู้ : ตอบคำถามจากใบงาน และชุดกิจกรรมที่ 5 มุ่งสู่ความสำเร็จ : ทดสอบหลังเรียน

3. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ก่อนและหลังเรียน กลุ่มสาระวิทยาศาสตร์ เรื่องระบบนิเวศชุดการถ่ายทอดพลังงานในระบบนิเวศชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เป็นแบบปรนัย 4 ตัวเลือก จำนวน 20 ข้อ

4. แบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ชุดกิจกรรมการสอนแบบ 5E กลุ่มสาระวิทยาศาสตร์ เรื่องระบบนิเวศชุดการถ่ายทอดพลังงานในระบบนิเวศชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีจำนวน 4 ด้าน ดังนี้ 1) ด้านเนื้อหา 2) ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน 3) ด้านสื่อ 4) ด้านประโยชน์ที่ได้รับ

3) การสร้างและพัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. การสร้างและพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้แบบ 5E กลุ่มสาระวิทยาศาสตร์ เรื่องระบบนิเวศชุดการถ่ายทอดพลังงานในระบบนิเวศชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ผู้วิจัยดำเนินการสร้างตามขั้นตอน ดังนี้

1.1) ศึกษาหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 หลักสูตรสถานศึกษา และคู่มือ เอกสารประกอบแผนการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์

1.2) ศึกษาแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ รูปแบบ ขั้นตอน วิธีการในการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ ซึ่งองค์ประกอบของแผน ประกอบด้วย 1) มาตรฐานการเรียนรู้ 2) สาระสำคัญ 3) จุดประสงค์การเรียนรู้ 4) จุดประสงค์ปลายทาง 5) จุดประสงค์นำทาง 6) เนื้อหาสาระ 7) สื่ออุปกรณ์ 8) การเรียนการสอน 9) ลำดับกิจกรรมการเรียนการสอน 10) กิจกรรมการเรียนรู้ 11) การวัดและประเมินผล 12) กิจกรรมเสนอแนะ 13) บันทึกผลหลังการสอน – ผลการสอน – ปัญหาอุปสรรค – แนวทางแก้ไข – ข้อเสนอแนะ 14) ชื่อผู้สอน

1.3) วิเคราะห์เนื้อหา สาระ หน่วยการเรียนรู้ กลุ่มสาระวิทยาศาสตร์ เรื่องระบบนิเวศชุดการถ่ายทอดพลังงานในระบบนิเวศชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

1.4) สร้างแผนการจัดการเรียนรู้แบบ 5E กลุ่มสาระวิทยาศาสตร์ เรื่องระบบนิเวศชุดการถ่ายทอดพลังงานในระบบนิเวศชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 4 แผน

1.5) ให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเหมาะสมตามโครงสร้างเนื้อหา ตลอดจนความสมบูรณ์ของภาษาของแผนการจัดการเรียนรู้แบบ 5E กลุ่มสาระวิทยาศาสตร์ เรื่องระบบนิเวศชุดการถ่ายทอดพลังงานในระบบนิเวศชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

1.6) นำข้อมูลจากความคิดเห็นผู้เชี่ยวชาญ (3 ท่าน) มาวิเคราะห์หาค่าความเหมาะสมของแผนได้ค่าความเหมาะสมเท่ากับ .96

1.7) นำไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนนาโพธิ์วิทยา อำเภอบุนทรวิธานสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 29

1.8) นำเครื่องมือที่ผ่านการตรวจสอบคุณภาพจากผู้เชี่ยวชาญปรับปรุงแก้ไขฉบับสมบูรณ์เพื่อนำไปเก็บรวบรวมข้อมูลจริง

4) การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิจัย

ผู้ศึกษาได้เสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับ ดังนี้

ตอนที่ 1 การเปรียบเทียบผลการเรียนรู้โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบ 5E กลุ่มสาระวิทยาศาสตร์ เรื่องระบบนิเวศ ชุดการถ่ายทอดพลังงานในระบบนิเวศ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และความพึงพอใจหลังเรียน

ตอนที่ 2 การวิเคราะห์เปรียบเทียบผลการเรียนรู้ด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียนโดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบ 5E กลุ่มสาระวิทยาศาสตร์ เรื่องระบบนิเวศ ชุดการถ่ายทอดพลังงานในระบบนิเวศ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้ศึกษาได้เสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

การวิเคราะห์เปรียบเทียบผลการเรียนรู้โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบ 5E กลุ่มสาระวิทยาศาสตร์ เรื่องระบบนิเวศ ชุดการถ่ายทอดพลังงานในระบบนิเวศ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และ ความพึงพอใจ

ตารางที่ 1 ผลการเรียนรู้โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบ 5E กลุ่มสาระวิทยาศาสตร์ เรื่องระบบนิเวศชุดการถ่ายทอดพลังงานในระบบนิเวศ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

ผลสัมฤทธิ์	n	คะแนนเต็ม	$\bar{X}$	S.D.
ก่อนเรียน	35	20	11.00	2.27
หลังเรียน	35	20	16.11	1.47

จากตารางที่ 1 ผลการเรียนรู้โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบ 5E กลุ่มสาระวิทยาศาสตร์ เรื่องระบบนิเวศ ชุดการถ่ายทอดพลังงานในระบบนิเวศ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน พบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนนักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอยู่ในระดับพอใช้ ($\bar{X} = 11.00$, S.D. = 2.27) ส่วนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนนักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอยู่ในระดับดีมาก ($\bar{X} = 16.11$, S.D. = 1.47)

การวิเคราะห์เปรียบเทียบผลการเรียนรู้ด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียนโดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบ 5E กลุ่มสาระวิทยาศาสตร์ เรื่องระบบนิเวศ ชุดการถ่ายทอดพลังงานในระบบนิเวศ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

ตารางที่ 2 การเปรียบเทียบผลการจัดการเรียนรู้ ด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียนโดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบ 5E กลุ่มสาระวิทยาศาสตร์ เรื่องระบบนิเวศ ชุดการถ่ายทอดพลังงานในระบบนิเวศ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

ผลสัมฤทธิ์	n	คะแนนเต็ม	$\bar{X}$	S.D.	t	P
ก่อนเรียน	35	20	11.00	2.27	28.60	.00**
หลังเรียน	35	20	16.11	1.47		

**มีนัยสำคัญสถิติที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 2 พบว่า ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบผลการเรียนรู้ ด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียนโดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบ 5E กลุ่มสาระวิทยาศาสตร์ เรื่องระบบนิเวศ ชุดการถ่ายทอดพลังงานในระบบนิเวศ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบ 5E แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 ผลการวิจัยพบว่าผลการวิเคราะห์ผลการเรียนรู้โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบ 5E กลุ่มสาระวิทยาศาสตร์ เรื่องระบบนิเวศ ชุดการถ่ายทอดพลังงานในระบบนิเวศ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและด้านความพึงพอใจ พบว่า

1. ผลการเรียนรู้โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบ 5E กลุ่มสาระวิทยาศาสตร์ เรื่องระบบนิเวศ ชุดการถ่ายทอดพลังงานในระบบนิเวศ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนนักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอยู่ในระดับพอใช้ ส่วนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนนักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอยู่ในระดับดีมาก

2. ผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 หลังการจัดการเรียนรู้แบบ 5E กลุ่มสาระวิทยาศาสตร์ เรื่องระบบนิเวศ ชุดการถ่ายทอดพลังงานในระบบนิเวศ โดยรวมพบว่า นักเรียนมี

ความพึงพอใจในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านการวัดและประเมินผล มีค่ามากที่สุด รองลงมาคือ ด้านเนื้อหาและด้านครูผู้สอน ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือด้านกิจกรรม การเรียนการสอน ทุกด้านอยู่ในระดับมาก ส่วนรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ได้แก่ ข้อ 4 ครูส่งเสริมให้นักเรียนมีความกระตือรือร้นในการเรียนรู้ ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาคือ ข้อ 1 ครูชี้แจงกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ชุดกิจกรรมให้นักเรียนเข้าใจอย่างชัดเจน กับ ข้อ 11 นักเรียนมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมร่วมกัน ค่าเฉลี่ยเท่ากันอยู่ในระดับมากที่สุด และ ข้อ 9 จัดเนื้อหาเหมาะสมกับเวลาเรียน ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ข้อ 3 ครูให้คำปรึกษา แนะนำ ดูแลนักเรียนในการเรียนรู้อย่างทั่วถึง มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก

วัตถุประสงค์ที่ 2 ผลการวิจัยพบว่า การวิเคราะห์เปรียบเทียบผลการเรียนรู้ ด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียนโดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบ 5E กลุ่มสาระวิทยาศาสตร์ เรื่องระบบนิเวศ ชุดการถ่ายทอดพลังงานในระบบนิเวศ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบ 5E แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการศึกษาผลการเรียนรู้กลุ่มสาระวิทยาศาสตร์ เรื่องระบบนิเวศ ชุดการถ่ายทอดพลังงานในระบบนิเวศ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้การสอนแบบ 5E ผู้ศึกษามีประเด็นในที่จะนำมาอภิปรายผล ดังนี้

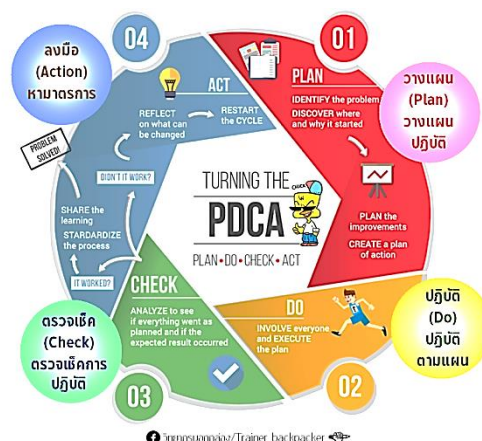
ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า ผลการเรียนรู้โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบ 5E กลุ่มสาระวิทยาศาสตร์ เรื่องระบบนิเวศ ชุดการถ่ายทอดพลังงานในระบบนิเวศ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนนักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอยู่ในระดับพอใช้ ส่วนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนนักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอยู่ในระดับดีมาก แสดงว่ารูปแบบการจัด การเรียนรู้แบบ 5E ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนการสอน สนับสนุนการเรียนการสอนเกิดเครือข่ายความรู้ เน้นการเรียนรู้แบบผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ตรงตามหัวใจของการปฏิรูปการศึกษา ผู้เรียนเรียนรู้ได้เร็วขึ้นด้วยบรรยากาศการเรียนรู้สนุกสนาน ไม่เบื่อในการเรียน มีทัศนคติที่ดีต่อการเรียน เป็นเครื่องยืนยันถึงการพัฒนาตนเองของครู และเป็นตัวชี้วัดถึงคุณภาพของครูได้เป็นอย่างดี สอดคล้องกับงานวิจัยของทองเพชร เกริกชัย (2555) พบว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่เรียนด้วยแผนการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 7 ขั้น มีคะแนนการทดสอบหลังเรียนสูงกว่า ก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า จากผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 หลังการจัดการเรียนรู้แบบ 5E กลุ่มสาระวิทยาศาสตร์ เรื่องระบบนิเวศ ชุดการถ่ายทอดพลังงานในระบบนิเวศ โดยรวมพบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านการวัดและประเมินผลมีค่ามากที่สุด รองลงมาคือ ด้านเนื้อหา และด้านครูผู้สอน ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน ทุกด้านอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เพราะรูปแบบการจัดการเรียนรู้

แบบ 5E ส่งผลให้นักเรียนเกิดประสบการณ์ใหม่ ๆ ดังนี้ 1) ช่วยให้คุณภาพการเรียนรู้ดีขึ้น เพราะมีความจริงจังและมีความหมายชัดเจนต่อผู้เรียน 2) ช่วยให้นักเรียนรู้ได้ในปริมาณมากขึ้นในเวลาที่กำหนดไว้จำนวนหนึ่ง 3) ช่วยให้ผู้เรียนสนใจและมีส่วนร่วมอย่างแข็งขันในกระบวนการเรียนการสอน 4) ช่วยให้ผู้เรียนจำ ประทับความรู้สึกรู้สึก และทำอะไรเป็นเร็วขึ้นและดีขึ้น 5) ช่วยส่งเสริมการคิดและการแก้ปัญหาในกระบวนการเรียนรู้ของนักเรียน 6) ช่วยให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ในสิ่งที่เรียนได้ลำบากโดยการช่วยแก้ปัญหาหรือข้อจำกัดต่าง ๆ ได้ และ 7) ช่วยให้นักเรียนเรียนสำเร็จง่ายขึ้นและชอบได้มากขึ้นมีความสุขในการเรียนรู้ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนการสอน คุณภาพผู้เรียน ที่สำคัญคือ ผู้เรียนมีความสุขความพึงพอใจในการเรียน สามารถยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนได้สูงขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ มะสอริ มีเหาะ (2553:7) ผลการวิจัยพบว่า 1) แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยกระบวนการสืบเสาะหาความรู้ ตามรูปแบบวงจรการเรียนรู้ 5 ขั้นตอน (5E) นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 มีความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยกระบวนการสืบเสาะหาความรู้ตามรูปแบบวงจรการเรียนรู้ 5 ขั้นตอน (5E) เรื่องการดำรงชีวิตของพืชโดยรวมอยู่ในระดับมาก

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

ความรู้จากการวิจัยการศึกษาผลการเรียนรู้กลุ่มสาระวิทยาศาสตร์ เรื่องระบบนิเวศชุดการถ่ายทอดพลังงานในระบบนิเวศชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 29 โดยใช้การจัดการเรียนรู้ แบบ 5E ทำให้เกิดองค์ความรู้ซึ่งเป็นกระบวนการครบวงจร (PDCA) ประกอบด้วย 4 ขั้นตอนคือ 1. การร่วมกันวางแผน (Planning) 2. การร่วมกันปฏิบัติตามแผน (Doing) 3. การร่วมกันตรวจสอบ (Checking) 4. การร่วมกันปรับปรุง (Action)

สรุปขั้นตอนการดำเนินงานตามกระบวนการครบวงจร (PDCA) ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน คือ

1. ขั้นตอนการเตรียมการ ซึ่งการเตรียมการที่มีความสำคัญ คือ การเตรียมความพร้อมของนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง และเตรียมเอกสารที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งเครื่องมือที่จะใช้ในการวัดผล ประเมินผล
2. ขั้นตอนการดำเนินงาน ประกอบด้วยขั้นตอนหลัก 4 ขั้นตอน ดังนี้ 1) การวางแผนจะต้องมีการกำหนดเป้าหมาย แนวทางในการดำเนินงาน ผู้รับผิดชอบงาน ระยะเวลาและทรัพยากร 2) การปฏิบัติตาม

แผน ในขณะที่ดำเนินการต้องมีการเรียนรู้เพิ่มเติมตลอดเวลา 3) การตรวจสอบประเมินผล เป็นกลไกที่สำคัญที่จะกระตุ้นให้เกิดการพัฒนา และ 4) การนำผลการประเมินมาปรับปรุงแผนการจัดการเรียนการสอน

3. ขั้นตอนการจัดทำรายงาน บทบาทหน้าที่ของครูผู้สอนหรือผู้ทำวิจัยควรเป็นดังนี้ 1) มีการเตรียมความพร้อมของตนเอง และเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิจัย 2) ให้ความร่วมมือกับสถานศึกษาในการให้ข้อมูลพื้นฐานทั่วไป 3) ปฏิบัติหน้าที่หลักหรือหน้าที่ประจำที่รับผิดชอบอย่างมีระบบ ตามกระบวนการและสอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษา

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ครูผู้สอนควรมีการเตรียมความพร้อมก่อนการสอน ความรู้ตามแนววงจรการเรียนรู้ ต้องเตรียมสื่ออุปกรณ์เอกสารต่าง ๆ ใ้ความรู้ไปงาน แบบทดสอบวัด ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ แบบสอบถามความพึงพอใจ

2. ครูผู้สอนควรนำวิธีการเรียนแบบสืบเสาะหาความรู้ตามแนววงจรการเรียนรู้มาใช้ในการจัดการเรียนการสอนในวิชาวิทยาศาสตร์ เนื่องจากการเรียนแบบสืบเสาะหาความรู้ตามแนววงจร การเรียนรู้เป็นเทคนิคที่ทำให้นักเรียนมีทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ที่สูงขึ้น และสามารถสร้าง ความพึงพอใจต่อการเรียนแบบสืบเสาะหาความรู้ในระดับมาก

3. ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแต่ละชุดกิจกรรมควรจัดกิจกรรมเสริมที่หลากหลาย เราความสนใจของผู้เรียน และกระตุ้นให้ผู้เรียนรู้จักคิดวิเคราะห์ การสืบค้าข้อมูลเพื่อสร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตนเอง จะส่งผลให้การเรียนมีพัฒนาการสูงขึ้น

4. ครูผู้สอนมีบทบาทสำคัญมากต่อการเรียนแบบสืบเสาะหาความรู้ในฐานะเป็นผู้แนะนำ ผู้ร่วมสร้างบรรยากาศการเรียน ให้กำลังใจแก่นักเรียน เมื่อนักเรียนปฏิบัติเองไม่ได้ครูผู้สอนต้องเข้าไป ช่วยเหลือสร้างบรรยากาศความเป็นกันเองกับนักเรียนและชี้แนะแนวทางในการคิด แก้ปัญหาให้ นักเรียนปฏิบัติได้ตามเป้าหมายที่วางไว้

5. วิธีการสอนแต่ละวิธีที่ครูผู้สอนจะเลือกขึ้นอยู่กับเนื้อหา สาระของรายวิชา สภาพ และบริบทของผู้เรียน

ข้อเสนอแนะในการวิจัยในครั้งต่อไป

1. ควรใช้วิธีการเรียนแบบสืบเสาะหาความรู้ตามแนว 5E กับตามแนววงจรการเรียนรู้ในเนื้อหาอื่น ๆ และในระดับชั้นอื่น ๆ เพื่อเป็นการพัฒนาทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียน

2. ควรศึกษาเปรียบเทียบรูปแบบ วิธีการจัดการเรียนรู้ สื่อ นวัตกรรมที่หลากหลายเพื่อเปรียบเทียบประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการจัดการเรียนรู้ นอกเหนือจากการใช้การจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการสืบเสาะหาความรู้แบบ 5E

3. ควรศึกษาเปรียบเทียบโดยใช้กลุ่มตัวอย่างที่หลากหลายหรือระดับชั้นอื่น ๆ ซึ่งเป็นตัวแทนของประชากรที่นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอยู่ในเกณฑ์ที่ต้องปรับปรุงหรือต้องการพัฒนา

4. ในขั้นตอนต่าง ๆ ของรูปแบบสามารถยืดหยุ่นได้โดยปรับเปลี่ยนให้มีความเหมาะสม กับเนื้อหา และระยะเวลาที่ใช้สอน

5. ควรทำการวิจัยการจัดกิจกรรมสอนแบบกระบวนการสืบเสาะหาความรู้ (5E) ร่วมกับการเรียนรู้แบบร่วมมือหรือบูรณาการกับกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น ๆ เช่น กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม และภาษาไทย เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. (2554). *หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์. กรุงเทพฯ: กรุงเทพมหานคร.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.).

ชม ภูมิภาค. (2548). *เทคโนโลยีการสอนและการศึกษา*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.

ชรินทร์ จิตตสุโข. (2554). การพัฒนาชุดกิจกรรม เรื่อง หน่วยส่งเสริมชีวิตและชีวิตพืช กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3. *วารสารบัณฑิตศึกษา*, 5(3), 67-74.

ณัฐกรณ์ ดาชะอม. (2553). *ผลของการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการสืบเสาะหาความรู้แบบ 5E และวิธีการทางประวัติศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนประวัติศาสตร์และคิดอย่างมีวิจารณญาณ (วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต)*. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2546). *การจัดสาระการเรียนรู้กลุ่มวิทยาศาสตร์ หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน*. กรุงเทพฯ: สถาบันส่งเสริมการสอน. วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี.

สุชาติพิศ คณโทพรมราช. (2553). *ผลการสอนแบบสืบเสาะหาความรู้โดยใช้ผังกราฟิกประกอบที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์และความคงทนในการเรียนรู้ของนักเรียน ชั้นประถม ศึกษาปีที่ 1 (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต)*. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.

Apple white, P. B.. (1965). *Organization Behavior*. New York : Random House.

Bodulus, J.E.. (1987). The Use of Concept Mapping Strategy to Facilitate Meaningful Learning for Nith Grade Student in Science. *Dissertation Abstracts International*, 47(3): 3387 – A.

**แนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา
ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน กลุ่มโรงเรียนเชียงคานพระพุทธรบาท
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชานาน เขต 2**

**Guidelines for Developing the Participation in Education Management of the
Basic Educational Institution Committees, Chiang Khan Phraphutthabat School
Groups, under Nan Primary Educational Service Area Office 2**

ระเบียบ ลิทธิชัย

Rabiab Sittichai

คณะศึกษาศาสตร์ วิทยาลัยนอร์ทเทิร์น

Faculty of Education, Northern College, Thailand.

E-mail: Rabiab@northern.ac.th

Received May 28, 2021; Revised August 18, 2021; Accepted September 3, 2021

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานกลุ่มโรงเรียน เชียงคานพระพุทธรบาท 2) เปรียบเทียบการมีส่วนร่วม ในการจัดการศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำแนกตามสถานภาพของคณะกรรมการสถานศึกษา และขนาดของสถานศึกษา 3) ศึกษาข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาได้แก่ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานกลุ่มโรงเรียนเชียงคานพระพุทธรบาท จำนวน 75 คน เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาเป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ มีความเชื่อมั่นทั้งฉบับ เท่ากับ 0.85 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทดสอบค่าที่ t-test ผลการวิจัยพบว่า

1. การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานกลุ่มโรงเรียน เชียงคานพระพุทธรบาท โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยด้านการบริหารทั่วไปอยู่ในระดับมากที่สุด

2. ผลการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานกลุ่มโรงเรียน เชียงคานพระพุทธรบาท จำแนกตามสถานภาพภาพรวมทั้ง 4 ด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยคณะกรรมการภายในสถานศึกษามีส่วนร่วมสูงกว่าคณะกรรมการภายนอกสถานศึกษา ส่วนขนาดของสถานศึกษาภาพรวมทั้ง 4 ด้าน ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. ข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานกลุ่มโรงเรียน เชียงคานพระพุทธรบาท คือ ควรมีการประชุมวางแผนการพัฒนสถานศึกษาเพื่อรับฟัง คำชี้แจง เกี่ยวกับภารกิจของคณะกรรมการที่ได้รับมอบหมาย การประชุมร่วมกับกลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษา เพื่อเสริมทักษะการปฏิบัติงาน และเสนอความคิดเห็นเกี่ยวกับการปฏิบัติงานพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษาร่วมกัน

คำสำคัญ: การมีส่วนร่วม; การจัดการศึกษา; สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

Abstract

This Article aimed to study (1) The level of participation in educational management of the basic education committees, Chiang Khan PhraPhutthabat school groups. (2) The comparison of participation in educational management of the Board of Basic Education Institutions were classified by the status of the educational institution committee and the school size of the educational institution (3) The recommendations and guidelines for the development of participation in educational management of the Board of Basic Education Institutions. The sample groups used in the study were: The committee of basic education institutions, Chiang Khan Phra Phutthabat school groups consisting of 75 people. The instrument used in the study was the questionnaire. Using a 5-level estimation scale, the total confidence was 0.85. The data were analyzed using descriptive statistics: frequency, percentage, mean and standard deviation. The t-test was tested.

1. Participation in educational management of basic education committees, Chiang Khan Phra Phutthabat school groups, overall was at a high level. The general management was at the highest level.

2. Comparison results of participation of basic education committees of Chiang Khan Phra Phutthabat school groups, classified by status, including four aspects, were significantly different at the .05 level. In-school committees had higher participation than external committees. The size of the educational institutions, including all four aspects, was not significantly different at the .05 level.

3. Suggestions for guidelines for the development of participation in educational management of the basic education committees of Chiang Khan Phra Phutthabat school groups were: An educational development plan should be planned that is consistent with listening to the committee's commitments. It should also be aligned with educational quality development network groups to enhance practical skills and present practical opinions to improve the quality of educational institutions.

Keywords: Participation; Educational management; Basic Educational Institution Committee

บทนำ

การจัดการศึกษาตามแนวทางที่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติพุทธศักราช 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2545 ได้กำหนดให้มีการจัดการศึกษาโดยมีหลักการยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ ส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น ให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา มีการกระจายอำนาจในการจัดการศึกษาไปสู่เขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา อีกทั้งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พุทธศักราช 2546 และที่แก้ไขเพิ่มเติม ได้กำหนดความมุ่งหมายในการจัดการศึกษา คือ การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข มีเป้าหมายที่สำคัญคือพัฒนา คุณภาพและมาตรฐานการศึกษา เพิ่มโอกาสทางการศึกษาและการเรียนรู้อย่างทั่วถึง และมีคุณภาพอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในสังคม รวมถึงพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พุทธศักราช 2546 และที่แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา 38 กำหนดให้มีคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อทำหน้าที่กำกับและส่งเสริมสนับสนุนกิจการของสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพเป็นไปตามเจตนารมณ์ที่กฎหมายกำหนด (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2562) ซึ่งบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษา ขั้นพื้นฐาน ต้องเข้าใจและตระหนักถึงบทบาทหน้าที่ในการกำกับดูแลสถานศึกษา การดำเนินงานด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคคล และด้านการบริหารทั่วไป ให้สอดคล้องกับกฎหมาย กฎระเบียบ คำสั่ง ประกาศ และนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการที่เป็นอำนาจหน้าที่ของสถานศึกษาโดยคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานต้องทำหน้าที่แทนชุมชนและผู้ปกครองนักเรียน โดยเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของสถานศึกษา ต้องคำนึงถึงการจัดการศึกษาที่เกิดประโยชน์สูงสุดกับผู้เรียนซึ่งเป็นลูกหลานของชุมชน ในขณะเดียวกันต้องทำงานร่วมกับผู้บริหารและคณะครู โดยตระหนักถึงความเป็นเจ้าของร่วมกัน จึงอาศัยกระบวนการทำงานที่เน้นการกระจายอำนาจ การมีส่วนร่วมและความโปร่งใส ตรวจสอบได้ในทุกขั้นตอนของการจัดการศึกษา แต่ในสภาพที่วรุฒิ ต๊ะคำวรรณ (2558) ได้นำเสนอ ปัญหาที่พบจากการศึกษาสภาพการจัดการศึกษาของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลำปาง เขต 1 ที่เป็นปัญหาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในเรื่องปัญหาในการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านการบริหารจัดการในระดับโรงเรียนมีความแตกต่างกันทั้งที่เป็นโรงเรียนระดับและประเภทเดียวกัน และด้านกระบวนการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีส่วนร่วมในระดับน้อย สาเหตุเนื่องจากคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีความเข้าใจว่าบทบาทในการกำหนดนโยบายตามแผนพัฒนาการศึกษา การกำหนดหลักสูตรสถานศึกษา การบริหารงบประมาณ การกำกับ ติดตามและ ประเมินผล เป็นหน้าที่ของผู้บริหารโรงเรียน และครู อีกทั้งผู้บริหารโรงเรียนบางแห่งให้ความสำคัญน้อยใน ด้านกระบวนการมีส่วนร่วม

การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 จากการรายงานผลการนิเทศการจัดการศึกษาประจำปี พบว่า คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานส่วนใหญ่ไม่มีส่วนร่วมในการวางแผน ไม่มีเวลาเข้าไปมีส่วนร่วมในการทำแผนงานโครงการของสถานศึกษา ไม่ชัดเจนในบทบาทหน้าที่ ขาดแนวทางการปฏิบัติ ไม่มีการติดตามงานของสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง สถานศึกษาไม่รายงานผลการจัดศึกษาให้คณะกรรมการทราบ ขาดการมีส่วนร่วมของบุคลากรทุกฝ่าย สถานศึกษาขาดความเข้าใจในการดำเนินงานและประสบการณ์ในการจัดการศึกษา และเกิดจากผู้บริหารสถานศึกษาไม่ให้ความสำคัญแก่คณะกรรมการสถานศึกษา อีกทั้ง การคัดเลือกคนเป็นคณะกรรมการสถานศึกษายังไม่ได้คนที่มีความรู้ความสามารถในการจัดการศึกษา และมีการประชุมคณะกรรมการเพื่อปฏิบัติงานในหน้าที่น้อยครั้ง (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2, 2559)

ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาแนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของกลุ่มโรงเรียนเชียงคานพระพุทธรบาท สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 ซึ่งมีการดำเนินงานจัดการศึกษาในลักษณะความร่วมมือระหว่างโรงเรียน จำนวน 5 โรงเรียนในการใช้ทรัพยากรร่วมกันในการบริหารจัดการจนเป็นรูปแบบการดำเนินงานพัฒนาคุณภาพนักเรียนให้มีคุณภาพตามเป้าหมายที่กำหนดไว้จนเป็นวิธีปฏิบัติร่วมกันของการจัดการศึกษาของโรงเรียน”เชียงกลางโมเดล”ซึ่งเป็นการจัดการศึกษาในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ที่จัดการศึกษาทั้งระดับก่อนประถมศึกษา ระดับประถมศึกษา และระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เพื่อปรับปรุงพัฒนาบทบาทการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ให้มีความชัดเจนในบทบาทหน้าที่ ในการกำหนดนโยบาย การวางแผนพัฒนาการศึกษา ด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคคล และด้านการบริหารทั่วไป ให้มีประสิทธิภาพ บังเกิดประโยชน์สูงสุดแก่โรงเรียน ชุมชนและเขตพื้นที่การศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของกลุ่มโรงเรียนเชียงคานพระพุทธรบาท สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2
2. เพื่อเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของกลุ่มโรงเรียนเชียงคานพระพุทธรบาท ที่มีต่อการจัดการศึกษา จำแนกตามสถานภาพของคณะกรรมการสถานศึกษาและขนาดของสถานศึกษา
3. เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของกลุ่มโรงเรียนเชียงคานพระพุทธรบาท สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2

สมมติฐานการวิจัย

การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานกลุ่มโรงเรียนเชียงกลางพระพุทธรบาทสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาน่าน เขต 2 โดยภาพรวมทุกด้าน เมื่อจำแนกตามสถานภาพและขนาดของโรงเรียน มีความแตกต่างกัน

การทบทวนวรรณกรรม

การศึกษาการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของกลุ่มโรงเรียนเชียงคานพระพุทธรบาท สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาน่านเขต 2 ผู้ศึกษาได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

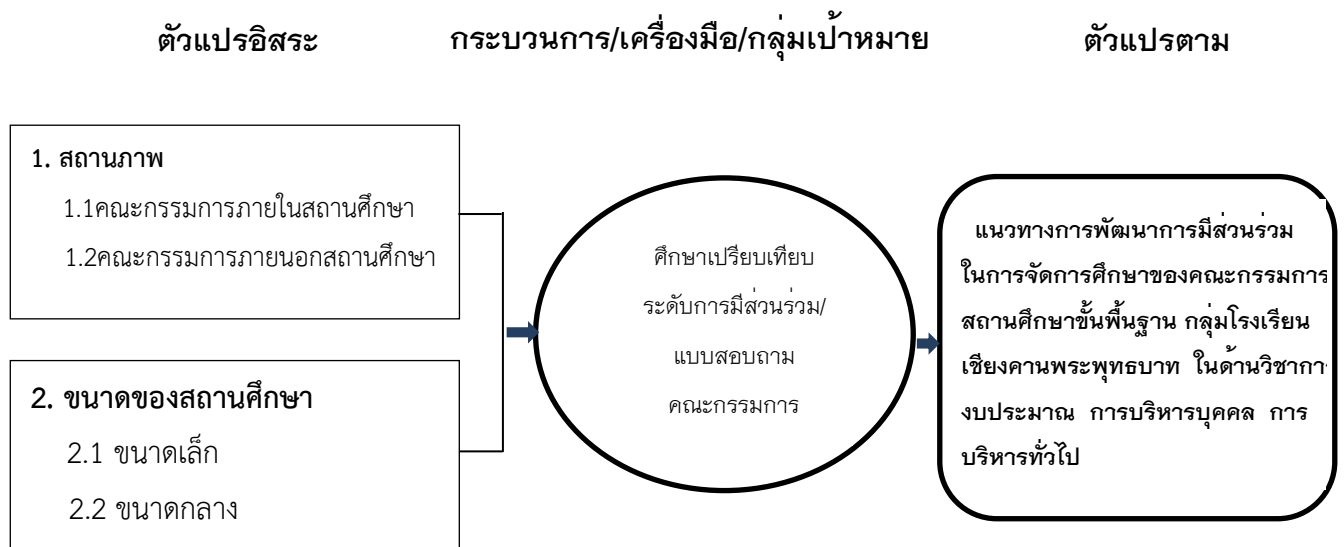
1. แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารการศึกษา
2. แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม
3. แนวคิดเกี่ยวกับคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
4. การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
5. สภาพพื้นที่ของกลุ่มโรงเรียนเชียงคานพระพุทธรบาท
6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษาแนวคิด หลักการ เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สรุปได้ว่า คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีบทบาทหน้าที่ ที่กำหนดไว้ในการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติมตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2547 และที่แก้ไขเพิ่มเติม รวมทั้งประกาศสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เรื่อง การกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา พ.ศ. 2550 ซึ่งมีการปฏิบัติงานของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีกรอบอำนาจหน้าที่ในการปฏิบัติงานอย่างกว้างขวางและครอบคลุมงานของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ทั้ง 4 งาน คือ ด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคคล และด้านการบริหารทั่วไป แต่ถ้าคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ยังปฏิบัติหน้าที่ตามบทบาทของตนเองตามที่ได้รับแต่งตั้ง โดยให้ทำหน้าที่กำกับ และส่งเสริมสนับสนุนกิจการของสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพเป็นไปตามเจตนารมณ์ที่กฎหมายกำหนด ไม่ครบถ้วน และขาดความตระหนักในความสำคัญของการปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ และมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการบริหารจัดการศึกษาสถานศึกษาน้อยจะส่งผลให้สถานศึกษา มีการบริหารงานขาดประสิทธิภาพและเกิดปัญหาในการปฏิบัติงาน ดังนั้นผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ทั้งในระดับสถานศึกษา เขตพื้นที่การศึกษา และสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ควรเปิดโอกาสให้คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา โดย สร้างความตระหนักและสร้างองค์ความรู้ ในการปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมซึ่งหน่วยงานที่รับผิดชอบจัดการศึกษาทุกระดับจะต้องดำเนินการให้เกิดการมีส่วนร่วมโดยเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจเพื่อให้คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตระหนักในบทบาทหน้าที่ตาม

กฎหมายกำหนด มีวิธีการทำงานที่ประสานสอดคล้องกัน โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาการศึกษาให้บรรลุตามวิสัยทัศน์ในด้านการจัดการศึกษา เพื่อนำไปสู่การปฏิรูปการศึกษา และสนองต่อความต้องการของชุมชนอย่างแท้จริง

กรอบแนวคิดการวิจัย

งานวิจัยนี้ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ เรื่องแนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของกลุ่มโรงเรียนเชียงคานพระพุทธรบาท สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 2 ครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้ศึกษาตามกรอบอำนาจหน้าที่และบทบาทของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน 4 ด้านตามคู่มือการดำเนินงานของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2562 ตามแผนภูมิแสดงกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) พื้นที่วิจัย คือโรงเรียนในอำเภอเชียงกลาง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 2 ประชากร คือคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในโรงเรียนเขตอำเภอเชียงกลาง 3 กลุ่มโรงเรียน จำนวน 90 คน ได้มาโดยใช้ตารางสำเร็จรูปของเครจซีและมอร์แกน (Krejcie & Morgan) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง 75 คน (สมชาย วรภิเษมสกุล, 2553)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้ศึกษาใช้แบบสอบถาม ในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยคำถามครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัย แบ่งแบบสอบถามออกเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 แบบสอบถามที่มีลักษณะปลายปิด เกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามได้แก่ สถานภาพ และขนาดสถานศึกษา

ตอนที่ 2 แบบสอบถามที่มีลักษณะปลายปิด เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 ใน 4 ด้าน คือ ด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคคล และด้านการบริหารทั่วไป

แบบสอบถามมีลักษณะเป็นแบบมาตราประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ คือ การมีส่วนร่วมอยู่ในระดับมากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด ดังนี้

ระดับ 5 หมายถึง มีส่วนร่วมอยู่ในระดับมากที่สุด

ระดับ 4 หมายถึง มีส่วนร่วมอยู่ในระดับมาก

ระดับ 3 หมายถึง มีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง

ระดับ 2 หมายถึง มีส่วนร่วมอยู่ในระดับน้อย

ระดับ 1 หมายถึง มีส่วนร่วมอยู่ในระดับน้อยที่สุด

ในการแบ่งช่วงคะแนนและแปลความหมายค่าคะแนนเฉลี่ย ผู้ศึกษาได้ใช้หลักเกณฑ์มาตรฐาน (บุญชม ศรีสะอาด, 2553) เพื่อพิจารณาเปรียบเทียบกับค่าคะแนนเฉลี่ยที่คำนวณได้ โดยมีเกณฑ์ ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.51 – 5.00 หมายถึง มีส่วนร่วมมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.51 – 4.50 หมายถึง มีส่วนร่วมมาก

ค่าเฉลี่ย 2.51 – 3.50 หมายถึง มีส่วนร่วมปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.51 – 2.50 หมายถึง มีส่วนร่วมน้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.50 หมายถึง มีส่วนร่วมน้อยที่สุด

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามลักษณะแบบปลายเปิด (Open ended) สอบถามข้อเสนอแนะแนวทาง ในการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ของกลุ่ม โรงเรียนเชียงคานพระพุทธบาท สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2

การสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยในครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้สร้างและตรวจสอบ หาคุณภาพของเครื่องมือตามขั้นตอนดังนี้

1. ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานของสถานศึกษาตามภาระงาน ในบทบาทของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและกิจกรรมต่าง ๆ แต่ละขั้นตอนของสถานศึกษาเพื่อ เป็นข้อมูลในการสร้างเครื่องมือ

2. ศึกษาวิธีการสร้างเครื่องมือ คือ แบบสอบถามคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีลักษณะ เป็นแบบมาตราประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ และคำถามชนิดปลายเปิดและปลายปิด ครอบคลุม การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยดำเนินการ ดังนี้

2.1 กำหนดขอบข่ายเนื้อหา ที่จะสร้างแบบสอบถาม

2.2 จัดทำร่างแบบสอบถามตามประเด็นของการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษา ให้ครอบคลุมงานของสถานศึกษา ทั้ง 4 ด้าน

2.3 นำร่างแบบสอบถามที่สร้างขึ้นไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในโรงเรียนประถมศึกษาอำเภอบัว ที่ไม่ใช้กลุ่มตัวอย่างเป้าหมายในการเก็บข้อมูลที่โรงเรียนบ้านเลี้ยว โรงเรียนบ้านร่อง และโรงเรียนบ้านสำน อำเภอบัว จังหวัดน่าน โดยเป็นคณะกรรมการในโรงเรียนขนาดเล็ก ขนาดกลาง และโรงเรียนขนาดใหญ่ โรงเรียนละ 3 คน เพื่อตรวจสอบความครอบคลุมของเนื้อหา ข้อคำถาม ความเหมาะสมของการใช้ภาษา

2.4 ปรับปรุงร่างแบบสอบถาม ที่ทดลองใช้แล้ว จัดพิมพ์เพื่อนำไปหาค่าดัชนีความสอดคล้องของคณะผู้เชี่ยวชาญต่อไป

3. นำแบบสอบถามไปปรึกษาผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่านโดยเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านการบริหาร การศึกษา ด้านการวัดและประเมินผล และด้านการวิจัยทางการศึกษา เพื่อตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา และคำนวณหาค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (Item-Objective Congruency:IOC) แล้วคัดเลือกข้อคำถามที่มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC)ตั้งแต่ระดับ 0.5 ขึ้นไป ได้ค่าดัชนีความสอดคล้องทุกข้ออยู่ระหว่าง 0.66-1.00

$$\text{สูตร } IOC = \frac{\sum R}{N}$$

เมื่อ IOC แทนดัชนีความสอดคล้อง

$\sum R$ แทนผลรวมของคะแนนความคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญ

N แทนจำนวนผู้เชี่ยวชาญ

โดยที่ +1 เห็นใจว่าสอดคล้องกับคำถามและวัตถุประสงค์

0 ไม่เห็นใจว่าสอดคล้องกับคำถามและวัตถุประสงค์

-1 เห็นใจว่าไม่สอดคล้องกับคำถามและวัตถุประสงค์

4. นำแบบสอบถามจากผู้เชี่ยวชาญมาปรับปรุงแก้ไข แล้วนำไปทดลอง (Try out) กับกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างเป้าหมายในการศึกษาครั้งนี้ แต่มีลักษณะคล้ายกลุ่มตัวอย่างเป้าหมาย จำนวน 30 คน คือคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาน่าน เขต 1 แล้วนำผลการทดลองมาวิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาโดยวิธีของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับ เท่ากับ 0.85 (กัลยา วานิชปัญษา, 2546)

$$\text{สูตร } r_{tt} = \frac{k}{K-1} \left(\frac{1-s_1^2}{s_x^2} \right)$$

เมื่อ k = จำนวนข้อคำถาม

s_1^2 = ผลรวมของค่าความแปรปรวนของคะแนนแต่ละข้อ

$\frac{1}{s_x^2}$ = ความแปรปรวนของคะแนน

5. ผู้วิจัยจัดพิมพ์แบบสอบถามฉบับจริง เพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้ศึกษานำแบบสอบถามไปดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1. ผู้วิจัยนำหนังสือขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาน่าน เขต 2 ถึงผู้บริหารสถานศึกษาทุกคนในกลุ่มโรงเรียนเชิงคานพระพุทธรบาท เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

2. ผู้วิจัยนำแบบสอบถามไปเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตัวเองกับกลุ่มตัวอย่างเป้าหมายคือ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของกลุ่มโรงเรียนเชิงคานพระพุทธรบาท ได้แบบสอบถามกลับคืนจำนวน 75 ชุด คิดเป็นร้อยละ 100

3. ตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถาม แล้วนำไปวิเคราะห์และแปลผลข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป ใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) คือ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และทดสอบค่าที (t-test) วิเคราะห์แบบสอบถาม ดังนี้

ตอนที่ 1 วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามแบบสอบถาม โดยหาค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) แล้วนำเสนอแบบความเรียง

ตอนที่ 2 วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาน่าน เขต 2 ใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) โดยการหาค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

ตอนที่ 3 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาน่าน เขต 2 จากแบบสอบถามของกลุ่มตัวอย่างเป้าหมาย ด้านสถานภาพของคณะกรรมการสถานศึกษา และด้านขนาดของโรงเรียนในกลุ่ม โดยใช้การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ย ใช้สถิติการทดสอบค่าที (Independent t-test)

ตอนที่ 4 วิเคราะห์ข้อเสนอแนะแนวทางพัฒนาการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษา ขั้นพื้นฐานของกลุ่มโรงเรียนเชิงคานพระพุทธรบาท สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาน่าน เขต 2 โดยหาค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) และนำเสนอในรูปตารางประกอบคำบรรยาย

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่ใช้ในการทำวิจัย ได้แก่ สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) สำหรับบรรยายข้อมูลทั่วไป และเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยการมีส่วนร่วมใช้วิธีการทดสอบค่าที (Independent t-test) ตามสถานภาพและขนาดของคณะกรรมการสถานศึกษา

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 ผลการวิจัยพบว่าคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของกลุ่มโรงเรียนเชียงคานพระพุทธรบาท สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาน่าน เขต 2 จำนวน 75 คน เป็นกรรมการภายในสถานศึกษา จำนวน 23 คน คิดเป็นร้อยละ 30.66 เป็นกรรมการภายนอกสถานศึกษา จำนวน 52 คน คิดเป็น ร้อยละ 69.34 ส่วนใหญ่เป็นคณะกรรมการจากสถานศึกษาขนาดเล็ก จำนวน 60 คน คิดเป็นร้อยละ 80.00 รองลงมาคือ คณะกรรมการจากสถานศึกษาขนาดกลาง จำนวน 15 คน คิดเป็น ร้อยละ 20.00 ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 จำนวนและร้อยละ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามสถานภาพ

สถานภาพ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1.กรรมการภายในสถานศึกษา	23	30.66
2.กรรมการภายนอกสถานศึกษา	52	69.34
รวม	75	100

วัตถุประสงค์ที่ 2 ผลการวิจัยพบว่าคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของกลุ่มโรงเรียนเชียงคานพระพุทธรบาท สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาน่าน เขต 2 มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาโดยรวมทั้ง 4 ด้าน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.32$) ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)ระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของกลุ่มโรงเรียนเชียงคานพระพุทธรบาท สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาน่าน เขต 2 โดยรวมทั้ง 4 ด้าน

การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านวิชาการ	4.25	0.71	มาก
2. ด้านงบประมาณ	4.30	0.78	มาก
3. ด้านการบริหารงานบุคคล	4.27	0.72	มาก
4. ด้านการบริหารทั่วไป	4.46	0.62	มาก
รวม	4.32	0.71	มาก

จากตารางที่ 2 การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของกลุ่มโรงเรียนเชียงคานพระพุทธรบาท สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาน่าน เขต 2 มีค่าเฉลี่ยรวมทุกด้านมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับ มาก ($\bar{X}=4.32$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านจะเห็นว่าระดับ การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ด้านการบริหารทั่วไปจะมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดคือ ($\bar{X}= 4.46$) รองลงมาได้แก่ด้านงบประมาณ ($\bar{X}=4.30$) ด้านการบริหารงานบุคคล ($\bar{X}=4.27$) และด้านวิชาการ ($\bar{X}=4.25$)

ตารางที่ 3 แสดงการเปรียบเทียบ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของกลุ่มโรงเรียนเชียงคานพระพุทธรบาท สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาน่าน เขต 2 จำแนกตามสถานภาพของคณะกรรมการสถานศึกษา

การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน	สถานภาพของคณะกรรมการ				t	p
	คณะกรรมการ ภายในสถานศึกษา		คณะกรรมการ ภายนอกสถานศึกษา			
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	2.08	0.04
ด้านวิชาการ	4.33	0.44	4.22	0.54		
ด้านงบประมาณ	4.40	0.54	4.25	0.64		
ด้านการบริหารงานบุคคล	4.40	0.56	4.21	0.59		
การบริหารทั่วไป	4.52	0.41	4.43	0.50		
รวม 4 ด้าน	4.41	0.08	4.28	0.10		

*P<.05

จากตารางที่ 3 พบว่าการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของกลุ่มโรงเรียนเชียงคานพระพุทธรบาท สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาน่าน เขต 2 โดยรวมทั้ง 4 ด้าน คณะกรรมการภายในสถานศึกษามีส่วนร่วมสูงกว่าคณะกรรมการภายนอกสถานศึกษา ซึ่งแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 4 แสดงการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของกลุ่มโรงเรียนเชียงคานพระพุทธรบาท สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาน่าน เขต 2 จำแนกตามขนาดของสถานศึกษา

การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน	ขนาดของสถานศึกษา				t	p
	ขนาดเล็ก		ขนาดกลาง			
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	0.47	0.34
ด้านวิชาการ	4.20	0.44	4.40	0.50		
ด้านงบประมาณ	4.30	0.50	4.30	0.50		
ด้านการบริหารงานบุคคล	4.60	0.54	4.40	0.50		
การบริหารทั่วไป	4.60	0.44	4.40	0.50		
รวม 4 ด้าน	4.43	0.21	4.38	0. 50		

*P<.05

จากตารางที่ 4 พบว่าการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของกลุ่มโรงเรียนเชียงคาน พระพุทธรบาท สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาน่าน เขต 2 โดยรวมทั้ง 4 ด้าน การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขนาดเล็ก และสถานศึกษาขนาดกลาง ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

วัตถุประสงค์ที่ 3 ผลการวิจัยพบว่าข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของกลุ่มโรงเรียน เชียงदानพระพุทธรบาท สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 2 ดังนี้

รายการ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1. ควรมีการเข้าร่วมประชุมวางแผนการพัฒนาสถานศึกษาเพื่อรับฟัง คำชี้แจง เกี่ยวกับภารกิจของคณะกรรมการที่ได้รับมอบหมาย	48	64.00
2. ควรมีการประชุมร่วมกับกลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษา เพื่อเสริมทักษะการปฏิบัติงาน และเสนอความคิดเห็นเกี่ยวกับ การปฏิบัติงานพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษาร่วมกัน	30	40.00
3.ควรมีการสร้างความร่วมมือกับหน่วยงานหรือองค์กรต่างๆ เพื่อจัดหา และสนับสนุนให้สถานศึกษาใช้สื่อเทคโนโลยีที่ทันสมัยในการจัด การเรียนการสอนที่ทันสมัย	29	38.67
4.ควรมีการติดตามประเมินผลการพัฒนาสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง	28	37.34
5.ควรมีการแนะแนวการศึกษาต่อตามความถนัดและความสนใจของนักเรียน	20	26.67

อภิปรายผลการวิจัย

การศึกษาการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของกลุ่มโรงเรียนเชียงदानพระพุทธรบาท สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 2 มีข้อค้นพบสามารถนำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

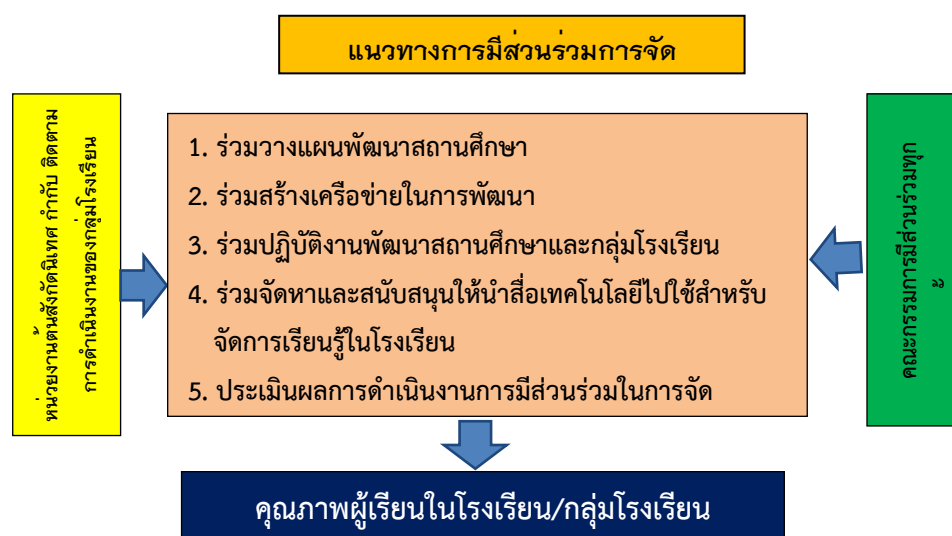
1. คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของกลุ่มโรงเรียนเชียงदानพระพุทธรบาท มีความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของกลุ่มโรงเรียน โดยรวมทั้ง 4 ด้าน อยู่ในระดับมาก ที่เป็นดังนี้ เพราะคณะกรรมการสถานศึกษาของกลุ่มโรงเรียนรับรู้และเข้าใจสภาพของโรงเรียนในกลุ่มโรงเรียนเป็นอย่างดี มีการประชุมวางแผนร่วมกันในการพัฒนาโรงเรียนอย่างเป็นระบบ สอดคล้องกับที่คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (2553) ได้สรุปไว้ว่า การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร การปรึกษาหารือ การประชุมรับฟังความคิดเห็น ซึ่งการประชุมรับฟังความคิดเห็นมีวัตถุประสงค์ เพื่อให้ประชาชนและฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับโครงการหรือกิจกรรม และผู้มีอำนาจตัดสินใจในการทำโครงการหรือกิจกรรมนั้นได้ใช้เวทีสาธารณะในการทำความเข้าใจ และค้นหาเหตุผลที่จะดำเนินโครงการ หรือกิจกรรมในพื้นที่นั้นหรือไม่ การประชุมรับฟังความคิดเห็นมีหลายรูปแบบ เพื่อรวมหลาย ๆ ชุมชนในคราวเดียวกัน ในกรณีที่มีหลายชุมชนได้รับผลกระทบ รวมทั้งได้รับเลือกในฐานะที่เป็นตัวแทนขององค์กรที่ทำหน้าที่เป็นตัวแทนประชาชนในพื้นที่ซึ่ง

ประชาชนจะมีบทบาท ซึ่งการตัดสินใจได้เพียงใดนั้นขึ้นอยู่กับองค์ประกอบของคณะกรรมการพิเศษนั้น ๆ ว่าจะมีการวางน้ำหนักของประชาชนไว้เพียงใด

2. การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการภายในสถานศึกษา และคณะกรรมการภายนอกสถานศึกษาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้เป็นเพราะโรงเรียนในกลุ่มโรงเรียนเชียงคานพระพุทธรบาท ส่วนมากเป็นโรงเรียนขนาดเล็กที่มีกระบวนการดำเนินงานตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการในลักษณะเดียวกันทั้งกลุ่มโรงเรียน ซึ่งเป็นไปตามอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษา ขั้นพื้นฐาน ตามมาตรา 38 แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ.2546 รวมทั้งอำนาจหน้าที่การบริหารงานบุคคลที่จะเกิดขึ้นตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบบริหารราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา สอดคล้องกับงานวิจัยของ พิกิริ แก้วนวล (2560) ที่ได้ศึกษาวิจัยการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการบริหารงานโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดปัตตานี พบว่าการมีส่วนร่วมในการบริหารงานโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา โดยรวมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดย คณะกรรมการสถานศึกษาที่มีอายุ และระยะเวลาในการเป็นคณะกรรมการสถานศึกษาที่ต่างกัน มีส่วนร่วมในการบริหารงานโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา โดยรวมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ยกเว้นคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีส่วนร่วมในการบริหารงานโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

3. ข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานกลุ่มโรงเรียนเชียงคานพระพุทธรบาท ในรายการแรก คือการเข้าร่วมประชุมวางแผนการพัฒนสถานศึกษาเพื่อรับฟัง คำชี้แจง เกี่ยวกับภารกิจของคณะกรรมการที่ได้รับมอบหมาย และรองลงมาคือการประชุมร่วมกับกลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาเพื่อเสริมทักษะการปฏิบัติงาน และเสนอความคิดเห็นเกี่ยวกับการปฏิบัติงานพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษาร่วมกัน รวมทั้งการสร้างความร่วมมือกับหน่วยงานหรือองค์กรต่างๆ เพื่อจัดหาและสนับสนุนให้สถานศึกษาใช้สื่อเทคโนโลยีที่ทันสมัยในการจัดการเรียนการสอนที่ทันสมัย แสดงให้เห็นว่าคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของกลุ่มโรงเรียน มีความสนใจ เอาใจใส่กับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาของโรงเรียนเป็นอย่างมาก

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

ภาพที่ 2 แสดงแนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษา

ขั้นพื้นฐาน กลุ่มโรงเรียนเชียงคานพระพุทธรบาท

แนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานกลุ่มโรงเรียนเชียงคานพระพุทธรบาท มีข้อค้นพบที่สามารถเป็นแนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการ ดังนี้

- 1) การเข้าร่วมประชุมวางแผนการพัฒนาสถานศึกษาเพื่อรับฟัง คำชี้แจง เกี่ยวกับการกิจของคณะกรรมการที่ได้รับมอบหมาย
- 2) การประชุมร่วมกับกลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาเพื่อเสริมทักษะการปฏิบัติงาน
- 3) การเสนอความคิดเห็นเกี่ยวกับการปฏิบัติงานพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษาร่วมกัน
- 4) การสร้างความร่วมมือกับหน่วยงานหรือองค์กรต่าง ๆ ในพื้นที่เพื่อจัดหาและสนับสนุนให้สถานศึกษา ใช้สื่อเทคโนโลยีที่ทันสมัยในการจัดการเรียนการสอนที่ทันสมัย
- 5) การติดตามประเมินผลการพัฒนาสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง

ซึ่งแสดงให้เห็นว่าคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของกลุ่มโรงเรียน มีความสนใจ เอาใจใส่กับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาของโรงเรียนเป็นอย่างมากทุกชั้นตอน

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการบริหารทั่วไป ดังนั้น คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานกลุ่มโรงเรียนเชียงคานพระพุทธรบาท สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาน่าน เขต 2

และผู้บริหารสถานศึกษา ต้องรักษาไว้ในส่วนที่ได้อยู่แล้ว คือการสนับสนุนทุนการศึกษา และแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นแก่สถานศึกษา และส่งเสริมสนับสนุนในการจัดบรรยากาศ การสร้างสิ่งแวดล้อมที่ดีให้สถานศึกษา

1.2 ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านวิชาการ ดังนั้น คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานกลุ่มโรงเรียนเชียงคานพระพุทธรบาท สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 2 และผู้บริหารสถานศึกษา ควรส่งเสริมและประชาสัมพันธ์ให้คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานรู้จักบทบาทสิทธิและหน้าที่ของตนเองตามรัฐธรรมนูญ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยถือหลักการบริหารการศึกษา เพื่อให้คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานส่งเสริมสนับสนุนในการจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม กระบวนการเรียนรู้ แหล่งเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ฯลฯ เพื่อการปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง รับทราบ และให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดระบบและการดำเนินการตามระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย

2.1 ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในด้านปัจจัยที่เอื้อต่อการพัฒนาสู่ความเป็นเลิศในเขตพื้นที่การศึกษาอื่น ๆ ต่อไป

2.2 ควรมีการวิจัยเชิงคุณภาพเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 2 เพื่อเจาะลึกถึงสาเหตุการแก้ไขปัญหาและปัจจัยต่าง ๆ ที่นำไปสู่ความสำเร็จของการปฏิบัติงานของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 2

เอกสารอ้างอิง

- กัลยา วาณิชขัญชา. (2546). *การใช้ SPSS for Windows ในการวิเคราะห์ข้อมูล*. (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. (2553). *การสร้างเครือข่ายและการมีส่วนร่วม*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วรวิทย์ ต๊ะคำวรรณ. (2558). การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาลำปาง เขต 1. รายงานสืบเนื่องจากการประชุมสัมมนาวิชาการนำเสนองานวิจัยระดับชาติและนานาชาติ เครือข่ายบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏภาคเหนือ ครั้งที่ 15, 1221
- บุญชม ศรีสะอาด. (2553). *การวิจัยเบื้องต้น*. (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- พิทรี แก้วนวล. (2560). *การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการบริหารงานโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดปัตตานี (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต)*. มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

- สมชาย วรกิจเกษมสกุล. (2553). *ระเบียบวิธีการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). อุดรธานี: อักษรศิลป์การพิมพ์.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2547). *คู่มือการปฏิบัติงานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน*. กรุงเทพฯ: การศาสนา.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาน่าน เขต 2. (2559). *รายงานผลการนิเทศติดตาม และประเมินผล การจัดการศึกษา ปี 2559*. (เอกสารอัดสำเนา)
- สำนักติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ. (2562). *คู่มือการดำเนินงานของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัด สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2562*. กรุงเทพฯ: แมทซ์พอยท์.

ความสัมพันธ์ระหว่างทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 กับการบริหารงาน
วิชาการในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

กาญจนบุรี เขต 3

The Relationship Between School Administration Skills in The
21st Century And Academic Administration In Schools
Under Kanchanaburi Primary Educational
Service Area Office 3

ธีระพงษ์ เจริญศิริ¹, มิตรภาณี พุ่มกล่อม² และ พงษ์ศักดิ์ รวมชมรัตน์³

Thirapong Charoensiri¹, Mitparnee Pumklom² and Pongsak Ruamchomrat³

^{1,2,3}คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี

^{1,2,3}Faculty of Education, Kanchanaburi Rajabhat University, Thailand.

E-mail: ¹Thirapongnut@gmail.com

Received September 3, 2021; Revised October 4, 2021; Accepted October 18, 2021

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้เป็นการศึกษาทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 การบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 กับการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 3 ตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ครูผู้สอนจำนวน 289 คน ใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิจำแนกตามพื้นที่จัดการศึกษา เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า มีค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา ระหว่าง 0.67-1.00 ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.97 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน กำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ผลการวิจัยพบว่า

1. ทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 โดยภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก พิจารณาเป็นรายด้านพบว่าปฏิบัติอยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงตามลำดับ คือ ทักษะการสื่อสาร ($\bar{X}=3.71$) รองลงมาคือ ทักษะการแก้ปัญหา ($\bar{X}=3.70$) ทักษะการตัดสินใจ ($\bar{X}=3.70$) ทักษะการใช้เทคโนโลยี ($\bar{X}=3.63$) ทักษะการกระตุ้นใจ ($\bar{X}=3.60$) และทักษะการทำงานเป็นทีม ($\bar{X}=3.54$)

2. การบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา ในภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก พิจารณาเป็นรายด้านพบว่าปฏิบัติอยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงตามลำดับ คือ การวัดผล ประเมินผล และเทียบโอนผลการเรียน ($\bar{X}=3.71$) รองลงมา คือ ด้านการพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ($\bar{X}=3.71$) การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ($\bar{X}=3.71$) การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ ($\bar{X}=3.71$) การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ($\bar{X}=3.68$) การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ($\bar{X}=3.68$) และการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา ($\bar{X}=3.59$)

3. ความสัมพันธ์ระหว่างทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 กับการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์กันทางบวกอยู่ในระดับสูงมาก ($r=0.92$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

คำสำคัญ: ความสัมพันธ์; ทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21; การบริหารงานวิชาการ

Abstract

The purpose of this study was to examine 21st century administration, academic administration in schools, and the relationship between 21st-century administration and academic administration in schools in Kanchanaburi Primary Education Service Area Office 3. The sample consisted of 289 school teachers who were selected using stratified random sampling according to the study area. The research instrument was a questionnaire with 5-point rating scales with content validity of 0.67–1.00 and reliability of 0.97. The statistics used for data analysis were percentage, mean, standard deviation, and Pearson's correlation coefficient. The statistical significance level was 0.01.

The research findings were as follows:

1. Administration in the 21st century under Kanchanaburi Primary Education Service Area Office 3, overall and in each aspect, was at a high level, sorted from highest to lowest score, namely, communication skills, problem-solving skills, decision-making skills, technical skills, motivational skills, and teamwork skills.

2. Academic management in the schools of Kanchanaburi Primary Education Service Area Office 3, overall, it was a very high level on each side and found out there was a very high level of operation. The ranking average was a measure of the results and comparison, the development of media, innovation, and technology for education, the development of quality assurance system for the institution, the development of learning resources, the development of an institution's curriculum, and the development of learning and research for education.

3. the relationship between school administration in the 21st century and academic administration in schools under Kanchanaburi Primary Education Service Area Office 3, in general, there was a statistically significant positive correlation at a high level.

Keywords: Relationship; Administration Skills In The 21st Century; Academic Administration

บทนำ

ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561–2580) เป็นยุทธศาสตร์ชาติดั้งแรกของประเทศไทย ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (พ.ศ. 2560) โดยยุทธศาสตร์ชาติด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพมนุษย์ มีเป้าหมายในการพัฒนาที่สำคัญคือเพื่อพัฒนาคนในทุกมิติและในทุกช่วงวัย ให้เป็นคนดี เก่ง และมีคุณภาพ โดยมีประเด็นที่สำคัญในด้านการศึกษา คือ การปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ ที่ตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 การตระหนักถึงพหุปัญญาของมนุษย์ที่หลากหลาย การเสริมสร้างให้คนไทยมีสุขภาพะที่ดี ครอบคลุมทั้งกาย ใจ สติปัญญาและสังคม การสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์การสร้างคุณค่าทางสังคมและพัฒนาประเทศ จึงเป็นหน้าที่ของผู้ที่เกี่ยวข้องด้านการศึกษาที่จะร่วมมือแก้ไขปัญหและพัฒนาการศึกษาของประเทศไทย ส่งผลให้ผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ที่จะมาบริหารสถานศึกษาของตนเพื่อตอบสนองเป้าหมายยุทธศาสตร์ชาติ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2561)

จากผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านพื้นฐานในปีการศึกษา 2554–2556 ทำให้เห็นว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนมีมาตรฐานที่ต่ำลง สะท้อนให้เห็นถึงคุณภาพของงานวิชาการในสถานศึกษา ผู้บริหารควรตระหนักถึงปัญหาดังกล่าวเพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนอย่างแท้จริง เพื่อให้บรรลุตามเป้าหมายตามนโยบายทางการศึกษาของประเทศ (สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ, 2556) เมื่อพิจารณาจำแนกตามรายสาระพบว่า วิชาภาษาไทย สาระที่มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด คือ การฟัง การดูและการพูด สาระที่มีคะแนนเฉลี่ยต่ำสุด คือ หลักการใช้ภาษาไทยวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สาระที่มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด คือ ศาสนา สาระที่มีคะแนนเฉลี่ยต่ำสุด คือ ประวัติศาสตร์ วิชาภาษาอังกฤษ สาระที่มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด คือ ภาษากับความสัมพันธ์กับกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น สาระที่มีคะแนนเฉลี่ยต่ำสุด คือ ภาษากับความสัมพันธ์กับชุมชน วิชาคณิตศาสตร์ สาระที่มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด คือ บรูณาการ สาระที่มีคะแนนเฉลี่ยต่ำสุด คือ สถิติและความน่าจะเป็น วิชาวิทยาศาสตร์ สาระที่มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด คือ เทคโนโลยี สาระที่มีคะแนนเฉลี่ยต่ำสุด คือ วิทยาศาสตร์กายภาพ ทำให้ผู้บริหารสถานศึกษาต้องปรับปรุงเปลี่ยนแปลงการบริหารงานวิชาการให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นเพื่อให้บรรลุตามเป้าหมายตามนโยบายทางการศึกษาของประเทศ (สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ, 2564)

จากข้อมูลดังกล่าวผลการทดสอบในปีการศึกษาที่ผ่านมา ผู้บริหารสถานศึกษาต้องวิเคราะห์หาสาเหตุและกำหนดแนวทางการยกระดับคุณภาพผู้เรียนที่สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษาในแต่ละระดับ เพื่อการพัฒนา รูปแบบและนวัตกรรมในการจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานและการวัดประเมินผลในศตวรรษที่ 21 ผู้บริหารต้องนำทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 มาพัฒนาศักยภาพครูผู้สอนและบุคลากรทางการศึกษาในทุกด้าน เช่น ด้านวิชาการที่มีความสำคัญเป็นอย่างมากเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2562) บทความนี้นำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 กับการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 3 เพื่อเป็นแนวทางการบริหารการศึกษายุคใหม่ของผู้บริหารสถานศึกษา ผู้บริหารสามารถนำความรู้ความชำนาญมาปฏิบัติงานด้านต่าง ๆ ทางการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ โดยผ่านกระบวนการบริหารอย่างเป็นระบบเพื่อพัฒนาสถานศึกษาให้มีความทันสมัยเหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงของโลก

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 3 ของผู้บริหารสถานศึกษา
2. เพื่อศึกษาการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 3 ของผู้บริหารสถานศึกษา
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 กับการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 3 ของผู้บริหารสถานศึกษา

สมมติฐานการวิจัย

ทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 กับการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 3 มีความสัมพันธ์กันทางบวก

การทบทวนวรรณกรรม

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 กับการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 3 ของผู้บริหารสถานศึกษา โดยผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังนี้

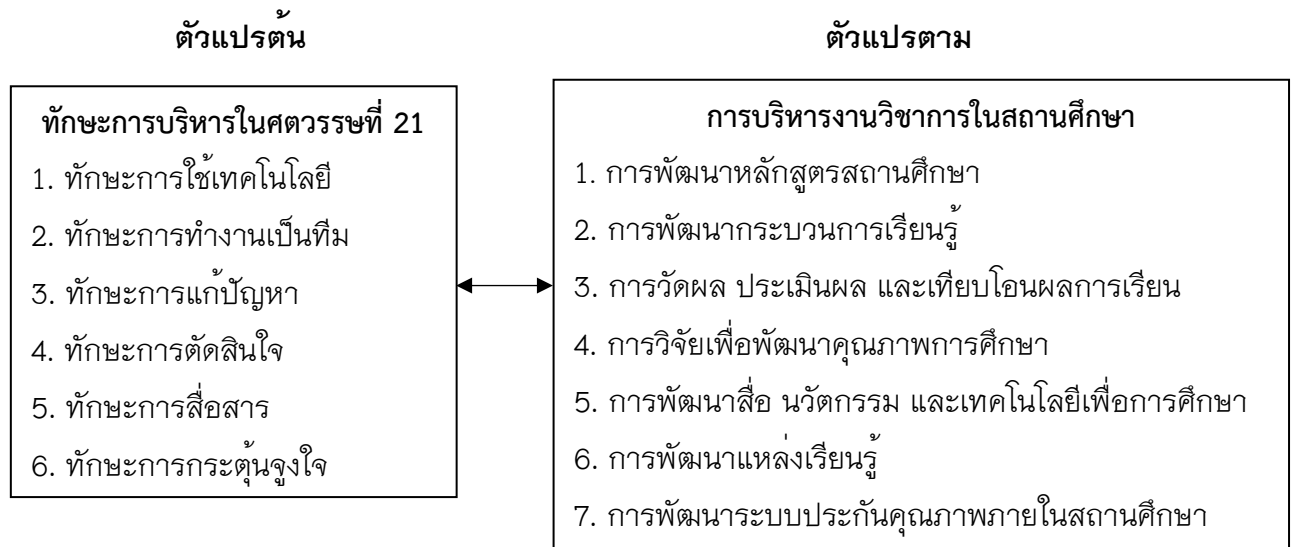
1. แนวคิดและหลักการเกี่ยวกับทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ตามแนวคิดของวิจารณ์ พานิช (2555) ประกอบด้วย 6 ด้าน ได้แก่ 1) ทักษะด้านเทคโนโลยี 2) ทักษะการทำงานเป็นทีม 3) ทักษะการแก้ปัญหา 4) ทักษะการตัดสินใจ 5) ทักษะด้านการสื่อสาร 6) ทักษะการกระตุ้นจิตใจ

2. แนวคิดและหลักการเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา ตามแนวคิดของ กระทรวงศึกษาธิการ (2552) ประกอบด้วย 7 ด้าน ได้แก่ 1) การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา 2) การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ 3) การวัดผล ประเมินผล และเทียบโอนผลการเรียน 4) การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา 5) การพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา 6) การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ 7) การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา

ทักษะการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ถือเป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการจะนำความสำเร็จมาสู่สถานศึกษาผ่านการบริหารงานอย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะการจัดการศึกษาที่เน้นคุณภาพการทำให้ผู้เรียนมีความรู้ มีคุณธรรมจริยธรรม มีค่านิยมที่พึงประสงค์สามารถใช้ชีวิตอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข ส่วนการการบริหารงานวิชาการถือเป็นงานสำคัญของผู้บริหารสถานศึกษาที่ควรปรับปรุงคุณภาพการเรียนการสอนให้ทันสมัยพร้อมต่อการเปลี่ยนแปลงในสังคมยุคปัจจุบัน

กรอบแนวคิดการวิจัย

งานวิจัยนี้ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัยเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 กับการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 3 ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษากรอบแนวคิดทักษะการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของวิจารณ์ พานิช (2555) ประกอบด้วย 6 ด้าน ได้แก่ ทักษะการใช้เทคโนโลยี ทักษะการทำงานเป็นทีม ทักษะการแก้ปัญหา ทักษะการตัดสินใจ ทักษะการสื่อสารและทักษะการกระตุ้นจิตใจ สำหรับการบริหารงานวิชาการผู้วิจัยใช้กรอบแนวคิดของกระทรวงศึกษาธิการ (2552) ประกอบด้วย 7 ด้าน ได้แก่ การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ การวัดผล ประเมินผลและเทียบโอนผลการเรียน การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา การพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา การพัฒนาแหล่งเรียนรู้และการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา โดยมีรายละเอียดดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

งานวิจัยนี้ผู้วิจัยได้กำหนดพื้นที่วิจัย คือ สถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 3 ประกอบด้วย อำเภอไทรโยค อำเภอทองผาภูมิ และอำเภอสังขละบุรี มีโรงเรียนในสังกัด จำนวน 80 โรงเรียน และมีจำนวนครูผู้สอน จำนวน 1,152 คน ซึ่งผู้วิจัยกำหนดจำนวนกลุ่มตัวอย่างตามตารางเคร์จซี่ และมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970) ได้จำนวน 289 คน โดยการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิ (stratified sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามเพื่อการวิจัย เรื่องความสัมพันธ์ระหว่างทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 กับการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 3

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถาม ผู้วิจัยได้ดำเนินการรวบรวมข้อมูลตามลำดับดังนี้

1) ออกหนังสือขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากสำนักบัณฑิตงานศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรีถึงผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 3 เพื่อให้ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูล

2) ผู้วิจัยดำเนินการส่งแบบสอบถามทางออนไลน์ และประสานงานทางโทรศัพท์ในการติดตามเก็บแบบสอบถามจากผู้ตอบแบบสอบถามโดยตนเอง โดยผู้วิจัยส่งแบบสอบถามไปยังโรงเรียนเพื่อแจกให้กับครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 3 ในโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างจำนวน 289 ชุด โดนกำหนดเวลาในการตอบแบบสอบถามและส่งคืนให้ผู้วิจัย 7 -15 วัน ทางออนไลน์และผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลเอง

การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถาม การวิเคราะห์ข้อมูลสำหรับการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล ดังต่อไปนี้ 1) นำแบบสอบถามที่ได้รับตอบคืนจากครูผู้สอนในสถานศึกษา

สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 3 มาตรวจสอบความถูกต้องและมีความสมบูรณ์ในการตอบ 2) นำข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามทั้งหมดมาจัดระเบียบข้อมูล ลงรหัส และทำการวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป 3) วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์โดยการแจกแจงความถี่ (frequency) และร้อยละ (percentage) 4) วิเคราะห์ทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 และการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 3 วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าเฉลี่ย (mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation หรือ S.D.) จำแนกเป็นรายข้อ รายด้าน และรวมทุกด้าน โดยใช้เกณฑ์การแปลความหมายของเบสต์ (Best, 1981) 5) การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 กับการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 3 ด้วยการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's product moment correlation coefficient) โดยกำหนดเกณฑ์การแปลความหมายของค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ ดังนี้ (ชูศรี วงศ์รัตน์, 2544)

ผลการวิจัย

การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 กับการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 3 ผลการวิจัยพบว่า

ตารางที่ 1 ทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 3 โดยภาพรวม

ทักษะการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21	$\bar{X}$	S.D.	ระดับการปฏิบัติ
1. ด้านทักษะการใช้เทคโนโลยี	3.63	0.59	มาก
2. ด้านทักษะการทำงานเป็นทีม	3.54	0.60	มาก
3. ด้านทักษะการแก้ปัญหา	3.70	0.56	มาก
4. ด้านทักษะการตัดสินใจ	3.70	0.58	มาก
5. ด้านทักษะการสื่อสาร	3.71	0.57	มาก
6. ด้านทักษะการกระตุ้นจิตใจ	3.60	0.58	มาก
รวมเฉลี่ย	3.65	0.52	มาก

ผลการวิเคราะห์ทักษะการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 3 โดยภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.65$, S.D.=0.52) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ย คือ ด้านทักษะการสื่อสาร ($\bar{X}=3.71$, S.D. =0.57) รองลงมา คือ ด้านทักษะการแก้ปัญหา

($\bar{X}=3.70$, S.D.=0.56) ด้านทักษะการตัดสินใจ ($\bar{X}=3.70$, S.D.=0.58) ด้านทักษะการใช้เทคโนโลยี ($\bar{X}=3.63$, S.D.=0.59) ด้านทักษะการกระตุ้นใจ ($\bar{X}=3.60$, S.D.=0.58) และด้านทักษะการทำงานเป็นทีม ($\bar{X}=3.54$, S.D.=0.60)

ตารางที่ 2 การบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กาญจนบุรี เขต 3 โดยภาพรวม

การบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ การปฏิบัติ
1. การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา	3.68	0.53	มาก
2. การพัฒนากระบวนการเรียนรู้	3.68	0.53	มาก
3. การวัดผล ประเมินผล และเทียบโอนผลการเรียน	3.71	0.53	มาก
4. การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา	3.59	0.56	มาก
5. การพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา	3.71	0.53	มาก
6. การพัฒนาแหล่งเรียนรู้	3.71	0.58	มาก
7. การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา	3.71	0.53	มาก
รวมเฉลี่ย	3.67	0.50	มาก

ผลการวิเคราะห์ การบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กาญจนบุรี เขต 3 โดยภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.67$, S.D.=0.50) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ย คือ การวัดผล ประเมินผล และเทียบโอนผลการเรียน ($\bar{X}=3.71$ S.D.=0.53) การพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและ เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ($\bar{X}=3.71$ S.D.=0.53) การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ($\bar{X}=3.71$ S.D.=0.53) รองลงมา คือ การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ ($\bar{X}=3.71$ S.D.=0.58) การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ($\bar{X}=3.68$ S.D.=0.53) การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ($\bar{X}=3.68$ S.D.=0.53) และการวิจัย เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา ($\bar{X}=3.59$, S.D.=0.56)

ตารางที่ 3 ค่าสัมประสิทธิ์สหความสัมพันธ์ระหว่างทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 กับการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 3

ทักษะการบริหาร สถานศึกษาใน ศตวรรษที่ 21	สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r)							
	การบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา							
	y_1	y_2	y_3	y_4	y_5	y_6	y_7	$y_{รวม}$
X_1	0.74**	0.74**	0.76**	0.74**	0.77**	0.79**	0.77**	0.85**
X_2	0.73**	0.71**	0.73**	0.72**	0.74**	0.72**	0.74**	0.80**
X_3	0.76**	0.72**	0.76**	0.73**	0.74**	0.74**	0.74**	0.81**
X_4	0.78**	0.74**	0.76**	0.73**	0.75**	0.75**	0.75**	0.83**
X_5	0.80**	0.80**	0.79**	0.72**	0.75**	0.74**	0.75**	0.84**
X_6	0.76**	0.74**	0.76**	0.74**	0.77**	0.75**	0.77**	0.83**
$X_{รวม}$	0.86**	0.83**	0.85**	0.82**	0.84**	0.84**	0.84**	0.92**

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

ผลการวิเคราะห์พบว่าความสัมพันธ์ระหว่างทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 กับการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 3 โดยภาพรวม มีความสัมพันธ์กันทางบวกอยู่ในระดับสูงมาก ($r=0.92$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านของทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 กับการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาพบว่ามีความสัมพันธ์ทางบวก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ทุกด้านอยู่ในระดับสูงเรียงลำดับค่าความสัมพันธ์จากมากไปหาน้อย คือ การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ($r=0.86$) รองลงมา คือ การวัดผล ประเมินผล และเทียบโอนผลการเรียน ($r=0.85$) การพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีทางการศึกษา ($r=0.84$) การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ ($r=0.84$) การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ($r=0.84$) การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ($r=0.83$) และการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา ($r=0.82$)

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัยเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 กับการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 3 สามารถอภิปรายผลการวิจัย ดังนี้

1. ทักษะการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 3 โดยภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ย คือ ด้านทักษะการสื่อสาร ($\bar{X}=3.71$) รองลงมา คือ ด้านทักษะการแก้ปัญหา ($\bar{X}=3.70$, S.D.=0.56) ด้านทักษะการตัดสินใจ ($\bar{X}=3.70$, S.D.=0.58) ด้านทักษะการใช้เทคโนโลยี ($\bar{X}=3.63$) ด้านทักษะการกระตุ้นจิตใจ ($\bar{X}=3.60$) และด้านทักษะการทำงานเป็นทีม ($\bar{X}=3.54$) ตามลำดับ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ผู้บริหารสถานศึกษาได้นำทักษะต่าง ๆ มาประยุกต์ใช้ในการบริหารสถานศึกษามีการตรวจสอบ ปรับปรุง ส่งเสริม และพัฒนาส่งผลโดยตรงต่อการจัดการศึกษาในสถานศึกษาที่มีความหลากหลายของผู้เรียน ทำให้การจัดการศึกษามีผลสัมฤทธิ์บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังที่ ชัยยนต์ เพาพาน (2559) กล่าวว่า การจัดการศึกษาให้มีคุณภาพผู้บริหารสถานศึกษาในยุคใหม่ในศตวรรษที่ 21 จึงต้องมีความรู้ความสามารถ ทักษะและประสบการณ์ทางการบริหาร การศึกษาเพื่อพัฒนาการศึกษาให้ทันสมัยเหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงของโลกมีทักษะและบทบาทในการบริหารการเปลี่ยนแปลงให้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ การใช้ข้อมูลและสารสนเทศเพื่อใช้กำหนด ยุทธศาสตร์และนำไปสู่การปฏิบัติในอนาคต สอดคล้องกับงานวิจัยของ บุญส่ง กรุงเทพฯ (2561) ได้ศึกษาทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3 พบว่า โดยรวมปฏิบัติอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของ ปัทมา ประทุมสุวรรณ (2562) ได้ศึกษาทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2 พบว่า โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของ แพรดาว สอนองพันธ์ (2557) ได้ศึกษาทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์ เขต 3 พบว่า ค่าเฉลี่ยโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากเช่นกัน

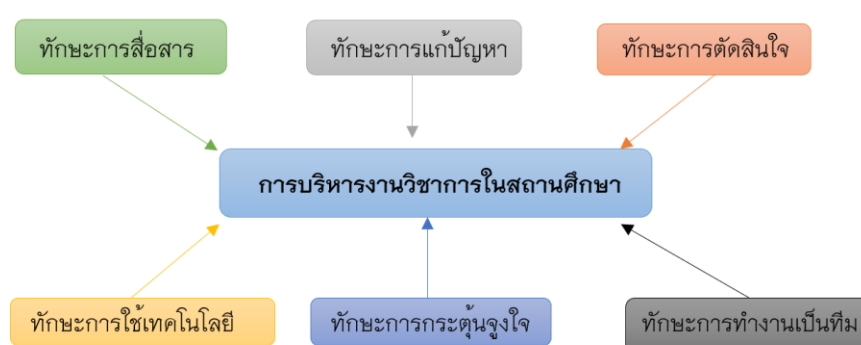
2. การบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 3 ในภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ย คือ การวัดผล ประเมินผล และเทียบโอนผลการเรียน ($\bar{X}=3.71$, S.D.=0.53) รองลงมา คือ การพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ($\bar{X}=3.71$, S.D.=0.53) การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ($\bar{X}=3.71$, S.D.=0.53) การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ ($\bar{X}=3.71$, S.D.=0.58) การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ($\bar{X}=3.68$, S.D.=0.53) การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ($\bar{X}=3.68$, S.D.=0.53) และการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา ($\bar{X}=3.59$) ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าผู้บริหารสถานศึกษาได้ตระหนักถึงความสำคัญของการบริหารงานวิชาการ มีการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักสูตร ปรับปรุง พัฒนาการเรียนการสอนให้ได้ผลดีมีความทันสมัยกับยุคปัจจุบัน ซึ่งถือได้ว่างานวิชาการเป็นหัวใจหลักของสถานศึกษา ทำให้ผลของการพัฒนา ปรับปรุงการบริหารงานวิชาการนั้นมีประสิทธิภาพเป็นไปตามมาตรฐานและเกิดประโยชน์

แก่นักเรียนสูงสุด เป็นเครื่องชี้วัดถึงความสำเร็จและความสามารถในการบริหารสถานศึกษา ดังที่ สัมมา รณิธย์ (2560) กล่าวว่า การบริหารงานวิชาการ คือ การจัดการหลักสูตรและแผนการเรียนรู้ ประกอบด้วยการวิเคราะห์และจัดทำหลักสูตร การจัดทำแผนการเรียนรู้ และการวางแผนการดำเนินงาน การจัดการเรียนการสอนประกอบด้วยการจัดตารางสอน การกำหนดผู้สอน การดำเนินการสอน การจัดกิจกรรมตามหลักสูตรและการจัดกิจกรรมนอกหลักสูตร การจัดหาสื่อ และวัสดุเพื่อการเรียนการสอน ประกอบด้วยการจัดดำเนินการเกี่ยวกับวัสดุ อุปกรณ์ สื่อ ห้องสมุด นวัตกรรม ตลอดจนเทคโนโลยีเพื่อการเรียนการสอน การนิเทศและพัฒนาการเรียนการสอน ประกอบด้วยการติดตามการดำเนินการสอน การวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน การพัฒนาครูและการประชุมวิชาการ การวัด และประเมินผลการเรียนการสอน ประกอบด้วยการวัดและประเมินผล การเรียนของนักเรียน การประเมินผลการสอนของครู การประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุมนศิริ นิชะมะ และภารดี อนันต์นาวิ (2557) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาชลบุรี พบว่า ด้านการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาโดยรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมาก

3. ความสัมพันธ์ระหว่างทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 กับการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 3 โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์กันทางบวกอยู่ในระดับสูงมาก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านของทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 กับการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาพบว่ามีความสัมพันธ์ทางบวก ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐาน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าผู้บริหารสามารถวางแผนเรียงตามลำดับค่าความสัมพันธ์จากมากไปหาน้อย คือ การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ($r=0.86$) รองลงมา คือ การวัดผล ประเมินผลและเทียบโอนผลการเรียน เรียน ($r=0.85$) การพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาเรียน ($r=0.84$) การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ เรียน ($r=0.84$) การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาการเรียน ($r=0.84$) การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ เรียน ($r=0.83$) และการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาการเรียน ($r=0.82$) กำหนดทิศทางการบริการงานวิชาการของสถานศึกษาได้อย่างชัดเจน ผู้บริหารสถานศึกษาได้มีการใช้ทักษะในการบริหารงานโดยส่งเสริมและให้โอกาสผู้ร่วมงานให้มีบทบาทเป็นผู้นำเกี่ยวกับงานที่ได้รับมอบหมาย อีกทั้งผู้บริหารยังส่งเสริมให้บุคลากรมีการนำเสนอความคิดเห็นในการทำงานทำให้มีประสิทธิผลในการบริหารสถานศึกษามากยิ่งขึ้น ดังที่ สมหมาย อ่ำดอนกลอย (2556) กล่าวว่าในการจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ภาระที่สำคัญของผู้บริหารที่จะต้องรับผิดชอบจัดการศึกษาให้ประสิทธิภาพ ซึ่งผู้บริหารจะต้องรู้เท่าทันความเปลี่ยนแปลงพัฒนาตนเองคิดหายุทธศาสตร์ในการบริหารจัดการใหม่ ๆ ปรับเปลี่ยนรูปแบบการทำงานให้ความสำคัญกับความสัมพันธ์ของผู้ปฏิบัติงานในองค์กรและนอกองค์กร ให้ความสำคัญต่อวัฒนธรรมองค์กรที่มุ่งผลลัพธ์ เร่งปรับเปลี่ยนรูปแบบการจัดการเรียนการสอนของครูปรับเปลี่ยนเนื้อหาตาม

หลักสูตรควบคู่ไปกับการพัฒนาทักษะใหม่ ๆ รวมทั้งปรับบทบาทในการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ความสามารถและมีทักษะทัดเทียมเป็นที่ยอมรับของชาติอื่นและสามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุข สอดคล้องกับงานวิจัยของ อธิวัฒน์ พันธุ์รัตน์ (2562) ได้ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 พบว่า เมื่อวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรพยากรณ์กับตัวแปรเกณฑ์มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

สามารถอธิบายได้ดังนี้

ทักษะการสื่อสาร ผู้บริหารสถานศึกษามีวิจารณญาณในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารอย่างมีเหตุผลและสามารถสื่อสารเพื่อส่งสารไปยังผู้รับฟังตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการเพื่อให้ผู้ฟังได้รับสารที่ถูกต้องตามวัตถุประสงค์

ทักษะการแก้ปัญหา ผู้บริหารสถานศึกษามีความสามารถใช้กลยุทธ์ในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น มีการแก้ไขปัญหาอย่างเป็นระบบและมีเหตุผลเพื่อให้บรรลุผลตามวิสัยทัศน์ของสถานศึกษา

ทักษะการตัดสินใจ การบริหารสถานศึกษาที่มีความรอบรู้ มีปัญญาอันชาญฉลาด เพื่อมาใช้ในประกอบการตัดสินใจได้อย่างถูกต้องและมีประสิทธิภาพ

ทักษะการใช้เทคโนโลยี ความสามารถในการบริหารโดยการนำเทคโนโลยี มาสนับสนุนหรือประยุกต์ใช้กับงานในฝ่ายต่างๆได้อย่างเหมาะสม เพื่อสามารถพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้สูงขึ้น

ทักษะการกระตุนใจ ผู้บริหารสถานศึกษามีความสามารถในการสร้างแรงจูงใจเพื่อตอบสนองความต้องการของบุคลากรให้เหมาะสมในการทำงานเพราะแรงจูงใจเป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้การปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นและส่งผลให้องค์กรเติบโตและเจริญก้าวหน้าไปอย่างมั่นคง

ทักษะการทำงานเป็นทีม ความสามารถในการบริหารโดยเป็นตัวกลางหรือผู้ประสานงานที่มีประสิทธิภาพ สามารถสร้างบรรยากาศที่ดีต่อผู้ร่วมงานให้อยากปฏิบัติงานร่วมกันเป็นทีมเพื่อให้บรรลุตามเป้าหมายที่กำหนดไว้

สรุป

บทความนี้ได้สรุปองค์ความรู้ที่ได้รับจากการศึกษาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 กับการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา คือ ทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 จำนวน 6 ด้าน ประกอบด้วย 1) ทักษะการใช้เทคโนโลยี 2) ทักษะการทำงานเป็นทีม 3) ทักษะการแก้ปัญหา 4) ทักษะการตัดสินใจ 5) ทักษะการสื่อสาร 6) ทักษะการกระตุ้นจิตใจ และการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา จำนวน 7 ด้าน ประกอบด้วย 1) การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา 2) การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ 3) การวัดผล ประเมินผล และเทียบโอน ผลการเรียนรู้ 4) การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา 5) การพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยี เพื่อการศึกษา 6) การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ 7) การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายใน สถานศึกษา ซึ่งทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ดังกล่าวมีความสัมพันธ์กับการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

ผลการวิจัยเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 กับการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 3 โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์กันทางบวกอยู่ในระดับสูงมาก ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ผู้บริหารสถานศึกษาควรปรับเปลี่ยนกระบวนการและวิธีในการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการเป็นผู้นำนโยบายลงสู่การปฏิบัติอาจมีการออกแบบการจัดการเรียนรู้และจัดกิจกรรมทางวิชาการให้สอดคล้องกับทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21
2. ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการพัฒนาการปฏิบัติงานที่มุ่งผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนร่วมกับผู้เรียน เครือข่ายผู้ปกครอง ชุมชน ท้องถิ่น และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง เพื่อเสนอแนวทางและเปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมช่วยในการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
3. ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมการสร้างวัฒนธรรมในการปฏิบัติงาน และการทำงานเป็นทีมแก่บุคลากรทางวิชาการให้ตระหนักถึงผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเป็นสำคัญ
4. ผู้บริหารสถานศึกษาควรให้คำแนะนำแก่บุคลากรในสถานศึกษาในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศอย่างเหมาะสม

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

ผลการวิจัยเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 กับการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 3 โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์กันทางบวกอยู่ในระดับสูงมาก ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ควรมีการนำประเด็นที่ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 กับการบริหารงานวิชาการ ไปใช้ประโยชน์สำหรับศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 กับการบริหารงานวิชาการ ของผู้บริหารสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาและมัธยมศึกษาอื่น ๆ ต่อไป

2. ควรศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาและมัธยมศึกษา

3. ควรศึกษาเรื่องทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของสถานศึกษาต่อผู้บริหาร สถานศึกษาตามความคิดเห็นของครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอื่น ๆ

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2552). *คู่มือครูการปฏิบัติงานข้าราชการครู*. กรุงเทพฯ: ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- ชัยยนต์ เพาพาน. (2559). ผู้บริหารสถานศึกษายุคใหม่ในศตวรรษที่ 21. *รายงานการประชุมวิชาการระดับชาติคุรุศาสตร์ ครั้งที่ 1 การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาท้องถิ่นสู่ประชาคมอาเซียน: ทิศทางใหม่ในศตวรรษที่ 21*. กาฬสินธุ์: มหาวิทยาลัยราชภัฏกาฬสินธุ์.
- ชูศรี วงศ์รัตน์. (2544). *เทคนิคการใช้สถิติเพื่อการวิจัย*. (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพฯ: เทพเนรมิตการพิมพ์.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2562). *รายงานประจำปี 2562*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2561). *ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561-2580 (ฉบับย่อ)*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ. (2564). *สรุปผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐานชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2563*. กรุงเทพฯ: สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ.
- สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (องค์การมหาชน). (2556). *มาตรฐานที่ควรปรับปรุงเร่งด่วนของแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จากการทดสอบ O-NET ปีการศึกษา 2556* สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. กรุงเทพฯ: สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (องค์การมหาชน).

- สัมมา รณินิย์. (2560). *หลักทฤษฎีและปฏิบัติการบริหารการศึกษา*. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: ชาวฟ้า.
- สุนทรีรา นิยมมะ และ ภาวดี อนันต์นาวิ. (2557). ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี. *วารสารการบริหารการศึกษา*, 9, 63–73.
- สมหมาย อ่ำดอนกลอย. (2556). บทบาทผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21. *วารสารบัณฑิตศึกษา*, 7(1), 6–7.
- บุญส่ง กรุงชาลี. (2561). *ทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3 (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต)*. มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.
- ปัทมา ประทุมสุวรรณ. (2562). *ทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่ส่งผลต่อประสิทธิผลโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2 (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต)*. มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี.
- ปัทมพร พงษ์เพชร. (2561). *ทักษะผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 2 (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต)*. มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนรินทร์.
- แพรวดาว สมองผัน. (2557). *ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 3 (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต)*. มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- วิจารณ์ พานิช. (2555). *วิธีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์ในศตวรรษที่ 21*. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: ตลาดนัดป๊อปปูลิเคชั่น.
- อธิวัฒน์ พันธุ์รัตน์. (2562). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต)*. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.
- Best, J. W. (1981). *Research in education*. New Jersey: Prentice–Hall.
- Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30, 607–610.

แนวทางพัฒนาการบริหารงานการให้บริการช่วยเหลือเด็กพิการตามแนวคิด
การเตรียมความพร้อมในการเปลี่ยนผ่านสู่ระบบโรงเรียนเรียนร่วม
Approaches for Development of Support Services Management for Students
With Disability Based on Concept of Preparation for Transition to Inclusive
Schools

มนัชญา แก้วอินทรชัย¹ และ สุกัญญา แชมช้อย²

Manatchaya Kaewintharachai¹ and Sukanya Chaemchoy²

^{1,2}คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

^{1,2}Faculty of Education, Chulalongkorn University, Thailand

E-mail: ¹manatchaya.phai@gmail.com, ²sukanya.nu@gmail.com

Received August 7, 2021; Revised August 26, 2021; Accepted October 18, 2021

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารงานการให้บริการช่วยเหลือเด็กพิการ ตามแนวคิดการเตรียมความพร้อมในการเปลี่ยนผ่านสู่ระบบโรงเรียนเรียนร่วม และ 2) เพื่อนำเสนอแนวทางการพัฒนาการบริหารงานการให้บริการช่วยเหลือเด็กพิการตามแนวคิดการเตรียมความพร้อมในการเปลี่ยนผ่านสู่ระบบโรงเรียนเรียนร่วม รูปแบบการวิจัยเป็นแบบผสมวิธี ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง คือ ศูนย์การศึกษาพิเศษ จำนวน 77 ศูนย์สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ เป็นผู้บริหาร จำนวน 54 คน และข้าราชการครู จำนวน 278 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพปัจจุบันอยู่ระดับมาก และสภาพที่พึงประสงค์อยู่ในระดับมาก-มากที่สุด 2) ข้อเสนอแนวทางการพัฒนาการบริหารงานการให้บริการช่วยเหลือเด็กพิการตามแนวความคิดการเปลี่ยนผ่านสู่ระบบโรงเรียนเรียนร่วม คือ (1) การคัดกรองโดยการสังเกต การทดสอบ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เป็นจริง (2) การประเมินความสามารถพื้นฐานทางกายภาพ ใช้ในการจัดทำแผนการจัดการศึกษา IEP (3) การจัดทำแผนให้สอดคล้องกับการพัฒนาการเรียนรู้ (4) เรียนรู้ตามแผน IEP ตามที่ได้จัดทำ IEP ตามความต้องการจำเป็นของแต่ละบุคคล (5) การเรียนรู้ต่าง ๆ โดยคำนึงอายุจริงของผู้เรียนในสถานการณ์ต่าง ๆ (6) ครูควรมีการนิเทศติดตามประเมินผลจากนักวิชาการหัวหน้าฝ่ายบริหารหรืออื่น ๆ เพื่อส่งต่อเด็กไปโรงเรียน

คำสำคัญ: เด็กพิการ; การเตรียมความพร้อม; การบริหาร

Abstract

This research aimed to 1) study the current conditions and desired conditions of administration of disabled children's assistance service in accordance with the concept of preparation for transition to the mainstream school system, and 2) present guidelines on developing administration of disabled children's assistance service in accordance with the concept of preparation for transition to the mainstream school system. Mixed methods were used in the research. The samples were 77 special education centers under the Special Education Bureau, consisting of 54 directors, and 278 government teachers. The instrument was a questionnaire. The results of the research found that 1) The present condition was at a high level and the desirable condition was at the high-highest level. 2) The suggested guidelines were (1) screening by observation and tests to obtain actual data (2) physical ability evaluation by observation to find strengths and weaknesses of children for later IEP planning (3) The plans were prepared in accordance with the development of learning. (4) It was learned as an IEP plan by creating an IEP as an individual need. (5) There were various learnings taking into account the actual age of the learners in different situations. (6) The teachers should be supervised, monitored, and evaluated by academics, heads of administration, or others to refer children to schools.

Keywords: Children With Disabilities; Preparation; Administration

บทนำ

ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 ได้กล่าวถึงความเสมอภาคของผู้ที่เกิดมาบนผืนแผ่นดินไทยในมาตราที่ 30 ไว้ว่า “บุคคลย่อมเสมอกันในกฎหมายและได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคลเพราะเหตุแห่งความแตกต่างในเรื่องถิ่นกำเนิดเชื้อชาติ ภาษา เพศ อายุ ความพิการ สภาพทางกายหรือสุขภาพ สถานะของบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจหรือสังคม ความเชื่อทางศาสนา การศึกษาอบรม หรือความคิดเห็นทางการเมือง อันไม่ขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ จะกระทำมิได้” ประกอบกับพระราชบัญญัติการจัดการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ได้กล่าวถึงการจัดการศึกษาไว้ว่าเป็นการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับประชาชนไม่ว่าจะเป็นการจัดศึกษาขั้นพื้นฐานและการศึกษาระดับอุดมศึกษาที่ต้องได้รับการจัดการศึกษาตามรูปแบบต่าง ๆ รวมถึงการจัดการศึกษาทั้งในระบบ นอกระบบหรือตามอัธยาศัยก็ตาม ซึ่งจากพระราชบัญญัติการจัดการศึกษา พ.ศ. 2542 นี้ก็ได้ครอบคลุมไปถึงสิทธิของนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษตามมาตรา 10 หมวด 2 ว่าด้วยเรื่องสิทธิและหน้าที่ทางการศึกษา นอกจากนี้

พระราชบัญญัติการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ พ.ศ. 2551 มาตรา 8 ยังได้กำหนดว่า ให้สถานศึกษาในทุกสังกัดให้บริการช่วยเหลือเด็กพิการ โดยมีการจัดแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล โดยให้สอดคล้องกับความต้องการจำเป็นพิเศษของคนพิการในการจัดการศึกษาสำหรับเด็กพิการ ปัจจุบันกระทรวงศึกษาธิการได้เป็นผู้รับผิดชอบหลัก (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2551)

ในการบริหารงานของศูนย์การศึกษาพิเศษที่ผ่านมานั้นยังพบข้อบกพร่องในด้านของการให้บริการช่วยเหลือเด็กพิการในการเตรียมความพร้อมที่จะเข้าศึกษาในโรงเรียนที่มีระดับสูงขึ้น เด็กพิการที่มารับบริการจึงยังไม่ประสบความสำเร็จในการเข้าศึกษาต่อในโรงเรียนที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน จึงมีแนวทางการพัฒนาการบริหารงาน เพื่อการเปลี่ยนผ่านสู่ระบบโรงเรียนเรียนร่วมในการที่จะให้เด็กพิการเหล่านั้นออกไปจากระบบ จึงมีการเตรียมความพร้อมของศูนย์การศึกษาพิเศษสามารถเข้าสู่ระบบการศึกษาขั้นพื้นฐาน และระบบการศึกษาที่สูงขึ้นได้จึงต้องมีการเตรียมความพร้อมให้กับเด็กพิการในเรื่องของการเปลี่ยนผ่านสู่ระบบโรงเรียน เพราะในการเปลี่ยนผ่านกับเด็กพิการมักมีความยากลำบากในการดำเนินชีวิต และต้องการบริการที่หลากหลาย เพื่อช่วยเหลือให้ผู้เรียนบรรลุถึงศักยภาพ การเปลี่ยนผ่านจึงเป็นบริการหนึ่งที่รองรับการเชื่อมโยงจากการศึกษาไปสู่การดำเนินชีวิต เด็กพิการทุกประเภท เป็นการเตรียมความพร้อมจากการศึกษาหนึ่งไปสู่อีกระดับการศึกษาหนึ่ง จึงเป็นการเตรียมบุคคลที่เกี่ยวข้องและตัวของผู้เรียนให้พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงในช่วงวัยนั้น (สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ, 2550)

ดังนั้นการวิจัยครั้งนี้จะเป็นแนวทางการพัฒนาการบริหารงานบริการช่วยเหลือเด็กพิการตามแนวคิดการเตรียมความพร้อมในการเปลี่ยนผ่านสู่ระบบโรงเรียนเรียนร่วม เพื่อเป็นประโยชน์ต่อศูนย์การศึกษาพิเศษที่จะสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการกำหนดแผนการดำเนินงานบริหารจัดการในการให้บริการช่วยเหลือเด็กพิการ ในการเตรียมความพร้อมในการเปลี่ยนผ่านสู่ระบบโรงเรียนได้อย่างเหมาะสม เพื่อช่วยเหลือให้ผู้เรียนบรรลุถึงศักยภาพ การเปลี่ยนผ่านและรองรับการเชื่อมโยงจากการศึกษาไปสู่การดำเนินชีวิตเด็กพิการทุกประเภท

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารงานการให้บริการช่วยเหลือเด็กพิการตามแนวคิดการเตรียมความพร้อมในการเปลี่ยนผ่านสู่ระบบโรงเรียนเรียนร่วม
2. เพื่อนำเสนอแนวทางการพัฒนาการบริหารงานการให้บริการช่วยเหลือเด็กพิการตามแนวคิดการเตรียมความพร้อมในการเปลี่ยนผ่านสู่ระบบโรงเรียนเรียนร่วม

การทบทวนวรรณกรรม

การวิจัยครั้งนี้ได้ทำการศึกษาภายใต้แนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังนี้

1. แนวคิดการบริหาร Koontz และ Wehrich (2010) กล่าวว่า การบริหารคือ กระบวนการออกแบบและการดำรงรักษาไว้ซึ่งสภาพแวดล้อมของผู้ร่วมงาน กลุ่มบุคคลที่จะร่วมมือกัน ทำให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ให้ประสบความสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ การบริหารงานคุณภาพด้วยวัฏจักรเดมมิง (Deming Cycle) หรือ วงจร PDCA (วางแผน – ปฏิบัติ – ตรวจสอบ – ดำเนินการต่อ/ปรับปรุง) ที่เอดวาร์ด เดมมิง (Edward Deming) เป็นผู้ที่นำมาเผยแพร่จนรู้จักกันแพร่หลายว่า วัฏจักรเดมมิง (Deming Cycle)

2. แนวคิดทฤษฎีการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2555) ได้ให้ความหมายว่าปัจจุบันในการช่วยเหลือเด็กพิการมีหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนเข้ามามีบทบาทในการช่วยเหลือเด็กพิการในวัยแรกเกิดจนถึงอายุประมาณ 5 ปี โดยการจัดโปรแกรมที่มีความเหมาะสมสำหรับเด็ก ทำให้เกิดการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม (Early Intervention) ขึ้นโดยการจัดโปรแกรมเพื่อให้ผู้ปกครองนำไปฝึกลูกที่บ้าน ซึ่งถือเป็นยุทธศาสตร์ขั้นเริ่มต้นที่จะช่วยให้เด็กและครอบครัวซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการให้บริการการช่วยเหลือที่ต่อเนื่องให้กับเด็กที่มีความเสี่ยงสูงและมีพัฒนาการที่ล่าช้ากว่าปกติ

3. แนวคิดการเตรียมความพร้อมเพื่อการเปลี่ยนผ่าน ความพร้อมเพื่อการเปลี่ยนผ่านเป็นการเตรียมความพร้อมให้แก่เด็กทั้งด้านสติปัญญา อารมณ์ สังคม ภาษาและการสื่อสาร หรือทักษะจำเป็นพิเศษอื่น ๆ ให้นักเรียนเตรียมพร้อมที่เปลี่ยนผ่านไปยังสภาพแวดล้อมใหม่ โดยไม่มีความเครียดหรือความกังวล ซึ่งความพร้อมเพื่อการเปลี่ยนผ่านจะต้องขึ้นอยู่กับนักเรียนด้วยการเรียนรู้ของนักเรียนนั้นจะเกิดขึ้นได้อย่างรวดเร็วโดยขึ้นอยู่กับความพร้อม ซึ่งในนักเรียนแต่ละคนจะมีความพร้อมที่แตกต่างกันออกไป ขึ้นอยู่กับสภาพของความเจริญเติบโต ความสนใจ และความรู้พื้นฐานเดิม (ละออง ชูติกร, 2530) ความพร้อมประกอบไปด้วยพัฒนาการในด้านต่าง ๆ ของนักเรียนแต่ละคนที่เจริญไปอย่าง ปกติและสอดคล้องกันในทุก ๆ ด้าน เมื่อถึงระยะเวลาที่เหมาะสมนักเรียนแต่ละคนก็จะมีความพร้อมที่จะเรียนรู้ และกระทำในสิ่งต่าง ๆ ตามวัย และความสามารถนักเรียนก่อนวัยเรียนหรือนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษมักจะพบปัญหา คือ ความพร้อมในด้านพัฒนาการ รวมถึงความพร้อมทางด้านการเรียน เพราะนักเรียนเหล่านี้มีความแตกต่างกันมากในด้านความสามารถพื้นฐาน ประสิทธิภาพ นักเรียนแต่ละคนจะมีการเรียนได้ดีก็ต่อเมื่อมีความพร้อมทั้งในด้านร่างกาย สมอง อารมณ์และสังคม (ศรียา ประภัสสร, 2520)

4. แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาแบบเรียนร่วม การจัดการเรียนร่วมเป็นการจัดการศึกษาให้นักเรียนที่มีความต้องการพิเศษได้เข้าเรียนกับนักเรียนปกติมี ญรัพร ศุภสมุทร์ และคณะ (2557) ได้ให้ความหมาย การเรียนร่วม คือการจัดการศึกษาให้แก่เด็กที่มีความต้องการพิเศษด้านต่าง ๆ ได้เข้าเรียนร่วมกับเด็กปกติในโรงเรียนปกติ โดยมีทั้งการเรียนร่วมเต็มเวลาและเรียนร่วมบาง

เวลา โดยได้รับความช่วยเหลือตามความจำเป็นพิเศษ เพื่อส่งเสริมให้เด็กได้มีโอกาสเรียนรู้ตามความสามารถของตนเองและสามารถดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุข สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ (2550ข) ได้ให้ความหมาย การเรียนร่วม เป็นการจัดการศึกษาที่เปิดโอกาสให้นักเรียนที่มีความต้องการพิเศษหรือนักเรียนพิการเข้าเรียนร่วมกับนักเรียนทั่วไป โดยอาจจัดได้หลายรูปแบบและมีลักษณะการจัดที่แตกต่างกัน ให้สามารถรองรับการเรียนการสอนสำหรับนักเรียน ทุกกลุ่มเป้าหมาย รวมทั้งนักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษหรือนักเรียนเรียนร่วม

5. แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการศึกษาของศูนย์การศึกษาพิเศษ จากพระราชบัญญัติการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ พุทธศักราช 2534 ในมาตรา 4 กล่าวถึงความหมายของการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการว่า การเสริมสร้างสมรรถภาพ หรือเสริมสร้างความสามารถ ของคนพิการให้มีสภาพที่ดีขึ้น ใช้วิธีการทางการแพทย์ ทางการศึกษา ทางสังคมและการฝึกอาชีพ เพื่อให้คนพิการได้มีโอกาสทำงานหรือดำรงชีวิตในสังคมทัดเทียมคนปกติ พึ่งพาตนเองได้ไม่เป็นภาระของสังคม วิธีการเสริมสร้างความสามารถของคนพิการตามพระราชบัญญัติฉบับนี้ วิธีทางการศึกษา ทางสังคม เป็นส่วนที่กระทรวงศึกษาธิการต้องรับผิดชอบดำเนินการโดยจัดการบริการทางการศึกษาเพื่อคนพิการ ตามที่กระทรวงศึกษาธิการเสนอ และเห็นชอบกับยุทธศาสตร์การดำเนินการโดยให้มีศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัด ทำหน้าที่จัดการศึกษาในลักษณะศูนย์บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มและเตรียมความพร้อมของคนพิการ สนับสนุนการเรียนการสอน บริการสื่อสิ่งอำนวยความสะดวก และความช่วยเหลืออื่นใดที่เกี่ยวข้อง อันเป็นการลดข้อจำกัดดังกล่าวข้างต้น และเป็นการเพิ่มโอกาสให้คนพิการได้รับการฟื้นฟูสมรรถภาพตามความต้องการจำเป็นและพัฒนาในด้านต่าง ๆ เป็นไปตามศักยภาพของแต่ละบุคคลเพื่อการดำรงตนเป็นสุขในสังคม โดยกรมสามัญศึกษาเสนอกระทรวงศึกษาธิการประกาศจัดตั้งศูนย์การศึกษาพิเศษเขตการศึกษา

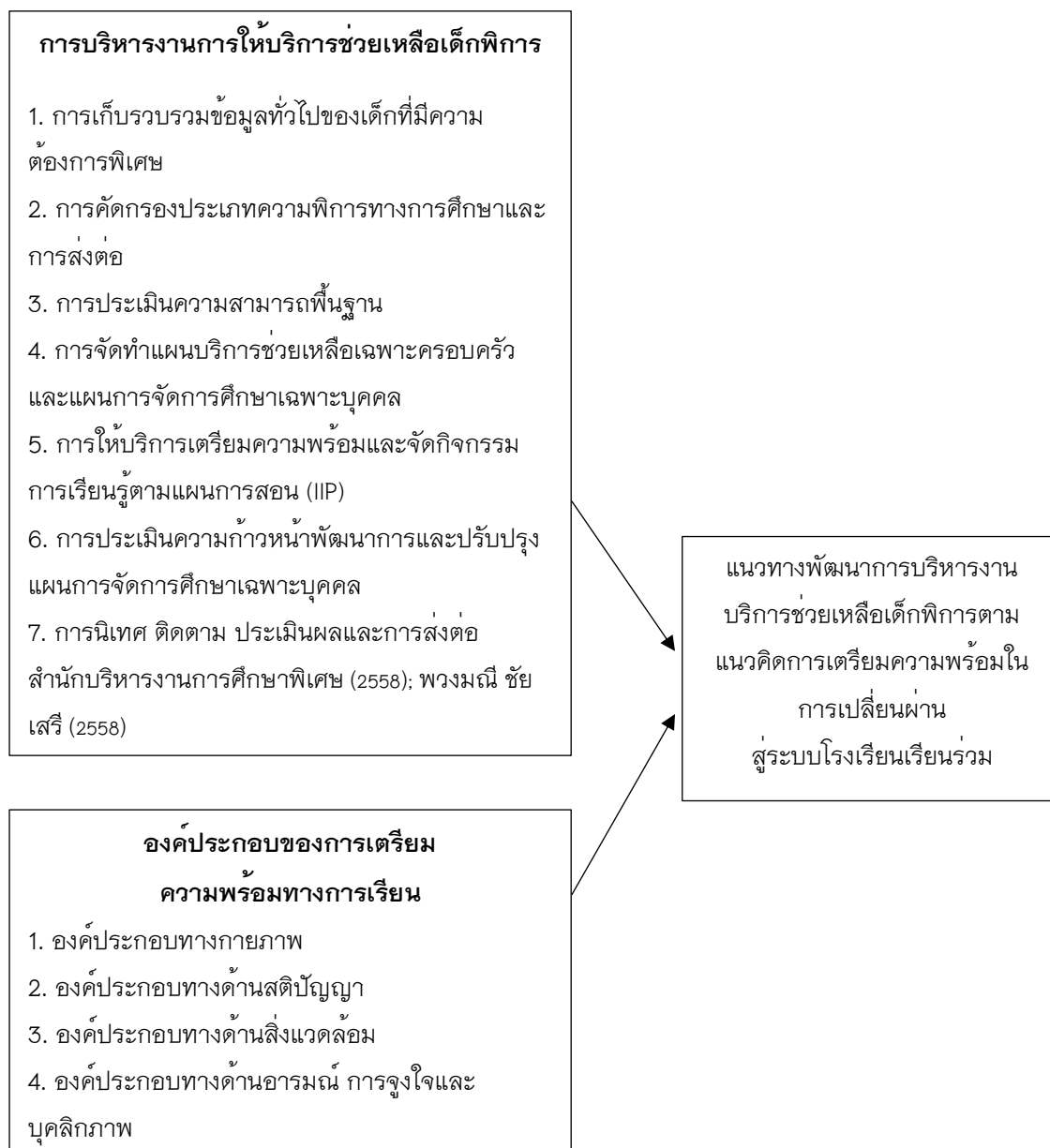
6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง มลิวลย์ ธรรมแสง (2547) ได้พัฒนาชุดปรับพื้นฐานช่วงเปลี่ยนผ่านระดับหรือสถานศึกษาสำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน ซึ่งดัดแปลงมาจาก Resource package school transition program for hearing impaired children ของประเทศออสเตรเลีย ชุดปรับพื้นฐานที่พัฒนาขึ้นนี้ประกอบด้วย 1. การปรับพื้นฐานทางด้านภาษา ได้แก่ การพูดและการฟัง การเขียน การอ่าน และการตระหนักรู้เรื่องระบบสัทวิทยา โดยการใช้สื่อผ่านหนังสือประสบการณ์ทางภาษาและกิจกรรมต่าง ๆ 2. การปรับพื้นฐานทางด้านคณิตศาสตร์ ได้แก่ เรื่องจำนวน เนื้อที่ ความเป็นไปได้ของข้อมูล และการวัด 3. การปรับพื้นฐานทางด้านทักษะทางอารมณ์และสังคม ได้แก่ ทักษะการช่วยเหลือตนเอง และทักษะการดำรงชีวิตอิสระ ทักษะทางด้านสังคม และทักษะทางด้านอารมณ์ 4. การเตรียมความพร้อมเพื่อไปโรงเรียน ได้แก่ การส่งเสริมเจตคติทางบวกและการพูดคุยกัน การเยี่ยมโรงเรียน การจัดทำหนังสือเรื่อง “เยี่ยมโรงเรียนใหม่” โครงการปฐมนิเทศ การเตรียมสิ่งที่ต้องนำไปใช้ในโรงเรียนใหม่ และกระบวนการมอบตัวและการประชุม พรพรรณ สมบูรณ์ (2552) ได้ศึกษารูปแบบบริหารการเปลี่ยนผ่านจากโรงเรียนเรียนร่วมสู่การทำงานของนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษ

ระดับมัธยมศึกษา พบว่า องค์ประกอบของการบริหารการเปลี่ยนผ่านจากโรงเรียนเรียนร่วมสู่การทำงานของนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษระดับมัธยมศึกษา ประกอบด้วย กระบวนการเปลี่ยนผ่านหลักสูตรและการประสานความร่วมมือ การพัฒนานักเรียน การวางแผนการเปลี่ยนผ่าน การจัดชั้นเรียน การพัฒนาครู การมีส่วนร่วมของครอบครัว และการพัฒนานโยบายการเปลี่ยนผ่านรูปแบบของการบริหารการเปลี่ยนผ่านจากโรงเรียนเรียนร่วมสู่การทำงานของนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษระดับมัธยมศึกษา Rosenkoetter & Sharon (1997) ศึกษาเรื่อง การสร้างแบบการให้บริการในระยะเชื่อมต่อเพื่อเตรียมความพร้อมเด็กที่มีความต้องการพิเศษและครอบครัว ให้เกิดการปรับตัวสู่สภาพแวดล้อมใหม่ พบว่า การประเมินความต้องการและความคิดเห็นของหน่วยงานหรือบุคลากรที่เกี่ยวข้อง การติดต่อสื่อสารระหว่างครอบครัวของเด็กที่มีความต้องการพิเศษกับผู้ให้บริการเสริม การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจของครอบครัวเด็กที่มีความต้องการพิเศษ การกำหนดโครงสร้างและระยะเวลาของการให้บริการในระยะเชื่อมต่อ แผนการให้บริการเฉพาะครอบครัว (IFSP) ที่เคยได้รับการเตรียมความพร้อมเด็กสู่การเปลี่ยนแปลงของระบบการให้บริการใหม่และบุคลากรใหม่ การเปลี่ยนแปลงระบบการจัดการเรียนการสอนให้ใกล้เคียงหรือเป็นแบบเรียนรวมให้มากที่สุด และการประเมินผลการดำเนินงาน Almalky and Alqahtani (2021) ได้ศึกษาเรื่อง Special education teachers' reflections on school transition practices that support partnerships with businesses to prepare students with disabilities for employment in Saudi Arabia ที่พบว่า สำหรับเด็กพิเศษ ควรมีการเตรียมความพร้อมก่อนเรียนเพื่อเป็นการให้เด็กนักเรียนได้ปรับสภาพร่างกายมีสภาพที่พึงประสงค์มีการคัดกรองประเภทความพิการทางการศึกษาและการส่งต่อ โดยใช้องค์ประกอบการเตรียมความพร้อมทางการเรียนในการดำเนินการคัดกรองประเภทความพิการทางการศึกษาและการส่งต่อ

จากการทบทวนวรรณกรรมดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยได้นำแนวคิดเกี่ยวกับการบริหารงานมาใช้ในการเสนอแนะเกี่ยวกับการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ โดยใช้ วงจร PDCA มาใช้ในวางแผน นำไปปฏิบัติตามแผน ตรวจสอบประเมินผล และดำเนินการต่อ/ปรับปรุงแก้ไข แนวคิดทฤษฎีการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มนำมาใช้เป็นยุทธศาสตร์ขั้นเริ่มต้นที่จะช่วยให้เด็กและครอบครัวซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการให้บริการช่วยเหลือที่ต่อเนื่องให้กับเด็กที่มีความเสี่ยงสูงและมีพัฒนาการที่ล่าช้ากว่าปกติใช้ในศึกษาเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันและสภาพพึงประสงค์ แนวคิดการเตรียมความพร้อมเพื่อการเปลี่ยนผ่าน ใช้ในการวิจัยด้านความพร้อมเพื่อการเปลี่ยนผ่านเป็นการเตรียมความพร้อมให้แก่เด็กนักเรียนทั้งด้านสติปัญญา อารมณ์ สังคม ภาษาและการสื่อสาร หรือทักษะจำเป็นอย่างอื่น ๆ ให้นักเรียนเตรียมพร้อมที่เปลี่ยนผ่านไปยังสภาพแวดล้อมใหม่ โดยการเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้อย่างรวดเร็วโดยขึ้นอยู่กับความพร้อมของแต่ละคนจะมีความพร้อมที่แตกต่างกันออกไป ขึ้นอยู่กับสภาพและความรู้พื้นฐานเดิม แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาแบบเรียนรวม นำมาใช้สำหรับแผนการสอนโดยการจัดการเรียนรวมเป็นการจัดการศึกษาให้นักเรียนที่มีความต้องการพิเศษได้เข้าเรียนร่วมกับนักเรียนปกติได้ และและแนวคิดเกี่ยวกับการจัดการศึกษาของศูนย์การศึกษาพิเศษของกรมสามัญศึกษา

กรอบแนวคิดการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) ผู้วิจัยกำหนดกรอบแนวคิด ทฤษฎีการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มนำมาใช้เป็นยุทธศาสตร์ชั้นเริ่มต้นของสำนักบริหารงาน การศึกษาพิเศษ (2558) รูปแบบการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มแก่เด็กพิการ อายุระหว่าง 0-5 ปี ของพวงมณี ชัยเสรี (2558) และแนวคิดการเตรียมความพร้อมเพื่อการเปลี่ยนผ่านของ Downing and Thackrey (1971) โดยมีรายละเอียดดังภาพประกอบที่ 1

ภาพประกอบที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้ เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) ประกอบด้วยวิธีการวิจัย ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารงานการให้บริการช่วยเหลือเด็กพิการ ตามแนวคิดการเตรียมความพร้อมในการการเปลี่ยนผ่านสู่ระบบโรงเรียนเรียนร่วม

ขั้นตอนที่ 2 เสนอแนวทางการพัฒนาการบริหารงานการให้บริการช่วยเหลือเด็กพิการ ตามแนวคิดการเตรียมความพร้อมในการเปลี่ยนผ่านสู่ระบบโรงเรียนเรียนร่วม

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยผสมวิธี พื้นที่วิจัยคือ ศูนย์การศึกษาพิเศษจังหวัดต่าง ๆ ในสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ จำนวน 77 ศูนย์ ประชากรคือ ฝ่ายบริหารงานวิชาการ จำนวน 77 คน และข้าราชการครู จำนวน 1,092 คน กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 332 คน จากศูนย์การศึกษาพิเศษ จำนวน 77 ศูนย์ สังกัดสำนักบริหาร งานการศึกษาพิเศษ ประกอบด้วยผู้บริหาร จำนวน 54 คน และข้าราชการครู จำนวน 278 คน ขนาดกลุ่มตัวอย่างได้มาจากการคำนวณโดยใช้ตารางสำเร็จรูปของ Krejcie & Morgan (1970) ในการหาขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่ระดับความเชื่อมั่น 95 % (Confidence Interval) และใช้วิธีการสุ่มแบบเจาะจงโดยนำหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ติดต่อขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูลจากผู้บริหารศูนย์การศึกษาพิเศษ และข้าราชการครู ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างผ่านทางศูนย์การศึกษาพิเศษต้นสังกัด เพื่อส่งเอกสารแบบสอบถามทางไปรษณีย์ และขอความอนุเคราะห์ขอส่งเอกสารกลับให้ผู้วิจัย และได้รูปแบบสอบถามชุดที่สมบูรณ์มาคัดเลือกจนครบจำนวน 332 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมี 1 ชนิด คือ แบบสอบถาม สร้างตามแนวคิดของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2555), สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ (2550ค) และละออชุดิกร (2530) ลักษณะแบบสอบถามมี 3 ตอนดังนี้

ตอนที่ 1 สอบถามเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์การทำงาน มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check lists)

ตอนที่ 2 สอบถามเกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารงานการให้บริการช่วยเหลือเด็กพิการ ตามแนวคิดการเตรียมความพร้อมในการเปลี่ยนผ่านสู่ระบบโรงเรียนเรียนร่วม

ตอนที่ 3 สอบถามเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาการบริหารงานการให้บริการช่วยเหลือเด็กพิการ ตามแนวคิดการเตรียมความพร้อมในการเปลี่ยนผ่านสู่ระบบโรงเรียนเรียนร่วม เป็นคำถามลักษณะแบบให้เขียนตอบแสดงความคิดเห็น โดยใช้คำถามปลายเปิด (Open ended question)

โดยค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามเท่ากับ 0.94 (> 0.70) และ ค่า IOC = 1.00 (> 0.50) ทำการรวบรวมข้อมูลโดยผู้วิจัย ระหว่างเดือน เมษายน – พฤษภาคม 2564 และนำข้อมูลมาวิเคราะห์ด้วยสถิติพื้นฐาน การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) และการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็น

โดยกำหนดค่าดัชนี PNIModified เท่ากับหรือมากกว่า 0.30 ถือว่ามีความต้องการจำเป็นต้องพัฒนาและนำเสนอในรูปแบบตารางประกอบความเรียง

ผลการวิจัย

1. ผลศึกษาการศึกษาสถานภาพส่วนบุคคล เพื่อเป็นแนวทางการพัฒนาการบริหารงานการให้บริการช่วยเหลือเด็กพิการตามแนวคิดการเตรียมความพร้อมในการเปลี่ยนผ่านสู่ระบบโรงเรียนร่วม ผลการศึกษาสถานภาพส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 74.87 อายุมากกว่า 50 ปีขึ้นไป ร้อยละ 24.61 การศึกษาระดับปริญญาตรี ร้อยละ 73.83 ตำแหน่งข้าราชการครู ร้อยละ 72.02 ระยะเวลาการปฏิบัติงานน้อยกว่า 4 ปี ร้อยละ 33.33

2. ผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารงานการให้บริการช่วยเหลือเด็กพิการ ตามแนวคิดการเตรียมความพร้อมในการเปลี่ยนผ่านสู่ระบบโรงเรียนเรียนร่วม การศึกษาสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารงานการให้บริการช่วยเหลือเด็กพิการตามแนวคิดการเตรียมความพร้อมในการเปลี่ยนผ่านสู่ระบบโรงเรียนเรียนร่วม พบว่า สภาพปัจจุบันของการบริหารงานการให้บริการช่วยเหลือเด็กพิการ ตามแนวคิดการเตรียมความพร้อมในการเปลี่ยนผ่านสู่ระบบโรงเรียนเรียนร่วม และสภาพที่พึงประสงค์อยู่ในระดับมาก-มากที่สุด มีรายละเอียดดังสรุปดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 สรุปผลการศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์

สภาพปัจจุบัน ภาพรวมอยู่ในระดับมาก	สภาพที่พึงประสงค์ ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด
1.การจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล (IEP) และแผนการสอนรายบุคคล(IIP) *	1.การจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล (IEP) และแผนการสอนรายบุคคล(IIP) **
2.การประเมินความสามารถพื้นฐาน *	2.การนิเทศ ติดตาม ประเมินผล และการส่งต่อ**
3.การประเมินความก้าวหน้าพัฒนาการ และปรับปรุงแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล*	3.การประเมินความสามารถพื้นฐาน**
4.การนิเทศ ติดตาม ประเมินผล และการส่งต่อ*	4.การให้บริการเตรียมความพร้อมและจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแผนการสอน (IIP) **
5.การให้บริการเตรียมความพร้อมและจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแผนการสอน (IIP) *	5.การประเมินความก้าวหน้าพัฒนาการ และปรับปรุงแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล**
6.การคัดกรองประเภทความพิการทางการศึกษา*	6.การคัดกรองประเภทความพิการทางการศึกษา**
7.เก็บรวบรวมข้อมูลทั่วไปของเด็กพิการ*	7.เก็บรวบรวมข้อมูลทั่วไปของเด็กพิการ**

หมายเหตุ : *ระดับมาก **ระดับมากที่สุด

3. แนวทางการพัฒนาการบริหารงานการให้บริการช่วยเหลือเด็กพิการ ตามแนวคิดการเตรียมความพร้อมในการเปลี่ยนผ่านสู่ระบบโรงเรียนร่วม

3.1 แนวทางการพัฒนาการบริหารงานการให้บริการช่วยเหลือเด็กพิการ ตามแนวคิดการเตรียมความพร้อมในการเปลี่ยนผ่านสู่ระบบโรงเรียนเรียนร่วม 4 ด้าน คือ 1) การเก็บรวบรวมข้อมูลทั่วไปของเด็กที่มีความต้องการพิเศษ โดยการซักประวัติ การสังเกต การสัมภาษณ์ การเยี่ยมบ้าน และการใช้สังคมมิติ 2) การประเมินที่หลากหลาย และใช้เครื่องมือสื่อ หรือนวัตกรรมที่หลากหลายที่สามารถนำมาประเมินผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ 3) ครูได้จัดบรรยากาศในห้องเรียนเพื่อให้เด็กนักเรียนได้มีบรรยากาศสิ่งแวดล้อม ด้านการเรียนให้มีความเหมาะสมพร้อมที่จะเข้ารับการพัฒนาฟื้นฟูอยู่เสมอ 4) สังเกตและประเมินพฤติกรรมเด็กว่ามีความเสี่ยงเรื่องอารมณ์ หรือมีพฤติกรรมใดที่เป็นพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์

3.2 แนวทางการบริหารงานการให้บริการช่วยเหลือเด็กพิการ ตามแนวคิดการเตรียมความพร้อมในการเปลี่ยนผ่านสู่ระบบโรงเรียนเรียนร่วม ด้าน คือ 1) การคัดกรองโดยการสังเกต การทดสอบเพื่อให้ได้ข้อมูลที่เป็นจริง 2) การวัด IQ ระดับสติปัญญาของเด็ก และรวบรวมข้อมูล เพื่อจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล การรับสื่อสิ่งอำนวยความสะดวกทางการศึกษา 3) บันทึกหลังทำกิจกรรมจากการสังเกตว่าผู้เรียนทำ งานร่วมกับผู้อื่น และปฏิบัติตามคำสั่ง 4) จัดการเรียนการสอนที่มีแรงจูงใจสำหรับเด็กพิการโดยการให้แรงเสริมสำหรับนักเรียนที่สามารถปฏิบัติกิจกรรมครบกระบวนการและสร้างอารมณ์ดีอยู่เสมอในการปฏิบัติกิจกรรมภายในห้องเรียน

3.3 แนวทางการบริหารงานการให้บริการช่วยเหลือเด็กพิการ ตามแนวคิดการเตรียมความพร้อมในการเปลี่ยนผ่านสู่ระบบโรงเรียนเรียนร่วม 4 ด้าน คือ 1) การประเมินความสามารถพื้นฐานทางกายภาพเป็นการสังเกตทางด้านร่างกายของเด็กหาจุดเด่น จุดด้อยเพื่อนำมาใช้ในการจัดทำแผนการจัดการศึกษา IEP ต่อไป 2) นักเรียนต้องมีความรู้พื้นฐาน ความสามารถในการแก้ปัญหา ความสามารถในการเรียนรู้ 3) ต้องจัดสิ่งแวดล้อมและสถานที่ให้มีความเหมาะสมในการประเมินความสามารถพื้นฐานแต่ละคน 4) มีการประเมินความสามารถพื้นฐานในทักษะการรับรู้ แรงจูงใจ อารมณ์ บุคลิกภาพ และการแสดงออกทางภาษา

3.4 แนวทางการบริหารงานการให้บริการช่วยเหลือเด็กพิการ ตามแนวคิดการเตรียมความพร้อมในการเปลี่ยนผ่านสู่ระบบโรงเรียนเรียนร่วม 4 ด้าน คือ 1) การจัดทำแผนให้สอดคล้องกับการพัฒนาการเรียนรู้ 2) จัดทำแผน IFSP, IEP ตามความต้องการจำเป็นพิเศษของแต่ละบุคคล 3) ออกพื้นที่ลงสำรวจบ้านผู้เรียนเพื่อปรับเปลี่ยนหรือประยุกต์สิ่งรอบ ๆ ตัวให้สามารถนำมาพัฒนาร่วมกับแผน 4) จัดทำแผน IFSP แล IEP ให้มีกิจกรรมพัฒนาด้านอารมณ์ การจูงใจและบุคลิกภาพ

3.5 แนวทางการบริหารงานการให้บริการช่วยเหลือเด็กพิการ ตามแนวคิดการเตรียมความพร้อมในการเปลี่ยนผ่านสู่ระบบโรงเรียนเรียนร่วม 4 ด้าน คือ 1) จัดการเรียนรู้อตามแผน IEP ตามความที่ได้จัดทำ IEP ตามความต้องการจำเป็นของแต่ละบุคคล โดยคำนึงถึงศักยภาพของแต่ละบุคคลและประเภทความพิการ 2) การจัดทำแผน IEP ตามระดับความสามารถและความต้องการจำเป็นพิเศษของ

ผู้เรียน 3) จัดทำแผนการสอนเฉพาะบุคคลรายเดือนตามหน่วยการเรียนรู้ 4) จัดทำแผนการสอนเฉพาะบุคคลรายเดือนตามหน่วยการเรียนรู้

3.6 แนวทางการบริหารงานการให้บริการช่วยเหลือเด็กพิการ ตามแนวคิดการเตรียมความพร้อมในการเปลี่ยนผ่านสู่ระบบโรงเรียนเรียนร่วม 4 ด้าน คือ 1) จัดกิจกรรมบูรณาการหน่วยการเรียนรู้ต่าง ๆ โดยคำนึงอายุจริงของผู้เรียนในสถานการณ์ต่าง ๆ หรือในกิจวัตรประจำวัน 2) ประเมินศักยภาพของแต่ละบุคคลตามที่ได้ระบุไว้ใน IEP และบันทึกหลังสอนใน IIP 3) ศึกษาและทำความเข้าใจหลักสูตรดูแล ควบคุมและให้คำแนะนำ 4) สร้างแรงจูงใจในการในการที่จะปรับปรุง แผนการจัดการศึกษาให้ตรงกับศักยภาพของเขาเป็นรายบุคคล

3.7 แนวทางการบริหารงานการให้บริการช่วยเหลือเด็กพิการ ตามแนวคิดการเตรียมความพร้อมในการเปลี่ยนผ่านสู่ระบบโรงเรียนเรียนร่วม 4 ด้าน คือ 1) การให้บริการเด็กพิการควรจะมีการนิเทศติดตามประเมินผล จากนักวิชาการหัวหน้าฝ่ายบริหารหรืออื่น ๆ เพื่อส่งต่อเด็กไปโรงเรียน 2) มีการนิเทศติดตาม ประเมินผลและการส่งต่อที่เหมาะสม แผน IEP และศักยภาพทางสติปัญญา 3) มีการนิเทศติดตามประเมินผลทางด้านสิ่งแวดล้อมให้เอื้อต่อการเรียนของเด็กเพื่อให้ผลการเรียนดีขึ้น 4) เที่ยบเกณฑ์คะแนนความสามารถดูแลพัฒนาคุณภาพของผู้เรียน หรือเกณฑ์ที่สามารถส่งต่อผู้เรียนสู่โรงเรียนร่วมอื่น ๆ ต่อไป

สรุปข้อเสนอแนะแนวทางการบริหารงานการให้บริการช่วยเหลือเด็กพิการตามการเตรียมความพร้อมในการเปลี่ยนผ่านสู่ระบบโรงเรียนเรียนร่วม แสดงดังรูปภาพประกอบที่ 2

ภาพประกอบที่ 2 สรุปข้อเสนอแนะแนวทางการบริหารงานการให้บริการช่วยเหลือเด็กพิการ
ตามแนวคิดการเตรียมความพร้อมในการเปลี่ยนผ่านสู่ระบบโรงเรียนเรียนร่วม

อภิปรายผลการวิจัย

การศึกษาเรื่อง แนวทางพัฒนาการบริหารงานการให้บริการช่วยเหลือเด็กพิการตามแนวคิด
การเตรียมความพร้อมในการเปลี่ยนผ่านสู่ระบบโรงเรียนเรียนร่วม มีประเด็นสำคัญที่นำมาอภิปรายผล
เพื่อตอบวัตถุประสงค์การวิจัยดังนี้

1. สภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารงานการให้บริการช่วยเหลือเด็กพิการ ตามแนวคิดการเตรียมความพร้อมในการเปลี่ยนผ่านสู่ระบบโรงเรียนเรียนร่วม พบว่ามีการจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล (IEP) และแผนการสอนรายบุคคล (IIP) ตามองค์ประกอบการเตรียมความพร้อมทางการเรียน เป็นการพัฒนาการบริหารงานและการเตรียมความพร้อมในการให้บริการช่วยเหลือเด็กพิการสอดคล้องกับงานวิจัยของ พรพรรณ สมบูรณ์ (2552) พบว่า ควรมีการจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล (IEP) และแผนการสอนรายบุคคล (IIP) มีการประเมินความสามารถพื้นฐาน ตามองค์ประกอบการเตรียมความพร้อมทางการเรียนมีการให้บริการเตรียมความพร้อมและจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแผนการสอน (IIP) โดยยึดองค์ประกอบของการเตรียมความพร้อมทางการเรียนในการพัฒนาและให้บริการเด็กพิการ และควรจะมีการคัดกรองประเภทของความพิการของนักเรียนด้วย มีการประเมินความก้าวหน้าพัฒนาการ และปรับปรุงแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล โดยยึดองค์ประกอบการเตรียมความพร้อมทางการเรียน มีการเก็บรวบรวมข้อมูลทั่วไปของเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ตามองค์ประกอบการเตรียมความพร้อมทางการเรียน สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ Mamas, Bjorklund, Daly, and Moukarzel (2020) พบว่า ควรมีการเก็บบันทึกข้อมูลของนักเรียนทุกคน นำไปจัดกิจกรรมทางการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับผู้เรียนในแต่ละกลุ่ม มีการจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล (IEP) และแผนการสอนรายบุคคล (IIP) ตามองค์ประกอบการเตรียมความพร้อมทางการเรียน สอดคล้องกับ Spencer, Riley, and Young (2021) ที่พบว่าควรมีการนิเทศ ติดตาม ประเมินผลและการส่งต่อ โดยใช้องค์ประกอบของการเตรียมความพร้อมทางการเรียนในการพิจารณาประเมินความสามารถพื้นฐาน ตามองค์ประกอบการเตรียมความพร้อมทางการเรียน สอดคล้องกับงานวิจัยของ Olivier-Pijpers, Cramm, and Nieboer (2020) พบว่า ควรมีการประเมินทักษะความสามารถของผู้เรียนที่แตกต่างกัน และมีการประเมินความก้าวหน้าพัฒนาการ และปรับปรุงแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล โดยยึดองค์ประกอบของการเตรียมความพร้อมทางการเรียน และมีการให้บริการเตรียมความพร้อมและจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแผนการสอน (IIP) โดยยึดองค์ประกอบของการเตรียมความพร้อมทางการเรียนในการพัฒนาและให้บริการเด็กพิการ เป็นไปตามทิศทางของ Perri, McColl, Khan, & Jetha, 2021 ในงานวิจัยพบว่า ผู้สอนควรเตรียมความพร้อมและจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแผนการสอน มีการนิเทศ ติดตาม ประเมินผลและการส่งต่อ

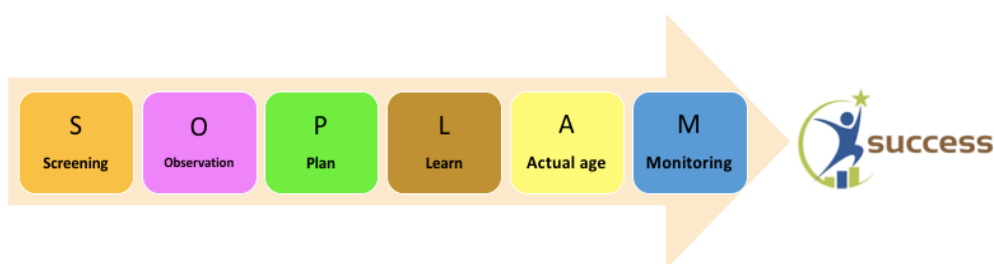
2. แนวทางการพัฒนาการบริหารงานการให้บริการช่วยเหลือเด็กพิการ ตามแนวคิดการเตรียมความพร้อมในการเปลี่ยนผ่านสู่ระบบโรงเรียนร่วม คือข้อเสนอแนวทางการพัฒนาการบริหารงานการให้บริการช่วยเหลือเด็กพิการตามแนวความคิดการเปลี่ยนผ่านสู่ระบบโรงเรียนเรียนร่วม คือ (1) การคัดกรองโดยการสังเกต การทดสอบ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เป็นจริง (2) การประเมินความสามารถพื้นฐานทางกายภาพ ใช้ในการจัดทำแผนการจัดการศึกษา IIP (3) การจัดทำแผนให้สอดคล้องกับการพัฒนาการเรียนรู้ (4) เรียนรู้ตามแผน IEP ตามที่ได้จัดทำ IEP ตามความต้องการจำเป็นของแต่ละบุคคล (5) การเรียนรู้ต่าง ๆ โดยคำนึงอายุจริงของผู้เรียนในสถานการณ์ต่าง ๆ (6) ครูควรมีการนิเทศติดตาม

ประเมินผลจากนักวิชาการหัวหน้าฝ่ายบริหารหรืออื่น ๆ เพื่อส่งต่อเด็กไปโรงเรียน สอดคล้องกับงานวิจัยของ Almalky and Alqahtani (2021) พบว่า สำหรับเด็กพิเศษ ควรมีการเตรียมความพร้อมก่อนเรียน เพื่อเป็นการให้เด็กนักเรียนได้ปรับสภาพร่างกาย มีสภาพที่พึงประสงค์ ประกอบด้วยมีการคัดกรองประเภทความพิการทางการศึกษา และการส่งต่อ

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

จากการทำวิจัยทำให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ซึ่งเป็นความรู้เกี่ยวกับการให้บริการช่วยเหลือเด็กพิการ ตามแนวคิดการเตรียมความพร้อมในการเปลี่ยนผ่านสู่ระบบโรงเรียนเรียนร่วม ด้วยหลักการ S-O-P-L-A-M Model ดังนี้

S-O-P-L-A-M Model

ภาพประกอบที่ 3 การให้บริการช่วยเหลือเด็กพิการ

ตามแนวคิดการเตรียมความพร้อมในการเปลี่ยนผ่านสู่ระบบโรงเรียนเรียนร่วม

Screening การคัดกรองโดยการสังเกต หรือการทดสอบ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เป็นจริง

Observation การประเมินความสามารถพื้นฐานทางกายภาพด้านต่าง ๆ เป็นการสังเกตทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ พฤติกรรมหาจุดเด่น จุดด้อย เพื่อนำมาใช้ในการจัดทำแผนการจัดการศึกษาต่อไป

Plan การจัดทำแผนให้สอดคล้องกับการพัฒนาการเรียนรู้

Learn เรียนรู้ตามแผน IEP ตามความที่ได้จัดทำ IEP ตามความต้องการจำเป็นของแต่ละบุคคล โดยคำนึงถึงศักยภาพของแต่ละบุคคลและประเภทความพิการ

Actual age การเรียนรู้ต่าง ๆ โดยคำนึงอายุจริงของผู้เรียนในสถานการณ์ต่าง ๆ

Monitoring การให้บริการเด็กพิการครูควรมีการติดตามประเมินผลจากนักวิชาการ หัวหน้าฝ่ายบริหารหรืออื่น ๆ เพื่อส่งต่อเด็กไปโรงเรียน

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า การคัดกรองประเภทความพิการทางการศึกษาายังคงมีไม่ได้ผลมากนัก และการเก็บรวบรวมข้อมูลของเด็กที่มีความต้องการพิเศษยังไม่ครบถ้วน ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรดำเนินการ ปรับปรุงการคัดกรองประเภทความพิการทางการศึกษา และเก็บรวบรวมข้อมูลให้ครบถ้วนเพื่อสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการปรับปรุงแผนการดำเนินงานบริหารจัดการในการให้บริการช่วยเหลือเด็กพิการ ในการเตรียมความพร้อมในการเปลี่ยนผ่านสู่ระบบโรงเรียนได้อย่างเหมาะสม

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า ครูมีบทบาทสำคัญในการจัดกิจกรรมบูรณาการหน่วยการเรียนรู้ต่าง ๆ โดยคำนึงถึงอายุจริง ต้องประเมินศักยภาพแต่ละบุคคลตามที่ระบุใน IIP และต้องศึกษาและทำความเข้าใจหลักสูตร คู่มือควบคุม แนะนำ ดังนั้น หน่วยงานควรมีการวิจัยกลยุทธ์การพัฒนาครูตามกลุ่มสาระให้เป็นครูที่มีความสามารถในการจัดการศึกษาแบบเรียนรวม

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

งานวิจัยนี้ได้ข้อค้นพบ (องค์ความรู้ใหม่) ซึ่งเป็นความรู้เกี่ยวกับการให้บริการช่วยเหลือเด็กพิการ ตามแนวคิดการเตรียมความพร้อมในการเปลี่ยนผ่านสู่ระบบโรงเรียนเรียนรวม สามารถนำไปประยุกต์ใช้กับการให้บริการช่วยเหลือเด็กพิการ โดยให้ความสำคัญกับการพัฒนาครูให้มีความรู้ในการประเมินและมีความสามารถในการจัดการศึกษาแบบเรียนรวมได้ ต่อไปควรศึกษาเกี่ยวกับการประเมินผลสัมฤทธิ์ของการใช้แผน IIP และ IEP

เอกสารอ้างอิง

- ณัชพร ศุภสมุทร์ และคณะ. (2557). คู่มือแนวทางการจัดการเรียนการสอนโดยใช้โครงสร้างชีวิตสำหรับเด็ก ที่มีความต้องการพิเศษ เรียนรวมในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. กรุงเทพฯ: กลุ่มงานการศึกษาพิเศษ สถาบันราชานุกูล กรมสุขภาพจิต.
- พรพรรณ สมบูรณ์. (2552). รูปแบบการบริหารการเปลี่ยนผ่านจากโรงเรียนเรียนรวมสู่การทำงานของนักเรียนพิการระดับมัธยมศึกษา (ดุสิตนิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต). มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- พวงมณี ชัยเสรี. (2558). รูปแบบการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มแก่เด็กพิการ อายุระหว่าง 0-5 ปี. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ.
- มลิวัดย์ ธรรมแสง. (2547). ชุดปรับพื้นฐานช่วงเปลี่ยนผ่านระดับหรือสถานศึกษา. กรุงเทพฯ: มูลนิธิอนุเคราะห์คนทุพพิกาล ในพระบรมราชูปถัมภ์.

- ละออง ชูติกร. (2530). *การเตรียมความพร้อมสำหรับเด็กพิเศษ*. กรุงเทพฯ: คณะครุศาสตร์ วิทยาลัยครูสวนดุสิต.
- ศรียา-ประภัสสร นิยมธรรม. (2520). *การสอนเพื่อบรรเทา*. กรุงเทพฯ: อักษรบัณฑิต.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2555). *นโยบายการศึกษาพิเศษ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน*. กรุงเทพฯ: ศุภสภาลาดพร้าว
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2551). *พระราชบัญญัติการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ พ.ศ. 2551*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกระทรวงศึกษาธิการ.
- สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2555). *แนวทางการพัฒนาสถานศึกษาต้นแบบการเรียนรวม*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2555ข). *แนวโน้มการจัดการศึกษาสำหรับเด็กพิการในต่างประเทศ*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: ศุภสภาลาดพร้าว
- สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2558). *คู่มือหลักสูตรสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษระยะแรกเริ่มศูนย์การศึกษาพิเศษ*. กรุงเทพฯ: ศุภสภาลาดพร้าว
- สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2550ค). *รายงานการวิจัยการประเมินผลการดำเนินการจัดการศึกษาพิเศษของโรงเรียนการศึกษาพิเศษ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน*. กรุงเทพฯ: ศุภสภาลาดพร้าว.
- สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2552). *คู่มือระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนที่จัดการศึกษาพิเศษสำหรับเด็กพิการ*. ในคราวประชุมเพื่อเตรียมความพร้อมครูผู้ช่วย.
- Almalky, H. A., & Alqahtani, S. S. (2021). Special education teachers' reflections on school transition practices that support partnerships with businesses to prepare students with disabilities for employment in Saudi Arabia. *Children and Youth Services Review*, 120, 105813. <https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2020.105813>
- Downing, J and Thackrey, D. (1971). *Reading Readiness*. New York: London, University of London Press.
- Hall, J. P., Ipsen, C., Kurth, N. K., McCormick, S., & Chambless, C. (2020). How family crises may limit engagement of youth with disabilities in services to support successful transitions to postsecondary education and employment. *Children and Youth Services Review*, 118, 105339. <https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2020.105339>

- Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determination sample size for research activities. *Education and Psychology Measurement*, 30(3), pp. 607–610.
- Koontz, H. and Wehrich, H. (2010) *Essentials of Management: An International*. New Delhi: McGraw Hill.
- Mamas, C., Bjorklund, P., Daly, A. J., & Moukarzel, S. (2020). Friendship and support networks among students with disabilities in middle school. *International Journal of Educational Research*, 103, 101608. <https://doi.org/10.1016/j.ijer.2020.101608>
- Olivier-Pijpers, V. C., Cramm, J. M., & Nieboer, A. P. (2020). Cross-sectional investigation of relationships between the organisational environment and challenging behaviours in support services for residents with intellectual disabilities. *Heliyon*, 6(8), e04751. <https://doi.org/10.1016/j.heliyon.2020.e04751>
- Perri, M., McColl, M. A., Khan, A., & Jetha, A. (2021). Scanning and synthesizing Canadian policies that address the school-to-work transition of youth and young adults with disabilities. *Disability and Health Journal*, 14(4), 101122. <https://doi.org/10.1016/j.dhjo.2021.101122>
- Rosenkoetter & Sharon. (1997). *Bridging Early Services Transition Project (Outreach)* (Full Report). Washington, D.C.: Distributed by ERIC Clearinghouse.
- Ross, T., Bilas, P., Buliung, R., & El-Geneidy, A. (2020). A scoping review of accessible student transport services for children with disabilities. *Transport Policy*, 95, 57–67.
- Spencer, S. A., Riley, A. C., & Young, S. R. (2021). Experiential education accommodations for students with disabilities in United States pharmacy schools: An exploratory study. *Currents in Pharmacy Teaching and Learning*, 13(6), 594–598.

การศึกษาการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนกลุ่มเครือข่าย
สถานศึกษาที่ 10 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา
อุบลราชธานี เขต 3

The Study of Academic Administration of School Administrators in the 10th
Educational Network Under the Jurisdiction of Ubon Ratchathani Primary
Educational Service Area 3

รุ่งฤดี คำปัน¹ และ สุรางคณา มัณยานนท์²

Rungruedee Khampan¹ and Surangkana Manyanon²

^{1,2}มหาวิทยาลัยราชธานี

^{1,2}Ratchathani University, Thailand.

E-mail: ¹Rungruedee_kp@hotmail.com

Received May 7, 2021; Revised September 12, 2021; Accepted October 18, 2021

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายสถานศึกษาที่ 10 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 3 ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ ครูผู้สอนที่ปฏิบัติหน้าที่การสอนในกลุ่มเครือข่ายสถานศึกษาที่ 10 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 3 ประจำปีการศึกษา 2563 มีครูผู้สอนทั้งหมด จำนวน 127 คน เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา เป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 50 ข้อ มีค่า IOC ตั้งแต่ .67-1.00 ค่าอำนาจจำแนกรายข้อ (r) อยู่ระหว่าง .48 - .92 และค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามเท่ากับ .98 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย พบว่า การบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายสถานศึกษาที่ 10 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 3 โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากสูงไปหาต่ำ ดังนี้ 1) ด้านการวัดและประเมินผลและเทียบโอนผลการเรียน 2) ด้านการนิเทศการศึกษา 3) ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา 4) ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา 5) ด้านการพัฒนาระบบงานการเรียนรู้ และ 6) ด้านการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ตามลำดับ

จากงานวิจัยนี้ จะเป็นประโยชน์ในการนำไปพัฒนาการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพ เสริมสร้างงานวิชาการที่ดีให้กับผู้สอนและเกิดประโยชน์สูงสุดกับผู้เรียน

คำสำคัญ: การบริหารงานวิชาการ; ผู้บริหารโรงเรียน; กลุ่มเครือข่ายสถานศึกษาที่ 10

Abstracts

This research aimed to study the level of Academic Administration of School Administrators in the 10th Educational Network Under the Jurisdiction of Ubon Ratchathani Primary Educational Service Area 3. The population used in this research was 127 teachers who taught in schools in the 10th Educational Network Under the jurisdiction of Ubon Ratchathani Primary Education Service Area 3 in the academic year of 2020. The research tool was a 5-level rating scale questionnaire of 50 items, with the IOC index between .67–1.00, the discrimination values (r) between .48–.92, and the reliability of .98. The statistics included frequency, percentage, mean, and standard deviation.

The research findings were: The academic administration of school administrators in the 10th Educational Network Under the jurisdiction of Ubon Ratchathani Primary Education Service Area 3 as a whole and in individual aspects was at high levels. Considering each aspect, the averages could be sorted from high to low: 1) Measurement and evaluation and transferring 2) Educational supervision 3) Research for education quality development 4) School curriculum development 5) Learning process development, and 6) Development of internal quality assurance system in schools.

Keywords: The Academic Administration; Administrators; Educational School Network Group 10

บทนำ

แนวคิดการปฏิรูปการบริหารราชการแผ่นดิน “THAILAND 4.0” ในปัจจุบันซึ่งเป็นแนวคิดรูปแบบในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไทยภายใต้การนำของ พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี ถูกกำหนดเป็นนโยบายที่สำคัญของรัฐบาลที่จะพัฒนาประเทศไทยไปสู่ยุค 4.0 และเป็นส่วนหนึ่งของ ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2560–2579) ที่กำหนดวิสัยทัศน์ไว้ว่า “ประเทศมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาให้คนไทยมีความสุข (สำนักนายกรัฐมนตรี, 2561) การพัฒนาการเมืองและเศรษฐกิจขึ้นอยู่กับการศึกษาซึ่งการจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญาความรู้ มีทักษะในการดำเนินชีวิตที่ดี (โสมวลี ชยามฤต, 2564) และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข (สุปรานีพิริक्षा, 2563) หลักการจัดการเรียนรู้ของหลักสูตร

แกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ได้เน้นหลักสูตรที่มีมาตรฐานการเรียนรู้ สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน และคุณลักษณะอันพึงประสงค์เป็นเป้าหมายสำหรับพัฒนาเด็กและเยาวชน โดยยึดหลักว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด เชื่อว่าทุกคนมีความสามารถในการเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ ยึดประโยชน์ที่เกิดขึ้นกับผู้เรียน กระบวนการจัดการเรียนรู้ต้องส่งเสริมให้ผู้เรียน (ชินวัฒน์ ปานมั่งมี, 2563) สามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพคำนึงถึงความแตกต่างของบุคคล

การบริหารงานวิชาการของโรงเรียนถือเป็นงานสำคัญที่สุดของการบริหารจัดการศึกษา ซึ่งผู้บริหารต้องมีความรู้ ความสามารถเข้าใจ ในเรื่องการบริหารการศึกษาและจุดมุ่งหมายของโรงเรียน เข้าใจหลักการบริหารงานวิชาการเป็นอย่างดี (จันทร์ธานี สงวนนาม, 2553) หน้าที่ผู้บริหารสถานศึกษากับการบริหารงานวิชาการ ผู้บริหารต้องคิดหาวิธีและแนวทางในการบริหารจัดการหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน และกระบวนการเรียนรู้ได้อย่างมีคุณภาพ (Watamura, 2000) ให้มีความสอดคล้องและเหมาะสมกับสภาพสถานศึกษาตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 ซึ่งเป็นหลักสูตรที่มุ่งเน้นพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้เป็นคนดีมีปัญญา มีคุณภาพชีวิตที่ดี มีความสามารถในการแข่งขัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเพิ่มศักยภาพเพื่อพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนให้สูงขึ้น (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2552)

กลุ่มเครือข่ายสถานศึกษาที่ 10 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 3 มีโรงเรียนในสังกัดจำนวน 13 แห่ง ซึ่งแต่ละแห่งก็พบปัญหาในลักษณะที่คล้ายคลึงกัน คือ ปัญหาที่พบจากรายงานผลการประเมินคุณภาพภายนอกกรอบสามของโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายสถานศึกษาที่ 10 ส่วนใหญ่มีจุดที่ควรพัฒนาที่เหมือนกัน คือ ตัวบ่งชี้ที่ 5 ด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน (O-Net) ทั้งระดับประถมศึกษาและระดับมัธยมศึกษา พบว่า เป็นด้านที่มีค่าน้ำหนักคะแนนต่ำสุดจากทุกด้านและทุกระดับชั้น (ค่าน้ำหนักคะแนนเต็ม 20 คะแนนที่ได้ คือ 10.36 ซึ่งอยู่ในระดับพอใช้) ดังนั้น ผู้บริหารและครูควรพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนให้สูงขึ้นในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ ควรให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารสถานศึกษาโดยเฉพาะด้านการบริหารจัดการศึกษา และจัดเพิ่มเติมความรู้ บทบาทหน้าที่ให้เกิดประสิทธิภาพยิ่งขึ้น เพื่อให้การทำงานเกิดความราบรื่นและสามารถพัฒนาองค์กรให้เป็นองค์กรที่มีคุณภาพต่อไป (เพชรรัตน์ ชันทองดี, 2563)

ดังนั้นศึกษการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายสถานศึกษาที่ 10 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 3 เพื่อใช้เป็นแนวทางในการวางแผนพัฒนา ส่งเสริมสนับสนุน และปรับปรุงแก้ไขการบริหารงานวิชาการให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น และเพื่อให้การบริหารงานวิชาการของโรงเรียนได้บรรลุเป้าหมายของการจัดการศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายสถานศึกษาที่ 10 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 3

การทบทวนวรรณกรรม

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยศึกษาเอกสาร ตำรา ที่มีสาระสำคัญเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาซึ่งมีองค์ประกอบ 6 ด้าน ดังนี้

1) **การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา** หมายถึง การบริหารจัดการงานวิชาการในสถานศึกษาในเรื่องการจัดทำโครงการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาให้สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลาง เหมาะสมกับท้องถิ่น และครอบคลุมความต้องการของผู้เรียน ชุมชนและสังคม โครงสร้างหลักสูตร และกลุ่มสาระต่าง ๆ ที่สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ เป้าหมายและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2552) ครูและคณะกรรมการสถานศึกษามีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา การประชุม ชี้แจง ทำความเข้าใจให้แก่บุคลากรในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา

2) **การพัฒนากระบวนการเรียนรู้** หมายถึง การบริหารจัดการงานวิชาการในสถานศึกษาในเรื่องการจัดการเรียนการสอน และพัฒนากระบวนการเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การวางแผนพัฒนากระบวนการเรียนรู้ในสถานศึกษาอย่างเป็นระบบและสอดคล้องกับการปฏิรูปการศึกษาการประชุมสัมมนาครูผู้สอน เพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์ในด้านการเรียนการสอน การอบรมเกี่ยวกับเทคนิคการสอน การผลิตสื่อและการใช้สื่อการเรียนการสอนที่หลากหลาย เน้นผู้เรียนได้ค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง (Bugg, 2001) จากแหล่งเรียนรู้ และเครือข่ายการเรียนรู้ ฝึกทักษะกระบวนการคิด การจัดการวิเคราะห์ (Good, 1973) ส่งเสริมให้ครูเข้ารับการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาศักยภาพในวิชาชีพตามความต้องการ

3) **การวิจัยและพัฒนาคุณภาพการศึกษา** หมายถึง การบริหารจัดการงานวิชาการในสถานศึกษาในเรื่องการวางแผนการทำวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา การจัดการและการพัฒนาคุณภาพงานวิชาการในภาพรวมของสถานศึกษากำหนดให้การวิจัยเป็นนโยบายของโรงเรียนมีคณะกรรมการหรือผู้รับผิดชอบประจำ การส่งเสริมให้ครูวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการเรียน และสนับสนุนงบประมาณ วัสดุอุปกรณ์เพื่อใช้ในการทำวิจัยในชั้นเรียน เพื่อสร้างนวัตกรรมหรือประดิษฐ์กรรมทางการศึกษา และนำไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาการศึกษาไทย ทั้งระบบการบริหารจัดการศึกษา หลักสูตรและการสอน การจัดกิจกรรมและการเรียนรู้ สื่อการสอนและเทคโนโลยีการศึกษา และการวัดและประเมินผลการศึกษา (ศิริชัย กาญจนวาสี, 2559)

4) **การนิเทศการศึกษา** หมายถึง การบริหารจัดการงานวิชาการในสถานศึกษาในเรื่องการจัดระบบการนิเทศงานวิชาการและการเรียนการสอนภายในสถานศึกษา การนิเทศงานวิชาการและการเรียนการสอนในรูปแบบที่หลากหลายและเหมาะสม การประชุมวางแผนการนิเทศการศึกษา สำนวณสภาพปัญหาเกี่ยวกับการจัดกิจกรรม การเรียนการสอนเพื่อนำไปใช้ในการวางแผนในการนิเทศภายใน การจัดทำโครงการหรือกิจกรรมการนิเทศภายในสถานศึกษาอย่างจริงจังและต่อเนื่อง การปฐมนิเทศครูให้ทราบเกี่ยวกับระเบียบปฏิบัติการในสถานศึกษา การนิเทศอย่างหลากหลาย และกำกับ ติดตามผลอย่างต่อเนื่อง

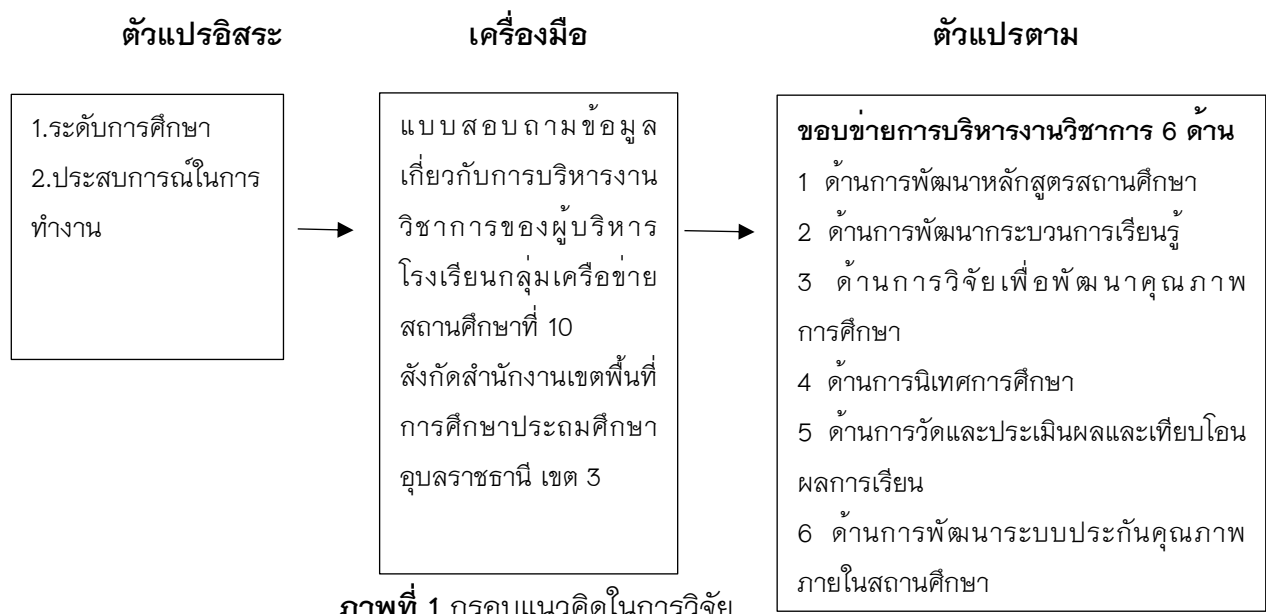
5) การวัดและประเมินผล และเทียบโอนผลการเรียน หมายถึง การบริหารจัดการงานวิชาการในสถานศึกษาในเรื่องมีการกำหนดระเบียบ และแนวปฏิบัติในการวัดและประเมินผลของโรงเรียน แต่งตั้งคณะกรรมการวัดผลประเมินผลและการเทียบโอนผลการเรียนจัดทำเอกสารหลักฐานการศึกษาให้เป็นไปตามระเบียบของกระทรวงศึกษาธิการให้คำแนะนำและเลือกใช้เครื่องมือในการวัดและประเมินผลอย่างเหมาะสม (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2552)

6) การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา หมายถึง การบริหารจัดการงานวิชาการในสถานศึกษาในเรื่อง การประชุมสัมมนาเพื่อสร้างความตระหนักในเรื่องการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา และมาตรฐานการศึกษา การจัดโครงสร้างการบริหารงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา และมาตรฐานการศึกษา สร้างความเข้าใจเกี่ยวกับแนวทางการประกันคุณภาพของโรงเรียนแก่ผู้เกี่ยวข้อง กำหนดโครงสร้างและแนวทางการบริหารภายในโรงเรียนที่เอื้อต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษา จัดให้มีระบบสารสนเทศที่มีข้อมูลเพียงพอต่อการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในโรงเรียนสามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและบรรลุเป้าหมายได้ (ชัตติยา ดวงสำราญ, 2564)

สรุปได้ว่า การบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาถือว่าเป็นงานภารกิจหลัก เป็นหัวใจที่สำคัญที่สุด ส่วนงานอื่นๆ เป็นเพียงส่วนส่งเสริมสนับสนุนให้งานวิชาการดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้บริหารต้องมีความรู้ความสามารถเข้าใจในเรื่องการบริหารการศึกษาและจุดมุ่งหมายของโรงเรียน เข้าใจหลักการบริหารงานวิชาการเป็นอย่างดี เพื่อให้การบริหารกิจกรรมทุกชนิดในสถานศึกษา ซึ่งเกี่ยวข้องกับการปรับปรุง พัฒนาระบบการเรียนรู้อให้เกิดผลตามเป้าหมายของหลักสูตรอย่างมีประสิทธิภาพ

กรอบแนวคิดการวิจัย

งานวิจัยนี้ ผู้วิจัยกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัยตามแนวคิดทฤษฎีการบริหารงานวิชาการ ประกอบด้วย ขอบข่ายการบริหารงานวิชาการ 6 ด้าน โดยมีรายละเอียดดังนี้

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายสถานศึกษาที่ 10 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 3 ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ ครูผู้สอนที่ปฏิบัติหน้าที่การสอนในกลุ่มเครือข่ายสถานศึกษาที่ 10 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 3 ประจำปีการศึกษา 2563 มีครูผู้สอนทั้งหมด จำนวน 127 คน เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา เป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 50 ข้อ มีค่า IOC ตั้งแต่ .67–1.00 ค่าอำนาจจำแนกรายข้อ (r) อยู่ระหว่าง .48 – .92 และค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามเท่ากับ .98 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย

การศึกษการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายสถานศึกษาที่ 10 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 3 ผลการวิจัยพบว่า การบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายสถานศึกษาที่ 10 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 3 โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ดังตารางที่ 1

ตาราง 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายสถานศึกษาที่ 10 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 3 $N = 127$

การบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนกลุ่ม เครือข่ายสถานศึกษาที่ 10 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 3	μ	σ	ระดับปฏิบัติ
1. ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา	4.24	.50	มาก
2. ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้	4.23	.48	มาก
3. ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา	4.24	.49	มาก
4. ด้านการนิเทศการศึกษา	4.26	.55	มาก
5. ด้านการวัดและประเมินผลและเทียบโอนผลการเรียน	4.27	.52	มาก
6. ด้านการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา	4.15	.55	มาก
รวม	4.25	.49	มาก

จากตาราง 1 พบว่า การบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายสถานศึกษาที่ 10 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 3 โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ($\mu = 4.25, \sigma = .49$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากสูงไปหาลด ดังนี้ 1) ด้านการวัดและ

ประเมินผลและเทียบโอนผลการเรียน 2) ด้านการนิเทศการศึกษา 3) ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา 4) ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา 5) ด้านการพัฒนาระบบการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง และ 6) ด้านการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ตามลำดับ

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

จากการวิจัยทำให้เกิดองค์ความรู้ซึ่งเป็นกระบวนการพัฒนาการบริหารงานวิชาการของผู้บริหาร ดังนี้

ภาพที่ 2 กระบวนการพัฒนาการบริหารงานวิชาการของผู้บริหาร

1. **ด้านการวัดและการประเมินผลและเทียบโอนผลการเรียน** เป็นการดำเนินงานในเรื่องการวิเคราะห์มาตรฐานการเรียนรู้ของหน่วยการเรียนรู้ รายวิชา และกิจกรรมการเรียนการสอน กำหนดวิธีการและเครื่องมือที่ใช้ในการวัดผลและการประเมินผลการเรียนรู้

2. **ด้านการนิเทศการศึกษา** เป็นการควบคุมดูแลและส่งเสริมให้มีการดำเนินการนิเทศภายในอย่างสม่ำเสมอ และร่วมกันแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น ตั้งแต่ผู้บริหารลงไปปรับปรุง ส่งเสริมประสิทธิภาพ

กระบวนการเรียนรู้ภายในโรงเรียนให้ดีขึ้น เป็นการเพิ่มพลังการปฏิบัติงานของครู รวมทั้งครูมีความก้าวหน้าในวิชาชีพและผลขั้นสุดท้ายคือการศึกษาของเด็กก้าวหน้าอย่างมีประสิทธิภาพ

3. ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา เป็นการดำเนินงานในเรื่องการทำความเข้าใจและส่งเสริมให้มีการวิจัยในชั้นเรียนร่วมกัน กำหนดประเด็นปัญหาที่ขัดข้องร่วมกันในสถานศึกษา การควบคุมและส่งเสริมการดำเนินการวิจัยที่ได้กำหนดไว้ เช่น ศึกษาวิเคราะห์ วิจัย การบริหารจัดการและพัฒนาคุณภาพงานวิชาการ ในภาพรวมของสถานศึกษา จุดเน้นของการวิจัยคือ การแก้ปัญหา หรือพัฒนากระบวนการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ

4. ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา เป็นการดำเนินงานในเรื่องการวิเคราะห์หลักสูตรแกนกลางระดับประเทศ การกำหนดมาตรฐานการเรียนรู้ และสาระการเรียนรู้ในส่วนที่เกี่ยวข้องสภาพแวดล้อมทรัพยากร สภาพการดำรงชีวิตที่เกี่ยวข้องชุมชนและท้องถิ่นโดยตรง การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา และการจัดทำหน่วยการเรียนรู้ การพัฒนาหลักสูตร จึงหมายถึง การปรับขยายหรือสร้างหลักสูตรของสถานศึกษาตามแนวทางในข้อกำหนดของการจัดการศึกษาที่จะพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ความสามารถให้แต่ละบุคคลได้พัฒนาเต็มศักยภาพนำความรู้สู่การปฏิบัติได้ซึ่งสถานศึกษาเป็นผู้วางแผนพัฒนาหลักสูตรเพื่อนำไปพัฒนาผู้เรียน

5. ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ เป็นการดำเนินงานในเรื่องการรวบรวมวิเคราะห์ และกำหนดกิจกรรมการเรียนการสอน ที่เหมาะสมกับหน่วยการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ เตรียมการและการจัดหาสื่อการเรียนการสอน

6. ด้านการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา เป็นระบบที่สถานศึกษาร่วมกับชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ภายใต้การกำกับ ดูแลและสนับสนุนส่งเสริมของหน่วยงานต้นสังกัด เพื่อสร้างความมั่นใจที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของหลักวิชา ข้อมูลหลักฐาน ที่ตรวจสอบได้ และการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องว่า ผู้เรียนทุกคนจะได้รับบริการด้านการศึกษาที่มีคุณภาพจากสถานศึกษา เพื่อพัฒนาความรู้ ความสามารถและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามที่กำหนด

อภิปรายผลการวิจัย

การบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายสถานศึกษาที่ 10 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 3 โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากสูงไปหาต่ำ ดังนี้ 1) ด้านการวัดและประเมินผลและเทียบโอนผลการเรียน 2) ด้านการนิเทศการศึกษา 3) ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา 4) ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา 5) ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ และ 6) ด้านการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ตามลำดับ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากผู้บริหารให้ความสำคัญกับการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนทั้ง 6 ด้าน ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถกระตุ้นและส่งเสริมให้ครูร่วมมือกัน ในการปรับปรุงงานวิชาการของสถานศึกษาอยู่เสมอ รู้จักวางแผน การติดต่อสื่อสาร การประสานงาน การควบคุม บังคับ

ปัญหา การสั่งการ การมอบหมายงานอย่างถูกต้องและเหมาะสม (ไกรวัลย์ รัตนะ, 2556) ผู้บริหารสถานศึกษามีการวางแผนในการกำหนดนโยบาย แผนงาน โครงการต่างๆ อย่างเป็นระบบเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติจริงได้อย่างชัดเจน และให้ความสำคัญกับทุกฝ่ายงานอย่างเท่าเทียมกัน (จันทร์ธานี สงวนนาม, 2553) ตลอดจนจัดให้มีคณะกรรมการตรวจสอบ ติดตาม และรายงานผลการประเมินอย่างต่อเนื่อง สามารถบริหารกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอนได้ผลดีและมีประสิทธิภาพสูง และเกิดประโยชน์สูงสุดกับผู้เรียน เพื่อให้การปฏิบัติงานวิชาการบรรลุ จุดมุ่งหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ จึงทำให้มุมมองของครูผู้สอนอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ปณิธิตา จรรยาเลิศ (2556) ศึกษาความคิดเห็นของครูที่มีต่อการบริหารงานวิชาการโรงเรียนในกลุ่มพัฒนาคุณภาพการศึกษา 4 พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ตามลำดับดังนี้ ด้านการนิเทศการศึกษา ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ด้านการวัดประเมินผลและเทียบโอนผลการเรียน ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา และด้านการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา และ ศรีฟ้า ศรีพรหม (2556) ได้ศึกษาความคิดเห็นของครูที่มีต่อการบริหารงานวิชาการโรงเรียนในสหวิทยาเขต 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 29 จังหวัดอุบลราชธานี ผลวิจัยพบว่า ความคิดเห็นของครูที่มีต่อการบริหารงานวิชาการโรงเรียนในสหวิทยาเขต 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 29 จังหวัดอุบลราชธานี โดยรวมอยู่ในระดับมาก

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา จากผลการวิจัย พบว่า เป็นด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดเป็นอันดับสี่ ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษา ควรศึกษาสภาพโรงเรียน และจัดทำระบบข้อมูลสารสนเทศ เพื่อมาพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา และมีการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์หลักสูตรสถานศึกษาแก่นักเรียน ผู้ปกครอง และควรให้ครูและคณะกรรมการสถานศึกษามีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา เป็นการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพ

1.2 ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ จากผลการวิจัย พบว่า เป็นด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดเป็นอันดับที่ห้า ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษา ควรมีการอบรมเกี่ยวกับเทคนิคการสอนการผลิตสื่อและการใช้สื่อ การเรียนการสอนที่หลากหลาย มีวิธีการสอนที่ฝึกทักษะกระบวนการคิด การจัดการ การวิเคราะห์ และควรจัดการเรียนการสอนโดยให้ผู้เรียนได้ค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเองจากแหล่งเรียนรู้ และเครือข่ายการเรียนรู้ เพื่อเป็นการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ในสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพ

1.3 ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา จากผลการวิจัย พบว่า เป็นด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดเป็นอันดับสาม ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษา ควรจัดให้มีการฝึกอบรม สัมมนาให้ความรู้แก่บุคลากรในการดำเนินการวิจัย มีการกำหนดให้การวิจัยเป็นนโยบายของโรงเรียนมีคณะกรรมการหรือผู้รับผิดชอบประจำ และควรมีการวางแผนการทำวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา

1.4 ด้านการนิเทศการศึกษา จากผลการวิจัย พบว่า เป็นด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดเป็นอันดับสอง ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษา ควรมีการเน้นการนิเทศในรายวิชาที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ มีการนิเทศอย่างหลากหลาย และกำกับ ติดตามผลอย่างต่อเนื่อง และควรจัดให้มีการปฐมนิเทศครูให้ทราบเกี่ยวกับระเบียบปฏิบัติการในสถานศึกษา เพื่อให้การนิเทศการศึกษาในสถานศึกษาเป็นระบบและมีประสิทธิภาพ

1.5 ด้านการวัดและประเมินผลและเทียบโอนผลการเรียน จากผลการวิจัย พบว่า เป็นด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดเป็นอันดับแรก สิ่งไหนที่เคยปฏิบัติไว้ดีอยู่แล้วก็ควรปฏิบัติและพัฒนาให้ดียิ่งขึ้นต่อไป สิ่งไหนที่ควรปรับปรุงก็ควรเร่งแก้ไข เช่น ส่งเสริมและสร้างวัฒนธรรมการทำงานให้ครูมีการวัดผลและประเมินผลผู้เรียนตามสภาพจริง เพื่อให้งานด้านการวัดและประเมินผล และเทียบโอนผลการเรียนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

1.6 ด้านการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา จากผลการวิจัย พบว่า เป็นด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ผู้บริหารควรให้ความสำคัญเป็นพิเศษในการกำกับดูแลการกำหนดมาตรฐานการศึกษาในระดับสถานศึกษาอย่างครอบคลุมและเหมาะสม ควรจัดให้มีการจัดอบรมสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับแนวทางการประกันคุณภาพของโรงเรียนแก่ผู้เกี่ยวข้อง มีการระดมทรัพยากรเพื่อสนับสนุนการพัฒนาคุณภาพการศึกษา และควรมีการจัดโครงสร้างการบริหารงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา และมาตรฐานการศึกษา เพื่อให้การบริหารงานวิชาการด้านการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา บรรลุตามเป้าหมายที่วางไว้และเกิดประสิทธิภาพสูงสุดกับสถานศึกษา ซึ่งการประกันคุณภาพมีผลทางบวกต่อกลยุทธ์การสอนที่ใช้ในโรงเรียน กรอบการทำงานการประกันคุณภาพ มีศักยภาพที่จะช่วยเหลือโรงเรียนในการพัฒนาวัฒนธรรมในการปรับปรุงโรงเรียนอย่างต่อเนื่อง แต่การขาดภาวะผู้นำ และแหล่งงบประมาณ มีผลให้กระบวนการไม่เพียงพอที่จะบรรลุผลตามความมุ่งหมายได้

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาปัญหาและแนวทางการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายสถานศึกษาที่ 10 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 3 เพื่อนำมาเป็นข้อมูลประกอบการวางแผนและดำเนินงานบริหารสถานศึกษาต่อไป

2.2 ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายสถานศึกษาที่ 10 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 3 เพื่อจะได้ทราบถึงปัญหาอุปสรรค และแนวทางในการดำเนินงานบริหารสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพต่อไป

2.3 การศึกษาครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ แบบกรณีศึกษา เป็นการศึกษาในโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายสถานศึกษาที่ 10 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 3 ดังนั้น ควรมีการศึกษาการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนสังกัดอื่น ๆ เช่น โรงเรียนสังกัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนท้องถิ่น และควรทำการวิจัยเชิงคุณภาพร่วมด้วยเพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกและหลากหลายยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- ไกรวัลย์ รัตน์ะ. (2556). บทบาทการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา. *วารสารวิจัยทางการศึกษา*, 9(1), 5-9.
- ชัตติยา ดวงสำราญ. (2564). บริหารความเสี่ยงอย่างไรให้องค์กรไร้วิกฤต. *วารสารสหวิทยาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 4(1), 340-351.
- จันทร์ธานี สงวนนาม. (2553). *ทฤษฎีและแนวปฏิบัติในการบริหารสถานศึกษา*. กรุงเทพฯ: บุคพอยท์.
- ชินวัฒน์ ปานมั่งมี. (2563). ภาวะผู้นำเชิงคุณภาพของผู้บริหารกับการดำเนินงานวัฒนธรรมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 2. *วารสารศิลปการจัดการ*, 4(3), 686-699.
- ปณิธิตา จรรยาเลิศ. (2556). *ความคิดเห็นของครูที่มีต่อการบริหารงานวิชาการโรงเรียนในกลุ่มพัฒนาคุณภาพการศึกษา 4 (สะเดาใหญ่ ตาอุด ศรีตระกุล) อำเภออุซันต์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 3 (สารนิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต)*. มหาวิทยาลัยราชธานี.
- เพชรลัดดา ชันทองดี. (2563). การศึกษาเปรียบเทียบวัฒนธรรมองค์การของโรงเรียนมัธยมศึกษา กับโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา. *วารสารศิลปการจัดการ*, 4(3), 653-671.
- ศรีฟ้า ศรีพรหม. (2556). *ความคิดเห็นของครูที่มีต่อการบริหารงานวิชาการโรงเรียนในสหวิทยาเขต 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 29 จังหวัดอุบลราชธานี (สารนิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต)*. มหาวิทยาลัยราชธานี.
- ศิริชัย กาญจนวาสี. (2559). การวิจัยและพัฒนาการศึกษาไทย. *วารสารศิลปการศึกษาศาสตร์วิจัย*, 8(2), 1-18.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2552). *คู่มือการปฏิบัติงานข้าราชการครู*. กรุงเทพฯ: สำนักนโยบายและแผนการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- สำนักนายกรัฐมนตรี. (2561). *คู่มือมาตรฐานการตรวจราชการแบบบูรณาการโครงการพัฒนาระบบการตรวจราชการแบบบูรณาการสู่การปฏิบัติ*. กรุงเทพฯ: สำนักนายกรัฐมนตรี.
- สุปราณี พิรัชชา. (2563). การบริหารความขัดแย้งของผู้บริหารตามความคิดเห็นของบุคลากรวิทยาลัยอาชีวศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา จังหวัดบึงกาฬ. *วารสารนวัตกรรมการจัดการศึกษาและการวิจัย*, 2(1), 21-30.
- โสมวลี ชยามฤต. (2564). การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เพื่อรองรับยุคดิจิทัลขององค์การภาครัฐและเอกชน. *วารสารสหวิทยาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 4(1), 38-50.
- Bugg, K. A. (2001). *Quality assurance and improvement planning in Illinois High Schools* (Ph.D. Educational Administration). The Illinois State University.
- Good, C.V. (1973). *Dictionary of Education*. New York: McGraw-Hill Book.

Watamura, K. P. (2000). *Child-centered learning versus direct instruction in mathematics in the elementary classroom*. New York: Harper and Row.

การพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้วิชาภาษาอังกฤษ เรื่อง My Self and Family
โดยใช้แบบฝึกทักษะประกอบกลุ่มการเรียนรู้ร่วมมือแบบทีม (TAI)

ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2

The Development of a Learning Management Plan for in English Learning
Subject on My Self and Family Unit using exercises a Team – Assisted
Individualization of Grade 2 students in schools

พิมพ์ไพไล วัฒนา

Pimpilai Wana

มหาวิทยาลัยราชธานี

Ratchathani University, Thailand.

E-mail: pimpilaiwana@gmail.com

Received January 29, 2021; Revised December 28, 2021; Accepted January 1, 2022

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อพัฒนาแผนจัดการการเรียนรู้ เรื่อง My Self and Family วิชาภาษาอังกฤษ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โดยใช้แบบฝึกทักษะประกอบการเรียนรู้ร่วมมือแบบทีม (TAI) ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 2) เพื่อศึกษาดัชนีประสิทธิผลของแผนการจัดการเรียนรู้ 3) เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ระหว่างก่อนและหลังเรียน กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 32 คน โดยการสุ่มอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมี 3 ชนิด ได้แก่ 1) แผนการจัดการเรียนรู้แบบทีม (TAI) จำนวน 8 แผน ผลการประเมินคุณภาพของแผนการจัดการเรียนรู้อยู่ในระดับมาก 2) แบบฝึกทักษะ จำนวน 8 แผน มีคุณภาพอยู่ในระดับมากที่สุด 3) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนมีความเชื่อมั่นเท่ากับ .94 วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบค่าทีแบบไม่อิสระ

ผลการวิจัยพบว่า

1. แผนจัดการการเรียนรู้ มีประสิทธิภาพ เท่ากับ 81.25/81.65 ซึ่งถือว่าสูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้ 80/80
2. ดัชนีประสิทธิผลของแผนการจัดการเรียนรู้ มีค่าดัชนีประสิทธิผล (EI.) = 71
3. นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ที่เรียนโดยใช้แบบฝึกทักษะประกอบการเรียนรู้ร่วมมือแบบทีม (TAI) มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ: การเรียนรู้ร่วมมือแบบทีม; แบบฝึกทักษะ; ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

Abstract

The purposes of this research were 1) to develop a learning management plan on "My Self and Family" in English subjects of Grade 2 using Team Assisted Individualization (TAI), defined as an efficiency threshold of 80/80 2) to study the index of effectiveness of the learning management plan, and 3) to compare the pre-and post-study achievements of Grade 2 students. The sample consisted of 32 primary school students. Simple random sampling was used. Three types of research instruments were used: 1) 8 Team Assisted Individualization plans (TAI), the results of the quality assessment of the learning management plan were at a high level. 2) 8 skill exercises, the quality is at the highest level. 3) The learning achievement test had a confidence value of .94. The data were then analyzed using percentages, mean, standard deviations, and independent t-tests.

The results showed that:

1. The learning management plan was effective as 81.25/81.65, which was considered above the threshold of 80/80.
2. The effectiveness index of the learning management plan had the Effectiveness Index (EI.) = 71.
3. Grade 2 students who studied using Team Assisted Individualization (TAI) had significantly higher post-study achievements than pre-study at the .05 level.

Keywords: Learning team-assisted individualization; Learning with practice exercises; Academic achievement

บทนำ

ในการจัดการเรียนการสอนในยุคศตวรรษที่ 21 นี้ ควรเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญในการจัดการเรียนการสอน ซึ่งการจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดทักษะด้านการเรียนรู้และมีส่วนร่วมในการเรียนการสอนโดยมีการทำงานเป็นกลุ่มหรือเป็นทีม นั้น ย่อมส่งผลให้ผู้เรียนเกิดทักษะการทำงานเป็นทีมที่มีความรับผิดชอบต่องานของตนเอง คือ การจัดการเรียนการสอนแบบ TAI ซึ่งเป็นการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนทำงานเป็นกลุ่ม ซึ่งภายในกลุ่มจะประกอบไปด้วยผู้เรียนที่มีความสามารถเก่ง ปานกลาง และอ่อน หรือเป็นวิธีการสอนที่ผสมผสานระหว่างการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative Learning) และการสอนรายบุคคล (Individualization Instruction) เข้าด้วยกันโดยให้ผู้เรียนได้ลงมือทำกิจกรรมในการเรียนได้ด้วยตนเองตามความสามารถของตนและส่งเสริมความร่วมมือภายในกลุ่ม มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์การเรียนรู้และปฏิสัมพันธ์ทางสังคมซึ่งส่งผลให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้นและมีทักษะการทำงานเป็นทีมรวมไปถึงผู้เรียนมีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายมากยิ่งขึ้น (Phumphongkhochasorn, Damnoen, Suwannaprateep & Phoomparmarn, 2021)

สภาพการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนบ้านโนนสำราญ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา อุบลราชธานีเขต 5 เครือข่ายสถานศึกษาคอแลน พบว่า นักเรียนขาดทักษะในการสื่อสารภาษาอังกฤษ นักเรียนสนทนาเป็นภาษาอังกฤษไม่ได้ เขียนและจำคำศัพท์ภาษาอังกฤษไม่ได้ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากขาดการฝึกฝนอย่างสม่ำเสมอ ขาดแรงจูงใจ ขาดแรงเสริม ประกอบกับเทคนิควิธีการสอนและการใช้สื่อการสอนของครูอาจยังไม่เหมาะสม แนวทางในการปรับปรุงการจัดการกระบวนการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ ถือเป็นหน้าที่ของครูโดยตรง ครูผู้สอนต้องคำนึงถึงระดับความสามารถและวุฒิภาวะของผู้เรียน โดยการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนจะต้องเริ่ม จากง่ายไปยาก จากรูปธรรมไปสู่กึ่งนามธรรมและนามธรรมใช้สื่อต่าง ๆ ที่จำเป็นเพื่อให้ผู้เรียนได้ใช้ประกอบการศึกษาค้นคว้า (ศุภกิจ เณลิมวิสต์มกุล, 2553) ตลอดจนผู้เรียนจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องอาศัยกระบวนการคิดการตัดสินใจกระบวนการทำงานกลุ่ม (พระมหากันตินันท์ เสงสกุล, 2564) การจัดกิจกรรมโดยใช้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนหรือการเรียนที่มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกันเป็นกลุ่มย่อยจึงมีความสำคัญ (Damnoen, Phumphongkhochasorn, Punwasuponchat & Srichan, 2021) และสอดคล้องกับการจัดการเรียนการสอนแบบกลุ่มช่วยรายบุคคล เป็นการสอนที่เน้นนักเรียนเป็นสำคัญ (ณัฐมน ชมจันทร์ และ จิตณรงค์ เอี่ยมสำอางค์, 2564) โดยที่กิจกรรมการเรียนการสอนเป็นลักษณะการเรียนรู้เป็นกลุ่ม โดยจัดการเรียนการสอนครูจะเข้ามามีบทบาทน้อยที่สุดแต่ครูผู้สอนต้องมีการกระตุ้นเด็กมีการตรวจสอบการเรียนรู้ของนักเรียน ทั้งจากเพื่อนและครูผู้สอน (กัญญาภรณ์ กิ่งไทร, กมลทิพย์ ศรีหาเศษ และ สุวิมล ตีรกานันท์, 2564)

จากปัญหาดังกล่าว จึงศึกษาการพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้วิชาภาษาอังกฤษ เรื่อง My Self and Family ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุบลราชธานีเขต 5 โดยใช้แบบฝึกทักษะประกอบกลุ่มการเรียนรู้ร่วมมือแบบทีม (TAI) เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและนำผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่ได้รับการเรียนรู้ร่วมมือแบบทีม (TAI) ศึกษาประสิทธิภาพและศึกษาหาค่าดัชนีประสิทธิผลนำไปเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระหว่างก่อนและหลัง เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาแผนจัดการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อพัฒนาแผนจัดการการเรียนรู้ เรื่อง My Self and Family วิชาภาษาอังกฤษ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โดยใช้แบบฝึกทักษะประกอบการเรียนรู้ร่วมมือแบบทีม (TAI) ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80
2. เพื่อศึกษาดัชนีประสิทธิผลของแผนการจัดการเรียนรู้ เรื่อง My Self and Family วิชาภาษาอังกฤษ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โดยใช้แบบฝึกทักษะประกอบการเรียนรู้ร่วมมือแบบทีม (TAI)
3. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ระหว่างก่อนและหลังเรียน

สมมติฐานการวิจัย

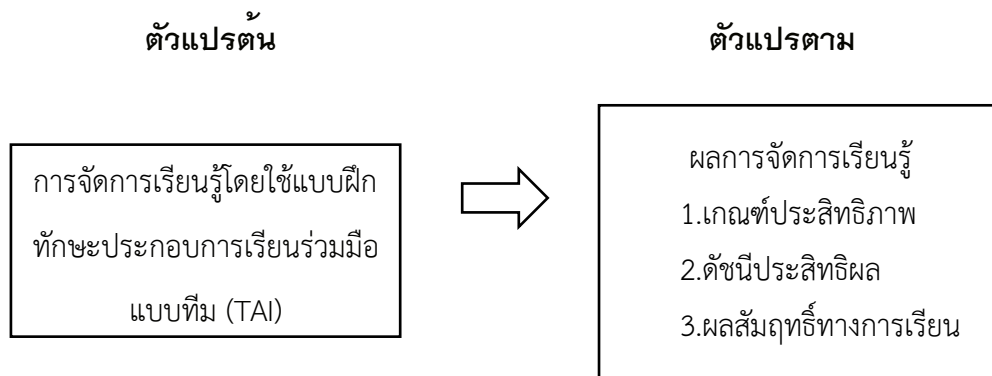
ผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 เรื่อง My Self and Family โดยใช้แบบฝึกทักษะประกอบการเรียนร่วมมือแบบทีม (TAI) หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน

กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ศึกษาผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 เรื่อง My Self and Family โดยใช้แบบฝึกทักษะประกอบการเรียนร่วมมือแบบทีม (TAI) ตามแนวคิดของ จอห์นสันและจอห์นสัน (Johnson and Johnson, 1987) มีขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. ขั้นเตรียม ในขั้นตอนนี้เป็นการเตรียมความพร้อมก่อนเรียนเริ่มด้วยผู้สอนชี้แจงจุดประสงค์ของบทเรียน หลังจากนั้นผู้สอนจัดกลุ่มผู้เรียนเป็นกลุ่มย่อย โดยแต่ละผู้เรียนในกลุ่มให้แตกต่างกันจะมี 4 คน เป็นนักเรียนที่เก่ง 1 คน ปานกลาง 2 คน และอ่อน 1 คน
2. ขั้นสอน ในขั้นตอนนี้ผู้สอนเริ่มนำเข้าสู่บทเรียนโดยการสอนหรือบรรยายเนื้อหาตามบทเรียน หลังจากนั้นมอบหมายงานให้แต่ละกลุ่ม
3. ขั้นทำกิจกรรม เป็นขั้นตอนที่สมาชิกภายในกลุ่มจะได้ฝึกทักษะการเรียนรู้ร่วมกัน การทำงานเป็นทีมการร่วมกัน
4. ขั้นตรวจสอบผลงานและทดสอบ ขั้นตอนนี้สมาชิกภายในกลุ่มจะรายงานผลการดำเนินงานกลุ่มโดยผู้สอนและเพื่อนกลุ่มอื่นสามารถซักถามหรือแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อให้เกิดความชัดเจนมากขึ้น
5. ขั้นสรุปบทเรียนและประเมินผลการทำงาน ขั้นนี้ผู้สอนและผู้เรียนช่วยกันสรุปบทเรียน ผู้สอนช่วยเสริมเพิ่มเติมความรู้ที่จำเป็นหรือไม่ครอบคลุมเพื่อให้บรรลุตามเป้าหมายการเรียนรู้ที่กำหนดไว้

สรุปเป็นกรอบแนวคิดการวิจัยที่มีผลต่อเกณฑ์ประสิทธิภาพ ดัชนีประสิทธิผลและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ดังภาพที่ 1

ภาพประกอบที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ขอบเขตของการวิจัย

1. **ขอบเขตด้านเนื้อหา** เรื่อง My Self and Family สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 2 หน่วยการเรียนรู้ รวม 16 ชั่วโมง ชั่วโมงละ 60 นาที ประกอบด้วย

หน่วยการเรียนรู้ที่ 3 เรื่อง My Self	จำนวน 8 ชั่วโมง
เรื่อง Name & Nickname	จำนวน 2 ชั่วโมง
เรื่อง Age	จำนวน 2 ชั่วโมง
เรื่อง Body	จำนวน 2 ชั่วโมง
เรื่อง My Favorite Things	จำนวน 2 ชั่วโมง
หน่วยการเรียนรู้ที่ 4 เรื่อง Family	จำนวน 8 ชั่วโมง
เรื่อง Father & Mother	จำนวน 2 ชั่วโมง
เรื่อง Sister & brother	จำนวน 2 ชั่วโมง
เรื่อง Activities in a Day	จำนวน 2 ชั่วโมง
เรื่อง All About My Family	จำนวน 2 ชั่วโมง

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

2.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนในเครือข่ายสถานศึกษาคลองแล่น สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2562 ทั้งหมด 174 คน

2.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุบลราชธานีเขต 5 จำนวน 32 คน ซึ่งได้มาจากการเลือกห้อง โดยการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling)

3. ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา

3.1 ตัวแปรต้น ได้แก่ แบบฝึกทักษะประกอบการเรียนร่วมมือแบบทีม (TAI)

3.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ เกณฑ์ประสิทธิภาพ ดัชนีประสิทธิผล และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

4. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้มี 5 รายการด้วยกันประกอบด้วย

1. แผนจัดการเรียนรู้ เรื่อง My Self and Family วิชาภาษาอังกฤษ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ซึ่งได้คัดเลือกเนื้อหาจำนวน 2 หน่วยการเรียนรู้โดยใช้แบบฝึกทักษะประกอบการเรียนร่วมมือแบบทีม (TAI) รวมทั้งสิ้น จำนวน 8 แผน รวมทั้งหมด 16 ชั่วโมง โดยมีผลการประเมินคุณภาพของแผนการจัดการเรียนรู้โดยรวมเฉลี่ยมีผลการประเมินคุณภาพของแผนการจัดการเรียนรู้ อยู่ในระดับมากที่สุด $\bar{X} = 4.74$ (S.D. = .19)

2. แบบฝึกทักษะ จำนวน 8 แผน มีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 4.81 (S.D. = .10)

3. แบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน จำนวน 30 ข้อ มีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 1.00 มีค่าความยาก (P) อยู่ระหว่าง .33 – .77 และค่าอำนาจจำแนก (B) อยู่ระหว่าง .22 – .88 และ มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .94

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. วิเคราะห์หาประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้ เรื่อง My Self and Family วิชาภาษาอังกฤษ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ตามเกณฑ์ 80/80 โดยใช้สูตร E_1/E_2
2. วิเคราะห์เปรียบเทียบผลการเรียนโดยการหาค่าดัชนีประสิทธิผลของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
3. วิเคราะห์เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ก่อนและหลังเรียนโดยใช้สถิติ $t - test$ Dependent Sample

ผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ได้สรุปผลตามวัตถุประสงค์และสมมติฐานการวิจัยได้ ดังนี้

1. แผนจัดการการเรียนรู้ เรื่อง My Self and Family วิชาภาษาอังกฤษ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โดยใช้แบบฝึกทักษะประกอบการเรียนร่วมมือแบบทีม (TAI) มีประสิทธิภาพ เท่ากับ 81.25/81.65 ซึ่งถือว่าสูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้ 80/80
2. ดัชนีประสิทธิผลของแผนการจัดการเรียนรู้ วิชาภาษาอังกฤษ เรื่อง My Self and Family ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โดยใช้แบบฝึกทักษะประกอบการเรียนร่วมมือแบบทีม (TAI) มีค่าดัชนีประสิทธิผล $EI. = 71$
3. นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ที่เรียนด้วยแผนการจัดการเรียนรู้ วิชาภาษาอังกฤษ เรื่อง My Self and Family โดยใช้แบบฝึกทักษะประกอบการเรียนร่วมมือแบบทีม (TAI) มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัย สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. แผนจัดการการเรียนรู้ เรื่อง My Self and Family วิชาภาษาอังกฤษ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โดยใช้แบบฝึกทักษะประกอบการเรียนร่วมมือแบบทีม (TAI) มีประสิทธิภาพ เท่ากับ 81.25/81.65 ซึ่งถือว่าสูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้ 80/80 หมายความว่า นักเรียนที่เป็นกลุ่มเป้าหมายของโรงเรียนบ้านโนนสำราญในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2562 จำนวน 32 คน สามารถทำคะแนนหรือตอบคำถามในแบบฝึกทักษะระหว่างเรียน คิดเป็นร้อยละ 81.25 และสามารถทำคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียน คิดเป็นร้อยละ 81.65 ทั้งนี้เป็นเพราะการวิจัยในครั้งนี้ได้ศึกษาเอกสารหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน

พุทธศักราช 2551 รวมถึงหลักสูตรสถานศึกษาและวิเคราะห์ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ วิชาภาษาอังกฤษชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ก่อนจะกำหนดหน่วยการเรียนรู้ ขอบข่ายเนื้อหาย่อยและจุดประสงค์การเรียนรู้ของการเรียน จึงทำให้เนื้อหาของแบบฝึกทักษะที่กำหนดขึ้น ในครั้งนี้ มีเนื้อหาที่สอดคล้องกับตัวชี้วัดและมาตรฐานการเรียนรู้ เนื้อหามีการเรียงลำดับความยากง่าย และที่สำคัญก่อนนำชุดกิจกรรมไปทดลองใช้จริงกับนักเรียนกลุ่มเป้าหมาย ได้นำแบบฝึกทักษะที่สร้างขึ้น นำเสนอผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบ และนำไปทดลองหาประสิทธิภาพตามขั้นตอนการหาประสิทธิภาพของ นวัตกรรมก่อนปรับปรุงแก้ไขและนำไปใช้จริง จึงทำให้ชุดกิจกรรมที่สร้างขึ้นในครั้งนี มีประสิทธิภาพเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด สอดคล้องกับแนวคิดในการสร้างแบบฝึกทักษะของ ถวัลย์ มาศจรัส (2546) ได้กล่าวถึงการสร้างและจัดทำแบบฝึกหัด แบบฝึกทักษะไว้ ดังนี้ 1) ศึกษาเนื้อหาสาระสำหรับการจัดทำแบบฝึกหัด แบบฝึกทักษะ 2) วิเคราะห์เนื้อหาสาระโดยละเอียดเพื่อกำหนดจุดประสงค์ในการจัดทำ 3) ออกแบบการจัดทำแบบฝึกหัด แบบฝึกทักษะตามจุดประสงค์ 4) สร้างแบบฝึกหัด แบบฝึกทักษะและ ส่วนประกอบอื่นๆ เช่น แบบทดสอบก่อนฝึก บัตรคำสั่ง ขั้นตอนกิจกรรมที่ผู้เรียนต้องปฏิบัติ แบบทดสอบ หลังเรียน 5) นำแบบฝึกหัด แบบฝึกทักษะไปใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ปรับปรุง พัฒนาให้สมบูรณ์ ซึ่งผลสรุปที่ได้จากการวิจัยในครั้งนี้ สอดคล้องกับงานวิจัยของวชิราภรณ์ สุทธิประภา (2560) ได้ศึกษา เรื่อง ผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค TAI วิชาภาษาอังกฤษ เรื่อง MY HOUSE ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ผลการศึกษา พบว่า แผนการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค TAI วิชาภาษาอังกฤษเรื่อง MY HOUSE ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 มีประสิทธิภาพเท่ากับ 81.12/79.90 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของประนอม รักประทุม (2560) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนากระบวนการเรียนรู้แบบกลุ่มร่วมมือโดยใช้เทคนิค TAI เพื่อส่งเสริมความเข้าใจไวยากรณ์ภาษาอังกฤษเรื่อง Tenses สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ผลการวิจัย พบว่า มีประสิทธิภาพ $E1/E2 = 82.90/82.39$ สอดคล้องกับเกณฑ์ที่กำหนด 80/80 จากเหตุผลดังกล่าวเห็นได้ว่า การพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้วิชา ภาษาอังกฤษ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โดยใช้แบบฝึกทักษะประกอบการเรียนร่วมมือแบบทีม (TAI) ส่งผลให้ นักเรียนมีความกระตือรือร้นในการทำงานเป็นทีม จึงทำให้แผนการจัดการเรียนรู้มีประสิทธิภาพสูงกว่า เกณฑ์ที่ตั้งไว้ สามารถนำไปจัดการเรียนการสอนได้เป็นอย่างดี

2. ดัชนีประสิทธิผลของแผนการจัดการเรียนรู้ วิชาภาษาอังกฤษ เรื่อง My Self and Family ของ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุบลราชธานีเขต 5 โดยใช้แบบฝึกทักษะ ประกอบกลุ่มการเรียนรู้ร่วมมือแบบทีม (TAI) เท่ากับ .71 แสดงว่า นักเรียนมีความก้าวหน้าทางการเรียน คิดเป็นร้อยละ 71 ทั้งนี้เป็นเพราะจากการจัดกิจกรรม วิธีการเรียนรู้ โดยใช้กลุ่มการเรียนรู้ร่วมมือแบบทีม (TAI) โดยให้ผู้เรียนทำกิจกรรมในการเรียนตามความสามารถของตนและส่งเสริมความร่วมมือภายในกลุ่ม มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์การเรียนรู้และปฏิสัมพันธ์ทางสังคม โดยผู้เรียน 4 คน ต่อ 1 กลุ่ม แบ่งได้จากผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ซึ่งแต่ละกลุ่มจะมีนักเรียน เก่ง 1 คน ปานกลาง 2 คน และอ่อน 1 คน คละกัน ผู้เรียนสามารถปรึกษาหารือร่วมมือและช่วยเหลือกันภายในกลุ่มของตนเองได้ จากเหตุผลดังกล่าว

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่เรียนด้วยแผนการจัดการเรียนรู้วิชาภาษาอังกฤษ เรื่อง My Self and Family หลังเรียนจึงมีความก้าวหน้าในการใช้ภาษาอังกฤษในเรื่องดังกล่าว สอดคล้องกับผลการศึกษาของ สุดาวรรณ ขาวปั้น (2551) ได้ศึกษาเรื่อง ผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์ เรื่อง การคูณ โดยการเรียนรู้แบบกลุ่มร่วมมือด้วยเทคนิค TAI ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ผลการศึกษา พบว่า 1) แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบกลุ่มร่วมมือด้วยเทคนิค TAI เรื่องการคูณกลุ่มสาระคณิตศาสตร์ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 มีประสิทธิภาพเท่ากับ 82.56/81.61 2) ดัชนีประสิทธิผลของแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบกลุ่มร่วมมือด้วยเทคนิค TAI เรื่องการคูณ กลุ่มสาระคณิตศาสตร์ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 มีค่าเท่ากับ 0.7519 3) นักเรียนมีความพึงพอใจ ต่อแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบกลุ่มร่วมมือด้วยเทคนิค TAI เรื่องการคูณกลุ่มสาระ คณิตศาสตร์ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โดยรวมและเป็นรายด้าน ทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านเนื้อหาสาระ การเรียนรู้ด้านกิจกรรมการเรียนรู้ด้านสื่อและอุปกรณ์การเรียนการสอน และด้านการวัดและประเมินผล อยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับผลการศึกษาของสลาย ปลั่งกลาง (2552) ได้ศึกษาเรื่อง ผลการเรียนรู้ โดยใช้แบบฝึกทักษะประกอบการจัดการเรียนรู้แบบกลุ่มร่วมมือเทคนิค TAI เรื่อง การบวกและการลบ จำนวนที่มีผลลัพธ์และตัวตั้งเกิน 20 ชั้น ประถมศึกษาปีที่ 1 กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนบ้านคูเมือง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครราชสีมา เขต 5 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2552 ผลการศึกษา พบว่า 1) แผนการจัดการเรียนรู้ โดยใช้แบบฝึกทักษะ ประกอบการจัดการเรียนรู้แบบกลุ่มร่วมมือเทคนิค TAI เรื่อง การบวกและการลบจำนวนที่มีผลลัพธ์และตัวตั้งไม่เกิน 20 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 มีประสิทธิภาพเท่ากับ 87.03/85.85 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ 2) ดัชนีประสิทธิผลของแผนการจัดการเรียนรู้มีค่า เท่ากับ 0.7384 แสดงว่านักเรียนมีความก้าวหน้าคิดเป็นร้อยละ 73.84 3) นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนโดยใช้แบบฝึกทักษะประกอบการจัดการเรียนรู้แบบกลุ่มร่วมมือเทคนิค TAI สามารถคงทนความรู้หลังเรียนได้ทั้งหมด 4) นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 มีความพึงพอใจต่อการเรียนรู้ด้วยแผนการจัดการเรียนรู้โดยรวมและเป็นรายข้ออยู่ในระดับมาก จากเหตุผลดังกล่าว เห็นได้ว่า การพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้วิชาภาษาอังกฤษ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โดยใช้แบบฝึกทักษะประกอบการเรียนร่วมมือแบบทีม (TAI) ส่งผลให้นักเรียนมีความก้าวหน้าทางการเรียนที่เป็นไปอย่างมีคุณภาพ

3. นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ที่เรียนด้วยแผนการจัดการเรียนรู้ วิชาภาษาอังกฤษเรื่อง My Self and Family โดยใช้แบบฝึกทักษะประกอบการเรียนร่วมมือแบบทีม (TAI) มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้เป็นเพราะมีกระบวนการดำเนินการที่ผ่านขั้นตอนการวิเคราะห์เนื้อหาและจุดประสงค์ และการวิเคราะห์ข้อมูลต่าง ๆ ก่อนนำมาทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่าง จึงเห็นได้ว่าเป็นข้อสอบที่มีความเชื่อมั่นสามารถวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 เรียนด้วยแผนการจัดการเรียนรู้ วิชาภาษาอังกฤษเรื่อง My Self and Family โดยใช้แบบฝึกทักษะประกอบการเรียนร่วมมือแบบทีม (TAI) ทำให้ทราบผลการเรียนรู้ได้เป็นอย่างดีและมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับการศึกษาของวชิราภรณ์ สุทธิประภา (2560) ได้ศึกษาเรื่อง ผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

แบบร่วมมือเทคนิค TAI วิชาภาษาอังกฤษ เรื่อง MY HOUSE ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ผลการศึกษาพบว่า 1) แผนการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค TAI วิชาภาษาอังกฤษเรื่อง MY HOUSE ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 มีประสิทธิภาพเท่ากับ 81.12/79.90 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด 2) นักเรียนที่เรียนด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค TAI วิชาภาษาอังกฤษ เรื่อง MY HOUSE ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05 3) นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค TAI วิชาภาษาอังกฤษเรื่อง MY HOUSE ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โดยรวมอยู่ระดับมาก และกิตติศักดิ์ คำเมฆ, ยุภาดี ปณธราช และปวีณา สาสิงห์ (2560) ได้ศึกษาเรื่อง การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยใช้ เทคนิค TAI ที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนองค์การบริหารส่วนจังหวัดกำแพงเพชร ผลการศึกษาพบว่า 1) นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 TAI มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ หลังการจัดการเรียนการสอนแบบร่วมมือโดยใช้เทคนิคสูงกว่าเกณฑ์ ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 2) นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์หลังการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยใช้ เทคนิค TAI สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 3) นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 มีการทำงานเป็นทีมหลังการจัดการเรียนการสอนแบบร่วมมือโดยใช้เทคนิค TAI อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่านักเรียนการยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น มีค่าเฉลี่ยสูงสุดรองลงมาคือการ แสดงความคิดเห็น นักเรียนมีการวางแผนการทำงานร่วมกันและนักเรียนการแก้ปัญหาภายในกลุ่มตามลำดับ 4) นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 มีเจตคติต่อวิชาคณิตศาสตร์หลังการจัดการเรียนการสอนแบบร่วมมือโดยใช้เทคนิค TAI อยู่ในระดับมาก

ดังนั้น จึงอาจกล่าวโดยสรุปได้ว่า การพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ วิชาภาษาอังกฤษ เรื่อง My Self and Family ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุบลราชธานีเขต 5 โดยใช้แบบฝึกทักษะประกอบกลุ่มการเรียนรู้ร่วมมือแบบทีม (TAI) ที่สร้างขึ้น เป็นเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพเหมาะสมที่จะนำมาใช้ในการประกอบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เพราะสามารถเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักเรียน โดยนักเรียนมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้ทุกขั้นตอนอย่างเป็นระบบ มีประสิทธิภาพในการพัฒนาด้านทักษะภาษาอังกฤษทำให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น ส่งผลให้นักเรียนเรียนรู้อย่างมีความสุข จึงเหมาะสมที่จะนำไปใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้กับนักเรียนได้เป็นอย่างดี

๕ ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1.1 จากผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่เรียนด้วยแผนการจัดการเรียนรู้ วิชาภาษาอังกฤษ เรื่อง My Self and Family มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอยู่ในระดับมากที่สุด จึงควรนำวิธีการจัดการเรียนรู้แบบนี้ไปใช้ในการจัดการเรียนรู้กับนักเรียน ในสถานศึกษาอื่นและประยุกต์ใช้ในระดับชั้นอื่นต่อไป เพื่อเป็นการพัฒนาและส่งเสริมให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์และเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างแท้จริง

1.2 ครูผู้สอนต้องวางแผนการจัดการเรียนรู้ให้ดีพร้อมที่จะอำนวยความสะดวกให้กับนักเรียน รวมทั้งต้องชี้แจงทำความเข้าใจให้นักเรียนเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของตนเองในระหว่างการจัดการเรียนรู้ เลือกหัวข้อและเนื้อหาสาระตามที่สนใจ แต่ต้องอยู่ในขอบเขตของเนื้อหา จึงจะทำให้การเรียนรู้ด้วยแผนการจัดการเรียนรู้เป็นการจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ

1.3 ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้แบบฝึกทักษะประกอบกลุ่มการเรียนรู้ร่วมมือแบบ ทีม (TAI) ครูผู้สอนควรระมัดระวังในแต่ละขั้นตอนการสอน คือ

1) ขั้นเตรียม ควรเตรียมการสอนและสื่อการสอนให้พร้อม โดยขั้นนี้จะแต่ละผู้เรียนในกลุ่มให้แตกต่างกัน มี 4 คน เป็นนักเรียนที่เก่ง 1 คน ปานกลาง 2 คน และอ่อน 1 คน ควรชี้แจงให้นักเรียนเข้าใจในกฎเกณฑ์ในการแบ่งกลุ่มก่อน จะได้ไม่เกิดปัญหาขึ้นภายหลัง

2) ขั้นสอน ผู้สอนจะต้องอธิบายถึงปัญหาหรืองานที่ต้องการให้กลุ่มแก้ไขหรือคิดวิเคราะห์ หาคำตอบ พร้อมแนะนำแหล่งข้อมูลค้นหาให้ข้อมูลพื้นฐานสำหรับการคิดวิเคราะห์อย่างชัดเจน

3) ขั้นทำกิจกรรม ควรระมัดระวังเรื่องการทำแบบฝึกหัดและต้องเปิดโอกาสให้นักเรียน ถาม-ตอบ เพื่อที่จะได้เข้าใจในเนื้อหามากขึ้น โดยผู้สอนอาจใช้เทคนิคการเรียนรู้แบบร่วมมือที่ น่าสนใจและเหมาะสมกับผู้เรียน

4) ขั้นตรวจสอบผลงานและทดสอบ ควรทบทวนบทเรียนก่อนทำการทดสอบโดยผู้สอนและ เพื่อนกลุ่มอื่นสามารถซักถามหรือแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อให้เกิดความชัดเจนมากขึ้น เน้นการตรวจสอบผลงาน กลุ่มและผลงานรายบุคคลในบางกรณีผู้เรียนอาจต้องซ่อมเสริมสิ่งที่ยังต้องปรับปรุงแล้วจึงทำการทดสอบ ผลงานอีกครั้ง

5) ขั้นสรุปบทเรียนและประเมินผลการทำงาน ขั้นนี้ผู้สอนและผู้เรียนช่วยกันสรุปบทเรียน ผู้สอนช่วยเสริมเพิ่มเติมความรู้ที่จำเป็นหรือไม่ครอบคลุม เพื่อให้บรรลุตามเป้าหมายการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ และช่วยกันประเมินผลการทำงานกลุ่ม

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบผลการจัดการเรียนรู้โดยใช้แผนการจัดการเรียนรู้วิชา ภาษาอังกฤษ ในเนื้อหาอื่น ๆ และระดับชั้นอื่น ๆ

2.2 ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบการเรียนรู้โดยการจัดการเรียนการสอนแบบร่วมมือโดยใช้ เทคนิค TAI กับการเรียนรู้โดยการจัดการเรียนการสอนแบบร่วมมือโดยใช้เทคนิค STAD และเทคนิคอื่น ๆ

เอกสารอ้างอิง

กัญยาภรณ์ กิ่งไทร, กมลทิพย์ ศรีหาเศษ และ สุวิมล ติรภานันท์. (2564). การศึกษาทักษะการอยู่รอดทาง ดิจิทัลของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6. วารสารสหวิทยาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 4(2), 678-693.

- ณัฐมน ชมจันทร์ และ จิตณรงค์ เอี่ยมสำอางค์. (2564). การพัฒนาการจัดการเรียนรู้บูรณาการท้องถิ่นที่เน้นภาระงานเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการสื่อสารภาษาอังกฤษ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3. *วารสารสหวิทยาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 4(2), 536–549.
- ทองอินทร์ ภูมิประสาธ. (2547). การเปรียบเทียบผลการเรียนรู้คณิตศาสตร์ เรื่อง รูปและรูปทรงเรขาคณิต ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ระหว่างการจัดกิจกรรมแบบกลุ่ม TAI และการจัดกิจกรรมตามแนว สสวท (วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ทัศนีย์ ประสงค์สุข. (2546). ปัจจัยที่มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาอังกฤษของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดมหาสารคาม (วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- บุญเกื้อ ควรหาเวช. (2542). *นวัตกรรมการศึกษา*. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: ศูนย์หนังสือจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พระมหากันดินันท์ เสงสกุล. (2564). เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารการศึกษา. *วารสารนวัตกรรมการจัดการศึกษาและการวิจัย*, 3(1), 1–10.
- ลำดวน ชาวไธสง. (2549). การเปรียบเทียบผลการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ (ภาษาอังกฤษ) เรื่อง คำกริยา คำคุณศัพท์ คำบุพบทของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 มีการเรียนโดยใช้โปรแกรมบทเรียนและการเรียนร่วมมือแบบ STAD (วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ศุภกิจ เฉลิมวิสุตม์กุล. (2553). *หนังสือเรียนคณิตศาสตร์พื้นฐาน ม.4 ภาคเรียนที่ 2*. กรุงเทพฯ: แม็ค.
- Bayraktar, S. (2001). A Meta-Analysis on the Effectiveness of Computer-Assisted Instruction in Science Education. *Dissertation Abstracts International*, 61(7), 2570–A.
- Bingham, M. J. (2002). Effects of Computer-Assisted Instruction Versus Traditional Instruction on Adult GED Student TABE Score. *Dissertation Abstracts International*, 63(4), 1222–A.
- Butts, D. (1972). *The Teaching of Science A Self Directed Planting Guide*. New York: Packer Publishing Company.
- Criswell, E. L. (1989). *The Design of Computer-Based Instruction*. New York: Macmillan Publishing Company.
- Damnoen, P. S., Phumphongkhochasorn, P., Punwasuponchat, N., & Srichan, P. W. (2021). The Development of Learning Management Design Models in Compulsory Subjects of the Master of Education Program in Educational Administration Innovation in Order to Enhance the Characteristics of Learners According to the Needs of the Professional Education Institution Administrators. *Turkish Journal of Physiotherapy and Rehabilitation*, 32(3), 20459 – 20466.

Phumphongkhochasorn, P., Damnoen, P. S., Suwannaprateep, T., & Phoomparmarn, U. (2021). National Educational Standards and the Improvement of Thai Education System with World Class. *Asia Pacific Journal of Religions and Cultures*, 5(1), 75–86.

การส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษากลุ่ม
อำเภอศรีรัตนะ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 4
The Learning and Teaching Encourage in the 21st Century of the School Directors'
Srirattana District Network Under Sisaket Primary Educational Service Area 4

กิตติศักดิ์ ภัคดีไส

Gitisuk Puksai

มหาวิทยาลัยราชธานี

Ratchathani University, Thailand

E-mail: kts30hwk@gmail.com

Received August 11, 2021; Revised December 12, 2021; Accepted January 1, 2022

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มอำเภอศรีรัตนะ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 4 รูปแบบการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงปริมาณ พื้นที่วิจัย คือ สถานศึกษา กลุ่มอำเภอศรีรัตนะ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 4 กลุ่มตัวอย่างคือ ครูผู้สอนในโรงเรียน กลุ่มโรงเรียนศรีรัตนะ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 4 จำนวน 184 คน ใช้วิธีคัดเลือกโดยการเทียบสัดส่วนจำนวนครูในแต่ละโรงเรียนและทำการสุ่มอย่างง่าย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมี 1 ชนิด คือ 1) แบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ การหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า

ผลการวิจัยการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 อยู่ในระดับมาก 4 ด้าน เรียงจากคะแนนสูงไปต่ำ คือ 1) ด้านการจัดหาสื่อการเรียนการสอนและแหล่งเรียนรู้ 2) ด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ 3) ด้านการจัดการเรียนการสอน และ 4) ด้านการพัฒนาหลักสูตร อยู่ในระดับปานกลาง 1 ด้าน คือ ด้านการพัฒนาครู ข้อค้นพบจากงานวิจัยนี้ สามารถนำไปใช้ประโยชน์ในด้านการพัฒนาหลักสูตร ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านการจัดหาสื่อการเรียนการสอนและแหล่งการเรียนรู้ ด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ด้านการพัฒนาครู ให้เกิดการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ได้ดียิ่งขึ้น

คำสำคัญ: การจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21; กลุ่มโรงเรียนศรีรัตนะ; ผู้บริหารสถานศึกษา

Abstract

This article aimed to study the promotion of learning management in the 21st century among school administrators in the Si Ratana District group under the Sisaket Primary Educational Service Area Office 4. The research model was quantitative research. The sample group was 184 Srirattana District Network teachers in Sisaket Primary Educational Service Area Office 4. The simple random sampling method was applied for the sample group. The instrument used in the study was a questionnaire. The percentage, mean, and standard deviation were the parameters used for statistical analysis.

The research findings on the promotion of learning in the 21st century was at a high level in four areas, ranked from high to low: 1) preparation of teaching materials and learning resources 2) measurement and assessment of learning 3) instruction, and 4) curriculum development. At the moderate level, there was one aspect, namely teacher development. The findings of this research could be useful in curriculum development, instruction, preparation of teaching materials and learning resources, measurement and assessment of learning, and teacher development to better improve learning management in the 21st century.

Keywords: Learning and Teaching in 21st Century; School Directors; Srirattana District Network

บทนำ

การจัดการศึกษาเพื่อให้ผู้เรียนได้รับการศึกษาอย่างเท่ากันและเท่าเทียมโดยมีรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2560 ได้บัญญัติไว้ในมาตรา 54 ว่า “รัฐต้องดำเนินการ ให้เด็กทุกคนได้รับการศึกษาเป็นเวลาสิบสองปี ตั้งแต่ก่อนวัยเรียนจนจบการศึกษาภาคบังคับอย่างมีคุณภาพ โดยไม่เก็บค่าใช้จาย” สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้ตระหนักถึงภารกิจที่สำคัญในการพัฒนาประชากร ของชาติ จึงได้กำหนดนโยบายสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ปีงบประมาณ พ.ศ. 2562 เพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมที่จะเข้าสู่ยุคของการเปลี่ยนแปลง ยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขันให้มีความสำคัญกับศักยภาพ และคุณภาพของทรัพยากรมนุษย์เป็นสำคัญ การพัฒนาศักยภาพและคุณภาพผู้เรียน ให้มีความเป็นเลิศทางวิชาการจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องดำเนินการให้สอดคล้องกัน โดยเน้นปรับเปลี่ยนกระบวนการจัดการเรียนการสอนของสถานศึกษาที่จัดการศึกษา ให้เป็นสถานศึกษาที่จัดการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียนเชิงสมรรถนะรายบุคคล ตามความสนใจและความถนัด อย่างเต็มศักยภาพ มีความเป็นเลิศทางด้านวิชาการ มีทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 (Phumphongkhochasorn, Damnoen, Suwannaprateep, & Phoomparmarn, 2021)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต4 (2562) มีการกำหนดให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ ครูและบุคลากรทางการศึกษามีอาชีพ ผู้เรียนเป็นพลเมืองดีมีคุณภาพ มุ่งเน้นตามพันธกิจ

และเป้าประสงค์ ในด้านการส่งเสริมการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาศักยภาพผู้เรียนเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันโดยพัฒนาคุณภาพ ผู้เรียนให้มีความรู้ คู่คุณธรรม ทักษะวิชาการ ทักษะชีวิต ทักษะวิชาชีพ และคุณลักษณะในศตวรรษที่ 21 ซึ่งในปัจจุบันดำเนินการเพียงสอนหนังสือในชั้นเรียนตามปกติ ดังนั้นจึงควรเตรียมคนให้มีศักยภาพเพื่อ พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นในอนาคต (ชมพู่ โกติรัมย์, 2551) เพราะว่าทรัพยากรมนุษย์ที่เป็นปัจจัยชี้ขาดในยุคการแข่งขัน การพัฒนาคนให้มีศักยภาพเพื่อยกระดับประเทศให้อยู่ในระดับสากลจึงเป็นเรื่องจำเป็นเร่งด่วน ซึ่งการเตรียมความพร้อมเด็กในวัยเรียนให้มีทักษะเพื่อการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21 เป็นสิ่งจำเป็นในการพัฒนา ในทักษะการคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม ทักษะด้านสารสนเทศ สื่อและเทคโนโลยี ทักษะชีวิต และการทำงาน (Songsraboorn, Damnoen & Huanjit, 2021) การที่จะพัฒนาผู้เรียนให้เป็นผู้ที่มีความสามารถดังกล่าวครูจึงต้องเป็นผู้ที่มีความสามารถในการจัดการเรียนรู้และการจัดการเรียนรู้ที่ได้นั้นต้องเกิดจากการวางแผนและออกแบบการเรียนรู้ที่เหมาะสม มีแบบแผน ที่ชัดเจน ครอบคลุมเนื้อหา ทักษะ และ คุณลักษณะอันพึงประสงค์ ตลอดจนถึงการเลือกใช้เทคนิคการเรียนรู้ที่หลากหลาย ผู้สอนที่มีความสามารถในการออกแบบการจัดการ เรียนรู้ จะเห็นแนวทาง และหาวิธีการที่ช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์การเรียนรู้ที่มีคุณค่าและความหมายต่อชีวิต (Damnoen, Phumphongkhochasorn, Punwasuponchat, & Srichan, 2021) สร้างพลังแห่งการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการค้นพบวิธีการเรียนรู้ที่ประสิทธิภาพ และประสบผลสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนด

สภาพปัญหาของการจัดการศึกษาภายในสถานศึกษาของกลุ่มศรีรัตนะ พบว่ายังมีปัญหาหลายประการที่ทำให้การจัดการศึกษา ไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร โดยมีคะแนนเฉลี่ยของผลสัมฤทธิ์การทดสอบระดับชาติ ของกลุ่มโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษเขต 4 อยู่ในลำดับสุดท้าย (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษเขต 4, 2562) เพื่อให้เกิดการจัดการเรียนการสอนที่ทันกับศตวรรษที่ 21 จึงมีความจำเป็นในการตระหนักถึงบทบาทหน้าที่ ในการจัดการศึกษาภายในสถานศึกษา การเห็นความสำคัญของการจัดการศึกษา ตระหนักถึงความสำคัญที่จะผลักดัน ให้เกิดการพัฒนา

บทความวิจัยนี้ได้ศึกษาการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มอำเภอศรีรัตนะ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 4 เพื่อสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาหลักสูตร ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านการจัดหาสื่อการเรียนการสอนและแหล่งการเรียนรู้ ด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ด้านการพัฒนาครู ให้เกิดการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ได้ดียิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มอำเภอศรีรัตนะ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 4

การทบทวนวรรณกรรม

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21

1. ความหมายของทักษะในศตวรรษที่ 21 คือความสามารถ และทักษะที่สำคัญที่บุคคลพึงมีเพื่อเตรียมตัวสำหรับการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21 ที่ทุกคนจะต้องเรียนรู้ ให้ประสบความสำเร็จในการเรียน การทำงาน และการดำรงชีวิต ดังที่ได้มีนักวิชาการให้ความหมายของทักษะในศตวรรษที่ 21 ไว้ว่า ทักษะในศตวรรษที่ 21 หมายถึง ความสามารถพิเศษที่เด็กจะต้องพัฒนาเพื่อให้สามารถเตรียมตัวสำหรับความท้าทายในการทำงานและการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21 และทักษะที่สำคัญที่นักเรียนจึงมีเพื่อให้ประสบความสำเร็จในการเรียน การทำงาน และการดำรงชีวิต วิจารณ์ พานิช (2555) ได้ให้ความหมายของทักษะในศตวรรษที่ 21 ไว้ว่า ทักษะในศตวรรษที่ 21 หมายถึง ทักษะการดำรงชีวิตที่คนในศตวรรษที่ 21 ทุกคนจะต้องเรียนรู้ ตั้งแต่ชั้นอนุบาลไปจนถึงมหาวิทยาลัยและตลอดชีวิต เพื่อเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็ว รุนแรง พลิกผัน และคาดไม่ถึงได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทักษะในศตวรรษที่ 21 เป็นความสามารถที่บุคคลพึงมีเพื่อเตรียมตัวสำหรับการดำรงชีวิตอย่างมีประสิทธิภาพภายใต้ความท้าทายของสภาวะการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในศตวรรษที่ 21 (วิภาวี ศิริลักษณ์, ปกรณ์ ประจัญบาน และ เทียมจันทร์ พานิชย์ พลินไชย, 2557)

2. ความสำคัญของทักษะในศตวรรษที่ 21 มีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งต่อการดำรงชีวิตในศตวรรษใหม่ จะช่วยเตรียมความพร้อมให้คนรู้จักคิด เรียนรู้ ทำงาน แก้ปัญหา สื่อสารและร่วมมือทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพไปตลอดชีวิต เนื่องจากเป็นยุคที่เปลี่ยนแปลงไปตามความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี โดยการเตรียมคนไปเผชิญการเปลี่ยนแปลง ซึ่งคนยุคใหม่จึงต้องมีทักษะที่สูงในการเรียนรู้และปรับตัว เพื่อให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง ในด้านรูปแบบเศรษฐกิจ การพึ่งพาอาศัยในที่เพิ่มมากขึ้นและภูมิทัศน์ในการเรียนรู้ที่เปลี่ยนไป

3. กรอบแนวคิดของทักษะในศตวรรษที่ 21 ได้มีการนำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 (วรพจน์ วงศ์กิจรุ่งเรือง และ อธิป จิตตฤกษ์, 2556)

3.1 วิชาแกน (core subject) ได้กำหนดวิชาแกนที่จำเป็นต้องเรียนรู้ไว้ คือ วิชาภาษาอังกฤษ การอ่าน ศิลปะการใช้ภาษา คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ภาษาต่างประเทศ หน้าที่พลเมือง การปกครอง เศรษฐศาสตร์ ศิลปะ ประวัติศาสตร์ และภูมิศาสตร์

3.2 เนื้อหาสำหรับศตวรรษที่ 21 เนื้อหาในสาขาใหม่ ๆ ที่สำคัญต่อความสำเร็จในที่ทำงานและชุมชน แต่โรงเรียนต่าง ๆ ในทุกวันนี้ไม่ได้เน้นในการนำไปสอน ได้แก่ จิตสำนึกต่อโลก ความรู้พื้นฐานด้านการเงิน เศรษฐกิจ ธุรกิจ และการเป็นผู้ประกอบการ ความรู้ พื้นฐานด้านพลเมือง และความตระหนักในสุขภาพและสวัสดิภาพ

3.3 ทักษะการเรียนรู้และการคิด ต้องรู้จักวิธีการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต รู้จักใช้สิ่งที่เรียนมาอย่างมีประสิทธิภาพและสร้างสรรค์ ทักษะ การเรียนรู้และการคิด ประกอบด้วย การคิดเชิงวิพากษ์

ทักษะการแก้ปัญหา ทักษะการสร้างสรรค์และผลิตนวัตกรรม ทักษะการทำงานร่วมกัน ทักษะการเรียนรู้ตามบริบท และทักษะพื้นฐานด้านข้อมูลและสื่อ

3.4 ความรู้พื้นฐานไอซีที (ICT literacy) ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีเพื่อพัฒนาความรู้และทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ในบริบทของการเรียนรู้วิชาแกน นักเรียนต้องใช้เทคโนโลยีให้เป็นเพื่อเรียนรู้เนื้อหาและทักษะ และจะได้เรียนรู้วิธีการเรียนรู้ การคิดเชิงวิพากษ์ การแก้ไขปัญหา การใช้ข้อมูลข่าวสาร การสื่อสาร การผลิตนวัตกรรม และการร่วมมือทำงาน

3.5 ทักษะชีวิต ควรส่งเสริมให้ผู้เรียน ได้แก่ ความเป็นผู้นำ ความมีจริยธรรม การรู้จักรับผิดชอบ ความสามารถในการปรับตัว การรู้จักเพิ่มพูนประสิทธิภาพของตนเอง ความรับผิดชอบต่อตนเอง ทักษะในการเข้าถึงคน ความสามารถในการชี้แนะตนเอง และความรับผิดชอบต่อสังคม

3.6 การประเมินในศตวรรษที่ 21 การประเมินนี้ต้องวัดผลลัพธ์สำคัญ ได้แก่ วิชาแกน เนื้อหาสำหรับศตวรรษที่ 21 ทักษะการเรียนรู้และการคิด ความรู้พื้นฐานไอซีที และทักษะชีวิต ควรทำควบคู่ไปกับการประเมินวิชาแกน และเทคโนโลยีสมัยใหม่จะช่วยให้การประเมินมีประสิทธิภาพ มีความยั่งยืน

4. การจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 การให้การศึกษาตามทฤษฎีการเรียนรู้ของบลูม (Bloom, S Taxonomy of Learning) จะเปลี่ยนไป โดยจะเน้นทักษะการเรียนรู้ขั้นที่สูงขึ้นโดยเฉพาะทักษะการประเมินค่าจะถูกแทนที่โดยทักษะการนำเอาความรู้ใหม่ไปใช้อย่างสร้างสรรค์ การเรียนการสอนที่ช่วยให้ผู้เรียนได้เตรียมตัวเพื่อใช้ชีวิตในโลกที่เป็นจริง เน้นการศึกษาตลอดชีวิต (Lifelong learning) ด้วยวิธีการสอนที่มีความยืดหยุ่น มีการกระตุ้นและจูงใจให้ผู้เรียนมีความเป็นคนเจ้าความคิด เจ้าปัญญา ที่ยังคงแสวงหาการเรียนรู้ แม้จะจบการศึกษาออกไป ผู้เรียนมีคุณลักษณะเป็นผู้นำตนเองได้ มีการทำงานทั้งอย่างเป็นอิสระและอย่างร่วมมือกันคนอื่น หลักสูตร และการสอนจะเน้นเรื่อง ทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม (learning and innovation skills) ทักษะชีวิตและอาชีพ (Life and Career skills) ทักษะสารสนเทศ สื่อ และเทคโนโลยี (information, media and technology skills) ที่คาดหวังว่าจะเกิดขึ้นได้จากความร่วมมือ (collaboration) ในการทำงานเป็นทีม การคิดเชิงวิพากษ์ (Critical thinking) การนำเสนอด้วยวาจาและด้วยการเขียน การใช้เทคโนโลยี ความเป็นพลเมืองดี การฝึกปฏิบัติอาชีพ การวิจัย และการปฏิบัติสิ่งต่าง ๆ แนวคิดและทฤษฎีในการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 จึงสามารถสรุปได้ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21

แนวคิดและทฤษฎี	กรอบแนวคิดการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21				
	ด้านการพัฒนาหลักสูตร	ด้านการจัดการเรียนการสอน	ด้านการจัดหาสื่อการเรียนการสอนและแหล่งเรียนรู้	ด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้	ด้านการพัฒนาครู
กาญจนา คุณารักษ์ (2535)	/				
จิตทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์ (2539)	/	/	/	/	

แนวคิดและทฤษฎี	กรอบแนวคิดการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21				
	ด้านการพัฒนาหลักสูตร	ด้านการจัดการเรียนการสอน	ด้านการจัดหาสื่อการเรียนการสอนและแหล่งเรียนรู้	ด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้	ด้านการพัฒนาครู
สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา (2541)					/
ธารง บัวศรี (2542)	/	/	/	/	
สมคิด สร้อยน้ำ (2542)	/	/	/	/	/
วิชัย ประสิทธิ์วุฒิเวช (2542)	/	/	/	/	
บุญเลี้ยง ทุมทอง (2553)	/	/	/	/	
กิดานันท์ มลิทอง (2556)		/	/		
วิชัย วงษ์ใหญ่ (2554)	/			/	
ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์ (2556)	/				/
ชวลิต เชนทอง (2559)		/	/		
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2558)		/			/

ดังนั้นการให้การศึกษาสำหรับศตวรรษที่ 21 ต้องเปลี่ยนแปลงทัศนะจากกระบวนทัศน์แบบดั้งเดิมไปสู่กระบวนทัศน์ใหม่ที่ให้โลกของผู้เรียน และโลกความเป็นจริงเป็นศูนย์กลางของกระบวนการเรียนรู้เป็นการเรียนรู้ที่ไปไกลกว่าการได้รับความรู้แบบง่าย ๆ ไปสู่การเน้นพัฒนาทักษะและทัศนคติ ทักษะการคิด ทักษะการแก้ปัญหา ทักษะองค์การ ทัศนคติเชิงบวก นวัตกรรม ความสร้างสรรค์ ทักษะ การสื่อสาร ทักษะและค่านิยมทางเทคโนโลยี ความยืดหยุ่น ความเคารพตนเอง การจงใจตนเอง และความตระหนักในสภาพแวดล้อมและเหนืออื่นใด คือ ความสามารถใช้ความรู้อย่างสร้างสรรค์ถือเป็นทักษะที่สำคัญจำเป็นสำหรับการเป็นผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ถือเป็นสิ่งที่ท้าทายในการที่จะพัฒนาเรียนเพื่ออนาคตให้ผู้เรียนมีทักษะ ทัศนคติ ค่านิยม และบุคลิกภาพส่วนบุคคลเพื่อเผชิญกับอนาคตด้วยภาพในทางบวกที่มีทั้งความสำเร็จและมีความสุข จึงสามารถสรุปการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ได้ 5 ด้านดังนี้ 1) ด้านการพัฒนาหลักสูตร 2) ด้านการจัดการเรียนการสอน 3) ด้านการจัดหาสื่อการเรียนการสอนและแหล่งเรียนรู้ 4) ด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ 5) ด้านการพัฒนาครู

กรอบแนวคิดการวิจัย

งานวิจัยนี้ เป็นการวิจัยเชิง เชิงปริมาณ ใช้แนวคิด จาก กาญจนา คุณารักษ์ (2535); ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์ (2539); สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา (2541); ธารง บัวศรี (2542); สมคิด สร้อยน้ำ (2542); วิชัย ประสิทธิ์วุฒิเวช (2542); บุญเลี้ยง ทุมทอง (2553); กิดานันท์ มลิทอง (2556); วิชัย วงษ์ใหญ่ (2554);

ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์ (2556); ขวลิต แซ่ทอง (2559) และสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2558) เป็นกรอบการวิจัย โดยมีรายละเอียดดังนี้

กรอบแนวคิดการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษากลุ่มอำเภอศรีรัตนะ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 4 มี 5 ด้านดังนี้

- 1) ด้านการพัฒนาหลักสูตร
- 2) ด้านการจัดการเรียนการสอน
- 3) ด้านการจัดหาสื่อการเรียนการสอนและแหล่งเรียนรู้
- 4) ด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้
- 5) ด้านการพัฒนาครู

ระเบียบวิธีวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงปริมาณ พื้นที่วิจัย คือ สถานศึกษา กลุ่มอำเภอศรีรัตนะ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 4 โดยมีการแบ่งขั้นตอนการวิจัยดังนี้

กลุ่มตัวอย่าง คือ ครูผู้สอนในโรงเรียน กลุ่มโรงเรียนศรีรัตนะ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 4 จำนวน 184 คน ใช้วิธีคัดเลือกโดยการเทียบสัดส่วนจำนวนครูในแต่ละโรงเรียนและการสุ่มอย่างง่าย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมี 1 ชนิด คือ แบบสอบถามผู้วิจัยได้ใช้เป็นแบบสอบถาม ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ตอนได้แก่ **ตอนที่ 1** ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List) **ตอนที่ 2** การส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษากลุ่มอำเภอศรีรัตนะ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 4 โดยแบ่งออกเป็น 5 ด้าน ประกอบด้วย 1) ด้านการพัฒนาหลักสูตร 2) ด้านการจัดการเรียนการสอน 3) ด้านการจัดหาสื่อการเรียนการสอนและแหล่งเรียนรู้ 4) ด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ 5) ด้านการพัฒนาครู จำนวนแบบสอบถาม 45 ข้อ มีค่าอำนาจจำแนกได้ค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ .21–.63 (Corrected Item–Total Correlation) และมีค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นทั้งฉบับของ แอลฟา (Cronbach's Alpha) เท่ากับ .97

การเก็บรวบรวมข้อมูลแบบสอบถามตามขั้นตอน ดังต่อไปนี้ 1. ผู้วิจัยดำเนินการติดต่อขอหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชธานี เพื่อติดต่อผู้อำนวยการโรงเรียนที่ได้รับเลือกเป็นกลุ่มตัวอย่าง เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง 2. ผู้วิจัยนำแบบสอบถามให้ครูที่เป็นกลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถามการวิจัยในครั้งนี้ จำนวน 184 คน พร้อมอธิบายให้ครูผู้สอนกลุ่มตัวอย่างเข้าใจในวัตถุประสงค์ และประโยชน์ที่จะได้รับจากการทำแบบสอบถาม และรับคืนด้วยตนเอง ได้รับแบบสอบถาม จำนวน 184 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100 3. ตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ของแบบสอบถามที่รับคืน 4. เก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูลโดยบันทึกข้อมูลและใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปเพื่อประมวลผลข้อมูลทางสถิติ มีดังนี้ หลังจากที่ได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามเรียบร้อยแล้ว นำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปเพื่อประมวลผลข้อมูลทางสถิติ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์โดยการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D)

ผลการวิจัย

จากวัตถุประสงค์ ผลการวิจัยพบว่าผู้วิจัยนำข้อมูลเกี่ยวกับการความคิดเห็นของครูผู้สอนต่อการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มอำเภอศรีรัตนะ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 4 ทั้ง 5 ด้าน ประกอบด้วย 1) ด้านการพัฒนาหลักสูตร 2) ด้านการจัดการเรียนการสอน 3) ด้านการจัดหาสื่อการเรียนการสอนและแหล่งเรียนรู้ 4) ด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ 5) ด้านการพัฒนาครู มาดำเนินการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) ปรากฏดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) และความหมายความคิดเห็นของครูผู้สอนต่อการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มอำเภอศรีรัตนะ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 4 ในภาพรวมและรายด้าน

(n = 184)

การส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา	$\bar{X}$	ค่าเบี่ยงเบน มาตรฐาน	ความหมาย
1. ด้านการพัฒนาหลักสูตร	4.00	0.78	มาก
2. ด้านการจัดการเรียนการสอน	4.05	0.69	มาก
3. ด้านการจัดหาสื่อการเรียนการสอนและแหล่งเรียนรู้	4.07	0.54	มาก
4. ด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้	4.06	0.54	มาก
5. ด้านการพัฒนาครู	3.83	0.67	ปานกลาง
โดยรวม	4.00	0.66	มาก

จากตารางที่ 2 พบว่า การส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา ภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยรวมอยู่ที่ 4.00 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.66 และเมื่อพิจารณาแยกรายด้านพบว่า ครูผู้สอนมีความคิดเห็นต่อการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา อยู่ในระดับมาก 4 ด้าน คือ 1) ด้านการจัดหาสื่อการเรียนการสอนและแหล่งเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ยรวมอยู่ที่ 4.07 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.54 2) ด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ยรวมอยู่ที่ 4.06 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.54 3) ด้านการจัดการเรียนการสอน มีค่าเฉลี่ยรวมอยู่ที่ 4.05 ค่าเบี่ยงเบน

มาตรฐาน 0.69 และ 4) ด้านการพัฒนาหลักสูตร มีค่าเฉลี่ยรวมอยู่ที่ 4.00 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.78 ครูผู้สอนมีความคิดเห็นต่อการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา อยู่ในระดับปานกลาง 1 ด้าน คือ ด้านการพัฒนาครู มีค่าเฉลี่ยรวมอยู่ที่ 3.83 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.67

อภิปรายผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง การส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มอำเภอศรีรัตนะ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 4 ผู้วิจัยจะอภิปรายผลจากการศึกษาใน ด้านสภาพการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. การอภิปรายผลการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1.1 ด้านการพัฒนาหลักสูตร จากการวิจัยพบว่า การส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านการพัฒนาหลักสูตร มีการจัดการเพื่อให้บรรลุผลการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ตั้งแต่การกำหนดนโยบาย เป้าหมาย จุดประสงค์ ในการจัดทำหลักสูตร และดำเนินการติดตามการใช้หลักสูตรอย่างต่อเนื่องทุกปีการศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ขวัญตา ศรีธาพันธ์ (2556) พบว่า ด้านการออกแบบการจัดการเรียนรู้และเตรียมสื่อการเรียนรู้ การจัดการเรียนรู้และการบริหารหลักสูตรและการดำเนินการประเมินหลักสูตร อยู่ในระดับมาก ในการส่งเสริมให้ครูมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ขาดการความรู้ความเข้าใจในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาให้สอดคล้องกับการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ที่เป็นรูปแบบแน่นอน สอดคล้องกับงานวิจัยของ มยุรีย์ ทิพย์ญาณ และวีระวัฒน์ อุทัยรัตน์ (2562) พบว่า ในการบริหารจัดการในด้านหลักสูตร อาจเป็นการบริหารจัดการในเชิงเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการจัดทำจุดมุ่งหมายการออกแบบโครงสร้างหลักสูตร และเนื้อหาในเชิงเอกสารประกอบหลักสูตร ซึ่งเป็นการระดมการมีส่วนร่วมในการดำเนินการ ส่งผลให้ในทางปฏิบัติ ผู้บริหารและบุคลากรทางการศึกษาต้องใช้ความสามารถส่วนตัวในการแก้ปัญหาการจัดการเรียนการสอนเฉพาะหน้าที่มีความเหมาะสมกับเทคโนโลยีทางการศึกษาที่โรงเรียนมี จึงต้องดำเนินการจัดทำหลักสูตรที่มีความสอดคล้องกับโครงสร้างหลักสูตรเพื่อให้บรรลุการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21

1.2 ด้านการจัดการเรียนการสอน จากการวิจัยพบว่า การส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านการจัดการเรียนการสอน มีการจัดการเรียนการสอนได้อย่างเหมาะสมกับผู้เรียนในเกือบทุกด้าน และมีการส่งเสริมและสนับสนุนให้ครูจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่หลากหลายสำหรับผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ในการจัดการเรียนการสอนของครูผู้สอนสอดคล้องกับงานวิจัยของ Moore, 2000, อ้างอิงใน มยุรีย์ ทิพย์ญาณ และวีระวัฒน์ อุทัยรัตน์ (2562) พบว่า ครูมีความต้องการที่จะจัดทำหลักสูตร เพื่อใช้ในการเรียนการสอน สำหรับการพัฒนาตนเองให้เป็นครูมืออาชีพ ครูต้องทำอย่างเป็นระบบและร่วมกับบุคคลหลายฝ่ายในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษามี ความสำคัญต่อการช่วยพัฒนา

ผู้เรียนในทุก ๆ ด้านเพื่อให้เกิดการจัดการเรียนการสอนที่สามารถดึงศักยภาพของผู้เรียนออกมาได้มากที่สุด

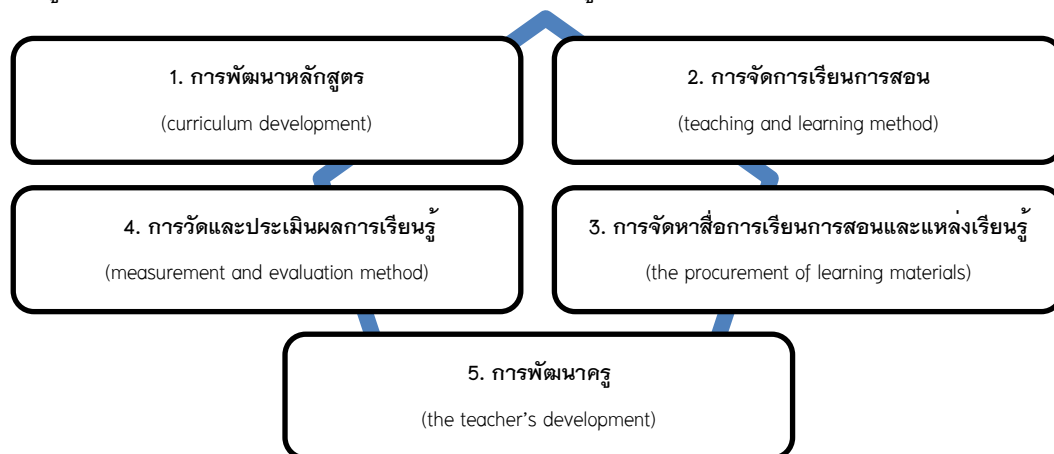
1.3 ด้านการจัดหาสื่อการเรียนการสอนและแหล่งการเรียนรู้ จากการวิจัยพบว่า การส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านการจัดหาสื่อการเรียนการสอนและแหล่งการเรียนรู้ มีการสนับสนุนและส่งเสริมการสร้างสื่อการเรียนรู้และนวัตกรรมใหม่อย่างต่อเนื่องตามความต้องการของครู สอดคล้องกับงานวิจัยของ นาวัน คงรักษา (2557) พบว่า คลาวด์คอมพิวติ้งก็เป็นส่วนหนึ่งของการจัดการเรียนการสอนในศตวรรษที่ 21 ได้โดยเลือกใช้ระบบคลาวด์ที่เหมาะสมและคุ้มค่าต่อการจัดการเรียนการสอนให้มากที่สุดเพื่อเป็นพัฒนาความรู้อย่างต่อเนื่องและตลอดชีวิต และยังพัฒนาความสามารถในการดำรงชีวิตในการเปลี่ยนแปลงทางสังคมในโลกเทคโนโลยีได้อย่างยั่งยืนในสภาวะการเรียนรู้แบบทุกที่ทุกเวลา มีการดำเนินการตามความต้องการในการใช้สื่อต่าง ๆ ในการจัดการเรียนรู้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ปรียวิศว์ ชูเชิด และพฤษภูมิ ธีรานูตร (2560) พบว่า การนำเทคโนโลยี มาเพื่อการประยุกต์ใช้เป็นสื่อในการจัดการเรียนการสอนทำให้เกิดการเรียนการสอนระหว่างผู้เรียนและผู้สอนได้ดีขึ้น และนักเรียนสามารถนำไปใช้ในการศึกษาหาข้อมูลเพิ่มเติมเองมากขึ้น

1.4 ด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ จากการวิจัยพบว่า การส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ มีการจัดประชุมชี้แจงและวางแผนและดำเนินการเกี่ยวกับการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ตามทักษะในศตวรรษที่ 21 และมีการนิเทศการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 อย่างสม่ำเสมอ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ธัญญา วุฒินิชย์ (2563) พบว่า สภาพปัญหาและความต้องการการนิเทศ การสร้าง และตรวจสอบรูปแบบการนิเทศ รวมถึงการศึกษาค้นคว้าใช้รูปแบบการนิเทศที่มีประสิทธิภาพต่อการจัดการเรียนการสอนในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนเทศบาลวัดท่าสะอาด อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ มีความต้องการในการดำเนินการวัดและประเมินผลในรูปแบบที่สามารถดำเนินการเพื่อให้เกิดการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 อยู่ในระดับมาก และได้สร้างรูปแบบการดำเนินการเพื่อให้สอดคล้องต่อการนิเทศการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 อย่างสม่ำเสมอ ซึ่งผลการนิเทศเป็นกระบวนการสำคัญที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของรูปแบบการนิเทศการจัดการเรียนการสอนในศตวรรษที่ 21

1.5 ด้านการพัฒนาครู จากการวิจัยพบว่า การส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านการพัฒนาครู มีการส่งเสริมให้ครูได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง แต่ยังขาดการส่งเสริมให้ครูได้พัฒนาความเป็นครูในศตวรรษที่ 21 สอดคล้องกับงานวิจัยของ อรพรรณ ไชยชาญ (2563) พบว่า ผู้บริหารควรส่งเสริมให้ครูได้รับการอบรมมาตรฐานการเรียนรู้ และสามารถสร้าง ความรู้ความเข้าใจในการเรียนในเชิงสหวิทยาการระหว่างวิชาหลักที่เป็นจุดเน้น ดังนั้น การสอนให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ผู้บริหารควรส่งเสริมให้ครูได้จัดเตรียมการสอน สื่อ หรือนวัตกรรมสำหรับดำเนินการจัดการเรียนรู้แก่ผู้เรียนให้สอดคล้องเหมาะสม ตรงตามความต้องการของผู้เรียน

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

จากการศึกษาพบว่าผู้บริหารสามารถจัดกระบวนการจัดกิจกรรมที่ผู้สอนได้จัดให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมีความสุข และตอบสนองกับสมรรถนะของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ตั้งแต่การวางแผนการจัดการเรียนรู้จนถึงการวัดและประเมินผลการจัดการเรียนรู้ ใน 5 ด้าน คือ

การส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา 5 ด้าน

1. **การพัฒนาหลักสูตร** (curriculum development) หมายถึง ผู้บริหารมีบทบาทในการส่งเสริมการพัฒนา หลักสูตร โดยการกำหนดนโยบาย เป้าหมาย จุดประสงค์การจัดโครงสร้างในการจัดการเรียนรู้ การวิเคราะห์หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 และ ปรับปรุง 2560 กำหนดมาตรฐานการเรียนรู้ สมรรถนะสำคัญ คุณลักษณะอันพึงประสงค์ และจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาให้ตรงตาม หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 และปรับปรุง 2560 รวมทั้งการกำหนดเนื้อหาสาระ จัดทำหน่วยการเรียนรู้ให้เหมาะสมสอดคล้องกับท้องถิ่น การกำหนดจุดประสงค์รายวิชาและการตั้งจุดประสงค์ในการเรียนรู้ที่ชัดเจนในแต่ละระดับชั้น การทบทวนหลักสูตร นิเทศติดตาม การใช้หลักสูตรและประเมินผลการใช้หลักสูตรหลังจากการนำไปใช้และดำเนินการประชาสัมพันธ์ให้ผู้ปกครอง ชุมชนและผู้เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนได้เข้าใจในแนวทางพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษา ของสถานศึกษา

2. **การจัดการเรียนการสอน** (teaching and learning method) หมายถึง ผู้บริหารมีบทบาทในการชี้แจงทำความเข้าใจ ให้ครูร่วมมือจัดกิจกรรมการเรียนการสอนสำหรับผู้เรียน ส่งเสริมการดำเนินการรวบรวม วิเคราะห์ข้อมูลนักเรียน เพื่อจัดกลุ่มตามความรู้ความสามารถ จัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้เหมาะสม และสอดคล้องกับหน่วยการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ ใช้กระบวนการจัดการเรียนรู้ ที่หลากหลาย และจัดทำแผนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เน้นสาระสำคัญทั้งความรู้ คุณธรรมตามความเหมาะสม และผู้บริหารดูแล ส่งเสริมให้จัดทำแผนการเรียนรู้ไว้ล่วงหน้าและมีกิจกรรมการเรียนการสอนตามแผนการสอน ส่งเสริมให้ครูจัดโครงการ/กิจกรรม เพื่อพัฒนา ผู้เรียน

3. **การจัดหาสื่อการเรียนการสอนและแหล่งเรียนรู้** (the procurement of learning materials) หมายถึง ผู้บริหาร มีบทบาทในการส่งเสริมการดำเนินงานและร่วมจัดหาสื่อการเรียนการสอน วัสดุ

อุปกรณ์และ เทคโนโลยีที่จำเป็นและแหล่งเรียนรู้ แหล่งวิทยากร ปรากฏท้องถิ่นและชุมชน จัดอาคารสถานที่ สิ่งแวดล้อมภายในสถานศึกษาให้เอื้อต่อการเรียนอย่างเพียงพอกับการจัดการเรียนรู้ การประสานกับบุคคลและหน่วยงานต่าง ๆ ภายนอกสถานศึกษา เพื่อสร้างเครือข่ายการเรียนรู้และจัดสรร งบประมาณเพื่อการบริหารจัดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

4. การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ (measurement and evaluation method) หมายถึง ผู้บริหารมีบทบาทในการเป็น ที่ปรึกษาและการจัดประชุมวางแผนการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับหลักสูตร ชี้แจงให้ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายได้ทราบ เปิดโอกาสให้ครูมีส่วนร่วมในการกำหนดวัตถุประสงค์ ตัวบ่งชี้ และเกณฑ์ในการประเมินโดยคำนึงถึงพัฒนาการของผู้เรียนแต่ละระดับ ผู้บริหารส่งเสริมให้ครูสร้างเครื่องมือการวัดและประเมินผลการจัดการเรียนรู้และดำเนินการกำกับ ติดตามและประเมินผลอย่างสม่ำเสมอต่อเนื่อง

5. การพัฒนาครู (the teacher's development) หมายถึง ผู้บริหารมีบทบาทในการพัฒนาครู โดยการส่งเสริม ให้ครูเข้ารับการอบรมเกี่ยวกับวิธีการสอน ทักษะการวิจัยในชั้นเรียน เทคนิคใหม่ ๆ เพื่อให้มีความรู้ที่ทันสมัย พัฒนาความสามารถ ความเชี่ยวชาญในการจัดการเรียนรู้และในสาขา วิชาชีพของตนเอง การเปิดโอกาสให้ครูได้ศึกษาต่อเพื่อเพิ่มพูนความรู้และอำนวยการความสะดวก ให้ครูได้พัฒนาตนเองโดยการ ทำผลงานทางวิชาการเพื่อเลื่อนวิทยฐานะ การพัฒนาผู้สอน ให้มีความรู้และทักษะเกี่ยวกับหลักสูตร รวมทั้งส่งเสริมสนับสนุนให้ครูได้ไปศึกษาดูงาน ในประเทศและต่างประเทศเพื่อนำมาพัฒนาตนเอง

สรุป

ครูผู้สอนมีความคิดเห็นต่อสภาพการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา ภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาแยกรายด้านพบว่า ครูผู้สอนมีความคิดเห็นต่อสภาพการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา อยู่ในระดับมาก 4 ด้าน คือ 1) ด้านการจัดหาสื่อการเรียนการสอนและแหล่งเรียนรู้ มี 2) ด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ 3) ด้านการจัดการเรียนการสอน และ 4) ด้านการพัฒนาหลักสูตร และครูผู้สอนมีความคิดเห็นต่อสภาพการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา อยู่ในระดับปานกลาง 1 ด้าน คือ ด้านการพัฒนาครู

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1.1 ด้านการพัฒนาหลักสูตร ควรพัฒนาให้มีการส่งเสริมให้ครูมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา และเปิดโอกาสในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาให้สอดคล้องกับมาตรฐาน และตัวชี้วัดทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ และสอดคล้องกับการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21

1.2 ด้านการจัดการเรียนการสอน ควรพัฒนาให้มีการส่งเสริมและสนับสนุนให้ครูจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่หลากหลายสำหรับผู้เรียน ทักษะชีวิต และการทำงานในศตวรรษที่ 21

1.3 ด้านการจัดหาสื่อการเรียนการสอนและแหล่งการเรียนรู้ ควรมีการจัดหาวัสดุ อุปกรณ์ให้เพียงพอต่อการจัดการเรียนรู้ พัฒนาแหล่งเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน และสร้างเครือข่ายทางวิชาการในการจัดการเรียนรู้และสำรวจความต้องการในการใช้สื่อต่าง ๆ กับหน่วยงานต่าง ๆ

1.4 ด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ควรมีการส่งเสริมให้ครูสร้างเครื่องมือวัดและประเมินผลการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพโดยการให้คำปรึกษาและแนะนำ (PLC) ในการวัดและประเมินผลในแบบต่าง ๆ ส่งเสริมให้ครูได้รับการอบรมความรู้เกี่ยวกับการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ตามสภาพจริง และมีการนิเทศการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 อย่างสม่ำเสมอ

1.5 ด้านการพัฒนาครู ควรมีการส่งเสริมให้ครูได้รับการพัฒนาที่หลากหลายด้านเพื่อให้มีการจัดการเรียนการสอนที่ตรงกับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 และมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ผลงานวิจัยทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

งานวิจัยนี้ได้ข้อค้นพบการจัดการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ที่สำคัญ 5 ด้าน ประกอบด้วย 1) ด้านการพัฒนาหลักสูตร 2) ด้านการจัดการเรียนการสอน 3) ด้านการจัดหาสื่อการเรียนการสอนและแหล่งเรียนรู้ 4) ด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ 5) ด้านการพัฒนาครู สำหรับประเด็นในการวิจัยครั้งต่อไปควรทำวิจัยในประเด็นเกี่ยวกับ

2.1 ควรศึกษาบทบาทของผู้บริหารในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 กลุ่มอำเภอศรีรัตนะ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 4 โดยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพหรือการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action research: AR) หรือการวิจัยและพัฒนา (Research & Development : R&D) จะทำให้ได้ข้อค้นพบที่ละเอียด ลึก และผลจากการวิจัยสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาได้

2.2 ควรศึกษารูปแบบการจัดการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 กลุ่มอำเภอศรีรัตนะ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 4 ให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้ที่เกี่ยวข้อง

2.3 ควรศึกษากลยุทธ์การพัฒนารูปแบบการบริหารในการส่งเสริมการจัดการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 กลุ่มอำเภอศรีรัตนะ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 4

เอกสารอ้างอิง

- กาญจนา คุณารักษ์. (2535). *หลักสูตรและการพัฒนาหลักสูตร*. นครปฐม: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัย ศิลปการวิทยาเขตพระราชวังสนามจันทร์.
- กิตานันท์ มลิทอง. (2556). *สื่อการสอนและฝึกอบรมจากสื่อพื้นฐานถึงสื่อดิจิทัล*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- ขวัญตา ศรัทธาพันธ์. (2556). *สภาพและปัญหาการจัดทำและใช้หลักสูตรสถานศึกษาในกลุ่มโรงเรียนเครือข่ายสถานศึกษาที่ 7 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 3* (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ.
- ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์. (2539). *การพัฒนาหลักสูตร หลักการและแนวปฏิบัติ*. กรุงเทพฯ: อลีนเพลส.
- ชมพู โกติรัมย์. (2551). จิตสำนึกทางสังคม ปัจจัยหลักการพัฒนาประเทศ. *วารสารสังคมพัฒนา*, 36(1), 61–64.
- ชลิต แซ่ทอง. (2559). *เอกสารประกอบการบรรยายเรื่องสื่อการเรียนการสอน*. กรุงเทพฯ: สำนักพัฒนาเทคนิคการศึกษา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ.
- ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์. (2556). *การพัฒนาหลักสูตร ทฤษฎีสู่การปฏิบัติ*. กรุงเทพฯ: วิพรินท์.
- ทิพสุคนธ์ บุญรอด และ มัทนา วังนอมคักดี. (2564). ภาวะผู้นำมุ่งบริการของผู้บริหารสถานศึกษากับคุณภาพชีวิตการทำงานของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9. *วารสารศิลปการจัดการ*, 5(2), 486–500.
- ธัญญา วุฒินิชย์. (2563). รูปแบบการนิเทศที่มีประสิทธิภาพต่อการจัดการเรียนการสอนในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนเทศบาลวัดท่าสะอาด อำเภอมือง จังหวัดเชียงใหม่. *วารสารการศึกษาและพัฒนาสังคม*, 15(2), 302–314.
- อัมร บัวศรี. (2542). *ทฤษฎีหลักสูตร การออกแบบและพัฒนา*. กรุงเทพฯ: พัฒนาศึกษาลาดพร้าว.
- นาวัน คงรักษา. (2557). *การพัฒนาคู่มือนักท่องเที่ยวจังหวัดราชบุรีแบบ eBook ผ่านระบบออนไลน์*. ราชบุรี: มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง สถาบันวิจัยและพัฒนา.
- บุญเลี้ยง ทมทอง. (2553). *การพัฒนาหลักสูตร Curriculum Development*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปริญวิศว์ ชูเชิด และพฤกษ์ภูมิ ธีรานุตร. (2560). การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีการสื่อสารผ่าน เครือข่ายอินเทอร์เน็ตความเร็วสูง 3G หรือ 4G ในการจัดการเรียนการสอนในศตวรรษที่ 21. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชพฤกษ์*, 3(3), 84.
- มยุรีย์ ทิพย์ญาณ และวีระวัฒน์ อุทัยรัตน์. (2562). รูปแบบการบริหารจัดการศึกษาที่ส่งเสริมพัฒนาทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนเอกชนการกุศล. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย*, 10(67), 264.
- วรพจน์ วงศ์กิจรุ่งเรือง และอชิป จิตฤกษ์. (2556). *ทักษะแห่งอนาคตใหม่การศึกษาเพื่อศตวรรษที่ 21*. กรุงเทพฯ: โอเพ่นเวิลด์ส.
- วิจารณ์ พานิช. (2555). *องค์แห่งการเรียนรู้และการจัดการความรู้*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: ตาตาพับบลิเคชัน.
- วิชัย ประสิทธิ์วุฒิเวช. (2542). *การพัฒนาหลักสูตรสานต่อที่ท้องถิ่น*. กรุงเทพฯ: เซ็นเตอร์ ดิสคัฟเวอรี.

- วิชัย วงษ์ใหญ่. (2554). จากหลักสูตรแกนกลางสู่หลักสูตรสถานศึกษา กระบวนการทัศน์ใหม่การพัฒนา. กรุงเทพฯ: จรัญสนิทวงศ์การพิมพ์.
- วิภาวี ศิริลักษณ์, ปกรณ์ ประจัญบาน และ เทียมจันทร์ พานิชย์ผลินไชย. (2557). การพัฒนาตัวบ่งชี้ทักษะของนักเรียนในศตวรรษที่ 21. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรัตนนคร*, 16(4), 155–165.
- สมคิด สร้อยน้ำ. (2542). หลักการสอน. อุดรธานี: สำนักส่งเสริมวิชาการ สถาบันราชภัฏอุดรธานี.
- สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา. (2541). แบบแผนพฤติกรรมตามจรรยาบรรณครู พ.ศ. 2539. กรุงเทพฯ: คุรุสภาลาดพร้าว.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 4. (2562). แผนพัฒนาการศึกษา ประจำปีงบประมาณ 2562 กลุ่มเครือข่ายศรีรัตนะ. ศรีสะเกษ: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 4.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2558). แผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2559. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- อรรธรณ ไชยชาญ. (2563). การพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างทักษะการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ที่จำเป็นสำหรับครูประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. *วารสารวิจัยรำไพพรรณี*, 14(1), 98–108.
- Damnoen, P. S., Phumphongkhochasorn, P., Punwasuponchat, N., & Srichan, P. W. (2021). The Development of Learning Management Design Models in Compulsory Subjects of the Master of Education Program in Educational Administration Innovation in Order to Enhance the Characteristics of Learners According to the Needs of the Professional Education Institution Administrators. *Turkish Journal of Physiotherapy and Rehabilitation* 32(3), 20459 – 20466.
- Moore, K. D. (2000). *Classroom teaching skills*. New York: McGraw – Hill.
- Phumphongkhochasorn, P., Damnoen, P. S., Suwannaprateep, T., & Phoomparmarn, U. (2021). National Educational Standards and the Improvement of Thai Education System with World Class. *Asia Pacific Journal of Religions and Cultures*, 5(1), 75–86.
- Songsraboon, R., Thongtao, J., Damnoen, P. S., & Huanjit, P.S. (2021). Course Management Based on Outcome-Based Education (OBE) of Learning by Working in Real Conditions. *Turkish Journal of Physiotherapy and Rehabilitation*, 32(3), 20491 – 20499.

การดำเนินงานโรงเรียนคุณภาพประจำตำบล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรีเขต 2

The Operation of the Sub-District Quality Schools under Kanchanaburi Educational Service Area Office 2

เทพพร บุตรตาน้อย¹, สาโรจน์ เผ่าวงศ์² และ นิพนธ์ วรรณเวช³

Thapporn Butdanoy¹, Saroch Pauwongsakul² and Nipon Wonnawed³

^{1,2,3}คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี

^{1,2,3}Faculty of Education, Kanchanaburi Rajabhat University, Thailand.

E-mail: ¹tunwe6615@gmail.com

Received July 19, 2021; Revised November 21, 2021; Accepted January 1, 2022

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบการดำเนินงานโรงเรียนคุณภาพประจำตำบล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 2 จำแนกตามพื้นที่จัดการศึกษา ตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ คือ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน จำนวน 234 คน โดยใช้การสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิ ตามพื้นที่จัดการศึกษา เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ มีความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาเท่ากับ 1.00 และค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.97 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว และทดสอบความแตกต่างรายคู่ โดยวิธีของเชฟเฟ่ กำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ผลการวิจัย พบว่า 1) การดำเนินงานโรงเรียนคุณภาพประจำตำบลสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรีเขต 2 ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่ามีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ย คือ ด้านโครงสร้างพื้นฐาน รองลงมาคือ ด้านการสร้างเครือข่ายและการมีส่วนร่วม และด้านส่งเสริมการศึกษา 2) เปรียบเทียบการดำเนินงานโรงเรียนคุณภาพประจำตำบลสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 2 จำแนกตามพื้นที่จัดการศึกษา ในภาพรวมและรายด้าน พบว่า มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ นั่นคือ โรงเรียนคุณภาพประจำตำบลในอำเภอท่ามะกา มีปฏิบัติการมากกว่าโรงเรียนคุณภาพประจำตำบลในอำเภอนมทวน

คำสำคัญ: การดำเนินงาน; โรงเรียนคุณภาพประจำตำบล

Abstract

This research aimed to study and compare the operation of the sub-district quality schools under Kanchanaburi Educational Service Area Office 2, classified by educational management areas.

The sample group was 234 administrators and teachers joining in the operation of the sub-district quality schools under Kanchanaburi Educational Service Area Office 2 by stratified sampling on educational management areas. The research instrument was a five-level- rating scale questionnaire with a content validity of 1.00 and a reliability of 0.97. The data was analyzed by using percentage, mean, standard deviation, one-way ANOVA, and Scheffer's, statistical significance level of 0.05.

The research findings revealed that:

1. School operation in terms of the quality of the sub-district under the Kanchanaburi Primary Educational Service Area Office 2 as a whole was at a high level. Considering each aspect, it was found that high levels of practice were found in all areas, ranked by averages in infrastructure, followed by networking and participation, and promotion of education, respectively.

2. An operational comparison of quality schools in sub-districts under Kanchanaburi Primary Educational Service Area Office 2 classified by educational management areas as a whole and each aspect found that there were statistically significant differences, that is, the sub-district quality schools in Tha Maka district had more operations than the sub-district quality schools in Phanom Thuan district.

Keywords: Operation; Sub-District Quality School

บทนำ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ได้กำหนดนโยบายการศึกษาไทย ให้เด็กทุกคนได้รับการศึกษาเป็น เวลาสิบสองปี ตั้งแต่ก่อนวัยเรียนจนจบการศึกษาภาคบังคับอย่างมีคุณภาพ โดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย วรรคหนึ่ง รัฐต้องดำเนินการให้เด็กเล็กได้รับการดูแลและพัฒนา ก่อนเข้ารับการศึกษตาม วรรคหนึ่ง เพื่อพัฒนาร่างกาย จิตใจ วินัย อารมณ์ สังคมและสติปัญญาให้สมกับวัย โดยส่งเสริมและสนับสนุน ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและภาคเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการด้วย วรรคสอง รัฐต้องดำเนินการให้ประชาชนได้รับการศึกษาตามความต้องการในระบบต่าง ๆ รวมทั้งส่งเสริมให้มีการ เรียนรู้ตลอดชีวิต และจัดให้มีการร่วมมือกัน ระหว่างรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และภาคเอกชน ในการจัดการศึกษาทุกระดับ โดยรัฐมีหน้าที่ดำเนินการ กำกับ ส่งเสริม และสนับสนุน ให้การจัดการศึกษาดังกล่าวมีคุณภาพ และได้มาตรฐานสากล ทั้งนี้ ตามกฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติซึ่งอย่างน้อย ต้องมี บทบัญญัติเกี่ยวกับการจัดทำแผนการศึกษาแห่งชาติ และการดำเนินการและตรวจสอบการดำเนินการ ให้เป็นไปตามแผนการศึกษาแห่งชาติด้วย วรรคสาม การศึกษาทั้งปวงต้องมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี

มีวินัย ภูมิใจในชาติ สามารถเชี่ยวชาญได้ตามความถนัดของตน และมีความรับผิดชอบต่อครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ (รัฐธรรมนูญไทย, 2560)

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้ตระหนักถึงภารกิจที่สำคัญในการพัฒนาประชากรของชาติให้เป็น “คนไทยในอนาคตจะต้องมีความพร้อมทั้งกาย ใจ สติปัญญา มีพัฒนาการ ที่ดีรอบด้านและมีสุขภาพที่ดีในทุกช่วงวัย มีจิตสาธารณะ รับผิดชอบต่อสังคมและผู้อื่น มัธยัสถ์ อดออม โอบอ้อมอารี มีวินัย รักษา ศีลธรรม และเป็นพลเมืองดีของชาติ มีหลักคิดที่ถูกต้อง มีทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 มีทักษะสื่อสาร ภาษาอังกฤษและภาษาที่ 3 และอนุรักษ์ภาษาท้องถิ่น มีนิสัยรักการเรียนรู้และการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ตลอดจนชีวิต สุขการเป็นคนไทย ที่มีทักษะสูงเป็นนวัตกรรม นักคิด ผู้ประกอบการ เกษตรกร ยุคใหม่และอื่น ๆ โดยมีสัมมาชีพตามความถนัดของตนเอง” นโยบายสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ปีงบประมาณ พ.ศ. 2562 โดยได้ทำการศึกษา วิเคราะห์ นโยบายการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของรัฐบาลจากยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2561–2580) ซึ่งจะต้องนำไปสู่การปฏิบัติเพื่อให้ประเทศไทยบรรลุวิสัยทัศน์ “ประเทศไทย มีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” แผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560–2565) ได้กำหนดทิศทางของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ในระยะ 5 ปี ด้านการศึกษาไว้ ดังนี้ 1) ให้มีการยกระดับคุณภาพการศึกษาและการเรียนรู้ให้มีคุณภาพ เท่าเทียม และทั่วถึง 2) การพัฒนาศักยภาพคนในทุกช่วงวัยให้สนับสนุนการเจริญเติบโตของประเทศ และ 3) การพัฒนาผลผลิต ภาพแรงงานเป็นการสร้างความร่วมมือระหว่างภาครัฐและภาคเอกชนในการพัฒนากำลังคนและแรงงานแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560–2579 ซึ่งแนวคิดการจัดการศึกษาการศึกษา โดยยึดหลักสำคัญ ในการจัดการศึกษาเพื่อความเท่าเทียมกัน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2562ก)

กระทรวงศึกษาธิการ (2562) ได้กำหนดให้โครงการโรงเรียนคุณภาพประจำตำบลเป็นโครงการที่เกิดขึ้นตามนโยบาย “1 ตำบล 1 โรงเรียนคุณภาพ” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาโรงเรียนในท้องถิ่นระดับตำบลให้เป็น โรงเรียนคุณภาพประจำตำบล ภายใต้แนวคิด “1 ตำบล 1 โรงเรียนคุณภาพ” ให้มีความเข้มแข็งตามวิชาการ และมีความพร้อมในการพัฒนาด้านคุณธรรม จริยธรรม งานอาชีพ และสุขภาพอนามัย สามารถให้บริการการศึกษาแก่นักเรียนและชุมชน อีกทั้งยังเป็นการเพิ่มโอกาสการเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพ ลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาแก้ปัญหาความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจและสังคมสำหรับนักเรียนในท้องถิ่นชนบท และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของเอกชน บ้าน วัด โรงเรียน เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพในปีงบประมาณ 2562 กระทรวงศึกษาธิการได้ดำเนินการคัดเลือกโรงเรียนระดับประถมศึกษาและโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา เพื่อเข้าร่วมโครงการโรงเรียนคุณภาพประจำตำบลโดยโรงเรียนระดับประถมศึกษา ครอบคลุมทุกตำบลทั่วประเทศ พิจารณาก่อนกรอง ให้ความเห็นชอบผ่านกระบวนการประชาคม 3 ระดับ คือ ระดับตำบล ระดับอำเภอ และระดับจังหวัด และโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาครอบคลุม ทุกอำเภอทั่วประเทศ พิจารณาให้ความเห็นชอบผ่านกระบวนการประชาคม 2 ระดับคือระดับอำเภอและระดับจังหวัด

ซึ่งมีคุณสมบัติตามที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด คือ เป็นโรงเรียนในสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามีความพร้อมเข้ารับการพัฒนา ตั้งอยู่ในพื้นที่ ๆ เป็นศูนย์กลางของชุมชน การคมนาคม และการ สื่อสารสะดวก มีพื้นที่เพียงพอต่อการจัดการเรียนรู้และกิจกรรมต่าง ๆ สามารถรับรองการเพิ่มจำนวน นักเรียนได้ในอนาคต ตลอดจนมีองค์ประกอบโครงสร้างท้องถิ่น และชุมชนที่ยินดีให้ความร่วมมือและ สนับสนุน เพื่อการพัฒนาคุณภาพทางการศึกษาและการบริหารจัดการโรงเรียนอย่างต่อเนื่อง จุดเน้นของ โครงการโรงเรียนคุณภาพประจำตำบล คือ พัฒนาโรงเรียนให้มีคุณภาพและได้มาตรฐานตามบริบทของ ตนเองลดความเหลื่อมล้ำให้เกิดความเท่าเทียมและครอบคลุมพื้นที่ทั่วประเทศด้วยการจัดการศึกษาของ ประเทศ สร้างโรงเรียนให้มีความพร้อม ในการจัดการเรียนการสอน มีอุปกรณ์และมีสิ่งอำนวยความสะดวก ที่เลือกเรียนรู้เน้นผู้บริหารและครูที่มีประสิทธิภาพ ส่งเสริมให้ทุกภาคส่วน มีส่วนร่วมในการจัด กระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพให้ กับผู้เรียน โดยโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการจะได้รับสนับสนุน งบประมาณ แหล่งเรียนรู้องค์ความรู้ บุคลากร จำแนกเป็น 3 ด้านสำคัญ คือ โครงสร้างพื้นฐาน การ ส่งเสริมการศึกษา และการสร้างเครือข่ายและการมีส่วนร่วม ซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนากลุ่มเป้าหมายที่เป็น ผู้บริหารสถานศึกษา ครู บุคลากรทางการศึกษาและนักเรียน

จากแนวทางการขับเคลื่อนคุณภาพการศึกษาขั้นพื้นฐาน และได้กำหนดแนวทางในการพัฒนา คุณภาพการศึกษาขั้นพื้นฐาน เน้นการมอบอำนาจ การกระจายอำนาจ สร้างความร่วมมือและสร้าง เครือข่ายการทำงาน โดยให้ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ดำเนินการพัฒนาคุณภาพการศึกษา โดยยึดโรงเรียนและผู้เรียนเป็นฐานในการพัฒนา ซึ่งจะต้องประสานงานอย่างใกล้ชิดกับผู้บริหาร สถานศึกษาในการทำความเข้าใจในเนื้อหาหลักสูตรการจัดการศึกษาของสถานศึกษา ให้ผู้บริหาร สถานศึกษา วางกรอบแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาโดยเน้นผู้เรียนและห้องเรียนเป็น สำคัญ และให้ครูจัดการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียนโดยเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง พัฒนาคุณภาพวิชาชีพในการ จัดการเรียนรู้เชิงรุก ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะสำคัญของเยาวชนในศตวรรษที่ 21 รวมถึงการประสาน การมีส่วนร่วมของชุมชนและหน่วยงานภายนอกต่าง ๆ เพื่อให้โรงเรียนในแต่ละพื้นที่สามารถเป็นโรงเรียน คุณภาพประจำตำบลที่เกิดจากการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา (สำนักงานเขต พื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 2, 2562) และตามที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้น พื้นฐานได้กำหนดนโยบายและสร้างกลยุทธ์ในด้านการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียน ให้มีทักษะการเรียนรู้ใน ศตวรรษที่ 21 มีความเป็นเลิศด้านวิชาการ นำไปสู่การสร้างขีดความสามารถในการแข่งขัน ในด้านของ ผู้เรียน จึงได้กำหนดตัวชี้วัดร้อยละของผู้เรียนที่มีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในการทดสอบทาง การศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน และตั้งเป้าหมายให้โรงเรียนคุณภาพประจำตำบลมีค่าเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ ทางการเรียนรู้ในการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐานเพิ่มขึ้นจากฐานเดิมอย่างน้อยร้อยละ 5 (ค่าเฉลี่ยร้อยละ +5) (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 2, 2561) จากผลการ ทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ระดับเขตพื้นที่การศึกษา พบว่า ปีการศึกษา 2561 และ ปีการศึกษา 2562 ทุกวิชาไม่เป็นไปตามค่าเป้าหมายที่ตั้งไว้ ข้อมูลเหล่านี้สะท้อนให้

เห็นถึงคุณภาพของผู้เรียนที่ยังจำเป็นต้องพัฒนาเพิ่มขึ้นอีก เพราะผลการทดสอบดังกล่าวเป็นผลมาจากการจัดการศึกษาก่อนหน้า ทั้งนี้อาจมีปัจจัยหลายประการที่ทำให้ค่าเฉลี่ยของผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาตผู้เรียนต่ำกว่าเกณฑ์ที่กำหนด อาทิเช่น คุณภาพการดำเนินงานของการจัดกระบวนการเรียนการสอนของครูผู้สอน เป็นต้น ผู้เรียน ผู้สอน ผู้บริหารและสถานศึกษาซึ่งหมายรวมถึงหลักสูตรและโครงสร้างพื้นฐานที่รอการปฏิรูปทั้งระบบ โดยอยู่ระหว่างการดำเนินการในลักษณะแผนแม่บทระยะยาว ซึ่งรัฐบาลสามารถดำเนินการได้ก่อน เพื่อแก้ไขปัญหาโรงเรียนขนาดเล็กที่มีนักเรียนต่ำกว่า 50 คน โดยเฉพาะระดับประถมศึกษา เนื่องจากโรงเรียนเหล่านี้ส่วนใหญ่มีครูแต่ไม่ครบชั้น หรือครู 1 คน ต้องรับภาระการสอนในหลายชั้นและหลายวิชา ส่งผลทางลบเรื่องคุณภาพการศึกษาต่อเด็กนักเรียน อีกทั้งโรงเรียนที่อยู่ในท้องถิ่นชนบทห่างไกล นักเรียนส่วนใหญ่ก็ขาดโอกาสในการได้เข้าเรียนในโรงเรียนที่มีคุณภาพ เป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี มีบัญชาให้กระทรวงศึกษาธิการ โดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ดำเนินงานโครงการโรงเรียนคุณภาพประจำตำบล “1 ตำบล 1 โรงเรียนคุณภาพ” จุดเน้นของโครงการโรงเรียนคุณภาพประจำตำบล คือ พัฒนาโรงเรียนในท้องถิ่นระดับตำบลให้มีคุณภาพและได้มาตรฐานตามบริบทของตนเอง ลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา เพิ่มโอกาสการเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพ โรงเรียนสามารถให้บริการการศึกษาแก่นักเรียนและชุมชนให้เกิดความเท่าเทียมและครอบคลุมทุกพื้นที่ทั่วประเทศโรงเรียนมีความพร้อมในการพัฒนาผู้เรียนทั้งด้านทักษะวิชาการ ทักษะอาชีพ ทักษะชีวิต มีคุณธรรม จริยธรรม และสุขภาพอนามัย ผู้บริหารมีความพร้อมในการบริหารจัดการและครูมีความพร้อมในการจัดการเรียนการสอน มีอุปกรณ์และสิ่งอำนวยความสะดวกที่เอื้อต่อการเรียนรู้ และต้องเป็น “โรงเรียนของชุมชน” ได้รับความร่วมมือจากทุกภาคส่วนทั้ง เอกชน บ้าน วัด รัฐ โรงเรียน มีส่วนร่วมในการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพให้กับผู้เรียน ผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษา

จากความเป็นมาและความสำคัญดังกล่าวผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาเรื่องการดำเนินงานโรงเรียนคุณภาพประจำตำบล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 2 เพื่อทราบถึงการดำเนินงาน ให้โรงเรียนในระดับตำบลเป็นโรงเรียนที่มีความพร้อม มีคุณภาพ และมีความเข้มแข็งทางด้านวิชาการ ด้านกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เป็นแนวทางในการพัฒนาบทบาทของผู้บริหารรวมถึงเป็นการพัฒนาโรงเรียนคุณภาพ ประจำตำบลให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาการดำเนินงานโรงเรียนคุณภาพประจำตำบล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 2
2. เพื่อเปรียบเทียบการดำเนินงานโรงเรียนคุณภาพประจำตำบล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 2 จำแนกตามพื้นที่จัดการศึกษา

สมมติฐานการวิจัย

การดำเนินงานโรงเรียนคุณภาพประจำตำบล ด้านโครงสร้างพื้นฐานที่แตกต่างกัน และมีพื้นที่จัดการศึกษาต่างกันมีระดับการปฏิบัติแตกต่างกัน

การทบทวนวรรณกรรม

การดำเนินงานโรงเรียนคุณภาพประจำตำบล เพื่อขับเคลื่อนนโยบายโครงการโรงเรียนคุณภาพประจำตำบล ให้เป็นโรงเรียนต้นแบบในชุมชน มีความพร้อมให้บริการการศึกษาที่มีคุณภาพ เป็นแหล่งการเรียนรู้ของชุมชน ช่วยส่งเสริมการมีส่วนร่วมของเอกชน บ้าน วัด และโรงเรียนมีความเข้มแข็งทางด้านวิชาการ มีความพร้อมในการพัฒนา ด้านคุณธรรม จริยธรรม งานอาชีพ และสุขภาพอนามัย ตลอดจนช่วยเพิ่มโอกาสการเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพ ลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาแก้ปัญหาความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจและสังคม

กระทรวงศึกษาธิการ (2562) ได้กำหนดให้มีโครงการโรงเรียนคุณภาพประจำตำบล โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาโรงเรียนในท้องถิ่นระดับตำบลให้เป็นโรงเรียนคุณภาพประจำตำบล ภายใต้แนวคิด “1 ตำบล 1 โรงเรียนคุณภาพ” ให้มีความเข้มแข็งวิชาการและมีความพร้อมในการพัฒนาด้านคุณธรรม จริยธรรม งานอาชีพ และสุขภาพอนามัย สามารถให้บริการการศึกษาแก่นักเรียนและชุมชน อีกทั้งยังเป็นการเพิ่มโอกาสการเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพ ลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาแก้ปัญหาความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจและสังคม สำหรับนักเรียนในท้องถิ่นชนบทและส่งเสริมการมีส่วนร่วมของเอกชน บ้าน วัด โรงเรียน พัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพ

สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ (2562) ได้มอบหมายให้สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ดำเนินการขับเคลื่อนโครงการโรงเรียนคุณภาพประจำตำบล (1 ตำบล 1 โรงเรียนคุณภาพ) ซึ่งเน้นการพัฒนาโรงเรียนให้มีคุณภาพและได้มาตรฐานตามบริบทของตนเองโดยพัฒนาโรงเรียนในท้องถิ่นระดับตำบลให้เป็น “โรงเรียนคุณภาพประจำตำบล” ที่มีความเข้มแข็งทางวิชาการ และมีความพร้อมในการพัฒนาด้านคุณธรรม จริยธรรม งานอาชีพ และสุขภาพอนามัยสามารถให้บริการการศึกษาแก่นักเรียนและชุมชน เพิ่มโอกาสการเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพเกิดความเท่าเทียมและครอบคลุมทั่วประเทศ เพื่อลดความเหลื่อมล้ำด้านการจัดการศึกษาของแก้ปัญหาความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจและสังคม โดยตั้งเป้าหมาย คือโรงเรียนเป็นศูนย์กลางของชุมชนเป็นต้นแบบที่มีความพร้อมในการให้บริการทางการศึกษาอย่างมีคุณภาพ

คมสร ม่วงมี (2549) ได้ทำการวิจัยเรื่องการประเมินโครงการโรงเรียนในฝัน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระบุรี ผลการวิจัยพบว่า การประเมินโครงการโรงเรียนในฝัน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระบุรีแต่ละด้านเป็นดังนี้ ด้านปัจจัยพื้นฐาน ด้านสภาวะแวดล้อมของโครงการอยู่ในระดับปานกลางและผลผลิตของโครงการอยู่ในระดับปานกลาง และการเปรียบเทียบการประเมินโครงการโรงเรียนในฝัน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระบุรี ระหว่างคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้บริหาร ครู และนักเรียน แต่ละด้านเป็นดังนี้ การประเมินปัจจัยพื้นฐาน ด้านสภาวะแวดล้อมของโครงการแตกต่างกัน

อย่างนัยสำคัญที่ 0.05 การประเมินโครงการปฏิบัติระหว่างดำเนินโครงการไม่แตกต่างกัน และการประเมินผลผลิตของโครงการไม่แตกต่างกัน

ลี (Lee, 2013) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการรับรู้บทบาทและหน้าที่ของครูใหญ่และครูในงานวิชาการ ผลการวิจัยพบว่า ครูใหญ่และครู ยอมรับว่า งานปรับปรุงการเรียนการสอนต้องทำเป็นคณะ ครูใหญ่ทำหน้าที่บริหารงานอื่น ๆ มากเกินไป ควรให้ความสำคัญในการนิเทศการศึกษาให้มากขึ้น ครูใหญ่และครูมีความคิดเห็นว่าโครงการสอนของอำเภอมีอิทธิพลต่อการใช้หลักสูตรของโรงเรียนและนวัตกรรมและเทคโนโลยี มีอิทธิพลในการเปลี่ยนแปลง บทบาทของครูใหญ่ จากผู้สั่งมาเป็นผู้ประสาน มีการทำงานเป็นคณะมากขึ้น

ไอเซทและอาเมท (Izzet & Ahmet, 2015) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง บทบาทผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาและบทบาทของครูในบริบทของโรงเรียนที่มีประสิทธิภาพ พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนควรจัดการกิจกรรมของโรงเรียน ตามหลักการการเรียนรู้และการเรียนการสอนโดยมุ่งเน้นไปที่ความสำเร็จของนักเรียน สนับสนุนครูในกระบวนการเรียนการสอน การจัดเตรียมสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ การเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพเป็นหน้าที่ของการบริหาร โรงเรียนการบริหารโรงเรียนควรใช้ความระมัดระวังที่จำเป็นและเพิ่มแรงจูง การบริหารโรงเรียนสามารถนำไปสู่ การพัฒนาของโรงเรียนโดยการให้การเปลี่ยนแปลงในโรงเรียนตามการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีและทางสังคมวัฒนธรรม นักเรียนที่ประสบความสำเร็จแน่นอนควรจะได้รับรางวัล กำหนดกฎระเบียบวินัยในโรงเรียนควรจะนำไปใช้กับทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน นี่เป็นตัวอย่างบอกความพึงพอใจและความมั่นใจการบริหารโรงเรียนหากโรงเรียนมีการบริหารงานตามกฎระเบียบวินัยที่เข้มงวดความสำเร็จของนักเรียนได้รับผลกระทบในเชิงบวก การบริหารโรงเรียนควรให้ความร่วมมือกับผู้ปกครองและจัดกิจกรรมสร้างแรงบันดาลใจสำหรับนักเรียน

จากวรรณกรรมที่กล่าวข้างต้นเห็นได้ว่า จะเห็นได้ว่าการดำเนินโครงการในโรงเรียนต่าง ๆ ให้ประสบผลสำเร็จ ได้นั้นขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายด้านด้วยกัน ทั้งผู้ที่มีส่วนในการบริหาร โครงการโดยตรง ได้แก่ผู้บริหารและบุคลากร ในสถานศึกษา จะต้องเห็นความสำคัญของโครงการ ยอมรับในหลักการของโครงการที่ได้กำหนดไว้ และจะต้องมีการบริหารโครงการที่เป็นระบบ ทั้งในส่วนของการวางแผนโครงการ การดำเนินงาน การนิเทศติดตาม และการประเมินผล นอกจากนี้แล้วก็ยังต้องได้รับความร่วมมือจากผู้ปกครองนักเรียน ชุมชน และองค์กรต่าง ๆ ซึ่งแต่ละฝ่ายก็มีบทบาทในการบริหารและการดำเนินโครงการของสถานศึกษาไม่น้อยไปกว่ากัน ผู้บริหารสถานศึกษา และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องจะต้องร่วมมือกันในการศึกษาปัจจัยต่าง ๆ ในการบริหารงาน ไม่ว่าจะเป็นในด้านของสภาพแวดล้อม อาคารสถานที่ และด้านงบประมาณ ในการดำเนินโครงการ อย่างถ่องแท้ และนำไปสู่การปฏิบัติอย่างเป็นระบบ ที่จะทำให้การดำเนินโครงการโรงเรียนต่าง ๆ ประสบผลสำเร็จต่อไป

กรอบแนวคิดในการวิจัย

งานวิจัยนี้ ผู้วิจัยกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย โดยมีรายละเอียดดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนในสถานศึกษาที่ได้รับคัดเลือกให้เป็นโรงเรียนคุณภาพประจำตำบล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 2 จำนวน 578 คน ประกอบด้วยผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 29 คน ครูผู้สอน จำนวน 549 คน จากสถานศึกษาจำนวน 29 แห่ง

1.2 กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนในสถานศึกษาที่ได้รับคัดเลือกให้เป็นโรงเรียนคุณภาพประจำตำบล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 2 กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยการเปิดตารางเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970) ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 โดยใช้การสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ (stratified random sampling) ตามสัดส่วนพื้นที่การจัดการศึกษา ได้จำนวน 234 คน แบ่งเป็นผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 12 คน ครูผู้สอน จำนวน 222 คน

2. ตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรต้น ได้แก่ พื้นที่จัดการศึกษา ประกอบด้วย อำเภอท่ามะกา อำเภอพนมทวน อำเภอห้วยกระเจา

ตัวแปรตาม ได้แก่ การดำเนินงานโรงเรียนคุณภาพประจำตำบล ประกอบด้วย ทั้ง 3 ด้าน ดังนี้ ด้านโครงสร้างพื้นฐาน ด้านส่งเสริมการศึกษา ด้านการสร้างเครือข่ายและการมีส่วนร่วม

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย

1. เป็นแบบสอบถามแบบตรวจสอบรายการ (check list) เกี่ยวกับสภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ วุฒิการศึกษา ตำแหน่ง และพื้นที่จัดการศึกษา จำนวน 4 ข้อ

2. เป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (rating scales) ชนิด 5 ระดับ จำนวน 34 ข้อ เกี่ยวกับการดำเนินงานโรงเรียนคุณภาพประจำตำบล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

กาญจนบุรี เขต 2 ซึ่งมี 3 ด้าน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมีค่าความเที่ยงตรง เชิงเนื้อหาเท่ากับ 1.00 จำนวน 34 ข้อ และมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.97

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการรวบรวมข้อมูลตามลำดับดังนี้

1. นำหนังสือขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล จากสำนักงานบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี ถึงผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 2 เพื่อให้ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูล

2. ผู้วิจัยดำเนินการส่งแบบสอบถามทางออนไลน์ไปยังโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ทั้งหมดจำนวน 29 แห่งและประสานงานทางโทรศัพท์ในการติดตามแบบสอบถาม โดยผู้วิจัยเก็บข้อมูลของแบบสอบถามจำนวน 234 คน

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลสำหรับการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลดังต่อไปนี้

1. นำแบบสอบถามที่ได้รับตอบคืนจากโรงเรียนคุณภาพประจำตำบล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 2 มาตรวจสอบความถูกต้องและมีความสมบูรณ์ในการตอบ

2. นำข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามทั้งหมดมาจัดระเบียบข้อมูล ลงรหัส และทำการวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป

3. วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์โดยการแจกแจงความถี่ (frequency) และ ร้อยละ (percentage)

4. วิเคราะห์การดำเนินงานโรงเรียนคุณภาพประจำตำบล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 2 วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าเฉลี่ย mean หรือ ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation หรือ S.D.) จำแนกเป็นรายข้อ รายด้านและรวมทุกด้าน โดยใช้เกณฑ์การแปลความหมายของเบสต์ (Best, 1981)

5. วิเคราะห์การเปรียบเทียบการดำเนินงานโรงเรียนคุณภาพประจำตำบล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 2 จำแนกตามพื้นที่จัดการศึกษา โดยวิเคราะห์ด้วยการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) แล้วทดสอบความแตกต่างค่าเฉลี่ยด้วยการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว (one-way ANOVA) กรณีพบว่ามีความแตกต่างค่าเฉลี่ยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ดังนั้นจึงทดสอบความแตกต่างค่าเฉลี่ยรายคู่ด้วยวิธีการของเชฟเฟ (Scheffe's)

ผลการวิจัย

การศึกษาเรื่องการดำเนินงานโรงเรียนคุณภาพประจำตำบล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 2 สรุป ผลการวิจัยได้ ดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการดำเนินงานโรงเรียนคุณภาพประจำตำบล

การดำเนินงานโรงเรียนคุณภาพประจำตำบล ในภาพรวม	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ การปฏิบัติ
1. ด้านโครงสร้างพื้นฐาน	4.49	0.36	มาก
2. ด้านส่งเสริมการศึกษา	4.47	0.39	มาก
3. ด้านการสร้างเครือข่ายและการมีส่วนร่วม	4.49	0.40	มาก
รวมเฉลี่ย	4.48	0.36	มาก

ผลการวิเคราะห์การดำเนินงานโรงเรียนคุณภาพประจำตำบล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษา เขต 2 ในภาพรวม มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.48$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย คือ ด้านโครงสร้างพื้นฐาน ($\bar{X}=4.49$, S.D.=0.36) รองลงมาคือด้านการสร้างเครือข่ายและการมีส่วนร่วม ($\bar{X}=4.49$, S.D.=0.40) และ ด้านส่งเสริมการศึกษา ($\bar{X}=4.47$)

ตารางที่ 2 การเปรียบเทียบการดำเนินงานโรงเรียนคุณภาพประจำตำบล

การดำเนินงานโรงเรียน คุณภาพประจำตำบล	พื้นที่จัดการศึกษา						F	Sig.
	อำเภอ ท่ามะกา		อำเภอ พนมทวน		อำเภอ ห้วยกระเจา			
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
1. ด้านโครงสร้างพื้นฐาน	4.57	0.38	4.32	0.30	4.47	0.29	11.30**	0.000
2. ด้านส่งเสริมการศึกษา	4.55	0.41	4.30	0.32	4.50	0.27	10.02**	0.000
3. ด้านการสร้างเครือข่าย และการมีส่วนร่วม	4.56	0.42	4.31	0.33	4.51	0.32	9.63**	0.000
รวมเฉลี่ย	4.56	0.38	4.31	0.30	4.49	0.27	10.32**	0.000

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

การเปรียบเทียบการดำเนินงานโรงเรียนคุณภาพประจำตำบล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 2 จำแนกตามพื้นที่จัดการศึกษา ในภาพรวม พบว่า มีความแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านมีความแตกต่างกันอย่างมี นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาเรื่อง การดำเนินงานโรงเรียนคุณภาพประจำตำบล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 2 สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. การดำเนินงานโรงเรียนคุณภาพประจำตำบล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 2 ในภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะ โรงเรียนได้ดำเนินการขับเคลื่อนการบริหารสถานศึกษาตามนโยบายโครงการโรงเรียนคุณภาพประจำตำบลเพื่อให้มีความเข้มแข็งทางด้านวิชาการ และมีความพร้อมในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม งานอาชีพ และสุขภาพอนามัย สามารถให้บริการการศึกษาแก่นักเรียนและชุมชน อีกทั้งยังเป็นการเพิ่มโอกาสการเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพ ลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา แก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจและสังคมให้กับนักเรียนในท้องถิ่นชนบท และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของเอกชน บ้าน วัด โรงเรียนให้มีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ทำให้ผลการศึกษาอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อภิญา ใจมิกัดดี (2558) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ประสิทธิภาพของโรงเรียนดีประจำตำบล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพะเยา เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า ระดับปัจจัยที่ส่งผลในภาพรวมอยู่ในระดับมาก และประสิทธิผลของโรงเรียนดีประจำตำบลสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพะเยา เขต 2 ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของวรวัตร วิริยะพันธ์ (2560) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง สภาพการดำเนินงานตามโครงการโรงเรียนดีประจำตำบลของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดอุบลราชธานี ผลการวิจัยพบว่าสภาพการดำเนินงานตามโครงการโรงเรียนดีประจำตำบล ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดอุบลราชธานี โดยภาพรวมมีการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก ผลการวิจัยในรายด้านมีประเด็นสำคัญที่จะนำมาอภิปรายดังนี้

1.1 การดำเนินงานโรงเรียนคุณภาพประจำตำบล ด้านโครงสร้างพื้นฐาน ในภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่า ผู้บริหารสถานศึกษาได้ให้ความสำคัญกับโครงสร้างพื้นฐาน เพราะเป็นเรื่องเกี่ยวกับการจัดการศึกษาเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ทั้งในและนอกห้องเรียนมีการบริหารจัดการด้านอาคารสถานที่ให้มีความสะอาด ร่มรื่น สวยงาม ปลอดภัย มีกิจกรรม ด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมเพื่อเสริมสร้างบรรยากาศที่เอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้และการปฏิบัติงาน รวมทั้งมีการบริหารจัดการด้านวัสดุสำนักงาน สื่อ อุปกรณ์ต่าง ๆ เพื่ออำนวยความสะดวกต่อการดำเนินงานโรงเรียนคุณภาพประจำตำบล สอดคล้องกับงานวิจัยของบุญฤทธิ์ วิชัย (2555) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ประสิทธิภาพการดำเนินงานและประเมินโครงการโรงเรียนดีศรีตำบลของโรงเรียนบุญศรีสวัสดิ์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า ด้านบรรยากาศและสิ่งแวดล้อม ในภาพรวมอยู่ในระดับมากเช่นเดียวกับ นายอุเทน ผาภูมิมา (2557) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง บทบาทของผู้บริหารในการบริหารงานโรงเรียนดีประจำตำบล ตามความคิดเห็นของครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 3 ผลการวิจัยพบว่า ด้านโครงสร้างพื้นฐานของโรงเรียนในภาพรวมมีคุณภาพอยู่ในระดับมาก

1.2 การดำเนินงานโรงเรียนคุณภาพประจำตำบล ด้านส่งเสริมการศึกษา ในภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ที่เป็นเช่นนี้เพราะผู้บริหารมีความพร้อมในทุกด้าน ทั้งสมรรถนะ ศักยภาพ และความสามารถในการบริหารจัดการ มีภาวะผู้นำ มีทักษะการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานมีความคิดสร้างสรรค์ สามารถแก้ปัญหาการปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้ผู้ร่วมงานเกิดการยอมรับและร่วมกันปฏิบัติตามแนวทางการบริหาร จัดหางบประมาณเพื่อขับเคลื่อนโครงการให้ไปสู่เป้าหมายตามที่กำหนดไว้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ นายอุเทน ภาณุมา (2557) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง บทบาทของผู้บริหารในการบริหารงานโรงเรียนดีประจำตำบล ตามความคิดเห็นของครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 3 ผลการวิจัยพบว่า ด้านส่งเสริมการศึกษาของโรงเรียน ภาพรวมมีคุณภาพอยู่ในระดับมากเช่นเดียวกับ วชิรพันธุ์ เสียมภักดี (2562) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง สภาพและแนวทางการดำเนินงานของโรงเรียนประชารัฐ ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 39 ผลการวิจัยพบว่า ด้านพัฒนาความเป็นเลิศ ด้านการศึกษา อยู่ในระดับมาก

1.3 การดำเนินงานโรงเรียนคุณภาพประจำตำบล ด้านการสร้างเครือข่ายและการมีส่วนร่วม ในภาพรวม มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ที่เป็นเช่นนี้เพราะ ผู้บริหารได้ร่วมมือกับทุกภาคส่วนทั้งเอกชน บ้าน วัด/ศาสนสถานอื่น ๆ รัฐ และโรงเรียน ให้การยอมรับ เชื่อถือต่อคุณภาพของโรงเรียน ครู และผู้บริหาร และมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนและพัฒนาโรงเรียนคุณภาพประจำตำบล ให้ความสนใจต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียน มีความต้องการให้บุตรหลานเข้ารับการศึกษาและให้ความร่วมมือในการสนับสนุน การดำเนินการจัดการศึกษา เสมือนเป็นเจ้าของโรงเรียน สอดคล้องกับงานวิจัยของ จตุพร ทั้งทอง (2559) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาสภาพและปัญหาการบริหารโรงเรียนของโรงเรียนดีประจำตำบล ผลการวิจัยพบว่า ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน ผู้ปกครองมีส่วนร่วมโดยรวมแสดงความคิดเห็น ดิชม ให้คำแนะนำการปฏิบัติงานของบุคลากรในโรงเรียนอยู่ในระดับมาก เช่นเดียวกับ ศุภมาศ อุดลาค (2561) ได้ศึกษาการวิจัยเรื่อง การศึกษาความคิดเห็นของครูที่มีต่อบทบาทของผู้บริหารในการบริหารงานโรงเรียน ดีประจำตำบล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า ด้านการมีส่วนร่วม ภาพรวมอยู่ในระดับมาก

2. การเปรียบเทียบการดำเนินงานโรงเรียนคุณภาพประจำตำบล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 2 จำแนกตามพื้นที่จัดการศึกษา ในภาพรวมและรายด้าน มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการปฏิบัติงานของแต่ละสถานศึกษาขึ้นอยู่กับบริบทและความพร้อมในแต่ละด้านของสถานศึกษานั้น ๆ ที่แตกต่างกันออกไป กล่าวคือ ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ในกลุ่มโรงเรียนคุณภาพประจำตำบลในอำเภอ พนมทวน มีความเห็นว่า สถานศึกษามีความพร้อมในเรื่องปัจจัยต่าง ๆ เช่น บุคลากร งบประมาณ รวมถึง ขนาดสถานศึกษาน้อยกว่า เมื่อเทียบกับอำเภอท่ามะกาและอำเภอห้วยกระเจา จึงส่งผลต่อการดำเนินงาน โรงเรียนคุณภาพประจำตำบลให้ปฏิบัติงานในสถานศึกษาที่มีพื้นที่จัดการศึกษาต่างก็มีความแตกต่างกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ วัฒนา วรณทอง (2556) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง สภาพ ปัญหา และประสิทธิผลการ

ดำเนินงานโครงการหนึ่งอำเภอ หนึ่งโรงเรียนในฝัน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา เขต 22 ผลการวิจัยพบว่า สภาพการดำเนินงานโครงการหนึ่งอำเภอหนึ่งโรงเรียนในฝันสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา เขต 22 จังหวัดนครพนม กับมุกดาหารรายด้านและโดยรวม มีความแตกต่างกัน ในสองจังหวัด มี 5 รายด้านที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และสอดคล้องกับงานวิจัยของ วรวัตร วิริยะพันธ์ (2560) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง สภาพการดำเนินงานตามโครงการโรงเรียนดีประจำตำบลของ สถานศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดอุบลราชธานี ผลการวิจัยพบว่า ข้าราชการครูที่สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อสภาพการดำเนินงานตาม โครงการโรงเรียนดีประจำตำบล โดยรวมและรายด้านแตกต่างกัน

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

จากงานวิจัยครั้งนี้การดำเนินงานโรงเรียนคุณภาพประจำตำบล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 2 ทำให้เกิดองค์ความรู้ซึ่งเป็นการปฏิบัติงานตามนโยบาย กระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งผู้บริหารสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ต้องให้ความสำคัญกับด้าน โครงสร้างพื้นฐาน เพื่อการจัดการศึกษาเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ทั้งในและนอกห้องเรียนมีการบริหาร จัดการด้านอาคารสถานที่ให้มีความสะอาด ร่มรื่น สวยงาม ปลอดภัย มีกิจกรรม ด้านการจัดการ สิ่งแวดล้อมเพื่อเสริมสร้างบรรยากาศที่เอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้และการปฏิบัติงาน รวมทั้งมีการบริหาร จัดการด้านวัสดุสำนักงาน สื่อ อุปกรณ์ต่าง ๆ เพื่ออำนวยความสะดวกต่อการดำเนินงานโรงเรียนคุณภาพ ประจำตำบล จึงมีภาพประกอบแนวคิด ดังนี้

จัดการและการบริการด้านการศึกษาที่เอื้อต่อการสร้างธรรมาภิบาลต่อไป จึงมีภาพประกอบ แนวคิด ดังนี้

ด้านโครงสร้างพื้นฐาน

มีแหล่งการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับหลักสูตรสถานศึกษา มีโครงสร้างสาธารณูปโภคที่จำเป็นต่อการจัดการเรียนรู้ อาทิ เช่น ระบบไฟฟ้า ประปา สัญญาณอินเทอร์เน็ตความเร็วสูง คอมพิวเตอร์โซล่าเซลล์ ครุภัณฑ์ เครื่องปรับอากาศใน โรงเรียนช่วยอำนวยความสะดวก สะอาดและปลอดภัยแก่ผู้เรียน

ด้านส่งเสริมการศึกษา

การจัดระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนครอบคลุมเด็กกลุ่มปกติ เด็กด้อยโอกาส เด็กพิเศษ และกลุ่มที่มีความสามารถเป็น เลิศ มีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้สื่อนวัตกรรมที่เหมาะสม ช่วยสร้างภูมิคุ้มกันกับเด็กทุกกลุ่ม ส่งเสริมด้านดนตรี กีฬา ศิลปะ และเทคโนโลยี

ด้านการสร้างเครือข่ายและการมีส่วนร่วม

การสร้างเครือข่ายการพัฒนาโดยเปิดโอกาสให้หน่วยงานในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการพัฒนาโรงเรียน สนับสนุนความ ร่วมมือระหว่างสำนักงานศึกษาธิการจังหวัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา โรงเรียนและชุมชนเพื่อพัฒนาคุณภาพ

สรุป

ผลการดำเนินงานโรงเรียนคุณภาพประจำตำบลสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 2 ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ย คือ ด้านโครงสร้างพื้นฐาน รองลงมาคือ ด้านการสร้างเครือข่ายและการมีส่วนร่วม และด้านส่งเสริมการศึกษา

ผลการเปรียบเทียบการดำเนินงานโรงเรียนคุณภาพประจำตำบลสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 2 จำแนกตามพื้นที่การจัดการศึกษา ในภาพรวมและรายด้านพบว่า มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 0.01 นั่นคือ โรงเรียนคุณภาพประจำตำบลในอำเภอท่ามะกา มีปฏิบัติมากกว่าโรงเรียนคุณภาพประจำตำบลในอำเภอนมทวน

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยเรื่อง การดำเนินงานโรงเรียนคุณภาพประจำตำบล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 2 ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

1.1 โรงเรียนคุณภาพประจำตำบลควรมีการพิจารณาดำเนินการมาตรการดูแลระบบการจัดการขยะ รวมถึงกิจกรรมที่ส่งเสริมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมภายในโรงเรียนอย่างเป็นระบบ อาทิเช่น การดำเนินการโครงการโรงเรียนปลอดขยะ การจัดการน้ำเสียในโรงเรียน การทำธนาคารขยะ เป็นต้น

1.2 โรงเรียนคุณภาพประจำตำบลควรมีการส่งเสริมการถอดบทเรียนจากโรงเรียนคุณภาพประจำตำบลในพื้นที่เพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนการดำเนินการที่มีผลลัพธ์โดดเด่นจากผู้บริหารที่มีภาวะความเป็นผู้นำด้านการจัดการในการแก้ปัญหาต่าง ๆ อย่างครอบคลุม เพื่อนำไปพัฒนาโรงเรียนให้มีคุณภาพประสบความสำเร็จมากยิ่งขึ้นคู่ควรกับการเป็นโรงเรียนคุณภาพประจำตำบล

1.3 โรงเรียนคุณภาพประจำตำบลควรส่งเสริมการสร้างเครือข่ายความร่วมมือทั้งภายใน ภายนอก และมีการขยายเครือข่ายออกไปสู่ชุมชน สังคม หน่วยงานในท้องถิ่น ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการสนับสนุนการบริหารจัดการเพื่อพัฒนาโรงเรียนคุณภาพประจำตำบลให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

2. ข้อเสนอแนะของการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาโครงการโรงเรียนคุณภาพประจำตำบล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี

2.2 ควรศึกษาองค์ประกอบที่ส่งผลการพัฒนาโครงการโรงเรียนคุณภาพประจำตำบลเพื่อเป็นแนวทางในการบริหารจัดการสถานศึกษาให้เกิดคุณภาพ

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2562). *โครงการโรงเรียนคุณภาพประจำตำบล ปีงบประมาณ พ.ศ. 2562*. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.
- จตุพร ทังทอง. (2555). *การศึกษาสภาพและปัญหาการบริหารโรงเรียนของโรงเรียนดีประจำตำบล (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต)*. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธิตินันท์ อวนศรี และ วัลลภา อารีรัตน์. (2557). การดำเนินงานโครงการโรงเรียนดีศรีตำบลในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์ เขต 2. *วารสารศึกษาศาสตร์ ฉบับวิจัย บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยขอนแก่น*, 8(3), 87-95.
- นพรัตน์ ชัยเรือง. (2559). รูปแบบการบริหารสถานศึกษาเพื่อพัฒนาวินัยนักเรียน : กรณีศึกษาโรงเรียนดีประจำตำบล จังหวัดนครศรีธรรมราช. *วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา*, 11(2), 159-174.
- รัฐธรรมนูญไทย. (2560). *รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับที่ 20*. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.
- วชิรพันธุ์ เสียมภักดี. (2562). *สภาพและแนวทางการดำเนินงานของโรงเรียนพระราชวัง ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 39 (วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต)*. มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- วรวัตร วิริยะพันธ์. (2560) *สภาพการดำเนินงานตามโครงการโรงเรียนดีประจำตำบลของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในจังหวัดอุบลราชธานี (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต)*. มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.
- นพวัลย์ อุตมั่ง, พรสวรรค์ ศิราตนันท์ และ ชำนาญ จันทเยี่ยม. (2558). การศึกษาสภาพการบริหารโรงเรียนในโครงการหนึ่งอำเภอหนึ่งโรงเรียนในฝัน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี. *วารสารวิจัยรำไพพรรณี*, 9(3), 128-134.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 2. (2562). *แผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาขั้นพื้นฐานปีการศึกษา 2562*. กาญจนบุรี: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 2.
- สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. (2562). *โครงการศึกษาการดำเนินโครงการ โรงเรียนคุณภาพประจำตำบล (1 ตำบล 1 โรงเรียนคุณภาพ) ปีการศึกษา 2562*. กรุงเทพฯ: สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ.
- สุชาติ เอกปัชชา, สุทธนู ศรีไสย์ และ จินต์ วิภาตะกลัศ. (2557). ประสิทธิภาพการบริหารจัดการโรงเรียนดีประจำตำบลในประเทศไทย. *วารสารสมาคมนักวิจัย*, 9(1), 47-58.
- ศักดิ์นิรันดร์ วงษ์ศรีแก้ว, วิชิต กำมันตะคุณ และ ยุวธิดา ซาปัญญา. (2560). ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารสถานศึกษาเอกชนระดับการศึกษา ขั้นพื้นฐานในจังหวัดยโสธร. *วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด*, 11(1), 79-88.

นคร ปราบมนตรี และ รัตนา กาญจนพันธุ์.(2564). บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการบริหารจัดการศึกษา สำหรับนักเรียนกลุ่มเด็กพิเศษบุคคลที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล. *Journal of Roi Kaensarn Academi*, 6(4), 123–137.

Ahmeda, S., Adnana, M., Janssens, D., Yasara, A. ul. H., & G. Wetsa, G. (2018) air quality based informational intervention framework to promote healthy and active school Travel. *ScienceDirect Procedia Computer Science*, 141(2018), 382–389.

Lee, M. (2013). Exploring Principal Capacity to Lead Reform of Teaching and Learning Quality in Thailand. *International Journal of Educational Development*, 33(4), 305–315. <http://dx.doi.org/10.1016/j.jedudev.2012.03.002>.

แนวทางการจัดการความรับผิดชอบต่อสังคมของกลุ่มอุตสาหกรรมปิโตรเคมีใน เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก

Guidelines for the Corporate Social Responsibility Management of the Petrochemical Industry Cluster in the Eastern Special Development Zone

จุฑารัตน์ อำนวยวุฒิกุล¹, ณัฐภัสสร ธนาบวรพาณิชัย² และ อนันต์ ธรรมชาลัย³

Jutharat Amnuaywuthikul¹, Nutpatsorn Tanaborworpanid² and Anan Thamchalai³

^{1,2,3}คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ

^{1,2,3}Faculty of Political Science, North Bangkok University, Thailand.

E-mail: ¹jutharat.amn@northbkk.ac.th, ²nutpatsorn.ta@northbkk.ac.th, ³anan.th@northbkk.ac.th

Received August 4, 2021; Revised December 31, 2021; Accepted January 1, 2022

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันในการจัดการความรับผิดชอบต่อสังคมของกลุ่มอุตสาหกรรมปิโตรเคมี 2) เพื่อศึกษาปัจจัยคุณลักษณะองค์กร และปัจจัยการบริหารธุรกิจอุตสาหกรรมส่งผลต่อความรับผิดชอบต่อสังคมของกลุ่มอุตสาหกรรมปิโตรเคมี และ 3) เพื่อวิเคราะห์และนำเสนอแนวทางการจัดการความรับผิดชอบต่อสังคมของกลุ่มอุตสาหกรรมปิโตรเคมีในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก ด้วยการวิจัยทั้งเชิงปริมาณโดยเก็บข้อมูลกลุ่มตัวอย่างด้วยแบบสอบถามจำนวน 304 บริษัท และเชิงคุณภาพโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้บริหารจาก หน่วยงานภาครัฐ นักวิชาการ และหน่วยงานภาคเอกชนจำนวน 17 คน พบว่า

1. สภาพปัจจุบันในการจัดการความรับผิดชอบต่อสังคมของกลุ่มอุตสาหกรรมปิโตรเคมี พบว่า หน่วยงานภาครัฐยังมีการออกนโยบายการดูแลและปกป้องทรัพยากรทางธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างต่อเนื่อง โดยมีผู้ประกอบการภาคเอกชนนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ และยังขาดการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่

2. ความรับผิดชอบต่อสังคมของกลุ่มอุตสาหกรรมปิโตรเคมีแตกต่างกันตามปัจจัยคุณลักษณะองค์กรทุกด้านประกอบด้วย ประเภทของธุรกิจ ทุนจดทะเบียน จำนวนพนักงาน ระยะเวลาการประกอบกิจการ จังหวัดที่ตั้งสถานประกอบการ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ปัจจัยการจัดการธุรกิจอุตสาหกรรมปิโตรเคมี ด้านการจัดองค์กร ด้านการจัดคนเข้าทำงาน ด้านการอำนวยการ และด้านการประสานงาน ส่งผลต่อความรับผิดชอบต่อสังคมโดยรวมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนปัจจัยการจัดการธุรกิจอุตสาหกรรมปิโตรเคมี ด้านการวางแผน ส่งผลต่อความรับผิดชอบต่อสังคมโดยรวมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. แนวทางการจัดการความรับผิดชอบต่อสังคมของกลุ่มอุตสาหกรรมปิโตรเคมีในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก ประกอบด้วย (1) แนวทางเชิงรุก (2) แนวทางเชิงรับ (3) แนวทางเชิงป้องกัน และ (4) แนวทางเชิงแก้ไข

คำสำคัญ: การบริหารธุรกิจ; ความรับผิดชอบต่อสังคม; อุตสาหกรรมปิโตรเคมี

Abstract

The article aimed 1) To study the current situation in the corporate social responsibility management of the petrochemical industry cluster in the Eastern Special Development Zone 2) to study the organizational characteristics and industrial business management factors affecting the corporate social responsibility of the petrochemical industry, and 3) to analyze and propose guidelines for the corporate social responsibility management of the petrochemical industry cluster in the Eastern Special Development Zone. The research was both quantitative by collecting the sample data by questionnaires of 304 companies and qualitative by in-depth interviews with 17 executives from government, academics, and the private sector. The research results were found as follows;

1. Current situation in the management of corporate social responsibility of the petrochemical industry cluster found that government agencies still issue drugs to monitor and protect medical resources. Nature and environment with entrepreneurs in the private sector put their policies into practice and still lack the participation of people in the area.

2. The corporate social responsibility of the petrochemical industry clusters was different according to all aspects of organizational characteristics, consisting of type of business, registered capital, number of employees, period of operation, and location province, with the statistical significance at .05 level. The organizing, staffing, directing, and coordinating sub-factors that affected the corporate social responsibility of the petrochemical industry had a statistically significant effect at the .01 level. The planning sub-factor that affected the corporate social responsibility of the petrochemical industry had a statistically significant effect at the .05 level.

3. Guidelines for the corporate social responsibility management of the petrochemical industry cluster in the Eastern Special Development Zone consisted of (1) a proactive approach (2) a reactive approach (3) a preventive approach, and (4) a corrective approach.

Keywords: Business Administration; Corporate Social Responsibility; Petrochemical Industry

บทนำ

ภายใต้แผนการพัฒนาเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก (Eastern Special Development Zone) ปัจจุบันพื้นที่บริเวณชายฝั่งทะเลตะวันออกเป็นฐานการผลิตอุตสาหกรรมหลักของประเทศ โดยเฉพาะอุตสาหกรรมปิโตรเคมี พลังงาน และยานยนต์ซึ่งมีผลิตภัณฑ์มวลรวมคิดเป็นสัดส่วน 1 ใน 5 ของประเทศ ประกอบกับความพร้อมของระบบโครงสร้างพื้นฐาน ทางสาธารณะ รถไฟ ท่าเรือ และนิคมอุตสาหกรรม อีกทั้งยังเป็นศูนย์กลางการขนส่งทางเรือของอาเซียน ซึ่งสามารถเชื่อมโยงไปยังท่าเรือน้ำลึกทวายของสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา ท่าเรือสิบลูวิลล์ของราชอาณาจักรกัมพูชา และท่าเรือวังเตาของสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม รวมทั้งเป็นที่รู้จักของนักลงทุนทั่วโลก จึงได้ริเริ่มโครงการพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก ให้เป็นเขตเศรษฐกิจชั้นนำของอาเซียน เพื่อส่งเสริม 10 อุตสาหกรรมเป้าหมายให้เป็นกลไกขับเคลื่อนเศรษฐกิจเพื่ออนาคต (New Engine of Growth) โดยการทบทวนแผนการลงทุนในพื้นที่ชายฝั่งทะเลภาคตะวันออกของไทยอีกครั้ง และมีผลตอบแทนทางเศรษฐกิจสูงกว่าดั่งนั้นมติคณะรัฐมนตรี วันที่ 22 กันยายน 2558 เห็นชอบนโยบายเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก ในรูปแบบคลัสเตอร์ โดย Super Cluster เป็นคลัสเตอร์สำหรับกิจการที่ใช้เทคโนโลยีขั้นสูงและอุตสาหกรรมแห่งอนาคต ต่อมามติคณะรัฐมนตรี วันที่ 17 พฤศจิกายน 2558 เห็นชอบข้อเสนอ 10 อุตสาหกรรมเป้าหมาย กลไกขับเคลื่อนเศรษฐกิจ (New Engine of Growth) แบ่งเป็น 1) การต่อยอด 5 อุตสาหกรรมเดิมที่มีศักยภาพ (First S-curve) 2) การเติม 5 อุตสาหกรรมอนาคต (New S-curve) และล่าสุดมติคณะรัฐมนตรี วันที่ 28 มิถุนายน 2559 เห็นชอบหลักการโครงการพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก และมอบหมายรองนายกรัฐมนตรี (นายสมคิด จาตุศรีพิทักษ์) ร่วมกับ กระทรวงคมนาคม กองทัพเรือ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จัดทำ แผนการดำเนินโครงการและงบประมาณใน ปีงบประมาณ พ.ศ. 2560-2561 (สำนักงานคณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก, 2563)

วัตถุประสงค์และเป้าหมายที่สำคัญในการพัฒนาเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก 1) เพื่อยกระดับพื้นที่เป็นเขตเศรษฐกิจชั้นนำของเอเชีย 2) เพื่อพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเชื่อมโยงอย่างมีประสิทธิภาพ 3) เพื่ออำนวยความสะดวกและสิทธิประโยชน์แก่นักลงทุน 4) เพื่อสนับสนุนอุตสาหกรรมเทคโนโลยีขั้นสูงและท่องเที่ยว และ 5) เพื่อส่งเสริมการพัฒนาเมืองและสภาพแวดล้อมเมือง โดยมีพื้นที่เป้าหมายในการดำเนินการ 3 จังหวัดภาคตะวันออก ได้แก่ จังหวัดชลบุรี ระยอง และฉะเชิงเทรา

จากการทบทวนวรรณกรรมในปี พ.ศ. 2531 นิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุดได้รับการพัฒนาจัดตั้งขึ้นตามนโยบายของรัฐบาล ในการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก โดยรัฐบาลได้มอบให้การนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย (กนอ.) ซึ่งเป็นรัฐวิสาหกิจ สังกัดกระทรวงอุตสาหกรรมเป็นผู้รับผิดชอบในการดำเนินการ ปัจจุบันนิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุดได้เป็นฐานการผลิตที่สำคัญของประเทศสำหรับอุตสาหกรรม ประเภท ปิโตรเคมี เคมีภัณฑ์ เหล็กและโลหะ โรงกลั่นน้ำมัน โดยในเชิงพื้นที่ได้มีการร่วมขยายจากนิคมร่วมดำเนินงานของเอกชน 4 แห่งทำให้พื้นที่ขยายจาก 8,000 ไร่ เป็น 20,000 ไร่ การพัฒนาโดยอยู่รวมกลุ่มอุตสาหกรรมทำให้สามารถเพิ่มประสิทธิภาพ ประหยัดต้นทุนการผลิตและขนส่ง ส่งผลให้ผู้ประกอบการไทยสามารถแข่งขันได้ในตลาดโลกภายใต้การอยู่ร่วมกับชุมชน สังคม และสิ่งแวดล้อมด้วยความสำคัญดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงทำการศึกษาเรื่อง การจัดการความรับผิดชอบต่อสังคมของกลุ่ม

อุตสาหกรรมปิโตรเคมีในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก เพื่อค้นหาแนวทางที่เหมาะสมเพื่อให้หน่วยงานภาครัฐและกลุ่มอุตสาหกรรมปิโตรเคมีในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก ตลอดจนผู้สนใจนำไปใช้ศึกษาเพื่อสร้างมาตรการหรือแนวทางในการดำเนินธุรกิจให้ควบคู่กับความรับผิดชอบต่อสังคม ชุมชน และสิ่งแวดล้อม เพื่อความยั่งยืน และอยู่ร่วมกันกับชุมชนอย่างยั่งยืนดังเป้าหมายของแผนการพัฒนาเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันในการจัดการความรับผิดชอบต่อสังคมของกลุ่มอุตสาหกรรมปิโตรเคมีในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก
2. เพื่อศึกษาปัจจัยคุณลักษณะองค์กร และปัจจัยการบริหารธุรกิจอุตสาหกรรมส่งผลต่อความรับผิดชอบต่อสังคมของกลุ่มอุตสาหกรรมปิโตรเคมี
3. เพื่อวิเคราะห์และนำเสนอแนวทางการจัดการความรับผิดชอบต่อสังคมของกลุ่มอุตสาหกรรมปิโตรเคมีในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก

สมมติฐานการวิจัย

1. ความรับผิดชอบต่อสังคมของกลุ่มอุตสาหกรรมปิโตรเคมีแตกต่างกันตามปัจจัยคุณลักษณะองค์กร
2. ปัจจัยการบริหารธุรกิจอุตสาหกรรมส่งผลต่อความรับผิดชอบต่อสังคมของกลุ่มอุตสาหกรรมปิโตรเคมี

การทบทวนวรรณกรรม

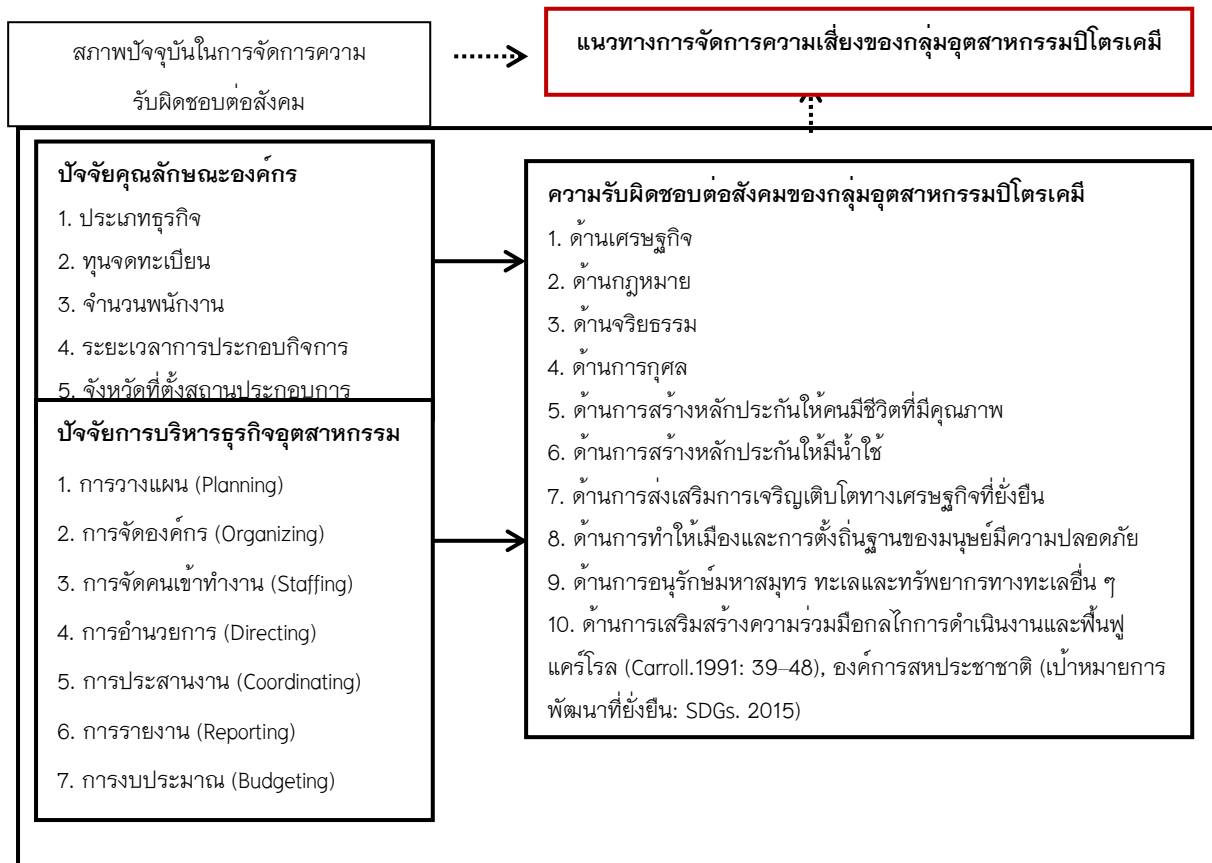
จากการพัฒนาภาคอุตสาหกรรมในพื้นที่อย่างรวดเร็วและการรวมกลุ่มของกลุ่มอุตสาหกรรมในพื้นที่ทำให้ประสบกับปัญหาการบริหารจัดการด้านสิ่งแวดล้อมและอาชีวอนามัย เช่น ผลกระทบด้านคุณภาพอากาศ ปัญหาเกี่ยวกับสุขภาพ การขาดแคลนทรัพยากรน้ำ ปัญหาต่าง ๆ เหล่านี้ส่งผลให้เกิดการเรียกร้องจากประชาชนให้มีการดำเนินการ แก้ไขปัญหาอย่างเป็นระบบ และการมีส่วนร่วมในการรับรู้ โดยสภาพปัญหาจากการพัฒนาอุตสาหกรรมในพื้นที่และมีการขยายตัวอย่างต่อเนื่อง ได้ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและคุณภาพชีวิตของชุมชนในพื้นที่ ปัญหาที่สำคัญที่ผ่านมาสรุ้ได้ดังนี้ ปี พ.ศ. 2543-2546 ปัญหาเรื่องกลิ่นรบกวน จากโรงงานปิโตรเคมี และโรงกลั่น สืบเนื่องจากพื้นที่ตั้งของโรงงานอยู่ใกล้กับชุมชนโดยขาดพื้นที่กันชน การดำเนินการแก้ไขได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องด้วยดีจนกระทั่งปัญหาทุเลาไปเป็นอันมาก ต่อมาปี พ.ศ. 2548 ปัญหาเรื่องภัยแล้ง เกิดภาวะขาดแคลนน้ำในพื้นที่ ส่งผลให้เกิดความระแวงในการแย่งใช้น้ำระหว่างชุมชนกับภาคอุตสาหกรรม ภาครัฐได้ประสานการแก้ไขปัญหาและจัดหาแหล่งน้ำเพิ่มเติม จนกระทั่งปัญหานี้ผ่านพ้นไปด้วยดี และปี พ.ศ. 2550 ความต้องการให้ประกาศเขต

ควบคุมมลพิษ จากผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ เช่น ปัญหาสุขภาพอนามัย ปัญหาการปนเปื้อนในน้ำ บ่อตื้น ปัญหาเรื่องสารประกอบอินทรีย์ระเหยง่าย ทำให้องค์กรเอกชนเคลื่อนไหว รณรงค์ให้รัฐบาลพิจารณา ประกาศให้พื้นที่มาบตาพุดเป็นเขตควบคุมมลพิษทั้ง นี้ เพื่อให้เกิดการดำเนินการแก้ไขปัญหาในพื้นที่มาบตาพุดเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ คณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ ในการประชุมครั้งที่ 1/2550 (นัดพิเศษ) เมื่อวันที่ 11 มกราคม 2550 ได้มีมติแต่งตั้งคณะกรรมการเฉพาะกิจเพื่อแก้ไขปัญหามลพิษ ในพื้นที่จังหวัด ระยอง พ.ศ. 2550 – 2554 เช่นเดียวกับการตรวจวัดคุณภาพน้ำที่พบว่ามีสารปนเปื้อนสาร VOCs และโลหะหนักในน้ำใต้ดินและน้ำบ่อตื้นหลายแห่งสวนน้ำผิวดินพบว่าแหล่งน้ำต่าง ๆ มีคุณภาพน้ำอยู่ในเกณฑ์เสื่อมโทรม 10 คลอง ส่วนเกณฑ์เสื่อมโทรมมาก ตรวจวัดโลหะหนักในแหล่งน้ำที่พบว่ามีสารหนูเกินค่ามาตรฐาน บ่อยครั้งที่สุดใน 7 คลองโดยคลองที่พบโลหะหนักหลายชนิดที่สุด มีการพบทั้งสารหนูโครเมียมแมงกานีส ตะกั่วและสังกะสียังไม่รวมการตรวจตะกอนดินชายฝั่งทะเลที่พบว่ามีสารปนเปื้อนของสารโลหะหนักหลายชนิด นอกจากนี้ในปี พ.ศ. 2558 ยังเกิดปรากฏการณ์กรณีน้ำเสียคลองบางเปิดที่ชาวบ้านพบความผิดปกติของน้ำ บริเวณปลายคลอง ที่มีลักษณะเป็นฟองสีน้ำตาลจำนวนมากลอยอยู่บนผิวน้ำ ซึ่งหลังจากนั้นมีการตรวจพบ ปริมาณสารทองแดง แมงกานีสสังกะสีปรอทและสารหนูเกินกว่าเกณฑ์มาตรฐานน้ำผิวดินส่วนในปี พ.ศ. 2559 เกิดปรากฏการณ์ปลาตายเกลื่อนหาดตากวนเป็นจำนวนมาก ซึ่งชาวประมงเปิดเผยว่าเหตุการณ์ ปลาตายหมู่ครั้งนั้นไม่ใช่ความผิดปกติครั้งแรกที่เคยเกิดขึ้นแต่เป็นเหตุการณ์ที่มีความรุนแรงมากที่สุดเท่าที่ ชาวประมงหลายคนเคยจำควมได้อีกตัวชี้วัดสำคัญที่เผยให้เห็นว่าปัญหามลพิษไม่ได้หายไปจากพื้นที่ ควบคุมมลพิษและอัตราการเกิดโรคมะเร็งเกือบทุกชนิดของประชากรในพื้นที่สูงกว่าประชากรในพื้นที่อื่น ๆ ทั่วประเทศ (กรมควบคุมมลพิษ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, 2562)

สรุปผลการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการบริหารธุรกิจอุตสาหกรรม การจัดการความ รับผิดชอบต่อสังคมของกลุ่มธุรกิจอุตสาหกรรม โดยใช้หลักการและแนวคิดมาประยุกต์ใช้ในการเก็บข้อมูล เกี่ยวกับปัจจัยคุณลักษณะองค์กร และปัจจัยการบริหารธุรกิจอุตสาหกรรมใช้แนวคิดของ (Gulick, and Urwick, 1937) ส่วนความรับผิดชอบต่อสังคมใช้แนวคิดของ แครร์โรล (Carroll, 1991) ร่วมกับประเด็นที่ เกี่ยวข้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) (องค์การสหประชาชาติ, 2015) เพื่อศึกษาหาแนวทางการจัดการความรับผิดชอบต่อสังคมของกลุ่มอุตสาหกรรมปิโตรเคมีในเขต พัฒนาพิเศษภาคตะวันออกต่อไป

กรอบแนวคิดการวิจัย

งานวิจัยนี้ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพผู้วิจัยกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัยตามแนวคิด/ ปัจจัยคุณลักษณะองค์กร และปัจจัยการบริหารธุรกิจอุตสาหกรรมใช้แนวคิดของ (Gulick & Urwick, 1937) ส่วนความรับผิดชอบต่อสังคมใช้แนวคิดของ แครร์โรล (Carroll, 1991) ร่วมกับประเด็นที่เกี่ยวข้องกับเป้าหมาย การพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) (องค์การสหประชาชาติ, 2015) โดยมี รายละเอียดดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) โดยใช้วิธีการวิจัยทั้งเชิงปริมาณ และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Quantitative and Qualitative Research) โดยมีประชากรและกลุ่มตัวอย่างประกอบด้วย

ประชากร คือ ผู้แทนบริษัทอุตสาหกรรมปิโตรเคมี ตำแหน่งผู้จัดการโรงงาน รองผู้จัดการโรงงาน ผู้อำนวยการ/รองผู้อำนวยการ ผู้จัดการ/รองผู้จัดการ ที่ยังคงปฏิบัติงานในบริษัทกลุ่มอุตสาหกรรมปิโตรเคมี ในภาคตะวันออก ประกอบด้วยบริษัทอุตสาหกรรมปิโตรเคมีที่ตั้งอยู่ในจังหวัด ฉะเชิงเทรา จำนวน 207 บริษัท จังหวัดชลบุรี จำนวน 518 บริษัท และระยอง จำนวน 254 บริษัท รวมทั้งสิ้น 979 บริษัท

กลุ่มตัวอย่าง (เชิงปริมาณ) ผู้วิจัยใช้วิธีการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามตารางสำเร็จรูปของเครจซี่ และมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970) ใช้ในการประมาณค่าสัดส่วนของประชากรเท่ากับ 0.5 ระดับความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ร้อยละ 5 ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 ได้กลุ่มตัวอย่าง 278 บริษัท โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน โดยขั้นตอนแรกทำการแบ่งกลุ่มตัวอย่าง (Cluster Sampling) ตามสัดส่วนร้อยละของแต่ละกลุ่มตัวอย่างที่กล่าวข้างต้น และทำการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple Random Sampling) โดยเก็บข้อมูลจากผู้แทนบริษัท/ผู้บริหาร/ผู้จัดการ บริษัทละ 1 คน ซึ่งในการเก็บตัวอย่างครั้งนี้ได้แบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ทั้งสิ้นจำนวน 304 บริษัท

การหาคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยได้สร้างเครื่องมือ (แบบสอบถาม) จากการศึกษา ค้นคว้าจากเอกสารตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารธุรกิจอุตสาหกรรม ความรับผิดชอบต่อ สังคมของกลุ่มอุตสาหกรรมปิโตรเคมีทั้งในประเทศและต่างประเทศ เป็นคำถามแบบตรวจรายการให้เลือก คำตอบ (Check List) จำนวน 85 ข้อ โดยนำแบบสอบถามที่ได้สร้างขึ้นมาหาค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยได้รับความอนุเคราะห์จากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คนเป็นผู้ประเมินแบบสอบถามโดย ได้ผลการประเมิน IOC 0.950 และผู้วิจัยได้นำเครื่องมือไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่าง (Try Out) จำนวน 30 บริษัท เพื่อตรวจสอบความเชื่อมั่น (Reliability) โดยใช้วิธีวิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ได้ค่าความเชื่อมั่น 0.989

กลุ่มตัวอย่างเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จากผู้เชี่ยวชาญที่ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informant Person) ด้วยการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จากผู้บริหารหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง เช่น รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงสาธารณสุข ที่ปรึกษารัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม รองนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด ที่ปรึกษานายก องค์การบริหารส่วนจังหวัด ที่ปรึกษาอุตสาหกรรมจังหวัด ผู้อำนวยการการนิคมอุตสาหกรรมฯ นักวิชาการ จากมหาวิทยาลัย ผู้บริหารภาคเอกชนที่ยังปฏิบัติงานอยู่ในกลุ่มอุตสาหกรรมปิโตรเคมีจำนวน 17 คน เพื่อรวบรวมข้อมูลแล้วนำมาวิเคราะห์และแนวทางการจัดการความรับผิดชอบต่อสังคมของกลุ่ม อุตสาหกรรมปิโตรเคมีในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออกที่เหมาะสมต่อไป

ผลการวิจัย

1. ผลการวิจัยพบว่าสภาพปัจจุบันในการจัดการความรับผิดชอบต่อสังคมของกลุ่มอุตสาหกรรม ปิโตรเคมีในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก พบว่า มีสภาพการจัดการความรับผิดชอบต่อสังคมอยู่ 15 ประเด็น ดังนี้ 1) การจัดการความรับผิดชอบต่อสังคมในปัจจุบัน พบว่าสามารถแบ่งได้ออกเป็นสามส่วน ได้แก่ ส่วนที่หนึ่งด้านสังคม หมายถึง การจัดการสมัยใหม่ในด้านการให้ความรู้การสร้างชุมชนซึ่งอยู่ร่วมกัน เพราะชาวบ้านมีอาชีพที่ถูกผลกระทบขององค์กรต้องลงพื้นที่ไปรับรู้กับความรับผิดชอบต่อสังคมและให้ชุมชน ยอมรับ ส่วนที่สองด้านเศรษฐกิจ ควรมีการปรับตัวในด้านการกำหนดนโยบายของภาครัฐซึ่งทางองค์กรต้อง มีการกำหนดและวางแผนเพื่อไม่ให้มีผลกระทบกับองค์กร และส่วนที่สามด้านสิ่งแวดล้อม องค์กรต้อง พยายามไม่ปล่อยน้ำเสียลงคลองทำให้เกิดผลเสีย 2) การมีส่วนร่วมในความรับผิดชอบต่อสังคมพบว่า องค์กรยังยึดมั่นจริยธรรมทางธุรกิจ ตรงไปตรงมา ต้องมีการประกาศและแจ้งข่าวสารให้ชุมชนรับรู้ว่ามี การป้องกันอย่างไรและชุมชนต้องได้รับข่าวสารอย่างจริงจังและต้องดูถึงกฎหมายที่เกี่ยวข้องเพราะองค์กรต้อง ยอมรับว่าชุมชนด้านมีความละเอียดอ่อนทั้งด้านร่างกายและจิตใจ 3) การกำกับดูแลกิจการที่ดี ยังพบการ ติดตาม วิเคราะห์ดูผลกระทบที่มีการส่วนผลกับมายังองค์กร ว่าแต่ละองค์กรว่าได้มีการให้ความรู้อะไรแก่ ชุมชนเพราะแต่ละชุมชนจะไม่เหมือนกัน 4) ความเป็นธรรมและต่อต้านการทุจริตคอร์รัปชัน พบว่าองค์กรที่มี เจ้าของเป็นชาวต่างชาติมีการใช้คนน้อยให้ค่าจ้างสูงแต่พนักงานที่นั่นอาจมีความเสี่ยงสูงในด้านสุขภาพ การ

ตรวจสอบมีการตรวจสอบภายในบริษัทด้วยกันทำให้มีการเชื่อมอำนาจผลประโยชน์ ให้กับบริษัทเชื้อชาติเดียวกัน ส่วนหน่วยงานภาครัฐอาจกำกับดูแลไม่ทั่วถึง สำหรับองค์กรขนาดเล็กแต่ถ้าเป็นบริษัทใหญ่จะมีความได้มาตรฐาน น่าจะมีการกำหนดหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและชัดเจน 5) การเคารพสิทธิมนุษยชน พบว่ามีความเท่าเทียมของพนักงานทั้งชาวไทยและชาวต่างด้าว มีการจ่ายสวัสดิการที่เท่าเทียมกัน แต่จะมีบางองค์กรที่มีชาวต่างด้าวจะถูกเอาเปรียบอย่างชัดเจน แต่สำหรับองค์กรเล็กจะไม่มีใครรับผิดชอบต่อนักงานชาวต่างด้าว แต่หากเป็นองค์กรใหญ่จะมีข้อกำหนดที่ชัดเจนและตั้งคณะกรรมการเฉพาะกิจเพื่อรับข้อร้องเรียน 6) การปฏิบัติต่อแรงงานอย่างเป็นธรรม พบว่า การจ่ายค่าแรง จ่ายสวัสดิการ เพราะในองค์กรจะจ่ายค่าแรงอย่างเต็มที่ที่ไม่มีการต่อรององค์กรจะปฏิบัติตามกฎหมายเพราะพนักงานที่ทำงานปีเตอร์เคมีจะมีความเสี่ยงสูงผู้รับผิดชอบต้องมีความรับผิดชอบต่อกลุ่ม 7) ความรับผิดชอบต่อผู้อุปโภคและบริโภค พบว่าผลิตภัณฑ์ต้องมีมาตรฐานอยู่แล้วตามกำหนด หากไม่ได้มาตรฐาน การกวดราคาของผู้ซื้อให้ลดลงจากปีเดิมเพราะค่าใช้จ่ายสูงขึ้น คนขายอย่างขายถูกคนซื้อต้องซื้อสูง แต่ต้องบริหารงานลดต้นทุนในการผลิตลงผู้รับเหมาช่วงมีการปรับลดลงตลอดเวลา 8) การพัฒนาชุมชน/สังคม พบว่าองค์กรมีการนำบุคคลในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาต้องดูบริบทในพื้นที่ว่าขาดอะไร จึงมีการสนับสนุนจริงจางเช่นสร้างห้องเรียนในชุมชน CSR ดึงผู้มีส่วนได้เสียเข้าร่วมพัฒนาชุมชนให้เห็นภาพทั้งนามธรรมและรูปธรรม 9) การดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม พบว่า ถ้าได้รับองค์กร ได้รับ ISO14000 มาตรฐานทางด้านสิ่งแวดล้อมมีกี่โรงงานที่ได้รับเนื่องจากเป็นต้นทุนของโรงงานซึ่งจะมีการดูแลสิ่งแวดล้อม เป็นสิ่งสำคัญจะอยู่อย่างยั่งยืนหาไม่มีการดูแลสิ่งแวดล้อมต้องมีการวางแผนเป็นพันธกิจด้านสิ่งแวดล้อมและด้านรายได้ 10) เทคโนโลยี นวัตกรรมและการเผยแพร่ พบว่าทุกองค์กรต้องมีการต้องเผยแพร่ข้อมูลได้อย่างชัดเจนผ่านทางเว็บไซต์ขององค์กรหรือวารสารองค์กรอย่างถูกต้องโป่งใสต่อการเข้าถึง แต่ต้องการ ISO9001 ได้รับมาตรฐานในการออกแบบ แต่ถ้าเป็น ISO 9000 ได้รับมาตรฐานทั่วไป 11) การรายงานด้านสังคม/สิ่งแวดล้อม พบว่า องค์กรมีการเผยแพร่ รายงานวางแผน ทั้งทางเว็บไซต์และสื่อสารเป็นวารสารในชุมชนและกลุ่มองค์กรที่ร่วมมือกัน เช่นในแหล่งชุมชนที่มีองค์กรดูแลอยู่ต้องมีการประชุมร่วมกันเพื่อชี้แจงรายงานต่าง ๆ ที่มีโครงการที่มีส่วนร่วมเฉพาะกิจเข้ามารับรู้หรือรับฟัง 12) ด้านการเมืองมีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการความรับผิดชอบต่อสังคมในปัจจุบันอย่างไร พบว่า ด้านวาทนโยบายภาครัฐในการส่งเสริมต่าง ๆ ในด้านการให้ ยกเว้นภาษี ต้นทุนค่าขนส่ง ด้านเงินทุนสำรองในองค์กร ด้านลบ ภาพเล็กจะมีผลกระทบน้อยเพราะมีกระทรวง หน่วยงานเข้ามามีเกี่ยวข้องและเป็นตัวกำหนดองค์กรที่ต้องมีความรับผิดชอบต่อสังคม 13) ด้านเศรษฐกิจมีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการความรับผิดชอบต่อสังคมในปัจจุบัน พบว่าการลดต้นทุนทำให้องค์กรเกิดการละเลยความรับผิดชอบต่อสังคมเพราะต้องเร่งผลิตเพื่อให้ทันกับตลาด หรือหยุดการผลิตสำหรับสินค้าที่ตลาดไม่ต้องการอาจทำให้เกิดของเสียของๆวัตถุดิบได้ 14) ด้านกฎหมายมีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการความรับผิดชอบต่อสังคมในปัจจุบัน พบว่า สำคัญถ้าองค์กรปล่อยน้ำเสียหรือกลิ่นที่ไม่เหมาะสมจะต้องมีการปรับเงินตาม Rate ที่กระทรวงอุตสาหกรรมค่าปรับหรือภาษีเป็นมาตราที่เกี่ยวข้องกับองค์กรผลกระทบด้านต้นทุนหากองค์กรใดไม่ปฏิบัติโดยต้องดูว่ามีกฎหมายด้าน CSR โดยต้องหรือใหม่ และ 15) ด้านนโยบายความรับผิดชอบต่อสังคมมีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการความรับผิดชอบต่อสังคมในปัจจุบันอย่างไร พบว่า นโยบายของภาครัฐว่า

องค์กรนั้นที่ต้องทำ CSR โดยผู้ทรงคุณวุฒิได้ให้ข้อเสนอแนะไว้เพิ่มเติมจาก 15 ประเด็น อยากให้องค์กรทุกองค์กรตระหนักถึงความสำคัญของการทำ CSR โดยสิ่งที่ทำต้องดีกับบริษัทและชุมชนได้รับอย่างจริงจังในละแวกพื้นที่ ๆ มีส่วนได้ส่วนเสียกันนั้นจะทำให้เกิดความเกื้อหนุนกัน และเป็นนามธรรมอย่างชัดเจนและจับต้องได้ซึ่งต้องคำนึงถึงทำให้อยู่ร่วมกันไปได้อย่างยั่งยืนทั้งนี้ยังส่งผลดีกับองค์กรเพื่อได้เป็นที่รู้จักในสังคมธุรกิจอย่างยาวนานต่อไป

2. ผลการวิเคราะห์ปัจจัยคุณลักษณะองค์กร และปัจจัยการบริหารธุรกิจอุตสาหกรรมส่งผลต่อความรับผิดชอบต่อสังคมของกลุ่มอุตสาหกรรมปิโตรเคมี ผลการวิจัยพบว่า

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว (One Way ANOVA) เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างความรับผิดชอบต่อสังคมของกลุ่มอุตสาหกรรมปิโตรเคมี จำแนกตามปัจจัยคุณลักษณะองค์กร

ปัจจัยคุณลักษณะองค์กร	ค่าสถิติ	p-value	ผลการทดสอบสมมติฐาน
1. ประเภทของธุรกิจ	10.815	.000*	มีนัยสำคัญทางสถิติ
2. ทุนจดทะเบียน	8.817	.000*	มีนัยสำคัญทางสถิติ
3. จำนวนพนักงาน	7.587	.000*	มีนัยสำคัญทางสถิติ
4. ระยะเวลาการประกอบกิจการ	4.349	.014*	มีนัยสำคัญทางสถิติ
5. จังหวัดที่ตั้งสถานประกอบการ	14.456	.000*	มีนัยสำคัญทางสถิติ

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 1 การวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างความรับผิดชอบต่อสังคมของกลุ่มอุตสาหกรรมปิโตรเคมี จำแนกตามปัจจัยคุณลักษณะองค์กร พบว่า ความรับผิดชอบต่อสังคมของกลุ่มอุตสาหกรรมปิโตรเคมี แตกต่างกันตามปัจจัยคุณลักษณะองค์กร จำแนกตามประเภทของธุรกิจ ทุนจดทะเบียน จำนวนพนักงาน จังหวัดที่ตั้งสถานประกอบการ และระยะเวลาการประกอบกิจการ แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 2 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยปัจจัยการบริหารธุรกิจอุตสาหกรรมโดยรวมส่งผลต่อความรับผิดชอบต่อสังคมของกลุ่มอุตสาหกรรมปิโตรเคมีโดยรวม

ปัจจัยปัจจัยการบริหารธุรกิจ อุตสาหกรรม	Unstandardized		Standardized	t	Sig
	Coefficients		Coefficients		
	B	S.E.	Beta		
ค่าคงที่	.134	.133		1.007	.315
1. ด้านการวางแผน	.096	.045	.097	2.115	.035*
2. ด้านการจัดองค์กร	.148	.051	.155	2.889	.004**
3. ด้านการจัดคนเข้าทำงาน	.167	.053	.165	3.144	.002**
4. ด้านการอำนวยความสะดวก	.341	.054	.357	6.340	.000**

ปัจจัยปัจจัยการบริหารธุรกิจ อุตสาหกรรม	Unstandardized		Standardized	t	Sig
	Coefficients		Coefficients		
	B	S.E.	Beta		
5. ด้านการประสานงาน	.139	.051	.155	2.749	.006**
6. ด้านการรายงาน	.053	.046	.060	1.161	.247
7. ด้านการงบประมาณ	-.007	.040	-.008	-.179	.858

Adjusted R Square = .744, R Square = .750, R = .866, SEE = 0.32065, F = 126.913, p < .05

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 * มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยการบริหารธุรกิจอุตสาหกรรมส่งผลต่อความรับผิดชอบต่อสังคมของกลุ่มอุตสาหกรรมปิโตรเคมีโดยรวม ด้วยการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุพบว่า ปัจจัยการจัดการธุรกิจอุตสาหกรรมปิโตรเคมีร่วมกันอธิบายการเปลี่ยนแปลงของความรับผิดชอบต่อสังคมของกลุ่มอุตสาหกรรมปิโตรเคมีโดยรวมได้ร้อยละ 74.4 (Adjusted R Square = .744) ในขณะที่ปัจจัยการจัดการธุรกิจอุตสาหกรรมปิโตรเคมี ด้านการจัดองค์กร ด้านการจัดคนเข้าทำงาน ด้านการอำนวยความสะดวกและด้านการประสานงาน ส่งผลต่อความรับผิดชอบต่อสังคมของกลุ่มอุตสาหกรรมปิโตรเคมีโดยรวมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนปัจจัยการจัดการธุรกิจอุตสาหกรรมปิโตรเคมี ด้านการวางแผน ส่งผลต่อความรับผิดชอบต่อสังคมของกลุ่มอุตสาหกรรมปิโตรเคมีโดยรวมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. ผลการวิเคราะห์และนำเสนอแนวทางการจัดการความรับผิดชอบต่อสังคมของกลุ่มอุตสาหกรรมปิโตรเคมีในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการจัดการความรับผิดชอบต่อสังคมของกลุ่มอุตสาหกรรมปิโตรเคมีในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก ประกอบด้วย 4 แนวทาง ได้แก่ 1) แนวทางเชิงรุก ด้านการวางแผนองค์กรสามารถดำเนินการวางแผนการกลยุทธ์ในการขับเคลื่อนองค์กรให้สอดคล้องกับนโยบายและเป้าหมายที่เกี่ยวข้องกับความรับผิดชอบต่อสังคม 2) แนวทางเชิงรับ ด้านการจัดองค์กรผู้บริหารควรพิจารณาการจัดองค์กรในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับความรับผิดชอบต่อสังคมให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด ได้ดังนี้ 3) แนวทางเชิงป้องกันด้านการอำนวยความสะดวกผู้บริหารองค์กรสามารถกำหนดนโยบายในการขับเคลื่อนองค์กรเพื่อให้องค์กรอยู่ร่วมกับชุมชนใกล้เคียงได้ และ 4) แนวทางเชิงแก้ไข ด้านการจัดคนเข้าทำงานองค์กรควรกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบของพนักงานให้ การดำเนินกิจกรรมความรับผิดชอบต่อสังคมให้เกิดประสิทธิภาพ ส่วนด้านการประสานงานควรเพิ่มช่องทางในการสื่อสารระหว่างองค์กรกับชุมชนให้เกิดการรับรู้ความเข้าใจถึงข้อมูลที่สมบูรณ์

อภิปรายผลการวิจัย

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า สภาพปัจจุบันในการจัดการความรับผิดชอบต่อสังคมของกลุ่มอุตสาหกรรมปิโตรเคมีในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก พบว่า หน่วยงานภาครัฐยังมีการออกนโยบายเพื่อดูแลและปกป้องทรัพยากรทางธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างต่อเนื่อง โดยมีผู้ประกอบการภาคเอกชน

นำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ และยังขาดการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่ สอดคล้องกับ พระมหาจักรกฤษ ติพนปญโญ (2562) ได้วิจัยเรื่อง ความร่วมมือในการขับเคลื่อนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนตามหลัก CSR ของภาคเอกชน อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม ผลการวิจัยพบว่า หลักสำคัญของภาคเอกชน มีการรับ ฟังข้อมูลและความคิดเห็นจากบุคคลอื่น อีกทั้งการทำประชาพิจารณ์ต่อการดำเนินกิจการเพื่อป้องกันมิให้ เกิดผลกระทบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม การสร้างความร่วมมือระหว่างภาคเอกชนกับชุมชนนั้นเป็นเรื่องการ สร้างความสัมพันธ์และการเข้าถึงชุมชนที่จะมองเห็นถึงประโยชน์ที่ภาคเอกชนนั้นนำเข้ามา นับเป็นการ ยอมรับของชุมชนที่มีความคาดหวังต่อการดำเนินงานของภาคเอกชน ความร่วมมือของภาคเอกชนเป็นความ ร่วมมือที่มีมาอย่างต่อเนื่องจากการช่วยเหลือชุมชน จึงมีการผลักดันให้เกิดกระบวนการของกิจกรรมไปยัง หลักของ CSR ให้เกิดอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน กระบวนการในการดำเนินการความร่วมมือในการขับเคลื่อน เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนตามหลัก CSR ของภาคเอกชนนั้นภาครัฐจะมีการประชุมกันทุกเดือนโดยเชิญ เจ้าหน้าที่องค์กรภาครัฐ และภาคเอกชนเข้ามาประชุมมีมติร่วมกัน

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า ปัจจัยคุณลักษณะองค์กร และปัจจัยการบริหารธุรกิจ อุตสาหกรรมส่งผลต่อความรับผิดชอบต่อสังคมของกลุ่มอุตสาหกรรมปิโตรเคมี พบว่า 1) ความรับผิดชอบต่อ สังคมของกลุ่มอุตสาหกรรมปิโตรเคมี จำแนกตามปัจจัยคุณลักษณะองค์กร พบว่า ความรับผิดชอบต่อ สังคมของกลุ่มอุตสาหกรรมปิโตรเคมี แตกต่างกันตามปัจจัยคุณลักษณะองค์กร จำแนกตามประเภทของ ธุรกิจ ทุนจดทะเบียน จำนวนพนักงาน และจังหวัดที่ตั้งสถานประกอบการ แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทาง สถิติที่ระดับ .01 ส่วนระยะเวลาการประกอบกิจการ แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 2) ปัจจัย การจัดการธุรกิจอุตสาหกรรมปิโตรเคมีร่วมกันอธิบายการเปลี่ยนแปลงของความรับผิดชอบต่อสังคมของ กลุ่มอุตสาหกรรมปิโตรเคมีโดยรวมได้ร้อยละ 74.4 ในขณะที่ปัจจัยการจัดการธุรกิจอุตสาหกรรมปิโตรเคมี ด้านการจัดองค์กร ด้านการจัดคนเข้าทำงาน ด้านการอำนวยความสะดวก และด้านการประสานงาน ส่งผลต่อความ รับผิดชอบต่อสังคมของกลุ่มอุตสาหกรรมปิโตรเคมีโดยรวมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนปัจจัย การจัดการธุรกิจอุตสาหกรรมปิโตรเคมี ด้านการวางแผน ส่งผลต่อความรับผิดชอบต่อสังคมของกลุ่ม อุตสาหกรรมปิโตรเคมีโดยรวมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สอดคล้องกับ ณิชฐนนท์ ทวีสิน (2558) ได้วิจัยเรื่องบุพปัจจัยและผลลัพธ์ของนวัตกรรมการมีส่วนร่วมในความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กร ภาคเอกชนกลุ่มบริษัทในเขตอุตสาหกรรมนวนคร จังหวัดปทุมธานี ผลการวิจัยพบว่า ตัวแปรที่มีอิทธิพลและ มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในความรับผิดชอบต่อสังคม คือ ปัจจัยนำเข้า ประกอบด้วย ด้านทรัพยากร บุคคล ด้านภาวะผู้นำของผู้บริหาร ด้านการบริหารจัดการ ด้านงบประมาณ ปัจจัยด้านกระบวนการ ประกอบด้วย ด้านการวางแผน การดำเนินการ และการประเมินผล ปัจจัยด้านผลลัพธ์ขององค์กร ประกอบด้วยการร่วมแก้ปัญหาการพัฒนาอย่างยั่งยืน และประสิทธิภาพในการตอบสนองความต้องการของ สังคม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 3 พบว่า แนวทางการจัดการความรับผิดชอบต่อสังคมของกลุ่ม อุตสาหกรรมปิโตรเคมีในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก ประกอบด้วย แนวทางเชิงรุก แนวทางเชิงรับ แนวทางเชิงป้องกัน และแนวทางเชิงแก้ไข สอดคล้องกับ อัมพชา อาแว (2560) ได้วิจัยเรื่อง ทางเลือกเชิงกล

ยุทธเรื่องความรับผิดชอบต่อสังคมและการนำไปปฏิบัติมุมมองของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ผลการวิจัยพบว่าองค์กรต้องมีทางเลือกเชิงกลยุทธ์ในการขับเคลื่อนทางธุรกิจตามกลยุทธ์ของกิจกรรมความรับผิดชอบต่อสังคม เพื่อให้องค์กรบรรลุตามเป้าหมายที่วางไว้ ทางเลือกเชิงกลยุทธ์ของความรับผิดชอบต่อสังคมที่นำเสนอในบทความนี้มีอยู่ 4 กลยุทธ์ ได้แก่ กลยุทธ์มุ่งเน้นผู้ถือหุ้น ซึ่งมีเป้าหมายเน้นไปที่ผู้ถือหุ้น กลยุทธ์ต่างตอบแทน เป้าหมายที่คืนกำไรให้กับสังคม กลยุทธ์พลเมือง ซึ่งเน้นความรับผิดชอบต่อสังคมไปรอบๆ การพัฒนาอย่างยั่งยืน และกลยุทธ์เห็นแก่ผู้อื่น โดยจะคืนกำไรให้กับสังคมในมุมมองของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ซึ่งแต่ละกลยุทธ์จะมีกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลักที่แตกต่างกัน อีกทั้งยังนำเสนอการนำกลยุทธ์ต่อสังคมไปปฏิบัติเพื่อที่จะทำให้องค์กรประสบความสำเร็จการเลือกใช้กลยุทธ์ที่เหมาะสมตามบริบทและพันธกิจขององค์กรในการขับเคลื่อนองค์กรเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

แนวทางการจัดการความรับผิดชอบต่อสังคมของกลุ่มอุตสาหกรรมปิโตรเคมีในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก ประกอบด้วย 4 แนวทาง มีดังนี้

ภาพที่ 2 แนวทางการจัดการความรับผิดชอบต่อสังคมของกลุ่มอุตสาหกรรมปิโตรเคมีในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก

แนวทางการจัดการความรับผิดชอบต่อสังคมของกลุ่มอุตสาหกรรมปิโตรเคมีในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก ประกอบด้วย 4 แนวทาง ดังนี้

1. แนวทางเชิงรุก ด้านการวางแผนองค์กรสามารถดำเนินการวางแผนการกลยุทธ์ในการขับเคลื่อนองค์กรให้สอดคล้องกับนโยบายและเป้าหมายที่เกี่ยวข้องกับความรับผิดชอบต่อสังคม

2. แนวทางเชิงรับ ด้านการจัดองค์กรผู้บริหารควรพิจารณาการจัดองค์กรในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ต่อสังคมให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด ได้ดังนี้

3. แนวทางเชิงป้องกันด้านการอำนวยการผู้บริหารองค์กรสามารถกำหนดนโยบายในการขับเคลื่อนองค์กรเพื่อให้องค์กรอยู่ร่วมกับชุมชนใกล้เคียงได้

4. แนวทางเชิงแก้ไข ด้านการจัดคนเข้าทำงานองค์กรควรกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบของพนักงานให้การดำเนินกิจกรรมความสัมพันธ์ต่อสังคมให้เกิดประสิทธิภาพ ส่วนด้านการประสานงานควรเพิ่มช่องทางในการสื่อสารระหว่างองค์กรกับชุมชนให้เกิดการรับรู้ความเข้าใจถึงข้อมูลที่เหมาะสม

สรุป

สรุปในภาพรวมของบทความ 1) สภาพปัจจุบันในการจัดการความรับผิดชอบต่อสังคมของกลุ่มอุตสาหกรรมปิโตรเคมี พบว่าหน่วยงานภาครัฐยังมีการออกนโยบายการดูแลและปกป้องทรัพยากรทางธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างต่อเนื่อง โดยมีผู้ประกอบการภาคเอกชนนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ และยังขาดการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่ 3) ความรับผิดชอบต่อสังคมของกลุ่มอุตสาหกรรมปิโตรเคมีแตกต่างกันตามปัจจัยคุณลักษณะองค์กรทุกด้านประกอบด้วย ประเภทของธุรกิจ ทุนจดทะเบียน จำนวนพนักงาน ระยะเวลาการประกอบกิจการ จังหวัดที่ตั้งสถานประกอบการ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และปัจจัยการบริหารธุรกิจอุตสาหกรรมส่งผลต่อความรับผิดชอบต่อสังคมฯโดยรวม ด้วยการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุ พบว่า ปัจจัยการจัดการธุรกิจอุตสาหกรรมปิโตรเคมีร่วมกันอธิบายการเปลี่ยนแปลงของความรับผิดชอบต่อสังคมของกลุ่มอุตสาหกรรมปิโตรเคมีโดยรวมได้ร้อยละ 74.4 ในขณะที่ปัจจัยการจัดการธุรกิจอุตสาหกรรมปิโตรเคมี ด้านการจัดองค์กร ด้านการจัดคนเข้าทำงาน ด้านการอำนวยการ และด้านการประสานงาน ส่งผลต่อความรับผิดชอบต่อสังคมฯโดยรวมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนปัจจัยการจัดการธุรกิจอุตสาหกรรมปิโตรเคมี ด้านการวางแผน ส่งผลต่อความรับผิดชอบต่อสังคมฯโดยรวมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ 3) แนวทางการจัดการความรับผิดชอบต่อสังคมของกลุ่มอุตสาหกรรมปิโตรเคมีในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก ประกอบด้วย (1) แนวทางเชิงรุก (2) แนวทางเชิงรับ (3) แนวทางเชิงป้องกัน และ (4) แนวทางเชิงแก้ไข

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า หน่วยงานภาครัฐยังมีการออกนโยบายเพื่อดูแลและปกป้องทรัพยากรทางธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างต่อเนื่อง โดยมีผู้ประกอบการภาคเอกชนนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ และยังขาดการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่ ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรดำเนินการกำหนดให้ผู้บริหารหน่วยงานภาครัฐควรออกนโยบายการสนับสนุน และส่งเสริมให้องค์กรภาคเอกชน เกิดการนำ

แนวนโยบายไปสู่การวางแผน และปฏิบัติการร่วมกันระหว่างองค์กรภาคเอกชนกับการมีส่วนร่วมของชุมชนให้เกิดประสิทธิภาพต่อไป

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า ปัจจัยการจัดการธุรกิจอุตสาหกรรมปิโตรเคมี ด้านการจัดองค์กร ด้านการจัดคนเข้าทำงาน ด้านการอำนวยความสะดวก ด้านการประสานงาน และด้านการวางแผน ส่งผลต่อความรับผิดชอบต่อสังคมของกลุ่มอุตสาหกรรมปิโตรเคมีโดยรวม ดังนั้นองค์กรภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องควรดำเนินการนำผลที่ได้จากการวิจัยในครั้งนี้ไปประยุกต์ใช้ในการจัดทำแผนกำกับดูแล และติดตามผลการดำเนินการจากระบบการภายในการบริหารองค์กรให้มีประสิทธิภาพ ประสิทธิผล และบรรลุผลตามที่กำหนดไว้

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 3 พบว่า แนวทางการจัดการความรับผิดชอบต่อสังคมของกลุ่มอุตสาหกรรมปิโตรเคมีในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก ประกอบด้วย แนวทางเชิงรุก แนวทางเชิงรับ แนวทางเชิงป้องกัน และ แนวทางเชิงแก้ไข ดังนั้นองค์กรภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องควรดำเนินการนำผลที่ได้จากการวิจัยในครั้งนี้ไปประยุกต์ใช้ในการจัดทำแผนกลยุทธ์ขององค์กร และจัดทำแผนปฏิบัติการเพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ตามที่กำหนดไว้

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

งานวิจัยนี้ได้ข้อค้นพบ แนวทางเชิงรุก แนวทางเชิงรับ แนวทางเชิงป้องกัน และ แนวทางเชิงแก้ไข ที่สำคัญ คือ แนวทางการป้องกัน สามารถนำไปประยุกต์ใช้กับองค์กรภาครัฐที่เกี่ยวข้อง โดยควรให้ความสำคัญกับภาคเอกชนโดยการออกระเบียบข้อบังคับที่ให้ภาคเอกชนนำไปดำเนินการในส่วนที่เกี่ยวข้องกับความรับผิดชอบต่อสังคมให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดต่อไป สำหรับประเด็นในการวิจัยครั้งต่อไปควรทำวิจัยในประเด็นเกี่ยวกับการจำแนกเป็นประเภทของกลุ่มอุตสาหกรรมปิโตรเคมี เนื่องจากอุตสาหกรรมปิโตรเคมีมีความเชื่อมโยงกันในแต่ละประเภทของกลุ่มอุตสาหกรรมเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการเจาะลึกตามประเภทของกลุ่มอุตสาหกรรมปิโตรเคมีได้มากยิ่งขึ้นต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กรมควบคุมมลพิษ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2562). การดำเนินการแก้ไขปัญหา มลพิษในพื้นที่มาบตาพุด. สืบค้นเมื่อ 15 ตุลาคม 2562, จาก http://www.pcd.go.th/info_serv/pol_maptaput_newsWQM02.html.
- กรมควบคุมมลพิษ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2562). โครงการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออก (Eastern Economic Corridor Development). สืบค้นเมื่อ 10 เมษายน 2563, จาก <http://newweb.mnre.go.th/th/news/detail/5298>.
- กรมโรงงานอุตสาหกรรม. (2563). ข้อมูลโรงงานอุตสาหกรรม: กลุ่มอุตสาหกรรมปิโตรเคมี. สืบค้นเมื่อ 30 เมษายน 2563, จาก <https://www.diw.go.th/hawk/default.php>.

เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก.(2563).ภาพรวม อีอีซี. สืบค้นเมื่อ 10 มีนาคม 2563, จาก <https://www.eeco.or.th/th/government-initiative>.

ณัฐนนท ทวีสิน. (2558). ปัจจัยและผลลัพธ์ของนวัตกรรมการมีส่วนร่วมในความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กรภาคเอกชนกลุ่มบริษัทในเขตอุตสาหกรรมนวนคร จังหวัดปทุมธานี. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.

พระมหาจักรกฤษ ทินนบุญโญ. (2562). ความร่วมมือในการขับเคลื่อนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนตามหลัก CSR ของภาคเอกชน อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

สำนักงานคณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก (สกพอ.). (2563). ความก้าวหน้าของการดำเนินโครงการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออก. สืบค้นเมื่อ 10 ตุลาคม 2562, จาก <https://www.eeco.or.th/>

สำนักงานคณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก. (2563). เกี่ยวกับ อีอีซี ต้นแบบการพัฒนาเชิงพื้นที่เชิงยุทธศาสตร์. สืบค้นเมื่อ 10 กรกฎาคม 2563, จาก <https://www.eeco.or.th/th>.

องค์การสหประชาชาติ. (2015). เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs). สืบค้นเมื่อ 15 ตุลาคม 2563, จาก <https://sdgs.nesdc.go.th/>.

อัฟซา อาแว. (2560). ทางเลือกเชิงกลยุทธ์เรื่องความรับผิดชอบต่อสังคมและการนำไปปฏิบัติมุมมองของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต). มหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์.

Carroll, A. B. (1991). The Pyramid of Corporate Social Responsibility: Toward the Moral Management of Organizational Stakeholders. *Business Horizons*, 34(4), 39 – 48.

Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30(3), 607–610.

Gulick, L. Urwick, L. (1937). *The POSDCoRB concept consists of tasks*. Retrieved January 29, 2013, from <https://www.toolshero.com/management/posdcorb-theory/>

การบ่มเพาะมารยาทดิจิทัล: วิธีสอนออนไลน์เพื่อการเปลี่ยนแปลงสู่ความเป็นพลเมืองก้าวหน้าในห้องเรียนสังคมศึกษาเสมือนจริง

The Cultivating Digital Etiquette: Transformative Online Teaching Approach to Pro-Active Citizenship in the Social Studies Virtual Reality Classrooms

ชรินทร์ มั่งคั่ง¹ และ นิติกร แก้วปัญญา²

Charin Mangkhang¹ and Nitikorn Kaewpanya²

^{1,2}คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

^{1,2}Faculty of Education, Chiang Mai University, Thailand.

E-mail: ¹charin.mangkhang@cmu.ac.th

Received October 2, 2021; Revised October 27, 2021; Accepted December 11, 2021

บทคัดย่อ

สถานการณ์การเปลี่ยนแปลงสังคมโลกเข้าสู่ยุคหลังดิจิทัล ผู้คนมีเสรีภาพในการสื่อสารและแบ่งปันค่านิยม และองค์ความรู้สังคมโลกไร้พรมแดน โลกออนไลน์กลายเป็นพื้นที่ปฏิสัมพันธ์ทางสังคมและถูกนำมาบูรณาการในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของพลเมืองหลายองค์กร เช่น การจัดการเรียนการสอนในระบบออนไลน์ การจัดการสุขภาพ การแก้ปัญหาคอขวดจากสถานการณ์ในปัจจุบันพบว่า ผู้คนในโลกออนไลน์ยังคงขาดสำนึกความรับผิดชอบในการใช้สื่อสังคมออนไลน์เป็นจำนวนมาก ซึ่งก่อให้เกิดผลกระทบในวงกว้าง การศึกษามารยาทดิจิทัลของพลเมืองก้าวหน้าผ่านห้องเรียนดิจิทัลพลิกพลันจะช่วยให้เกิดแนวทางการปฏิบัติที่ดีในการใช้พื้นที่สังคมออนไลน์บนโลกดิจิทัลของพลเมืองโลกได้อย่างมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ: มารยาทดิจิทัล; วิธีสอนออนไลน์; พลเมืองก้าวหน้า; ห้องเรียนสังคมศึกษาเสมือนจริง

Abstract

The world is transforming into a post-digital society. As a result, people gain the freedom to communicate, share values and knowledge in a society without borders. The virtual world has become a social interaction space while being integrated to enhance the life quality of citizens in many organizations, such as online class management, health management, and poverty alleviation. From the current circumstances, numerous online users still lack responsibility in handling social media

which can cause widespread impact. The study of the digital etiquette of pro-active citizens through digital disruption classrooms will provide good practice for effective use of the online space in the digital world of global citizens.

Keywords: Digital Etiquette; Online Teaching Approach; Pro-Active Citizens; Social Studies Virtual Reality Classrooms

บทนำ

แนวคิดนวยุคนิยม (Modernism) และมนุษยนิยมแนวใหม่ (Neo-Humanism) ได้ทำให้เกิดคำถามต่อจุดอิมพัลส์ของยุคดิจิทัล (Digital age) ที่กำลังคืบคลานเข้ามา ซึ่งความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีกำลังลดทอนคุณค่าของความเป็นมนุษย์ และส่งผลให้ผู้คนขาดสำนึกการมีส่วนร่วมของสังคม ทำให้เกิดแนวคิดเรื่องสังคมหลังดิจิทัล (Post Digital Society) ที่มุ่งนำเสนอมุมมองทางเลือกระหว่างมนุษย์กับเทคโนโลยี (Knox, 2019) โดยเกิดความท้าทายที่จะศึกษาความก้าวหน้า และประสิทธิภาพของเทคโนโลยีในอนาคตที่จะต้องกลับมามองของพลเมืองให้คืนสู่ความเป็น “ธรรมชาติ” และ “ความเป็นมนุษย์” มากยิ่งขึ้น โดยยังสามารถดำรงชีวิตท่ามกลางเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงโลกอย่างพลิกฟลัน (Disruption) เพื่อขับเคลื่อนความเป็นมนุษย์ที่เท่าเทียมในสังคมอนาคต

สังคมพลิกฟลัน (Disruption Society) เป็นปรากฏการณ์ที่มนุษย์พยายามจะมีการปรับตัวในสังคมที่เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างรุนแรงกับความเชื่อแบบเดิมที่กำลังเสื่อมถอยที่สังคมกำลังเผชิญในปรากฏการณ์ใหม่ที่เกิดขึ้นจากการย้ายถิ่น ภัยพิบัติธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม เทคโนโลยี การลดจำนวนประชากร เศรษฐกิจ การเมือง และโรคระบาดนั้นเป็นสถานการณ์ที่มนุษย์มีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการดำรงชีวิตในอนาคต (Beck, 2017) โดยสภาพสังคมมีการเปลี่ยนผ่าน (The Transformational Society) สังคมมีการเปลี่ยนกระบวนทัศน์พื้นฐานซึ่งจะเป็นสิ่งที่ท้าทาย ระหว่างการเรียกร้องให้สังคมถนอมรักษา แต่ก็ยังให้คุณค่าเทคโนโลยีใหม่ (Bezold, 2009) ซึ่งปรากฏการณ์นี้เองที่ทำให้ระบบการศึกษาจะต้องกลับมาทบทวน และเตรียมนักเรียนให้พร้อมต่อความเป็นไปได้ในมิติต่าง ๆ ที่จะเกิดกับพลเมืองโลก ไม่ว่าจะเป็นการเปลี่ยนแปลงสภาพอากาศ สถานการณ์โรคระบาด ปัญญาประดิษฐ์ที่เข้ามาทดแทนทรัพยากรมนุษย์ในระบบการผลิต หรือปฏิสัมพันธ์ของผู้คนที่เปลี่ยนไป ซึ่งล้วนแต่จะส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตของผู้คนที่เปลี่ยนไปอย่างสิ้นเชิงในอนาคต

โลกกำลังก้าวสู่โลกที่ไร้พรมแดนอย่างเต็มรูปแบบไม่มีขอบเขตในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารการติดต่อสื่อสารเป็นไปด้วยความสะดวกรวดเร็ว สื่อเทคโนโลยีที่ทันสมัยเข้ามามีบทบาทในการดำเนินชีวิตกับคนในทุกเพศทุกวัยโดยเฉพาะในวัยรุ่น มีการแพร่กระจายของสื่อและเทคโนโลยีสารสนเทศที่หลากหลายอย่างรวดเร็วมีการรับส่งสารผ่านการใช้อุปกรณ์การติดต่อสื่อสารต่างๆ เช่น โทรทัศน์ โทรศัพท์ แท็บเล็ต คอมพิวเตอร์ฯ (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2561) การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเป็นส่วนหนึ่งของพฤติกรรมของ

มนุษย์ที่ใหญ่ขึ้น ซึ่งได้รับอิทธิพลจากระบบความเชื่อและทิศทางการคุณค่าตามที่สังคมส่วนใหญ่ได้กำหนดขึ้น จากผลการสำรวจการใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษาของคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานพบว่า เทคโนโลยีเป็นสิ่งที่ช่วยเพิ่มโอกาสทางการศึกษาให้สะดวก รวดเร็ว เท่าทันและทั่วถึง ในผู้เรียนทุกเพศทุกวัยและทุกระบบการศึกษา ทั้งการศึกษาในระบบ นอกกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ถ้ามีการใช้อย่างถูกต้อง และรู้ประโยชน์ การใช้เทคโนโลยีนี้นั้นสามารถใช้เป็นเครื่องมือในการจัดการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ และสร้างความเท่าเทียมในการรับรู้ข่าวสารต่าง ๆ สะดวก รวดเร็วและก้าวทันสถานการณ์โลกอย่างสม่ำเสมอไม่มีขีดจำกัดทางการเรียนรู้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2558) จากการศึกษางานวิจัยเกี่ยวกับทักษะดิจิทัล พบว่า พลเมืองของโลกที่มีอายุต่ำกว่า 18 ปี ในปัจจุบัน เกิดและเติบโตมาพร้อมกับเทคโนโลยีสารสนเทศที่อำนวยความสะดวกให้กับชีวิต ซึ่งส่งผลให้การดำเนินชีวิตส่วนใหญ่มีความสอดคล้องกับการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเป็นอย่างมาก เช่น การเรียนการสอน การติดต่อสื่อสาร และการแลกเปลี่ยนสินค้าและบริการ เป็นต้น โดยพลเมืองโลกเหล่านี้ล้วนที่จะต้องเติบโตเป็นกำลังหลักสำคัญของสังคมโลกในอนาคต

จากบริบททั้งของโลกและของประเทศไทยที่เปลี่ยนไปอันเป็นผลมาจากความก้าวหน้าอย่างรวดเร็วของเทคโนโลยียุคดิจิทัลและการสื่อสารผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตเหล่านี้ ส่งผลต่อพฤติกรรมกรรมการสร้างการใช้และการสื่อสารสารสนเทศของคนในสังคม อันได้แก่ การนำสารสนเทศดิจิทัลมาใช้เรียงเรียงโดยการดัดแปลงการทำสำเนาในรูปแบบต่าง ๆ จากนั้นแบ่งปันโดยการโพสต์เผยแพร่สารสนเทศเหล่านี้เป็นสิ่งที่สามารถทำได้โดยง่ายทั้งที่บ้านที่ทำงานในห้องเรียนหรือแม้กระทั่งในที่สาธารณะต่าง ๆ ซึ่งสังคมมักคาดหวังว่าผู้ทำกิจกรรมดังกล่าวควรทราบที่ต้องกระทำภายใต้กฎหมาย รวมถึงมีการพิจารณาไตร่ตรองในเรื่องความเหมาะสมต่าง ๆ แต่ก็พบว่ามักมีการกระทำในการใช้และเผยแพร่สารสนเทศดิจิทัลด้วยความไม่ตระหนักรู้ว่าสิ่งใดเป็นเรื่องที่ผิดหรือไม่เหมาะสมอยู่เสมอ เนื่องจากสื่อดิจิทัลมีพลังในการขับเคลื่อนการพัฒนาการเรียนรู้ของคนและการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม คนในสังคมจึงต้องมีความรู้ความเข้าใจในสื่อดิจิทัล การรับส่ง การใช้การจัดการสื่อดิจิทัลและกระบวนการทำงานกับเทคโนโลยีสารสนเทศรวมถึงการจัดการกับอารมณ์ของตนในสังคมสื่อออนไลน์ซึ่งเหล่านี้คือการรู้ดิจิทัล (Digital Literacy: DL) (พรชนิตว์สินาราช, 2560) นอกจากการรู้ดิจิทัลแล้วนั้นสิ่งสำคัญในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ และการมีปฏิสัมพันธ์ในพื้นที่สังคมออนไลน์นั้นคือ “มารยาทดิจิทัล” ซึ่งถือได้ว่าเป็นแนวทางสำคัญในการใช้พื้นที่สังคมออนไลน์ที่มีประสิทธิภาพ และจะช่วยส่งผลให้เกิดการกระทำผิดในสังคมออนไลน์ลดลง และทำให้สังคมออนไลน์ในยุคหลังดิจิทัลมีเสถียรภาพ และเหมาะสมกับพลเมืองโลกในอนาคต

มารยาทดิจิทัล เป็นมาตรฐานความประพฤติทางสังคมออนไลน์ที่เป็นที่ยอมรับ เป็นบรรทัดฐานของการใช้งานเทคโนโลยีดิจิทัล การมีส่วนร่วมทางออนไลน์ และปฏิสัมพันธ์ทางสังคมกับผู้อื่นในโลกเสมือนจริง มารยาทดิจิทัลช่วยให้เกิดพฤติกรรมที่เหมาะสม การกระทำหรือขั้นตอนการใช้เทคโนโลยีในห้องเรียน และให้ความรู้แก่นักเรียนโดยพิจารณาถึงการแยกส่วนของการใช้เทคโนโลยีที่ไม่เหมาะสมและขาดความรับผิดชอบ อื่น ๆ ตัวอย่างเช่น หลักเกณฑ์มารยาทดิจิทัลสร้างการรับรู้ว่านักเรียนควรเก็บโทรศัพท์มือถือไว้

ในโหมดเงียบในห้องเรียนเช่นเดียวกับ ไม่รบกวนกระบวนการสอนและการเรียนรู้ที่กำลังดำเนินอยู่นอกจากนี้ แนวทางปฏิบัติจะสอนพวกเขาเกี่ยวกับการปฏิบัติต่อผู้อื่นด้วยใจความเคารพและสุภาพและไม่ละเมิดกฎความเป็นส่วนตัวและการละเมิด (Ribble, 2015; Nordin et al., 2016).

พลเมืองก้าวหน้า (Pro-Active Citizen) ในมิติความเป็นพลเมืองดิจิทัล (Digital Citizenship) เป็นพลเมืองที่มีความสามารถในการใช้อินเทอร์เน็ตในการบริหารจัดการ ควบคุม กำกับตน รู้ผิดรู้ถูก และรู้เท่าทัน เป็นบรรทัดฐานในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลอย่างเหมาะสมมีความรับผิดชอบ เรียนรู้ที่จะใช้เทคโนโลยีอย่างชาญฉลาดและปลอดภัย พลเมืองดิจิทัลจึงต้องตระหนักถึงโอกาสและความเสี่ยงในโลกดิจิทัล เข้าใจถึงสิทธิและความรับผิดชอบในโลกออนไลน์ (ฉัตรพงศ์ ชูแสงนิล, 2562) ความเป็นพลเมืองก้าวหน้า (Pro-Active Citizenship: PAC) นับเป็นมาตรฐานหนึ่งของพลเมืองในสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีการศึกษาในยุค Thailand 4.0 ซึ่งต้องบ่มเพาะให้พลเมืองสามารถแสดงความสามารถเข้าใจประเด็นทางสังคม วัฒนธรรม และความเป็นมนุษย์ที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีสารสนเทศ และปฏิบัติตนอย่างมีจริยธรรมตามครรลองกฎหมายให้ใช้ข้อมูลข่าวสารได้อย่างปลอดภัย ถูกกฎหมาย ซึ่งเป็นความสามารถในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลและสื่อในรูปแบบที่ปลอดภัย รับผิดชอบ และมีจริยธรรม โดยความเป็นพลเมืองก้าวหน้าจะต้องเกิดจากการเปลี่ยนแปลงภายในตนเองซึ่งเกิดจากการเรียนรู้ที่มีเป้าหมายเพื่อการเปลี่ยนแปลงมุมมอง ทศนคติ และโลกทัศน์ของนักเรียน ที่มีต่อตนเอง ชุมชน ประเทศและโลก ซึ่งนักเรียนนั้นมีบทบาทหน้าที่สำคัญในการเป็นแรงขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงของโลก การเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงจึงเป็นการเตรียมความพร้อมให้กับพลเมืองโลกได้สามารถที่จะเรียนรู้ และก้าวสู่การเปลี่ยนแปลงของโลกในอนาคตได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Cranton, 2016; Mangkhang & Kaewpanya, 2021)

ด้วยเหตุนี้ จึงเป็นสิ่งสำคัญอย่างมากในสังคมอนาคตที่ห้องเรียนสังคมศึกษาจะต้องเตรียมพลเมืองให้พร้อมต่อการเปลี่ยนแปลง และเป็นผู้ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศอย่างเหมาะสม เพื่อสร้างสังคมออนไลน์ที่น่าอยู่ และสงบสุข นอกจากนั้นการพัฒนามารยาทดิจิทัลยังช่วยจัดการการกลั่นแกล้งบนโซเชียล การจัดการความปลอดภัยบนระบบเครือข่าย การจัดการความเป็นส่วนตัว ร่องรอยทางดิจิทัล ฯลฯ ที่เกิดขึ้นในสังคมโลกและสังคมไทยในปัจจุบัน นอกจากนั้นจะช่วยส่งเสริมให้พลเมืองโลกและพลเมืองไทยมีความสามารถในการบริหารจัดการตนเองรู้เท่าทันสื่อ และใช้เทคโนโลยีสารสนเทศอย่างสร้างสรรค์และปลอดภัย

มารยาทดิจิทัลสู่การเป็นพลเมืองก้าวหน้าในห้องเรียนสังคมศึกษาเสมือนจริง

ในการศึกษาพลเมืองก้าวหน้า (Pro-Active Citizen) ได้มีงานทางวิชาการหลายชิ้นที่นำเสนอแนวคิดพลเมืองก้าวหน้าในมิติของพลเมืองดิจิทัล (Digital Citizens) ซึ่งกล่าวถึงบุคคลที่มีความสามารถในการใช้งานสื่อดิจิทัลและสื่อสังคมออนไลน์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ เข้าใจถึงสิทธิและความรับผิดชอบในโลกออนไลน์มีจริยธรรมในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลสามารถรักษาความปลอดภัยให้กับตนเองรวมทั้งตระหนักถึง

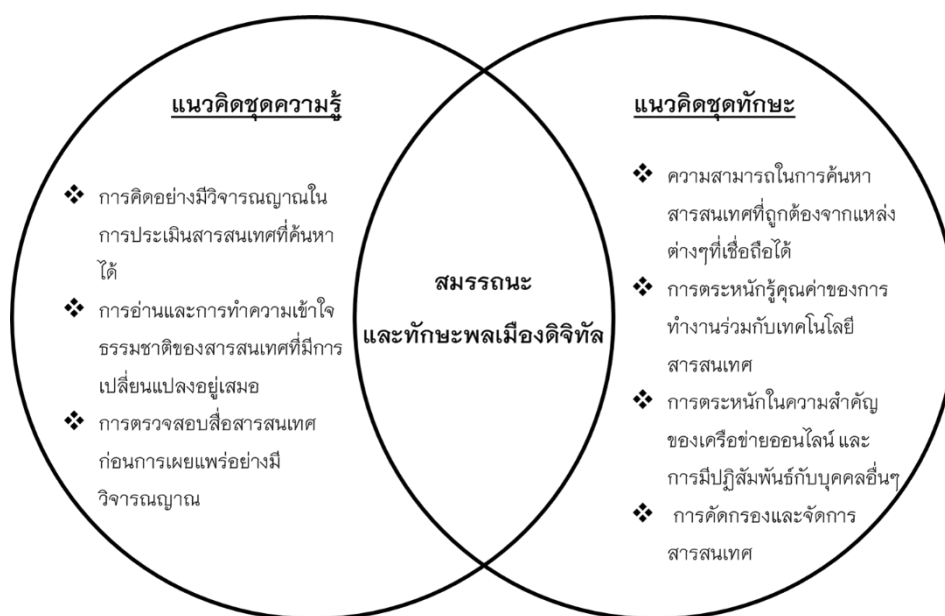
โอกาสและความเสี่ยงในโลกดิจิทัล (ทวนทอง เชาวกิริติพงศ์ และสมชัย วงษ์นายะ, 2563) การจะเป็นพลเมืองดิจิทัลที่ดีนั้น เราจะต้องมีชุดทักษะและความรู้ทั้งในเชิงเทคโนโลยีและการคิดขั้นสูง หรือที่เรียกว่า “ความรู้ดิจิทัล” (digital literacy) เพื่อใช้ประโยชน์จากข้อมูลข่าวสารในโลกไซเบอร์ รู้จักป้องกันตนเองจากความเสี่ยงต่าง ๆ ในโลกออนไลน์ เข้าใจถึงสิทธิ ความรับผิดชอบ และจริยธรรมที่สำคัญในยุคดิจิทัล และใช้ประโยชน์จากอินเทอร์เน็ตในการมีส่วนร่วมทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม-วัฒนธรรม ทั้งเพื่อตนเอง ชุมชน ประเทศ และโลก (วรพจน์ วงศ์กิจรุ่งเรือง, 2561) นอกจากความรู้ และทักษะทางดิจิทัลแล้วนั้น พลเมืองดิจิทัลในอนาคตจึงต้องตระหนักถึงความสำคัญของการใช้พื้นที่ออนไลน์เสมือนเป็นพื้นที่สาธารณะรูปแบบหนึ่ง ซึ่งทุกคนมีอิสระในการใช้พื้นที่ในการแสดงความคิดเห็น แบ่งปันข้อมูล และเผยแพร่ข่าวสารต่าง ๆ แต่จะต้องระลึกเสมอว่า ในพื้นที่ออนไลน์นั้นยังคงเป็นพื้นที่ส่วนร่วมที่ทุกคนสามารถที่จะเข้ามาแบ่งปันพื้นที่ร่วมกันได้ จึงจะต้องมีแนวปฏิบัติ หรือบรรทัดฐานทางสังคมดิจิทัลที่จะช่วยควบคุมให้การใช้พื้นที่ออนไลน์ดังกล่าวไม่คุกคามความเป็นส่วนตัว หรือสร้างความไม่ปลอดภัยให้กับผู้ใช้

ในอดีตนั้นยังไม่ปรากฏคำว่า “มารยาทดิจิทัล” ซึ่งมักจะพบคำว่า “การรู้ดิจิทัล” หรือ “ทักษะดิจิทัล” เสียมากกว่า ซึ่ง Gilster (1997) นักวิชาการที่ศึกษาการรู้ดิจิทัลในยุคแรก ๆ ก็ได้ให้ความหมายของการรู้ดิจิทัลว่า เป็นความสามารถในการทำความเข้าใจการใช้สารสนเทศ ครอบคลุมถึงความเข้าใจของบุคคลในการทำงานกับทรัพยากรสารสนเทศดิจิทัลในรูปแบบต่าง ๆ นอกจากนั้น William & Minnion (2007) ได้เสนอว่า การรู้ดิจิทัลเป็นแนวคิดกว้าง ๆ ที่ให้ความสำคัญกับการสร้างความรู้จากแหล่งที่หลากหลาย และการใช้ความคิดแบบมีวิจารณญาณเท่ากับการรู้คอมพิวเตอร์ที่เน้นทักษะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ จากการศึกษาของนักวิชาการหลายท่านมักจะกล่าวถึง จริยธรรม ความรับผิดชอบ หรือสำนักในการใช้พื้นที่ออนไลน์ หรือเทคโนโลยีดิจิทัล ซึ่งนำไปกล่าวรวมในการรู้ หรือทักษะทางดิจิทัลโดยไม่ได้กล่าวอย่างชัดเจนในข้อปฏิบัติ หรือแนวทางที่เหมาะสมในเรื่องจริยธรรม หรือความเหมาะสมในการใช้พื้นที่ดิจิทัล ผู้ศึกษาจึงขอเสนอคำว่า “มารยาทดิจิทัล” ซึ่งจะกล่าวถึง บรรทัดฐาน ข้อปฏิบัติ และแนวทางสำคัญที่จะช่วยให้พลเมืองดิจิทัลสามารถใช้เทคโนโลยีดิจิทัลที่เหมาะสม และนำไปสู่การสร้างพื้นที่ออนไลน์ที่สร้างสรรค์

มารยาทดิจิทัล จึงเป็นการสร้างบรรทัดฐานทางสังคมออนไลน์ ซึ่งอยู่ในรูปแบบกรอบกฎหมาย โครงสร้างทางสังคม มาตรฐาน หรือกฎเกณฑ์ของพฤติกรรมที่เหมาะสมในบริบทสภาพแวดล้อมดิจิทัล รวมไปถึงสำนักสาธารณะเกี่ยวกับการใช้ การรับส่ง และการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารทางอิเล็กทรอนิกส์ นอกจากนั้นยังรวมถึงจริยธรรมทางวิชาการในบริบทดิจิทัลที่ข้อมูลข่าวสารสามารถเผยแพร่ได้อย่างรวดเร็วอีกด้วย ซึ่งในปัจจุบันมีการใช้อย่างแพร่หลายในสถานการณ์โรคระบาดที่เกิดขึ้น ซึ่งส่งผลโดยตรงต่อการติดต่อสื่อสาร และปฏิสัมพันธ์ทางสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป การรักษามารยาทดิจิทัลจึงถือเป็นการมีจิตสำนึกสาธารณะ และสำนักรับผิดชอบในการใช้พื้นที่สังคมออนไลน์ที่ช่วยลดผลกระทบของการใช้เทคโนโลยี

แนวคิดเรื่องการเรียนรู้ดิจิทัลสู่การสร้างสมรรถนะ และทักษะพลเมืองดิจิทัล

จากการศึกษาของ Gilster (1997), Soby (2003), Martin (2006), Bowden (2007) และ Cordell (2013) ได้เสนอการนำแนวคิดเรื่องการเรียนรู้ดิจิทัลเพื่อนำไปสู่การสร้างสมรรถนะ และทักษะพลเมืองดิจิทัลไว้ดังแผนภาพที่ 1

ภาพที่ 1 การวิเคราะห์แนวคิดเรื่องการเรียนรู้ดิจิทัลสู่การสร้างสมรรถนะ และทักษะพลเมืองดิจิทัล

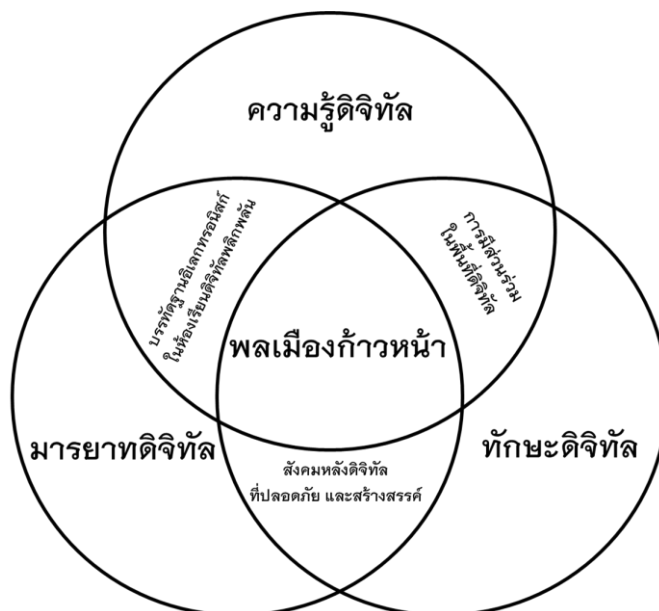
ที่มา: ชรินทร์ มั่งคั่ง และนิติกร แก้วปัญญา (2564)

นอกจากนี้ Bowden (2007) ยังได้เสนอว่า การรู้ดิจิทัลเป็นแนวคิดที่กว้างเป็นการเชื่อมโยงการเรียนรู้ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยมีสมรรถนะและทักษะทางคอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเป็นพื้นฐานสำคัญนอกจากนี้ยังต้องมุ่งเน้นทักษะทางสังคมในการประเมินสารสนเทศ ทั้งหมดนี้รวมกันเป็นชุดของความรู้ ความเข้าใจ และทัศนคติ จากการศึกษารอบแนวคิดข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า พลเมืองดิจิทัลจึงต้องประกอบด้วย ความรู้ดิจิทัล ทักษะดิจิทัล และมารยาทดิจิทัล โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. ความรู้ดิจิทัล ซึ่งเป็นความรู้ที่จำเป็นในบริบทดิจิทัล มุ่งสร้างความรู้เรื่องการเลือกใช้เทคโนโลยีที่หลากหลายให้เหมาะสมและมีประสิทธิภาพนำเสนอข้อมูลข่าวสารอย่างมีวิจารณญาณและรู้เท่าทันสื่อ เป็นต้น

2. ทักษะดิจิทัล ซึ่งเป็นทักษะ หรือความสามารถในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสาร การจัดเก็บและสร้างความรู้ การสื่อสารและเผยแพร่สารสนเทศดิจิทัลและกระบวนการคิดอย่างเป็นระบบ เป็นต้น

3. มารยาทดิจิทัล ซึ่งเป็น การมีจิตสำนึกสาธารณะต่อการใช้งานเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร การตระหนักถึงความปลอดภัยในการใช้ข้อมูลข่าวสาร และข้อมูลส่วนบุคคล การทำความเข้าใจว่าพื้นที่ออนไลน์เป็นพื้นที่สาธารณะที่ใช้อยู่ร่วมกันกับบุคคลอื่น ๆ ในสังคมซึ่งจะต้องมีขอบเขตในการใช้และมีแนวทางปฏิบัติที่ตรงร่วมกัน เป็นต้น ซึ่งสามารถสรุปเป็นแผนภาพดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 คุณลักษณะความเป็นพลเมืองก้าวหน้าในห้องเรียนเสมือนจริง

ที่มา: ชรินทร์ มั่งคั่ง และนิติกร แก้วปัญญา (2564)

คุณลักษณะความเป็นพลเมืองก้าวหน้าในห้องเรียนเสมือนจริงนั้นจะต้องตระหนักเป็นพื้นฐานสำคัญว่า พื้นที่ดิจิทัล หรือสังคมออนไลน์นั้นเปรียบเสมือนพื้นที่สาธารณะในสังคมจริง การกระทำใดใดในพื้นที่ดิจิทัลนั้นก็เปรียบเสมือนกระทำในพื้นที่ความเป็นจริงในสังคม ซึ่งจะช่วยให้พลเมืองมีสำนึกในบทบาทและหน้าที่ของตนเองในการดูแลรักษาความสงบเรียบร้อยในสังคมออนไลน์

มารยาทดิจิทัล: คุณลักษณะความเป็นพลเมืองก้าวหน้าในห้องเรียนเสมือนจริง

มารยาทถูกใช้แทนพฤติกรรมหรือกริยาเชิงประจักษ์ที่มีความสุภาพเรียบร้อยเหมาะสมกับเวลา สถานการณ์ ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและวิธีปฏิบัติที่ยอมรับกันในสังคมนั้น ๆ (คุณากร คงจันทร์, นันทิยา ดวงกุ่มเมศ และสิรินทร พิบูลภานุวัจน์, 2564) โดยมารยาทถือว่าเป็น แบบแผนพฤติกรรมที่สังคมได้ให้การยอมรับว่าเป็นสิ่งที่ถูกต้องและถูกถ่ายทอดเป็นบรรทัดฐานทางสังคมในรุ่นต่อมา โดยมารยาทถือเป็นวัฒนธรรมหนึ่งที่สามารถเปลี่ยนแปลงได้ตามกาลเวลา ในสังคมที่อยู่ในยุคหลังดิจิทัลได้มีมารยาททางสังคมที่พลิกผัน (Disruption Society) ไปจากเดิม การปฏิบัติตนที่ย้อนแย้งกับมารยาทที่ระบบการศึกษาไทยกำหนดไว้ในแบบเรียนสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ดังกรณีตัวอย่างต่อไปนี้

1. มารยาทการรับประทานอาหาร ซึ่งในมารยาทไทยนั้นการพูดคุยระหว่างรับประทานอาหารนั้นถือเป็นสิ่งที่ไม่สมควรที่จะกระทำ ด้วยเหตุผลของความสุภาพเรียบร้อย และการป้องกันอันตรายจากการสำลักอาหารที่จะเกิดขึ้น แต่ในปัจจุบันพบว่า มีอาชีพประเภทหนึ่งที่เกิดขึ้นมาจากบรรทัดฐานทางสังคมนี้ได้แก่ อาชีพนักกินโชว์ หรือ ยูทูบเบอร์รีวิวอาหาร ที่มีการรับประทานอาหารในรูปแบบต่าง ๆ พร้อมกับพรรณานารสชาติ ความอร่อย รวมถึงความรู้สึกของตนที่มีต่ออาหารประเภทนั้น ๆ ระหว่างรับประทานอาหาร

อาหาร ซึ่งกำลังเป็นที่สนใจ และให้ความนิยมเป็นอย่างมาก ซึ่งในกรณีนี้จำเป็นที่จะต้องทบทวนบรรทัดฐานใหม่เกี่ยวกับมารยาทบนโต๊ะอาหารในสังคมวิถีใหม่ที่เกิดขึ้น

2. กาลเทศะในการติดต่อสื่อสาร ซึ่งเป็นบรรทัดฐานทางสังคมมายาวนานในเรื่องการติดต่อสื่อสารกับบุคคลอื่นที่จะต้องเคารพความเป็นส่วนตัว และมีช่วงเวลาที่เหมาะสมในการติดต่อสื่อสาร เช่น การส่งจดหมายในทุกเดือน การโทรศัพท์ในเหตุจำเป็นของการทำงาน หรือเหตุด่วนเหตุร้าย เป็นต้น แต่ในปัจจุบันการติดต่อสื่อสารมีความสะดวกเป็นอย่างมากซึ่งกล่าวได้ว่าสามารถที่จะติดต่อสื่อสารได้ทุกเวลา ดังนั้นถึงจะสามารถติดต่อสื่อสารได้ทุกเวลาแต่ก็ควรมีการทบทวนเรื่องของกาลเทศะที่เหมาะสม เช่น การติดต่อในเวลาทำการของสำนักงาน หรือติดต่อเฉพาะเรื่องที่สำคัญ ยกเว้นในกลุ่มเพื่อน หรือกลุ่มสังสรรค์ที่สามารถติดต่อกันอย่างเป็นกันเอง ซึ่งการแบ่งช่วงเวลา และความเหมาะสมในการติดต่อสื่อสารในกลุ่มทางสังคมแต่ละประเภทจะช่วยให้การใช้เทคโนโลยีการสื่อสารเป็นไปอย่างสร้างสรรค์มากขึ้น

แนวทางการบ่มเพาะมารยาทดิจิทัลผ่านวิธีสอนออนไลน์เพื่อการเปลี่ยนแปลงสู่ความเป็นพลเมืองก้าวหน้า

แนวทางการบ่มเพาะมารยาทดิจิทัลผ่านวิธีสอนออนไลน์เพื่อการเปลี่ยนแปลงสู่ความเป็นพลเมืองก้าวหน้า ซึ่งครูสังคมศึกษาจะต้องเป็นผู้ขับเคลื่อน และผลักดันให้นักเรียนได้เกิดมารยาทดิจิทัลที่ดี โดยแบ่งออกเป็น 3 ระดับ ได้แก่ (Shea, 1994; Gilster, 1997; Soby, 2003; Martin, 2006; Bowden, 2007; Ribble, 2015; Cordel, 2013; Nordin, et al, 2016; ชรินทร์ มั่งคั่ง, 2559; Akhwani, 2019; Mangkhang & Kaewpanya, 2021)

1. ระดับบุคคล

	วิจารณ์ญาณ	การมีวิจารณ์ญาณในการเผยแพร่ข้อมูลส่วนบุคคลของตนเองบนโลกสาธารณะ ให้ความสำคัญต่อการเผยแพร่ข้อมูลที่จะก่อให้เกิดภัยคุกคามความเป็นส่วนตัวของตนเอง และตระหนักว่า "ไม่มีพื้นที่สาธารณะที่เที่ยงแท้ และไม่มีพื้นที่ที่ปลอดภัยถาวร"
	วิเคราะห์	การวิเคราะห์แยกแยะระหว่างข้อมูลที่ถูกต้องและข้อมูลที่ผิด ข้อมูลที่ปลอดภัยและข้อมูลที่เข้าข่ายอันตรายเป็นภัยคุกคามต่อความปลอดภัยของตนเองและผู้อื่น เช่น ข่าวปลอม ช่องทางการโอนเงินในกรณีต่างๆ เป็นต้น
	บริหารเวลา	การบริหารเวลาในการใช้อุปกรณ์ดิจิทัล รวมถึงการควบคุมการใช้พื้นที่ออนไลน์ และพื้นที่จริงอย่างสมดุล
	ตระหนักความเป็นส่วนบุคคล	การจัดการกับร่องรอยทางดิจิทัลที่ผู้อื่นทั้งไวบนโลกออนไลน์ ซึ่งจะต้องอาศัยความเข้าใจธรรมชาติของการใช้ชีวิตในโลกดิจิทัลว่าจะหลงเหลือร่องรอยข้อมูลไว้เสมอ ซึ่งสามารถเข้าถึงข้อมูลเหล่านั้นได้ ควรตระหนักว่าร่องรอยทางดิจิทัลของผู้อื่นเป็นเรื่องส่วนบุคคล และไม่ควรถูกเข้าถึงข้อมูลเหล่านั้นโดยไม่ได้รับอนุญาต
	ใช้ถ้อยคำสุภาพ	ควรสื่อสารหรือสนทนาด้วยถ้อยคำสุภาพเรียบร้อย ไม่สื่อสารด้วยการแสดงถ้อยคำที่หยาบคาย คุกคามทางเพศ หรือแสดงให้เห็นถึงการข่มขู่เชิงอำนาจ
	แต่งกายตามกาลเทศะ	การแต่งกายในพื้นที่สาธารณะออนไลน์นั้นควรแต่งกายตามกาลเทศะ ซึ่งอยู่บนฐานคิดที่ว่าพื้นที่ออนไลน์เปรียบเสมือนพื้นที่สาธารณะรูปแบบหนึ่งด้วย

2. ระดับกลุ่มสังคม หรือเครือข่ายเฉพาะ

	การรับมือการภัยคุกคาม	การรับรู้และรับมือกับการคุกคามชุมชนโลกออนไลน์ได้อย่างชาญฉลาด มีไหวพริบในการใช้ข้อมูล การสื่อสารในโลกดิจิทัล ไม่เป็นผู้สร้าง หรือเผยแพร่ข้อมูลที่เป็นเท็จ หรือเป็นข้อมูลที่ใช้ใน การกลั่นแกล้ง หรือคุกคามผู้อื่นในสังคมออนไลน์
	การแบ่งปันข้อมูล	การแบ่งปันข้อมูลในโลกดิจิทัลควรใช้ข้อมูลข่าวสารที่เป็นจริง มีความสุภาพเรียบร้อย หากเป็นความ คิดเห็นส่วนตัว หรืออารมณ์ควรรู้จักตรวจสอบก่อนโพสต์ และแสดงออกอย่างสร้างสรรค์ ไม่ประชดประชัน หรือเหน็บแนมให้เกิดความเสียหาย
	การใช้งานเครือข่าย	ไม่ใช้เครือข่ายทางออนไลน์เป็นเครื่องมือเพื่อฉ้อโกงผู้อื่น หรือกระทำการใดที่ผิดกฎหมาย เช่น การจัดตั้ง กลุ่มแชร์ลูกโซ่ กลุ่มขายวีดิโอทางเพศ หรือกลุ่มสำหรับการกลั่นแกล้งทางโลกออนไลน์ เป็นต้น
	มารยาทในการใช้งาน	ไม่หยอกเย้า เหยียดหยาม ให้ร้าย คำว่า ช่มเหิง หรือรังแกผู้อื่นทางสื่อสังคมต่าง ๆ เพื่อเป็นความบันเทิง ในโลกออนไลน์
	ร่วมมือ	ร่วมสร้างเครือข่ายทางสังคมออนไลน์ที่สร้างสรรค์ แบ่งปันพื้นที่ความสุขร่วมกัน

3. ระดับสาธารณะ

	ไม่เพิกเฉยต่อ การกลั่นแกล้ง	ไม่เพิกเฉยต่อปัญหาการกลั่นแกล้งทางสังคมออนไลน์ และร่วมกันสร้างพื้นที่สาธารณะทางออนไลน์ อย่างสร้างสรรค์
	ไม่เผยแพร่ข้อมูลเท็จ	ไม่เผยแพร่ข้อมูลข่าวสารอันเป็นเท็จหรือเป็นภัยคุกคามอันจะก่อให้เกิดอันตรายต่อผู้อื่น อีกทั้งไม่เผยแพร่ร่องรอยทางดิจิทัลของผู้อื่นในพื้นที่สาธารณะต่างๆ
	แสดงความคิดเห็น อย่างมีวิจารณญาณ	ในโลกออนไลน์การแสดงความคิดเห็นที่ขัดแย้งมักจะมีมากกว่าที่จะแสดงความคิดเห็นในสังคมออนไลน์ มากกว่าในชีวิตจริง เนื่องจากไม่กังวลถึงความสัมพันธ์ ดังนั้นจึงจะต้องมีการแสดงความคิดเห็นที่ขัดแย้งอย่าง มีวิจารณญาณ ถกเถียงกันด้วยเหตุและผล ไม่ใช้อารมณ์ในการแสดงความคิดเห็น
	มีสติในการเผยแพร่ ข้อมูล	ในการเผยแพร่ข้อมูลส่วนบุคคลในพื้นที่สาธารณะให้ตระหนักเสมอว่าพื้นที่สาธารณะเป็นพื้นที่ที่ทุกคนสามารถ แสดงความคิดเห็น ตั้งข้อสังเกตและคำถามได้ จึงจะต้องมีการเผยแพร่ข้อมูลส่วนบุคคลอย่างมีวิจารณญาณ และตัดสินใจให้ดีก่อนการเผยแพร่ข้อมูลเหล่านั้น
	มีจริยธรรม	ไม่คัดลอก เปลี่ยนแปลงเองหรือดัดแปลงข้อมูลข่าวสารของผู้อื่น และนำมาเผยแพร่เป็นข้อมูลของตนเอง ซึ่งถือว่าเป็นการกระทำผิดตามกฎหมาย

โดยแนวทางที่เหมาะสมในการประยุกต์ใช้มารยาทดิจิทัลในห้องเรียนดิจิทัลพลิกพลันนั้น ขึ้นอยู่กับ บริบทในพื้นที่นั้นๆ รวมไปถึงความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่มีปฏิสัมพันธ์ร่วมกัน นอกจากนั้น ควรที่จะมีการปลูกฝังมารยาทดิจิทัล ในระดับครอบครัว โรงเรียน และองค์กรต่างๆ ของสังคม เพื่อให้ มารยาทดิจิทัลในชีวิตจริง ถูกนำไปใช้ในโลกออนไลน์ ซึ่งจะต้องอาศัยความร่วมมือของทุกภาคส่วนในการ เสริมสร้างมารยาทดิจิทัลให้กับพลเมืองใหม่ในสังคมวิถีใหม่ที่จะเกิดขึ้นในอนาคต

สรุป

มารยาทดิจิทัล ถือเป็นบรรทัดฐานทางสังคมที่สำคัญที่จะต้องปลูกฝังให้กับพลเมืองในสถานการณ์ ห้องเรียนพลิกพลัน ซึ่งมารยาทที่อิงตามแบบเรียนสังคมศึกษาที่ระบบการศึกษาได้กำหนดขึ้นนั้นไม่ เป็นไปตามบรรทัดฐานเดิมอีกต่อไป ทั้งมารยาทในชีวิตประจำวัน การมีปฏิสัมพันธ์ร่วมกับผู้อื่น หรือการที่ สัดส่วนในชีวิตจริงจะถูกแบ่งให้กับชีวิตในโลกออนไลน์ ซึ่งการที่พลเมืองดิจิทัลจะต้องใช้ชีวิตแบบทวิลักษณ์ (Hybrid) หรือ มีชีวิตแบ่งออกเป็นสองโลก มักจะทำให้เกิดความสับสนในการนำเอามารยาทหรือทักษะ ดิจิทัลมาใช้ระหว่างชีวิตจริงและชีวิตเสมือนในโลกออนไลน์ การทำความเข้าใจ และปลูกฝังเรื่องมารยาท

ดิจิทัลจึงเป็นสิ่งสำคัญที่ควรทำตั้งแต่ระดับครอบครัวเพื่อที่จะสามารถกลมเกลียวเมืองในสังคมวิถีใหม่ ให้เติบโตเป็นพลเมืองก้าวหน้าที่มีคุณภาพ และร่วมสร้างสังคมออนไลน์ที่มีเสถียรภาพ ปลอดภัยและสร้างสรรค์ต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษา. (2558). *นโยบายรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ*. กรุงเทพฯ: สำนักปลัดกระทรวง
กระทรวงศึกษาธิการ.
- คุณากร คงจันทร์, นันทิยา ดวงภูมิเมศ และสิรินทร พิบูลภานุวัธน์. (2564). มารยาทการสื่อสารผ่านสื่อ
สังคมออนไลน์ของคนไทย. *วารสารปาริชาติ*, 34(1), 155–175.
- ฉัตรพงศ์ ชูแสงนิล. (2562). *ความฉลาดทางดิจิทัล (Digital intelligence)*. สืบค้นเมื่อ 15 มิถุนายน 2564,
จาก <https://www.scimath.org/article-technology/item/10611-digital-intelligence>
- ชรินทร์ มั่งคั่ง. (2559). *อนาคตวิทยา: ทฤษฎีและเทคนิคการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษา*. เชียงใหม่: ไดมอนด์
กราฟิก กรุ๊ป.
- ทวนทอง เขาวงกตพิงค์, และสมชัย วงษ์นายะ. (2563). แนวทางการพัฒนาความเป็นพลเมืองดิจิทัลของ
นักศึกษาคณะครุศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*,
26(4), 72–85.
- พรชนิตร์ สีนาราช. (2560). ทักษะการรู้ดิจิทัลเพื่อพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้. *วารสารห้องสมุด*, 61(2),
76–92.
- วรพจน์ วงศ์กิจรุ่งเรือง. (2561). *คู่มือพลเมืองดิจิทัล*. กรุงเทพฯ: สำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจดิจิทัล
กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2561). *การสำรวจเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในครัวเรือน*. สืบค้นเมื่อ
16 มิถุนายน 2564, จาก <http://www.nso.go.th/sites/2014/Pages/News/2561/N26-10-61.aspx>
- Akhwani. (2019). Strategy of Digital Etiquette Education of Elementary School Students. *PrimaryEdu-
Journal of Primary Education*, 3(2), 43–54. <https://doi.org/10.22460/pej.v3i2.1378>
- Beck, U. (2017). *The Metamorphosis of the World*. UK: Polity Press.
- Bezold, C. (2009). Jim Dator's Alternative Futures and the Path to IAF's Aspirational Futures. *Journal
of Futures Studies*, 14(2), 123–134.
- Bowden, D. (2007). *Origins and concepts of digital literacy*. New York: Lang Pub.
- Cordell, R. (2013). Information literacy and digital literacy: Competing or complementary? *Communication
in Information literacy*, 7(2), 177–183.
- Cranton, P. (2016). *Understanding & Promoting Transformative Learning: A Guide to Theory and
Practice*. (3rd ed.). United States: Stylus Publishing.

- Gilster, P. (1997). *Digital literacy*. New York: John Wiley & Son.
- Hargittai, E. (2005). Survey measures of web-oriented digital literacy. *Social Science Computer Review*, 23(3), 371–379.
- Knox, J. (2019). What Does the ‘Postdigital’ Mean for Education? Three Critical Perspectives on the Digital, with Implications for Educational Research and Practice. *Postdigital Science and Education*, 1(1), 357–370.
- Mangkhang, C., & Kaewpanya, N. (2021). The Scenarios Perspective of Social Studies Pedagogy to Next Citizenship in the 22nd Century. *Turkish Online Journal of Qualitative Inquiry*, 12(8), 5172–5180.
- Martin, A. (2006). *Literacies for the digital age*. London: Facet Pud.
- Nordin, M.S., et al. (2016). Psychometric properties of a digital citizenship questionnaire. *International Education Studies*, 9(3), 71–80. <https://doi.org/10.5539/ies.v9n3p71>
- Ribble, M. (2015). *Digital Citizenship in Schools: Nine elements all students should know*. (3rd ed.). USA: International Society for Technology in Education.
- Shea, V. (1994). *Netiquette*. San Francisco: Albion Books.
- Soby, M. (2003). *Digital competence– from education policy to pedagogy: The Norwegian context*. New York: Lang Pub.
- William, P., & Minnian, A. (2007). *Exploring the challenges of developing digital literacy in the context of special education needs*. Australia: Auslib Pr.

การบริหารจัดการตามหลักอิทธิบาท 4 สำหรับการให้บริการผู้ป่วย
ตามแนววิถีใหม่ในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล

A Management using Iddhipada IV for Patience Services following New Normal
in Health Promotion Hospitals

วันวิสาข์ สนใจ

Wanwisa Sonjai

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand.

E-mail address: asawanwisa@hotmail.co.th

Received March 30, 2021; Revised July 11, 2021; Accepted August 2, 2021

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้เป็นการนำเสนอแนวคิดการบริหารจัดการในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล เพื่อเป็นประโยชน์สำหรับการให้บริการผู้ป่วยตามแนววิถีใหม่ ซึ่งเกิดขึ้นหลังวิกฤตไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) โดยใช้หลักอิทธิบาท 4 ประกอบด้วย 1) ฉันทะ (aspiration) 2) วิริยะ (exertion) 3) จิตตะ (thoughtfulness) 4) วิมังสา (investigation) ใช้แนวคิดการบริหารจัดการของอองรี ฟาโยล ประกอบด้วย 5 ประการ ได้แก่ Planning (การวางแผน) Organizing (การจัดระบบในองค์กร) Commanding (การบังคับบัญชาสั่งการแบ่งบทบาทหน้าที่รับผิดชอบ) Coordination (การประสานงานส่งต่อ) และ Controlling (การควบคุมกำกับติดตามในองค์กร)

คำสำคัญ: การบริหารจัดการ; อิทธิบาท 4; วิถีใหม่; โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล

Abstract

This academic paper presented the concept of management in sub-district health promoting hospitals as a benefit for the new normal patient service after the coronavirus disease 2019 (COVID-19) crisis using the Iddhipada IV principle, consisting of 1) aspiration 2) exertion 3) thoughtfulness 4) investigation. Henri Fayol's five management concepts were applied: 1) Planning 2) Organizing 3) Commanding 4) Coordination and 5) Controlling.

Keywords: A Management; Iddhipada IV; New normal; Health Promotion Hospitals

บทนำ

จากสถานการณ์การระบาดโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจและสุขภาพของประชากรทั่วโลก ทำให้ต้องมีการปรับเปลี่ยนการดำเนินชีวิตเพื่อสร้างความปลอดภัยและลดการแพร่กระจายของเชื้อโรค ซึ่งในช่วงเวลาที่ผ่านมาจะเห็นได้ว่าทุกคนต้องมีการปรับตัวเป็นอย่างมากในการดูแลตนเอง ส่งผลให้ปัจจุบันคุ้นชินกับ คำว่า New normal หรือวิถีชีวิตใหม่อยู่บ่อย ๆ ในทุกองค์กร ซึ่งแต่ละองค์กรก็จะมีบริหารจัดการในรูปแบบวิถีใหม่ตามบริบทขององค์กรนั้น ๆ ในส่วนของระบบสาธารณสุขไทย ก็เช่นเดียวกันต้องมีการบริหารจัดการที่ดี เพื่อมิให้เกิดภาวะระบาดของโรคติดเชื้อไวรัส โคโรนา 2019 (COVID-19) ไปสู่หน่วยงาน บุคคล และประชาชนทั่วไป ตลอดจนการจัดการสภาพแวดล้อมในสถานที่ต่าง ๆ เพื่อควบคุมป้องกันโรค มิให้เกิดการแพร่กระจายไปสู่คนหมู่มาก ในสถานการณ์ที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา (นิศารัตน์ วิเชียรศรี, 2563) ดังนั้นหน่วยบริการสาธารณสุข ที่ใกล้ชิดประชาชนในพื้นที่มากที่สุด คือ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (รพ.สต.) จึงเป็นด่านหน้าที่มีบทบาทสำคัญในการเฝ้าระวังและควบคุมการแพร่กระจายเชื้อในชุมชน ทำให้ต้องมีการบริหารจัดการที่เป็นระบบและพัฒนาตนเองอยู่ตลอดเวลา เพื่อให้ผู้ป่วยและประชาชนในพื้นที่ได้รับการบริการที่ดี มีมาตรฐานเท่าเทียมกันทุกคน (สำนักนโยบายและแผนยุทธศาสตร์, 2562) โดยบุคลากรในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ต้องเป็นผู้กระทำการด้วยการฝึกอบรมให้เกิดคุณสมบัติภายในตนเอง ซึ่งได้แก่ คุณสมบัติทางกาย ทางศีล ทางปัญญา จึงจะส่งผลไปสู่ภายนอกตน เป็นความสัมพันธ์ระหว่างเจ้าหน้าที่สาธารณสุขกับผู้ป่วย ซึ่งจะแสดงผ่านพฤติกรรมทางกาย วาจา ควรนำหลักธรรมมาประยุกต์ใช้สำหรับบริหารจัดการในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล

โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ยังขาดมาตรการที่ชัดเจนในการให้บริการสำหรับผู้ป่วยในพื้นที่ภายหลังการระบาดของโรค COVID -19 ซึ่งถือว่าการเปลี่ยนแปลงในยุควิถีใหม่ในการทำงาน ส่งผลให้บุคลากรยังไม่สามารถปรับเปลี่ยนบทบาทในการปฏิบัติงานได้เหมาะสม เมื่อการเปลี่ยนแปลงซึ่งขณะเดียวกันผู้ป่วยที่มารับบริการในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลอาจเกิดภาวะเสี่ยงต่อการติดเชื้อ COVID - 19 ได้

บทความนี้จะนำเสนอเกี่ยวกับการบริหารจัดการตามหลักอิทธิบาท 4 สำหรับการให้บริการผู้ป่วยในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล เพื่อนำมาประยุกต์ใช้ในการจัดการบริหารในการเตรียมพร้อมรับมือวิถีใหม่ (New normal) อันจะเป็นประโยชน์ต่อการบริหารจัดการในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลของประเทศไทยต่อไป

การบริหารจัดการ

พระมหาสุวิทย์ สิริวัฑโน (พรหมเกิด) ได้ให้ความหมายของการจัดการ (Management) คือ การจัดการภารกิจภายในองค์กรให้บรรลุวัตถุประสงค์และเป็นไปตามนโยบาย แผนงานที่ได้กำหนดไว้

หรือ การจัดการ หมายถึง ภารกิจของบุคคลหนึ่งบุคคลใด หรือหลายคนที่เข้ามาทำหน้าที่ประสานให้การ
ทำงานของแต่ละบุคคลที่ต่างฝ่ายต่างทำไม่สามารถบรรลุผลสำเร็จได้

การบริหาร (Administration) หมายถึง การบริหารที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการในระดับและ
แผนงาน ซึ่งส่วนใหญ่ใช้กับการบริหารในภาครัฐหรือองค์กรขนาดใหญ่ จากความเห็นของนักวิชาการต่อ
คำทั้ง 2 จะเห็นได้ว่ามีความแตกต่างกันขึ้นอยู่กับเจตนารมณ์ของผู้ใช้ว่าจะมีความเหมาะสมไปในทางใด
ซึ่งอาจใช้คำทั้ง 2 แทนกันได้

การบริหารจัดการ คือ การใช้ความรู้ที่เป็นศาสตร์และทักษะ ที่เป็นศิลป์ในการนำเอาทรัพยากร
การบริหาร คือ บุคลากร งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์และการจัดการ มาใช้อย่างเป็นกระบวนการ มีระบบ
ระเบียบแบบแผน เพื่อสามารถดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล (วิโรจน์
สารรัตน์, 2555) จึงใช้แนวคิดการบริหารของฮอริ ฟาโยล (Henri Fayol, 1930) ประกอบด้วย 5 ประการ
ได้แก่ Planning (การวางแผน) Organizing (การจัดองค์กร) Commanding (การบังคับบัญชาสั่งการ)
Coordination (การประสานงาน) และControlling (การควบคุม)

โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (รพ.สต.) ซึ่งเป็นองค์กรขนาดเล็ก และเป็นหน่วยบริการ
สุขภาพระดับปฐมภูมิ ต้องมีการบริหารจัดการ ปรับตัวและพัฒนาคุณภาพการดำเนินงาน ให้บริการดูแล
สุขภาพของประชาชนในระดับตำบล ทำให้ประชาชนสามารถเข้าถึงบริการที่มีคุณภาพมาตรฐานอย่างทั่วถึง
เท่าเทียมกัน จึงนำมาสู่การบริหารจัดการภายในองค์กรกับการพัฒนาคุณภาพของโรงพยาบาลส่งเสริม
สุขภาพตำบล (สุชาติ อนันตะ, 2563)

ดังนั้นสรุปว่า ในการบริหารจัดการในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (รพ.สต.) เพื่อให้ผู้ป่วย
ที่มาใช้บริการเกิดความพึงพอใจและบุคลากรในองค์กรทำงานอย่างมีความสุข ควรประยุกต์ใช้แนวคิดของ
ฮอริ ฟาโยล (Henri Fayol, 1930) ได้แก่ ผู้บริหารต้องวางแผนในการจัดองค์กรภายใน มีการบังคับบัญชา
สั่งการที่ชัดเจน มีการประสานงานกับบุคลากรในองค์กรที่ดีและประสานงานกับภาคีเครือข่ายเพื่อส่งต่อ
ผู้ป่วยในการรักษาอย่างรวดเร็วถ้าเกินขีดความสามารถ และมีการควบคุมกำกับการทำงานของบุคลากรใน
องค์กรเพื่อประเมินผลลัพธ์ให้เป็นเป็นไปตามที่ตั้งไว้อย่างมีประสิทธิภาพ

อิทธิบาท 4

พระสุธีวรญาณ (ณรงค์ จิตตโสภโณ) ได้ให้ความหมายของอิทธิบาท 4 อิทธิบาท แปลว่า
หลักพื้นฐานแห่งความสำเร็จ หรือทางสู่ความสำเร็จ มี องค์ประกอบ 4 ประการคือ 1) ฉันทะ คือ มีใจรัก
ทำงานด้วยใจรักงาน 2) วิริยะ คือ พากเพียรทำ รักแล้วต้องขยัน ความขยันคือภาคปฏิบัติของการความรัก
ความรักในงานจะทำให้เรารู้ว่าควรทำงานอะไร ส่วนความขยันจะทำให้ งานนั้นก้าวไปสู่ความสำเร็จ
การทำงานถ้าขาดความขยันความชำนาญก็จะไม่เกิด 3) จิตตะ คือ การจดจำจ่อจิต หมายความว่า ทำอะไร
ให้เจาะลงไป ปักใจลงไปในสิ่งนั้นอย่างลึกซึ้งอย่างมุ่งมั่น อย่างจริงจัง และอย่างทุ่มเท ใครก็ ตามที่ทำงาน

ด้วยการเอาใจจดจ่ออยู่กับงานนั้น คนนั้นจะประสบความสำเร็จ 4) วิมังสา คือ วินิจฉัย ได้แก่การ วิเคราะห์ สังเคราะห์สร้างสรรค์พัฒนานั้นเอง เมื่อเราทำงานอะไรก็ตามให้พิถีพิถันสร้างสรรค์พัฒนา

พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาแห่งการรู้แจ้งทั้งทางหลักธรรมและการปฏิบัติธรรม ซึ่งประกอบด้วย การเรียนรู้ การฝึกฝนพัฒนาตนเองและมีหลักแห่งการบริหารจัดการอันเป็นหลักคุณธรรมที่ก่อให้เกิด ประสิทธิภาพในการทำงานอย่างมหาศาล สามารถที่จะทำงานนั้น ให้บังเกิดสัมฤทธิ์ผลตามวัตถุประสงค์ แนวทางในการพัฒนาบุคลากรในองค์กรนั้น หากรู้จักนำหลักธรรมคำสั่งสอนของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ามาประยุกต์ใช้ สำหรับเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ ให้สามารถปฏิบัติงานได้สำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ ก็ถือว่าดีงาม และหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่กล่าวไว้ว่าเป็นหลักธรรมของผู้ปฏิบัติงาน เพื่อถึงพร้อม ด้วยความสำเร็จสมประสงค์ที่ตั้งไว้ เรียกว่า อิทธิบาท 4 ซึ่งประกอบด้วย ฉันทะ คือความพอใจในการ กระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่ง วิริยะ คือความขยันหมั่นเพียรและอดทนในการทำสิ่งต่าง ๆ จิตตะ คือ ความตั้งใจที่จะ ทำงานให้เสร็จไม่ทอดทิ้งงาน วิมังสา คือความคิดพิจารณาไตร่ตรองหาเหตุผลในสิ่งที่ทำอยู่เสมอ โดยทำใน สิ่งที่เราคิดว่าดีแล้วสามารถช่วยได้ ดังนั้นอิทธิบาท 4 ประการนี้เป็นเครื่องมือที่ทำให้บรรลุถึงผลสัมฤทธิ์ใน การปฏิบัติงานเชิงพุทธ (พระโกศัยเจติยารักษ์ และอัมพร หงส์เจ็ด, 2558) ซึ่งโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพ ตำบล (รพ.สต.) ควรนำไปศึกษาและประยุกต์ใช้หลักเป็นอย่างยิ่ง ในการบริหารจัดการสำหรับการ ให้บริการผู้ป่วยตามแนววิถีใหม่ในโรงพยาบาล ส่งเสริมสุขภาพตำบล ดังนี้

1. ฉันทะ (aspiration) คือ ความพอใจ ซึ่งในการทำงานของบุคลากรสาธารณสุข เราต้องมีความ พื่อใจในการดูแลผู้ป่วยหรือมีความต้องการที่จะทำให้ผู้ป่วยหายป่วย ใส่ใจรักในสิ่งที่ทำและปรารถนาที่จะทำ ให้ได้ผลดียิ่งขึ้นไป ซึ่งเป็นข้อแรกที่จะทำให้งาน หรือภารกิจนั้นสำเร็จลุล่วงไปได้โดยง่าย ในยุควิถีใหม่ต้อง พึงพอใจที่จะทำให้ผู้ป่วยไม่มีการติดเชื้อ COVID-19 โดยดูแลให้คำแนะนำในการป้องกันโรค

2. วิริยะ (exertion) คือ ความเพียรในการที่จะดูแลผู้ป่วย เจ้าหน้าที่สาธารณสุขจะต้องขยันหมั่นใส่ ใจดูแลส่งเสริมสุขภาพผู้ป่วยด้วยความพยายามเข้มแข็ง อดทน ไม่ท้อทอย ในการทำงานเมื่อประสบปัญหา อุปสรรคบ้างในบางครั้ง การที่เราจะฝ่าฟันอุปสรรคเหล่านั้นไปได้ จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีความ ขยันหมั่นเพียร มีความอดทนเป็นที่ตั้งถึงบางครั้งจะถูกรบกวนจากผู้ป่วยเราก็ไม่ท้อ ในยุควิถีใหม่ต้องมีความ อดทนอย่างมาก ในการป้องกันและดูแลผู้ป่วยติดเชื้อ COVID-19

3. จิตตะ (thoughtfulness) คือ ความเอาใจใส่ ความคิดมุ่งมั่น เป็นการตั้งใจรับรู้ในสิ่งที่กระทำทำ สิ่งนั้นด้วยความคิด เอาใจฝักใฝ่ไม่ปล่อยใจให้จิตใจฟุ้งซ่าน เลื่อนลอย อุทิศตัวให้สิ่งที่ทำ ดังนั้นในการ ให้บริการดูแลผู้ป่วยเราต้องเอาใจใส่ ตั้งใจแน่วแน่ในการดูแลผู้ป่วย เพื่อให้ผู้ป่วยกลับมาสุขภาพกาย จิตใจ หายป่วยจากโรคที่ตนเป็นอยู่ใน เวลาอันรวดเร็ว ในยุควิถีใหม่เจ้าหน้าที่สาธารณสุขต้องเอาใจใส่ดูแลและ เป็นกำลังใจให้ผู้ป่วยCOVID-19 เพื่อป้องกันมิให้ผู้ป่วยเกิดความท้อแท้ สิ้นหวังในการใช้ชีวิตต่อไป

4. วิมังสา (investigation) คือ ความไตร่ตรอง ใคร่ครวญ ทดลองเป็นการใช้ปัญญาพิจารณา ใคร่ครวญ ตรวจสอบหาสาเหตุแห่งการเจ็บป่วย มีการวางแผนการรักษาผู้ป่วย และประเมินผลการรักษา คิดค้นหาวิธีการรักษาแบบใหม่ ๆ ตรวจรักษาละเอียดถี่ถ้วน เพื่อให้ผู้ป่วยหายจากโรคที่เป็นได้เร็วที่สุด

(เป็นมณี ขวัญเมือง, 2557) ในยุควิถีใหม่ต้องหมั่นศึกษาข้อมูลสถานการณ์การระบาดของโรค COVID-19 ตลอดเวลา เพื่อหาแนวทางการป้องกันโรคไม่ให้แพร่กระจายในองค์กรและในชุมชน

สรุปว่า ผู้เขียนเป็นพยาบาลที่ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (รพ.สต.) ตระหนักดีว่าในยุควิถีใหม่มีการเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์การระบาดตลอดเวลา ผู้บริหารองค์กรควรนำหลักอิทธิบาท 4 มาใช้ในการบริหารจัดการสำหรับการให้บริการผู้ป่วยในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากความสามารถที่จะพัฒนาบุคลากรในองค์กรในด้านจิตใจและด้านพฤติกรรม ทำให้มีความรับผิดชอบในการปฏิบัติงานมากขึ้น เอาใจใส่ดูแลผู้ป่วยมากขึ้น ทำให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันระหว่างผู้ป่วย เจ้าหน้าที่สาธารณสุข และชุมชน โดยอาศัยความรัก ความพึงพอใจในการทำงาน มีความขยันหมั่นเพียร การเอาใจใส่ในงาน รวมทั้งการไตร่ตรอง คิดค้นวิธีการแก้ไข ปรับปรุงการทำงาน เพื่อแนวทางในการพัฒนาองค์กรให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลต่อไป

วิถีใหม่ (New normal)

วิถีใหม่ (New normal) หมายถึง รูปแบบการดำเนินชีวิตอย่างใหม่ที่แตกต่างจากอดีต เนื่องจากมีบางสิ่งบางอย่างมากระทบ จนแบบแผนทางการปฏิบัติที่คนในสังคมคุ้นเคยอย่างเป็นปกติและเคยคาดหมายล่วงหน้าได้ มีการเปลี่ยนแปลงไปสู่วิถีใหม่ภายใต้หลักมาตรฐานใหม่ที่ไม่คุ้นเคย (มาลี บุญศิริพันธ์, 2563) รูปแบบวิถีใหม่ ประกอบด้วย วิธีคิด วิธีเรียนรู้ วิธีสื่อสาร วิธีปฏิบัติ และการจัดการ การใช้ชีวิตแบบใหม่จะเกิดขึ้นหลังจากเกิดการเปลี่ยนแปลงที่รุนแรงอย่างใดอย่างหนึ่ง ทำให้มนุษย์รู้จักปรับตัวให้พร้อมที่จะรับมือกับสถานการณ์ปัจจุบันมากกว่าที่จะดำรงรักษาวิถีดั้งเดิม การเกิดวิถีใหม่กำเนิดขึ้นในช่วงหลังวิกฤติเศรษฐกิจถดถอยทั่วโลกในช่วงต้นคริสต์ศตวรรษที่ 21 (ค.ศ. 2007-2008) เกิดการเปลี่ยนแปลงในระบบเศรษฐกิจครั้งใหญ่ ซึ่งเดิมเคยถูกมองว่าผิดปกติ ได้กลับกลายมาเป็นสิ่งที่พบเห็นได้ทั่วไป สถานการณ์เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วและรุนแรงจนเกิดการแพร่ระบาดไปยังประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก มีจำนวนผู้ป่วยและตายเป็นจำนวนมาก เกิดการสูญเสียครั้งยิ่งใหญ่ของมนุษยชาติ ดังนั้นมนุษย์จึงจำเป็นต้องหาวิธีป้องกันตนเอง เพื่อให้มีชีวิตรอดด้วยการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการดำรงชีวิตที่ผิดไปจากวิถีเดิม ซึ่งต้องมีการปรับวิถีการดำรงชีวิตแบบใหม่ เพื่อให้ตนเองปลอดภัยจากการติดเชื้อควบคู่ไปกับการพยายามที่จะรักษาและฟื้นฟูศักยภาพนำไปสู่การสร้างสิ่งประดิษฐ์ใหม่ ๆ เทคโนโลยีใหม่ ๆ มีการปรับแนวคิด วิสัยทัศน์ วิธีการจัดการ ตลอดจนพฤติกรรม ที่เคยทำมาเป็นกิจวัตร เกิดการบ่เบนออกจากความคุ้นเคย อันเป็นปกติมาแต่เดิมในหลายมิติ ทั้งในด้านการแต่งกาย การรักษาสุขอนามัย การรับประทานอาหาร ซึ่งสิ่งใหม่เหล่านี้จะกลายเป็นวิถีใหม่ จนสุดท้ายเมื่อเวลาผ่านไปก็ทำให้เกิดความคุ้นชินจนกลายเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตปกติของผู้คน ในสังคม (สุภาภรณ์ พรหมบุตร, 2563 พระราชบัญญัติโรคติดต่อ พ.ศ. 2558 โรคติดต่อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) นับเป็นโรคติดต่ออันตราย ชนิดที่ 14 ของไทย เมื่อวันที่ 28 เมษายน 2563 มาตรการด้านสาธารณสุข จัดให้มีการเฝ้าระวังขั้นสูง โดยการค้นหาผู้ป่วยเชิงรุกในชุมชน ในกลุ่มผู้ที่มีอาการไม่รุนแรง ผู้ป่วยโรคเรื้อรัง การสืบสวนโรคค้นหาผู้ป่วย ผู้สัมผัส

และกักโรค การจัดการผู้ที่มีความเสี่ยงสูง การเตรียมความพร้อมและการจัดการระบบรักษาและดูแลทั้งสุขภาพกายและสุขภาพจิต การป้องกันการติดเชื้อในโรงพยาบาล มาตรการระบบจัดการผู้ป่วยฉุกเฉิน โดยร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง การส่งเสริมความรู้เรื่องสุขภาพเกี่ยวกับการป้องกันและควบคุมโรค COVID-19 การส่งเสริมการรักษาสุขภาพส่วนบุคคล การเว้นระยะห่างบุคคลในพื้นที่สาธารณะ และความสำเร็จจะเกิดขึ้นได้ต้องมีความร่วมมือกันในชุมชนทำงานเป็นระบบและมีทิศทางเดียวกัน (จกกลณี ตัญเจริญและคณะ, 2563)

สรุปได้ว่า การเปลี่ยนแปลงในรูปแบบวิถีใหม่ (New normal) ถ้าทุกคนรู้จักปรับตัว ก็จะอยู่รอดในสถานการณ์การระบาดของโรค COVID-19 ได้ ขณะเดียวกันทุกคนต้องรับผิดชอบต่อตนเอง ต่อสังคม และร่วมมือกันการป้องกันโรคตามมาตรการที่ได้กำหนดไว้ ไม่ว่าการระบาดจะมาถึงี่ระลอก เราก็เอาอยู่โดยไม่มี การติดเชื้อ COVID-19

บทบาทบุคลากรในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลสำหรับให้บริการผู้ป่วยตามแนววิถีใหม่

ที่มพยาบาลวิชาชีพ

1. ให้ความรู้เรื่องการระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสนี้ ติดต่อผ่านทางลมหายใจ สารคัดหลั่ง เช่น น้ำมูก น้ำลาย ทุกคนควรใส่หน้ากากอนามัย เพื่อป้องกันเชื้อแพร่กระจาย
2. การรับประทานอาหารที่เป็นชุดสำหรับคนเดียว เป็นอาหารที่ปรุงสุกแล้ว ไม่ใช่ของร่วมกับผู้อื่น (กินร้อน ช้อนเรา ล้างมือ)
3. ให้คำแนะนำการล้างมือบ่อย ๆ และทำความสะอาดมืออย่างทั่วถึงด้วยแอลกอฮอล์ผสม ช่วยฆ่าไวรัสที่อาจจะติดอยู่บนมือได้
4. จัดเตรียมแอลกอฮอล์ (เข้มข้น 70%) หรือแอลกอฮอล์ฟ่น (เข้มข้น 95%) ในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล
5. แนะนำการล้างมือด้วยสบู่ทุกครั้งเมื่อสัมผัสสิ่งนอกบ้าน หลังกลับเข้าที่พักอาศัย
6. หากพบว่าไอ ไข้ และหายใจลำบาก ควรไปพบแพทย์หรือการโทรศัพท์ปรึกษาแพทย์ล่วงหน้า
7. ให้ข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้องติดตามข่าวสารและทำตามคำแนะนำของผู้ให้การรักษาพยาบาล ติดตามข่าวสารล่าสุดเกี่ยวกับ COVID-19 เนื่อง
8. แนะนำคนในพื้นที่ให้เว้นระยะห่างทางสังคม (Social distancing) โดย
 - 8.1 ยืนหรือนั่งห่างกัน 1.5 – 2 เมตร
 - 8.2 งดการรวมตัวกัน เช่น ในที่ทำงาน สถานบันเทิง
 - 8.3 เลี่ยงการจัดประชุมใหญ่ที่มีการรวมคนจำนวนมาก
 - 8.4 ติดต่อการใช้โทรศัพท์เป็นหลัก
 - 8.5 เมื่อขึ้นลิฟต์หันหลังให้กัน (กระทรวงสาธารณสุข, 2563)

ทีมแพทย์

แพทย์จะซักประวัติโดยยึดหลัก Social distancing การป้องกันสุขอนามัยตามมาตรฐานกับผู้ป่วยที่มีประวัติไข้หรือวัดอุณหภูมิได้ ตั้งแต่ 37.5 °C ขึ้นไป ร่วมกับอาการระบบทางเดินหายใจอย่างใดอย่างหนึ่ง เช่น (ไอ น้ำมูก เจ็บคอ หายใจเร็ว หายใจเหนื่อย หายใจหอบ) และมีประวัติในช่วง 14 วัน ก่อนวันเริ่มมีอาการ คือ

1. มีประวัติเดินทางไปยัง หรือมาจาก พื้นที่หรืออยู่อาศัยในพื้นที่เกิดโรคระบาดต่อเนื่องของ COVID-19
2. เป็นผู้ประกอบอาชีพที่เกี่ยวข้องกับนักท่องเที่ยว สถานที่แออัด หรือติดต่อกับคนจำนวนมาก
3. สัมผัสกับผู้ป่วยยืนยัน หรือสารคัดหลั่งจากระบบทางเดินหายใจของผู้ป่วยสงสัยหรือยืนยัน COVID-19 โดยไม่ได้ใส่อุปกรณ์ป้องกันตนเองที่เหมาะสม
4. มีประวัติไปในสถานที่ที่ชุมชน หรือสถานที่ที่มีการรวมกลุ่มคน

ทีมทันตแพทย์

เมื่อเดือนมีนาคม 2563 ให้ดำเนินการรักษาทางทันตกรรมเฉพาะกรณีฉุกเฉิน (Emergency case) เท่านั้น เลื่อนการรักษาทางทันตกรรมที่ไม่เร่งด่วน (Elective case) ออกไปก่อน ในกรณีมีความจำเป็นต้องให้การรักษาดูแลตามแนวทางปฏิบัติการรักษาทางทันตกรรมในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรค COVID-19 และหากจำเป็นต้องใช้ห้องผ่าตัดให้ปฏิบัติตาม แนวทางปฏิบัติการทำการผ่าตัดสถานการณ์ COVID-19 ตามประกาศกรมการแพทย์ (กรมการแพทย์, 2563)

ทีมอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านและผู้นำชุมชน

1. ร่วมตั้งทีมอาสาต่อต้าน COVID-19 ในระดับชุมชน เพื่อช่วยกันตรวจสอบข้อมูลของคน ในชุมชน พร้อมส่งต่อหากมีสิ่งผิดปกติเกิดขึ้น
2. สอบถามคนในชุมชนแต่ละครอบครัว เช่น บ้านนี้มีผู้สูงอายุหรือผู้ป่วยโรคเรื้อรังหรือไม่ มีใครกำลังเจ็บป่วยหรือไม่ (จะได้ดำเนินการส่งต่อให้เจ้าหน้าที่สาธารณสุข) มีใครเดินทางมาจากที่อื่นหรือไม่
3. ปฏิบัติตัวเองโดยไม่อยู่ใกล้ชิดผู้ป่วยที่ ไอ จาม เมื่อมีใครไอหรือจาม จะมีละอองฝอยของเหลวขนาดเล็กพุ่งกระจายออกมาจากจมูกหรือปากของผู้นั้น ถ้าผู้นั้นติดเชื้ออาจหายใจเอาละอองฝอยเชื้อโรคเข้าไปได้
4. ค้นหาผู้ที่อยู่ในสถานที่แออัดหรือผู้ที่เดินทางไปยังพื้นที่เสี่ยงโรคระบาด
5. ให้คำแนะนำกับคนในชุมชนในเรื่องไม่ให้สัมผัสผิวดา จมูก ปาก ไม่ใช่สิ่งของร่วมกับผู้อื่น เช่น ผ้าเช็ดหน้า แก้วน้ำ ช้อน ภาชนะใส่อาหาร
6. หากพบคนในชุมชน มีไข้ ไอ และหายใจลำบาก แนะนำไปพบแพทย์ หรือการโทรศัพท์ปรึกษาแพทย์ล่วงหน้า
7. มีการปฏิบัติตัวเว้นระยะห่างทางสังคม (Social distancing) โดยยืนห่างหรือนั่งห่างกัน 1.5-2 เมตร ติดตอสื่อสารทางการใช้โทรศัพท์เป็นหลัก

กลุ่มประชากรที่เสี่ยงต่อการติดเชื้อไวรัส COVID-19

1. กลุ่มผู้สูงอายุ ซึ่งมีภูมิคุ้มกันต่ำต้องระมัดระวังป้องกันการติดเชื้อเป็นสิ่งสำคัญทั้งผู้สูงอายุและบุคคลในครอบครัวต้องช่วยกันอย่างเคร่งครัดในการดูแลเบื้องต้น

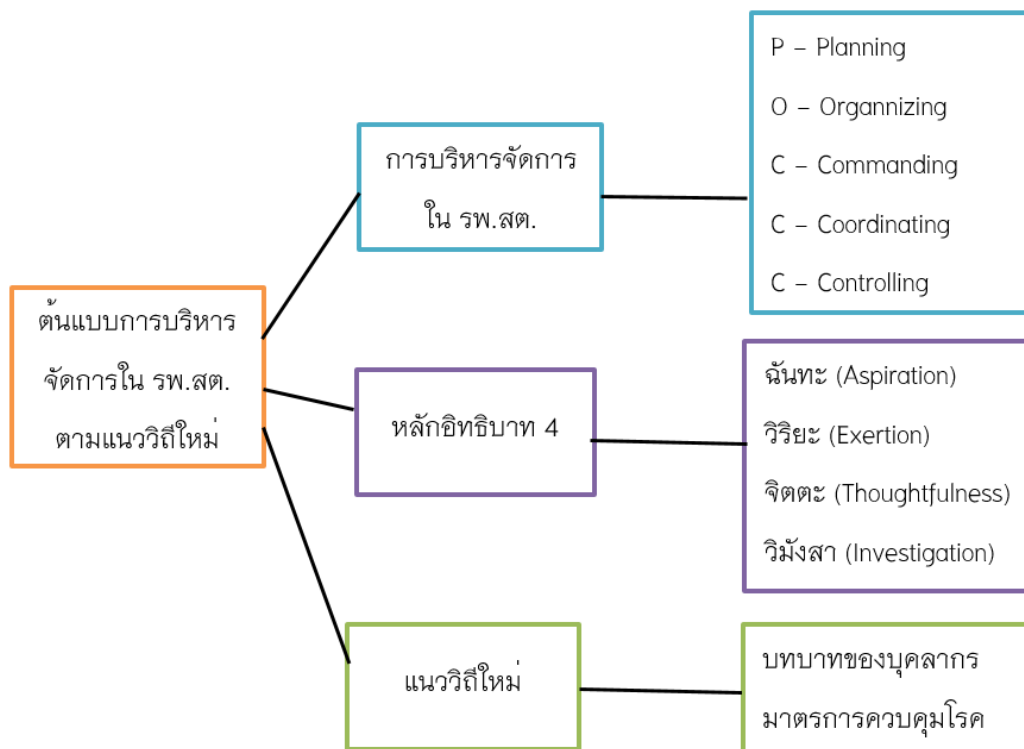
2. กลุ่มผู้ป่วยโรคเรื้อรัง (โรคเบาหวาน โรคความดันโลหิตสูง โรคหลอดเลือดหัวใจและสมอง และโรคทางเดินหายใจ) จะมีความเสี่ยงต่อการป่วยรุนแรงมากกว่าคนทั่วไป เพื่อเป็นการป้องกันให้เกิดการติดเชื้อหรือป่วยรุนแรง (กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข, 2563)

สรุปได้ว่า จากบทบาทของบุคลากรแต่ละวิชาชีพที่ในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ที่กล่าวมาข้างต้น ผู้เขียนคิดว่าผู้บริหารต้องมีการบริหารจัดการบุคลากรในองค์กร ให้ทุกคนรู้เหมือนกันเกี่ยวกับมาตรฐานการควบคุมโรค และการป้องกันตนเองของแต่ละบุคคลตามบทบาทวิชาชีพ พร้อมทั้งสามารถถ่ายทอดความรู้ให้กับผู้นำชุมชน และบุคคลในชุมชนได้ถูกต้อง ซึ่งใช้เป็นแนวทางปฏิบัติร่วมกัน เมื่อผู้ป่วยมารับบริการในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลตามแนววิถีใหม่ จะได้ป้องกันตนเองจากโรค COVID-19 ได้ถูกต้องเหมาะสม

ต้นแบบการบริหารจัดการตามหลักอิทธิบาท 4 สำหรับการให้บริการผู้ป่วยตามแนววิถีใหม่ในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล

แบ่งกลุ่มประเภทผู้ป่วยเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มที่ 1 ผู้ป่วยดูแลตนเองได้ดี ไม่จำเป็นต้องพบแพทย์ ไม่ต้องมาโรงพยาบาล ใช้การจัดส่งยาให้ต่อเนื่อง กลุ่มที่ 2 ผู้ป่วยอาจต้องการปรึกษาแพทย์ด้วยคำถามหรือมีปัญหาเล็กน้อยบางอย่าง โดยไม่จำเป็นต้องมาโรงพยาบาล ให้บริการ Tele –medicine โดยผ่านระบบการสื่อสาร และกลุ่มที่ 3 ผู้ป่วยมีความจำเป็นต้องมาพบแพทย์จริง ดังนั้นกลุ่มนี้ต้อง มีการพัฒนา Digital Solution เป็นเครื่องมือให้แพทย์และคนไข้สามารถติดต่อพูดคุยและปรึกษากัน โดยไม่จำเป็นต้องมาโรงพยาบาล และใช้เทคโนโลยีอื่น ๆ มาใช้อำนวยความสะดวกในการบริการด้วย

ต้นแบบการบริหารจัดการตามหลักอิทธิบาท 4 สำหรับการให้บริการผู้ป่วยตามแนววิถีใหม่ในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล

ภาพที่ 1 ความสอดคล้องในการบริหารจัดการตามหลักอิทธิบาท 4 สำหรับการให้บริการผู้ป่วยตามแนววิถีใหม่ในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล

สรุป

สถานการณ์โควิดในปัจจุบันนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงในการให้บริการสำหรับผู้ป่วยในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล โดยมีเป้าหมาย เพื่อความปลอดภัยทั้งโครงสร้าง เช่น การเปลี่ยนแปลงห้องฉุกเฉิน การปรับระบบการทำงาน เช่น มีการนัดหมายเพื่อให้มีการเว้นระยะห่างทั้งของบุคลากรและประชาชนที่เป็นผู้ป่วย เพื่อลดการแออัด โดยการจัดกลุ่มประเภทผู้ป่วยให้ชัดเจน จัดบริการให้เหมาะกับผู้ป่วยแต่ละกลุ่ม โดยใช้ Digital Solution และเพื่อลดความเหลื่อมล้ำ โดยเพิ่มการเข้าถึงและยกระดับคุณภาพของบริการทางการแพทย์ในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ดังนั้นเพื่อให้การบริหารจัดการในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลเป็นไปตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ ผู้เขียนจึงใช้แนวคิดการบริหารจัดการของ ฮองรี ฟาโยล (Henri Fayol, 1930) ประกอบด้วย 5 ประการ ได้แก่ การวางแผนจัดการร่วมกันใน รพ.สต. (Planning) การจัดระบบบริการให้สอดคล้องกับบริการสำหรับผู้ป่วยแต่ละประเภท (Organizing) การบังคับบัญชาสั่งการแบ่งหน้าที่บทบาทความรับผิดชอบตามสาขาวิชาชีพ (Commanding) การประสานงานส่งต่อผู้ป่วยเชื่อมโยงระหว่าง รพ.สต.และ โรงพยาบาลศูนย์(Coordination) และการควบคุมกำกับติดตามประเมินผลใน รพ.สต. โดยประเมินผลลัพธ์ทั้งของผู้รับบริการและผู้ให้บริการ (Controlling) ซึ่งในการเปลี่ยนแปลงครั้งนี้เป็นการระบาดของโรค COVID-19 ซึ่งเป็นโรคที่อุบัติใหม่ทำให้ยังไม่สามารถควบคุมการแพร่ระบาดของโรค

ได้ จึงส่งผลกระทบต่อประชาชนทุกระดับในพื้นที่ ดังนั้นในการบริหารจัดการเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ จึงนำหลักการได้แก่ หลักกฤษฎีกา 4 มาประยุกต์ใช้ใน รพ.สต. เนื่องจากบุคลากรมีความแตกต่างกันทางความคิดและการกระทำ จึงจำเป็นต้องปลูกฝังจิตใจให้เป็นคนรักงาน ตั้งใจทำงาน รู้จักบทบาทและหน้าที่ของตนเอง ยอมรับในข้อผิดพลาด พร้อมทั้งจะพัฒนาตลอดเวลา เมื่อเกิดการเปลี่ยนแปลงในสถานการณ์ตามแนววิถีใหม่ บุคลากรก็จะมีสติในการไตร่ตรองที่รอบครอบ หาเหตุผล เพื่อนำไปสู่การพัฒนางานที่ดีขึ้นต่อไปอย่างต่อเนื่อง

เอกสารอ้างอิง

- กรมการแพทย์. (2563). แนวทางปฏิบัติการรักษาทางทันตกรรมในสถานการณ์ COVID – 19. สืบค้นเมื่อ 20 ธันวาคม 2563, จาก [https://covid19.dms.go.th/backend/Content/Content_File/Covid_Health/Attach/25630518154838PM_ประกาศ Dental%20COVID19.pdf](https://covid19.dms.go.th/backend/Content/Content_File/Covid_Health/Attach/25630518154838PM_ประกาศ%20COVID19.pdf)
- กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข. (2563). คำแนะนำสำหรับผู้สูงอายุในสถานการณ์การระบาด. สืบค้นเมื่อ 20 ธันวาคม 2563, จาก anamai.moph.go.th/download/2563/Covid_19/people/
- กระทรวงสาธารณสุข. (2563). แนวทางปฏิบัติด้านสาธารณสุข เพื่อการจัดการภาวะระบาดของโรคโควิด-19 ในข้อกำหนดออกตามความในมาตรา 9 แห่งพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548. นนทบุรี: กระทรวงสาธารณสุข.
- จงกลณี ตัญเจริญ และคณะ. (2563). การรับมือกับไวรัสโคโรนา Covid – 19 ในงานสาธารณสุขมูลฐาน. วารสารวิทยาศาสตร์สุขภาพ วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีสรรพสิทธิประสงค์, 4(3), 12-20.
- นิศารัตน์ วิเชียรศรี. (20 ธันวาคม 2563). COVID-19 : สธ.ใช้วิกฤตโควิด-19 จัดบริการการแพทย์แบบวิถีใหม่ลดแออัดในโรงพยาบาล. สืบค้นเมื่อ 20 ธันวาคม 2563, จาก <https://www.infoquest.co.th/news/2020-315d09c1532cbdbbb054eaf87842cf6d>
- ปิ่นมณี ขวัญเมือง. (2557). หลักกฤษฎีกา 4 เส้นทางสู่ความสำเร็จ. วารสารครุศาสตร์อุตสาหกรรม, 13(3), 26-28.
- พระมหาสุวิทย์ สิริวัฑโน (พรหมเกิด). (2553). การบริหารงานตามหลักกฤษฎีกา 4 ขององค์การบริหารส่วนตำบล อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระสุธีวรญาณ (ณรงค์ จิตตโสภโณ). (2552). คู่มือปฏิบัติธรรมวันพระและวันอาทิตย์ วัดมหาพฤฒาราม. กรุงเทพฯ: เอพริ้นท์ แอนด์ แฟ็ค.
- พระโกศลเจติยารักษ์ และอัมพร หงส์เจ็ด. (2558). การประยุกต์ใช้หลักกฤษฎีกา 4 ในการปฏิบัติงานของบุคลากรโรงพยาบาลหนองม่วงไข่ จังหวัดแพร่. วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ มจร วิทยาเขตแพร่, 1(1), 53-58.

- มาลี บุญศิริพันธ์. (6 พฤษภาคม 2563). รู้จัก “ New Normal” ฉบับราชบัณฑิตยสภา. สืบค้นเมื่อ 20 ธันวาคม 2563, จาก <https://news.thaipbs.or.th/content/292126>
- วิโรจน์ สารรัตน์. (2555). *แนวคิด ทฤษฎี และประเด็นเพื่อการบริหารทางการศึกษา*. กรุงเทพฯ: ทิพย์วิสุทธิ.
- สำนักนโยบายและแผนยุทธศาสตร์. (2562). *คู่มือการบริหารจัดการโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล*. นนทบุรี: สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข กระทรวงสาธารณสุข.
- สำนักสนับสนุนระบบสุขภาพปฐมภูมิ สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข (2562). *คู่มือแนวทางการพัฒนาโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล*. นนทบุรี: สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข กระทรวงสาธารณสุข.
- สุชาติ อนันตะ. (2563). การบริหารจัดการภายในองค์กรกับการพัฒนาคุณภาพ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลในจังหวัดยะลา. *วารสารวิทยาศาสตร์สุขภาพแห่งประเทศไทย*, 2(2), 35–46.
- สุภาภรณ์ พรหมบุตร. (20 กรกฎาคม 2563). *New Normal กับวิถีชีวิตที่เปลี่ยนแปลง*. สืบค้นเมื่อ 20 ธันวาคม 2563, จาก <https://dsp.dip.go.th/th/category/2017-11-27-04-02/2020-06-29-14-39-49>
- Fayol, H. (1930). *Industrial and General Administration*. New York: Mc-Graw Hill.

การขึ้นเขาคีรีวงคต: วิธีพุทธกับวิถีชาวบ้านในการอนุรักษ์ป่าชุมชน
ของชาวพุทธ ตำบลทุ่งมน อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์
Khao Khiri Wongkot Climbing: Buddhist Way with Villager's way
of Preserving Community Forests of Buddhists in Thungmon
Sub-district, Prasat District, Surin Province

พระมหาชาญ สร้อยสุวรรณ¹, พระครูกิตติธรรมประสาธน์ บุตรโสม²,
พระครูใบฎีกาณวัฒน์ กำลักรัมย์³ และ ธนรัฐ สะอาดเอี่ยม⁴

Phramaha Chan Soisuwan¹, Phrakhrukittidhammaprasat Butsom², Phrakhrubaideeka
Nawat Kamlangram³ and Thanarat Sa-ard-iam⁴

^{1,2,3,4}มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, วิทยาเขตสุรินทร์

^{1,2,3,4}Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Surin Campus, Thailand.

E-mail: ¹chansoi2517@gmail.com

Received October 8, 2021; Revised November 23, 2021; Accepted January 1, 2022

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาประวัติของการขึ้นเขาคีรีวงคต 2) ศึกษาวิถีชีวิตของชาวพุทธในเขตตำบลทุ่งมน อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์ และ 3) วิเคราะห์การอนุรักษ์ป่าชุมชนผ่านประเพณีการขึ้นเขาคีรีวงคต ในเขตตำบลทุ่งมน อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์ โดยการศึกษาในเชิงเอกสารและลงพื้นที่สัมภาษณ์ แล้วนำเสนอด้วยวิธีการพรรณนาเชิงวิเคราะห์ ผลการศึกษา พบว่า 1) ประวัติของการขึ้นเขาคีรีวงคต เริ่มขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2500 โดยหลวงปู่ริม รตนมณี ทำป่าชุมชนคีรีวงคตขึ้นโดยการจำลองแบบอย่างเขาวงกต ซึ่งเป็นเรื่องราวในมหาเวสสันดรชาดก ทำเส้นทางที่ซับซ้อนวกวน เพื่อเดินจงกรมและปฏิบัติธรรม 2) วิถีชีวิตของชาวพุทธในเขตตำบลทุ่งมน นับถือศาสนาพุทธทุกครั้วเรือน แต่ยังคงมีความเชื่อถือดั้งเดิมในเรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์ การเซ่นไหว้ศาลปู่ตา เพื่อขอความเป็นสิริมงคล การลงแขกเกี่ยวข้าว และพิธีจองไต (ผูกข้อมือ) มีการละเล่น คือ กัณฑ์มัทรี เรือมอันเร่ เจริญ รำตรุษ และลิเกพื้นบ้าน เป็นต้น 3) วิเคราะห์การอนุรักษ์ป่าชุมชนผ่านประเพณีการขึ้นเขาคีรีวงคต ใน 3 ด้าน คือ (1) ด้านจิตสำนึกของชุมชน (2) ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และ (3) ด้านการฟื้นฟูสืบสานประเพณีขึ้นเขาคีรีวงคตด้วยคุณูปการและสำนึกในบุญคุณของหลวงปู่ริม รตนมณี ปัจจุบันองค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งมน ได้เป็นหน่วยงานประสานความร่วมมือทุกองค์กร เพื่อบูรณาการประเพณีนี้ให้เป็นแหล่งเรียนรู้เชิงบูรณาการแบบมีส่วนร่วม และสืบสานประเพณีอันดีงามนี้ต่อไป

คำสำคัญ: การอนุรักษ์ป่าชุมชน; เขาคีรีวงคต; ชาวพุทธ; วิถีชาวบ้าน; วิธีพุทธ

Abstract

The objectives of this article were to 1) study the history of the tradition of Khao Khiri Wongkot climbing, 2) study the way of life of Buddhists in Thungmon sub-district, Prasat district, Surin province, and 3) analyze the conservation as depicted in Thungmon sub-district, Prasat district Surin province. The documentaries studies and in-depth interviews were used. Documentary studies and field interviews were performed and then presented using analytical descriptions. The results showed that 1) The history of the Khao Khiri Wongkot climbing began 2500 B.E. by Luangpur Rim Ratanamuni, who did Khiri Wongkot community forest by replicating Khao Khiri Wongkot, which was the story of Vessantara Jataka, made a complicated path to walk and meditate. 2) The way of life of Buddhists in the Thungmon Sub-district was all Buddhist. It had the traditional trust, especially in the sacred, such as Paying homage to Grandfather's Shrine to wish for auspiciousness, rice harvesting ceremony, and reservation ceremony (Cuff binding). There were folk cultural perform such as Kantrim, Rum Anre, Ja Rieng, and Folk Ligase (Li Khe). 3) There were three aspects of community-led forest conservation through the Khiri Wong Kot tradition as follows: (1) community consciousness, (2) conservation of natural resources, and (3) the restoration side continues the Tradition of Khao Khiri Wongkot With the gratitude and gratitude of Luangpur Rim Ratanamuni. At present, Thung Mon Subdistrict Administrative Organization is the cooperative agency for all organizations to integrate this tradition into an integrated learning center and to continue the beautiful traditions.

Keywords: Preserving Community Forests; Khao Khiri Wongkot; Buddhists; Villager's Way; Buddhism

บทนำ

ประเทศไทยเป็นชาติที่มีประวัติศาสตร์ และมีหลักฐานการก่อสร้างบ้านเมืองในดินแดนแหลมทองมาเป็นเวลานานนับพันปี สภาพสังคมไทยอยู่กันเป็นปึกแผ่น มีความสามัคคีกลมเกลียวช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มีความเชื่อและพิธีกรรมต่าง ๆ ที่มีคุณค่าต่อชีวิตและทำให้เกิดความผูกพันต่อท้องถิ่นบ้านเกิด ซึ่งสิ่งเหล่านี้ จะเห็นได้ชัดเมื่อมีเทศกาลสำคัญ ๆ ของท้องถิ่นจะมีผู้คนเดินทางกลับภูมิลำเนาของตนเพื่อไปร่วมประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ ร่วมบำเพ็ญบุญกุศลตามประเพณีที่เคยปฏิบัติสืบทอดกันมาพร้อมทั้งสนุกสนานเมื่อมีโอกาสพบปะเยี่ยมเยียนญาติพี่น้อง เพื่อนฝูง และสืบเนื่องจากบรรพชนไทยเป็นผู้ที่มีความสุนทรีย์ในการนึกคิดชอบ และรักที่จะสร้างสรรค์งานศิลปะ ประเทศไทยจึงมีประเพณีที่หลากหลายสาขาไว้เป็นมรดกแก่ลูกหลาน ประเพณีเป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้น เพื่อเป็นกรอบในการปฏิบัติของกลุ่มคน ในสังคมให้เกิดระเบียบแบบแผน และกฎเกณฑ์ที่จะอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างมีความสุข

ประเพณีไทยที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะของตนเอง ซึ่งรัฐบาลทุกยุคทุกสมัยต่างมุ่งฟื้นฟู และส่งเสริม ประเพณีไทย ทั้งระดับท้องถิ่นและระดับชาติในเกือบทุกจังหวัด เพื่อดึงดูดคนไทย และชาวต่างชาติให้มา เที่ยวเมืองไทยมากขึ้น โดยอาศัยประเพณีไทยที่งดงาม และหาได้ยาก แม้ว่ารัฐบาลจะให้ความสำคัญกับการฟื้นฟู และส่งเสริมประเพณีไทย แต่เนื่องจากการพัฒนาประเทศไทยในหลายทศวรรษที่ผ่านมา เป็นแนวทางการพัฒนาที่เน้นระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยม อาศัยการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจเป็นหลัก อันจะนำไปสู่ความทันสมัยและทัดเทียมอารยประเทศ ประกอบกับความก้าวหน้าทางด้านการสื่อสาร เทคโนโลยีสารสนเทศ และภาคอุตสาหกรรมต่าง ๆ มีการเจริญเติบโตมากยิ่งขึ้น จนสามารถเรียกได้ว่าโลก ไร้พรมแดน วัฒนธรรมต่างชาติได้หลั่งไหลเข้ามา และมีบทบาทสำคัญต่อชีวิตความเป็นอยู่ของคนในสังคม ไม่ว่าจะเป็นแนวคิด หรือวิถีชีวิตความเป็นอยู่จนส่งผลต่อเยาวชนที่รับเอาวัฒนธรรมต่างชาติเข้ามา ประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน เกิดการทำลายพื้นฐานทางปัญญาที่บรรพบุรุษได้สร้างไว้ ทำให้ความเชื่อ และการดำเนินวิถีชีวิตตามประเพณีแบบดั้งเดิมเปลี่ยนแปลงไปมาก นอกจากนี้ สังคมที่เปลี่ยนแปลงไป อย่างรวดเร็ว การสื่อสาร และการคมนาคมที่สะดวกสบายมากขึ้น ความเจริญก้าวหน้าทั้งหลายที่หมุนไปตามกระแสโลกาภิวัตน์ ส่งผลให้เยาวชนรุ่นใหม่ลุ่มหลงในสิ่งที่ก้าวล้ำทันสมัยต่าง ๆ เริ่มไขว่ไขว่ สืบสน หลงลืม และเขาใจผิดเกี่ยวกับประเพณีดั้งเดิมของตนเอง มีค่านิยมที่มุ่งเน้นบริโภคนิยม ทำให้การสืบสาน ประเพณี และภูมิปัญญาที่งดงามของชุมชนผุ้ก่อน ดังนั้น แนวคิดในการอนุรักษ์ และสืบสานประเพณี จึงมีความจำเป็นในการที่จะคงไว้ ซึ่งประเพณีที่งดงามไม่ให้สูญสลายไป ประเพณีเป็นระเบียบแบบแผนที่กำหนด พฤติกรรมของคนในสังคม ซึ่งยึดถือปฏิบัติสืบทอดกันมาจนเป็นที่ยอมรับของส่วนรวม ประเพณีของคนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง จะมีลักษณะที่คนในกลุ่มนั้นประพฤติปฏิบัติสืบทอดกันมาจากคนรุ่นหนึ่งสู่คนอีกกลุ่มหนึ่ง ต่อเนื่องกันจนเป็นมรดกทางสังคมที่คนเหล่านั้น ถือว่าถูกต้องและดีงาม ในแต่ละท้องถิ่นของประเทศไทย มีประเพณีที่หลากหลายไปตามความเชื่อของผู้คนที่สังคมได้ถ่ายทอดสืบทอดกันมาถึงแม้ว่าในปัจจุบันความ เจริญทางด้านวิทยาการต่าง ๆ จะมีเพิ่มมากขึ้นแต่ประเพณีเหล่านั้นก็ยังคงมีผู้ปฏิบัติสืบสานกันมาอย่างต่อเนื่อง ดังเช่น ประเพณีขึ้นเขาศรีวิวงศ์ ตำบลทุ่งมน อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์ ในเดือน 12 ของทุกปี เพื่อสืบทอดเจตนารมณ์เดินตามรอยเท้าหลวงปู่ริม รตนมณี ในการปฏิบัติธรรมสัมผัสกับธรรมชาติ ณ กลางป่าชุมชนกำไสจาน

ดังนั้นการศึกษาประวัติความเป็นมาของประเพณีการขึ้นเขาศรีวิวงศ์ ซึ่งเป็นประเพณีที่สร้างความสามัคคีในชุมชน อีกทั้งเป็นการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมในชุมชนทุ่งมน ปัจจุบันประสบ ปัญหาหลากหลาย ปัญหาขยะจำนวนมาก การตัดไม้ทำลายป่าของคนบางกลุ่ม ซึ่งชุมชนสามารถอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมได้ทั้งทางตรงและทางอ้อมโดยตรง ซึ่งเป็นการอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมดังกล่าว สามารถจะเป็นแนวทางการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และ สิ่งแวดล้อมของตำบลทุ่งมน อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์ ได้ในระดับหนึ่งในการที่จะรักษา ทรัพยากรธรรมชาติที่สมบูรณ์ไว้เป็นมรดกให้ชนรุ่นหลังสืบไป

ประวัติของการขึ้นเขาศีรีวงคต

ตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2500 หลวงปู่ริม รตนมณี พระเกจิอาจารย์ผู้มีภูมิปัญญาที่สูงยิ่ง ซึ่งได้เล็งเห็นเหตุการณ์ในอนาคตเกี่ยวกับปัญหาทรัพยากรธรรมชาติ ป่าไม้ ที่ดิน แหล่งน้ำสาธารณประโยชน์ ที่อาจเผชิญกับปัญหาการพัฒนาประเทศก็เป็นได้ จึงได้ริเริ่มประสานแนวทางศาสนธรรมกับประเพณี และวัฒนธรรมร่วมกับชุมชนท้องถิ่น ดำเนินการทำป่าชุมชนศีรีวงคตขึ้น โดยได้นำพาชาวบ้าน ทำป่าชุมชน พื้นที่ชื่อว่า “ป่าชุมชนศีรีวงคต” เป็นพื้นที่แรกในตำบลทุ่งมน เนื้อที่ประมาณ 65 ไร่ เพื่อประกอบกิจกรรมทางศาสนา โดยการจำลองแบบอย่างเขาวงกต ซึ่งเป็นเรื่องราวจากคัมภีร์พุทธศาสนา เรื่อง พระเจ้าสิบชาติ มหาเวสสันดรชาดก โดยทำเส้นทางที่ซับซ้อน วกลง เพื่อเดินจงกรม ปฏิบัติสมถวิปัสสนากรรมฐาน และเจริญสติ และกลายเป็นแบบอย่างการฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมป่าชุมชน ป่าครอบครัว และป่าหัวไร่ปลายนา ในเขตตำบลทุ่งมน และจังหวัดสุรินทร์ ในวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 12 หลวงปู่ริม รตนมณี จะพาญาติธรรมในท้องถิ่นมาร่วมกันปฏิบัติสมถวิปัสสนากรรมฐาน และการเจริญสติ วิปัสสนากรรมฐานพร้อมทำบุญต่ออายุ ณ สถานที่ป่าศีรีวงคตแห่งนี้ทุกปี และช่วงกลางคืนก็จะนำพาชาวบ้านไปจัดงานลอยกระทง ที่วัดอุทุมพร ตำบลทุ่งมน และทำพิธีกรรมบั้งไฟออกบิเญาะแดหรือประเพณีไหว้พระจันทร์ เพื่อเสี่ยงทายฟ้าฝนฤดูกาลเพาะปลูกในปีถัดไป พิธีกรรมการอาบน้ำท่ามกลางพระจันทร์เต็มดวงในวันเพ็ญเดือน 12 โดยเชื่อกันว่า หากใครได้อาบน้ำท่ามกลางพระจันทร์ในวันเพ็ญเดือน 12 ในรอบปี ซึ่งมีครั้งเดียว จะพ้นเคราะห์ พ้นโศก จะพบแต่ความโชคดี และอายุจะยืนยาว สุขภาพแข็งแรง ไม่มีโรคภัยมาเบียดเบียนตลอดปี และได้มีการดำเนินการมาตลอด จนกระทั่งหลวงปู่ริม รตนมณี ท่านได้มรณภาพไปเมื่อปี พ.ศ.2528 (องค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งมน, 2564)

การฟื้นฟูประเพณีขึ้นเขาศีรีวงคต

ประเพณีขึ้นเขาศีรีวงคต ตำบลทุ่งมน อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์ ตรงกับวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 12 ของทุกปี เพื่อสืบทอดเจตนารมณ์เดินตามรอยเท้าหลวงปู่ริม รตนมณี ในการปฏิบัติธรรมสัมผัสกับธรรมชาติ ณ กลางป่าชุมชนกำไสจาน สร้างความสามัคคีกันในชุมชน หลังจากหลวงปู่มรณภาพแล้วก็ขาดหายไปนาน ปัจจุบันชุมชนได้จัดติดต่อกันมาแล้ว 15 ปี นอกจากการเดินตามรอยเท้าหลวงปู่แล้ว ยังบูรณาการสร้างความร่วมมือกันรักษาป่า น้ำ และพัฒนาความเข้มแข็งองค์กรชุมชนได้อย่างกลมกลืน เช่น

การบวชป่า การปล่อยปลา ประกาศแหล่งอนุรักษ์พันธุ์ปลา การแสดงการเล่นทางวัฒนธรรม การเสวนา เป็นต้น โดยมีชุมชนชนเป็นแกนหลักในการจัดกิจกรรม (พระครูปริยัติกิตติวรณ, 2564)

พระครูปริยัติกิตติวรณ กล่าวว่า “สถานที่แห่งนี้ เรียกว่า “พนมลูก” แปลว่า เขาพระ เป็นการจำลอง “ศิรีวงคต” ตามเรื่องพระเวสสันดรชาดก ในท้องถิ่นทุ่งมนมีการจำลองเส้นทางวงคตประกอบพิธีกรรม “การทำบุญชักบังสุกุลเป็น” หลวงปู่ริม รตนมณี ได้นำพาพระสงฆ์และชาวบ้านเริ่มก่อกองหินในป่ากำไสจาน ข้างเส้นทางสัญจรระหว่างบ้านทุ่งมน และบ้านป่าชัน สองฝากฝั่งเขตแดนจังหวัดสุรินทร์ และบุรีรัมย์ ให้เป็นศิรีวงคตเมื่อปี 2500 แล้วจัดให้มีกิจกรรมปฏิบัติธรรม เติมน้ำจมน ทำจิตภาวนาทุก ๆ ปี ให้ตรงกับวันเพ็ญขึ้น 15 ค่ำ เดือน 12 ของปี ในบางปีก็มีการปักค้ำแล้วทำพิธีตักบาตรตอนเช้าด้วย เมื่อหลวงปู่มรณภาพในปี 2528 กิจกรรมบุญนี้ก็ได้หยุดลง ต่อมาอาตมาได้นำพาชาวบ้าน ญาติธรรม และประชาชนในตำบลทุ่งมน และตำบลใกล้เคียงร่วมฟื้นฟูงานบุญศิรีวงคตนี้ขึ้นมาอีกครั้ง และมีชุมชนจัดตั้งเกิดการเรียนรู้ร่วมกันอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ปี 2544 ความเข้มข้นที่จะร่วมกันฟื้นฟูชุมชนด้วยศาสนา และวัฒนธรรมชุมชนก็เกิดขึ้นตามลำดับ ในวันเพ็ญเดือน 12 ปี 2548 จึงเป็นครั้งที่ 1 แห่งการจัดกิจกรรม ประเพณีขึ้นเขาศิรีวงคต และยังคงบุญประเพณีศิรีวงคต โดยจัดพิธีทำบุญ บูชาครูหลวงปู่ บวชป่าเป็นประจำทุกปี เพื่อเป็นการสืบทอดในพิธีดังกล่าวตลอดมา” (พระครูปริยัติกิตติวรณ, 2564)

ด้วยคุณูปการของหลวงปู่ริม รตนมณี ได้ตระหนักในการทำมาดี และสำนึกในบุญคุณ องค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งมน จึงได้เป็นหน่วยงานประสานความร่วมมือระหว่างแกนนำชุมชน กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน หน่วยงานราชการในเขตพื้นที่ทุกหน่วยงาน และแกนนำองค์กรชุมชนท้องถิ่น องค์การพัฒนาเอกชน เพื่อบูรณาการงานบุญประเพณีศิรีวงคต ให้เป็นแหล่งเรียนรู้เชิงบูรณาการแบบมีส่วนร่วมในตำบลทุ่งมน ทุกภาคีเครือข่ายจึงเข้ามามีส่วนร่วมในการสืบสานประเพณีอันดีงามนี้ (องค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งมน, 2564)

สรุป ประวัติของการขึ้นเขาศิรีวงคต เริ่มขึ้นเมื่อปี พ.ศ.2500 โดยหลวงปู่ริม รตนมณี พระเกจิอาจารย์ ซึ่งได้เล็งเห็นเหตุการณ์ในอนาคตเกี่ยวกับปัญหาทรัพยากรธรรมชาติ จึงได้ริเริ่มประสานแนวทางศาสนธรรมกับประเพณี และวัฒนธรรมร่วมกับชุมชนท้องถิ่น ดำเนินการทำป่าชุมชนศิรีวงคตขึ้น โดยได้นำพาชาวบ้านทำป่าชุมชนผืนแรกชื่อว่า “ป่าชุมชนศิรีวงคต” เป็นพื้นที่แรกในตำบลทุ่งมน เพื่อประกอบกิจกรรมทางศาสนาโดยการจำลองแบบอย่างเขาวงคต ซึ่งเป็นเรื่องราวจากคัมภีร์พุทธศาสนา เรื่องพระเจ้าสิบชาติ มหาเวสสันดรชาดก โดยทำเส้นทางที่ซับซ้อน วกลง เพื่อเดินจงกรม ปฏิบัติธรรม และสมถวิปัสสนากรรมฐาน จนกระทั่งหลวงปู่มรณภาพเมื่อปี 2528 กิจกรรมนี้ได้หยุดลง ซึ่งต่อมาพระครูปริยัติกิตติวรณ ได้นำพาประชาชนในตำบลทุ่งมน และตำบลใกล้เคียงร่วมฟื้นฟูงานบุญศิรีวงคตนี้ขึ้นมาอีกครั้ง ต่อมาองค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งมน จึงได้เป็นหน่วยงานประสานงานเพื่อบูรณาการงานบุญประเพณีศิรีวงคต ให้เป็นแหล่งเรียนรู้เชิงบูรณาการแบบมีส่วนร่วมในตำบลทุ่งมนจนถึงปัจจุบัน

วิเคราะห์การอนุรักษ์ป่าชุมชนผ่านประเพณีการขึ้นเขาคีรีวงคต ในเขตตำบลทุ่งมน อำเภอบราสาท จังหวัดสุรินทร์

การจัดงานการขึ้นเขาคีรีวงคตเพื่อรำลึกและบูชาคุณของหลวงปู่ริม รตนมณี ยุพิน ธรรมเที่ยง ให้สัมภาษณ์ว่า “องค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งมน เป็นหลักในการจัดงานทำบุญเขาคีรีวงคตเป็นประจำทุกปี ในวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 12 โดยหมุนเวียนเปลี่ยนประธานของแต่ละหน่วยงานในการจัดงานแต่ละปี เช่น สำนักงานเกษตรอำเภอ สำนักงานป่าไม้อำเภอ เป็นต้น โดยใช้งบประมาณของอบต.ทุ่งมน ซึ่งได้รับความสนใจจากประชาชนทั่วไปเป็นอันมาก แต่ในช่วงนี้อยู่ในสถานการณ์โรคระบาดโควิด 19 จึงได้จัดงานตามความเหมาะสมกับสถานการณ์โดยลดกิจกรรมลงจากเดิม” (ยุพิน ธรรมเที่ยง, 2564) และ เปื้อง สันตยพร ก็ได้ให้สัมภาษณ์ในแนวทางเดียวกันว่า “งานบุญประจำปีขึ้นเขาคีรีวงคต เป็นประเพณีที่ชาวทุ่งมนได้ปฏิบัติสืบทอดกันมานานแล้ว จากคำบอกเล่าของผู้เฒ่าคนแก่แก่เล่าว่า เมื่อปี พ.ศ. 2500 หลวงปู่ริม รตนมณี ได้นำพาญาติโยมเรียงหิน กองหิน เป็นสถานที่เดินจงกรมที่ป่าชุมชนคีรีวงคต ในตำบลทุ่งมนแห่งนี้ ทำให้มีพื้นที่ป่าที่อุดมสมบูรณ์ ไม่ถูกบุกรุก ครอบครอง โดยการจำลองแบบอย่างเขาวงกต ทำเส้นทางที่ซับซ้อนวาววน เพื่อเดินจงกรม นั่งสมาธิ ปฏิบัติสมถวิปัสสนากรรมฐาน และประกอบกิจกรรมทางศาสนา ซึ่งหลวงปู่ท่านมีเจตนารมณ์จะรักษาผืนป่าไว้ให้ชุมชน โดยใช้ธรรมะเป็นสื่อกลางให้ประชาชนเกิดจิตสำนึกในการนำไปปรับใช้ในการอนุรักษ์ป่าไม้ ไม่ตัดไม้ทำลายป่า หรือไม่รุกล้ำจับจองที่ดินเป็นของตัวเองโดยพลการ อันจะส่งผลให้ระบบนิเวศมีความอุดมสมบูรณ์ต่อไป” (เปื้อง สันตยพร, 2564)

จากการศึกษาและการสัมภาษณ์ การอนุรักษ์ป่าชุมชนผ่านประเพณีการขึ้นเขาคีรีวงคต ในเขตตำบลทุ่งมน อำเภอบราสาท จังหวัดสุรินทร์ สามารถนำไปวิเคราะห์ และสรุปได้ใน 3 ด้าน คือ

1. ด้านจิตสำนึกของชุมชน จากการสัมภาษณ์ พระครูปริยัติกิตติธรรม (วีระ กิตติคุณ) โดยเฉพาะในประเด็น “...ชาวบ้านไม่กล้าบุกรุกมาจับจองที่ดิน เพราะชาวบ้านคิดว่าเป็นพื้นที่ของหลวงปู่ริม และเคารพหลวงปู่ริม...ชาวบ้านก็ไม่กล้ามาจับจองที่ดินเช่นเดิม”

ในประเด็นนี้ สอดรับกับหลักธรรม ในพระไตรปิฎก สุกกัมมสูตร ว่าด้วยกรรมฝ่ายชาวพระผู้มีพระภาคตรัสไว้แล้ว “พระสูตรนี้ พระอรหันต์กล่าวไว้แล้ว ข้าพเจ้าได้สดับมาอย่างนี้ ภิกษุทั้งหลาย สุกกกรรม (หมายถึงกุศลธรรม คือธรรมที่เป็นฝ่ายขาว หรือ ธรรมบริสุทธิ์) 2 ประการนี้ ย่อมคุ้มครองโลก สุกกกรรม 2 ประการ อะไรบ้าง คือ 1. หิริ (หมายถึง ความละอายต่อกุศลธรรม) 2. โอตตัปปะ (หมายถึง ความกลัวต่อกุศลธรรม) และได้ให้ความหมายของกุศลไว้ว่า “กุศล คือ บุญ, ความดี, ฉลาด, สิ่งที่ดี, กรรมดี แสดงความหมายของกุศลธรรมไว้ว่า กุศลธรรม คือ ธรรมที่เป็นกุศล, ธรรมฝ่ายกุศล ธรรมที่ดี, ธรรมฝ่ายดี” (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2554) สัญญา สัญญาวิวัฒน์ ให้นิยามคำว่า จิตสำนึก หมายถึง ความรู้สึกส่วนลึกของบุคคล ที่ไม่เปลี่ยนแปลงง่าย ๆ คงทน เป็นความคิดที่ติดตัว ติดใจอยู่ตลอดเวลา (สัญญา วิวัฒน์, 2549) “จิตสำนึก” หมายถึงการรู้ตัว โกล่เคียงกับคำว่า ความเชื่อ เป็นสภาวะจิตที่เกี่ยวกับความรู้สึก ความคิด ความปรารถนาต่าง ๆ เกิดจากการประเมินค่าความสำคัญที่ได้จาก

ทัศนคติ ความเชื่อ ค่านิยม ความเห็น ความสนใจ สิ่งเหล่านี้เกิดขึ้นจากการมีปฏิสัมพันธ์ต่อประสบการณ์ต่าง ๆ ในชีวิตของคน ซึ่งประเมินค่าและตระหนักถึงความสำคัญที่มีต่อสิ่งเหล่านั้น

จะเห็นได้ว่า ชาวบ้านทุ่งมน มีฮีริ และโอตตัมปะ ความละอายและเกรงกลัวต่อบาป จึงไม่กล้าจับจองที่ดิน ซึ่งเป็นกุศลธรรม เป็นธรรมฝ่ายดี เป็นบุญ เป็นความดี เพราะหากทำการรุกกล้าจับจองที่ดินป่าชุมชน จะทำให้เป็นอกุศลธรรม เป็นธรรมชั่ว ความชั่ว เป็นบาป มีโทษ ให้ผลเป็นทุกข์เดือดร้อน เพราะชาวบ้านก็มีจิตสำนึกด้านคุณธรรมที่อยู่ในส่วนลึกในใจของตนเอง ไม่เปลี่ยนแปลงง่าย ๆ คงทนเป็นคุณธรรมที่ติดตัวติดใจอยู่ตลอดเวลา

2. ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ จากการสัมภาษณ์ พระครูปริยัติกิตติวรณ (วีระ กิตฺติวณฺโณ) โดยเฉพาะในประเด็น “...ผู้นำชุมชน กำนันเปียง สันตัยพร ท่านได้ตั้งกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตของตำบลทุ่งมน และตั้งกลุ่มหัวก้าวหน้าไปล้อมป่า ดูแลป่าชุมชนไว้ ท่านจะหวงแหนป่าแห่งนี้มาก...และ Key Word สำคัญ...เป็นที่น่าสังเกตว่า ที่ใดมีพระไปสร้างวัดหรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ที่นั่นป่าจะอยู่ได้ไม่ถูกทำลาย...”

ในประเด็นนี้ ในพระไตรปิฎก พระองค์ทรงบัญญัติ สิกขาบทห้ามไม่ให้ภิกษุขุดดิน ตัดต้นไม้ ภายหลังจากระบัสสาวะลงบนของเขียว สิกขาบทเหล่านี้ ได้สร้างจิตสำนึกให้แก่ภิกษุสามเณร และเป็นแบบอย่างให้กับผู้พบเห็นการที่ภิกษุไม่ตัดต้นไม้ช่วยรักษาความสมดุลทางธรรมชาติได้มากมาย เพราะสิ่งมีชีวิตที่อาศัยต้นไม้ตั้งแต่รากถึงยอดมีอยู่อย่างชุกชุม เช่น สัตว์จำพวกแมลง หนอน ผีเสื้อ เป็นต้น ต่างก็อาศัยต้นไม้เป็นเสมือนบ้านของพวกมัน เป็นที่หลบภัย เป็นที่พักผ่อน ยิ่งต้นไม้ใหญ่เท่าไรก็ยิ่งมีสัตว์อาศัยมากเท่านั้น ต้นไม้เป็นห่วงโซ่อาหารที่หมุนเวียนหล่อเลี้ยงชีวิตทั้งของคนและสัตว์ พระพุทธองค์ต้องอาศัยผักและผลไม้ตามป่าเป็นอาหารยังชีพ คนและสัตว์ก็อาศัยป่าไม้ (ประพันธ์ ศุภสร, 2554) ดังนั้น พุทธบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรป่าไม้เป็นสิ่งที่ใช้แล้วหมดไป จึงควรอย่างยิ่งที่จะอนุรักษ์รักษาไว้ ใช้อย่างรู้คุณค่า ไม่ใช่ทรัพยากรฟุ่มเฟือย ทำให้ป่าไม้อุดมสมบูรณ์ตลอดไป และสิกขาบทเกี่ยวกับเรื่องจำพรรษา เมื่อถึงฤดูกาลเพาะปลูก พระพุทธองค์ทรงบัญญัติให้พระภิกษุอยู่จำพรรษาเป็นเวลา 3 เดือน ไม่ให้ภิกษุจาริกไปในที่ต่างๆ เว้นแต่มีกิจจำเป็นจริงๆ ก็สามารถไปได้แต่ต้องไม่เกิน 7 วัน (สัตตาทหณณียะ) เพื่อป้องกันไม่ให้ภิกษุไปเหยียบย่ำพืชพรรณที่ชาวบ้านปลูกไว้ และห้ามไม่ให้ภิกษุก่อไฟในป่า เพราะจะทำให้เกิดไฟไหม้และป่าเสียหายได้ แต่สามารถก่อไฟเพื่อเป็นแนวป้องกันไฟป่าได้ เป็นการรักษาป่าไว้และป้องกันไม่ให้ไฟไหม้ป่าด้วย และทำให้ภิกษุสงฆ์รู้จัก ดูแล รักษาทรัพยากรป่าไม้ (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) พุทธบัญญัติที่เกี่ยวกับทรัพยากรป่าไม้นั้นแต่มีผลทำให้ภิกษุสงฆ์อยู่รวมกันกับป่าไม้อย่างสงบสุข ดังนั้น พุทธบัญญัติกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้อย่างยั่งยืน โดยการเน้นให้พระสงฆ์ปฏิบัติตามพุทธบัญญัติอย่างเคร่งครัดและมีศีลที่บริสุทธิ์ พระพุทธเจ้าเล็งเห็นความสำคัญของป่าไม้จะบัญญัติสิกขาบทเกี่ยวกับป่าไม้แต่ละข้อต้องคำนึงถึงวินัยและธรรมชาติให้มีความสอดคล้องเกื้อกูลกัน เพื่อไม่ให้เป็นอุปสรรคต่อการปฏิบัติธรรม ให้พระสงฆ์ ดูแลรักษาทรัพยากรป่าไม้ให้อุดมสมบูรณ์

ในความคิดเห็นของนักวิชาการ เดชา บุญค้ำ กล่าวว่า “การอนุรักษ์ หมายถึง กระบวนการสงวนรักษาที่ไม่เข้มงวด และเป็นลักษณะผ่อนคลายเป็น เพื่อปกป้องสิ่งแวดล้อม ภูมิทัศน์หรือสถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ไว้มิให้สูญหาย หรือถูกเปลี่ยนไป โดยการใช้สอยหรือบริโภคที่ไม่เหมาะสมหรือกล่าวโดยหลักการก็คือ เป็นการพิทักษ์รักษาสภาพและเอกลักษณ์เดิมไว้ แต่ไม่หวงห้าม” (เดชา บุญค้ำ, 2536) ซึ่งเป็นไปในแนวทางเดียวกันกับความคิดเห็นของ ประชา อินทร์แก้ว ได้ให้ความหมายของการอนุรักษ์เอาไว้ว่า การอนุรักษ์ หมายถึง การรู้จักใช้ทรัพยากรอย่างชาญฉลาดให้เป็นประโยชน์ต่อมหาชนมากที่สุด และใช้ได้เป็นเวลายาวนานที่สุด ทั้งนี้ ต้องให้สูญเสียทรัพยากรโดยเปล่าประโยชน์น้อยที่สุด และจะต้องกระจายการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรโดยทั่วถึงกันด้วย ฉะนั้น การอนุรักษ์จึงไม่ได้หมายถึงการเก็บรักษาทรัพยากรไว้เฉยๆ แต่ต้องนำทรัพยากรมาใช้ประโยชน์ให้ถูกต้องตามกาลเทศะ อีกด้วย (ประชา อินทร์แก้ว, 2542) และการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ โดยทางอ้อม ได้แก่ 1) การพัฒนาคุณภาพประชาชนโดยสนับสนุนการศึกษาด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมที่ถูกต้องตามหลักวิชา 2) การใช้มาตรการทางสังคมและกฎหมาย การจัดตั้งกลุ่ม ชุมชน ชมรม สมาคม เพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ 3) ส่งเสริมให้ประชาชนในท้องถิ่นได้มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ช่วยกันดูแลรักษาให้คงสภาพเดิม ไม่ให้เกิดความเสื่อมโทรม เพื่อประโยชน์ในการดำรงชีวิตในท้องถิ่นของตน...(krajae, 2564)

จะเห็นได้ว่า การอนุรักษ์ป่าไม้อันเป็นทรัพยากรธรรมชาติ เป็นหน้าที่ของผู้นำชุมชน และประชาชนรวมถึงพระสงฆ์ผู้นำด้านจิตวิญญาณของชุมชน ซึ่งได้ดำเนินการตามรอยหลวงปู่ริม รตนมูณี ในการประสานแนวทางศาสนธรรมกับประเพณี และวัฒนธรรมร่วมกับชุมชนท้องถิ่น ให้มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติให้คงสภาพเดิม ไม่ให้เกิดความเสื่อมโทรม เพื่อประโยชน์ในการดำรงชีวิตในท้องถิ่นของชุมชน นับได้ว่าเป็นการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติโดยทางอ้อม ซึ่งเป็นไปตามนัยความหมายของพุทธบัญญัติของพระพุทธองค์ และทัศนะของนักวิชาการดังกล่าว

3. ด้านการฟื้นฟูสืบสานประเพณีขึ้นเขาศีรีวงคต จากการสัมภาษณ์ พระครูปริยัติกิตติวรณพบว่า “...ประเพณีขึ้นเขาศีรีวงคต ตำบลทุ่งมน อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์ ตรงกับวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 12 ของทุกปี เพื่อสืบทอดเจตนารมณ์/เดินตามรอยเท้าหลวงปู่ริม รตนมูณี ในการปฏิบัติธรรมสัมพันธ์กับธรรมชาติ ณ กลางป่าชุมชนกำไสจาน สร้างความสามัคคีกันในชุมชน...จัดกิจกรรมทางศาสนาต่าง ๆ เช่น บวชป่า ปฏิบัติสมถวิปัสสนากรรมฐาน เป็นต้น นอกจากนั้น ยังมีการจัดตั้งศูนย์สมณไพโรศึกษา ศูนย์ศึกษาพันธุ์กรรมพืช ซึ่งมีมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน วิทยาเขตสุรินทร์ ได้ให้การดูแลสนับสนุนการทำบุญเขาศีรีวงคตของทุกปีนั้น จะมีหน่วยงานองค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งมนเป็นหลัก ซึ่งมีข้อตกลงกันระหว่างวัด หน่วยงานต่าง ๆ ว่า จะต้องมีการหมุนเวียนเปลี่ยนหน่วยงานในการดำเนินการ และเปลี่ยนประธานการจัดงานในแต่ละปี โดยใช้บของอบต.ทุ่งมนเป็นหลักเหมือนเดิม” สอดรับกับการสัมภาษณ์ ยุพิน ธรรมเที่ยง “องค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งมน เป็นหลักในการจัดงานทำบุญเขาศีรีวงคตเป็นประจำทุกปี ในวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 12 โดยหมุนเวียนเปลี่ยนประธานของแต่ละหน่วยงานในการจัดงานแต่ละปี

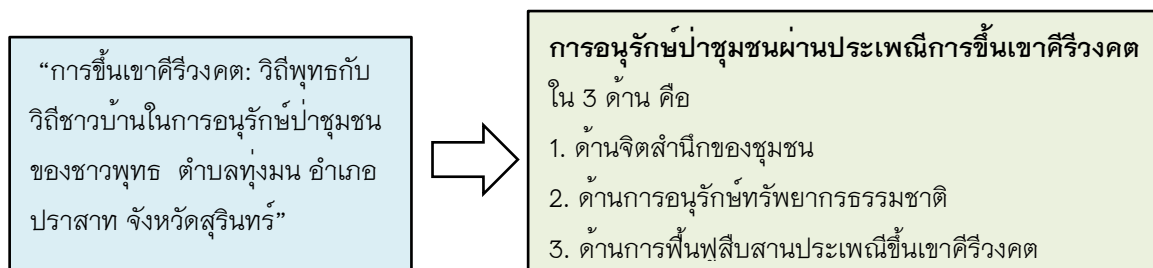
เช่น สำนักงานเกษตรอำเภอ สำนักงานป่าไม้อำเภอ เป็นต้น...แต่ในช่วงนี้อยู่ในสถานการณ์โรคระบาดโควิด 19 จึงได้จัดงานตามความเหมาะสมสถานการณ์โดยลดกิจกรรมลงจากเดิม” และ เปื้อง สันหทัยพร “งานบุญประจำปีขึ้นเขาศรีวังคต เป็นประเพณีที่ชาวทุ่งมนได้ปฏิบัติสืบทอดกันมานานแล้ว จากคำบอกเล่าของผู้เฒ่าคนแก่แก่เล่าว่าเมื่อปี พ.ศ. 2500 หลวงปู่ริม ท่านมีเจตนารมณ์จะรักษาผืนป่าไว้ให้ชุมชน โดยใช้ธรรมะเป็นสื่อกลางให้ประชาชนเกิดจิตสำนึกในการนำไปปรับใช้ในการอนุรักษ์ป่าไม้ ไม่ตัดไม้ทำลายป่า หรือไม่รุกรานลำน้ำของที่ดินเป็นของตัวเองโดยพลการ อันจะส่งผลให้ระบบนิเวศน์มีความอุดมสมบูรณ์ต่อไป”

ในประเด็นนี้ เป็นไปตามแนวคิดของนักวิชาการ สมหญิง สุนทรวงษ์ ให้นิยามความหมายของคำว่า “ป่าชุมชน” เป็นวิถีปฏิบัติและเป็นการปรับตัวของการจัดการทรัพยากรภายในชุมชนในการช่วยลดปัญหาความยากจนและความเหลื่อมล้ำทางสังคมของคนในชุมชน จากการถูกแย่งชิงทรัพยากรเพื่อการพัฒนาประเทศ และเป็นแนวทางหนึ่งในการรักษาพื้นที่ป่า และความสมบูรณ์ของนิเวศป่าไม้ เพื่อให้ระบบนิเวศคงความสมดุล เนื่องจากป่าชุมชน เป็นกลไกที่สำคัญที่เป็นช่องทางให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ จัดการฟื้นฟูให้ป่ามีความสมบูรณ์เพิ่มขึ้น และมีการใช้ทรัพยากร และผลผลิตจากป่าได้อย่างมีประสิทธิภาพ” (สมหญิง สุนทรวงษ์, 2557) และแนวคิดของ สมศักดิ์ สุขวงศ์ ได้นิยาม “ป่าชุมชน” เป็นคำที่เกิดขึ้นในช่วงเกือบ 30 ปี ที่ผ่านมา เป็นทางเลือกในการจัดการทรัพยากรนิเวศป่าไม้ โดยมีชุมชนเป็นฐาน หรือเป็นการจัดการทรัพยากรร่วมกันของชุมชนที่มีวิถีปฏิบัติ เป็นระบบทรัพยากรร่วมของชุมชน ทั้งยังเป็นกิจกรรมของคนชนบทในการจัดการทรัพยากรต้นไม้อและป่าไม้ เพื่อผลประโยชน์ของครอบครัวและชุมชน เป็นกิจกรรมที่สนับสนุน และมอบอำนาจให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการปลูก การจัดการ การป้องกัน และการเก็บเกี่ยวหาผลประโยชน์จากป่าไม้ ภายใต้ระบบการจัดการที่ยั่งยืน (สมศักดิ์ สุขวงศ์, 2550) และในการจัดงานจะมีหน่วยงานองค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งมนเป็นหลัก (ใช้บขององค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งมน) ซึ่งมีข้อตกลงกันระหว่างวัด และหน่วยงานต่างๆ ว่าจะต้องมีการหมุนเวียนเปลี่ยนหน่วยงานในการดำเนินการ และเปลี่ยนประธานการจัดงานในแต่ละปี เป็นการสืบสานประเพณี ตามแนวคิดของ สุรศักดิ์ สามประดิษฐ์ ที่กล่าวว่า วิธีการสืบสานประเพณีคือ วิธีปฏิบัติตามขั้นตอนในการถ่ายทอดสิ่งที่นิยมประพฤติปฏิบัติสืบทอดกันมาจนเป็นแบบแผน ขนบธรรมเนียมหรือจารีตประเพณีให้คงอยู่ (สุรศักดิ์ สามประดิษฐ์, 2546)

จะเห็นได้ว่า ประเพณีขึ้นเขาศรีวังคต ชาวบ้านและองค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งมนได้ร่วมมือกันในการฟื้นฟูสืบสานประเพณีการขึ้นเขาศรีวังคต ให้ดำรงอยู่ต่อไปจนถึงปัจจุบันตามเจตนารมณ์ของหลวงปู่ริม รตนมูณี เพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้เชิงบูรณาการแบบมีส่วนร่วม ให้ประชาชนได้ปฏิบัติธรรมและทำกิจกรรมทางศาสนา เช่น บวชป่า วิปัสสนากรรมฐาน เป็นต้น ซึ่งจะได้ทั้งทำบุญ และทำประโยชน์เพื่อส่วนรวมไปในคราวเดียวกัน

องค์ความรู้ใหม่จากการศึกษา

ผลจากการศึกษา ทำให้เกิดองค์ความรู้ในการอนุรักษ์ป่าชุมชนผ่านประเพณีการขึ้นเขาตีรวงคต ใน 3 ด้าน คือ 1) ด้านจิตสำนึกของชุมชน 2) ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และ 3) ด้านการฟื้นฟูสืบสานประเพณีการขึ้นเขาตีรวงคต สามารถเขียนแผนภาพได้ ดังนี้

แผนภาพที่ 1 องค์ความรู้ใหม่จากการศึกษา

สรุป

วัตถุประสงค์ในการศึกษา “การขึ้นเขาตีรวงคต: วิถีพุทธกับวิถีชาวบ้านในการอนุรักษ์ป่าชุมชนของชาวพุทธ ตำบลทุ่งมน อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์” สรุปได้ใน 3 ประเด็น ดังนี้ 1) เพื่อศึกษาประวัติของการขึ้นเขาตีรวงคต เริ่มขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2500 โดยหลวงปู่ริม รตนมณี ได้นำพาชาวบ้านทำป่าชุมชนผืนแรกชื่อว่า “ป่าชุมชนคีรีวงคต” โดยการจำลองแบบอย่างเขาวงกต ซึ่งเป็นเรื่องราวจากคัมภีร์พุทธศาสนาในเรื่องมหาเวสสันดรชาดก ทำเส้นทางที่ซับซ้อนวกวน เพื่อเดินจงกรม และปฏิบัติธรรม 2) เพื่อศึกษาวิถีชีวิตของชาวพุทธในเขตตำบลทุ่งมน อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์ ชาวบ้านทุ่งมนนับถือศาสนาพุทธทุกครุฑเรือน แต่ยังคงมีความเชื่อถือดั้งเดิม ในการเซ่นไหว้ศาลปู่ตาของหมู่บ้าน เจ้าที่เจ้าทางและเจ้าในนา เพื่อขอความเป็นสิริมงคลและช่วยบันดาลให้ผลผลิตดี การลงแขกเกี่ยวข้าว และพิธีจองโด (ผูกข้อมือ) มีการละเล่น คือ กันตรึม เรือมอันเร เจริญ รำตรุษ และลิเกพื้นบ้าน เป็นต้น 3) เพื่อวิเคราะห์การอนุรักษ์ป่าชุมชนผ่านประเพณีการขึ้นเขาตีรวงคต ในเขตตำบลทุ่งมน อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์ ใน 3 ด้าน คือ 1) ด้านจิตสำนึกของชุมชน ชาวบ้านมีจิตสำนึกด้านคุณธรรม มีหิริโอตตปปะ มีความละเอียดและเกรงกลัวต่อบาป เคารพหลวงปู่ริม จึงไม่รุกล้ำจับจองที่ดินในเขตป่าชุมชนคีรีวงคต 2) ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ เป็นการร่วมมือกันระหว่างผู้นำชุมชน ประชาชน และพระสงฆ์ เป็นการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติโดยทางอ้อม ในการประสานแนวทางศาสนธรรมกับประเพณี และวัฒนธรรมร่วมกับชุมชนท้องถิ่น ให้มีส่วนร่วมช่วยกันดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติให้คงสภาพเดิม ไม่ให้เกิดความเสื่อมโทรม 3) ด้านการฟื้นฟูสืบสานประเพณีขึ้นเขาตีรวงคต ชาวบ้านและองค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งมน ได้ร่วมด้วยช่วยกันฟื้นฟูสืบสานประเพณีนี้ให้ดำรงอยู่ต่อไปจนถึงปัจจุบัน ตามเจตนารมณ์ของหลวงปู่ริม รตนมณี เพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้เชิงบูรณาการแบบมีส่วนร่วม ให้ประชาชนได้ทั้งการปฏิบัติธรรม และทำประโยชน์เพื่อส่วนรวมไปในคราวเดียวกัน

เอกสารอ้างอิง

- เดชา บุญค้ำ. (2536). *การปฏิบัติวิชาชีพภูมิสถาปัตย์กรรม*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ประชา อินทร์แก้ว. (2542). *ชีวิตกับสิ่งแวดล้อม*. กรุงเทพฯ: เวิร์ดเวฟ เอ็ดดูเคชั่น.
- ประพันธ์ ศุภสร. (2554). วินัยกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม. ในพระมหาหรรษา ธมฺมหาโส. *พุทธธรรมกับการพัฒนาสังคมและเศรษฐกิจ*. กรุงเทพฯ: 21 เซ็นจูรี.
- เป็อง สันทัยพร. (2564). ปราชญ์ชาวบ้าน. ตำบลทุ่งมน อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์. *สัมภาษณ์*, 20 สิงหาคม.
- พระครูปริยัติกิตติวรณ. (2564). เจ้าคณะตำบลทุ่งมน-สมุด. เจ้าอาวาสวัดสะเดา รัตนาราม. ตำบลทุ่งมน อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์. *สัมภาษณ์*, 20 สิงหาคม.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2554). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม*. (พิมพ์ครั้งที่ 34). นนทบุรี: เอส.อาร์. พรินติ้ง แมสโปรดักส์.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ยุพิน ธรรมเที่ยง. (2564). ปลัดอบต.ทุ่งมน. ปฏิบัติหน้าที่นายก อบต.ทุ่งมน. *สัมภาษณ์*, 20 สิงหาคม.
- สมศักดิ์ สุขวงศ์. (2550). *การจัดการป่าชุมชน: เพื่อคนและเพื่อป่า*. กรุงเทพฯ: ทวีวัฒนาการพิมพ์.
- สมหญิง สุนทรวงษ์. (2557). ป่าชุมชนกับสังคมไทย. *ศูนย์วนศาสตร์ชุมชนเพื่อคนกับป่า (รีคอฟ) ประเทศไทย*, (23 กันยายน), 1-4.
- สัญญา วิวัฒน์. (2549). *จิตสำนึกเพื่อส่วนรวมเชิงพุทธ*. เอกสารประกอบการประชุมวิชาการประจำปีของเครือข่ายสถาบันอุดมศึกษา เขตภาคกลางเพื่อพัฒนาบัณฑิตอุดมคติไทย. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- สารานุกรมเสรี. (2563). *บ้านทุ่งมน (จังหวัดสุรินทร์)*. สืบค้นเมื่อ 21 สิงหาคม 2564, จาก [https://th.wikipedia.org/wiki/บ้านทุ่งมน_\(จังหวัดสุรินทร์\)](https://th.wikipedia.org/wiki/บ้านทุ่งมน_(จังหวัดสุรินทร์))
- สุรศักดิ์ สามประดิษฐ์. (2546). *ผลิตภัณฑ์จักหวาย หมู่ที่ 6 ตำบลมหาสอน อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี*. สระบุรี: ปากเพรียวการพิมพ์.
- องค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งมน. (2564). *งานบุญประเพณีดีริ้วคต*. สืบค้นเมื่อ 21 สิงหาคม 2564, จาก http://www.tungmon.go.th/page.php?pagename=data_detail&id=165
- Krajae. (2564). *การอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม*. สืบค้นเมื่อ 12 พฤศจิกายน 2564, จาก http://www.krajae.go.th/attachments/1451_การอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม.pdf

ปัจจัยทางการตลาดที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการตัดสินใจเลือกใช้บริการที่ปั๊มน้ำมันของนักท่องเที่ยวชาวไทยในจังหวัดสุพรรณบุรี

Factors Affecting the Decision to Use Biodiesel Alternative Energy of People in Pathum Thani Province

จินดา ทับทิมดี

Jinda Tubtemdee

คณะบริหารธุรกิจและรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น

Faculty of Business Administration and Public Administration, Western University, Thailand.

E-mail: jinda_k08@hotmail.com

Received January 22, 2022; Revised March 9, 2022; Accepted March 11, 2022

บทคัดย่อ

บทความวิจัยฉบับนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาปัจจัยทางการตลาดในการเลือกใช้บริการที่ปั๊มน้ำมันของนักท่องเที่ยวชาวไทยในจังหวัดสุพรรณบุรี 2) ศึกษาพฤติกรรมการตัดสินใจเลือกใช้บริการที่ปั๊มน้ำมันของนักท่องเที่ยวชาวไทยในจังหวัดสุพรรณบุรี และ 3) ศึกษาปัจจัยทางการตลาดที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการตัดสินใจเลือกใช้บริการที่ปั๊มน้ำมันของนักท่องเที่ยวชาวไทยในจังหวัดสุพรรณบุรี มีกลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คน โดยใช้สูตรเครจซ์และมอร์แกน และมีแบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าไคสแควร์ ค่าที ค่าเอฟ และการวิเคราะห์สัมประสิทธิ์ถดถอยพหุคูณตามลำดับ

ผลการวิจัยพบว่า

1. ปัจจัยทางการตลาดในการเลือกใช้บริการที่ปั๊มน้ำมันของนักท่องเที่ยวชาวไทยในจังหวัดสุพรรณบุรี ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.67, SD.=0.24) โดยให้ความสำคัญในด้านผลิตภัณฑ์มากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.78, SD.=0.24) รองลงมาด้านสถานที่หรือช่องทางการจัดจำหน่าย ($\bar{X}$ = 4.74, SD.=0.29) และด้านการส่งเสริมการตลาด ($\bar{X}$ = 4.46, SD.=0.42) มีความสำคัญน้อยที่สุด
2. พฤติกรรมการตัดสินใจเลือกใช้บริการที่ปั๊มน้ำมันของนักท่องเที่ยวชาวไทยในจังหวัดสุพรรณบุรีส่วนใหญ่เคยมาเลือกใช้บริการที่ปั๊มน้ำมัน 2 ครั้ง มีวัตถุประสงค์เพื่อความเพลิดเพลิน มีแผน/ผู้ชักชวนเดินทางมีการรับรู้แหล่งข้อมูลมาจากอินเทอร์เน็ต และมีค่าใช้จ่ายต่อครั้ง 2,001-5,000 บาท
3. ปัจจัยทางการตลาดที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการตัดสินใจเลือกใช้บริการที่ปั๊มน้ำมันของนักท่องเที่ยวชาวไทยในจังหวัดสุพรรณบุรี พบว่าทุกด้านมีความสัมพันธ์ในระดับสูง โดยด้านความน่าเชื่อถือสูงสุด

($r = .842$) การวิเคราะห์พหุเชิงชั้นความสัมพันธ์ตัวแปรที่โมเดลที่ดีที่สุด ได้แก่ ($R^2 = 0.75$, $R^2_{\text{Adjusted}} = 0.73$, $Sr^2 = 3.34$, $F = 15.32$, $p < 0.001$) ประกอบด้วย ด้านผลิตภัณฑ์ ($\beta = 0.72$) และด้านราคา ($\beta = 0.44$) ตามลำดับ

คำสำคัญ: ปัจจัยทางการตลาด; พฤติกรรมการตัดสินใจเลือกใช้บริการที่พักในจังหวัดสุพรรณบุรี; นักท่องเที่ยวชาวไทย

Abstract

The purposes of this research were: 1) to study marketing factors in the selection to use accommodation of Thai tourists in Suphan Buri province; 2) to study the decision-making behavior of selection to use accommodation of Thai tourists in Suphan Buri province, and 3) to study marketing factors influencing the decision-making behavior of selection to use accommodation of Thai tourists in Suphan Buri province. The sample consisted of 400 people, using the Krejcie and Morgan formulas. The questionnaire was used as a tool to collect data. The statistics used in the analysis were percentage, mean, standard deviation, chi-square, t-test, F-test, and multiple regression coefficient analysis, respectively.

The results showed that:

1. The overall marketing factors influencing the decision-making behavior of selection to use accommodation of Thai tourists in Suphan Buri province were at the highest level ($\bar{X} = 4.67$, $SD = 0.24$). The product was at the highest level ($\bar{X} = 4.78$, $SD = 0.24$), followed by place ($\bar{X} = 4.74$, $SD = 0.29$) and promotion ($\bar{X} = 4.46$, $SD = 0.42$) were the lowest level.

2. The decision-making behavior of selection to use accommodation of Thai tourists in Suphan Buri province; most of them had selected to use the accommodation service twice for enjoyment, having a partner/lover traveling together, knowing the source of information from the Internet and costing each time 2,001-5,000 baht, respectively.

3. The marketing factors influencing the decision-making behavior of selection to use accommodation of Thai tourists in Suphan Buri province found that all aspects of the correlation were at a high level. The reliability was at the highest level ($r = .842$). The best models in the variable correlation multilayer analysis were ($R^2 = 0.75$, $R^2_{\text{Adjusted}} = 0.73$, $Sr^2 = 3.34$, $F = 15.32$, $p < 0.001$), consisting of product ($\beta = 0.72$) and price ($\beta = 0.44$), respectively.

Keywords: Marketing Factors; The Decision-Making Behavior of Selection to Use Accommodation of Thai Tourists in Suphan Buri Province; Thai Tourists

บทนำ

จากยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561–พ.ศ. 2580) ที่มีวิสัยทัศน์ “ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจเพียงพอ” ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561–พ.ศ. 2580) เป็นแผนแม่บทที่กำหนดเป้าหมายอนาคตประเทศในระยะยาว 20 ปี โดยจะมุ่งเน้นในการสร้างสรรค์และพัฒนานวัตกรรมใหม่ ๆ มาใช้ในระบบการผลิตและบริการ เพื่อเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจซึ่งมุ่งเน้นการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานของประเทศในมิติต่าง ๆ ทั้งโครงข่ายระบบคมนาคมและขนส่ง โครงสร้างพื้นฐานวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และดิจิทัล และการปรับสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการพัฒนาอุตสาหกรรมและบริการอนาคต (กองเศรษฐกิจการท่องเที่ยวและกีฬา กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2560) การท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมในภาคบริการที่มีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาและสร้าง เสถียรภาพทางเศรษฐกิจ อุตสาหกรรมท่องเที่ยวก่อให้เกิดธุรกิจที่เกี่ยวข้องมากมาย เช่น ธุรกิจโรงแรมและที่พัก ภัตตาคาร ร้านอาหาร ร้านจำหน่ายของที่ระลึก และการคมนาคมขนส่ง อุตสาหกรรมท่องเที่ยวจึงก่อให้เกิดการลงทุน การจ้างงานและสร้างรายได้ให้กับคนในชาติ กระจาย รายได้ลงสู่ท้องถิ่น สร้างความเติบโตทางเศรษฐกิจในชุมชน (ณัฐพร ดอกบุญนาค และสุภาภรณ์ ทองคำนุช, 2558) ดังนั้นจึงนับเป็น โอกาสอันดีที่ประเทศไทยจะได้กำหนดกรอบแนวคิดและปัจจัยแห่งความสำเร็จของการพัฒนาการท่องเที่ยว ให้ตอบสนองกับเจตนารมณ์ตามหลักการและวิสัยทัศน์ภายใต้กรอบยุทธศาสตร์ชาติ อย่างเป็นรูปธรรมและสอดคล้องกัน (มาลีณี สนธิมูล และอิทธิกร ขำเดช, 2557) ธุรกิจโรงแรมขนาดเล็กเป็นโรงแรมที่ใช้เงินทุนไม่มาก แต่ลงทุนทางด้านความคิดสร้างสรรค์ในการดีไซน์ที่แตกต่างและการใส่ใจในเรื่องบริการ เป็นทางเลือกที่ลงตัวสำหรับเจ้าของเงินทุนรายเล็กในการแข่งขันกับโรงแรมที่มีอำนาจทุนและการตลาดมากกว่า และตอบสนองต่อวิถีการดำเนินชีวิตของนักท่องเที่ยวยุคใหม่ได้ดีกว่า โรงแรมขนาดเล็กจึงกลายเป็นโรงแรมทางเลือก สำหรับนักเดินทางยุคใหม่ที่แสวงหาประสบการณ์ที่แตกต่าง (ธัญพรนภัส แพงสม, 2556) โดยปัจจัยเหล่านี้ส่งผลให้ความต้องการในการเข้าพักในโรงแรมขนาดเล็กเพิ่มมากขึ้น จึงทำให้การแข่งขันในธุรกิจนี้ค่อนข้างสูง ซึ่งโรงแรมแต่ละที่พยายามหาจุดเด่นหรือเอกลักษณ์ของตนเองมาเป็นจุดขายเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวให้มาใช้บริการโรงแรมของตนให้มากขึ้น อีกทั้งประเด็นสำคัญที่ทำให้ธุรกิจโรงแรมขนาดเล็กเป็นที่น่าสนใจในการศึกษา เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงของกระแสโลกเกี่ยวกับความต้องการของลูกค้าผู้ใช้บริการ ปรับเปลี่ยนความต้องการจากการเข้าพักในโรงแรมขนาดใหญ่ระดับ 5 ดาว ซึ่งมีการให้บริการที่ดีเช่นเดียวกับธุรกิจโรงแรมขนาดใหญ่มีความเป็นส่วนตัวสูง และได้รับการดูแลใกล้ชิด เอาใจใส่สร้างความคุ้นเคยได้มากกว่าธุรกิจโรงแรมขนาดใหญ่ ทำให้ลูกค้าที่เป็นนักท่องเที่ยวทั้งภายในประเทศและต่างประเทศมีความต้องการใช้บริการดังกล่าวเพิ่มมากขึ้น แต่สถานการณ์ของธุรกิจโรงแรมขนาดเล็กไทยส่วนใหญ่ที่ดำเนินการอยู่ทั่วประเทศในปัจจุบันกลับประสบปัญหาเกี่ยวกับการบริหารจัดการ ส่งผลกระทบเป็นลูกโซ่ต่อการดำเนินธุรกิจทั้งทางตรงและทางอ้อมที่ธุรกิจโรงแรมขนาดเล็กเองไม่สามารถรองรับและตอบสนองได้ตรงความต้องการของลูกค้า เป็นผลให้ลูกค้าเกิดความลังเลและไม่แน่ใจในการเข้าใช้บริการ จนถึงปฏิเสธการให้บริการ ทำให้ธุรกิจไม่ถูกเป็นตัวเลือกในการเข้าใช้บริการของลูกค้า

ทำให้ธุรกิจโรงแรมขนาดเล็กไม่ประสบความสำเร็จในการดำเนินงานตามเป้าหมายหรือตามความคาดหวังของผู้ประกอบการ (จิตรรา ปันรูปและคณะ (2561)

จังหวัดสุพรรณบุรีท่องเที่ยวใกล้กรุงที่มีแหล่งท่องเที่ยวหลากหลายรูปแบบ ทั้งธรรมชาติภูเขา ตลาดเก่าโบราณ ชุมชนวิถีชีวิต วัดวาอาราม และแหล่งประวัติศาสตร์ รวมทั้งอาหารท้องถิ่นอร่อยเด็ด และกาแฟสวย ให้เที่ยวได้แบบไม่มีเบื่อ สามารถเที่ยวได้ทั้งแบบเช้าไปเย็นกลับ หรือจะพักค้างคืนสัมผัสบรรยากาศก็ยิ่งดี โดยเป็นเมืองอยู่ข้างน้ำของประเทศไทย เป็นเมืองที่มีประวัติศาสตร์มายาวนานมีแหล่งท่องเที่ยวหลากหลาย เป็นเมืองที่พร้อมด้วยสิ่งอำนวยความสะดวก ถนนหนทางสะดวกสบาย สามารถเดินทางไปตามแหล่งท่องเที่ยวที่กระจายอยู่ทั่วทั้งจังหวัดได้อย่างง่ายดาย สุพรรณบุรี ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจในการวิจัยเรื่อง “ปัจจัยทางการตลาดที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการตัดสินใจเลือกใช้บริการที่พักของนักท่องเที่ยวชาวไทยในจังหวัดสุพรรณบุรี” โดยงานวิจัยนี้จึงมุ่งศึกษาประเด็นปัญหาดังกล่าวเพื่อค้นหาวิธีการกระบวนการในการบริหารจัดการ ผลักดันให้ธุรกิจโรงแรมที่พักสามารถดำเนินธุรกิจ ตอบสนองได้ตรงความต้องการของลูกค้าผู้ใช้บริการได้ตามที่ธุรกิจคาดหวัง เพื่อเป็นการร่วมพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานให้มีความเข้มแข็งรองรับการขยายตัวของธุรกิจได้สอดคล้องกัน ด้วยการจัดการอย่างเป็นระบบและการบริหารทรัพยากรที่เกี่ยวข้องเพื่อก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อไป

วัตถุประสงค์ของงานวิจัย

1. ศึกษาปัจจัยทางการตลาดในการเลือกใช้บริการที่พักของนักท่องเที่ยวชาวไทย ในจังหวัดสุพรรณบุรี
2. ศึกษาพฤติกรรมการตัดสินใจเลือกใช้บริการที่พักของนักท่องเที่ยวชาวไทยในจังหวัดสุพรรณบุรี
3. ศึกษาปัจจัยทางการตลาดที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการตัดสินใจเลือกใช้บริการที่พักของนักท่องเที่ยวชาวไทยในจังหวัดสุพรรณบุรี

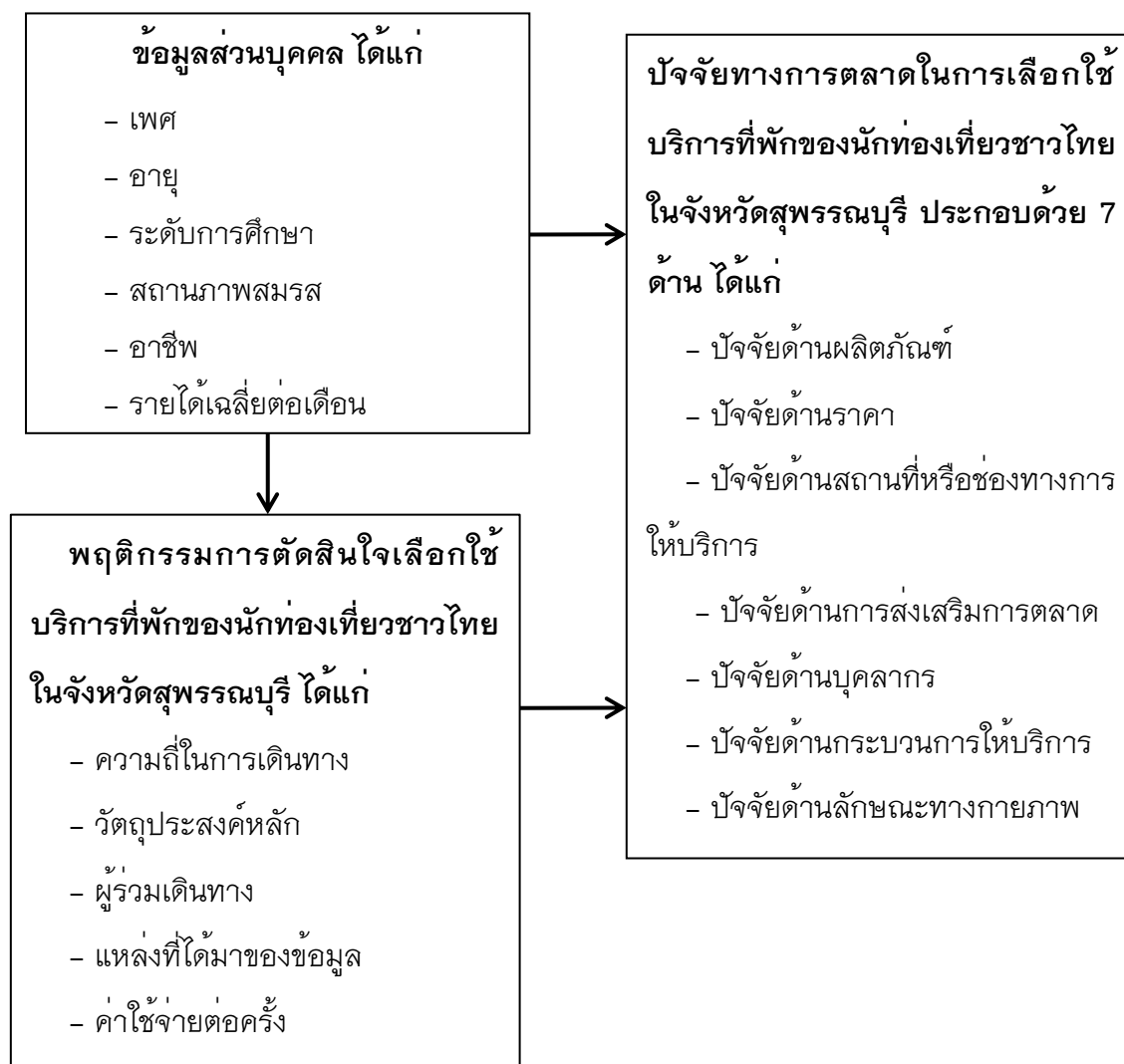
สมมติฐานการวิจัย

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดสมมติฐานโดยดังต่อไปนี้

1. นักท่องเที่ยวชาวไทยที่มีข้อมูลส่วนบุคคล แตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการปัจจัยทางการตลาด ที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการตัดสินใจเลือกใช้บริการที่พักของนักท่องเที่ยวชาวไทยในจังหวัดสุพรรณบุรี แตกต่างกัน
2. การบริหารจัดการปัจจัยทางการตลาด มีความสัมพันธ์ในระดับสูงต่อพฤติกรรมการตัดสินใจเลือกใช้บริการที่พักของนักท่องเที่ยวชาวไทยในจังหวัดสุพรรณบุรี
3. การบริหารจัดการปัจจัยทางการตลาด มีอิทธิพลทางตรงต่อพฤติกรรมการตัดสินใจเลือกใช้บริการที่พักของนักท่องเที่ยวชาวไทยในจังหวัดสุพรรณบุรี

กรอบแนวคิดของการวิจัย

จากการศึกษาแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง โดยผู้วิจัยสามารถกำหนดกรอบแนวคิดของงานวิจัยเพื่อใช้เป็นแนวทางในการดำเนินงานวิจัย โดยผู้วิจัยสามารถเขียนเป็นระบบได้ดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

1. การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้การวิจัยเชิงปริมาณ โดยการเก็บข้อมูลจากจาก แบบสอบถามความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวชาวไทยที่เดินทางมาในจังหวัดสุพรรณบุรี โดยใช้สูตรของ โดยการใช้สูตรของ (Krejcie and Morgan, 1970 อ้างในธีรวิทย์ เอกะกุล, 2543) ยอมรับความคาดเคลื่อนของการสุ่มตัวอย่างได้ 5% ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% จากการคำนวณผู้วิจัยจึงได้กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างเท่ากับ 383 ตัวอย่าง ดังนั้นผู้วิจัยของเพิ่มกลุ่มตัวอย่างใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นจำนวน 400 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการศึกษาวิจัย คือ แบบสอบถาม (Questionnaire) ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการทบทวนวรรณกรรมเอกสาร ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง นำเครื่องมือไปทดลอง

ใช้ (Try out) กับประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง พร้อมทั้งการตรวจสอบความเที่ยง (Reliability) ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามไปทดสอบโดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา (Cronbach's alpha coefficient) (บุญชม ศรีสะอาด, 2553) กำหนดค่าความเชื่อมั่นไม่ต่ำกว่า 0.70 โดยทดสอบกับประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 ตัวอย่าง ได้ค่า α - Coefficient เท่ากับ 0.907 ซึ่งถือได้ว่าแบบสอบถามมีความน่าเชื่อถือตามหลักสถิติต่อไป

3. การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูล จัดเตรียมแบบสอบถามให้เพียงพอกับจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการเก็บรวบรวมข้อมูล ทำการชี้แจงให้ผู้ตอบแบบสอบถามเข้าใจถึงวัตถุประสงค์เพื่อขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยติดตามขอรับแบบสอบถามคืนด้วยตนเอง จำนวน 400 ฉบับแล้วนำไปดำเนินการตามขั้นตอนการวิจัยต่อไป

4. สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ 1) สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ 2) สถิติเชิงอนุมานเพื่อทดสอบสมมติฐาน การเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าที่ (t-Test) และทดสอบค่าเอฟ (F-Test) ด้วยการวิเคราะห์ความแปรปรวน (One-Way ANOVA) พร้อมทั้งวิเคราะห์เชิงซ้อนด้วยวิธี Fisher's Least Significant Difference หรือ (LSD) และการวิเคราะห์สัมประสิทธิ์ถดถอยพหุคูณตามลำดับตามลำดับ

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล และการแปลผลความหมายของการวิเคราะห์ข้อมูล โดยสามารถสรุปผลการวิจัยดังต่อไปนี้

1. ผลการวิเคราะห์คุณลักษณะส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 54.50 มีอายุระหว่าง 41–50 ปี มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 48.75 มีวุฒิการศึกษาในระดับปริญญาตรีมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 63.75 ประกอบอาชีพค้าขาย ประกอบธุรกิจส่วนตัว มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 55.25 และมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน ระหว่าง 20,001–30,000 บาท มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 28.50 ตามลำดับ

2. ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นพฤติกรรมการตัดสินใจเลือกใช้บริการที่พักของนักท่องเที่ยวชาวไทยในจังหวัดสุพรรณบุรี โดยแจกแจงความถี่ (Frequency) และหาร้อยละ (Percentage) พบว่าส่วนใหญ่ท่านเคยมา จำนวน 2 ครั้ง จำนวน 180 คน คิดเป็นร้อยละ 50.0 ส่วนใหญ่มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อความเพลิดเพลิน จำนวน 180 คน คิดเป็นร้อยละ 50.0 ส่วนใหญ่เดินทางมากับแฟน/คู่รัก จำนวน 180 คน คิดเป็นร้อยละ 40.0 ส่วนใหญ่รู้ข้อมูลจากอินเทอร์เน็ตจำนวน 300 คน คิดเป็นร้อยละ 75.0 และส่วนใหญ่มีค่าใช้จ่ายต่อครั้งในการเลือกใช้บริการที่พัก 2,001–5,000 บาท จำนวน 250 คน ตามลำดับ

3. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยทางการตลาดในการเลือกใช้บริการที่พักของนักท่องเที่ยวชาวไทยในจังหวัดสุพรรณบุรี โดยใช้ ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) พบว่าโดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.67, SD=0.24) เมื่อจำแนกเป็นรายด้านพบว่า

มี 6 ด้านอยู่ในระดับมากที่สุด โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ได้แก่ ด้านผลิตภัณฑ์ ($\bar{X}$ = 4.78, SD=0.24) รองลงมา คือ ด้านสถานที่หรือช่องทางการจัดจำหน่าย ($\bar{X}$ = 4.74, SD=0.29) ด้านบุคคล ($\bar{X}$ = 4.71, SD=0.29) ด้านราคา ($\bar{X}$ = 4.67, SD=0.43) ด้านกระบวนการ ($\bar{X}$ = 4.65, SD=0.33) และด้านกายภาพและการนำเสนอ ($\bar{X}$ = 4.63, SD=0.33) ตามลำดับ และมีด้านที่อยู่ในระดับมาก 1 ด้าน ได้แก่ ด้านการส่งเสริมการตลาด ($\bar{X}$ = 4.46, SD=0.42) ตามลำดับ

4. ผลการเปรียบเทียบความสัมพันธ์ข้อมูลส่วนบุคคลกับระดับความคิดเห็นพฤติกรรมการตัดสินใจเลือกใช้บริการที่พักรของนักท่องเที่ยวชาวไทยในจังหวัดสุพรรณบุรี ใช้สถิติทดสอบไค-สแควร์ (Chi - Square) โดยนำเสนอได้ตามตารางที่ 1 ดังนี้

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นพฤติกรรมการตัดสินใจเลือกใช้บริการที่พักรของนักท่องเที่ยวชาวไทยในจังหวัดสุพรรณบุรี โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

พฤติกรรมการตัดสินใจเลือกใช้บริการที่พักรของนักท่องเที่ยวชาวไทย	เพศ	อายุ	ระดับการศึกษา	สถานภาพสมรส	อาชีพ	รายได้เฉลี่ยต่อเดือน
1. ความถี่ในการเดินทาง	.125	.245	.243	.275	.277	.087
2. วัตถุประสงค์หลัก	.098	.618	.178	.250	.159	.069
3. ผู้ร่วมเดินทาง	.402	.130	.610	.170	.010*	.150
4. แหล่งที่ได้มาของข้อมูล	.680	.740	.340	.531	.030*	.121
5. ค่าใช้จ่ายต่อครั้ง	.353	.353	.514	.109	.012*	.302

*P<0.05

จากตารางที่ 1 พบว่าการเปรียบเทียบความสัมพันธ์ข้อมูลส่วนบุคคลกับระดับความคิดเห็นพฤติกรรมการตัดสินใจเลือกใช้บริการที่พักรของนักท่องเที่ยวชาวไทยในจังหวัดสุพรรณบุรี โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน ยกเว้น อาชีพในเรื่องผู้ร่วมเดินทาง แหล่งที่ได้มาของข้อมูล และค่าใช้จ่ายต่อครั้ง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

5. การวิเคราะห์เปรียบเทียบข้อมูลส่วนบุคคลกับปัจจัยทางการตลาดในการเลือกใช้บริการที่พักรของนักท่องเที่ยวชาวไทยในจังหวัดสุพรรณบุรี โดยใช้สถิติ t-test ใช้วิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) ในกรณีที่ตัวแปรอิสระมีมากกว่า 2 กลุ่ม ใช้ค่า F-test และเมื่อพบว่ามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ผู้วิจัยทำการตรวจสอบเพื่อดูว่าคู่ไหนบ้างที่แตกต่างกันโดยใช้วิธี Fisher's Least Significant Difference หรือ (LSD) โดยนำเสนอได้ตามตารางที่ 2 ดังนี้

ตารางที่ 2 การเปรียบเทียบปัจจัยทางการตลาดในการเลือกใช้บริการที่พักของนักท่องเที่ยวชาวไทยในจังหวัดสุพรรณบุรี โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลของนักท่องเที่ยว

ปัจจัยทางการตลาดในการ เลือกใช้บริการที่พักของ นักท่องเที่ยวชาวไทย ในจังหวัดสุพรรณบุรี	จำแนกตามข้อมูลส่วนบุคคลของนักท่องเที่ยวชาวไทย					
	เพศ	อายุ	ระดับ การศึกษา	สถานภาพ สมรส	อาชีพ	รายได้เฉลี่ย ต่อเดือน
ด้านผลิตภัณฑ์	.319	.047*	.222	.584	.983	.196
ด้านราคา	.387	.326	.952	.384	.438	.452
ด้านสถานที่หรือช่องทางการ ให้บริการ	.843	.796	.565	.812	.379	.714
ด้านการส่งเสริมการตลาด	.831	.733	.945	.920	.538	.112
ด้านบุคลากร	.027*	.980	.746	.793	.596	.320
ด้านกระบวนการให้บริการ	.021*	.488	.861	.450	.550	.078
ด้านลักษณะทางกายภาพ	.467	.620	.866	.227	.564	.145

*P<0.05

จากตารางที่ 2 พบว่าการเปรียบเทียบปัจจัยทางการตลาดในการตัดสินใจเลือกใช้บริการที่พักของนักท่องเที่ยวชาวไทยในจังหวัดสุพรรณบุรี โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลของนักท่องเที่ยวโดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน ยกเว้น ด้านผลิตภัณฑ์ แตกต่างกันในเรื่องอายุ ด้านบุคลากร ในเรื่องเพศ และด้านกระบวนการให้บริการในเรื่องเพศ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

6. การวิเคราะห์ความถดถอยเชิงพหุคูณปัจจัยทางการตลาดที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการตัดสินใจเลือกใช้บริการที่พักของนักท่องเที่ยวชาวไทยในจังหวัดสุพรรณบุรี โดยนำเสนอได้ตามตารางที่ 3 ดังนี้

ตารางที่ 3 การวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยพหุคูณปัจจัยทางการตลาดที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการที่พักของนักท่องเที่ยวชาวไทยในจังหวัดสุพรรณบุรี

ตัวแปรพยากรณ์	การตัดสินใจเลือกใช้บริการที่พักของนักท่องเที่ยวชาวไทย ในจังหวัดสุพรรณบุรี				
	B	Beta	SE.	t	Sig.
ปัจจัยทางการตลาด					
ค่าคงที่					
1. ด้านผลิตภัณฑ์	0.404	0.462	0.735	0.540	0.332
2. ด้านราคา	2.623	0.193	0.760	0.578	0.154

ตัวแปรพยากรณ์	การตัดสินใจเลือกใช้บริการที่พักของนักท่องเที่ยวชาวไทย ในจังหวัดสุพรรณบุรี				
	B	Beta	SE.	t	Sig.
3. ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย	0.520	0.293	0.771	0.594	0.081
4. ด้านการส่งเสริมการตลาด	0.142	0.057	0.412	0.872	0.378
5. ด้านบุคลากร	0.612	0.213	0.320	0.135	0.412
6. ด้านกระบวนการให้บริการ	0.117	0.089	0.124	0.221	0.132
7. ด้านลักษณะทางกายภาพ	0.130	0.370	0.040	1.311	0.227
$(R^2 = 0.120, R^2_{Adjusted} = 0.062, Sr^2 = 3.34, F = 12.204, p < 0.001)$					

** $P < 0.01$, * $P < 0.05$

จากตารางที่ 4 พบว่า ผลการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยพหุคูณปัจจัยทางการตลาดในการตัดสินใจเลือกใช้บริการที่พัก ($R^2 = 0.120, R^2_{Adjusted} = 0.062, Sr^2 = 3.34, F = 12.204, p < 0.001$) ตามลำดับ

อภิปรายผล

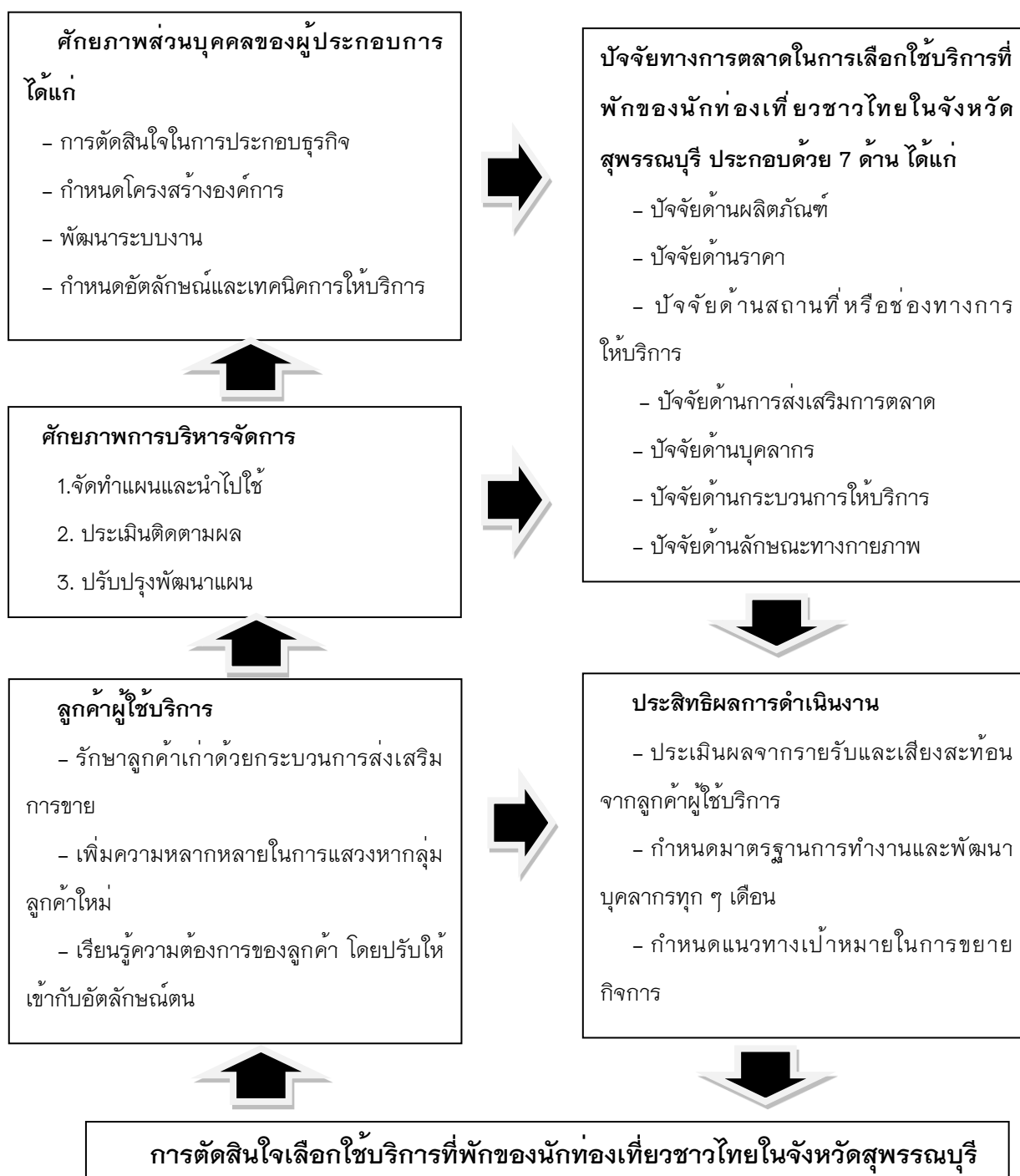
ผลการวิจัยประเด็นที่ 1 ปัจจัยทางการตลาดในการเลือกใช้บริการที่พักของนักท่องเที่ยวชาวไทยในจังหวัดสุพรรณบุรี โดยสรุปว่า มี 6 ด้านอยู่ในระดับมากที่สุด โดย ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ได้แก่ ด้านผลิตภัณฑ์ ($\bar{X} = 4.78, SD = 0.24$) รองลงมา คือ ด้านสถานที่หรือช่องทางการจัดจำหน่าย ($\bar{X} = 4.74, SD = 0.29$) ด้านบุคคล ($\bar{X} = 4.71, SD = 0.29$) ด้านราคา ($\bar{X} = 4.67, SD = 0.43$) ด้านกระบวนการ ($\bar{X} = 4.65, SD = 0.33$) และด้านกายภาพและการนำเสนอ ($\bar{X} = 4.63, SD = 0.33$) ตามลำดับยกเว้นด้านการส่งเสริมการตลาด ($\bar{X} = 4.46, SD = 0.42$) อยู่ในระดับมาก โดยสอดคล้องกับการศึกษาของของศิริดา ภูมิวรมุณี (2562) ศึกษาแนวทางการส่งเสริมการตลาดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดนครพนม พบว่า ระดับความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวที่มีต่อส่วนประสมทางการตลาด (7Ps) ในภาพรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ปัจจัยด้านการสร้างและนำเสนอลักษณะทาง รองลงมา ได้แก่ ปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์ ปัจจัยด้านราคาและบริการ ปัจจัยด้านกระบวนการ ปัจจัยด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ปัจจัยด้านบุคคล และปัจจัยด้านส่งเสริมการตลาด พร้อมทั้งสอดคล้องกับจิตรา ปันรูปและคณะ (2561) ศึกษาวิจัยเรื่องแนวทางการพัฒนาการตลาดท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในจังหวัดน่าน พบว่า ความต้องการภาพรวมอยู่ในระดับมากในด้านแหล่งท่องเที่ยว, อาคารสถานที่, ด้านราคา, ด้านบุคลากร, และด้านกิจกรรม และสอดคล้องกับงานวิจัยของภาสกร อักกะโชติกุล (2557) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจในการเลือกใช้บริการที่พักประเภทโรงแรมรายวันของนักท่องเที่ยวชาวไทย ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์ที่ส่งผลต่อการตัดสินใจของนักท่องเที่ยวกลุ่มตัวอย่างระดับมากที่สุด ได้แก่ ด้านห้องพักมีความสะอาดเรียบร้อยก่อนเข้าพัก และรองลงมาคือ สภาพของห้องพักและห้องพักมีสิ่งอำนวยความสะดวก

พื้นฐานครบครัน และผลงานวิจัยของป๋องศักดิ์ ทองเนื้อแข็ง (2558) ได้ทำการวิจัยเรื่องปัจจัยที่กำหนดในการเลือกที่พัก รวมถึงวัดระดับความพึงพอใจของผู้เข้าพักที่มีต่อการบริการของสงขลาพาเลซ พบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเลือกที่พักสงขลาพาเลซของผู้เข้าพักให้ความสำคัญ เรื่องความปลอดภัย และราคา พร้อมทั้งงานวิจัยตามลำดับ

ผลการวิจัยประเด็นที่ 2 ปัจจัยทางการตลาดที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการตัดสินใจเลือกใช้บริการที่พักของนักท่องเที่ยวชาวไทยในจังหวัดสุพรรณบุรี โดยสรุปว่า พฤติกรรมการตัดสินใจเลือกใช้บริการที่พักของนักท่องเที่ยวชาวไทยในจังหวัดสุพรรณบุรีส่วนใหญ่เคยมาเลือกใช้บริการที่พัก 2 ครั้ง มีวัตถุประสงค์เพื่อความเพลิดเพลิน มีแผน/คู่รักร่วมเดินทางมีการรับรู้แหล่งข้อมูลมาจากอินเทอร์เน็ต และมีค่าใช้จ่ายต่อครั้ง 2,001-5,000 บาท จากการวิเคราะห์พหุเชิงชั้นความสัมพันธ์ตัวแปรที่โมเดลที่ดีที่สุด ได้แก่ ($R^2 = 0.75$, $R^2_{Adjusted} = 0.73$, $Sr^2 = 3.34$, $F = 15.32$, $p < 0.001$) ประกอบด้วย ด้านผลิตภัณฑ์ ($\beta = 0.72$) และด้านราคา ($\beta = 0.44$) สอดคล้องกับการศึกษาของวัชรระ ยี่สุนเทศ ทศพร มะหะหมัด และเยาวลักษณ์ แซ่เลียง (2562) ศึกษาปัจจัยการขนส่งสำหรับการท่องเที่ยวที่มีผลต่อความพึงพอใจในคุณภาพการให้บริการของธุรกิจการท่องเที่ยวในจังหวัดสมุทรปราการ พบว่าความสะดวกสบายของช่องทางติดต่อการเอาใจใส่การให้บริการ การให้บริการของว่างและเครื่องดื่ม บนยานพาหนะ ช่วงเวลาในการให้บริการ และด้านความเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมมีความสัมพันธ์ต่อระดับ ความพึงพอใจในคุณภาพการให้บริการของธุรกิจการท่องเที่ยว อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 พร้อมทั้งงานวิจัยของชิตวร ลีละพลิน (2561) ปัจจัยสิ่งอำนวยความสะดวกของโฮมสเตย์ที่มีผลต่อความต้องการของนักท่องเที่ยว ที่อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย พบว่าปัจจัยสิ่งอำนวยความสะดวกของ โฮมสเตย์ จำแนกตามด้านที่พักแรม ด้านอาหาร ด้านแหล่งท่องเที่ยว และด้านความปลอดภัยมีผลต่อความต้องการของ นักท่องเที่ยวไทย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐาน และปัจจัยสิ่งอำนวยความสะดวกของโฮมสเตย์ด้านการคมนาคมไม่มีผลต่อความต้องการของนักท่องเที่ยวไทย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานตามลำดับ

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัย พบว่า ปัจจัยการจัดการทางการตลาด การบริหารจัดการภายในองค์กร การพัฒนาบุคลากรเพื่อให้เกิดทักษะ จะส่งผลต่อพฤติกรรมการตัดสินใจเลือกใช้บริการที่พักของนักท่องเที่ยวชาวไทยในจังหวัดสุพรรณบุรี โดยนำเสนอได้ดังภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 1 แนวทางการบริหารจัดการองค์กรที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตการทำงานจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งนี้

1. ควรให้ความสำคัญกับพนักงานโรงแรม โดยการฝึกอบรมพนักงานให้มีความชำนาญและสามารถให้บริการได้อย่างถูกต้องภายในครั้งแรก ให้พนักงานโรงแรมรับรู้คุณค่างานบริการที่แท้จริงต้องมา

จากจิตใจที่รักงานบริการเพื่อให้พนักงานรู้สึกตั้งใจและอยากทำงานให้กับทางโรงแรม ให้ความสำคัญกับการจัดการสถานที่ให้สอดคล้องกับความคาดหวังลูกค้า

2. ควรเพิ่มการประชาสัมพันธ์ผ่านวิทยุ โทรทัศน์ และสื่อสาร และสื่อสารมวลชนในท้องถิ่น ให้มากขึ้น พร้อมทั้งการปรับปรุง หรือขยายสถานที่จอดรถให้มีความกว้างขวาง สะดวก และปลอดภัยในทรัพย์สินของผู้ใช้บริการ

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาจุดแข็ง จุดอ่อนของโรงแรม เพื่อคาดการณ์ว่าผู้บริโภคจะมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในทิศทางใด เพื่อสามารถปรับกลยุทธ์ในการบริหารให้สอดคล้องกับพฤติกรรมของผู้บริโภค เนื่องจากผลการวิจัยมีความสัมพันธ์ในระดับค่อนข้างสูง ด้านความพึงพอใจของลูกค้ากับความจงรักภักดี ซึ่งเมื่อมีการศึกษาถึงจุดแข็ง จุดอ่อน ของคู่แข่งจะทำให้รับรู้ถึงข้อดี ข้อเสียของโรงแรม เพื่อนำมาพัฒนา และปรับปรุงบริการในอนาคต

2. ควรศึกษาถึงศักยภาพการให้บริการในด้านอื่นๆ ให้เพิ่มมากขึ้น อาจเป็นการบริการแบบใหม่ หรือการรวมกันของโรงแรม เพื่อให้มีบริการที่แปลกใหม่มากยิ่งขึ้น เพื่อนำผลการวิจัยที่ได้ไปใช้เป็นแนวทางในการวางแผนการตลาดให้มีความเหมาะสมต่อความต้องการของผู้ใช้บริการมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กองเศรษฐกิจการท่องเที่ยวและกีฬา กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2560). *SPORTS TOURISM*. (รายงานฉบับสมบูรณ์โครงการพัฒนารูปแบบทางธุรกิจของการท่องเที่ยวเชิงกีฬาของไทย ประจำปี 2560). กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา.
- จิตรา ปันรูปและคณะ (2561). แนวทางการพัฒนาการตลาดท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในจังหวัดน่าน. *วารสารวิชาการแพรวกาฬสินธุ์ มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์*, 5(3), 438–457.
- ชิตวร ลีละพลิน. (2561). ปัจจัยสิ่งอำนวยความสะดวกของโฮมสเตย์ที่มีผลต่อความต้องการของนักท่องเที่ยวไทย ที่อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย. *วารสารการวิจัยการบริหารการพัฒนา*, 8(2), 1–12.
- ณัฐพร ดอกบุญนาค และฐาปนกร ทองคำนุช. (2558). ความต้องการเลือกใช้โรงแรมของนักท่องเที่ยวชาวไทยในเขตอำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี (รายงานการวิจัยกองทุนส่งเสริมการวิจัย). มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณ.
- ธัญพรณัส แฝงสม. (2556). แนวทางการพัฒนาการตลาดของโรงแรมระดับ 4 ดาวเครือข่ายในประเทศไทยในเขตเมืองพัทยา. *วารสารการบริการและการท่องเที่ยวไทย*, 8(1), 49–60.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2553). *การวิจัยเบื้องต้น*. (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- ป้อมศักดิ์ ทองเนื้อแข็ง. (2558). ปัจจัยที่กำหนดในการเลือกที่พัก รวมถึงวัดระดับความพึงพอใจของผู้เข้าพักที่มีต่อการบริการของสงขลาพาเลซ (รายงานการวิจัย). มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา.

- ภาสกรณ อักกะโชติกุล. (2557). ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจในการเลือกใช้บริการที่พักประเภท โรงแรมรายวันของนักท่องเที่ยวชาวไทย ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ (การค้นคว้าอิสระบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- มาลีณี สนิธิมูล และอิทธิกร ขำเดช. (2557). ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่างชาติที่มีต่อการใช้บริการโรงแรมระดับ 5 ดาว ในเขตกรุงเทพมหานคร. *วารสารการเงิน การลงทุนการตลาดและการบริหารธุรกิจ*, 4(2), 204–217.
- วัชรระ ยี่สุนเทศ ทศพร มะหะหมัด และเยาวลักษณ์ แซ่เลียง (2562). ปัจจัยการขนส่งสำหรับการท่องเที่ยวที่มีผลต่อความพึงพอใจในคุณภาพ การให้บริการของธุรกิจการท่องเที่ยวในจังหวัดสมุทรปราการ. *วารสารเครือข่ายส่งเสริมการวิจัยทางมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 2(2), 1–11.
- ศิริธิดา ภูมิวรมุณี (2562). แนวทางการส่งเสริมการตลาดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดนครพนม. *วารสารวิทยาลัยดุสิตธานี*, 13(1), 184 – 200.
- ธีรวิทย์เอกะกุล. (2543). *ระเบียบวิธีวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์*. อุบลราชธานี: สถาบันราชภัฏ อุบลราชธานี.
- Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. *Education and Psychological Measurement*, 30(3), 607–610.

การจัดการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในจังหวัดเพชรบุรี

Cultural Tourist spot Management Phetchaburi Province

สุภาวณี ไบ์สุวรรณ¹, ภคมน โภคะธีรกุล², วรสิทธิ์ เจริญพุด³ และ ชาวฤทธิ์ ชาวแสงรัตน์⁴

Supawinee Bowsuwan¹, Pakamon Pokathirakul², Vorsit Charernpud³ and Chawarit Chasaengrat⁴

^{1,2,3,4}วิทยาลัยนวัตกรรมการจัดการ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์

^{1,2,3,4} Rajamangala Rattanakosin College of Innovative Management, Thailand.

E-mail: ¹Supawinee.bow@rmutr.ac.th, ²Pakamon999@hotmail.com, ³Worasisit@yahoo.com, ⁴m_chaowarit@hotmail.com

Received January 22, 2022; Revised March 9, 2022; Accepted March 11, 2022

บทคัดย่อ

การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมมีความสำคัญ เนื่องจากเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ ได้เรียนรู้และทำความเข้าใจถึงเรื่องราวทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมอย่างแท้จริงผ่านงานสถาปัตยกรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี การบันทึกเรื่องราวในแต่ละยุคสมัยและวิถีชีวิตของคนในแหล่งท่องเที่ยว นั้น ส่งผลให้นักท่องเที่ยวตระหนักถึงคุณค่าเกิดคุณค่าความภาคภูมิใจในวัฒนธรรมของตนเอง และสร้างรายได้ให้กับประชาชนและจังหวัด เพชรบุรีเป็นจังหวัดภาคกลางตอนล่างที่มีแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่ดึงดูดใจนักท่องเที่ยวแต่การจัดการการท่องเที่ยวจะต้องปรับปรุงและพัฒนา สำคัญในการจัดการด้านความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน สถานพยาบาลที่น่าเชื่อถือและเพียงพอ ด้านการคมนาคม เพิ่มสัญญาณจราจรเพื่อลดอุบัติเหตุ ด้านโรงแรมและที่พัก ควรกระจายตัวในทุกอำเภอ การประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว จัดทำแนะนำคู่มือร้านอาหารพัฒนาการให้บริการของเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการการท่องเที่ยว

คำสำคัญ: การจัดการ; แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม; จังหวัดเพชรบุรี

Abstract

Cultural tourism is important because it allows Thai and foreign tourists to learn and understand the history and culture through the architecture, tradition, chronicle in each era, and the way of life of people in that tourist destination. As a result, tourists realize the value, pride in their own culture and generate income for the people and the province. Phetchaburi Province is located in the lower central region with cultural attractions that attract tourists, but tourism management must be improved and

developed life and property safety. There should be a reliable and adequate medical facility. In terms of transportation, traffic signals should be increased to reduce accidents. Hotels and accommodation, there should be distributed in every district. In tourism publicity, restaurant guides should be prepared and staff service development related to tourism management should be developed.

Keywords: Management; Cultural tourist Spot; Phetchaburi Province

บทนำ

การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวจัดได้ว่าเป็นอุตสาหกรรมที่ใหญ่ที่สุดในระดับโลก โดยมีการจ้างงานสูงถึง 192.3 ล้านคน สำหรับประเทศไทยอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวมีความสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจ โดยมีการจ้างงานประมาณ 1.94 ล้านคน หรือประมาณร้อยละ 5.3 ของอัตราการจ้างงานทั้งหมดของประเทศ (สำนักงานการพัฒนาการท่องเที่ยว, 2550) นอกจากนี้การพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวที่เหมาะสม จะนำไปสู่การพัฒนาชุมชนผ่านทางการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานของชุมชน การพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชน และการเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชุมชนเพื่อเป็นความภูมิใจของคนในท้องถิ่น อย่างไรก็ตาม การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างไม่เหมาะสมอาจนำไปสู่ผลกระทบต่อชุมชน อันได้แก่ ค่าครองชีพที่สูงขึ้นของคนในชุมชน อัตราการเกิดอาชญากรรมที่สูงขึ้น การเพิ่มขึ้นของมลพิษ และการเสื่อมถอยของวัฒนธรรมพื้นเมืองและวิถีชีวิตที่เคยมีอยู่ทั้งนี้ การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมนั้นมีความพิเศษ ตรงที่นักท่องเที่ยวจะเน้นที่การศึกษาหาความรู้ในพื้นที่หรือบริเวณที่มีคุณลักษณะที่สำคัญทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม สถานที่ดังกล่าวจะมีการบอกเล่าเรื่องราวในการพัฒนาทางสังคมและมนุษย์ผ่านทางประวัติศาสตร์อันเป็นผลเกี่ยวเนื่องกับวัฒนธรรม องค์ความรู้ และการให้คนุ ค่าของสังคม โดยสามารถสะท้อนให้เห็นถึงสภาพชีวิต ความเป็นอยู่ของคนในแต่ละยุคสมัยได้เป็นอย่างดี ไม่ว่าจะเป็นสภาพทางเศรษฐกิจ สังคม หรือขนบธรรมเนียมประเพณีซึ่งนอกเหนือจากสถานที่แล้ว เทศกาลและงานฉลอง รวมไปถึงสินค้าพื้นเมืองในพื้นที่ต่าง ๆ เช่น ประเพณีวันสารทเดือนสิบของจังหวัดนครศรีธรรมราช ประเพณีลากพระและประเพณีปล่อยเต่าของจังหวัดพังงา ประเพณีบุญบั้งไฟลำนางรองและประเพณีการแห่เรือของ จังหวัดเพชรบุรี จัดได้ว่าเป็นส่วนหนึ่งของการท่องเที่ยวที่มีคุณค่าเชิงวัฒนธรรมเช่นเดียวกัน ดังนั้น จะเห็นได้ว่าการอนุรักษ์และการพัฒนามรดกทางวัฒนธรรมให้คงอยู่ต่อไปนั้น เป็นเรื่อง สำคัญ เพราะนอกจากจะเป็นความภาคภูมิใจในของประเทศแล้ว ยังมีคุณค่าที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาการศึกษาทางด้านประวัติศาสตร์ ศิลปศาสตร์สุนทรียศาสตร์ ชาติพันธุ์วิทยา และมานุษยวิทยา อีกทั้งยังสามารถส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชน และประเทศผ่านทางการท่องเที่ยว อย่างไรก็ตาม เป็นที่น่ากังวลว่าผลจากการท่องเที่ยวที่เพิ่มสูงขึ้น จะนำไปสู่ความเสื่อมโทรมของสถานที่ท่องเที่ยว และการสูญเสียมูลค่าทางวัฒนธรรม จึงอาจจะกล่าวได้ว่าการท่องเที่ยวเปรียบเสมือนดาบสองคมถ้าไม่มีการวางแผนอย่างเหมาะสม การจัดการเพื่อรักษาสมดุลของการพัฒนาการท่องเที่ยวและการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมจึงเป็นเรื่อง

สำคัญเพื่อนำไปสู่การวางแผนการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม (กาญจนา แสงลัมสุวรรณ และศรัณยา แสงลัมสุวรรณ, 2555) เพื่อจะได้การจัดการที่เป็นระบบและมีประสิทธิภาพจึงทำการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องเริ่มจาก

แนวคิดแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมมีความสำคัญต่อการเรียนรู้ ความประทับใจ ประสบการณ์ที่ดึงดูดของนักท่องเที่ยว และยกระดับชุมชนท้องถิ่นนั้น ๆ ซึ่งถ้าพิจารณาประเภทของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจะมีความหลากหลายมาก จำแนกแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมออกเป็น 2 ประเภท ดังนี้ 1. แหล่งความเป็นอยู่และวิถีชีวิต แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมประเภทนี้ผู้มาเยี่ยมชมสามารถสังเกตความเป็นอยู่ และวิถีชีวิตของชุมชนนั้น เช่น ชุมชนของชนเผ่าคุณยววัฒนธรรม คุณค่าต่อส่วนรวมอยู่ที่การรักษาความหลากหลายของเชื้อชาติ คุณค่าต่อผู้เยี่ยมชมอยู่ที่การได้รับความรู้ วิสัยทัศน์ ความเข้าใจอันดีระหว่างกลุ่มชนเผ่าต่าง ๆ และภูมิปัญญาของชนเผ่า รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในแหล่งท่องเที่ยวประเภทนี้ส่วนใหญ่เป็นการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชมวิถีชีวิตในชนบท ซึ่งหมายถึง การเดินทางท่องเที่ยวในหมู่บ้านชนบทที่มีลักษณะวิถีชีวิตและผลงานสร้างสรรค์ที่มีเอกลักษณ์พิเศษ มีความโดดเด่น เพื่อความเพลิดเพลิน ได้ความรู้จากผลงานสร้างสรรค์ และภูมิปัญญาพื้นบ้าน เข้าใจวัฒนธรรมท้องถิ่นบนพื้นฐานของความรับผิดชอบและมีจิตสำนึก ต่อการรักษามรดกทางวัฒนธรรมและคุณค่าของสภาพแวดล้อมโดยประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมต่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม 2. แหล่งวัฒนธรรมประเพณีและหัตถกรรมพื้นเมือง แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมประเภทนี้ผู้เยี่ยมชมสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางวัฒนธรรมประเพณีและซื้อสินค้าของที่ระลึกจากผู้ประกอบการหัตถกรรม โดยคุณค่าต่อส่วนรวมอยู่ที่การรักษามรดก ความหลากหลายของวัฒนธรรม คุณค่าต่อผู้เยี่ยมชมอยู่ที่ความพอใจจากการเข้าร่วมกิจกรรมทางวัฒนธรรมประเพณีและการได้ซื้อของที่ระลึกที่พอใจ ยกตัวอย่าง เช่น ประเพณีลอยกระทง ประเพณีสงกรานต์ เป็นต้น รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่เกิดขึ้นในแหล่งท่องเที่ยวประเภทนี้จึงเป็น การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชมวัฒนธรรมและประเพณีซึ่งหมายถึงการเดินทางท่องเที่ยวเพื่อชมงานประเพณีต่าง ๆ ที่ชาวบ้านในท้องถิ่นนั้น ๆ จัดขึ้นได้รับความเพลิดเพลินตื่นตาตื่นใจในสุนทรียศิลป์ เพื่อศึกษา ความเชื่อ การยอมรับนับถือ การเคารพต่อพิธีกรรมต่าง ๆ และได้รับความรู้ มีความเข้าใจต่อสภาพสังคม และวัฒนธรรม มีประสบการณ์ใหม่ ๆ เพิ่มขึ้นบนพื้นฐานของความรับผิดชอบและมีจิตสำนึก ต่อการรักษาสภาพแวดล้อมและมรดกทางวัฒนธรรมโดยประชาคมในท้องถิ่นมีส่วนร่วม ต่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม (สำนักงานการพัฒนาการท่องเที่ยว, 2550) จากที่กล่าวมาจะเห็นว่าแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมทุกระดับทั้งระดับประเทศ และระดับท้องถิ่นย่อมจะมีแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมผสมกลมกลืนไปกับวิถีการดำเนินชีวิต ยกตัวอย่าง เช่น แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในชุมชนใดชุมชนหนึ่งที่มีประวัติศาสตร์ท้องถิ่น มีความเชื่อ ย่อมต้องมีเรื่องราวและประเพณี พิธีกรรม กิจกรรมที่ทำให้นักท่องเที่ยวมาชม เรียนรู้และมีประสบการณ์ร่วมกับชุมชนได้อย่าง และแนวคิดที่สำคัญได้แก่ แนวคิดด้านแหล่งท่องเที่ยว (Melanie, Smith, 2003) ได้จำแนกประเภทของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมไว้ 13 ประเภท ดังภาพที่ 1 ต่อไปนี้

ภาพที่ 1 แสดงประเภทของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ที่มา (Melanie, Smith, 2003)

จากแนวคิดของ Melanie, Smith (2003) ซึ่งได้จำแนกประเภทของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมไว้ อย่างหลากหลาย ประกอบด้วย แหล่งมรดก ศิลปะการแสดง ทักษะศิลป์ เทศกาลกิจกรรมพิเศษ ศาสนสถาน สิ่งแวดล้อมในชนบท ชุมชนนิยมภูมิปัญญา ศิลปะหัตถกรรม ภาษา อาหาร อุตสาหกรรม และการค้า วัฒนธรรมสมัยใหม่ และกิจกรรมตามความสนใจ ซึ่งทั้งหมดนี้ครอบคลุมถึงแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นมรดกดั้งเดิมที่คงความหมายและความงาม วิถีชีวิตที่มีเรื่องราวความเป็นมาซึ่งสืบทอดภูมิปัญญาที่ควรค่าแก่การเรียนรู้ ศาสนสถานที่เป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของผู้คน รวมทั้งวัฒนธรรมสมัยใหม่ที่ชุมชนท้องถิ่นปรับตัวให้สอดคล้องกับ การเปลี่ยนแปลงแต่ยังคงคุณค่าความดั้งเดิมไว้ และยังครอบคลุมถึง ศิลปะการแสดงซึ่งถือเป็นวัฒนธรรมเชิงวัฒนธรรมที่ท้องถิ่นนั้น ๆ สร้างสรรค์ขึ้นเพื่อเชื่อมร้อยจิตใจและความสัมพันธ์ของผู้คนและดึงดูดใจนักท่องเที่ยวด้วย กล่าวโดยสรุปได้ว่า แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมนั้น อยู่คู่กับวิถีชีวิตของชุมชนท้องถิ่นมาแต่ดั้งเดิม และสืบทอดรักษาทอดกันมาจากรุ่นสู่รุ่นรวมทั้งวัฒนธรรมสมัยใหม่ ที่สืบทอดคุณค่าในการเชื่อมร้อยสายสัมพันธ์ชุมชนท้องถิ่นและความเป็นชนชาติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งศาสนสถานซึ่งมีคุณค่าเชิงนามธรรมอย่างสูงยิ่งต่อประชาชนในท้องถิ่นและประชาชนของชาตินั้น ๆ ซึ่งต้องมีการจัดการที่เหมาะสมในการจรรโลงคุณค่าของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมดังกล่าวนี้ไว้ให้ยั่งยืน แนวคิดที่สำคัญอีกประการหนึ่งได้แก่

1) ศักยภาพในการดึงดูดใจด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม หมายถึง การที่แหล่งท่องเที่ยว ชุมชน หรือชนเผ่าชนนั้นมีจุดดึงดูดความสนใจ หรือมีคุณค่าทางศิลปวัฒนธรรม ซึ่งสามารถสร้างความประทับใจและความพึงพอใจให้แก่นักท่องเที่ยว โดยมีเกณฑ์ในการพิจารณา 2 ด้าน คือ 1. คุณค่าทางศิลปวัฒนธรรม 2. ศักยภาพทางกายภาพและการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม องค์ประกอบที่ 2 ศักยภาพในการรองรับด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม หมายถึง องค์ประกอบที่มีส่วนช่วยเสริมแหล่งท่องเที่ยววัฒนธรรมนั้น ๆ ให้มีความสำคัญ มีความเหมาะสมในการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โดยมีหลักเกณฑ์ในการพัฒนา 2 ด้าน 1. ศักยภาพในการพัฒนาสิ่งแวดล้อมความสะดวก 2. ศักยภาพในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิง

วัฒนธรรมจากปัจจัย องค์ประกอบที่ 3 การบริหารจัดการ หมายถึงความสามารถในการควบคุมดูแล การดำเนินงาน การจัดการแหล่งท่องเที่ยว โดยเกณฑ์ประเมินด้านการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิง วัฒนธรรมภายในชุมชนนั้น จำแนกเป็น 2 ด้าน ดังต่อไปนี้ 1.การจัดการด้านการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว 2.การจัดการด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม การประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ควรพิจารณาให้ครอบคลุมองค์ประกอบ เช่น องค์ประกอบด้านศักยภาพในการดึงดูดใจด้านการท่องเที่ยว เชิงวัฒนธรรมเป็นอันดับแรก เนื่องจากเป็นสิ่งดึงดูดใจสำคัญสำหรับให้นักท่องเที่ยวเข้าไปเที่ยวชม รวมทั้ง องค์ประกอบด้านการบริหารจัดการและด้านศักยภาพในการรองรับด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ซึ่งการกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเชิงวัฒนธรรมจำเป็นต้องพิจารณาข้อมูล สารสนเทศจากการประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเพื่อตรวจสอบศักยภาพของ แหล่งท่องเที่ยวด้วย (สำนักงานการพัฒนาการท่องเที่ยว, 2550)นอกจากการที่พื้นที่มีศักยภาพการจัดการ แหล่งท่องเที่ยวแล้วยังต้องมีแนวคิดการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน แนวคิดการ ท่องเที่ยวแบบยั่งยืนของ (Theobald, 1994) และได้ถูกพัฒนาโดย Swarbrooke (1999) เพื่อมุ่งเน้นการการ รักษาสมดุลของการพัฒนาการท่องเที่ยวซึ่งนำไปสู่การเติบโตทางเศรษฐกิจ และการอนุรักษ์มรดกทาง วัฒนธรรม โดยแนวคิดนี้ตั้งอยู่บนคำจำกัดความว่าการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน คือการ ท่องเที่ยวซึ่งทำให้เศรษฐกิจเจริญงอกงาม แต่ต้องไม่ทำลายทรัพยากรซึ่งเกี่ยวกับการท่องเที่ยว และต้องไม่ ส่งผลเสียต่อมูลค่าทางวัฒนธรรมของแหล่งท่องเที่ยวนั้น รวมถึงโครงสร้างทางสังคมของพื้นที่เน้นที่การ พัฒนาที่ควบคู่กันไประหว่างการเติบโต และการรักษามูลค่าทางวัฒนธรรม โดยแนวคิดนี้จะเน้นการ วางแผนและจัดการที่เหมาะสม เพื่อหลีกเลี่ยงปัญหาจากการเปลี่ยนแปลงของวัฒนธรรม หรือวิถีชีวิตของ ชุมชนซึ่งรวมถึงด้านเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง ทั้งนี้ การจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่ดีไม่ควรที่ จะมองมรดกทางวัฒนธรรม หรือแหล่งท่องเที่ยวเป็นเพียงแค่สินค้าที่จะนำรายได้เข้าสู่ประเทศ หากแต่ควร มองแหล่งท่องเที่ยวดังกล่าวให้เสมือนมรดกของคนทั้งประเทศที่ควรค่าแก่การอนุรักษ์ไว้ให้คงอยู่ต่อไป วัฒนธรรมและมรดกทางวัฒนธรรมเป็นรูปแบบการพัฒนาในการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นใหม่โดยแหล่งท่องเที่ยว รวมถึงกิจกรรมต่างๆ มีบทบาทสำคัญในการดึงดูดนักท่องเที่ยวและผู้เข้าชม ซึ่งการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จะเน้นการเดิน ทางไปสู่ ประสบการณ์และกิจ กรรมการมีส่วนร่วม ในวิถี ชีวิตที่อาจจะพบเห็นได้ยากใน ชีวิตประจำวัน (Ivanovic, 2008; Cooper Fletcher yall Gilbert and Wanhill, 2008; Goeldner & Ritchie, 2009) การจัดการการท่องเที่ยวเชิง วัฒนธรรมอย่างยั่งยืน จะมุ่งเน้นทั้งประโยชน์ทางเศรษฐกิจที่ชุมชน จะได้รับจากการจ้างงาน และรายได้ที่สูงขึ้นควบคู่ไปกับการคงไว้ซึ่งสภาพแวดล้อม วิถีชีวิต แบบเดิม ที่สามารถสนองความต้องการของชุมชนทั้งในปัจจุบันและในอนาคต การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมควรเน้น ความเข้าใจวัฒนธรรม และการมีส่วนร่วมในประสบการณ์ทางวัฒนธรรมทั้งทางด้านภูมิปัญญา ความงาม จิตวิทยา และความรู้สึก ภายใต้แนวคิดการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน จะมุ่งเน้นการพัฒนาแหล่ง ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมให้เป็นแหล่งเรียนรู้ และสร้างความประทับใจ พร้อมกับสร้างการมีส่วนร่วมของ ชุมชนเพื่อเป็นแรงผลักดันให้ช่วยกันอนุรักษ์ สืบทอดและถ่ายทอดศิลปวัฒนธรรม ซึ่งจะเป็นการคงไว้ซึ่ง

อัตลักษณ์ของชุมชน (Ismail, 2008; Ximba, 2009) ปัจจุบันทุกประเทศโดยเฉพาะประเทศในทวีปเอเชียและแอฟริกา ต่างเร่งพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงพัฒนา ทำให้ต้องมีการแข่งขันกันเพื่อให้เกิดการหลั่งไหลของนักท่องเที่ยว สิ่งสำคัญที่ผู้บริหารจะไม่ควรละเลยได้แก่แนวคิดการแข่งขัน

แนวคิดสถานการณ์การแข่งขัน หมายถึงการดำเนินการต่าง ๆ ของทุกองค์กร ยอมรับอิทธิพลจากปัจจัยต่าง ๆ ทั้งจากภายนอกและภายในองค์กร เพราะเป็นระบบเปิดที่ต้องได้รับอิทธิพลมาจากสิ่งแวดล้อมภายนอกต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นอิทธิพลของปัจจัยทางเศรษฐกิจ สภาพสังคม การเมือง กฎหมาย ความต้องการของลูกค้า การแข่งขันชิงความได้เปรียบในการแข่งขันของคุณแข่งขัน ตลอดจนความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีสารสนเทศ การวิเคราะห์สถานการณ์การแข่งขัน เริ่มจากการวิเคราะห์การแข่งขันจากคู่แข่งทั้งที่อยู่ในสายงานเดียวกันรวมถึงคู่แข่งหรือมีทรัพยากรในการดำเนินการคล้ายคลึงกัน ความสามารถในการวิเคราะห์ คู่แข่งในขั้นต้นขึ้นอยู่กับความสามารถขององค์กรในการตระหนักรู้ขององค์กร การมุ่งใจให้พนักงานเขามามีส่วนรวมในการวิเคราะห์การแข่งขัน ทั้งนี้การกำหนดยุทธศาสตร์ในการตอบสนอง ต่อการแข่งขันขององค์กรให้ประสบความสำเร็จนั้นยังขึ้นกับปัจจัยสำคัญทั้งในเรื่องของการตระหนักรู้ขององค์กร การมุ่งใจให้พนักงานและองค์กรมีพฤติกรรมที่เหมาะสมต่อการตอบสนองต่อคู่แข่ง รวมถึงความสามารถของผู้บริหารและพนักงานในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์การตอบสนองต่อคู่แข่งในการดำเนินธุรกิจในปัจจุบัน ทุกองค์กรจะต้องติดตามสถานการณ์การแข่งขันในอุตสาหกรรมของตนอย่างใกล้ชิดโดยเฉพาะในประเด็นของลูกค้า Chen (1996) เพื่อสร้างขีดความสามารถการแข่งขันในแต่ละพื้นที่และเมื่อได้ข้อมูลและองค์ความรู้ในระดับหนึ่งผู้บริหารควรนำแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องมาสร้างกรอบความคิดการวิเคราะห์เพื่อแสวงหาแนวทางการจัดการที่เหมาะสมต่อไป

ทฤษฎีเป็นองค์ความรู้ทางวิชาการที่ผ่านการคิดค้นและเป็นที่ยอมรับ ผู้รับผิดชอบการจัดการท่องเที่ยวจังหวัดเพชรบุรีควรมีความรู้ในแนวคิดทฤษฎี ดังนี้

ทฤษฎีการจัดการสมัยใหม่ ทฤษฎี POCCC นั้นมาจากหน้าที่ 5 ประการ ที่ อองรี ฟาโยล (Henri Fayol) กำหนดขึ้นสำหรับการบริหารจัดการองค์กร ในแต่ละหน้าที่นั้นต่างก็มีความสำคัญในตัวเอง ขณะเดียวกันก็มีการเชื่อมโยงและส่งผลในกันและกัน เพื่อให้การทำงานสมบูรณ์และประสบความสำเร็จอีกด้วย ที่นำมาประยุกต์ใช้ใน การจัดการการท่องเที่ยว คือ การดำเนินงานด้านการท่องเที่ยวในด้านการวางแผน การบริหาร ผู้รับผิดชอบ การควบคุม การจัดทำงบประมาณ การเฝ้าติดตาม การตรวจสอบ การประเมิน และการรายงานผลการท่องเที่ยว (Aree Naipinit & Thirachaya Maneenet, 2008) การดำเนินงานทั้งหมดมีจุดมุ่งหมายที่ชัดเจนโดยสอดคล้องกับหลักการ ทฤษฎี และแนวคิดที่เหมาะสมตามสภาพจริง ข้อจำกัดทางสังคมและสิ่งแวดล้อม มิฉะนั้น การจัดการการท่องเที่ยวจะดำเนินไปอย่างไรทิศทางและล้มเหลว สำหรับการพิจารณาแนวทางระบบการจัดการการท่องเที่ยวและการบรรลุวัตถุประสงค์ จำเป็นต้องพิจารณาเกี่ยวกับระบบย่อยหรือองค์ประกอบหลักของการจัดการการท่องเที่ยว บทบาทของแต่ละองค์ประกอบและความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบเหล่านั้นตลอดจนสภาพแวดล้อมของระบบการท่องเที่ยว (Nipaporn Nooksoorn, 2005) การจัดการการท่องเที่ยวของหน่วยงานที่รับผิดชอบ

ในการดูแลสถานที่ท่องเที่ยวควรมีหน้าที่ดังนี้ (1) จัดทำโฆษณาและประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนรับทราบอย่างสูงสุด (2) สำรวจข้อมูลและสารสนเทศทรัพยากรการท่องเที่ยวและแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ (3) ปรับปรุงและพัฒนาสถานที่ท่องเที่ยวเพื่อสร้างความประทับใจแก่ผู้เยี่ยมชม (4) การจัดการเว็บไซต์ท่องเที่ยว โดยกำหนดแนวทางการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวในชุมชนให้เหมาะสมและเกิดประโยชน์สูงสุด (5) จัดให้มีการปลอดภัยในสถานที่ท่องเที่ยวและระบบรักษาความปลอดภัยสำหรับนักท่องเที่ยวที่มาในพื้นที่รับผิดชอบ

ทฤษฎีการมีส่วนร่วมของประชาชน หลักการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชน ที่เปิดโอกาสให้ประชาชนและผู้ที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนของสังคมได้เข้ามามีส่วนร่วมกับภาคการนั้น ได้แบ่งระดับของการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็น 5 ระดับ ดังนี้ 1) การให้ข้อมูลข่าวสาร 2) การรับฟังความคิดเห็น 3) การเกี่ยวข้อง 4) ความร่วมมือ 5) การเสริมอำนาจแก่ประชาชน (สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข, 2549)

ทฤษฎี การจัดการเชิงกลยุทธ์ หมายถึง กระบวนการที่ต่อเนื่องและมีการทบทวนกระบวนการเวียนไปมาตลอดเวลา เพื่อให้องค์กรโดยรวมสามารถดำรงอยู่ในสิ่งแวดล้อมได้อย่างเหมาะสม กลยุทธ์ หมายถึง วิธีดำเนินงานที่มั่นใจได้ว่าจะนำไปสู่ความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ขององค์กร การวิเคราะห์ SWOT หมายถึง การวิเคราะห์ Strengths–Weaknesses –Opportunities–Threats โดยพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างผลการประเมินสภาพของสภาพแวดล้อมภายในระหว่างจุดแข็งและจุดอ่อนและผลการประเมินสภาพของสภาพแวดล้อมภายนอก ระหว่างโอกาสและอุปสรรค ซึ่งทำให้เกิดกรณีโน้มเอียง 4 กรณี กรณีโน้มเอียง 4 กรณี กรณี “เด่นและเอื้อ” ควรจะเลือกกลยุทธ์การสร้างความเติบโต (Growth Strategy) กรณี “ด้อยและไม่เอื้อ” ควรจะเลือกกลยุทธ์การตัดทอน (Retrenchment Strategy) กรณี “เด่นแต่ไม่เอื้อ” และ “เอื้อแต่ไม่เด่น” ควรจะเลือกกลยุทธ์การรักษาเสถียรภาพ (Stability Strategy) นอกจากนี้ได้รับองค์ความรู้ทางด้านการจัดการแล้ว จะต้องสนใจด้านการตลาด โดยประยุกต์ใช้ ทฤษฎีจัดการการตลาด เมื่อนำมาใช้กับ การตลาดการท่องเที่ยว การท่องเที่ยวจะมีผลิตภัณฑ์ที่เป็นบริการ ดังนั้นจึงต้อง วางแผนการตลาดด้วย ส่วนประสมทางการตลาดบริการที่ประกอบด้วย 7Ps คือ Product, Price, Place, Promotion, Physical Evidence and Presentation และ Process แนวคิดส่วนประสมทางการตลาด สำหรับ ธุรกิจ บริการ (Service Marketing Mix) และเกี่ยวข้องกับการกำหนดกลยุทธ์การตลาด ของธุรกิจบริการ ประกอบด้วย 1. ด้านผลิตภัณฑ์ (Product) คือ สิ่งที่ผู้ขายต้องมอบให้แก่ลูกค้าและลูกค้าจะได้รับผลประโยชน์และ คุณค่าของผลิตภัณฑ์นั้น โดยทั่วไปผลิตภัณฑ์แบ่งเป็น 2 ลักษณะคือผลิตภัณฑ์ที่มีตัวตน เช่น สินค้าพื้นเมืองของที่ระลึก อาหาร เครื่องดื่ม เป็นต้น และผลิตภัณฑ์ที่ไม่มีตัวตน 2. ด้านราคา (Price) หมายถึงคุณค่าผลิตภัณฑ์ ในรูปตัวเงิน ลูกค้าจะเปรียบเทียบระหว่างคุณค่า ส่วนตลาดโดยดูที่ จุดหมายของการเดินทาง และจำแนก รูปแบบของความต้องการที่แตกต่างกัน ในขณะที่ นักท่องเที่ยวจะมีความแตกต่างกัน และมีความเหมือนกันอยู่มาก เช่น กลุ่มนักท่องเที่ยวที่ชอบความ บันเทิงเร้าอารมณ์ หรือกลุ่มนักท่องเที่ยวที่ สนุกกับท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และพิจารณาที่ส่วนประสมการตลาดแต่ละตัว ส่วนประสม แต่ละตัวมี

ความสำคัญมากพอ ๆ กัน อย่างไรก็ตาม หน่วยงานการท่องเที่ยวของจังหวัดเพชรบุรีที่รับผิดชอบไม่ควรเลย องค์ประกอบของผลิตภัณฑ์ แม้ว่าจะเป็นการบริการ การกำหนด องค์ประกอบของการบริการให้ชัดเจนในแผนการตลาดที่ต้องการสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันและเติบโตตามเป้าหมายของธุรกิจ ซึ่งมี องค์ประกอบสำคัญ 4 ประการคือ ผลิตภัณฑ์หลัก ผลิตภัณฑ์คาดหวัง ผลิตภัณฑ์เสริม และผลิตภัณฑ์สวนขยาย (Kotler, Bowen & Makens, 2010) ซึ่งสามารถอธิบายผลิตภัณฑ์ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมได้ดังนี้ 1) ผลิตภัณฑ์หลัก คือ คุณประโยชน์หลักของ ผลิตภัณฑ์ ซึ่งผู้บริโภคคาดหวังจากคุณลักษณะของผลิตภัณฑ์ กรณีจังหวัดเพชรบุรี ควรให้บริการหลักที่เป็นความรู้และข้อมูลความเป็นมา ตามที่นักท่องเที่ยวคาดหวัง 2) ผลิตภัณฑ์คาดหวัง คือ บริการท่องเที่ยวที่ นักท่องเที่ยวที่เคยใช้บริการแล้ว รับรู้ว่าจะได้รับอะไรบ้าง นอกเหนือจากความรู้และข้อมูลที่ได้รับอยู่แล้ว เช่น บริการอาหารกลางวันแบบพื้นเมืองในหมู่บ้าน หรือการบริการให้ร่วมพิธีกรรม เป็นต้น ซึ่งขึ้นอยู่กับลูกค้าหรือตลาดเป้าหมายและช่วงเวลาที่เหมาะสม (Siriwan Sereerat, 2003) ประการสำคัญที่สุดได้แก่สภาพการณ์ด้านการท่องเที่ยวของจังหวัดเพชรบุรีที่มี แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของ จังหวัดเพชรบุรี ศักยภาพสูงแห่งหนึ่งของประเทศ จังหวัดเพชรบุรีเป็นจังหวัดที่นักท่องเที่ยวชาวไทยมาเยี่ยมเยือนมากเป็นอันดับ 9 ของประเทศในปี 2559 และเพิ่มมากขึ้นในปี 2560 เป็นอันดับ 8 ของประเทศในปี 2560 แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดเพชรบุรีอันดับแรกได้แก่ ศิลปะและงาน สกulpture เมืองเพชร เนื่องจากเพชรบุรีเป็นเมืองในประวัติศาสตร์ของประเทศไทย ที่ยังคงปรากฏการณ์ การตั้งถิ่นฐานของชุมชน มาตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์สืบเนื่องถึงปัจจุบัน ด้วยเหตุดังกล่าวเมืองเพชรบุรีจึงมีมิติในด้านความเป็นเมือง ร่วมสมัยบนรากฐานของวัฒนธรรมที่สั่งสมมาทุกยุคทุกสมัย จากหลักฐานทางโบราณคดีและศิลปกรรม สามารถบ่งบอกถึงความเป็นมาทางประวัติศาสตร์และชุมชนอย่างดี งานศิลปกรรมเมืองเพชร โดยเฉพาะ ในสมัย อยุธยาตอนปลายเป็นต้นมา ได้รับการกล่าวขานในด้าน ความงามและเอกลักษณ์ของช่าง มีความงามเชิงช่างชั้นครู เป็นงานศิลปะที่มาจากมรดกทางวัฒนธรรมที่ไม่สามารถจับต้องได้ เป็นความรู้ความชำนาญของช่างในการสร้างสรรค์ผลงาน ในขณะที่มรดกทางความคิดที่ถ่ายทอดออกมานำเสนอผ่านการสื่อความหมายและสามารถจับต้องได้คือ ผลงานที่แล้วเสร็จตลอดจนลักษณะพิเศษที่เป็นแบบเฉพาะท้องถิ่น เรียกกันทั่วไปว่า สกulpture เมืองเพชร (จิตตรา มาคะผล และคณะ, 2563) ประกอบด้วย ช่างเขียน ช่างมุก ช่างไม้ ช่างหุ่น ช่างปั้น ช่างศิลปกรรม ช่างรัก ช่างบุ ช่างกลึง ช่างหล่อ ช่างไม้สูง ช่างฉลุกระดาษ ช่างแกะสลัก ปัจจุบันแหล่งท่องเที่ยวดังกล่าวที่ปรากฏใน จังหวัดเพชรบุรี อันดับแรกได้แก่งานศิลปกรรมปูนปั้นเมืองเพชร เพชรบุรีเป็นเมืองแห่งช่างศิลป์ที่สืบทอดกันมาช้านาน งานศิลปกรรม เมืองเพชรเป็นผลงานที่เกิดจากช่างพื้นบ้าน และได้พัฒนาฝีมือรูปแบบ เนื้อหา จนเป็นลักษณะเฉพาะของช่างเมือง เพชรบุรี พร้อมกันนั้นได้มีการถ่ายโอน ค้นคว้า ศึกษาวิธีการทางศิลปกรรมของกลุ่มช่างจากวัดต่าง ๆ จนมีรูปแบบ เอกลักษณ์เฉพาะตัว เป็น "งานสกulpture เมืองเพชร" ที่มีมาแต่โบราณและยังคงอยู่ในปัจจุบัน งานสกulpture เมืองเพชร ที่โดดเด่นที่สุดคือ งานปูนปั้นศิลปกรรมแขนงมีความเฉพาะตัวทั้งการออกแบบลวดลาย วิธีการ ทำงาน รวมถึงวัสดุที่ยังคงยึดตามยุคโบราณที่มีคุณภาพสูงและเก็บไว้ได้นาน ลวดลายของงานปูนปั้นเมืองเพชรจะ แตกต่างหลากหลาย ไม่นิยม

ทำให้ซ้ำกัน ผลงานปูนปั้นเมืองเพชรบุรียุคปัจจุบันมีการพัฒนาสืบเนื่องจาก ผลงานช่างเมืองเพชรบุรี ปรากฏหลักฐานระหว่าง พ.ศ. 2460 – 2510 ได้แก่ แบบลวดลายอสมมาตร การสร้าง งานแนวสัจนิยม แบบแผนการออกลวดลายในงานหน้าบัน และความนิยมแสดงเรื่องราวผ่านงานประติมากรรมหรือ งานประติมากรรม ผ่านกลุ่มประติมากรรม “ตัวทับลาย” (ดวงกมล บุญแก้วสุข, 2559) บทบาทหน้าที่ของงานปูนปั้นในด้านอื่น ๆ พบว่า งานปูนปั้นเป็นการ สร้างสรรค์ศิลปะด้านประติมากรรม ปรากฏให้เห็นตามสถานที่ต่าง ๆ เช่น อุโบสถ วิหาร ฯลฯ เพื่อเน้นความงาม ความโอ่อ่า แสดงให้เห็นถึงความเลื่อมใสในพระพุทธศาสนา ในด้านคุณค่าของงานปูนปั้นพบว่า มีความงามด้าน รูปแบบ การจัดองค์ประกอบ และการถ่ายทอดความรู้ด้านภูมิปัญญา โดยในงานปูนปั้นแต่ละชิ้นจะสะท้อน ความคิด การสร้างสรรค์ และสอดแทรกเรื่องราวทางประวัติศาสตร์เอาไว้ อีกทั้งยังสะท้อนคติความเชื่อและ หลักธรรมตามพระพุทธศาสนาอีกด้วย และงานปูนปั้นในแง่ของการเป็นแหล่งรายได้ (พระมหาสมนึก จันทร์ทอง, 2551) สถานที่ทั่วไที่มี ความเกี่ยวข้องกับหรืองานแสดงปูนปั้น และงานปูนปั้นในแง่ของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ได้แก่ งานปูนปั้น งามเกียรติในฐานะศิลปกรรมร่วมสมัย ที่สร้างขึ้นในโครงการถนนคนเดินราชดำเนิน ยามเย็น จังหวัดเพชรบุรี เป็นรูปแบบการจัดการการท่องเที่ยว เชิงวัฒนธรรมที่ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเรื่องสกุลช่างมาเป็นจุดขายและช่วยทำให้เป็นจุดท่องเที่ยวที่สำคัญอีกแห่งหนึ่งของจังหวัดเพชรบุรี (ขวัญชนก ทองล้วน, 2558) เพชรบุรีมี การท่องเที่ยวของชุมชนชาติพันธุ์ไทยทรงดำเป็นหนึ่งในชุมชนที่นักท่องเที่ยวจำนวนมากให้ความสนใจ เนื่องจากเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่ถูกกวาดต้อนเข้ามาตั้งรกรากอยู่ในประเทศไทยมายาวนาน ชาวไทยทรงดำมีวัฒนธรรมประเพณีที่โดดเด่น แตกต่างจากชาติพันธุ์อื่น ทั้งการแต่งกาย ทรงผม บ้านเรือน อาหารภาษา วิถีชีวิต และความเชื่อที่สืบทอดกัน ก่อให้เกิดพิธีกรรมและประเพณีที่น่าสนใจ สิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว ในชุมชนไทยทรงดำแบ่งได้ 2 ประเภท คือ 1) สิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยวที่เป็นธรรมชาติ ก็มีเขาย้อย ที่เขาย้อยจะมีถ้ำใหญ่ ที่น่าจะเข้ามาเที่ยวชม บรรยากาศ ด้านในก็จะเย็น สบาย เป็น ถ้ำที่รัชกาลที่ 4 เคยมาปักกลดนั่งวิปัสสนาตอนพระองค์บวช 2) สิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยวที่เป็นวัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิตของชาวไทยทรงดำ ได้แก่ เอกลักษณ์และอัตลักษณ์ของชุมชนชาวไทยทรงดำที่โดดเด่นและแตกต่างจาก การท่องเที่ยวชุมชนอื่น ๆ สิ่งที่ชาวไทยทรงดำภาคภูมิใจคือ การสืบเชื้อสายเผ่าพันธุ์ และประเพณีที่รักษากันมา หลายชั่วอายุคน ซึ่งเป็นประเพณีที่มาจากประเทศลาว ในส่วนที่พักอาศัยบ้านไทยทรงดำแบบโบราณสามารถเยี่ยมชมได้ที่ วัดหนองปรัง และพิพิธภัณฑสถานอนมนักท่องเที่ยวสามารถเที่ยวชมที่อยู่อาศัยของชาวไทยทรงดำแบบ โบราณได้ที่วัดหนองปรัง มีการสร้างบ้านไทยทรงดำไว้ซึ่งนักท่องเที่ยวสามารถเข้าไปเยี่ยมชมได้โดยไม่เสีย ค่าใช้จ่าย และสามารถค้นหาข้อมูลจากพิพิธภัณฑสถานอนมนก่อนเพื่อชมข่าวของเครื่องใช้ในบ้าน ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับการออกแบบ ก่อสร้างบ้าน และพื้นที่ใช้สอยต่าง ๆ ของตัวบ้านเพื่อให้เกิดความเข้าใจในภูมิปัญญาของชาวไทยทรงดำมาก ยิ่งขึ้น (ธนัญญ์ โชคปรีดาพานิช, 2562) แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ประเภท แหล่งท่องเที่ยวเชิงศาสนาได้แก่ วัดถ้ำเขาหลวง อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี วัดถ้ำเขาหลวง อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี หนึ่งในแหล่งท่องเที่ยวเก่าแก่ของเพชรบุรี ตั้งอยู่บนเขาหลวง ภูเขาสูงเล็ก ๆ ที่มีความสูงเพียง 92 เมตร สร้างขึ้นในรัช

สมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 ภายในประดิษฐานพระพุทธรูปที่สวยงาม และยังมีช่องกว้างที่แสงอาทิตย์ส่องเข้ามากระทบแนวหินก่อให้เกิดความมีพระพุทธรูปองค์ใหญ่ (หลวงพ่อดิ) พระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์คู่บ้านคู่มืองจังหวัดเพชรบุรี ซึ่งในแต่ละช่วงเวลาและฤดูกาล ลำแสงก็จะทำมุมแตกต่างกันไปด้วย ซึ่งเป็นเสน่ห์ที่ทำให้นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและต่างชาติเข้ามาเที่ยวที่นี่กันไม่ขาดสาย วัดเขาตะเครา จังหวัดเพชรบุรี หนึ่งในวัดริมคลองบางครกที่พุทธศาสนิกชนนิยมเดินทางไปไหว้ “หลวงพ่อดิ” พระพุทธรูปปางมารวิชัย สูง 29 นิ้ว หน้าตักกว้าง 21 นิ้ว เชื่อกันว่าเป็นพระพี่พระน้องกับ “หลวงพ่อดิ” จังหวัดฉะเชิงเทรา, “หลวงพ่อบ้านแหลม” จังหวัดสมุทรสงคราม, “หลวงพ่อดิปางพลีใหญ่ใน” จังหวัดสมุทรปราการ และ “หลวงพ่อดิไร่ชิง” อีกทั้งบริเวณใกล้เคียงกันยังเป็นที่ตั้งของตลาดน้ำวัดเขาตะเครา ให้ได้ไปเดินเที่ยวเลือกซื้อสินค้านานาชนิดกันด้วย วัดพระพุทไธยาสน์ (วัดพระนอน) สถานที่ประดิษฐานพระพุทไธยาสน์หรือพระนอนที่มีอายุเก่าแก่กว่า 400 ปี มีความยาว 43 เมตร มีความสูงจากพระเศียรถึงฐานบรรทม 15 เมตร จัดเป็นพระนอนที่มีขนาดใหญ่เป็นอันดับ 4 ของประเทศ วัดใหญ่สุวรรณาราม วัดที่มีประวัติศาสตร์ยาวนาน เป็นพระอารามหลวงชั้นตรี ชนิดวรวิหาร สันนิษฐานได้ว่าสร้างขึ้นในสมัยกรุงศรี วัดนี้มีความโดดเด่นอยู่ที่พระอุโบสถที่สวยงาม ภายในมีภาพจิตรกรรมฝาผนังเหล่าเทพชุมนุม ภาพทวารบาล ภาพพุทธประวัติ อายุกว่า 300 ปี ศาลาการเปรียญนี้มีการแกะสลักไม้ที่สวยงาม โดยเฉพาะบานประตูสลักลายก้านขดปิดทอง และยังมีธรรมาสันเทิ้นซึ่งแกะสลักลงรักปิดทอง รูปทรงเป็นบุษบกทั้งดงามและสมบูรณ์ รวมถึง “หลวงพ่อดิ” พระพุทธรูปที่มีนิ้วพระบาทเฉพาะข้างขวา 6 นิ้ว ประดิษฐานอยู่เบื้องหลังองค์พระประธานในพระอุโบสถ วัดมหาธาตุวรวิหาร พระอารามหลวงชั้นตรี ที่มีความสำคัญอีกแห่งของจังหวัดเพชรบุรี สันนิษฐานว่าน่าจะมาตั้งแต่สมัยทวารวดี เนื่องจากมีการค้นพบโบราณวัตถุสมัยนั้นจำนวนมากภายในบริเวณวัด ภายในวัดมีสิ่งน่าสนใจมากมาย เช่น พระวิหารหลวง และยังมี “หลวงพ่อดิมหาธาตุ” หรือที่ชาวบ้านเรียกกันว่า “หลวงพ่อดิพระวิหารน้อย เป็นสถาปัตยกรรมสมัยอยุธยา โดยมีฐานอ่อนโค้งทรงสำเภา เป็นที่ประดิษฐานพระพุทธรูปหลวงพ่อดิทอง ศิลปะแบบอู่ทอง ปางมารวิชัย บนฐานมีลายปูนปั้นและประดับกระจกสวยงาม พระปรารค์ 5 ยอด เป็นสัญลักษณ์สูงตระหง่านในเขตพุทธาวาส สามารถมองเห็นได้แต่ไกลทั้ง 4 ทิศ วัดจากฐานถึงยอดนภศูลได้ 55 เมตร รอบฐานยาว 120 เมตร มีอายุราว 1,000 กว่าปี ภายในบรรจุพระบรมสารีริกธาตุ บริเวณรอบพระปรารค์มีระเบียงคดเป็นรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัส ในระเบียงคดมีพระพุทธรูปจำนวน 193 องค์ ประดิษฐาน พุทธรูปปางมารวิชัย หน้าตักกว้าง 8 นิ้ว หัตถ์ซ้ายถือพัด ซึ่งเป็นที่เคารพบูชา แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมด้านอาหาร จังหวัดเพชรบุรีมีวัฒนธรรมด้านอาหารที่สืบทอดกันมายาวนานโดยเฉพาะขนมหวาน จังหวัดเพชรบุรีได้ชื่อว่าเป็นดินแดนที่มีความอุดมสมบูรณ์ด้วยอาหารนานาชนิด ทั้งพืช ผัก ผลไม้ อาหารทะเล และขนมหวานพื้นเมืองที่มีความอร่อยเลิศรส ดังคำขวัญของจังหวัดเพชรบุรีที่ว่า "เขาวังคู่บ้าน ขนมหวาน เมืองพระ เลิศล้ำศิลปะ แดนธรรมะ ทะเลงาม" ดังนั้นหากจะเรียกว่าเมืองเพชรเป็นเมืองขนมหวาน พื้นเมืองก็คงไม่ผิดเพราะเป็นแหล่งรวมของขนมหวานพื้นเมืองนานาชนิดที่เป็นที่รู้จักกันมาช้านาน อาทิ ขนม หม้อแกง ฝอยทอง ทองหยอด ทองหยิบ เม็ดขนุน บ้าปิ่น ขนมชั้น ขนมขี้หนู และข้าวเกรียบงา เป็นต้น ซึ่งขนมหวานพื้นเมืองดังกล่าวถือ

เป็นสินค้าบริโภคที่สำคัญที่ผลิตขึ้นจากภูมิปัญญาท้องถิ่นสืบทอดกันมาแต่บรรพบุรุษ จนถึงปัจจุบันและเป็นสินค้าพื้นเมืองที่ขึ้นชื่อของเมืองเพชรบุรี ซึ่งปัจจุบันเป็นอุตสาหกรรมในครัวเรือนของ ท้องถิ่น การอนุรักษ์ขนมหวานพื้นเมืองให้คงอยู่ แนวทางอนุรักษ์ขนมหวานพื้นเมืองให้เป็นแหล่งเรียนรู้ และส่งเสริมเส้นทางการท่องเที่ยวจังหวัดเพชรบุรีโดยทำเป็นเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเพื่อให้คนใน ชุมชนมีสภาพเศรษฐกิจและความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นบนพื้นฐานของหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (ณปภา หอมหวล และชนานุช เงินทอง, 2562)

5. กรอบการวิเคราะห์ ผู้เขียนจะใช้แนวคิดแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม แนวคิดศักยภาพการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม แนวคิดสถานการณ์การแข่งขัน และทฤษฎีจัดการการตลาด การจัดการเชิงกลยุทธ์ทฤษฎีการมีส่วนร่วมของประชาชน ทฤษฎีการจัดการสมัยใหม่ มาเป็นกรอบในการวิเคราะห์โดยเริ่มจาก

5.1 การเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จากการทบทวนวรรณกรรมพบว่า จังหวัดเพชรบุรีมีแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่หลากหลายโบราณคดีและศิลปะกรรม ชุมชนชาติพันธุ์และด้านศาสนา รวมถึงด้านอาหารและขนมหวานดังนั้นในด้านการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดเพชรบุรีจึงไม่มีข้อสงสัย ส่วนด้านศักยภาพการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จากสถิติการเข้าเยี่ยมชม แหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ ของจังหวัดเพชรบุรีจำนวนเฉลี่ย 609327 คน ต่อปี (กลุ่มข้อมูลสถิติด้านการท่องเที่ยว กรมการท่องเที่ยว กระทรวงกีฬาและการท่องเที่ยว) แสดงว่าจังหวัดเพชรบุรีมีศักยภาพการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ด้านแนวคิด สถานการณ์การแข่งขัน ผู้เขียนใช้การวิเคราะห์ SWOT ผลปรากฏดังนี้

จุดแข็ง (Strength) จังหวัด เพชรบุรีมี ทรัพยากรธรรมชาติสมบูรณ์และหลากหลาย แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศมีคุณภาพ เช่น ทะเล ป่าไม้ ภูเขา แม่น้ำ ทิวทัศน์วัฒนธรรมสูง สามารถพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยว อาทิ วัดต่างๆ พระราชวัง พิพิธภัณฑสถาน ศูนย์วัฒนธรรม และสามารถพัฒนา/ต่อยอดเป็นอาชีพระดับทักษะได้ อาทิ ศิลปะช่างสิบหมู่ ไกล่กรุงเทพฯ ระยะทางประมาณ 120 กิโลเมตร ซึ่งเป็นศูนย์กลางการพัฒนาของประเทศ และเป็นปัจจัยสนับสนุนสำคัญ เช่น ด้านท่องเที่ยว การลงทุน- มีสาธารณูปโภคและสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐานในระดับดี เช่น เส้นทางคมนาคม ระบบไฟฟ้าประปา โทรศัพท์ การคมนาคมสะดวกและมีหลายรูปแบบ อาทิ การคมนาคมทางบก เช่น ถนนเพชรเกษม ที่มีคุณภาพในระดับดี ถนนเลียบชายฝั่งทะเลด้านตะวันตกของอ่าวไทยซึ่งระยะปัจจุบันเชื่อมโยงจังหวัดสมุทรสงครามและเพชรบุรี สำหรับระยะต่อไปจะเชื่อมโยงต่อเนื่องจังหวัดประจวบคีรีขันธ์และชุมพร รถไฟสายใต้ที่มีเส้นทางผ่านจังหวัดเพชรบุรี การคมนาคมทางอากาศมีท่าอากาศยานหัวหิน (สนามบิน บ่อฝ้าย) ซึ่งมีทั้งเที่ยวบินภายในประเทศและระหว่างประเทศ จุดอ่อนด้านนโยบายสนับสนุนจากภาครัฐ ภาครัฐควรออกนโยบายจัดทำโครงการต่าง ๆ รวมถึงการจัดสรรงบประมาณ เพื่อ นำชุมชนไปสู่เป้าหมายทิศทางเดียวกัน ภาครัฐต้องปลูกฝังแนวคิดในการบริการประชาชนแก่เจ้าหน้าที่ของภาครัฐ เพื่อให้เกิด ความคิดความตั้งใจในการให้ความช่วยเหลือแก่ประชาชนในด้านที่ ๆ อันจะส่งผลให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชนโดยรวม ขณะเดียวกันเมื่อมี

การออกนโยบายหรือโครงการต่าง ๆ จากภาครัฐ หรือสวัสดิการต่าง ๆ จะต้อง กระทำอย่างเป็นธรรม ส่งเสริมโดยการให้ชุมชน ไปดูงานจากต่างจังหวัดที่เป็นเลิศในการพัฒนาชุมชนให้ประสบผลสำเร็จและ รวมถึงต้องมีความโปร่งใสสามารถตรวจสอบได้เสมอ โอกาส ด้านโอกาสและความเท่าเทียมกันทางสังคม อยู่ในเกณฑ์ที่ดีอาทิสต์ส่วนประชากรยากจน ต่ำกว่าค่าเฉลี่ยประเทศ สถานบริการสุขภาพที่ได้มาตรฐาน HA และอัตราการเสียชีวิตของทารกอยู่ในระดับ ค่าเฉลี่ยประเทศ ปีการศึกษาเฉลี่ยของประชากรและ มาตรฐานการศึกษาภาคบังคับ 9 ปี (ค่าเฉลี่ยฯ O-Net ม.3 ลำดับที่ 19 ของประเทศ) อยู่ในเกณฑ์ค่อนข้าง ดีด้านการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมอยู่ในเกณฑ์ที่ดีอาทิสต์การบริหาร จัดการเพื่อลด ความเสี่ยง ป้องกัน และบรรเทาภัยพิบัติอยู่ในระดับดีมาก พื้นที่ป่าไม้เพิ่มขึ้นร้อยละ 2.16 ฟาร์มที่ ได้รับรอง มาตรฐาน GAP อยู่ในระดับเดียวกับค่าเฉลี่ยประเทศระบบบริหารจัดการภาครัฐอยู่ในเกณฑ์ที่ดีอาทิสต์การ ให้บริการสาธารณสุขภาคพื้นฐาน ต่อประชาชน เช่น น้ำประปา ไฟฟ้า อินเทอร์เน็ต สำหรับด้านคดียาเสพติด ยังคงเป็นปัญหา เนื่องจากมีสัดส่วนสูง กว่าค่าเฉลี่ยประเทศ อุบัติเหตุ . ด้านพัฒนาและทักษะการทำงาน และการสร้างความเชื่อมั่นแก่ นักท่องเที่ยว และสร้างเครือข่ายการตลาดระหว่างกลุ่มกันเอง เพื่อลดการ แข่งขันกันเองระหว่างกลุ่ม การขาดการมีส่วนร่วมของชุมชน สมาชิกในชุมชนจะต้องหาทางแบ่งปันโอกาส และพื้นที่ในการทำมาหากินอย่างเท่า เทียมกัน เพื่อก่อให้เกิดการกระจายรายได้สู่สมาชิกทุกคนในชุมชน อันจะทำให้สมาชิกในชุมชนอยู่ ร่วมกัน ได้อย่างสันติสุข ด้านความปลอดภัย ขาดสร้างมาตรฐานด้านความ ปลอดภัยในการท่องเที่ยว เพื่อทำให้เกิดความเชื่อมั่นและมั่นใจที่จะเข้ามาท่องเที่ยวในจังหวัดเพชรบุรี ขาดการสื่อสารองค์กร และการประชาสัมพันธ์ที่หลากหลายช่องทาง และการสนับสนุนจากผู้นำองค์กรแต่ ละภาคส่วนโดยเฉพาะข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยว แหล่งที่พัก ร้านอาหาร และเส้นทางที่ชัดเจน ที่สามารถเข้าถึงได้ด้วยระบบเทคโนโลยีสารสนเทศและ การจัดการเชิงกลยุทธ์ หมายถึง กระบวนการที่ ต่อเนื่องและมีการทบทวนกระบวนการเวียนไปมาตลอดเวลา เพื่อให้องค์กรโดยรวมสามารถดำรงอยู่ใน สิ่งแวดล้อมได้อย่างเหมาะสม กลยุทธ์ หมายถึง วิธีดำเนินงานที่มั่นใจได้ว่าจะนำไปสู่ความสำเร็จตาม วัตถุประสงค์ขององค์กร จังหวัดยังมีจุดอ่อนในด้านการนำนโยบายไปปฏิบัติเนื่องจากขาดการมีส่วนร่วม ของประชาคมและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

วิเคราะห์แนวคิดสถานการณ์การแข่งขัน จังหวัดเพชรบุรีและจังหวัดอื่น ๆ ของประเทศไทยมี ศักยภาพทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่มีทั้งจุดเด่นและจุดด้อยที่คล้ายกัน (Competition Rivalry) เพราะ ได้รับอิทธิพลจากปัจจัยต่าง ๆ ทั้งจากภายนอกและภายในจังหวัด ไม่ว่าจะเป็นอิทธิพลของปัจจัยทาง เศรษฐกิจ สภาพสังคม การเมือง กฎหมาย ความต้องการของลูกค้า การแข่งขันความได้เปรียบในการ แข่งขันของคู่แข่ง ตัวอย่างเช่นจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวชั้นนำของประเทศมีแหล่ง ท่องเที่ยว หลากหลาย แหล่งท่องเที่ยวบางประเภทมีความได้เปรียบ จังหวัดเพชรบุรีมาก อาทิสัยหาที่ สวยงามชาวสะอาด แต่แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมยังเป็นรอง จังหวัดเพชรบุรี ด้าน โบราณสถาน โบราณวัตถุ แหล่งท่องเที่ยวเชิงศาสนา และเชิงชาติพันธุ์วรรณะ ถ้าจังหวัดเพชรบุรีดำเนินการจัดการเชิงกล ยุทธ์ที่เหมาะสมจะตลอดจนความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีสารสนเทศ แต่เนื่องจากหน่วยงานรับผิดชอบหลัก

เป็นหน่วยงานราชการจึงมีข้อด้อยในด้านการเข้าถึงพฤติกรรมทางการตลาดของลูกค้าทำให้การจัดการไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร ด้านการตลาดเป็นจุดด้อยที่สุดของหน่วยงานทางราชการที่รับผิดชอบการจัดการการท่องเที่ยวทุกองค์ประกอบเนื่องจากโครงสร้างของหน่วยราชการไม่สามารถปรับตัวเพื่อตอบสนองพฤติกรรมทางการตลาดของลูกค้าได้อย่างเหมาะสม

สรุป

การจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมใน จังหวัดเพชรบุรี โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก แต่พบว่ามีจุดอ่อน ด้านความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน และไม่มีสถานพยาบาลที่น่าเชื่อถือและเพียงพอในยามฉุกเฉิน ด้านการคมนาคม แม้ว่าจะมีการเพิ่มสัญญาณไฟจราจรบริเวณสามแยกหรือสี่แยกเพื่อลดอุบัติเหตุ ส่วนด้านโรงแรมและที่พักจะกระจุกตัวอยู่ที่อำเภอชะอำ ในอำเภอเมืองมีน้อยมาก เนื่องจากความหนาแน่นของอาคารพาณิชย์ และที่พักของประชาชน ชัดเจน ด้านอาหารและขนมหวานอยู่ในระดับที่รู้จักแพร่หลาย เนื่องจากมีการ ประชาสัมพันธ์และจัดทำคู่มือร้านอาหารที่ได้มาตรฐาน และด้านบุคลากร ต้องมีการพัฒนาเนื่องจากการให้บริการของเจ้าหน้าที่การท่องเที่ยวยังขาดประสิทธิภาพ

การอภิปรายผล ผลสรุปการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมของระบบการท่องเที่ยว (Nipaporn Nooksoorn, 2005) ที่ระบุว่าจัดการการท่องเที่ยวของหน่วยงานที่รับผิดชอบในการดูแลสถานที่ท่องเที่ยวควรมีหน้าที่ดังนี้ (1) จัดทำโฆษณาและประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนรับทราบอย่างสูงสุด (2) สำรวจข้อมูลและสารสนเทศทรัพยากรการท่องเที่ยวและแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ (3) ปรับปรุงและพัฒนาสถานที่ท่องเที่ยวเพื่อสร้างความประทับใจแก่ผู้เยี่ยมชม (4) การจัดการเว็บไซต์ท่องเที่ยว โดยกำหนดแนวทางการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวในชุมชนให้เหมาะสมและเกิดประโยชน์สูงสุด (5) จัดให้มีการปลอดภัยในสถานที่ท่องเที่ยวและระบบรักษาความปลอดภัยสำหรับนักท่องเที่ยวที่มาในพื้นที่รับผิดชอบ (สำนักงานการพัฒนาการท่องเที่ยว, 2550) สอดคล้องกับแนวทางอนุรักษ์ขนมหวานพื้นเมืองให้เป็นแหล่งเรียนรู้ และส่งเสริมเส้นทางท่องเที่ยวจังหวัดเพชรบุรีโดยทำเป็นเส้นทาง การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเพื่อให้คนใน ชุมชนมีสภาพเศรษฐกิจและความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นบนพื้นฐานของหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (ธปท หอมหวล และชนานุช เงินทอง, 2562) ด้านการจัดการด้านแหล่งท่องเที่ยวเชิงชาติพันธุ์วรรณะ สอดคล้องกับการท่องเที่ยวของชุมชนชาติพันธุ์ไทยทรงดำที่เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่เข้ามาตั้งรกรากอยู่ในประเทศไทยมายาวนาน ชาวไทยทรงดำมีวัฒนธรรมประเพณีที่โดดเด่นแตกต่างจากชาติพันธุ์อื่น ทั้งการแต่งกาย ทรงผม บ้านเรือน อาหารภาษา วิถีชีวิต และความเชื่อที่สืบทอดกัน ก่อให้เกิดพิธีกรรมและประเพณีที่น่าสนใจ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะสำหรับการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

1. ควรพัฒนาการจัดการการตลาดของหน่วยงานที่รับผิดชอบการจัดการการท่องเที่ยวทั้งภาครัฐและเอกชน
2. จัดการปัญหาด้านศักยภาพของการท่องเที่ยว ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน
3. การจรรยาบรรณและการขนส่งให้เกิดอุบัติเหตุที่น้อยที่สุด
4. จัดทำคู่มือการท่องเที่ยวแสดงแหล่งท่องเที่ยวการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวและการประชาสัมพันธ์

เอกสารอ้างอิง

- กาญจนา แสงลัมสุวรรณ และ ศรัณยา แสงลัมสุวรรณ. (2555). การท่องเที่ยวเชิงมรดกวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน. *วารสารนักบริหาร*, 32(4), 139-146.
- ขวัญชนก ทองลั่น. (2558). *ปูชนียธรรมเกียรติ์บนถนนราชดำเนิน จังหวัดเพชรบุรี: พลวัตของการใช้ธรรมเกียรติ์ในศิลปะไทยร่วมสมัย* (วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- จิตตรา มาคะผล และคณะ. (2563). การพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้งานศิลปกรรมปูชนียเมืองเพชร. *วารสารศิลปการศึกษาศาสตร์วิจัย*, 12(1), 17-28.
- ณปภา หอมหวล และชนานุช เงินทอง. (2562). การศึกษาแนวทางการอนุรักษ์ขนมหวานพื้นเมืองให้เป็นแหล่งเรียนรู้และส่งเสริมเส้นทางท่องเที่ยวจังหวัดเพชรบุรี. *วารสารวิจัยและพัฒนา วไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์*, 14(3), 32-41.
- ดวงกมล บุญแก้วสุข. (2559). *ศิลปะสกุลช่างเพชรบุรี: จากอดีตถึงปัจจุบัน* (วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต). มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ธนัญญ์ โชคปริดาพานิช. (2562). ขีดความสามารถการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในชุมชนชาติพันธุ์ไทยทรงดำเขาย้อย เพชรบุรี. *วารสารวิทยาลัยดุสิตธานี*, 13(2), 101-114.
- พระมหาสมนึก จันทร์ทอง. (2551). *ศิลปะปูชนีย เมืองเพชรบุรี และสร้างคุณค่าและวัฒนธรรมมา* (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สำนักงานการพัฒนาการท่องเที่ยว. (2550). *การประเมินมาตรฐานแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม*. สืบค้นเมื่อ 24 มีนาคม 2564, จาก <http://www.tourism.go.th/2010/th/home/index.php>
- สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข. (2549). *การมีส่วนร่วมของประชาชน*. สืบค้นเมื่อ 24 มีนาคม 2564, จาก <https://recc.erc.or.th/index.php/2015-07-07-07-53-46/464-2010-02-01-08-32-52>
- Aree Naipinit & Thirachaya Maneenet. (2008). *People Participation in Village-Based Tourism, Bu Sai Home Stay, Wang Nam Kiao District, Nakhon Ratchasima Province* (Master's Thesis, Faculty of Management Science). Khon Kaen University.

- Cooper, C., Fletcher, J., Fyall, A., Gilbert, D. & Wanhill, S. (2008). *Tourism Principles and Practice*. (4th ed.). Harlow, UK: FT Prentice–Hall.
- Goeldner, C. R., & Ritchie, J. R. B. (2009). *Tourism: Principles, Practices and Philosophies*. NY: John Wiley and Sons.
- Melanie K. Smith. (2003). *Issues in Cultural Tourism Studies*. London: Routledge.
- Nipaporn Noodsorn. (2005). *Opinions of Thai Tourists for Visiting Phuket Province* (Master's Thesis). Srinakharinwirot University.
- Siriwan Sereerat. (2003). *Modern Business Management*. Bangkok: D.K. Today.
- Swarbrooke, J. (1999). *Sustainable Tourism Management*. London: CABI.
- Theobald, W. F. (1994.). *Global tourism: The next decade*. Oxford: Butterworth–Heinemann.
- vanovic, M. (2008). *Cultural tourism*. Cape Town, South Africa: Juta & Company.
- Ximba, E. Z. (2009). *Cultural and heritage tourism development and promotion in the Ndwedwe municipal area: perceived policy and practice* (Masters of Recreation and Tourism). University of Zululand, University of Zululand.

ปัญหาหนี้สินของเกษตรกรไทย

Debt Problems of Thai Agriculturist

พิสนธ์ โบว์สุวรรณ¹, ภคมน โภคะธีรกุล², วรสิทธิ์ เจริญพุด³ และ ชาวฤทธิ์ ชาว์แสงรัตน์⁴

Pisun Bowsuwan¹, Pakamon Pokathirakul², Vorsit Charernputh³ and Chawarit Chasaengrat⁴

^{1,2,3,4}วิทยาลัยนวัตกรรมการจัดการ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์

^{1,2,3,4} Rajamangala Rattanakosin College of Innovative Management, Thailand.

E-mail: ¹Pisun.bow@rmutr.ac.th, ²Pakamon999@hotmail.com, ³Woraitc@yahoo.com, ⁴m_chaowarit@hotmail.com

Received January 22, 2022; Revised March 9, 2022; Accepted March 11, 2022

บทคัดย่อ

เกษตรกรไทย เป็นอาชีพของคนไทยมาช้านานจากอดีตจนถึงปัจจุบัน ประชากรส่วนใหญ่ของประเทศไทยประกอบอาชีพการเกษตร ผลผลิตการเกษตร เป็นสินค้าส่งออกที่ทำรายได้มาสู่ประเทศเป็นลำดับหนึ่งมาช้านาน โดยบทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อจำแนกและพรรณนา ปัญหาหนี้สินของเกษตรกรไทย และนำเสนอแนวทางการจัดการปัญหาหนี้สิน ของเกษตรกรไทย

บทความนี้ใช้การทบทวนเอกสารและการวิเคราะห์เอกสาร จากนโยบายของรัฐและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวบรวมเรียบเรียงข้อมูลนำมาประมวลหาข้อสรุปและเสนอแนะ แนวทางแนวทางการจัดการปัญหาหนี้สิน ของเกษตรกรไทย

ผลการศึกษา พบว่าปัญหาหนี้สินของเกษตรกรไทยมีสาเหตุหลักมาจาก (1) พฤติกรรมการดำรงชีวิตของเกษตรกรที่เปลี่ยนไปในทิศทางวัตถุนิยมตามกระแสสังคมที่อิงสังคม วัฒนธรรมชาติตะวันตกมาก (2) นโยบายของภาครัฐที่ผิดพลาดในการสนับสนุนให้เกษตรกรทำการเกษตรเชิงเดี่ยวเพื่อการพาณิชย์ (3) การแก้ไขปัญหาหนี้สินเกษตรกรแบบนโยบายประชานิยมก่อให้เกิดหนี้สินที่สะสม

แนวทางแก้ปัญหา (1) มุ่งเน้นที่พฤติกรรมการดำรงตนของเกษตรกร (2) เพิ่มเติมความรู้ทางการเกษตรและการเงิน การบัญชี (3) ปรับเปลี่ยนเพื่อลดรายจ่ายที่ไม่จำเป็น ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิต (4) รัฐบาลควรเลือกกำหนดนโยบายทางการเกษตรในลักษณะที่ผสมผสานที่สามารถพึ่งพาตนเอง (5) ภาครัฐควรกำหนดและนำนโยบายการเสริมสร้าง วิสาหกิจชุมชน ที่เป็นรูปธรรม (6) ยึดแนวคิดพระราชดำริพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 เรื่องเศรษฐกิจพอเพียง

คำสำคัญ: หนี้สิน; การจัดการ; เกษตรกรไทย

Abstract

Agriculture has been a profession of Thai people for a long time from the past to the present. Most of the population of Thailand is engaged in agriculture. Agricultural produce has long been the country's highest-grossing export. This article aimed to classify and describe the debt problem of Thai farmers and presented a direct approach to managing the debt problems of Thai farmers.

This paper was a documentary review and a core analysis of government policy and related research. Thematic analysis was applied for compiling data and analyzing the contents to draw conclusions and make recommendations for debt burden approaches.

It was found that the debt problem of Thai farmers was mainly caused by (1) the lifestyle behaviors of farmers that had changed in the direction of Western social and cultural materialism (2) the government's erroneous policies in terms of encouraging farmers to engage in commercial monoculture (3) Inappropriate management on populist policy affected to heavy burden debt accumulation.

Suggestions: (1) Changing the behavior of farmers. (2) Enhancing modern agricultural knowledge and household economics. (3) Reducing unnecessary expenditures. (4) The government should formulate agricultural policy in a self-sufficient way. (5) Supporting the community enterprises (6) Adhere to the idea of His Majesty King Rama IX on Sufficiency Economy.

Keywords: Farmer's debt; Management; Thai farmers

บทนำ

เกษตรกรรม เป็นอาชีพของคนไทยมาช้านานจากอดีตจนถึงปัจจุบัน ประชากรส่วนใหญ่ของประเทศไทยประกอบอาชีพการเกษตร ผลผลิตการเกษตร เป็นสินค้า ส่งออกที่ทำรายได้มาสู่ประเทศเป็นลำดับหนึ่งมาช้านาน เศรษฐกิจของประเทศขึ้นอยู่กับอาชีพการเกษตรเป็นสำคัญ (กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, 2560) แต่ในมุมมองอีกด้านหนึ่ง เกษตรกรส่วนมากเป็นผู้ยากจนต้องกู้ยืมเงินทุนมาใช้ในการประกอบอาชีพและเป็นค่าใช้จ่ายในครอบครัว จึงทำให้เกษตรกรมีหนี้สินล้นพ้นตัวเป็นลูกหนี้รายใหญ่ของภาครัฐและเอกชน ไร้อำนาจการต่อรอง ตกอยู่ในฐานะเสียเปรียบพ่อค้าคนกลางซึ่งเป็นผู้กำหนดราคาผลผลิตเกษตรกรรมขั้นต้น (สมชาย ชาญณรงค์กุล, 2557) และจากข้อมูลของ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (2557) ชี้ให้เห็นว่า ครัวเรือนภาคการเกษตรมีหนี้สินเพิ่ม ขึ้นจาก 204.1 ล้านบาทในปี พ.ศ. 2542 เป็น 453.3 ล้านบาทในปี พ.ศ. 2555 ในขณะที่สัดส่วนหนี้สินครัวเรือนภาคการเกษตรต่อ GDP เพิ่มขึ้นจากร้อยละ 0.71 ในปี พ.ศ. 2542 เป็นร้อยละ 1.10 ในปี พ.ศ. 2555 แสดงให้เห็นว่า อัตราการเพิ่มขึ้นของ

หนี้สินครัวเรือนภาคเกษตรมากกว่าการเพิ่มขึ้นของทรัพย์สินทางการเกษตร ของเกษตรกร หน่วยงานสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการเกษตรของประเทศ ได้แก่ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ มีภารกิจในการส่งเสริมสถาบันเกษตรกร สนับสนุนให้เกษตรกรพึ่งพาตนเองได้ ส่งเสริมการผลิตสินค้าเกษตร และอาหารให้มีมูลค่าเพิ่มขึ้นสอดคล้องกับความต้องการของตลาด เน้นนโยบายในการให้เกษตรกรเป็นศูนย์กลางในการพัฒนาโดยกรมส่งเสริมสหกรณ์ร่วมพลังช่วยเหลือซึ่งกันและกันในรูปแบบของกลุ่ม เกษตรกรหรือสหกรณ์ เพื่อปรับเปลี่ยนโครงการสร้างการผลิต การแปรรูป และการตลาดให้สูงขึ้น (ธีรภัทร ประยูรสิทธิ, 2559) จากรายงานการศึกษาหนี้สินเกษตรกรไทยของ TDRI (นิพนธ์ พัวพงศกร, 2557) พบว่า ในช่วง 50 ปีที่ผ่านมา ตลาดสินค้าชนบทมีความเปลี่ยนแปลงจากการกู้ยืมนอกระบบมาเป็นการกู้ยืมในระบบที่คิดดอกเบี้ยต่ำและอนุมัติได้ไ้ง่ายขึ้นโดยสถาบันการเงินของรัฐ ที่ส่วนใหญ่ ให้การช่วยเหลือแก่เกษตรกร กลุ่มเกษตรกร หรือ สหกรณ์ ด้วยอัตราดอกเบี้ยที่สูงมาก ทั้งในรูปของสินเชื่อปลอดดอกเบี้ยหรือดอกเบี้ยต่ำการให้เช่าที่ดินหรือเช่าซื้อในราคาที่ต่ำกว่าตลาดค่อนข้างมาก (กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, 2557) เพื่อช่วยการขยายปัจจัยการผลิตให้มี เงินทุนหมุนเวียนในการผลิตและจำหน่ายผลผลิตในราคาที่ต่ำกว่าราคาตลาดมาก แต่ก็ยังพบว่าเกษตรกรที่ไม่สามารถชำระหนี้ได้ตามกำหนดเวลาสถาบันการเงินของรัฐที่สนับสนุนสินเชื่อฯ กำลังประสบกับปัญหาหนี้ด้อย คุณภาพในระดับที่สูงโดยเฉลี่ยมีสัดส่วนปริมาณลูกหนี้ด้อยคุณภาพต่อปริมาณลูกหนี้คงเหลือทั้งหมดประมาณร้อยละ 38.7 สูงสุดร้อยละ 79 จากปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ ที่ได้กล่าวมาข้างต้น ทำให้ผลการดำเนินงานสถาบันการเงินของรัฐไม่สามารถช่วยแก้ไขปัญหานี้สินของเกษตรกรได้อย่างยั่งยืน โดยเฉพาะเกษตรกรในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์และจังหวัดชุมพรเป็นหนี้นอกระบบกว่าร้อยละ 40 (Office of Agricultural Economics, 2014) นอกจากนั้น สาเหตุสำคัญอีกประการหนึ่งของการเกิดปัญหานี้ของครัวเรือนเกษตรกร เกิดมาจากการที่รายจ่ายที่ไม่เพียงพอกับรายได้ และหนึ่งในต้นตอหนี้สินเกษตรกรที่มีมายาวนาน คือ ต้นทุนการผลิตสูง ราคาผลผลิตต่ำ มีการใช้แรงงานจากเครื่องจักรมากกว่าแรงงานคน ทำให้เกษตรกรต้องเช่าหรือซื้อเครื่องจักรกลทางการเกษตร รวมถึงกรณีผลผลิตทางการเกษตรลดลงเนื่องจากภัยธรรมชาติต่าง ๆ เป็นต้น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อจำแนกและพรรณนา ปัญหาหนี้สินของเกษตรกรไทย และนำเสนอแนวทางการจัดการปัญหานี้สิน ของเกษตรกรไทย

บทวิเคราะห์สาเหตุของปัญหานี้สินเกษตรกร

การศึกษาปัญหานี้สินเกษตรกรควรจะมีแนวทางวิเคราะห์ปัญหาจากแนวคิดและทฤษฎีอย่างเป็นระบบ เริ่มจาก แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการการก่อหนี้และสาเหตุแห่งการเป็นหนี้ ประการแรกสาเหตุจากหนี้สินที่ยังดำรงอยู่และเรื้อรัง นั้นเพราะ เกษตรกรส่วนใหญ่ติด “กับดักหนี้” โดยวงวนการเป็นหนี้ไม่ได้ อยู่ที่ตัวเกษตรกรขาดความรู้และวินัยทางการเงินเพียงอย่างเดียว แต่อีกส่วนหนึ่งเกิดมาจากนโยบายการปล่อยสินเชื่อพร้อมดอกเบี้ยในสถานการณ์ที่ให้กับเกษตรกรผู้ที่ไม่มีความสามารถในการชำระหนี้และการใช้นโยบายประชานิยมในระยะเวลาที่ยาวนานประกอบกับ การที่รายรับจากผลผลิตทางการเกษตรไม่สูงพอ รวมถึงความต้องการพึ่งพาการสนับสนุนจากภายนอก เป็นเงื่อนไขทำให้ต้องกู้ยืมเงินจากช่องทางต่าง ๆ

เพื่อนำมาใช้ดำรงชีพและประกอบอาชีพเกษตรกรรม นอกจากนี้โครงการพักชำระหนี้ของรัฐบาลแม้ว่าจะดูเหมือนว่า จะช่วยยืดเวลาการชำระหนี้เงินต้นออกไป แต่ระหว่างที่หยุดพัก ก็ยังจำเป็นต้องจ่ายดอกเบี้ยไปเรื่อย ๆ สำหรับเกษตรกรบางรายในช่วงเวลาปกติก็สามารถชำระได้เพียงดอกเบี้ยอยู่แล้ว การดำเนินการดังกล่าวจึงไม่ใช่ทางออกของการแก้ไขปัญหาหนี้สินของเกษตรกรจะเห็นได้ว่าต้นตอปัญหาหนี้สินเกษตรกรไม่ใช่เพียงเพราะเกษตรกรขาดความรู้และวินัยทางการเงินเพียงอย่างเดียว แต่เป็นเพราะปัจจัยโครงสร้างทางเศรษฐกิจและสังคมที่กดทับอยู่ ทำให้เกษตรกรขาดทางเลือกและยังจำเป็นต้องพึ่งพาการสนับสนุนจากภาครัฐและหน่วยงานภายนอก ทั้งสองปัจจัยนี้ล้วนมีส่วนสัมพันธ์และมีผลสืบเนื่องกัน โดยแนวทางการแก้ไขปัญหาหนี้สินของเกษตรกรให้เกิดประสิทธิผล ควรมองแนวทางแก้ไขปัญหาระดับครัวเรือนและเชิงโครงสร้างภาครัฐควรยื่นมือช่วยเหลือด้วยการแก้ไขโครงสร้างหนี้พร้อมกับการสร้างอาชีพ หากเกษตรกรมีความรู้และวินัยทางการเงินที่ดี จะสามารถลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ของตนเอง ประกอบการมีนโยบายที่เอื้อต่อการพัฒนาศักยภาพ และลดช่องว่างทางรายได้ของเกษตรกร ก็จะช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่เสถียรภาพเศรษฐกิจของประเทศเติบโตได้อย่างมั่นคงไปด้วย (อารีวรรณ คูสันเทียะ, 2562) สาเหตุที่สำคัญอีกประการหนึ่งที่ทำให้ทำให้เกษตรกรเป็นหนี้มีอยู่ด้วยกัน 2 สาเหตุใหญ่คือมาจาก (1) แผนพัฒนาเศรษฐกิจของรัฐบาลที่ผิดพลาดเพราะเอาเงินเป็นตัวตั้งโดยไม่คำนึงถึงลักษณะนิสัย และวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนส่วนใหญ่ทำให้ประชาชนต้องบุกเบิกพื้นที่ป่าเพื่อปลูกพืชเชิงเดี่ยว เช่น ปลูกอ้อย ปลูกปอ มันสำปะหลัง เป็นต้น ในตอนแรกนั้นผลผลิต ก็ได้ผลดีแต่ว่านาน ๆ เข้าดินเสื่อมสภาพเกษตรกรผู้ที่ไม่มีความรู้เรื่องสภาพดินปลูกแต่พืชชนิดเดิม ๆ ผลผลิตก็ไม่ค่อยได้ดีเหมือนตอนปลูกใหม่ๆ ทางรัฐบาลได้เสนอทางออกโดยการให้บู้ยทำให้เกษตรกรเป็นหนี้มากขึ้นเพราะต้นทุนการผลิตสูงแต่ราคาไม่ค่อยดีเพราะมีปริมาณการปลูกที่มากขึ้น (2) สาเหตุประการสำคัญ จากการดำเนินนโยบายของภาครัฐที่นอกจากส่งผลทำให้เกษตรกรเป็นหนี้สินเพิ่มมากขึ้นเนื่องมาจาก นโยบายของรัฐที่ส่งเสริมให้ ผลิตสินค้าเกษตรเพื่อการค้าไม่ใช่เพื่อความพอมีพอกินและทัศนคติเกษตรกรเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตเปลี่ยนไปตามพลวัตของสังคมที่เป็นบริโณคนิยมตามทิศทางของประเทศตะวันตกดังนั้นสาเหตุจากหนี้สินครัวเรือน ปัญหาอีกประการหนึ่งเกิดจากหนี้สินครัวเรือน เนื่องจาก เกษตรกรไทย ส่วนใหญ่ประกอบกิจการในลักษณะอุตสาหกรรมครัวเรือน ทำให้ไม่สามารถแยก รายได้และรายจ่าย จากการบริโภคของครัวเรือนกับ รายจ่ายในการลงทุนได้อย่างชัดเจนเนื่องจากการขาดความรู้ทางการเงินการบัญชี จึงไม่อาจแยกหนี้สินครัวเรือนจากหนี้สินทางการทำการเกษตรอย่างเป็นรูปธรรม ชัดเจน จากข้อมูลธนาคารแห่งประเทศไทย (ธปท.) รายงานตัวเลขหนี้ครัวเรือนล่าสุด ณ สิ้นปี 2563 พบว่ามีมูลหนี้รวมทั้งสิ้น 14.02 ล้านล้านบาท คิดเป็นสัดส่วนต่อตัวเลขผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ (GDP) ที่ 89.3%หนี้ครัวเรือนของไทยปี 2563 ที่ผ่านมามีภาพของระดับหนี้ครัวเรือนที่ทะลุ 14 ล้านล้านบาทซึ่งนับเป็นจุดสูงสุดใหม่ในรอบ 18 ปีตามสถิติที่มีการเก็บรวบรวมของ ธปท. โดยหนี้ครัวเรือนดังกล่าวคิดเป็นสัดส่วน 89.3% เมื่อเทียบกับ GDP ในปี 2563 อย่างไรก็ตามหากมองในมิติอัตราการเติบโตของหนี้จะพบว่า ยอดคงค้างหนี้ครัวเรือน ปี 2563 เพิ่มขึ้นเพียง 3.9% ซึ่งเป็นอัตราการเติบโตที่ต่ำที่สุดในรอบ 4 ปี สะท้อนว่าทั้งผู้กู้และผู้ปล่อยกู้ต่างก็เพิ่ม

ความระมัดระวังมากขึ้นในช่วงที่กิจกรรมทางเศรษฐกิจหยุดชะงักลงจากผลกระทบของโควิด-19 มีข้อสังเกตว่า สินเชื่อภาคครัวเรือนที่ยังเติบโตสวนกระแสเศรษฐกิจได้นั้น สะท้อนสถานะของผู้กู้และวัตถุประสงค์ของการกู้ยืมที่แตกต่างกันระหว่างผู้กู้สองกลุ่ม โดยกลุ่มแรกเป็นการกู้ยืมของครัวเรือนเพื่อซื้ออสังหาริมทรัพย์ ที่อยู่อาศัย และรถยนต์ ซึ่งน่าจะเป็นกลุ่มที่มีกำลังซื้อปานกลางค่อนข้างสูง และรายได้ไม่ได้ถูกกระทบมาก หนี้สินจากภัยธรรมชาติและโรคระบาด หนี้สินของเกษตรกรที่อยู่ในกลุ่มหนี้สินจากภัยธรรมชาติและโรคระบาดการแก้ไขปัญหาจะมีความยากขึ้นดังกรณีการแพร่ระบาดของโรคโคโรนาไวรัส-19 (กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, 2560) จากสถานการณ์โควิด-19 กลุ่มครัวเรือนที่มีความจำเป็นต้องก่อหนี้เพื่อใช้เสริมสภาพคล่อง และเพื่อเป็นเงินทุนหมุนเวียนในการประกอบธุรกิจ ซึ่งผู้กู้หรือครัวเรือนกลุ่มนี้เป็นกลุ่มที่มีรายได้ไม่แน่นอน และสถานะทางการเงินอ่อนแอตามทิศทางการเศรษฐกิจนอกจากนี้ข้อมูลจากการสำรวจภาวะหนี้สินและเงินออม สะท้อนว่าภาระหนี้สินและเงินออมของผู้กู้อยู่ที่ประกอบธุรกิจและผู้กู้อยู่ที่ปัญหาด้านรายได้ลดลงอย่างมากจากผลกระทบของวิกฤตโควิด-19 โดย ‘ภาระหนี้’ หรือ Debt Service Ratio (DSR) ของผู้กู้อยู่ที่ประกอบธุรกิจอยู่ที่ 44.1% ของรายได้ต่อเดือนในช่วงต้นปี 2564 ส่วน DSR ของผู้กู้อยู่ที่ปัญหาด้านรายได้อยู่ที่ 43.8% ซึ่งภาระหนี้ของผู้กู้ทั้งสองกลุ่มดังกล่าวอยู่สูงกว่าค่าเฉลี่ย DSR ภาพรวมของผู้ตอบแบบสอบถามในผลสำรวจรอบนี้ซึ่งอยู่ที่ 42.8% ของรายได้ต่อเดือน ขณะที่ข้อมูลในฝั่งการออมของภาคครัวเรือนก็สะท้อนว่าระดับการออมของครัวเรือนทุกกลุ่มลดต่ำลงจากผลกระทบของโควิด-19 ด้วยเช่นกันสำหรับแนวโน้มในปี 2564 ศูนย์วิจัยกสิกรไทยประเมินว่ากิจกรรมทางเศรษฐกิจที่ทยอยฟื้นตัวขึ้นจากวิกฤตโควิด-19 น่าจะทำให้เงินกู้ยืมของภาคครัวเรือนปี 2564 มีโอกาสเติบโตขึ้นสูงกว่าปี 2563 ที่เติบโตเพียง 3.9% ซึ่งภาพดังกล่าวอาจส่งผลต่อเนื่องให้สัดส่วนหนี้ครัวเรือนต่อ GDP ชัยบสูงขึ้นมาอยู่ในกรอบประมาณ 89.0-91.0% ต่อ GDP ในปี 2564 เทียบกับระดับ 89.3% ต่อ GDP ในปี 2563 ซึ่งตอกย้ำว่าทางการไทยคงหันกลับมาดูแลปัญหาหนี้ครัวเรือนอย่างจริงจังเมื่อวิกฤตโควิด-19 สิ้นสุดลง โดยอาจกลับมาสานต่อมาตรการดูแลให้การก่อหนี้ของครัวเรือนสอดคล้องกับความสามารถในการชำระหนี้ (Affordability) หนี้สินที่เกิดจากพฤติกรรมบริโภคที่เกินพอดีของกลุ่มเกษตรกร จากการที่เกษตรกรมีการยึดติดอยู่กระแสของสังคมที่เน้นการบริโภคสินค้าฟุ่มเฟือยเห็นคนอื่นมีโน่นนี่นี่ก็อยากจะมีกับเขาบ้าง เงินไม่มีก็ต้องหยิบยืมคนอื่นมาซื้อให้ เมื่อใดที่เกษตรกรมีความอยากได้สิ่งของเครื่องใช้หรือเงินทองชนิดง่าย ๆ โดยไม่ต้องลงมือทำนายทุนพ่อค้าคนกลางจะสนองตอบด้วยการให้สินเชื่อเพื่อสนองความต้องการสินค้าฟุ่มเฟือย อีกทั้งพ่อค้าเร่เข้ามาขายตามหมู่บ้านแบบเงินผ่อนเกษตรกรสามารถก็ซื้อได้หมดเพราะว่าการจำหน่ายอยู่ในรูปแบบการขายเป็นเงินเชื่อมีระยะเวลาอีกหนึ่งปีค่อยมาเก็บเงิน หรือการกู้เงินเมื่อเอาเงินมาแล้วไม่ทำให้เกิดประโยชน์เงินไม่ออกเงยพอสิ้นปี พ่อค้าและนายทุนเงินกู้ มาเก็บเงินก็ไม่มีให้เขาบางรายต้องหนีหนี้ บางรายต้องหยิบยืมจากนายทุนอื่นเอามาให้โดยไม่คำนึงถึงดอกเบี้ยที่กู้มามากมายขนาดไหน ไม่มีนิสัยหัดพึ่งพาตัวเองมีแต่รอหวังให้รัฐบาลช่วยและการขาดการพิจารณาไตร่ตรองอย่างรอบคอบก่อนเป็นหนี้และขาดประสบการณ์ ในการบริหารเงินที่เข้ามา (สุชาติ กลิ่นขจร และนวรรตน์ รุ่งกวี, 2559)

แนวทางการแก้ปัญหาหนี้สินเกษตรกร

จากปัญหาและสาเหตุแห่งการเป็นหนี้ของเกษตรกรไทยดังกล่าวผู้เขียนทำการวิเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องตามกรอบแนวคิดและทฤษฎีที่เป็นหลักสำหรับแนวทางแก้ปัญหาหนี้สินเกษตรกร แนวคิดและทฤษฎีการแก้ไขปัญหาหนี้สินของเกษตรกร

ประการแรก ได้แก่แนวทาง การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการบริโภคโดยการให้เกษตรกรใช้เหตุผลในการตัดสินใจบริโภคจากรายงาน การวิเคราะห์ของกลุ่มงานวิเคราะห์และพยากรณ์สถิติเชิงเศรษฐกิจสำนักสถิติพยากรณ์ สำนักงานสถิติแห่งชาติ พ.ศ. 2562 พบว่าครัวเรือนเกษตรกรมีสัดส่วนการเป็นหนี้ลดลง แต่มูลค่าหนี้สินของครัวเรือนเกษตรกรกลับไม่ได้ลดลงแต่อย่างใดซึ่งสาเหตุใหญ่อาจเป็นสิ่งที่ผู้บริโภคอาจไม่มีเหตุผลในการตัดสินใจบริโภคภายใต้ปัจจัยบางอย่างอาทิความไม่รู้จึงทำให้ไม่ได้มีการปรับเปลี่ยนการบริโภคจนกลายเป็นปัญหาหนี้สินล้นพ้นตัว แต่บางครั้งการก่อหนี้สินจะเป็นปัญหาเชิงครัวเรือนที่มีผลต่อความต้องการบริโภคไม่ว่าจะเป็นเรื่องการเปลี่ยนแปลงขนาดของครอบครัว และอายุของหัวหน้าครอบครัวก็ตาม (Prischke, 1995; Modiglian, 1985 อ้างถึงใน นิคม ยะอินตา, 2555) ย่อมมีผลต่อการเกิดหนี้สินเพื่อการดำเนินชีวิตในสังคมต่อไปดังนั้นการที่จะแก้ไขปัญหาหนี้สินของเกษตรกรได้นั้น ต้องปรับเปลี่ยนแนวคิดทางเศรษฐศาสตร์ด้านการผลิตจากผลิตเพื่อการค้าเป็นหลักมาสู่การผลิตเพื่อบริโภคในครัวเรือนแล้วเหลือจึงจำหน่าย ในขณะเดียวกันทุกภาคส่วนต้องให้ความร่วมมือกันในการแก้ไขปัญหาไม่ว่าจะเป็นตัวเกษตรกรเองก็ต้องมีการวางแผนการใช้จ่ายให้เหมาะสมกับรายได้ มีการประกอบอาชีพเสริมเพื่อเพิ่ม รายได้ นอกจากนี้การแก้ไขปัญหาหนี้สินของครัวเรือนอาจดำเนินการไปพร้อมกับการแก้ไขปัญหาความยากจน และการกระจายรายได้ให้กับครัวเรือนภาคการเกษตรที่มีความสามารถในการชำระหนี้หรือมีสัดส่วนหนี้สินเกิน 10% ของรายได้ รวมทั้งให้การสนับสนุนการสร้างอาชีพแก่ครัวเรือน มีการปล่อย สินเชื่อให้กลุ่มครัวเรือนที่ต้องการประกอบอาชีพ และส่งเสริมให้จัดตั้งธนาคารภาคประชาชน หรือจัดตั้งสหกรณ์ท้องถิ่น ซึ่งมีการให้ความรู้ในการบริหารจัดการธนาคารแก่ประชาชน จัดให้มีการวางแผนการใช้จ่ายในครัวเรือน รวมทั้งควรมีการสร้างระบบสวัสดิการให้ครอบคลุมประชาชนในทุกสาขาอาชีพ ทุกกลุ่มที่มีรายได้น้อยไม่เพียงพอดำเนินค่าใช้จ่ายเพื่อให้มีหลักประกันในการดำรงชีพ อาจเป็นระบบสวัสดิการที่ตอบสนองความต้องการของประชาชนในยามที่จำเป็นและชดเชยความสูญเสียอันเกิดจากความไม่แน่นอนในการดำรงชีวิตในรูปแบบต่าง ๆ เช่นสวัสดิการสังคมเพื่อบรรเทาหรือชดเชยการตกงาน เจ็บป่วยและการเกิดภัยธรรมชาติ เป็นต้น (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2557) นอกจากนี้รัฐบาลได้ดำเนินมาตรการต่าง ๆ เพื่อสนับสนุนการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างยั่งยืนโดยได้เร่งบรรเทาผลกระทบจากปัจจัยภายนอกที่ส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจไทยให้แก่ประชาชนผู้มีรายได้น้อยและเกษตรกรที่ได้รับผลกระทบพร้อมทั้งสร้างความเข้มแข็งให้แก่เศรษฐกิจฐานราก เช่น ผ่านมาตรการส่งเสริมความเป็นอยู่ในระดับหมู่บ้านและระดับตำบลและมาตรการกระตุ้นการลงทุนขนาดเล็กของรัฐบาลรวมถึงการสนับสนุนเงินทุนให้แก่กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองภายใต้โครงการเพิ่มความเข้มแข็งของเศรษฐกิจฐานรากตามแนวพระราชรัฐเพื่อใช้ในการลงทุนด้านโครงสร้างพื้นฐานในชุมชนนอกจากการสร้างความสุขให้กับระบบเศรษฐกิจโดยให้ความสำคัญกับการพัฒนาเศรษฐกิจ

ท้องถิ่นแล้วรัฐบาลยังคำนึงถึงการวางรากฐานแก่เศรษฐกิจไทยให้มีการเจริญเติบโตอย่างยั่งยืนผ่านการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันและการพัฒนาโครงสร้างอุตสาหกรรมใหม่ให้กับประเทศโดยมีมาตรการการเงินการคลังเพื่อส่งเสริมผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) และมาตรการสนับสนุนอุตสาหกรรมเป้าหมายในการเป็นกลไกขับเคลื่อนเศรษฐกิจเพื่ออนาคต ทั้งการลงทุนในกลุ่มอุตสาหกรรมที่มีศักยภาพที่มีอยู่แล้วในประเทศเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการใช้ปัจจัยผลิตซึ่งจะส่งผลต่อการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจในระยะสั้นและระยะกลางและการลงทุนและพัฒนาในอุตสาหกรรมใหม่เพื่อเปลี่ยนรูปแบบสินค้าและเทคโนโลยีที่สร้างมูลค่าเพิ่มที่สูงให้แก่ประเทศควบคู่กันไปด้วย หน่วยงานที่จะสามารถแก้ปัญหาหนี้สินเกษตรกรที่มีความเป็นรูปธรรมมากที่สุดได้แก่รัฐบาลและหน่วยงานภาครัฐที่กำหนดและการนำนโยบายไปปฏิบัติจากการกำหนดให้มีโครงการแก้ปัญหาหนี้สินเกษตรกรด้วยโครงการแก้ปัญหา คณะรัฐมนตรีได้กำหนดมาตรการลดหนี้สินภาคประชาชนโดยกำหนดเป็นโครงการ ได้แก่ (1) โครงการปรับโครงสร้างหนี้และฟื้นฟูอาชีพเกษตรกร (2) โครงการแก้ไขปัญหาหนี้นอกระบบ (3) โครงการไปรษณีย์เพื่อสินเชื่อรายย่อย (4) โครงการอาสาสมัครที่ปรึกษาทางการเงินครัวเรือน (หมอหนี้) (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2554) นอกจากนั้นในกรณีหนี้นอกระบบที่เป็นสาเหตุสำคัญของปัญหาหนี้สินเกษตรกรรัฐบาลมีนโยบายในการบริหารหนี้นอกระบบเริ่มจากในพื้นที่กรุงเทพมหานคร พบว่าปัจจัยต่าง ๆ ด้านนโยบายภาครัฐในการบริหารหนี้นอกระบบในกรุงเทพมหานครส่วนใหญ่สามารถนำไปปฏิบัติอย่างได้ผลเว้นแต่ปัจจัยด้านมาตรฐานและวัตถุประสงค์ของนโยบายและปัจจัยด้านการสื่อสารระหว่างองค์การและกิจกรรมส่งเสริมการนำ นโยบายไปปฏิบัติ (ประสงค์ พูนธเนตร, 2556) และจากผลการศึกษาธนาคารแห่งประเทศไทยจึงได้กำหนดการเพิ่มขึ้นของรายได้ครัวเรือนและการมีความรู้ความเข้าใจทางการเงินเข้าสู่ในบริบทของธนาคารแห่งประเทศไทย ที่จะสามารถดำเนินการได้ด้วยการส่งเสริมความรู้ความเข้าใจทางการเงินผ่านเครื่องมือต่าง ๆ ซึ่งเครื่องมือหนึ่งที่สำคัญ ประการแรก คือ การทำบัญชีครัวเรือนซึ่งจะช่วยลดความต้องการที่เกินความจำเป็น ลดปัญหารายได้ที่ไม่เพียงพอกับรายจ่าย และเพิ่มเงินออม ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่จะช่วยลดการก่อหนี้เพื่อการอุปโภคบริโภคได้ และมุ่งเน้นให้ความรู้ความเข้าใจทางการเงินแก่กลุ่มที่มีรายได้ประจำแต่ไม่สูงมากนัก โดยใช้ช่องทางการประชาสัมพันธ์ผ่านทางบุคคลในครอบครัว สาขานาครพณิชย์ กำนัน/ผู้ใหญ่บ้าน และตำรวจ ซึ่งบุคคลเหล่านี้จะช่วยกระจายความรู้ความเข้าใจทางการเงินไปสู่สาธารณะชนในวงกว้างต่อไปได้ (จารุมา สปาลาร์ตัน และกมลทิพย์ ละออกิจ, 2558) และสร้างความรู้ความเข้าใจของประชาชนต่อการใช้เงินหรือการจัดการเงินจะช่วยลดภาระการอุปโภคบริโภคได้มากขึ้นส่งผลให้ไม่มีการทำให้เกิดหนี้สินล้นพ้นตัวให้ธนาคารแห่งประเทศไทยได้ขับเคลื่อนแนวคิดผ่านจุดสำคัญเพื่อการกระจายองค์ความรู้เหล่านี้ไปสู่การไม่มีหนี้สินในอนาคตอันใกล้ การศึกษาหลักวิชาการที่ได้นำเสนอกลไก และกระบวนการจัดการหนี้สินได้มีผลงานและสามารถทราบถึงต้นสายปลายเหตุของการเกิดหนี้แต่กระนั้นคำถามอาจจะเป็นสิ่ง ที่ตอบได้ยากก็คือ เมื่อประชาชนทราบถึงผลของการเป็นหนี้แต่ทำไมสามารถจะแก้ไขปัญหาอย่างยั่งยืนได้จากการศึกษาพบว่า ควรจัดการส่งเสริมวินัยทางการเงินทั้งด้านการใช้จ่ายและการออม ควร

ส่งเสริมให้ครัวเรือนมีแหล่งรายได้ที่หลากหลายควรส่งเสริมและถ่ายทอดแนวคิดครัวเรือนที่ประสบความสำเร็จในการบริหารหนี้เพื่อเป็นต้นแบบและสร้างแรงบันดาลใจแก่ครัวเรือนอื่น (กนิษฐา วนาสุข, จุฬารัตน์ โฆษะโก, และภาวนิศร์ ชั่ววัลลี, 2557) ส่วนทางด้านแนวคิดที่เกษตรกรทุกรายสามารถจะปฏิบัติได้และเห็นผลอย่างเป็นรูปธรรมได้แก่ แนวคิดการจัดการหนี้สินเกษตรกรตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง การประยุกต์แนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในด้าน การจัดการหนี้สินเกษตรกรด้วยการรู้จักใช้ และจัดการอย่างฉลาดและรอบคอบ เลือกใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างรู้คุณค่าและเกิดประโยชน์สูงสุด และฟื้นฟูทรัพยากรให้เกิดความยั่งยืนการจัดการบัญชีครัวเรือน การผลิตเพื่อการบริโภคในครัวเรือน สำหรับแนวคิดทางเลือกได้แก่ แนวทางการจัดการหนี้สินที่นำไปสู่ความสำเร็จ โดยผ่านกระบวนการ 4 กิจกรรม ได้แก่ (1) กิจกรรมการลดต้นทุนการผลิต ประกอบไปด้วย การแลกเปลี่ยนแรงงาน การใช้ปุ๋ยอินทรีย์นำปุ๋ยพืชสด หรือสารชีวภาพ การเรียนรู้เพื่อวิเคราะห์ธาตุอาหารของดิน (2) กิจกรรมการกระจายความเสี่ยง ประกอบไปด้วย การลดพื้นที่เพาะปลูก การปลูกพืชผสมผสานการเลี้ยงสัตว์ผสมผสาน (3) กิจกรรมการเพิ่ม รายได้ ประกอบไปด้วย การแปรรูปผลผลิต การปลูกพืชเลี้ยงสัตว์เสริมรายได้โดยส่งเสริมให้มีการปลูกข้าวพันธุ์ดี (ข้าวปลอดสารพิษ) เพื่อไว้บริโภคในครัวเรือนและจำหน่าย ส่งเสริมให้ตั้งกลุ่มอาชีพต่าง ๆ ในตำบลและ (4) กิจกรรมการลดรายจ่ายโดยต้องมีการหลักเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำรงชีวิตรวมถึงการสร้างเครือข่ายร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันเป็นสำคัญ แนวคิดด้านการรณรงค์ปรับเปลี่ยนค่านิยมของสังคมไทย สำหรับผู้กำหนดนโยบาย (1) ควรมีการรณรงค์ เพื่อปรับเปลี่ยนค่านิยมและพฤติกรรมของเกษตรกรที่มีผลต่อการเกิดหนี้สินของครัวเรือน โดยโครงการที่รัฐบาลควรสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง ได้แก่ โครงการลด ละ เลิก อบายมุข โครงการสังฆกรรมชีวิต และโครงการจัดทำบัญชีครัวเรือน (2) ควรรณรงค์ให้เกษตรกรมีการสะสมเงินออมเพื่อใช้เป็นเงินทุนของครัวเรือนและชุมชน ส่งเสริมให้มีการจัดทำบัญชีครัวเรือน และในแต่ละชุมชน (3) ควรรวมตัวกันจัดตั้งธนาคารชุมชนท้องถิ่นเป็นของตนเองในระดับตำบล โดยให้ประชาชนทุกคนเป็นเจ้าของโดยการเป็นผู้ถือหุ้นให้ความสำคัญในการปฏิรูปการศึกษาของชาติ โดยให้ความสำคัญกับบุตรหลานของเกษตรกรที่เข้ามาศึกษาต่อ เพื่อให้เป็นกลุ่มเป้าหมายซึ่งจบออกไปเป็นผู้ประกอบการเกษตร หรือเกี่ยวเนื่องการเกษตรรุ่นใหม่ที่มีคุณภาพทดแทนเกษตรกรรุ่นพ่อแม่ (4) ควรสนับสนุนงบประมาณในกิจกรรมภาคการเกษตร และกิจกรรมที่เกี่ยวข้องเนื่องการเกษตรของเกษตรกรที่ครบวงจร ทั้งด้านการผลิต การแปรรูป และการตลาดของพืชผลทางการเกษตร เพื่อลดความเสี่ยงในการประกอบอาชีพของเกษตรกร และช่วยเพิ่มความสามารถทางการแข่งขันกับภาคธุรกิจอื่นได้และ 5 สถาบันการเงิน ควรทบทวนการให้สินเชื่อกลุ่มแทนการให้สินเชื่อรายบุคคล เพื่อสนับสนุนให้ประชาชนมีการรวมกลุ่ม โดยมีตัวแทนของกลุ่มชาวบ้านในการควบคุมและการตรวจสอบการกู้ยืมเงินและการชำระหนี้ของสมาชิกในกลุ่มกันเอง (วิทยา เจียรพันธ์, 2553) และแนวคิดด้านการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมทางสังคมวัฒนธรรม พฤติกรรมทางสังคมบางประการที่ควรต้องปรับปรุงและปรับเปลี่ยนเพื่อลดรายจ่ายที่จำเป็น ประการแรกพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิต เช่น การเกิด การรีนึ่งในพิธีกรรมทั้งทางศาสนาและวิถีชีวิต เช่นการมงคลสมรส การบวช การปลงศพ ที่ควรเน้นการดำเนินการที่เรียบง่าย และประหยัดค่าใช้จ่าย การดำเนินการดังกล่าวให้

สำเร็จ ต้องอาศัยการใช้คำสอนตามหลักศาสนาที่แท้จริงไม่บิดเบือนแสวงประโยชน์ รวมถึงสื่อมวลชนที่ควรนำเสนอรูปแบบพิธีกรรมที่เรียบง่ายและประหยัด ให้กับสังคม ส่งเสริม คนดีที่ทำประโยชน์มากกว่า ผู้คนที่คดโกงทุกประเภทไม่สมควรได้รับการชื่นชมจากสื่อมวลชนในทุกกรณี (นิคม ยะอินตา, 2555)

การวิเคราะห์ จาการวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องและแนวคิดทฤษฎีผู้เขียนได้ทำการตีความและวิเคราะห์เนื้อหาสรุปว่าแนวทางแก้ปัญหาหนี้สินเกษตรกรควรประกอบด้วย ประการแรกจากนโยบายของรัฐบาลนโยบายและการนำนโยบายฟื้นฟูและ พัฒนาอาชีพของประชาชนในชนบทไปสู่การปฏิบัติ ที่อ่อนแอซ้ำไม่สอดคล้องกับความต้องการของประชาชนในชนบทโดยเฉพาะด้านปัจจัยการผลิต เช่นพันธุ์พืช พันธุ์สัตว์และคำแนะนำทางวิชาการ ขาดการติดตาม กำกับ แนะนำการประกอบอาชีพการใช้สินเชื่อ การออมเงินให้กับเกษตรกรและสมาชิกครัวเรือน (วิทยา เจียรพันธ์, 2553) และที่ผ่านมายังไม่พบว่ามีการศึกษาเพื่อแก้ปัญหา หนี้สินของเกษตรกรอย่างเป็นระบบ ตลอดจนขาดการประเมินที่ชัดเจนที่เกี่ยวกับผลการดำเนินงานของสถาบันการเงินของรัฐในระบบสินเชื่อเพื่อเกษตรกร ความเป็นไปได้ การบูรณาการสถาบันการเงินของรัฐการปรับโครงสร้างหรือควบรวมสถาบันการเงินของรัฐเพื่อลดความซ้ำซ้อนในการดำเนินงาน ซึ่งจะช่วยให้เกษตรกรสามารถหลุดพ้นจากวัฏจักรของความยากจนได้ ดังนั้นเพื่อให้เกิดการบูรณาการสถาบันการเงินของรัฐและการบริหารจัดการหนี้สินของเกษตรกร และเพื่อเป็นการหาแนวทางในการช่วยแก้ไขปัญหานี้สินของเกษตรกร หรือการปรับปรุงศักยภาพการบริหารจัดการหนี้สินของเกษตรกรไทยให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น เพื่อเป็นการเพิ่มขีดความสามารถในการชำระหนี้คืนแก่สถาบันการเงิน และสร้างความเข้มแข็งให้เกษตรกรอย่างแท้จริงในอีกมุมมองหนึ่ง ส่วนทางด้าน พฤติกรรมการก่อหนี้จากการบริโภคสินค้าฟุ่มเฟือย พบว่าการจะปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเป็นสิ่งที่ยากลำบากอย่างยิ่งเนื่องจากสภาวะโลกาภิวัตน์ และความเชื่อในประเพณีบางอย่างที่สืบเนื่องกันมาโดยไม่มีเหตุผลทางวิทยาศาสตร์และการสั่งสอน ทางศาสนาที่ผิดเพี้ยนจากรากฐานความรู้ดั้งเดิมและการอ่อนด้อยในเรื่องการควบคุมสินเชื่อบุคคลและปล่อยสินเชื่อในระบบที่ผู้คนยังคงนิยมใช้ เนื่องจากการไม่สามารถเข้าถึงแหล่งสินเชื่อบุคคลในกำกับของรัฐได้อย่างสะดวก

สรุปการอภิปรายผล ผลการศึกษาสอดคล้องกับแนวทางการแก้ปัญหาหนี้สินของครัวเรือนเกษตรกร อาสาด้วยโครงการรักษป่า สร้างคน วิถีพอเพียง โดยมีกิจกรรม เช่น ปลูกผักสวนครัว เลี้ยงสัตว์ และการทำบัญชีครัวเรือน เป็นต้น ปัจจุบันมีครัวเรือนเกษตรกรอาสาสามารถปลดหนี้หนี้ได้ร้อยละ 22.3 เกษตรกรมีหนี้สินลดลงร้อยละ 39.2 ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการแก้ปัญหาหนี้สินของครัวเรือนเกษตรกรอาสา คือการเข้าร่วมโครงการ รักษาป่า สร้างคน วิถีพอเพียง การวางแผนและตัดสินใจในการแก้ปัญหายภายในกลุ่ม การดำเนินกิจกรรมเพื่อลดค่าใช้จ่าย การดำเนินกิจกรรมเพื่อสร้างรายได้ การเรียนรู้บทเรียนของเพื่อนเกษตรกรส่วนแนวทางขยายผล พบว่าเกษตรกรใช้วิธีชักชวนเพื่อน บ้านให้ทดลองปฏิบัติตามแนวทางของเกษตรกรที่ประสบความสำเร็จ (ณัชชาภรณ์ภัทร์ เพ่งพินิจ, 2559) และการทำเกษตรอย่างถ่องแท้ควรได้รับความรู้ในด้านนี้เพิ่มเติมและ ควรมีการจัดทำบัญชีเพื่อรับรู้กระแสเงินสดในครัวเรือนวางแผนการใช้จ่ายได้ถูกต้อง (วรรณภา วงษ์สวรรค์, ชนิษฐา เสถียรพิระกุล, ปราโมช คีตะโกเศศ และเกรียงศักดิ์ ศรีเงินยวง, 2559) การน้อมนำแนวคิดทฤษฎีใหม่ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 ที่ตรัสไว้ว่าต้องมีแหล่งน้ำ 30%

ต้องมีที่ทำนา 30% ปลูกป่าปลูกไม้ผลพืชผักสวนครัว 30% ที่พักอาศัย 10% ส่งผลให้เกษตรกรจะมีอาหารในสวนในบ้านของตนเองเมื่อไม่ต้องมีรายจ่ายหรือมีอยู่แต่มีน้อยเกษตรกรจะมีเงินออมทุกวันทุกเดือนทุกปี เกษตรกรก็ต้องเป็นหนี้ต้องควบคุมใจตนเองหักห้ามใจตนเองต้องหัดพึ่งตนเอง การแก้ไขปัญหาหนี้สินต้องทำเกษตรแบบผสมผสานไม่ทำให้คนรวยแต่ทำให้คนมีพออยู่พอกินไม่ต้องเป็นหนี้เกษตรกรก็จะปลดภาระหนี้สินได้ด้วยตัวเองในที่สุด

ข้อเสนอแนะแนวทางการแก้ปัญหาหนี้สินเกษตรกร

บทความนี้ใช้การทบทวนเอกสารและการวิเคราะห์แก่นสาระจาก นโยบายของรัฐและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวบรวมเรียบเรียงข้อมูลนำมาประมวลหาข้อสรุปและเสนอแนะ แนวทางแนวทางการจัดการปัญหาหนี้สิน ของเกษตรกรไทย

1) แนวทางการแก้ไขปัญหาดังกล่าวประการแรก ควรมุ่งเน้นที่พฤติกรรม การดำรงตนของเกษตรกร เนื่องจากเกษตรกรส่วนใหญ่ของประเทศ เป็นพุทธศาสนิกชน การนำหลักธรรมคำสอนตามหลัก พุทธศาสนา น่าจะเป็นประโยชน์หลักธรรมที่ปราชญ์ทางพุทธศาสนาเสนอให้นำมาใช้มีอยู่ 3 หลัก คือ หลักอปปริหานิยธรรม โดยเลือกใช้ข้อที่ว่าหมั่นประชุมกันตลอดเวลาเพื่อวางแผนหาสาเหตุเพื่อหาทางออก ของปัญหาหลักอิทธิบาท 4 ประการ หลักของการทำการเกษตรให้ประสบความสำเร็จ อัตตา หิ อัตตโน นาโถ หลักการพึ่งตนเอง สำหรับแนวทางแก้ไขปัญหานี้สินเกษตรกรแบบยั่งยืนคือเกษตรกรต้องทำให้มี รายได้รายวัน รายเดือน รายปีและเงินบำนาญ (ไพโรจน์ บัวสุข, 2557)

2) แนวทางที่สองได้แก่การแก้ไขปัญหานี้สินครัวเรือน สะสมกลุ่มเกษตรกรมีข้อเสนอแนะแนวทาง ในการแก้ไขปัญหาภาระหนี้สินสะสม ร่วมกันว่าเกษตรกรขาดความรู้ใน เรื่องการทำเกษตรอย่างถ่องแท้ ควรได้รับความรู้ในด้านนี้เพิ่มเติมและ ควรมีการจัดทำบัญชีเพื่อรับรู้กระแสเงินสดในครัวเรือนวาง แผนการ ใช้จ่ายได้ถูกต้อง (วรรณภา วงษ์สวรรค์, ขนิษฐา เสถียรพิระกุล, ปราโมช ศีตะโกเศศ และเกรียงศักดิ์ ศรีเงิน ยวง, 2559)

3) แนวทางที่สามทางด้าน สังคมวัฒนธรรมของคนไทยในบางประการที่ควรต้องปรับปรุงและ ปรับเปลี่ยนเพื่อลดรายจ่ายที่จำเป็น ประการแรกพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิต เช่น การเกิด การสิ้นเชิงในพิธีกรรมทั้งทางศาสนาและวิถีชีวิต เช่นการมรดกสมรส การบวช การปลงศพ ที่ควรเน้นการ ดำเนินการที่เรียบง่าย และประหยัดค่าใช้จ่าย การดำเนินการดังกล่าวให้สำเร็จต้องอาศัยการใช้คำสอนตาม หลักศาสนาที่แท้จริงไม่บิดเบือนแสวงประโยชน์ รวมถึงสื่อมวลชนที่ควรนำเสนอรูปแบบพิธีกรรมที่เรียบง่าย และประหยัด ให้กับสังคม ส่งเสริม คนดีที่ทำประโยชน์มากกว่า ผู้คนที่คดโกงทุกประเภทไม่สมควรได้รับการ ชื่นชมจากสื่อมวลชนในทุกกรณี (นิคม ยะอินตา, 2555)

4) รัฐบาลควรเลือกกำหนดนโยบายทางการเกษตรในลักษณะที่ผสมผสานที่สามารถพึ่งพาตนเอง มากกว่าการกำหนดนโยบายให้ทำการเกษตรเชิงเดี่ยวที่มุ่งหวังเชิงพาณิชย์ ควรมุ่งเน้นส่งเสริมเกษตรกรให้ พึ่งพาตนเองมากกว่าการพึ่งพาภาครัฐ ในลักษณะ นโยบายประชานิยม ควรมุ่งเน้น นโยบายสวัสดิการ

สังคม ทางด้านการสาธารณสุขและการศึกษา ไม่ด้วยค่าความเป็นมนุษย์ด้วยการแจกเงินในทุกกรณีการให้ความช่วยเหลือต้องมีการแลกเปลี่ยนจากการทำงานตอบแทน ยกเว้นกรณี เจ็บป่วย

5) ภาครัฐควรกำหนดและนำนโยบายการเสริมสร้าง วิสาหกิจชุมชน ที่เป็นรูปธรรม เพื่อการส่งออกสินค้าชุมชนในตลาดต่างประเทศและในประเทศ ด้วยการน้อมนำรูปแบบ โครงการศิลปาชีพ ในสมเด็จพระพันปีหลวงเพื่อให้เกษตรกรที่ว่างงานสามารถใช้เวลาในการประกอบกิจกรรมที่เป็นประโยชน์มากกว่าการใช้เวลากับการพนันและสิ่งเสพติด

6) แนวทางการแก้ปัญหาหนี้สินของครัวเรือนเกษตรกรอาสาด้วยโครงการรักษำป่า สร้างคน วิถีพอเพียงโดยมีกิจกรรม เช่น ปลูกผักสวนครัว เลี้ยงสัตว์ และการทำบัญชีครัวเรือน เป็นต้น ปัจจุบันมีครัวเรือนเกษตรกรอาสาสามารถปลดหนี้หนี้ได้ร้อยละ 22.3 เกษตรกรมีหนี้สินลดลงร้อยละ 39.2 ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการแก้ปัญหาหนี้สินของครัวเรือนเกษตรกรอาสา คือ การเข้าร่วมโครงการ รักษาป่า สร้างคน วิถีพอเพียง การวางแผนและตัดสินใจในการแก้ปัญหาภายในกลุ่ม การดำเนินกิจกรรมเพื่อลดค่าใช้จ่าย การดำเนินกิจกรรมเพื่อสร้างรายได้ การเรียนรู้บทเรียนของเพื่อนเกษตรกร ส่วนแนวทางขยายผล พบว่าเกษตรกรใช้วิธีชักชวนเพื่อน บ้านให้ทดลองปฏิบัติตามแนวทางของเกษตรกรที่ประสบความสำเร็จ (ณัชชาภรณ์ภักดิ์ เพ่งพินิจ, 2559)

7) แนวการแก้ไขปัญหานี้สินอย่างยั่งยืนนั้นควรจะยึดแนวทางวิถีใหม่ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 ที่ตรัสไว้ว่าต้องมีแหล่งน้ำ 30% ต้องมีที่ทำนา 30% ปลูกป่าปลูกไม้ผลพืชผักสวนครัว 30% ที่พักอาศัย 10% การที่จะทำให้มีแหล่งน้ำได้ในสภาพแวดล้อมในภาคอีสานนั้นก็จะต้องขุดสระ เพราะน้ำเป็นปัจจัยหลักในการทำการเกษตร เมื่อมีน้ำจึงจะสามารถปลูกพืชเลี้ยงสัตว์ได้ การปลูกพืชนั้นไม่ควรปลูกพืชเชิงเดี่ยวเป็นอันตรายเพราะจะทำให้หนี้พอกพูนขึ้นเกษตรกรต้องทำการเกษตรผสมผสานเพื่อกันของล้นตลาดการทำการเกษตรนั้นต้องใจเย็นอย่าใจร้อน เน้นปลูกเพื่อการบริโภคก่อนเหลือกินก็ค่อยแจกเหลือแจกก็ค่อยขายปลูกเกษตรกรต้องทำบัญชีรายรับรายจ่ายเพื่อควบคุมรายจ่ายถ้าสิ่งไหนจ่ายมากก็ต้องลดและหาทางว่าเราผลิตได้หรือเปล่า ถ้าผลิตได้ก็ไม่ต้องซื้อถ้าเกษตรกรปลูกสิ่งที่กินได้เกษตรกรก็ไม่ต้องซื้อถ้าเกษตรกรผลิตสิ่งที่จำเป็นที่จะต้องใช้ในการชีวิตประจำวันได้ก็ไม่ต้องซื้อ เช่น น้ำยาล้างจาน ยาสิฟัน ผงซักฟอก น้ำยาสระผม เป็นต้นเกษตรกรไม่ต้องซื้ออยากกินปลาที่เลี้ยงปลาอยากกินไก่ก็เลี้ยงไก่เกษตรกรจะมีอาหารในสวนในบ้านของตนเองเมื่อไม่ต้องมีรายจ่ายหรือมีอยู่แต่มีน้อยเกษตรกรจะมีเงินออมทุกวันทุกเดือนทุกปีเกษตรกรก็ไม่ต้องเป็นหนี้ต้องควบคุมใจตนเองหักห้ามใจตนเองต้องหัดพึ่งตนเอง การแก้ไขปัญหานี้สินต้องทำเกษตรแบบผสมผสานไม่ทำให้คนรวยแต่ทำให้คนมีพออยู่พอกินไม่ต้องเป็นหนี้เกษตรกรก็จะปลดภาระหนี้สินได้ด้วยตัวเองในที่สุด

เอกสารอ้างอิง

- กนิษฐา วนาสุข, จุฬารัตน์ โฆษะโก, และภาวนิศร์ ชวัลลล. (2557). *หนี้จากครัวเรือนและเศรษฐกิจภาคใต้*. สัมมนา เศรษฐศาสตร์ศึกษาภาคใต้. สืบค้นเมื่อ 18 มิถุนายน 2020, จาก shorturl.asia/dZwmA
- กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. (2557). *ข้อมูลกองทุน*. กรุงเทพฯ: กองทุนสงเคราะห์เกษตรกร.
- กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. (2560). *รายงานการประชุมคณะกรรมการช่วยเหลือเกษตรกร*. กรุงเทพฯ: สำนักงานปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์.
- จารูมา สปาลรัตน์ และกมลทิพย์ ละออกิจ. (2558). *หนี้ครัวเรือน, ภาคเหนือ: The Financial Awareness Solution*. กรุงเทพฯ: ธนาคารแห่งประเทศไทย.
- ณัชชาภรณ์ภัทร์ เฟ่งพินิจ. (2559). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการแก้ปัญหาหนี้ครัวเรือนเกษตรกรอาสาตำบลสันทราย อำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่ สงขลานครินทร์. *วารสารพีชศาสตร์*, 3(11), 1-6.
- ธีรภัทร ประยูรสิทธิ. (2559). *กระทรวงเกษตรและสหกรณ์*. เชียงใหม่: ChiangmaiDaily.
- นิคม ยะอินตา. (2555). กลยุทธ์การจัดการหนี้ครัวเรือนของเกษตรกรตามนโยบายกองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกรภาคเหนือตอนบน. *วารสารวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์*, 7(1), 1-36.
- นิพนธ์ พัวพงศกร. (2557). *ศึกษาหนี้เกษตรกรและแนวทางการปรับปรุงการดำเนินงานกองทุนภายใต้การดูแลของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์*. กรุงเทพฯ: สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร.
- ประสงค์ พูนธเนตร. (2556). นโยบายรัฐบาลเพื่อการจัดการหนี้ในระบบในเขตกรุงเทพมหานคร. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม*, 32(6), 2-10.
- ไพโรจน์ บัวสุข. (2557). วิธีการแก้ปัญหาหนี้ตามคำสอนของปราชญ์ท้องถิ่นในจังหวัดขอนแก่น. *วารสารสถาบันวิจัยญาณสังวร*, 5(2), 20-28.
- วรรณภา วงษ์สวรรค์, ขนิษฐา เสถียรพิระกุล, ปราโมช คีตะโกเศศ และเกรียงศักดิ์ ศรีเงินวง. (2559). *แนวทางการแก้ไขปัญหาคนทวงหนี้ชาวนา: กรณีศึกษาลูกค้าธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ต.ไทยชนะศึก อ.ทุ่งเสลี่ยม จ.สุโขทัย*. สืบค้นเมื่อ 4 กรกฎาคม 2556, จาก <https://erp.mju.ac.th/openFile.aspx?id=Mjl3Mzg3>
- วิทยา เจียรพันธ์. (2553). *หนี้สินเกษตรกรไทย*. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- สมชาย ชาญณรงค์กุล. (2557). *Approval of the Farmer's Welfare Fund 500 million baht*. สืบค้นเมื่อ 4 พฤษภาคม 2020, จาก https://www.cad.go.th/cadweb_eng/ewt_dl_link.php?nid=68
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2554). *รายงานความยากจนและความเหลื่อมล้ำในประเทศไทย พ.ศ. 2553*. สืบค้นเมื่อ 7 มิถุนายน 2020, จาก <http://www.nesdb.go.th/>
- สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. (2557). *ข้อมูลการผลิตทางการเกษตร*. สืบค้นเมื่อ 25 พฤษภาคม 2020, จาก http://www.oae.go.th/ewt_news.php?nid

- สุชาดา กลิ่นขจร. และนวรรตน์ รุ่งกวี. (2559). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อหนี้เกษตรกรในจังหวัดนครราชสีมา กรณีศึกษา อำเภอด่านขุนทดและโนนทอง. สืบค้นเมื่อ 12 มิถุนายน 2020, จาก <http://203.158.7.63:8080/narinet/handle/123456789/210>.
- อารีวรรณ คุณสันเทียะ. (2562). หนี้สินเกษตรกร ควรแก้จากจุดไหน วินัยทางการเงินหรือปัญหาเชิงโครงสร้าง. สืบค้นเมื่อ 15 มิถุนายน 2566, จาก <https://www.landactionthai.org/menu-debt/item/2380-2019-06-09-06-31-51.html>
- Modigliani, F. (1986). Life Cycle, Individual Thrift, and Wealth of Nations. *American Economic Review*, 76(3), 297–313.

ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินงานภายใต้หลัก
เศรษฐกิจหมุนเวียนของอุตสาหกรรมอาหารสำเร็จรูปในประเทศไทย
The causal relationship of factors influencing the circular economy of the food
processing industry in Thailand

มานิตย์ สิงห์ทองชัย

Manit Singthongchai

คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์

Faculty of Management Science, Nakhon Sawan Rajabhat University, Thailand.

E-mail: singthongchai.m@gmail.com

Received March 14, 2022; Revised March 22, 2022; Accepted March 25, 2022

บทคัดย่อ

อุตสาหกรรมอาหารของไทยเป็นตัวแปรสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจ ทั้งการมีส่วนร่วมเพื่อ
การรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมควบคู่ไปกับการพัฒนาอุตสาหกรรมอาหารอย่างยั่งยืน โดยการบริหาร
จัดการห่วงโซ่อุปทานของการผลิตอาหารสำเร็จรูปเริ่มตั้งแต่การเตรียมวัตถุดิบจนถึงการแปรรูปอาหาร
ด้วยกรรมวิธีต่างๆ ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมภายใต้หลักเศรษฐกิจหมุนเวียน การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ
1) ศึกษาประสิทธิผลในการดำเนินงานภายใต้หลักเศรษฐกิจหมุนเวียนของอุตสาหกรรมอาหารสำเร็จรูปใน
ประเทศไทยที่พัฒนาขึ้นกับข้อมูลเชิงประจักษ์ และ 2) ศึกษาอิทธิพลของปัจจัยที่มีต่อผลการดำเนินงาน
ภายใต้หลักเศรษฐกิจหมุนเวียนของอุตสาหกรรมอาหารสำเร็จรูปในประเทศไทย โดยใช้ระเบียบวิจัยเชิง
ปริมาณโดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือเก็บข้อมูลจากผู้ประกอบการนิติบุคคลผู้ผลิตที่ประกอบการ
อาหารสำเร็จรูปในประเทศไทยจำนวน 220 ชุด และวิเคราะห์ด้วยค่าสถิติเชิงพรรณนาและรวบรวมข้อมูล
มาวิเคราะห์โดยใช้การวิเคราะห์ค่าทางสถิติและตัวแบบสมการโครงสร้าง

ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยผลการดำเนินงานภายใต้หลักเศรษฐกิจหมุนเวียนของอุตสาหกรรมอาหาร
สำเร็จรูปได้รับผลกระทบเชิงบวกมาจากปัจจัยโลจิสติกส์เพื่อสิ่งแวดล้อมพร้อมกับได้รับผลกระทบทางตรง
เชิงบวกจากปัจจัยหลักปฏิบัติที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อภาค
ธุรกิจในการกำหนดแนวทางการวางกลยุทธ์ปรับปรุงกระบวนการในระบบโซ่อุปทานที่เป็นมิตรต่อ
สิ่งแวดล้อมภายใต้หลักเศรษฐกิจหมุนเวียน เช่น ประสิทธิภาพกระบวนการโลจิสติกส์ ลดของเสียและ
มลพิษ ตลอดจนช่วยเสริมช่องทางในการเข้าถึงนวัตกรรมที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม (Green innovation)

ที่สำคัญเพื่อยกระดับอุตสาหกรรมอาหารสำเร็จรูปในอนาคตและพัฒนาฐานการผลิตของผู้ประกอบการไทยให้รองรับโอกาสไปสู่ตลาดการค้าใหม่ในอนาคตได้อย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: โลจิสติกส์เพื่อสิ่งแวดล้อม; หลักปฏิบัติที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม; ระบบเศรษฐกิจหมุนเวียน; อุตสาหกรรมอาหารสำเร็จรูป

Abstract

Thailand's food industry is an important factor in driving the economy. Both contribute to the preservation of environmental quality along with the sustainable development of the food industry. Supply chain management of ready-to-eat food production starts from raw material preparation to food processing through various environmentally-friendly processes under the circular economy principle. This research aimed to 1) study the effectiveness of the operation under the circular economy principle of the food processing food industry in Thailand developed with empirical data and 2) study the influence of factors on the performance under the circular economy principle of the food processing industry in Thailand. Quantitative research regulations were used through questionnaires as a tool to collect data from 220 sets of juristic entrepreneurs and manufacturers who operate ready-to-eat food in Thailand. Descriptive statistics were analyzed and data were collected using statistical analysis and a structural equation model (SEM).

The research found that the performance factor under the circular economy principle of the ready-to-eat food industry was significantly positively impacted by environmental logistics factors and the positive direct impacts of environmentally friendly practices. These were useful for businesses to formulate strategic guidelines to improve processes in green supply chains under circular economy principles such as the efficiency of logistics processes and the reduction of waste and pollution, as well as the strengthening of access channels for green innovation. Importantly, it was also an upgrade of the ready-to-eat food industry in the future and the development of production bases for Thai entrepreneurs to support sustainable opportunities for new trade markets in the future.

Keywords: Green Logistics; Green practices; Circular economy; Food processing industry

บทนำ

ในปัจจุบันการปรับเปลี่ยนรูปแบบการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมโดยอาศัยฐานความเข้มแข็งของประเทศ เพื่อส่งเสริมและพัฒนาให้ประเทศไทยเป็นเจ้าของสินค้าและบริการมูลค่าสูงที่ยกระดับในห่วงโซ่

การผลิตสินค้าและบริการนั้น มีความสำคัญต่อการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศเป็นอย่างมาก นอกจากนี้เทคโนโลยีนวัตกรรมดิจิทัลสมัยใหม่สามารถพัฒนาต่อยอดและสร้างการเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน รวมถึงการกระจายรายได้และความมั่งคั่งแบบทั่วถึง (Inclusive Growth) ซึ่งการใช้โมเดลเศรษฐกิจใหม่ที่เรียกว่า “BCG Model” เป็นการพัฒนา 3 เศรษฐกิจ คือ เศรษฐกิจชีวภาพ (Bio-Economy) เศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular Economy) และเศรษฐกิจสีเขียว (Green Economy) เพื่อให้เกิดการขับเคลื่อนประเทศไทยอย่างเป็นรูปธรรม โดยเฉพาะแนวคิดระบบเศรษฐกิจหมุนเวียนที่ให้ความสำคัญกับประสิทธิภาพของการจัดการของเสียจากการผลิตและบริโภคด้วยการนำวัตถุดิบที่ผ่านการผลิตและบริโภคแล้วเข้าสู่กระบวนการผลิตใหม่ (Re-Material) และสนับสนุนการใช้ซ้ำ (Reuse) รวมไปถึงการเปลี่ยนรูปแบบธุรกิจจากการผลิตไปเป็นการบริการที่อาศัยเทคโนโลยีทำให้เกิดการใช้ทรัพยากรเท่าที่จำเป็นและมีประสิทธิภาพอย่างสูงสุด รวมถึงการพัฒนานวัตกรรมการออกแบบผลิตภัณฑ์ที่มาจากวัตถุดิบที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมหรือผลิตภัณฑ์ที่มีอายุการใช้งานยาวนาน ตลอดจนการเพิ่มมูลค่าให้ของเสียที่เกิดจากกระบวนการผลิต อย่างไรก็ตามหลายองค์กรเริ่มให้ความสำคัญกับการพัฒนาที่ยั่งยืนและสิ่งแวดล้อมมากขึ้น เนื่องจากแนวคิดของเศรษฐกิจหมุนเวียนแสดงให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงในการดำเนินธุรกิจที่มีการบูรณาการกิจกรรมทางเศรษฐกิจและด้านสิ่งแวดล้อม อีกทั้งยังมีความเกี่ยวข้องกับแนวทางการจัดการห่วงโซ่อุปทานที่สามารถสร้างเครือข่ายข้ามอุตสาหกรรมที่ยั่งยืน โดยใช้ทรัพยากรตามกลยุทธ์ 3Rs ได้แก่ รีไซเคิล ลด และนำกลับมาใช้ใหม่ และมีการนำมาประยุกต์ใช้ในอุตสาหกรรมที่หลากหลายเช่น อุตสาหกรรมชิ้นส่วนยานยนต์ อุตสาหกรรมสิ่งทอ อุตสาหกรรมการผลิตเหล็กและโลหะต่าง ๆ เป็นต้น

จากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด 19 หนึ่งในอุตสาหกรรมของไทยที่เป็นตัวแปรสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจคืออุตสาหกรรมอาหารสำเร็จรูป (Food Processing Industry) ซึ่งมีอัตราการขยายตัว 3-5% ต่อปี จากข้อมูลสถาบันอาหาร หน่วยงานเครือข่ายกระทรวงอุตสาหกรรมระบุว่าในปี 2563 มูลค่าทางการตลาดประมาณ 20,200-20,500 ล้านบาท เนื่องจากพฤติกรรมของผู้บริโภคเปลี่ยนแปลงจากเดิม นิยมซื้ออาหารกลับไปรับประทานที่บ้านมากขึ้น เกิดกิจกรรมการปรุงอาหารรับประทานเองมากขึ้นและนิยมซื้อทางออนไลน์เพิ่มมากขึ้น จนกลายเป็นวิถีชีวิตใหม่ (New Normal) นอกจากนี้อุตสาหกรรมสำเร็จรูปในประเทศไทยช่วงปี 2559-2563 ขยายตัวเฉลี่ยปีละ 7.4% ปัจจัยสนับสนุนจากการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของผู้บริโภคที่เปลี่ยนแปลงตามการขยายตัวของชุมชนเมือง (Urbanization) ซึ่งเป็นสังคมที่เร่งรีบและต้องการความสะดวกสบาย จากข้อมูลพบว่าอาหารสำเร็จรูปส่วนใหญ่อยู่ในรูปของบะหมี่กึ่งสำเร็จรูป (Instant Noodle) ซึ่งมีสัดส่วน 78.7% ของมูลค่าอาหารพร้อมทานแบบแห้งโดยเป็นอาหารพร้อมทานที่สามารถเก็บไว้ได้นานกว่าและสามารถเก็บรักษาในอุณหภูมิต่าง ๆ ได้โดยไม่เสียรสชาติของอาหาร (วิจัยกรุงศรี, 2564) อย่างไรก็ตามกระบวนการห่วงโซ่อุปทานของการผลิตอาหารสำเร็จรูปเริ่มตั้งแต่การเตรียมวัตถุดิบจนถึง การแปรรูปอาหารด้วยกรรมวิธีต่าง ๆ เช่น การแปรรูปอาหาร ความร้อน การแช่เยือกแข็ง การทำแห้งจำเป็นต้องใช้พลังงานสูง และทำให้เกิดของเสียเป็นจำนวนมากทั้งขยะจากเศษอาหารน้ำล้าง น้ำทิ้งซึ่งมีผลกระทบกับสิ่งแวดล้อม และยังเกิดการปนเปื้อนไปยังอาหารที่ผลิต

ทำให้เกิดอันตรายทางอาหาร (Food Hazard) ส่งผลกระทบต่อผู้ผลิตอาหารโดยตรง นอกจากนี้ผู้ผลิตภัณฑอาหารสำเร็จรูปยังมีการใช้บรรจุภัณฑ์เป็นจำนวนมากที่ต้องการพลังงานทั้งไฟฟ้า น้ำมัน และพลังงานอื่น ๆ ในการผลิต ดังนั้นเป้าหมายสำคัญของอุตสาหกรรมนี้คือยืดอายุการเก็บรักษาผลิตผลจากพืชปศุสัตว์ และประมง โดยผลิตให้ได้ปริมาณมาก มีคุณภาพสม่ำเสมอ ปลอดภัย และสะดวกต่อการบริโภค (ชลิดา โปะมา, 2561) นอกจากนี้ท่ามกลางการแข่งขันและผู้บริโภคที่เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมอยู่ตลอดเวลา โดยเฉพาะในยุคที่ผู้บริโภคหันมาให้ความสำคัญกับประเด็นปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมมากขึ้น ส่งผลให้อุตสาหกรรมอาหารส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและมีต้นทุนในการผลิตสูง ประกอบกับการใช้ทรัพยากรน้ำซึ่งมีส่วนทำให้ดินปนเปื้อน ก่อมลพิษ ปล่อยก๊าซเรือนกระจก อุตสาหกรรมอาหารสำเร็จรูปจึงเล็งเห็นได้ที่จะต้องปรับตัวเพื่อลดภาระให้สิ่งแวดล้อม ทั้งนี้ผู้ประกอบการในอุตสาหกรรมอาหารสำเร็จรูปของไทยต้องตระหนักถึงการมีส่วนร่วมเพื่อการรักษาสิ่งแวดล้อมในการสร้างการพัฒนาอุตสาหกรรมอาหารอย่างยั่งยืนทำให้สามารถรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมควบคู่ไปกับการพัฒนาอุตสาหกรรมของประเทศ ซึ่งข้อมูลการวิจัยของนักวิชาการต่างๆ เช่น Kazancoglu et al. (2018) ระบุว่าในระบบเศรษฐกิจหมุนเวียน และการจัดการห่วงโซ่อุปทานสีเขียว (Green Supply Chain Management) สามารถเพิ่มประสิทธิภาพการใช้ทรัพยากรและถือเป็นการแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อมโดยรวมทั้งห่วงโซ่อุปทานและมีความสำคัญต่อการอยู่รอดในสภาพแวดล้อมการแข่งขันที่เพิ่มมากขึ้น Seroka and Ociepa (2019) ศึกษาการจัดการโลจิสติกส์สีเขียวที่เชื่อมโยงการปรับใช้ทรัพยากรระหว่างผลิตภัณฑ์ และผู้บริโภคโดยวางแนวทางใหม่ในการจัดการของเสียที่เกิดขึ้นจากกระบวนการผลิตและการจัดการกากตะกอนน้ำเสีย ซึ่งพบว่าการบริหารกระบวนการโลจิสติกส์สามารถส่งผลให้องค์กรเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงานภายใต้หลักเศรษฐกิจหมุนเวียนได้ เช่นเดียวกันกับ Del Giudice et al. (2020) ระบุว่าธุรกิจสามารถสร้างผลประโยชน์ที่ดีขึ้นได้หากองค์กรมีการปรับกระบวนการผลิตให้ทันสมัย การพัฒนานวัตกรรมการออกแบบผลิตภัณฑ์ที่มาจากวัตถุดิบที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ซึ่งทำให้เกิดการสร้างเศรษฐกิจแนวใหม่ที่ให้มีการใช้ทรัพยากรหมุนเวียนในห่วงโซ่อุปทาน

จากการทบทวนวรรณกรรมวิเคราะห์ได้ว่าเพื่อพัฒนาห่วงโซ่อุปทานที่สามารถทำงานในมุมมองของเศรษฐกิจหมุนเวียนได้นั้น องค์กรจำเป็นต้องสนับสนุนการแนะนำแนวทางแก้ไขที่ทำให้วงจรของการผลิตในประเทศมีความยั่งยืนมากขึ้น และดำเนินการเพื่อส่งเสริมความร่วมมือกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียภายนอกในการพัฒนาห่วงโซ่อุปทานภายใต้ระบบเศรษฐกิจหมุนเวียน ดังนั้นการศึกษานี้จึงสันนิษฐานว่าห่วงโซ่อุปทานแบบหมุนเวียนจะให้ผลลัพธ์ประสิทธิภาพที่ดีที่สุด หากองค์กรประกอบทั้งหมดของห่วงโซ่อุปทานขององค์กรสอดคล้องกันเพื่อสนับสนุนแนวปฏิบัติด้านเศรษฐกิจหมุนเวียน เหตุผลดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยได้ศึกษาความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินงานภายใต้หลักเศรษฐกิจหมุนเวียนของอุตสาหกรรมอาหารสำเร็จรูปในประเทศไทยและได้ทำการสร้างเครื่องมือ (Tools) ที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลและการประเมินผลข้อมูล ประสิทธิภาพการดำเนินงานภายใต้หลักเศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular Economy) โลจิสติกส์เพื่อสิ่งแวดล้อม (Green Logistics) และหลักปฏิบัติที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม (Green Practices) ในการเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาตัวแบบเชิงสาเหตุของตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อการ

ดำเนินงานภายใต้หลักเศรษฐกิจหมุนเวียนของอุตสาหกรรมอาหารสำเร็จรูปในประเทศไทยซึ่งเป็นประโยชน์ต่อภาคธุรกิจในการกำหนดแนวทางการวางกลยุทธ์ปรับปรุงกระบวนการในระบบโซ่อุปทานที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมภายใต้หลักเศรษฐกิจหมุนเวียน เช่น ประสิทธิภาพกระบวนการโลจิสติกส์ ลดของเสียและมลพิษ ตลอดจนช่วยเสริมช่องทางในการเข้าถึงนวัตกรรมที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม (Green Innovation) ที่สำคัญเพื่อยกระดับอุตสาหกรรมอาหารสำเร็จรูปในอนาคตและพัฒนาฐานการผลิตของผู้ประกอบการไทยให้รองรับโอกาสไปสู่ตลาดการค้าใหม่ในอนาคตได้อย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาประสิทธิผลในการดำเนินงานภายใต้หลักเศรษฐกิจหมุนเวียนของอุตสาหกรรมอาหารสำเร็จรูปในประเทศไทยที่พัฒนาขึ้นกับข้อมูลเชิงประจักษ์
- 2) เพื่อศึกษาอิทธิพลของปัจจัยที่มีต่อผลการดำเนินงานภายใต้หลักเศรษฐกิจหมุนเวียนของอุตสาหกรรมอาหารสำเร็จรูปในประเทศไทย

สมมติฐานการวิจัย

- สมมติฐานที่ 1 โลจิสติกส์เพื่อสิ่งแวดล้อมมีอิทธิพลทางบวกต่อหลักเศรษฐกิจหมุนเวียน
- สมมติฐานที่ 2 โลจิสติกส์เพื่อสิ่งแวดล้อมมีอิทธิพลทางบวกต่อหลักปฏิบัติที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม
- สมมติฐานที่ 3 หลักปฏิบัติที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมมีอิทธิพลทางบวกต่อหลักเศรษฐกิจหมุนเวียน

การทบทวนวรรณกรรม

1) โลจิสติกส์เพื่อสิ่งแวดล้อม (Green Logistics)

การจัดการโลจิสติกส์เป็นกิจกรรมที่เกิดขึ้นตลอดกระบวนการตั้งแต่การจัดหาวัตถุดิบ การผลิต การกระจายสินค้าไปยังผู้บริโภคซึ่งแต่ละกิจกรรมสามารถเพิ่มมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้าไม่ว่าจะเป็นการสร้างมูลค่าเพิ่มจากการเคลื่อนย้ายหรือสินค้าและบริการซึ่งจะช่วยเพิ่มขีดความสามารถให้แก่ภาคธุรกิจและอุตสาหกรรมทั้งในแง่การลดต้นทุนการผลิต การสร้างมูลค่าเพิ่ม การประหยัดพลังงาน และการรักษาสีเขียวไปพร้อมกัน อย่างไรก็ตามความสำคัญกับปัญหาสิ่งแวดล้อม อาทิ มลภาวะในอากาศที่เกิดจากการขนส่ง การใช้พลังงานเชื้อเพลิงหรือพลังงานไฟฟ้ากระบวนการผลิต และการใช้วัสดุด้านบรรจุภัณฑ์พลาสติก การบริหารงานที่ซับซ้อนด้านโลจิสติกส์ สำหรับอุตสาหกรรมต่างๆ ส่วนใหญ่มุ่งเน้นเฉพาะการลดต้นทุนด้านโลจิสติกส์เพื่อเพิ่มขีดความสามารถทางการแข่งขัน ดังนั้นการดำเนินงานเพื่อโลจิสติกส์สีเขียว (Green Logistics) ที่สามารถบริหารจัดการมลภาวะในอากาศที่เกิดจากการขนส่ง การประหยัดพลังงาน และการใช้วัสดุด้านบรรจุภัณฑ์ที่สามารถนำกลับมาใช้ใหม่ (Recycle) การบริหารงานด้านโลจิสติกส์ จึงต้องให้ความสำคัญต่อกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อม (Rodrigue et al, 2017) Seroka

and Ociepa (2019) ให้คำจำกัดความด้านโลจิสติกส์สีเขียวที่กล่าวถึงไม่เพียงแต่ทำหน้าที่ในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติเท่านั้น แต่ยังเป็นเชื่อมโยงระหว่างทรัพยากรธรรมชาติและผลิตภัณฑ์ ผลิตภัณฑ์และผู้บริโภค ดังนั้นโลจิสติกส์สีเขียวจึงเป็นตัวกำหนดประสิทธิภาพของวัฏจักรเศรษฐกิจในระบบเศรษฐกิจหมุนเวียนที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมได้แก่ 1) บรรจุภัณฑ์สีเขียว 2) การขนส่งสีเขียว 3) การจัดเก็บ 4) การไหลของการประมวลผล กิจกรรมดังกล่าวส่งผลต่อประสิทธิภาพของระบบเศรษฐกิจหมุนเวียนคือการไหลของวัสดุที่เป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมการผลิตของอุตสาหกรรมและกระแสพลังงานที่เกี่ยวข้องในระบบอุตสาหกรรมขององค์กร โดยข้อกำหนดของเศรษฐกิจหมุนเวียนและอุตสาหกรรมคือการไหลของข้อมูลวัตถุดิบ และการรีไซเคิลอย่างมีประสิทธิภาพเพื่อปรับปรุงกระบวนการดำเนินงานเคลื่อนย้ายในระบบการผลิตของบริษัทที่เกี่ยวข้องกับการส่งมอบผลิตภัณฑ์ นอกจากนี้ Torasa and Mekhum (2020) ศึกษาผลกระทบของกิจกรรมโลจิสติกส์สีเขียวต่อหลักเศรษฐกิจหมุนเวียนในเขตอุตสาหกรรมกลุ่มประเทศอาเซียนพบว่าโลจิสติกส์สีเขียวในกิจกรรมการใช้วัสดุรีไซเคิลและการนำกลับมาใช้ใหม่ในการบวนการผลิตมีอิทธิพลต่อหลักเศรษฐกิจหมุนเวียนในการเพิ่มประสิทธิภาพกระบวนการโลจิสติกส์ สอดคล้องกับ Kuo et al. (2019) ศึกษาการพัฒนากระบวนการโลจิสติกส์ย้อนกลับของบรรจุภัณฑ์ขนส่งในอุตสาหกรรมแผง LCD ที่ส่งผลต่อการบริหารหลักเศรษฐกิจหมุนเวียนในการใช้กล่องจัดส่งผลิตภัณฑ์สำเร็จรูปที่นำกลับมาใช้ใหม่ได้ ผลการศึกษาพบว่าการจัดการโลจิสติกส์สีเขียวเช่นการปรับการใช้บรรจุภัณฑ์รีไซเคิลใหม่สามารถลดต้นทุนในการดำเนินงานได้

2) หลักปฏิบัติที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม (Green practices)

ประสิทธิภาพแนวทางปฏิบัติที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมในองค์กรและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียสามารถวัดได้ทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ บางบริษัทใช้การวัดทางการเงิน เช่น การเพิ่มความสามารถในการทำกำไร ส่วนแบ่งการตลาด และรายได้ ผลตอบแทนจากการลงทุน ส่วนอื่น ๆ มุ่งเน้นไปที่การวัดผลการปฏิบัติงาน เช่น ระดับการบริการลูกค้าและประสิทธิภาพของการจัดการสินค้าคงคลัง Laosirihongthong et al. (2013) กล่าวว่าตามมุมมองเชิงกลยุทธ์ของเศรษฐกิจหมุนเวียน การออกแบบการประเมินผลการปฏิบัติงานในการจัดการซัพพลายเชนจะต้องสอดคล้องกับหลักการ 3R ของเศรษฐกิจหมุนเวียนเพื่อให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน ดังนั้นหลักปฏิบัติที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมไม่ควรเน้นที่ด้านสิ่งแวดล้อมเท่านั้นแต่ควรเน้นที่การเข้าถึงและรักษาประสิทธิภาพในการดำเนินงาน และมุ่งเน้นที่วัตถุประสงค์ด้านเศรษฐกิจ การขนส่ง การดำเนินงาน และการตลาด เพื่อใช้ในการประเมินประสิทธิภาพและประสิทธิผลขององค์กรหรือเพื่อเปรียบเทียบกับคู่แข่ง Kazancoglu et al. (2018) กล่าวว่านอกจากการลดต้นทุนการผลิต การขนส่ง และต้นทุนทางธุรกิจโดยรวมคือหลักปฏิบัติขององค์กรเพื่อสิ่งแวดล้อมแล้วนั้น การบริหารจัดการภายในองค์กร (Intra organizational management) และการจัดการระบบข้อมูล (Information system manufacturing) ยังเป็นปัจจัยสำคัญในการขับเคลื่อนให้องค์กรมีประสิทธิภาพในการดำเนินงานตามหลักเศรษฐกิจหมุนเวียนได้อีกด้วย นอกจากนี้ Younis et al. (2016) กล่าวว่าระดับความตระหนักด้านสิ่งแวดล้อมขององค์กรขึ้นอยู่กับประโยชน์ที่จะได้รับการพัฒนาผลการปฏิบัติงาน แนวปฏิบัติเพื่อ

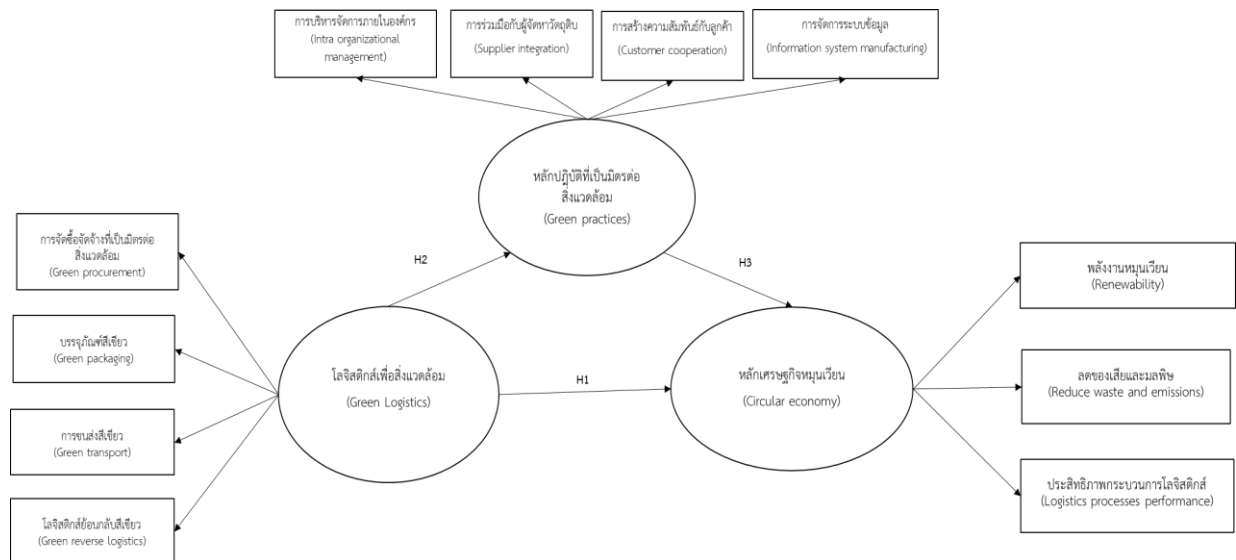
สิ่งแวดล้อมภายในองค์กร (ระบบการจัดการสิ่งแวดล้อมแบบบูรณาการและการมีส่วนร่วมของพนักงาน) และกิจกรรมการรีไซเคิลและการนำกลับมาใช้ใหม่เป็นสิ่งจำเป็นเพื่อปรับปรุงประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน เช่นเดียวกับกับ Petljak et al. (2018) ศึกษาการจัดการห่วงโซ่อุปทานสีเขียวในธุรกิจอาหารค้าปลีก ผลการศึกษาพบว่ากิจกรรมในร้านที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมเช่น การสร้างความสัมพันธ์กับผู้จัดหาวัตถุดิบ (Cooperation with Suppliers) และการจัดการห่วงโซ่อุปทานส่งผลต่อการขับเคลื่อนประสิทธิภาพทางหลักเศรษฐกิจหมุนเวียน

3) หลักเศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular economy)

เศรษฐกิจหมุนเวียนคือเศรษฐกิจที่คุณค่าของวัตถุดิบ ทรัพยากรและผลิตภัณฑ์ได้รับการรักษาให้คงไว้ให้นานที่สุดและมีการสร้างของเสียที่ต่ำที่สุด ซึ่งตามความหมายนี้แล้วระบบเศรษฐกิจที่มีความหมุนเวียนจะมีคุณสมบัติที่สามารถฟื้นคืนและกลับสู่สภาพเดิม และสามารถคงภาคส่วนต่าง ๆ ที่อยู่ภายในระบบให้มีคุณภาพและคุณค่าสูงสุด โดยคุณลักษณะหลักของเศรษฐกิจหมุนเวียนนอกจากการออกแบบเพื่อให้เข้ากับห่วงโซ่อุปทานแล้ว วัสดุชีวภาพจะต้องไม่มีสารพิษ ย่อยสลายได้ง่าย ส่วนผลิตภัณฑ์ทางเทคนิคหรือวัสดุประดิษฐ์อื่น ๆ จะต้องถูกออกแบบให้สามารถนำมาใช้ได้อีกครั้งโดยใช้พลังงานน้อยที่สุด และสามารถคงคุณภาพเดิมได้มากที่สุด (สำนักงานเศรษฐกิจอุตสาหกรรม, 2563) นอกจากนี้ระบบต่าง ๆ ควรจะมุ่งใช้พลังงานทดแทน และมุ่งลดระดับพลังงานที่ต้องใช้ในการคืนสภาพรวมทั้งการหมุนเวียนเศรษฐกิจ ระบบการผลิตของภาคเกษตรกรรมนั้นตั้งอยู่บนการใช้พลังงานแสงอาทิตย์ แต่ก็มีการใช้ปุ๋ย การใช้เครื่องยนต์และเครื่องจักรในขั้นตอนต่าง ๆ ที่ใช้พลังงานเชื้อเพลิงที่สูงเช่นกัน การสร้างระบบอาหารและกลไกที่รวมศูนย์จะช่วยลดความจำเป็นในการใช้พลังงานเชื้อเพลิงให้น้อยลง Zeng et al. (2017) กล่าวว่าเมื่อแนวคิดของเศรษฐกิจหมุนเวียนและการจัดการห่วงโซ่อุปทานที่ยั่งยืนรวมกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการออกแบบการขนส่งและการรีไซเคิลวัสดุเหลือใช้และวัสดุสำรองอย่างมีประสิทธิภาพและหมุนเวียนขึ้นส่วนสามารถพัฒนาเศรษฐกิจหมุนเวียนในองค์กรได้อย่างยั่งยืนเช่นกัน ทั้งนี้องค์ประกอบสำคัญของเศรษฐกิจหมุนเวียนเน้นการรักษาสิ่งแวดล้อมและการอนุรักษ์ทรัพยากรและด้วยเหตุนี้จึงสนับสนุนการดำเนินการตามการจัดการห่วงโซ่อุปทานเพื่อสิ่งแวดล้อมภายในเศรษฐกิจหมุนเวียน ทั้งนี้หลักเศรษฐกิจหมุนเวียนควรใช้หลักการ 3R ในการลด ใช้ซ้ำ และรีไซเคิลสำหรับแต่ละรอบในห่วงโซ่อุปทานเพื่อให้บรรลุเป้าหมายของประสิทธิภาพด้านสิ่งแวดล้อมและเศรษฐกิจ และเพื่อให้เกิดความสมดุลด้านเศรษฐกิจ สังคม การดำเนินงานและสิ่งแวดล้อมของบริษัท (Del Giudice et al., 2020) และจากการศึกษาความสัมพันธ์ของหลักเศรษฐกิจและการผลิตสีเขียวที่มีต่ออุตสาหกรรม 4.0 ของ Bag & Pretorius (2020) พบว่าการบูรณาการเทคโนโลยี ปัญญาประดิษฐ์ การจัดการการผลิตแบบใช้พลังงานหมุนเวียนสามารถในสร้างความที่ยั่งยืนและเศรษฐกิจหมุนเวียนในอุตสาหกรรมได้

กรอบแนวคิดของงานวิจัย

จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สามารถแสดงความสัมพันธ์ของตัวแปรในลักษณะเป็นโครงสร้าง ที่เป็นกระบวนการสร้างมโนทัศน์ (Conceptualization) โดยนำเสนอกรอบแนวคิดในการวิจัยดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดของงานวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

ผู้วิจัยได้ใช้แนวทางในการศึกษาการวิจัยเชิงปริมาณโดยผู้วิจัยเริ่มต้นจากการศึกษาข้อมูลทุติยภูมิ จากตำรา เอกสารวิชาการ งานวิจัยทั้งในประเทศและต่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินงานภายใต้หลักเศรษฐกิจหมุนเวียนของอุตสาหกรรมอาหารสำเร็จรูปในประเทศไทย

1) **ประชากร** ได้แก่ ผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจอาหารสำเร็จรูปในประเทศไทยที่มีการดำเนินธุรกิจอยู่ในประเทศไทย ดังตารางที่ 1 ข้อมูลผู้ประกอบการธุรกิจอาหารสำเร็จรูปที่ขึ้นทะเบียนกับกรมพัฒนาธุรกิจการค้าและยังดำเนินธุรกิจอยู่จำนวนทั้งสิ้น 220 ราย โดยผู้วิจัยได้ทำแบ่งจำนวนขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้วิธีสัดส่วนเทียบกับประชากรของแต่ละกลุ่มตามรายภาค จากนั้นทำการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Sample Random Sampling) ซึ่งทำการสุ่มจากหน่วยตัวอย่างที่ทำให้โอกาสการสุ่มจากประชากรทุกหน่วยได้รับการเลือกเท่า ๆ กัน (กัลยา วานิชย์บัญชา, 2560) ดังแสดงในตารางที่ 1 ตัวแปรประจักษ์หรือตัวแปรสังเกตได้ (Observed Variable) ที่ศึกษาในครั้งนี้มีจำนวนทั้งหมด 11 ตัวแปร จึงใช้วิธีกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการโดยกำหนดจำนวน 20 เท่าของตัวแปร (Schumacker and Lomax, 2012) เท่ากับ 220 ตัวอย่าง ($20 \times 11 = 220$) จากนั้นผู้วิจัยใช้การสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ด้วยการสร้างกรอบในการสุ่มตัวอย่าง (Sampling Frame) เพื่อสุ่มตัวอย่างจากประชากรอีกครั้ง จากนั้นผู้วิจัยได้ทำการเก็บตัวอย่างโดยการจับฉลากรายชื่อผู้ประกอบการธุรกิจอาหารสำเร็จรูปแล้วทำ

การส่งแบบสอบถามไปทางจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ ไปรษณีย์ รวมทั้งการเก็บจริงจากผู้ประกอบการ โดยผู้วิจัยได้ทำการเก็บข้อมูลจนครบถ้วนตามที่ได้กำหนดขนาดตัวอย่างไว้

ตารางที่ 1 การกำหนดสัดส่วนขนาดตัวอย่าง

ที่ตั้งของนิติบุคคล	จำนวนประชากร	จำนวนตัวอย่าง
กรุงเทพฯ	265	55
กลาง	313	65
ตะวันออก	75	15
ตะวันออกเฉียงเหนือ	155	32
เหนือ	141	29
ใต้	118	24
รวม	1,067	220

ที่มา: สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (2563)

2) **ตัวแปรที่ศึกษา** ได้แก่ 2.1) ตัวแปรแฝงภายใน (Endogenous Latent Variables) คือ หลักเศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular Economy) ของผู้ประกอบการธุรกิจอาหารสำเร็จรูปในประเทศไทย ประกอบด้วยปัจจัยเชิงประจักษ์ได้แก่ พลังงานหมุนเวียน (Renewability) ลดของเสียและมลพิษ (Reduce Waste and Emissions) และประสิทธิภาพกระบวนการโลจิสติกส์ (Logistics Processes Performance) 2.2) ตัวแปรคั่นกลาง (Mediator/Intervening Variable) ได้แก่ หลักปฏิบัติที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม (Green Practices) ประกอบด้วยปัจจัยเชิงประจักษ์ได้แก่ การบริหารจัดการภายในองค์กร (Intra Organizational Management) การร่วมมือกับผู้จัดหาวัตถุดิบ (Supplier Integration) การสร้างความสัมพันธ์กับลูกค้า (Customer cooperation) และการจัดการระบบข้อมูล (Information System manufacturing) 2.3) ตัวแปรแฝงภายนอก (Exogenous Latent Variable) คือ โลจิสติกส์เพื่อสิ่งแวดล้อม (Green Logistics) ประกอบด้วยปัจจัยเชิงประจักษ์การจัดซื้อจัดจ้างที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม (Green Procurement) บรรจุภัณฑ์สีเขียว (Green Packaging) การขนส่งสีเขียว (Green Transport) และโลจิสติกส์ย้อนกลับสีเขียว (Green Reverse Logistics)

3) การดำเนินการวิจัย

3.1 วางแผนศึกษาข้อมูลเบื้องต้น ผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิได้แก่ แนวคิด ทฤษฎี วรรณกรรมและงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยทั้งในประเทศและต่างประเทศจากแหล่งต่าง ๆ และการเก็บข้อมูลปฐมภูมิคือผู้ประกอบการธุรกิจอาหารสำเร็จรูปในประเทศไทย 220 ตัวอย่าง

3.2 สร้างเครื่องมือในการวิจัย ผู้วิจัยได้พัฒนาเครื่องมือสำหรับการวิจัยครั้งนี้โดยสร้างแบบสอบถามชนิดประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ (5-Point Likert Scale Likert, 1972) โดยผู้วิจัยพัฒนาข้อคำถามและปรับใช้มาตรวัดหรือตัวชี้วัดบางส่วนของนักวิชาการที่มีอยู่เดิม แล้วทำการเรียบเรียงประเด็นที่ศึกษากับบริบทของการศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงานที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมของอุตสาหกรรมอาหารสำเร็จรูปในประเทศไทยที่ได้จากการทบทวนวรรณกรรม

3.3 การสร้างมาตรวัด ผู้วิจัยได้ทำการพัฒนาข้อคำถามเพื่อใช้เป็นเครื่องมือสำหรับการวิจัยครั้งนี้ ด้วยการพัฒนาเป็นแบบสอบถามที่ใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูลจากผู้ประกอบการธุรกิจอาหารสำเร็จรูปในประเทศไทยแล้วนำข้อมูลมาเพื่อทำการวิเคราะห์เชิงปริมาณ

3.4 โครงสร้างแบบสอบถาม การพัฒนาโครงสร้างแบบสอบถามเพื่อใช้ในการเก็บข้อมูล ผู้วิจัยทำการทดสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Context Validity) เพื่อตรวจสอบความตรงของเนื้อหาที่ครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการศึกษา และนำแบบสอบถามที่ผู้เชี่ยวชาญประเมินค่าดัชนีความสอดคล้องของเนื้อหา กับวัตถุประสงค์ของการวิจัย (Index of Item – Objective Congruence : IOC) จากนั้นตรวจสอบค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ด้วยการทดลองเก็บข้อมูลจำนวน 30 ราย ไปทำการตรวจสอบหาความเชื่อมั่นด้วยสัมประสิทธิ์ของครอนบาคอัลฟา (Cronbach ' Alpha) มีค่าเท่ากับ 0.895 ซึ่งมีค่ามากกว่า 0.7 ถือว่าเครื่องมือวัดมีความน่าเชื่อถือที่สูง (Hair et al., 2012)

4) การวิเคราะห์ข้อมูล การดำเนินการวิจัยเชิงปริมาณในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้สถิติในการวิจัย ดังนี้

4.1) การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติพรรณนา

4.2) การวิเคราะห์ด้วยแบบจำลองสมการโครงสร้าง (Structural Equation Model) โดยใช้วิธีการประมาณค่าพารามิเตอร์ความน่าจะเป็นสูงสุด (Maximum Likelihood : ML) การตรวจสอบความสอดคล้องของกรอบแนวคิดที่ได้สร้างมาจากการทบทวนวรรณกรรมกับข้อมูลเชิงประจักษ์ เพื่อทำการตรวจสอบว่าปัจจัยแฝงที่ทำการศึกษามีการวัดได้ด้วยปัจจัยสังเกตได้หลาย ๆ ตัว ด้วยการวิเคราะห์ปัจจัยมาตรวัดแบบ Reflective พิจารณาผลจากค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐาน (Standard Regression Weights หรือ Estimate) ต้องมีนัยสำคัญทางสถิติทุกปัจจัย ($|t| \geq 1.96$) หรือค่า C.R. (Critical Ratio) (Hair et al., 2012) และการตรวจสอบความสอดคล้องความกลมกลืนระหว่างโมเดลการวัดกับข้อมูลเชิงประจักษ์ (Goodness of Fit Measures) จะใช้เกณฑ์มาตรฐานที่เป็นที่ยอมรับ

ผลการวิจัย

การดำเนินงานวิจัยได้เก็บข้อมูลจากผู้ประกอบการธุรกิจอาหารสำเร็จรูปจนครบ จากนั้นนำข้อมูลที่ได้มาทำการตรวจสอบความถูกต้องครบถ้วนมีความสมบูรณ์ จึงได้นำข้อมูลมาทำการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง (Structural Equation Model) ซึ่งเป็นเทคนิคการวิเคราะห์ตัวแปรพหุ ประกอบด้วยการรวมการวิเคราะห์องค์ประกอบ (Factor Analysis) และการวิเคราะห์ถดถอยพหุ (Multiple Regression)

การวิเคราะห์ครั้งนี้สามารถตรวจสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรทุกตัวที่ศึกษาได้ในครั้งเดียว (Hair, et al., 2012) ด้วยการใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ ดังแสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของตัวแปรโมเดลสมการโครงสร้าง

ความสัมพันธ์ของตัวแปร			Standard Regression Weights	S.E.	R ²	C.R.	p
Green Practices	<-- -	Green Logistics	.899	.052	.808	17.588	***
Circular Economy	<-- -	Green Logistics	.199	.095	.807	2.212	.027
Circular Economy	<-- -	Green Practices	.715	.094		7.912	***
Reduce	<-- -	Circular Economy	.860	.042	.739	22.901	***
Renewability	<-- -	Circular Economy	.781	.048	.610	19.256	***
Performance	<-- -	Circular Economy	.876	-	.768	-	-
Transport	<-- -	Green Logistics	.848	.050	.719	18.831	***
Packaging	<-- -	Green Logistics	.867	.050	.752	18.719	***
Procurement	<-- -	Green Logistics	.767	.048	.589	16.796	***
Reverse	<-- -	Green Logistics	.908	-	.825	-	-
Supplier	<-- -	Green Practices	.855	.041	.732	23.836	***
Customer	<-- -	Green Practices	.818	.052	.819	19.142	***
Organizational	<-- -	Green Practices	.897	-	.805	-	-
Information	<-- -	Green Practices	.690	.048	.477	16.139	***

หมายเหตุ ระดับนัยสำคัญทางสถิติ *** p < .001

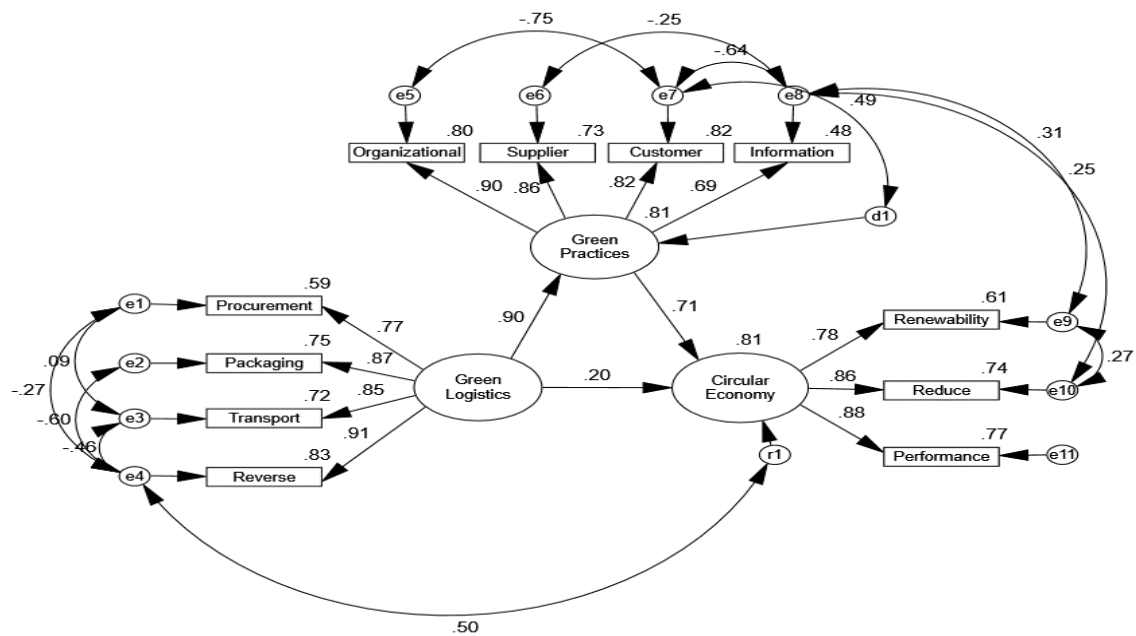
จากตารางที่ 2 ปัจจัยหลักเศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular Economy) มีค่ามาตรฐานน้ำหนักองค์ประกอบ (Standard Regression Weight) อยู่ระหว่าง .781–.876 และค่าอัตราความผันแปร (R^2 หรือ Squared Multiple Correlation) อยู่ระหว่าง .610–.768 ปัจจัยหลักปฏิบัติที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม (Green practices) มีค่ามาตรฐานน้ำหนักองค์ประกอบ (Standard Regression Weight) อยู่ระหว่าง .690–.897 และค่าอัตราความผันแปร (R^2 หรือ Squared Multiple Correlation) อยู่ระหว่าง .477–.819 และปัจจัยโลจิสติกส์เพื่อสิ่งแวดล้อม (Green Logistics) มีค่ามาตรฐานน้ำหนักองค์ประกอบ (Standard Regression Weight) อยู่ระหว่าง .767–.908 และค่าอัตราความผันแปร (R^2 หรือ Squared Multiple Correlation) อยู่ระหว่าง .589–.825 โดยค่ามาตรฐานน้ำหนักองค์ประกอบทุกตัวมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

เมื่อค่ามาตรฐานน้ำหนักองค์ประกอบ (Standard Regression Weight) ทุกตัวมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จากนั้นทำการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง พบว่า โมเดลมีความกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ (Model Fit) มีค่าทดสอบดังนี้ Chi-Square (χ^2) = 40.990, df = 29, p = .069, CMIN/DF (χ^2 /df) = 1.413, GFI=.982, CFI=.997, AGFI=.958, NFI=.997, RMR= .015 and RMSEA= .032 สรุปได้ว่าโมเดลของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงานที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมของอุตสาหกรรมอาหารสำเร็จรูปในประเทศไทยมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ (Goodness of Fit Measures) (Hair et al., 2012; Schumacker & Lomax, 2010) ดังตารางที่ 3 และ ภาพที่ 2

ตารางที่ 3 การกำหนดสัดส่วนขนาดตัวอย่าง

สถิติที่เกี่ยวข้อง	สัญลักษณ์	เกณฑ์	หลังปรับ	แปลผล
Chi-square	χ^2	Ns(p>.05)	40.990 (p=.069)	ผ่าน
Relative Chi-square	χ^2 /df	< 2.000	1.413	ผ่าน
Goodness of Fit Index	GFI	>.90	.982	ผ่าน
Comparative Fit Index	CFI	>.95	.997	ผ่าน
Normal Fit Index	NFI	>.90	.987	ผ่าน
Adjusted Goodness of Fit Index	AGFI	>.90	.958	ผ่าน
Standardized Root Mean Square Residual	Standardized RMR	<.05	.015	ผ่าน
Root Mean Square Error of Approximation	RMSEA	<.05	.032	ผ่าน

Hair et al. (2012); Schumacker & Lomax (2010)

Chi-square (χ^2) = 40.990, df = 29, p = .069, CMIN/DF (χ^2 /df) = 1.413, GFI=.982, CFI=.997, AGFI=.958, NFI=.997, RMR= .015 and RMSEA= .032

ภาพที่ 2 Final Model

หลังจากวิเคราะห์ตัวแบบสามการโครงสร้างจึงนำผลการวิเคราะห์มาสร้างสมการได้ดังนี้ Circular Economy = .199 Green Logistics + .715 Green Practices, $R^2 = 0.807$ จากสมการ พบว่า ปัจจัยหลักเศรษฐกิจหมุนเวียนได้รับผลกระทบเชิงบวกมาจากปัจจัยหลักปฏิบัติที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ($\beta = .715$) พร้อมกับได้รับผลกระทบเชิงบวกจากปัจจัยโลจิสติกส์เพื่อสิ่งแวดล้อม ($\beta = .199$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งการผันแปรของปัจจัยหลักเศรษฐกิจหมุนเวียนสามารถอธิบายได้ ร้อยละ 80.70

ผลการทดสอบสมมติฐานจากการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปในการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้างซึ่งเป็นเทคนิคที่สามารถทดสอบสมมติฐานและหาค่าความสัมพันธ์ของปัจจัยแต่ละคู่ พร้อมกับประเมินค่าอิทธิพลระหว่างปัจจัยพร้อมกัน ผลการวิเคราะห์ทำให้ทราบค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยมาตรฐานของแต่ละปัจจัย (Coef.) โดยผู้วิจัยจะทำการพิจารณาค่า C.R. (t-Value) และค่า p-Value ผลการวิเคราะห์แสดงว่า ค่าสัมประสิทธิ์ความถดถอยมาตรฐาน (Coef.) ของเส้นทางความสัมพันธ์แต่ละเส้นทางตามข้อสมมติฐานการวิจัย มีผลทดสอบได้ค่า C.R. มากกว่า 1.96 ทุกค่า สรุปได้ว่าผลการวิเคราะห์สนับสนุนสมมติฐานทุกข้อ จากนั้นผู้วิจัยได้นำผลการวิเคราะห์ค่าอิทธิพลของปัจจัย ดังแสดงในตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัย

Hypothesis	Coef.	t-test	TE	DE	IE	ผลการทดสอบ
สมมติฐาน 1 : โลจิสติกส์เพื่อสิ่งแวดล้อมมีอิทธิพลทางบวกหลักเศรษฐกิจหมุนเวียน	.199	2.212	.842	.199	.643	ยอมรับ
สมมติฐาน 2 : โลจิสติกส์เพื่อสิ่งแวดล้อมมีอิทธิพลทางบวกต่อหลักปฏิบัติที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม	.899	17.588	.899	.899	.000	ยอมรับ
สมมติฐาน 3 : หลักปฏิบัติที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมมีอิทธิพลทางบวกหลักเศรษฐกิจหมุนเวียน	.715	7.912	.715	.715	.000	ยอมรับ

Note: Coefficient refers to the Beta (β), TE: Total effects, DE: Direct effects, IE: Indirect effects, Coefficient: coef.

สมมติฐานข้อที่ 1 : โลจิสติกส์เพื่อสิ่งแวดล้อมมีอิทธิพลทางบวกหลักเศรษฐกิจหมุนเวียน ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า มีค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยมาตรฐาน (Coef.) = 0.199 มีความเป็นจริงยอมรับตามสมมติฐานมีระดับนัยสำคัญทางสถิติ

สมมติฐานข้อที่ 2 : โลจิสติกส์เพื่อสิ่งแวดล้อมมีอิทธิพลทางบวกต่อหลักปฏิบัติที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า มีค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยมาตรฐาน (Coef.) = 0.899 มีความเป็นจริงยอมรับตามสมมติฐานมีระดับนัยสำคัญทางสถิติ

สมมติฐานข้อที่ 3 : หลักปฏิบัติที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมมีอิทธิพลทางบวกหลักเศรษฐกิจหมุนเวียน ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า มีค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยมาตรฐาน (Coef.) = 0.715 มีความเป็นจริงยอมรับตามสมมติฐานมีระดับนัยสำคัญทางสถิติ

อภิปรายผลการวิจัย

ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินงานภายใต้หลักเศรษฐกิจหมุนเวียนของอุตสาหกรรมอาหารสำเร็จรูปในประเทศไทย พบว่า ประสิทธิภาพในการดำเนินงานภายใต้หลักเศรษฐกิจหมุนเวียนของอุตสาหกรรมอาหารสำเร็จรูปในประเทศไทยที่พัฒนาขึ้นกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ซึ่งจะเห็นได้ว่าปัจจัยหลักเศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular economy) ปัจจัยหลักปฏิบัติที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม (Green practices) และปัจจัยโลจิสติกส์เพื่อสิ่งแวดล้อม (Green Logistics) มีค่ามาตรฐานน้ำหนักองค์ประกอบ (Standard Regression Weight) อยู่ระหว่าง .767–.908 และค่าอัตราความผันแปร (R^2 หรือ Squared Multiple Correlation) อยู่ระหว่าง .589–.825 โดยค่ามาตรฐานน้ำหนักองค์ประกอบทุกตัวมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 การวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง พบว่าโมเดลมีความกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ (Model Fit) มีค่าทดสอบดังนี้ Chi-square (χ^2) = 40.990, df = 29, p = .069, CMIN/DF (χ^2 /df) = 1.413, GFI=.982, CFI=.997, AGFI=.958, NFI=.997, RMR= .015 and RMSEA= .032 สรุปได้ว่าโมเดลของปัจจัย

ที่มีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงานที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมของอุตสาหกรรมอาหารสำเร็จรูปในประเทศไทย มีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ (Goodness of Fit Measures) (Hair et al., 2012; Schumacker & Lomax, 2010)

นอกจากนี้ อิทธิพลของปัจจัยที่มีต่อผลการดำเนินงานภายใต้หลักเศรษฐกิจหมุนเวียนของอุตสาหกรรมอาหารสำเร็จรูปในประเทศไทยพบว่า โลจิสติกส์เพื่อสิ่งแวดล้อมมีอิทธิพลทางบวกหลักเศรษฐกิจหมุนเวียน ($\beta = .199$) หลักปฏิบัติที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมมีอิทธิพลทางบวกหลักเศรษฐกิจหมุนเวียน ($\beta = .715$) โลจิสติกส์เพื่อสิ่งแวดล้อมมีอิทธิพลทางบวกต่อหลักปฏิบัติที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ($\beta = .899$) นอกจากนี้ ปัจจัยหลักเศรษฐกิจหมุนเวียนได้รับผลกระทบทางอ้อมเชิงบวกมาจากปัจจัยโลจิสติกส์เพื่อสิ่งแวดล้อมผ่านปัจจัยหลักปฏิบัติที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ($\beta = .643$) ทำให้มีผลกระทบโดยรวมสูงขึ้น ($\beta = .842$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งการค้นพบของปัจจัยหลักเศรษฐกิจหมุนเวียนสามารถอธิบายได้ ร้อยละ 80.70 ซึ่งสอดคล้องกับ Kazancoglu et al., (2018) กล่าวว่านอกจากการลดต้นทุนการผลิต การขนส่ง และต้นทุนทางธุรกิจโดยรวมคือหลักปฏิบัติขององค์กรเพื่อสิ่งแวดล้อมแล้วนั้น หลักปฏิบัติที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมเช่น การบริหารจัดการภายในองค์กร (Intra organizational management) และการจัดการระบบข้อมูล (Information system manufacturing) คือปัจจัยสำคัญในการขับเคลื่อนให้องค์กรมีประสิทธิภาพในการดำเนินงานตามหลักเศรษฐกิจหมุนเวียน และสอดคล้องกับการศึกษาของ Torasa and Mekhum (2020) ศึกษาผลกระทบของกิจกรรมโลจิสติกส์สีเขียวต่อหลักเศรษฐกิจหมุนเวียนในเขตอุตสาหกรรมกลุ่มประเทศอาเซียนพบว่าโลจิสติกส์สีเขียวในกิจกรรมการใช้วัสดุรีไซเคิลและการนำกลับมาใช้ใหม่ในการบวนการผลิตมีอิทธิพลต่อหลักเศรษฐกิจหมุนเวียนในการเพิ่มประสิทธิภาพกระบวนการโลจิสติกส์

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

ในการพัฒนาตัวแบบเชิงสาเหตุของตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินงานภายใต้หลักเศรษฐกิจหมุนเวียนของอุตสาหกรรมอาหารสำเร็จรูปในประเทศไทยซึ่งเป็นประโยชน์ต่อภาคธุรกิจในการกำหนดแนวทางการวางกลยุทธ์ปรับปรุงกระบวนการในระบบโซ่อุปทานที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมภายใต้หลักเศรษฐกิจหมุนเวียน โดยผู้ประกอบการสามารถนำผลการวิจัยไปใช้เป็นหลักโดยเน้นในด้านการบริหารจัดการภายในองค์กร และการจัดการระบบข้อมูลเพื่อขับเคลื่อนประสิทธิภาพด้านหลักเศรษฐกิจหมุนเวียน รวมถึงการยกระดับอุตสาหกรรมอาหารสำเร็จรูปในอนาคตและพัฒนาฐานการผลิตของผู้ประกอบการไทยให้รองรับโอกาสไปสู่ตลาดการค้าใหม่ในอนาคตซึ่งเป็นสินค้าที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมได้อย่างยั่งยืน

สรุป

การพัฒนาตัวแบบเชิงสาเหตุของตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินงานภายใต้หลักเศรษฐกิจหมุนเวียนของอุตสาหกรรมอาหารสำเร็จรูปในประเทศไทย พบว่า ประสิทธิภาพในการดำเนินงานภายใต้หลักเศรษฐกิจหมุนเวียนของอุตสาหกรรมอาหารสำเร็จรูปในประเทศไทยที่พัฒนาขึ้นกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ซึ่งจะเห็นได้ว่าปัจจัยหลักเศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular economy) ปัจจัยหลักปฏิบัติที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม (Green practices) และปัจจัยโลจิสติกส์เพื่อสิ่งแวดล้อม (Green Logistics) สรุปได้ว่าโมเดลของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงานที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมของอุตสาหกรรมอาหารสำเร็จรูปในประเทศไทยมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อภาคธุรกิจในการกำหนดแนวทางการวางกลยุทธ์ปรับปรุงกระบวนการในระบบโซ่อุปทานที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมภายใต้หลักเศรษฐกิจหมุนเวียน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

จากผลการวิจัยจะเห็นว่าประสิทธิภาพการดำเนินงานภายใต้หลักเศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular economy) หลักปฏิบัติที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม (Green practices) และหลักการบริหารโลจิสติกส์เพื่อสิ่งแวดล้อม (Green Logistics) มีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงานที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมของอุตสาหกรรมอาหารสำเร็จรูปในประเทศไทย ดังนั้นผู้ประกอบการอุตสาหกรรมสามารถนำผลการวิจัยไปใช้ด้านพลังงานหมุนเวียน การลดของเสียและมลพิษ บรรจุภัณฑ์สีเขียว การขนส่งสีเขียว โดยเฉพาะการมุ่งเน้นในด้านการบริหารจัดการภายในองค์กร การร่วมมือกับผู้จัดหาวัตถุดิบ ตลอดจนการสร้างความสัมพันธ์กับลูกค้าและการจัดการระบบข้อมูลเพื่อขับเคลื่อนประสิทธิภาพด้านหลักเศรษฐกิจหมุนเวียน เนื่องจากปัจจัยหลักเศรษฐกิจหมุนเวียนได้รับผลกระทบเชิงบวกมาจากปัจจัยหลักปฏิบัติที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมในระดับที่สูง นอกจากนี้ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเห็นถึงความสำคัญ และการผลิตสินค้าเพื่อสิ่งแวดล้อมโดยการนำหลักเศรษฐกิจหมุนเวียน และทัศนคติของผู้บริโภคที่มีต่อสินค้าที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมมาปรับปรุงกระบวนการตลอดโซ่อุปทานได้อีกด้วย

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรศึกษาการเปรียบเทียบในอุตสาหกรรมอื่นๆที่มีความหลากหลาย เพื่อวิเคราะห์ถึงความสำคัญและความต้องการในการผลิตสินค้าเพื่อสิ่งแวดล้อมหรือการนำหลักเศรษฐกิจหมุนเวียน และทัศนคติของผู้บริโภคที่มีต่อสินค้าที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมว่ามีความแตกต่างกันหรือไม่อย่างไร

2) ทำการวิเคราะห์โปรแกรมด้วยโปรแกรมอื่นมาวิเคราะห์ผลเชิงเปรียบเทียบ เพื่อให้เกิดการเปรียบเทียบในด้าน Model Fit ควรจะนำโปรแกรมอื่นเช่น Lisrel M-plus หรือ PLS-Graph

3) ควรศึกษาปัจจัยการผลิตผลิตภัณฑ์เพื่อสิ่งแวดล้อมในมิติการตอบสนองต่อความต้องการ ความ เป็นรูปธรรม ความเชื่อถือไว้วางใจได้ และการให้ความเชื่อมั่นต่อลูกค้าตลอดจนการเข้าใจและตระหนักใน ด้านสิ่งแวดล้อมมากขึ้น

4) ควรศึกษาปัจจัยทัศนคติของผู้ประกอบการในอุตสาหกรรมอาหารรูปแบบอื่นๆที่มีต่อการ ดำเนินงานที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมทั้งเชิงลบและเชิงบวกเพื่อเปรียบเทียบกัน

เอกสารอ้างอิง

- กัลยา วาณิชบัญชา. (2560). *การใช้ SPSS for Windows ในการวิเคราะห์ข้อมูล*. พิมพ์ครั้งที่ 28. กรุงเทพฯ: สามลดา.
- ชลิดา โปะมา. (2561). แนวทางการพัฒนากรีนโลจิสติกส์ในการบริหารการจัดการภาคการขนส่งสินค้า. *Journal of Energy and Environment Technology of Graduate School Siam Technology College*, 5(2), 54-65.
- วิจัยกรุงศรี. (2564). *แนวโน้มธุรกิจอุตสาหกรรมปี 2564-2566: อุตสาหกรรมอาหารพร้อมทาน*. สืบค้น เมื่อ 28 กรกฎาคม 2564, จาก <https://www.krungsri.com/th/research/industry/industry-outlook/Food-Beverage/ready-to-eat-food/IO/io-ready-to-eat-food-21>
- สำนักงานเศรษฐกิจอุตสาหกรรม. (2563). *รายงานภาวะอุตสาหกรรมรายปี ประจำปี 2563*. สืบค้นเมื่อ 28 กรกฎาคม 2564, จาก https://packaging.oie.go.th/new/admin_control_new/html-demo/analysis_file/9784026135.pdf
- สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์. (2564). *จำนวนนิติบุคคลของธุรกิจผลิตอาหารพร้อมทาน แบ่งตามรายภาค*. สืบค้นเมื่อ 28 กรกฎาคม 2564, จาก <https://www.etda.or.th/th/Useful-Resource/publications/Value-of-e-Commerce-Survey-in-Thailand-2019.aspx>
- Bag, S., & Pretorius, J. H. C. (2020). Relationships between industries 4.0, sustainable manufacturing and circular economy: proposal of a research framework. *International Journal of Organizational Analysis*, Ahead-of-print. <https://doi.org/10.1108/IJOA-04-2020-2120>
- Hair, J. F., Ringle, C. M., & Sarstedt, M. (2012). Partial least squares: the better approach to structural equation modeling?. *Long Range Planning*, 45(5-6), 312-319.
- Kazancoglu, Y., Kazancoglu, I., & Sagnak, M. (2018). A new holistic conceptual framework for green supply chain management performance assessment based on circular economy. *Journal of Cleaner Production*, 195, 1282-1299.
- Seroka-Stolka, O., & Ociepa-Kubicka, A. (2019). Green logistics and circular economy. *Transportation Research Procedia*, 39, 471-479.

- Del Giudice, M., Chierici, R., Mazzucchelli, A., & Fiano, F. (2020). Supply chain management in the era of circular economy: the moderating effect of big data. *The International Journal of Logistics Management*, 32(2), 1–20.
- Petljak, K., Zulauf, K., Štulec, I., Seuring, S., & Wagner, R. (2018). Green supply chain management in food retailing: survey-based evidence in Croatia. *Supply Chain Management: An International Journal*, 23(1), 1–15.
- Rodrigue, J. P., Slack, B., & Comtois, C. (2017). *Green logistics. In Handbook of logistics and supply-chain management*. Emerald Group Publishing Limited.
- Torasa, C., & Mekhum, W. (2020). Impact of green logistics activities on circular economy: panel data evidence from ASEAN. *International Journal Of Supply Chain Management*, 9(1), 239–245.
- Kuo, T. C., Chiu, M. C., Chung, W. H., & Yang, T. I. (2019). The circular economy of LCD panel shipping in a packaging logistics system. *Resources, Conservation and Recycling*, 149, 435–444.
- Laosirihongthong, T., Adebajo, D., & Tan, K. C. (2013). *Green supply chain management practices and performance*. Industrial Management & Data Systems.
- Younis, H., Sundarakani, B., & Vel, P. (2016). The impact of implementing green supply chain management practices on corporate performance. *Competitiveness Review*, 26(3), 216–245.
- Likert, R. (1972). Likert technique for attitude measurement. *Social psychology: Experimentation, theory, research*. Scranton, PA: Intext Educational Publishers.
- Zeng, H., Chen, X., Xiao, X. and Zhou, Z. (2017), Institutional pressures, sustainable supply chain management, and circular economy capability: empirical evidence from Chinese eco-industrial park firms, *Journal of Cleaner Production*, 155, 54–65.

สำนักงานกองบรรณาธิการ

สถาบันเทคโนโลยีนวัตกรรมทางการศึกษาและการวิจัยแห่งสุวรรณภูมิ (สนว.)

เลขที่ 22/2 ม.5 ต.หนองปรือ อ.พนัสนิคม จ.ชลบุรี 20140 โทร 038-198600

094-9615665